Kathryn Stockett

Culoarea_sentimentelor

KATHRYN STOCKETT

Culoarea sentimentelor

Traducere de
ALIN FUMURESCU
şi
CRISTIANA VIŞAN

UNIVERS

KATHRYN STOCKETT
THE HELP
Copyright e 2009 by Kathryn Stockett
e Editura UNIVERS, 2011, pentru prezenta traducere

CAPITOLUL I

August 1962

Mae Mobley s-a născut dis-de-dimineaţă, într-o duminică de august din 1960. Copil de strană, cum le zicem p-aci. Am grijă de copiii albi, cu asta mă îndeletnicesc, pe lângă gătit şi curăţenie. Am crescut şaptişpe copii la viaţa mea. Mă pricep să-i adorm pe ăştia mici, să-i opresc din plâns, să-şi facă nevoile un se cade dis-de-dimineaţă, înainte măcar ca mămicile lor să se trezească.

Da n-am văzut niciodată un ţânc care să urle aşa de tare ca Mae Mobley Leefolt. În prima zi când am intrat în casa aia, iacăt-o, roşie ca un rac fiert şi zbierând de la colici, luptându-se cu sticla aia de parcă ar fi fost un morcov stricat. Coniţa Leefolt îşi privea cu groază pruncul.

— Ce nu fac cum trebuie? De ce nu pot s-o fac pe asta să înceteze?

Asta? Iaca primul semn: ceva nu-i bine aici.

Aşa că am luat în braţe fetiţa rozalie, care urla din toţi rărunchii. Am pus-o pe genunchi şi am hâţâit-o s-o scap de gaze şi, în nici două minute, Cocuţa s-a oprit din plâns şi s-a apucat să-mi zâmbească aşa cum numai ea îmi zâmbea. Însă coniţa Leefolt nici că şi-a luat copilul în braţe în ziua aia. La viaţa mea, am văzut o puzderie de femei care cad, aşa, într-un soi de melancolie după naştere. Zic zău că m-am gândit că oareş ceva de felu ăsta tre să fie.

Să vă zic ceva despre coniţa Leefolt: nu numai că se-ncruntă cât ţi-e ziulica de lungă, da mai e şi sfrijită. Picioarele ei e aşa de subţiri, c-ai zice că de-abia ieri ce-a terminat de crescut. Douăzeci şi trei

de ani şi e slăbănoagă ca un băieţandru de paişpe ani. Are până şi părul cu fir subţire, castaniu de vezi prin el. Mai încearcă ea să şi-l tapeze, dar aşa nu reuşeşte decât să-l facă să arate şi mai rar. Are o faţă de zici că-i dracu ăla roşu de-l vezi pe cutiile de bomboane de scorţişoară, cu bărbie ascuţită şi tot tacâmul. În fapt, tot corpul îi e aşa, numai încheieturi şi colţuri ascuţite, de nu-i de mirare că nu-i în stare să domolească copilaşu ăla. Copilaşilor le place grăsimea. Le place să-şi bage faţa la subsuoara ta şi să adoarmă acolo. Le plac şi picioarele mari şi grase. Asta o ştiu prea bine.

De când e de-un an, Mae Mobley mă urmează peste tot. Se făcea ora cinci când îmi terminam treaba, şi se agăţa de saboţii mei, târându-se pe jos şi plângând de parcă nu m-aş mai fi întors vreodată. Coniţa Leefolt mijea ochii la mine de parcă i-aş fi greşit cu ceva şi mi-o desprindea de picior pe fetiţă, care nu se mai oprea din plâns. Ăsta-i riscul pe care ţi-l asumi, cred io, când laşi pe altcineva să-ţi crească odraslele.

Mae Mobley are doi ani acum. Are ochi mari şi căprui şi bucle aurii ca mierea. Dar pata pleşuvă de la ceafă strică totul. Când e neliniştită, face aceeaşi încreţitură între sprâncene ca mama ei. Cam seamănă amândouă, numai că Mae Mobley e grăsuţă bine. N-o să fie nici ea o frumuseţe, şi cred că asta o roade pe coniţa Leefolt, dar Mae Mobley rămâne Cocuţa mea.

Pe băiatul meu, Treelore, l-am pierdut chiar înainte să intru ca servitoare la coniţa Leefolt. Avea douăzeci şi patru de ani. Cea mai frumoasă vârstă din viaţa unui om. Adică n-a apucat să trăiască destul pe lumea asta.

Stătea într-un apartament micuţ de pe Foley Street. Era cu o fată drăguţă foc pe numele ei Frances şi, zic zău, mă aşteptam să-i văd însuraţi, dar el lua lucrurile astea mai încet. Nu c-ar fi căutat ceva mai bun, da aşa era, mai chibzuit de felul lui. Cu ochelari mari şi citea tot timpul. Ba chiar s-a şi apucat să scrie o carte de capul lui, viaţa unui negru care trăieşte şi lucrează în Mississippi. Doamne, că mândră mai eram de el! Da într-o noapte lucra până târziu, la fabrica Scanlon-Taylor, să încarce în camion cherestea de doi ţoii pe patru, aşchiile-i spinteca mănuşile şi-i intra în mână. Era prea pirpiriu pentru asemenea munci, prea sfrijit, dar avea nevoie de slujbă. Era sleit. Ploua. A alunecat de pe platforma de încărcare şi a căzut în drum. Şoferul camionului nu l-a văzut şi i-a strivit pieptul înainte să apuce să se mişte. Până să aflu eu, era deja mort.

În ziua aia, toată lumea mea s-a cufundat în beznă. Aerul era negru, soarele era negru. Stăteam în pat şi mă uitam la pereţii negri ai casei. Minny venea zi de zi să vadă dacă mai respir şi să-mi dea de mâncare ca să mă ţină-n viaţă. Trei luni mi-a luat, trei luni până să-mi arunc ochii pe geam, să văd dacă lumea mai era încă la locul ei. M-am minunat că nu s-a oprit în loc doar pentru că băiatul meu a murit.

La cinci luni după înmormântare, m-am ridicat din pat. Mi-am pus uniforma albă, mi-am pus şi cruciuliţa de aur la gât şi am intrat ca servitoare la coniţa Leefolt, fincă tocmai născuse o fetiţă. Dar n-a trecut prea multă vreme până să-mi dau seama că s-a schimbat ceva în mine. Aveam sădită înăuntru sămânţa amărăciunii. Nu mă mai simţeam la fel de înţelegătoare ca înainte.

— Fă ordine în casă şi pe urmă du-te să faci nişte salată de pui, zice coniţa Leefolt.

E ziua ei de bridge, fiecare a patra miercuri din lună. De bună seamă, am totul deja pregătit – am făcut salata de pui de dimineaţă, ieri am călcat feţele de masă. Coniţa Leefolt m-a şi văzut la treabă. Da n-are decât douăzeci şi trei de ani şi îi place să se audă dându-mi ordine.

E deja îmbrăcată în rochiţa albastră care i-am călcat-o de dimineaţă, aia cu *şaişcinci* de pliuri în talie, aşa de mici că trebuie să mă uit chiorâş prin ochelari ca să le calc bine. Nu urăsc mare lucru în viaţă, da io şi rochia aia nu ne-mpăcăm şi pace.

— Şi ai grijă ca Mae Mobley să nu dea buzna peste noi, să ne deranjeze. Ţi-am zis că sunt supărată foc pe ea: mi-a făcut ferfeniţă bunătate de hârtie de scris şi trebuie să trimit cincisprezece scrisori de mulţumire la Junior League[1]…

Pregătesc una, alta, pentru coniţe, prietenele ei. Scot şi aşez vesela şi tacâmurile de argint. Coniţa Leefolt nu pune câte o măsuţă de cărţi amărâtă, ca alelalte doamne. Aşezăm totul la masa mare din

sufragerie. Aştern o faţă de masă peste ea, să nu se vadă crăpătura aia mare în formă de L, mut aranjamentul floral roşu pe bufet, ca să acopăr cu el zgârieturile de pe lemn. Când are musafiri la prânz, coniţei Leefolt îi place să facă impresie. Poate că încearcă să dreagă faptu că are o casă mică. Nu sunt oameni bogaţi, atâta lucru ştiu şi io. Bogătaşii nu-şi dau atâta silinţa.

De obicei lucrez la cupluri tinere, dar văd şi io că asta e casa a mai mică în care am lucrat vreodată. Are un singur nivel. Camera coniţei Leefolt şi a conaşului Leefolt e în partea din spate şi e destul de mare, da camera Cocuţei, mititică rău. Sufrageria e aproape unită cu camera de zi. Doar două băi, ceea ce e o uşurare pentru mine, fincă am lucrat în case care avea cinci-şase băi. O ziulică întreagă doar curăţatul lor. Coniţa Leefolt mă plăteşte cu doar nouăzeci şi cinci de centi pe oră, care e mai puţin decât am primit în ultimii ani. Dar după moartea lui Treelore m-am mulţumit cu ce slujbă am găsit. Proprietarul nu mă mai păsuia mult cu chiria. Şi, deşi e o casă mică, coniţa a aranjat-o cum a ştiut ea mai bine. E destul de pricepută la maşina de cusut. Dacă nu-şi permite să cumpere ceva de nou, face rost de nişte material albastru şi-i coase o husă.

Sună la uşă şi mă duc să deschid.

— Bună, Aibileen, îmi zice donşoara Skeeter, fincă ea e genu care vorbeşte cu servitorii. Ce mai faci?

— Mă ziua, donşoară Skeeter. Bine fac. Doamne, da cald mai e afară!

Donşoara Skeeter e naltă bine şi slăbănoagă. Are păru blond şi tuns scurt, pân la umeri, fincă, dacă îi creşte, i se încâlceşte tot timpul. Are vreo douăştrei de ani, sau ceva pe-acolo, la fel ca şi coniţa Leefolt şi toate alelalte. Îşi lasă poşeta pe scaun şi-şi scarmănă puţintel hainele, să le aranjeze. Poartă o bluză de dantelă albă, cu nasturii încheiaţi până la gât, ca o călugăriţă, şi pantofi fără toc – socotesc că nu vrea să pară mai înaltă. Fusta albastră îi e prea largă în talie. Coniţa Skeeter arată totdeauna de parcă altcineva i-ar fi zis cum să se îmbrace.

Le aud pe coniţa Hilly şi pe mama ei, coana Walter, care parchează în faţa casei, claxonând. Coniţa Hilly stă la nici zece paşi de aici, da vine mai mereu cu maşina. Îi dau drumu-n casă şi trece pe lângă mine fără să spună nimic, aşa că-mi zic că poate-i momentul s-o trezesc pe Mae Mobley.

De cum intru în camera ei, Mae Mobley îmi zâmbeşte şi-şi întinde braţele micuţe şi durdulii spre mine.

— Te-ai trezit deja, Cocuţă? De ce n-ai strigat după mine?

Râde şi se apucă să ţopăie fericită, aşteptând s-o ridic din pătuţ. O strâng bine în braţe. Cred că n-are parte de prea multe îmbrăţişări din astea după ce mă duc io acasă. Uneori mai intru să-mi văd de treburi şi o găsesc urlând în pătuţ, în timp ce coniţa Leefolt, ocupată la maşina de cusut, îşi dă ochii peste cap de parcă asta mică ar fi o pisică maidaneză care miorlăie la uşă. Să mă fac înţeleasă: coniţa Leefolt se îmbracă frumos şi se machiază în fiecare zi. Are casă cu grădină, garaj, frigider cu două uşi şi congelator. O vezi la băcănia Jitney 14, n-ai zice nici în ruptul capului că e în stare să plece şi să-şi lase copilaşul plângând aşa în pătuţ. Da servitorii ştiu întotdeauna.

Totuşi, azi e o zi bună. Fetiţa râde şmechereşte.

Îi zic:

— Aibileen.

Zice către mine:

— Ai-bi.

— Iubeşte, spun.

— Iubeşte, spune.

— Pe Mae Mobley, zic.

— Ai-bi! zice.

Şi pe urmă râde şi tot râde la mine. E încântată de primele ei cuvinte – şi, tre s-o spun, cam era vremea. Nici Treelore n-a scos vreo vorbă pân pe la doi ani. Totuşi, când era printr-a treia, vorbea deja

mai bine decât Preşedintele Statelor astea Unite şi, când se întorcea acasă, folosea cuvinte cum ar fi „conjugare” şi „parlamentar”. Când era printr-a şaptea sau a opta, ne jucam amândoi aşa: eu îi spun un cuvânt foarte simplu şi el trebuie să găsească unu din ăsta, mai preţios. Eu îi zic *pisică*, el îmi răspunde *felină domesticită*, eu îi zic *mixer* şi el îmi răspunde *lame motorizate*. Într-o zi îi spun *Crisco*[2]. Se scarpină în cap. Nu-i vine să creadă că l-am bătut la joc cu un cuvânt aşa de simplu precum *Crisco*. Rămâne gluma noastra secretă, însemnând ceva ce nu poţi zice că-i altceva oricât de tare te-ai chinui. Am început să-i spunem *Crisco* lui taică-su, fincă n-ai cum să respecţi un bărbat care toată viaţa n-a făcut altceva decât să-şi părăsească familia. Unde mai pui că e cel mai unsuros terchea-berchea pe care ţi l-ai putea închipui, aşa că numele i se potrivea de minune.

O duc pe Mae Mobley în bucătărie şi o pun în scaunul ei înalt, gândindu-mă la două treburi care trebuie să le termin înainte s-o apuce năbădăile pe coniţa Leefolt: să pun deoparte şervetele care-au început să se deşire şi să pun în ordine tacâmurile de argint din dulap. Doamne, să vezi că va trebui să fac asta cu doamnele-n casă.

Duc în sufragerie tava cu ouă umplute. Coniţa Leefolt stă în capul mesei, iar la stânga ei şade coniţa Hilly Holbrook şi mama lu coniţa Hilly, coana Walter, pe care coniţa Hilly o tratează fară pic de respect. Şi, pe urmă, la dreapta lu coniţa Leefolt stă coniţa Skeeter.

Trec cu tava pe la musafire, începând de la coana Walter, fincă-i a mai în vârstă. E cald în cameră, dar ea şi-a pus pe umeri un flanel maroniu şi gros. Apucă un ou din tavă şi e cât pe ce să-l scape fincă îi tremură mâna de la Parkinson. Pe urmă trec la coniţa Hilly, care zâmbeşte şi ia două. Coniţa Hilly are faţa rotundă şi părul castaniu închis şi parcă dărăcit. Are pielea măslinie, plină de pistrui şi de aluniţe. Se îmbracă foarte des în stofe ecosez cu mult roşu şi are fundu tot mai mare. Azi, fincă-i aşa de cald, s-a îmbrăcat într-o rochie roşie fără mâneci şi fară talie. E una dintre doamnele alea în toată firea care se îmbracă încă precum nişte fetiţe, cu funde mari şi pălării asortate şi câte şi mai câte. Nu-i preferata mea.

Trec la donşoara Skeeter, care strâmbă din nas şi-mi zice:

— Nu, mulţumesc, zice, fincă nu mănâncă ouă.

I-o spun lu coniţa Leefolt de fiecare dată când ţine partida de bridge şi ea tot mă pune să fac ouă. I-e frică să n-o dezamăgească pe coniţa Hilly. În sfârşit, ajung la coniţa Leefolt, care e gazdă, deci e ultima la rând la servitul ouălor. De îndată ce termin, coniţa Hilly zice:

— Eu aş mai vrea.

Şi mai înşfacă două ouă, ceea ce nu mă miră deloc.

— Ghici peste cine am dat la salonul de cosmetică, le zice coniţa Hilly celorlalte doamne.

— Peste cine? întreabă coniţa Leefolt.

— Peste Celia Foote. Şi ştiţi ce m-a întrebat? Dacă ne-ar putea da o mână de ajutor cu organizarea galei de binefacere de anul ăsta.

— Bine, zice donşoara Skeeter. Avem nevoie de ajutor.

— Nu-i chiar aşa, n-avem nevoie chiar atât de tare de ajutor. I-am spus-o şi ei, i-am zis: „Celia, trebuie să fii membră a organizaţiei sau colaboratoare ca să poţi participa”. Ce-şi imaginează ea că e Liga Jackson? Vreo organizaţie în care poate da oricine buzna?

— Dar anul ăsta nu acceptăm şi donaţii din partea celor care nu sunt membri? Tocmai fiindcă gala de binefacere s-a dezvoltat aşa de mult? întreabă donşoara Skeeter.

— Ei bine, da, răspunde coniţa Hilly. Dar n-aveam de gând să-i spun asta tocmai *ei*.

— Nu-mi vine să cred că Johnny s-a însurat cu o fată aşa de ţoapă ca ea, zice coniţa Leefolt, iar coniţa Hilly dă din cap.

Pe urmă se apucă să împartă cărţile de bridge.

Servesc piftia şi sandvişurile cu şuncă, aşa că nu mă pot abţine să nu trag cu urechea la sporovăiala lor. Cucoanele nu vorbeşte decât despre trei lucruri: copii, haine şi prieteni. Dacă aud cuvântul Kennedy, ştiu că nu discută de politică. Vorbeşte şi ele despre cum a apărut îmbrăcată la televizor doamna Jackie.

Când ajung iar la ea cu servitul, coana Walter ia doar o jumătate de sandviş.

— Mamă – strigă coniţa Hilly la coana Walter, mai ia un sandviş. Eşti slabă ca un băţ.

Coniţa aruncă o privire la restul mesei.

— Îi tot spun: dacă Minny nu e în stare să gătească, ar trebui s-o dăm afară pur şi simplu.

Ciulesc urechile imediat, fincă s-au apucat să vorbească despre servitoare. Minny e una dintre prietenele mele cele mai bune.

— Minny găteşte bine, zice bătrâna coană Walter. Numai că nu-mi mai e la fel de foame ca înainte.

Minny e probabil cea mai bună bucătăreasă din Comitatul Hinds, poate chiar din întregul Mississippi. Gala de Binefacere a doamnelor din Ligă are loc în fiecare toamnă, iar cucoanele o pun pe Minny să facă zece torturi de caramel care le vând la licitaţie. Ar trebui să fie servitoarea cea mai căutată din tot statul. Problema lui Minny e că are gura mare. Răspunde obraznic tot timpul. Azi poate să-i vină rândul directorului alb de la băcănia Jitney Jungle, mâine, lui bărbată-su, dar în fiecare zi se ia de doamna albă la care lucrează. Singurul motiv pentru care a lucrat atâta vreme la coana Walter e că stăpâna ei e surdă ca lemnul.

— Mamă, cred că eşti subnutrită, ţipă coniţa Hilly. Minny aia nu-ţi dă de mâncare ca să poată fura până şi ultimul suvenir de familie care mi-a mai rămas.

Coniţa Hilly pufneşte, stând acolo pe scaunul ei.

— Mă duc la toaletă. Staţi cu ochii pe ea să nu cadă lată de foame.

După ce pleacă coniţa Hilly, o aud pe coana Walter şoptind:

— Bineînţeles că ţi-ar plăcea să mă vezi lată.

Celelalte se comportă de parcă n-ar fi auzit-o. Aş face bine s-o sun pe Minny diseară şi să-i povestesc ce-a zis coniţa Hilly.

În bucătărie, Cocuţa stă pe scaunul ei înalt, cu toată faţa mânjită de zeamă roşie. Cum intru, începe să zâmbească. Nu face scandal dacă o las singură în bucătărie, dar nu-mi place s-o las prea mult timp. Ştiu că doar şade acolo, privind răbdătoare spre uşă, aşteptând să mă întorc.

O mângâi uşor pe căpşor şi mă duc înapoi să torn ceaiul cu gheaţă. Coniţa Hilly s-a aşezat la loc pe scaun şi pare încordată din alt motiv acum.

— Of, Hilly, aş prefera să foloseşti baia pentru oaspeţi, spune coniţa Leefolt, aranjându-şi din nou cărţile. Aibileen nu face curăţenie în spate decât după prânz.

Hilly îşi înalţă bărbia. P-ormă dă drumul unui „hmm” tipic. Are felul ei, chipurile delicat, de a-şi drege glasul de-şi aţinteşte toată lumea ochii pe ea, fără să ştie măcar că ea a făcut-o expres.

— Dar la *baia* pentru oaspeţi se duce servitoarea, zice coniţa Hilly.

Toată lumea amuţeşte preţ de o clipă. Apoi coana Walter dă din cap, de parcă asta ar explica totul.

— E supărată fiindcă negresa foloseşte aceeaşi baie ca şi noi.

Doamne sfinte, nu din nou povestea asta! Se uită cu toatele la mine, care aranjez sertarul de argintărie din dulap. Ştiu că a sosit momentul să plec. Da înainte să apuc să pun la loc ultima lingură, coniţa Leefolt îmi aruncă o privire şi-mi zice:

— Mai adu-ne ceai, Aibileen.

Mă duc să fac ce mi-a zis, chiar dacă toate au ceştile pline ochi.

Rămân în picioare în bucătărie vreme de-un minut, da n-am ce face acolo. E musai să mă întorc în sufragerie şi să termin de aranjat argintăria. Unde mai pui că azi am de orânduit şi dulapul de şervete, care-i în hol, tocmai lângă sufrageria unde şade doamnele. Nu vreau să stau azi până târziu doar pen că ea, coniţa Leefolt, joacă cărţi.

Aştept câteva minute, şterg o masă. Îi mai dau Cocuţei nişte şuncă pe care-o înfulecă imediat. În cele din urmă, mă furişez pe hol şi sper să nu mă vadă nimeni.

Toate patru stă cu câte o ţigară într-o mână şi cu cărţile în cealaltă. O aud pe coniţa Hilly:

— Elizabeth, dacă ai avea de ales, n-ai prefera să-şi facă nevoile în altă parte?

Fără să scot un sunet, deschid sertarul cu şervete. Mai mult mă interesează dacă mă vede coniţa Leefolt decât ce zice doamnele. Discuţia asta nu e o noutate. În tot oraşul găseşti closete pentru negri şi mai toate casele au băi separate. Da ridic privirea şi văd cum donşoara Skeeter se uită lung la mine, aşa că înlemnesc şi-mi spun că o să dau de belea.

— Licitez o inimă roşie, zice coniţa Walter.

— Nu ştiu ce să zic, zice coniţa Leefolt, încruntându-se la cărţile din mână. Cum Raleigh tocmai şi-a făcut propria afacere şi avem impozite de plătit în şase luni… trebuie să cam strângem cureaua în perioada asta.

Coniţa Hilly vorbeşte rar, de parcă ar întinde glazura pe o prăjitură.

— Spune-i lui Raleigh că o să-şi recupereze fiecare bănuţ pe care îl cheltuieşte cu baia aia atunci când veţi vinde casa.

Dă din cap de parcă şi-ar aproba ceea ce tocmai a zis.

— Toate casele astea construite fără dependinţe pentru servitori? E periculos pur şi simplu. Toată lumea ştie că servitorii transmit tot soiul de boli diferite de-ale noastre. Dublez.

În linişte deplină, iau un teanc de şervete. Nu ştiu de ce, da dintr-odată vreau să aud ce o să răspundă coniţa Leefolt. Doar e stăpâna mea. Bănuiesc că orice om se întreabă ce crede şeful despre el.

— Ar fi bine – răspunde coniţa Leefolt, trăgând un fum scurt din ţigară – dacă n-ar trebui să folosească baia din casă. Licitez trei de pică.

— Tocmai de-aia am şi lansat Iniţiativa de Igienă pentru Personalul Domestic, zice coniţa Hilly. Ca o măsură de prevenire a bolilor.

Mă minunez de cât e de mare nodul care mi se pune în gât. Am învăţat de mult să-mi înghit aşa ruşinea.

Donşoara Skeeter arată nedumerită de-a binelea.

— Iniţiativa pentru… să ce?

— O propunere de lege care impune ca toate casele albilor să aibă o baie separată pentru servitorii de culoare. L-am anunţat până şi pe Inspectorul General de Sănătate din Mississippi, să văd dacă va susţine proiectul. Zic pas.

Donşoara Skeeter se încruntă la coniţa Hilly. Pune cărţile pe masă cu faţa în sus şi-i zice de la obraz:

— Poate că ar trebui să-ţi construim ţie o baie afară, Hilly.

Şi, Doamne, că linişte se mai face în cameră!

Coniţa Hilly răspunde:

— Nu cred că ar trebui să glumeşti când vine vorba de situaţia negrilor. Nu dacă vrei să-ţi păstrezi poziţia de editor la Ligă, Skeeter Phelan.

Donşoara Skeeter încearcă sa râdă, da-mi dau bine seama că nu i se pare câtuşi de puţin nostim.

— Ce-o să faci? O să mă dai afară doar pentru că nu sunt de acord cu tine?

Coniţa Hilly ridică o singură sprânceană:

— O să fac tot ce trebuie ca să protejez acest oraş, oraşul nostru. E rândul tău, mamă!

Mă duc în bucătărie şi nu mai ies de acolo până nu aud uşa închizându-se după dosu coniţei Hilly.

Când ştiu că în sfârşit coniţa Hilly a plecat, o pun pe Mae Mobley în ţarcul ei, târăsc după mine lada de gunoi până în stradă fincă azi trec gunoierii. În capătul aleii, coniţa Hilly şi mama ei ţicnită aproape că dau peste mine în marşarier, după care strigă la mine amândouă, numai prietenie, că ce rău le pare. Intru în casă, mulţumind Cerului că nu m-am ales cu picioarele frânte.

Când intru în bucătărie, dau peste donşoara Skeeter. Stă rezemată de masă, cu o expresie serioasă pe faţă, ba chiar mai serioasă decât de obicei.

— Donşoară Skeeter. Să vă servesc cu ceva?

Stă cu privirea aţintită spre aleea unde coniţa Leefolt vorbeşte cu coniţa Hilly prin geamul maşinii.

— Nu. Aştept… deocamdată.

Şterg o tavă c-un prosop. Când mă uit pe furiş, o văd pe donşoara Skeeter privind cu aceiaşi ochi îngrijoraţi pe fereastră. Nu arată ca celelalte doamne, fincă e înaltă şi are pomeţii foarte înalţi. Nişte ochi albaştri pe care-i ţine adesea plecaţi, care-i dau un soi de aer sfios. E linişte, în afară de micul radio de pe masă, fixat pe postul de gospel. Ce n-aş da s-o văd plecată de-acilea.

— Ce e la radio, predica pastorului Green? mă întreabă.

— Da, donşoară.

Donşoara Skeeter zâmbeşte uşor.

— Îmi aduce aminte de servitoarea pe care am avut-o în copilărie.

— Ah, o ştiam pe Constantine, îi zic.

Donşoara Skeeter îşi desprinde ochii de pe geam şi se uită la mine.

— Ea m-a crescut, ştiai?

Dau din cap, zicându-mi că mai bine mi-aş fi ţinut gura. Ştiu prea multe despre toată povestea.

— Am tot încercat să fac rost de adresa familiei ei din Chicago, dar nimeni nu e în stare să-mi zică nimic.

— N-o am nici io, donşoară.

Donşoara Skeeter îşi aţinteşte din nou privirea pe geam, către Buick-ul coniţei Hilly. Clatină din cap încet şi-mi zice:

— Aibileen, discuţia de adineauri… Mă refer la ce-a zis

Hilly…

Iau o cană de cafea şi încep s-o şterg bine, bine de tot, cu o cârpă.

— Nu-ţi doreşti niciodată să… poţi schimba ceva?

Nu pot să mă stăpânesc. O privesc drept în ochi. Fincă asta a fost una dintre cele mai tâmpite întrebări pe care mi-a fost dat să le-aud vreodată. Donşoara Skeeter are o faţă încurcată şi scârbită, parcă şi-ar fi băut cafeaua sărată în loc de îndulcită.

Mă apuc din nou de spălat vasele, să nu vadă că-mi dau ochii peste cap.

— Ah, nu, coniţă, toate-s bune aşa cum sunt.

— Dar discuţia de-adineauri, despre *baie*…

Înţepeneşte dintr-o dată la cuvântul ăla, fincă în bucătărie intră coniţa Leefolt.

— Ah, aici erai, Skeeter.

Se uită la noi, aşa, cam ciudat.

— Îmi pare rău, v-am întrerupt cumva?

Înlemnim amândouă, întrebându-ne ce-o fi auzit.

— Trebuie să plec, zice donşoara Skeeter. Ne vedem mâine, Elizabeth.

Deschide uşa din dos şi zice:

— Mulţumesc pentru prânz, Aibileen.

Şi dusă-i.

Merg în sufragerie şi încep să strâng de pe masa de bridge. Şi, taman cum m-aşteptam, coniţa Leefolt vine după mine c-un zâmbet strâmb. Întinde gâtul spre mine, pregătită să mă întrebe ceva. Nu-i place dacă intru-n vorbă cu prietenele ei când nu-i şi ea prin preajmă. Nici nu i-a plăcut vreodată. Vrea tot timpul să ştie ce-avem să ne spunem. Trec pe lângă ea fără să zic nimic şi intru în bucătărie. O pun pe Cocuţa în scaunul ei înalt şi mă apuc să curăţ cuptorul.

Coniţa Leefolt vine după mine, se holbează la o găletuşă de Crisco, o ridică şi o pune la loc. Cocuţa întinde mâinile fincă vrea în braţe la mama ei, dar coniţa Leefolt deschide un dulap, se face că n-o vede. Trânteşte uşa de la dulap şi deschide alta. În sfârşit, stă locului. Eu sunt pe jos în patru labe, cu capul băgat aşa de bine în cuptor, încât ai zice că încerc să mă asfixiez cu gaz.

— S-ar fi zis că vorbeai foarte serios despre ceva cu domnişoara Skeeter.

— Nu, coniţă, doar că m-a… întrebat dacă nu vreau nişte haine vechi.

Glasul îmi răsună de parcă aş vorbi din fundul puţului. Grăsimea mi se prelinge deja-n sus pe mâini. În cuptor miroase a subsuoară. Curând sudoarea începe să mi se scurgă în jos, de-a lungul nasului, şi, de fiecare dată când mă scarpin, mă aleg cu o pată slinoasă. Înăuntrul unui cuptor tre că e cel mai urât loc din lume: dacă eşti înăuntru, fie curăţi, fie te perpeleşti. Parcă văd că la noapte o să visez din nou că sunt închisă în cuptor şi cineva dă drumul la gaz. Da stau cu capul băgat în locul ăla groaznic fincă mai bine aşa decât să răspund la întrebările lu coniţa Leefolt despre ce încerca să-mi zică donşoara Skeeter. Care m-a întrebat dacă vreau să *schimb* ceva.

După o vreme, coniţa Leefolt pufneşte ofticată şi o ia spre garaj. Cred că se duce să se uite unde să-mi construiască noua mea baie de negresă.

CAPITOLUL 2

Deşi trăiesc aici, nici prin cap nu mi-ar trece că oraşul Jackson din Mississippi are două sute de mii de locuitori. Văz cifra în ziar şi n-am cum să nu mă-ntreb: unde încap toţi oamenii ăştia? Sub pământ? Fincă eu cunosc aproape pe toată lumea care stă pe partea asta a podului, ba chiar şi multe familii de albi şi, oricum aş da-o, nu s-adună două sute de mii.

Şase zile pe săptămână, iau autobuzul care trece peste podul Woodrow Wilson până dincolo, unde stă coniţa Leefolt şi toţi prietenii ei albi, într-un cartier care se cheamă Belhaven. Chiar lângă Belhaven e centrul oraşului şi Capitaliul. Capitaliul e o clădire chiar mare şi drăguţă pe dinafară, deşi înăuntru n-am fost niciodată. Mă întreb cât or plăti pe curăţenie acolo.

Dincolo de Belhaven se află cartierul alb Woodiand Hills, apoi pădurea Sherwood, cu stejari uriaşi cât vezi cu ochii, acoperiţi cu muşchi ce atârnă de mai toate crengile. Acolo nu stă nimeni încă, dar locu îi aşteaptă cuminte pe albi pentru când or vrea să se mute într-altă parte. Apoi vine câmpul pe unde stă coniţa Skeeter, pe plantaţia de bumbac Longleaf. Ea nu ştie, dar eu am cules bumbac acolo în 1931, când cu Marea Criză, când n-aveam ce mânca decât brânza de ne-o dădea statul.

Aşa că Jackson e o înşiruire de cartiere albe, la care se adaugă cele noi, ce tot răsar pe marginea drumului. Însă, în partea neagră a oraşului, muşuroiul nostru uriaş e înconjurat de terenuri de stat care nu-s de vânzare. Ne tot înmulţim, da n-avem cum să ne împrăştiem. Partea noastră de oraş e doar tot mai ticsită.

În după-amiaza asta mă urc în autobuzul şase, care merge din Belhaven până la Farish Street. Azi, autobuzul e plin de servitoare care ne întoarcem acasă în uniformele noastre albe. Pălăvrăgim cu toatele şi râdem una la alta de parcă ar fi autobuzul nostru – n-o facem pentru că ne deranjează când sunt albi în maşină, că de-acu putem să ne aşezăm unde vrem noi, datorită lu coniţa Parks, atâta doar că ne simţim ca nişte prietene.[3]

Dau cu ochii de Minny, care stă pe locul din mijloc de pe bancheta din spate. Minny e scundă şi zdupeşă, are bucle negre şi lucioase. Stă cu picioarele întinse şi cu braţele alea groase încrucişate. E cu şaptişpe ani mai tânără decât mine. Pesemne că ar putea ridica tot autobuzul ăsta deasupra capului, dacă ar vrea. O femeie ca mine, în vârstă, e norocoasă să o aibă de prietenă.

Mă aşez pe scaunul din faţa ei, mă întorc şi ascult. Toată lumea îi place s-o asculte pe Minny.

— … aşa că i-am zis: Coană Walter, lumea nu ţine să vă vadă fundu alb gol mai mult decât vrea să-mi vadă mie fundu negru. Aşa că intraţi în casă şi puneţi-vă chiloţii şi nişte haine.

— Pe verandă? în pielea goală? întreabă Kiki Brown.

— Cu fundu fleoşcăit atârnându-i pân la genunchi.

Tot autobuzul râde, toată lumea se hlizeşte şi clatină din cap.

— Doamne, femeia aia e nebună, zice Kiki. Nu ştiu cum de reuşeşti tot timpul să te alegi cu alea nebune, Minny.

— Ah, că coniţa Patterson o fi mai brează, nu? zice Minny. Drace, femeia aia e cap de listă la clubul

cucoanelor ţicnite.

Acum râde tot autobuzul, fincă lui Minny nu-i place ca altcineva în afară de ea să vorbească urât despre cucoana ei albă. E slujba ei şi numa ea are dreptul.

Autobuzul trece podul şi face prima oprire în cartierul negrilor. Vreo douăşpe servitoare se dă jos. Mă duc să mă aşez pe scaunul liber de lângă Minny, care-mi zâmbeşte şi mă salută cu un ghiont. Apoi se lasă pe spate în scaun, destinsă, fincă ştie că nu tre să-şi facă numărul cu mine.

— Ce mai faci? Ai avut de călcat pliuri azi de dimineaţă?

Râd şi dau din cap.

— Mi-a luat o oră jumate.

— Ce i-ai dat de mâncare coanei Walter la partida de bridge? Am muncit toată dimineaţa să-i fac nebunei o prăjitură de caramel şi n-a vrut să-nghită nicio firimitură.

Asta îmi aduce aminte de ce-a zis coniţa Hilly la masă azi. Dacă ar fi vorba de vreo altă cucoană albă, nu ne-ar păsa, da toate vrem să ştim dacă are coniţa Hilly capsa pusă pe vreuna dintre noi. Numai că nu ştiu cum să i-o zic.

Mă uit pe geam, cum trecem pe lângă spitalul de negri şi pe lângă taraba de fructe.

— Mi se pare că am auzit-o pe coniţa Hilly zicând ceva despre asta, cum că maică-sa-i tot mai slăbănoagă.

O spun cu toată grija de care-s în stare.

— Zice că poate e sub-nutriţionată.

Minny se uită la mine.

— Aşa a zis, care va să zică?

Ochii i se îngustează numai când aude numele lu coniţa Hilly.

— Şi ce-a mai zis coniţa Hilly?

Mai bine să-i dau bice şi să-i zic tot.

— Cred că a pus ochii pe tine, Minny. Măcar… ai mai multă grijă când e prin preajmă.

— *Coniţa Hilly* ar trebui să aibă mai multă grijă când sunt *eu* prin preajmă. Ce-a zis, că nu ştiu să gătesc? A zis că băbătia aia sfrijită nu mănâncă fincă nu pot io s-o hrănesc bine?

Minny se ridică de pe scaun şi-şi aruncă poşeta mai sus pe braţ.

— Îmi pare rău, Minny, io ţi-am zis să nu-i stai în cale…

— Numai să-mi zică mie în faţă aşa ceva, să vezi atunci ce bucată din Minny îi servesc io la prânz!

Pufneşte, coborând scările.

O urmăresc pe geam cu privirea în timp ce se îndreaptă cu paşi apăsaţi spre casă. Cu coniţa Hilly nu e de joacă. Doamne, poa că era mai bine să-mi fi ţinut fleanca.

Câteva dimineţi mai târziu, mă dau jos din autobuz şi merg preţ de-o stradă pân la casa lu coniţa Leefolt. În faţă e parcat un camion vechi cu cherestea. Înăuntru e doi negri, unul care bea o ceaşcă de cafea, altul care doarme-n scaun. Trec pe lângă camion şi intru în bucătărie.

Conaşul Raleigh Leefolt e încă acasă în dimineaţa asta, iar asta se întâmplă rar. Ori de câte ori e p-acasă, arată de parcă ar număra minutele pân să se întoarcă la slujba lui de contabil. Chiar şi sâmbăta. Dar azi are ceva pe cap.

— Afurisita asta de casă-i a mea şi eu plătesc pentru toate drăciile din ea! urlă conaşul Leefolt.

Coniţa Leefolt încearcă să-i facă faţă, cu zâmbetul ăla care înseamnă că nu-i deloc mulţumită. Mă ascund în spălătorie. A trecut două zile de la ultima discuţie despre closetul din curte şi speram că s-a terminat cu asta. Conaşul Leefolt deschide uşa din dos şi se uită la camionul parcat acolo, după care trânteşte uşa la loc.

— Mai închid ochii când vine vorba de haine noi şi de toate afurisitele alea de plecări la New Orleans cu surioarele tale din Ligă, dar, ce dracu, asta-i culmea!

— Dar o să ridice valoarea casei. Hilly mi-a zis-o!

Sunt tot în spălătorie, dar mai că aud cum se chinuie coniţa Leefolt să-şi păstreze zâmbetul ăla pe faţă.

— Nu ni-l putem permite! Şi nu ne dă nouă ordine familia Holbrook!

Se aşterne o tăcere deplină preţ de un minut. Pe urmă aud un lipăit de picioruşe în pijama.

— Ta-ti?

Ies atunci din spălătorie şi mă duc la bucătărie fincă-i treaba mea să am grijă de Mae Mobley.

Conaşul Leefolt e deja în genunchi în faţa ei, cu un zâmbet pe chip de zici că-i făcut din cauciuc.

— Ştii ceva, scumpete?

Cocuţa zâmbeşte şi ea aşteaptă o surpriză plăcută.

— N-o să te duci la facultate, doar pentru ca prietenele lui mami să nu fie nevoite să folosească aceeaşi baie cu servitoarea.

Se îndepărtează cu paşi apăsaţi şi trânteşte uşa aşa de tare că o face pe Cocuţa să tresară şi să clipească.

Coniţa Leefolt se uită la aia mică şi începe să mişte degetul a mustrare.

— Mae Mobley, ştii că n-ai voie să te dai jos din pătuţ!

Cocuţa se uită la uşa care a trântit-o tăticul ei şi se uită la maică-sa care se încruntă la ea. Puişorul meu înghite în sec şi se chinuie din greu să nu plângă.

Trec pe lângă coniţa Leefolt, o iau pe Cocuţă în braţe. Îi zic în şoaptă:

— Hai în salon să ne jucăm cu păpuşa vorbitoare. Ce zice măgăruşul ăla?

— Se tot dă jos singură din pătuţ. Azi de dimineaţă a trebuit s-o pun la loc de trei ori.

— Fincă cineva tre să fie schimbată. Pfiii!

Coniţa Leefolt plescăie şi zice:

— Ah, nu mi-am dat seama…

Dar imediat îşi aţinteşte ochii pe geam, la camionul cu cherestea.

Mă duc în spate, atât de furioasă mai că mă-mpleticesc. Cocuţa a stat în pătuţul ăla de aseară, de la ora opt, păi bineînţeles că trebuia schimbată! S-o văd eu pe coniţa Leefolt cum stă douăşpe ore fără să se ridice să meargă la baie!

O pun pe Cocuţă pe masă s-o schimb şi încerc să-mi stăpânesc furia. Cocuţa se zgâieşte la mine în timp ce-i dau jos scutecul. Apoi întinde mânuţa. Îmi atinge uşurel buzele.

— Mae Mo rea, zice la mine.

— Nu, puiuţ, nu eşti rea, zic eu, mângâindu-i părul. Eşti bună. Foarte bună.

Din 1942 stau pe Gessum Avenue, cu chirie. S-ar putea zice că Gessum e un loc cu multă personalitate. Toate casele e mici, dar are curţi diferite: unele e pline de tufe şi fară pic de iarbă, ca o chelie de om bătrân. Altele are azalee, trandafiri şi iarbă deasă şi verde. Grădina mea, bag seama, ar fi pe undeva la mijloc.

În faţă la casă am câteva tufe de camelii roşii. Iarba mai are şi câte un petic golaş şi încă n-a dispărut nici urma aia mare şi gălbuie unde a stat camioneta lui Treelore vreme de trei luni după accident. Copaci n-am. Da în spatele casei arată acuma de parcă ar fi Grădina Raiului. Acolo şi-a pus rândurile de zarzavaturi vecina de lângă mine, Ida Peek.

Ida n-are loc de grădină în spatele casei, ca să zic aşa, că acolo-i plin ochi de vechiturile lu bărbată-su – motoare de maşini, cauciucuri şi frigidere vechi, care el tot zice că o să le repare odată şi odată, dar n-o face. Aşa că i-am zis lu Ida să vină şi să-şi pună răsadurile în grădina mea. Aşa nu mai trebe să tund iarba, Ida mă lasă să culeg ce vreau eu şi pun deoparte doi-trei dolari pe săptămână. Ida pune conserve cu ce nu putem să mâncăm şi-mi dă borcane pentru la iarnă: napi, vinete, o grămadă de bame şi tot soiul de dovlecei. Nu ştiu cum se descurcă de nu-i dă mana în roşii, da cumva se descurcă. Şi tare mai e bune roşiile alea.

Astă-seară, afară plouă cu găleata. Scot un borcan cu varză şi roşii de la Ida Peek şi-mi mănânc ultima felie de pâine de porumb care mi-a rămas. Pe urmă mă aşez să-mi fac socotelile, că în ultima

vreme s-a întâmplat două lucruri: biletul de autobuz a ajuns la cinşpe cenţi şi chiria mi s-a scumpit la douăzeci şi nouă de dolari pe lună. Lucrez la coniţa Leefolt de la opt la patru, şase zile pe săptămână, mai puţin sâmbăta. În fiecare vineri mă plăteşte cu patruzeci şi trei de dolari, care înseamnă 172 pe lună. Iar asta înseamnă că, după ce plătesc facturile la curent, apă, gaz şi telefon, rămân cu treişpe dolari şi cincizeci de cenţi pe săptămână, pentru mâncare, haine, coafor şi colecta de biserică. Ca să nu mai zic că mă costă încă cinci cenţi trimiterea facturilor prin poştă. Iar pantofii de muncă e aşa de şubrezi de-ai zice că moare de foame, nu alta. Totuşi, o pereche nouă costă şapte dolari, care asta înseamnă că o să mănânc varză cu roşii până o să mă transform în iepure. Slavă ţie, Doamne, că există Ida Peek, altfel n-aş avea nimic de mâncare.

Sună telefonul şi tresar. Înainte să apuc să zic alo, o aud pe Minny. Lucrează până târziu astă-seară.

— Coniţa Hilly o trimite pe coana Walter la un cămin de bătrâni. Trebuie să-mi găsesc altă slujbă. Şi ştii când o trimite? Săptămâna *viitoare*.

— Aoleo, Minny, nu se poate!

— Am căutat, am sunat la zece cucoane azi. Interes, nici cât negru sub unghie.

Cu toată părerea de rău, trebuie să spun că nu mă mir.

— O s-o întreb pe coniţa Leefolt dis-de-dimineaţă dacă ştie pe cineva care are nevoie de servitori.

— Stai aşa, zice Minny.

Îi aud glasul lu coana Walter şi apoi pe Minny care zice:

— Da ce credeţi că sunt? Şofer? Nu vă duc cu maşina la niciun Country Club pe ploaia asta.

În afară de furat, cel mai rău lucru pe care-l poţi face ca servitoare e să ai gura mare. Totuşi, Minny e o bucătăreasă aşa de bună că de-asta i se mai trece cu vederea.

— Nu-ţi face griji, Minny. O să-ţi găsim pe cineva surd ca lemnul, la fel ca coana Walter.

— Coniţa Hilly mi-a tot bătut apropouri să lucrez pentru ea.

— Ce? Ia ascultă la mine, Minny – îi zic cât de aspru pot –, mai bine te ţin io decât să te las să lucrezi la vrăjitoarea aia.

— Dar cu cine crezi că vorbeşti, Aibileen? Cu vreo maimuţă? Mai degrabă mă apuc să muncesc pentru Ku Klux Klan.

Şi doar ştii că nu i-aş fura niciodată slujba lui Yule May.

— Iartă-mă, Doamne păzeşte.

Atâta doar că mă enervez aşa de tare când vine vorba de coniţa Hilly.

— O sun pe coniţa Caroline în Honeysuckle, că poate ştie ea pe cineva. Şi o s-o sun şi pe coniţa Ruth, că ea-i aşa de drăguţă de mai că ţi se rupe sufletul. Când lucram la ea, făceam repede curat în casă de dimineaţă, ca p-ormă să n-am altceva de făcut decât să-i ţin de urât toată ziua. Bărbată-su a murit de scarlatină, îhîm.

— Mulţumesc, Aibileen. Hai, coană Walter, mâncaţi nişte fasolică verde!

Minny îşi ia la revedere şi închide.

A doua zi dimineaţă, văz acelaşi camion verde cu cherestea în faţa casei. Bocănitul a-nceput deja, dar conaşul Leefolt nu mai e pe-aici să umble prin casă cu paşii lui apăsaţi. Bag seama că ştie c-a pierdut bătălia asta înainte chiar s-o înceapă.

Coniţa Leefolt stă la masa din bucătărie în halatul ei de baie albastru, vorbind la telefon. Cocuţa are ceva roşu şi lipicios pe toată faţa şi se ţine de genunchii maică-sii ca s-o facă să se uite la ea.

— Neaţa, Cocuţă, zic eu.

— Mama! Mama! zice micuţa, încercând să se cocoaţe în poală la coniţa Leefolt.

— Nu, Mae Mobley.

Coniţa Leefolt o-mpinge de pe genunchii ei.

— Mama vorbeşte la telefon. Las-o pe mama să vorbească.

— Mama, hopa sus! scânceşte Mae Mobley şi-şi întinde braţele spre maică-sa. Hopa sus Mae Mo!

— Şşş, şopteşte spre ea coniţa Leefolt.

O iau repede pe Cocuţă în braţe şi o duc la chiuvetă, dar fata îşi tot întoarce căpşorul şi scânceşte, încercând să-i atragă atenţia lu coniţa Leefolt:

— Mama! *Mama!*

— Exact aşa cum mi-ai spus tu să-i zic.

Coniţa Leefolt dă din cap cu receptorul la ureche.

— Într-o bună zi, când o să ne mutăm, asta o să ridice valoarea casei.

— Hai, Cocuţă. Pune mânuţele aicea, sub apă.

Cocuţa se zvârcoleşte tare. Încerc să-i săpunesc degetele, da se zbate şi se răsuceşte într-una şi dintr-o dată o zbugheşte din braţele mele. Fuge direct la maică-sa, îşi împinge bărbia în faţă şi apoi smuceşte cablul de telefon cât poate ea de tare. Receptorul zboară din mâna lu coniţa Leefolt şi se izbeşte de podea.

— Mae Mobley! strig io.

Dau fuga s-o iau de-acolo, dar coniţa Leefolt mi-o ia înainte. Buzele ei e curbate, dezvelindu-i dinţii într-un zâmbet de-ţi dă fiori. Coniţa Leefolt o pocneşte pe Cocuţă pe partea dindărăt a picioarelor atât de tare, că tresar io de la plesnitură.

Pe urmă coniţa Leefolt o apucă pe Mae Mobley de braţ şi o scutură puternic la fiecare cuvânt care i-l zice:

— Să nu mai pui niciodată mâna pe telefonul ăsta, Mae Mobley! Aibileen, de câte ori trebuie să-ţi zic s-o ţii departe de mine când vorbesc la telefon!

— Îmi pare rău, apuc să îngaim.

O iau pe Mae Mobley, încerc s-o îmbrăţişez, da fetiţa zbiară, şi-i roşie la faţă şi se zbate să-mi scape din braţe.

— Gata, gata, Cocuţă, hai că trece totul…

Mae Mobley se strâmbă la mine, se dă niţel în spate şi poc! Mă plesneşte drept peste ureche.

Coniţa Leefolt îmi arată uşa şi ţipă la mine:

— Aibileen, *afară!* Amândouă!

O duc pe fetiţă în bucătărie. Sunt aşa de supărată pe coniţa Leefolt că tre să-mi muşc limba. Dacă netoata i-ar acorda niţică atenţie copilului, nu s-ar întâmpla aşa ceva! Când ajungem în camera lui Mae Mobley, mă aşez în balansoar. Fetiţa îmi plânge cu sughiţuri pe umăr şi io o mângâi pe spate. Bine că nu poa să-mi vadă furia pe faţă. Nu vreau să creadă că-s supărată pe ea.

— Ţi-a trecut, Cocuţă? îi şoptesc.

Urechea îmi zvâcneşte de la pumnişorul ei. Mă bucur tare că m-a lovit pe mine, şi nu pe maică-sa, fincă nu ştiu ce-ar fi fost în stare să-i facă femeia aia. Mă uit în jos şi văd urmele roşii de degete pe picioarele fetiţei.

— Sunt aici, puişor. Aibileen e aici.

O legăn şi o liniştesc, o liniştesc şi o legăn.

Însă Cocuţa plânge şi tot plânge.

Pe la prânz, când îmi începe serialele la televizor, se face linişte în garaj. Mae Mobley e la mine-n poală şi mă ajută să curăţ fasolea. Tot agitată a rămas de azi-dimineaţă. Zic zău că şi eu la fel, da mi-am ascuns furia adânc în mine, un să nu trebuiască să-mi mai fac griji din cauza ei.

Intrăm în bucătărie şi îi fac un sandviş cu parizer. Pe aleea de la garaj, muncitorii şade în camionul lor şi-şi mănâncă şi ei prânzul. Bine-i să fie linişte. Zâmbesc la Cocuţă, îi dau o căpşună. Slavă Domnului că eram aici când a intrat în bucluc cu maică-sa. Nici nu vreau să mă gândesc ce s-ar fi întâmplat dacă n-aş fi fost de faţă. Fetiţa îşi îndeasă căpşuna în gură şi-mi întoarce zâmbetul. Aş zice că-i de aceeaşi părere cu mine.

Coniţa Leefolt nu-i aici, aşa că mă gândesc s-o sun pe Minny la coana Walter, să văd dacă şi-a găsit

deja vreo slujbă. Însă, înainte să apuc, cineva bate la uşa din dos. Deschid şi dau cu ochii de unul dintre muncitori stând în prag. E bătrân rău de tot. Are pe el o salopetă peste o cămaşă albă cu guler.

— Mă ziua, coniţă. Aţi putea să-mi daţi niţică apă?

Nu-l recunosc. Stă probabil pe undeva prin sudul oraşului.

— Cum să nu? zic io.

Merg să iau un pahar de plastic din dulap. Are pe el baloane colorate cu *La Mulţi Ani* de când a făcut Mae Mobley doi anişori.

Ştiu prea bine că donşoara Leefolt n-ar vrea să-l servesc dintr-unu de sticlă.

Bea apa dintr-o sorbitură lungă şi-mi dă paharul înapoi. Are faţa tare obosită. Şi o privire cam tristă în ochi.

— Cum merge treaba? îl întreb.

— Ei, muncă, zice la mine. Da încă tot n-are apă. Bag seama că o să tragem o ţeavă de colo, de peste drum.

— Toa şu tău nu vrea şi el să bea?

— Drăguţ din partea matale, zice şi dă din cap.

Mă duc să-i aduc şi prietenului lui un păhărel tot de plastic, de copii, cu apă de la chiuvetă.

Omul nu pleacă imediat cu paharul.

— Să-mi fie cu iertare, unde… – stă locului un minut, cu ochii în pământ – … unde aş putea să mă uşurez?

Ridică ochii la mine, mă uit şi io la el şi, preţ de-un minut, ne uităm aşa unul la altul. Adicătelea – e de-a dreptul de râs. Nu de râs aşa, în hohote, dar de râs ca atunci când îţi zici: na-ţi-o bună. Iete-te la noi, cu două closete în casă şi unul care cică se construieşte afară, şi omul ăsta tot n-are unde să-şi facă nevoile.

— Păi…

N-am mai fost niciodată în situaţia asta. Puştiu ăla, Robert, care curăţă curtea o dată la două săptămâni, cred că ăla se duce la closet înainte să vină încoa. Da omu ăsta e om bătrân. Are nişte mâini zbârcite rău. Şaptej de ani de griji i-au brăzdat aşa de tare faţa, de-arată ca o hartă rutieră.

— Cred că trebui să mergi în tufele din spatele casei, mă trezesc că-i spun, deşi aş vrea să nu trebuiască s-o fac. E şi câinele acolo, dar n-o să-ţi facă nimica.

— Bine atuncea, zice el la mine. Mulţam frumos.

Mă uit la el cum pleacă încet cu paharul de apă pentru tovarăşul lui..

Bocăniturile de ciocan şi hârşâiturile de sapă ţin toată după-amiaza.

A doua zi, cât ţi-e ziua de lungă, ăia doi ciocăne şi sapă mai departe în curtea din faţa casei. Nu-i pun nicio întrebare lu coniţa Leefolt, iar coniţa Leefolt nu-mi dă nicio lămurire. Doar ce scoate capul pe uşa din dos la fiecare ceas, să vadă ce se mai întâmplă.

La ora trei încetează tărăboiul, oamenii se urcă în camion şi pleacă. Donşoara Leefolt se uită după ei şi oftează adânc. Pe urmă se urcă şi ea în maşina ei şi se duce să facă ce-o face când nu se enervează prea tare că are doi negri meşterind pe lângă casă.

După o vreme, sună telefonul.

— Coniţa Leef…

— Zee la toată lumea din oraş că-s furăcioasă! De-aia nu găsesc de lucru! Zgripţuroaica aia m-a transformat în Slujnica-Infractoare cu Gura a mai Mare din tot comitatul Hinds!

— Stai aşa, Minny, trage-ţi sufletu…

— Înainte să mă duc la muncă az de dimineaţă, am trecut pe la familia Renfroe în Sycamore şi coniţa Renfroe mai că m-a dat afară în şuturi. Zice că i-a povestit coniţa Hilly de mine, că toată lumea ştie că am furat o candelabră de la coana Walter!

Mai că po să aud cum strânge receptoru-n mână, parc-ar vrea să-l facă praf şi pulbere. O aud pe

Kindra urlând şi mă întreb cum de-i Minny acasă deja. De obicei nu termină munca pân pe la patru.

— N-am făcut nimic altceva decât să-i dau mâncare bună la baba aia şi să am grijă de ea!

— Minny, ştiu că eşti cinstită. Până şi Dumnezeu ştie că eşti cinstită.

Glasul i se domoleşte, ca zumzetul albinelor când ajung la stup.

— Când am intrat dimineaţă la coana Walter, coniţa Hilly era acolo şi a-ncercat să-mi dea douăj de dolari. Mi-a zis: Ia-i, că ştiu că ai nevoie. Mai s-o scuip în ochi. Da n-am scuipat-o. Nu, dom le. Zău.

Minny începe din nou să gâfâie şi zice:

— Am făcut ceva *şi mai râu.*

— Ce-ai făcut?

— Nu spui. Nu spui la nime despre nicio plăcintă. Da şi-o merită!

De-acum, Minny boceşte şi încep să simt un fior rece pe şira spinării. Nu trebuie să te iei de coniţa Hilly.

— N-o să mai găsesc niciodată nimicuţa de lucru, o să mă omoare Leroy…

Kindra se pune pe plâns, o aud mai departe. Minny închide fără să-mi mai zică măcar la revedere. Nu-ş ce-a vrut să spună cu plăcinta aia. Doamne sfinte, la cum o ştiu pe Minny, sigur n-a fost ceva de bine.

Când se-nnoptează, îmi fac o salată de cârmâz cu o roşie din grădina lu Ida. Apoi prăjesc nişte şuncă şi-mi fac un sosuleţ să mănânc cu pesmet. Mi-am periat peruca, mi-am pus bigudiurile roz şi mi-am dat cu fixativ. Toată după-amiaza mi-am făcut griji, tot cu gându la Minny. Trebe să mi-o scot din cap dacă vreau să-nchid un ochi noaptea asta.

Mă aşez la masă să mănânc, dau drumul la radioul din bucătărie. Puştiu Stevie Wonder cântă „Fingertips”. Pentru băiatu ăsta n-a contat deloc că-i negru. Are doişpe ani, e orb şi are un şlagăr la radio. Când se termină cântecul lui, începe predica pastorului Green. Sar peste ea şi mut pe postul WBLA, unde transmit în direct *blues* cântat în localuri.

Îmi plac sunetele astea, cu miros de fum şi gust de băutură, când se lasă întunericul. Mă face să cred că am toată casa plină de oameni. Mai că-i şi văd, mişcându-se de colo până colo în bucătărie, dansând blues. Când sting lumina din tavan, îmi închipui că suntem la Corbul. Iaca şi măsuţele cu luminiţe roşii. E luna mai sau iunie şi e cald. Bărbată-meu, Plunk, zâmbeşte la mine cu toţi dinţii lui albi şi-mi zice: *Scumpo, vrei ceva de băut?* şi-i răspund *Un Black Mary sec* şi p-ormă râd de una singură, că ete la mine cum stau aşa în bucătărie visând cu ochii deschişi, fincă cea mai deocheată băutură pe care am pus gura până acum e sucu de struguri.

Memphis Minny începe să cânte la radio despre cum carnea macră nu se prăjeşte, adică despre cum dragostea nu ţine o veşnicie. Din când în când, mă gândesc că aş putea să-mi găsesc un bărbat, vreunu de la biserica mea. Treaba-i că, oricât de mult l-aş iubi eu pe Doamne-Doamne, bărbaţii ăia care merge la biserică nu prea-s de mine. Bărbaţii care-mi place mie nu e de-ăia de rămâne cu tine după ce ţi-a cheltuit toţi banii. Am făcut greşeala asta acum douăzeci de ani. Când bărbată-meu Plunk m-a părăsit pentru târâtura aia de pe Farish Street de-i zice lumea

Cacaua, mi-am zis că mai bine pun cruce de-a binelea la treb şoara asta cu bărbaţii.

O mâţă începe să miaune afară şi mă face să mă întorc în bucătăria mea răcoroasă. Închid radioul, aprind iar lumina şi-mi pescuiesc din geantă cartea de rugăciuni. Nu-i decât un carneţel albastru care l-am cumpărat la magazinul Ben Franklin. Folosesc un creion ca să pot şterge ce scriu pân ce-mi iese aşa cum se cuvine. De când eram în şcoala generală îmi scriu rugăciunile singură. Când i-am zis la profesoara din a şaptea că mă las de şcoală fincă trebe s-o ajut pe mama, pe donşoara Ross mai c-a pufnit-o plânsul.

— Eşti cea mai deşteaptă din toată clasa, Aibileen. Singurul fel în care-ţi poţi ascuţi mintea e citind *şi scriind* în fiecare zi.

Aşa că m-am apucat să-mi scriu rugăciunile în loc să le zic. Da de-atuncea nimeni nu mi-a mai zis că-s deşteaptă.

Răsfoiesc paginile să văd la cine am ajuns astă-seară. Săptă mâna asta, m-am gândit de câteva ori că poa ar trebui s-o pun pe listă şi pe donşoara Skeeter. Nu-s prea sigură de ce. E mereu drăguţă cu mine când vine în vizită. În preajma ei parcă am emoţii, da nu pot să nu mă întreb ce-o fi vrut să-mi zică în bucătăria lu coniţa Leefolt, adicătelea dac-aş vrea eu să schimb ceva. Ca să nu mai pomenesc că m-a întrebat pe unde e Constantine, fata în casă de-a crescut-o pe ea. Ştiu prea bine ce s-a întâmplat între Constantine şi mama lu coniţa Skeeter şi nici prin cap nu-mi trece să-i povestesc tărăşenia aia.

Oricum aş da-o, treaba e că, dacă mă apuc să mă rog pentru coniţa Skeeter, ştiu că discuţia aia o să continue data viitoare când m-oi întâlni cu ea. Şi pe urmă iarăşi şi iarăşi. Fincă ăsta-i rostul rugăciunilor. Rugăciunile e ca curentul electric, ajută să ţină lucrurile-n mers. Iar povestea cu closetul chiar nu-i ceva de care aş vrea să tot povestesc.

Arunc o privire la lista de rugăciuni. Micuţa mea Mae Mobley pe prima şi după ea vine Fanny Lou de la biserică, că suferă de reumatism. Apoi surorile mele Inez şi Mable din Port Gibson, care laolaltă are optişpe copii şi şase cu gripă. Când lista-i mai scurtă, îl mai strecor pe moşul ăla alb şi împuţit care doarme în spatele prăvăliei, ăla care şi-a pierdut minţile de la băut vacs. Da astă-seară lista-i destul de plină.

Ete pe cine am mai pus pe listă de data asta. Taman pe Bertrina Bessemer! Toată lumea ştie că nu mă prea înghit cu Bertrina după ce m-a făcut negresă proastă acu jde ani, când m-am măritat cu Plunk.

— Minny – am întrebat eu duminica trecută – de ce-mi cere *mie* Bertrina să mă rog pentru ea?

Ne întorceam pe jos acasă după slujba de la ora unu. Minny mi-a zis:

— Umblă vorba că ai tu o rugăciune cu puteri mari, care dă rezultate mai bune decât rugăciunile obişnuite.

— Cee?

— Când Eudora Green şi-a frânt şoldul, ai trecut-o pe listă, după o săptămână mergea deja. Isaiah a căzut din camionul de bumbac, intră pe lista ta de rugăciuni în seara aia, a doua zi e-napoi la lucru.

După ce-am auzit asta, am căzut pe gânduri şi mi-am zis că pentru Treelore nici n-am apucat să mă rog. Poate tocmai de-aia s-a grăbit Domnul să-l ia aşa de repede. Nu voia să se ia la ceartă cu mine.

— Şi pe urmă cu Snuff Washington, şi cu Lolly Jackson – la naiba, Lolly intră pe lista ta şi după două zile se ridică din scaunul cu rotile de parc-ar fi pus Hristos mâna pe ea. Toată lumea din comitatul Hinds ştie despre povestea asta.

— Da nu-i meritul meu. Rugăciunea face asta. Şi Bertrina…

Minny izbucneşte în râs şi-mi zice:

— O ştii pe Cacaua, aia de-a fugit Plunk cu ea?

— Offf! Doar ştii că p-aia nu pot s-o uit.

— La o săptămână după ce te-a părăsit Plunk, am auzit că s-a trezit Cacaua cu găoaza stricată ca o scoică putredă. Trei luni a ţinut-o aşa. Bertrina e prietenă la cataramă cu Cacaua. Ştie prea bine că rugăciunile tale dau rezultat.

Îmi pică faţa. De ce nu mi-a zis asta până acum?

— Zici că lumea crede că fac magie neagră?

— Ştiam c-o să-ţi faci gânduri dacă-ţi spun. Lumea crede doar că ai o legătură mai bună dincolo decât alţii. E ca şi cum noi toţi am vorbi la grămadă pe acelaşi fir de telefon cu Dumnezeu, pe când tu îi sporovăieşti direct la ureche.

Începe să-mi şuiere ceainicul pe foc şi mă trezeşte la realitate. Doamne sfinte, cred că cel mai bine ar fi să-i dau bice şi s-o pun pe donşoara Skeeter pe listă, dar de ce-o fac, zău dacă ştiu. Iar asta-mi aduce aminte de un lucru la care nu vreau să mă gândesc, adicătelea cum coniţa Leefolt îmi face closet fincă crede că poa să ia boli de la mine. Şi donşoara Skeeter care mă întreabă dacă nu vreau să schimb ceva, de parcă ar fi la fel de uşor să schimbi oraşul Jackson din Mississippi ca şi cum ai schimba un bec.

Curăţ fasole în bucătăria lu coniţa Leefolt şi sună telefonul. Sper că e Minny care sună să-mi spună că

a găsit ceva de lucru. Am sunat pe toată lumea la care am lucrat la viaţa mea şi mi-a zis toţi la fel: Nu facem angajări. Da ce vrea să spună de fapt e: Nu vrem s-o angajăm *pe Minny*.

Deşi Minny a fost ultima oară la lucru acum trei zile, coana Walter a sunat-o aseară pe furiş s-o roage să meargă la muncă azi, fincă i se pare prea goală casa, mai ales după ce donşoara – Hilly a cărat aproape toată mobila. Tot nu ştiu ce s-a întâmplat între Minny şi coniţa Hilly. Zic zău că nici nu vreau să ştiu.

— Casa Leefolt.

— Ăăă… bună ziua. Sunt…

Cucoana de la telefon se opreşte şi-şi drege glasul, după care zice:

— Bună. Aş putea… aş putea să vorbesc cu Elizabeth Leer-folt, vă rog?

— Coniţa Leefolt nu-i acasă acum. Să-i zic ceva când se întoarce?

— Ah, exclamă cucoana la telefon, de parcă s-ar fi ambalat dintr-o dată degeaba.

— Pot să întreb cu cine vorbesc?

— Sunt… Celia Foote. Soţul meu mi-a dat numărul acesta şi n-o cunosc pe Eizabeth, dar… Mă rog, soţul meu mi-a zis că ea ştie totul despre gala de binefacere pentru copii şi despre Liga Doamnelor.

Numele îmi sună cunoscut, da nu-ş de un să-l iau. Femeia asta are un grai aşa de la ţară, de zici că-i creşte porumb în pantofi. Totuşi, are o voce dulce, uşor ascuţită, da nu vorbeşte ca şi cucoanele de pe aici.

— O să-i transmit mesajul, zic eu. Ce număr aveţi?

— Sunt destul de nouă aici şi… Mă rog, nu-i adevărat, stau în oraş de ceva vreme, Doamne, a trecut deja un an. Numai că nu prea cunosc pe nimeni. Adevărul e că… nu prea ies în lume.

Îşi drege glasul din nou şi mă întreb de ce-mi zice mie toate astea. Eu sunt servitoarea, doar n-o să-şi facă prieteni vorbind cu mine.

— Mă gândeam că aş putea să dau o mână de ajutor de-acasă, cu gala de binefacere pentru copii.

Atuncea îmi aduc aminte cine e. E femeia aia de-o face cu ou şi cu oţet coniţa Hilly şi coniţa Leefolt pen că s-a măritat cu fostu prieten a lu coniţa Hilly.

— O să-i transmit mesajul. Cum ziceaţi că e numărul neavoastră?

— Ah, dar tocmai mă pregăteam să dau o fugă la băcănie. Of, poate că ar trebui să rămân acasă şi să aştept să mă sune.

— Păi dacă nu vă găseşte acasă, o să lase un mesaj la servitoare.

— N-am servitoare. De fapt, aveam de gând s-o întreb şi despre asta, dacă n-ar putea cumva să-mi recomande pe cineva de încredere.

— Vă trebuie o servitoare?

— Adevărul e că mi-e cam greu să găsesc pe cineva care să vină tocmai până în comitatul Madison.

Ia te uită, ia te uită.

— Ştiu io o persoană foarte bună. E cunoscută că găteşte tare bine şi are şi grijă de copii. Ba are şi maşină şi poa să vină singură până la neavoastră acasă.

— Ah, bine… Dar tot aş vrea să vorbesc cu Elizabeth despre asta. Ţi-am lăsat deja numărul meu?

— Nu, doamnă, oftez eu. Ziceţi.

Coniţa Leefolt n-o s-o recomande niciodată pe Minny, nu după toate minciunile de le-a zis coniţa Hilly.

Cucoana de la telefon zice:

— E pe numele domnului Johnny Foote, iar numărul e Emerson doi-şase-zero-şase-zero-nouă.

Pentru orice eventualitate, îi zic:

— Servitoarea de care vă ziceam, o cheamă Minny, e în Lakewood, la numărul opt-patru-patru-trei-doi. L-aţi notat?

Cocuţa mă trage de rochie şi-mi zice:

— Bultică, au! – şi se freacă pe burtică.

Îmi vine o idee. Zic:

— Staţi aşa. Ce ziceţi, coniţă Leefolt? Aha, îi zic.

Pun din nou receptorul la gură şi spun:

— Coniţă Celia, coniţa Leefolt tocmai s-a întors acasă şi zice că se simte rău, dar că s-o sunaţi neavoastră pe Minny. Zice c-o să vă sune dacă-i nevoie de ajutor cu gala de binefacere.

— Oh! Spune-i că-i mulţumesc şi că sper să-i treacă repede. Şi să mă sune oricând doreşte.

— Deci e vorba de Minny Jackson din Lakewood, telefon opt-patru-patru-trei-doi. Staţi aşa; ce z ceţi, coniţă?

Iau un fursec şi i-l dau lui Mae Mobley, de-abia îmi încap în piele de bucurie că-l am pe aghiuţă-n mine. Mint şi nici că-mi pasă.

Îi spun coniţei Celia Foote:

— Zice să nu mai spuneţi la nimenea că v-a spus de Minny, fincă toate prietenele ei vrea s-o angajeze şi s-ar supăra foc şi (pară pe ea dacă ar afla că a recomandat-o la altcineva.

— N-o să spun nimănui secretul ei dacă nici ea nu-l va spune pe al meu. Nu vreau să ştie soţul meu că angajez o servitoare.

Ia te uită, mai bine de-atâta nici că s-ar putea.

De îndată ce-nchid, dau s-o sun pe Minny cât de repede pot. Da nici n-apuc să formez numărul că şi intră coniţa Leefolt pe uşă.

Asta da încurcătură. I-am dat lu coniţa aia Celia numărul lui Minny de acasă, dar Minny lucrează azi la coana Walter, care se simte singură. Aşa că, atunci când o să sune acasă la Minny, Leroy o să-i dea numărul lu coana Walter, fincă aşa-i omu ăla, un prostănac. Şi, dacă la telefon răspunde coana Walter când o să sune coniţa Celia, atuncea se duce de râpă toată şandramaua. Coana Walter o să spună la femeia asta toate vorbele pe care le răspândeşte prin oraş coniţa Hilly. Tre să dau de Minny sau de Leroy înainte să se întâmple aşa ceva.

Coniţa Leefolt o ia către dormitor şi, tocmai cum mă aşteptam, primu lucru pe care-l face e să pună mâna pe telefon. Mai întâi o sună pe Hilly. Pe urmă sună la coafor. Pe urmă sună la magazin după un cadou de nuntă. Vorbeşte, vorbeşte şi tot vorbeşte. De cum închide, iese din dormitor şi întreabă ce-o să fie la cină săptămâna asta. Scot carnetul şi parcurg lista. Nu, nu vrea cotlete de porc. Încearcă să-l facă pe bărbată-su să slăbească. Vrea friptură din aia slabă la tavă şi salată verde. Şi câte calorii cred eu că are bezelele alea? Şi să nu-i mai dau fursecuri lu Mae Mobley fincă e prea grasă şi, şi, şi… Trece de la una la alta şi nu mai termină.

Doamne sfinte! O femeie care pân acu nu mi-a zis nimica, decât fă aia şi foloseşte baia ailaltă, dintr-o dată se pune pe vorbit cu mine de parc-aş fi prietena ei cea mai bună. Mae Mobley dansează şi se prosteşte ca s-o facă pe maică-sa s-o bage în seamă. Şi tocmai când coniţa Leefolt se apleacă să-i acorde niţică atenţie, hopaaa! Se ridică şi dă buzna pe uşă afară, fincă şi-a adus aminte că mai avea ceva de făcut şi-a pierdut deja un ceas întreg.

Mă grăbesc atât de tare că mi se pare că nu mi se mişcă degetele destul de repede când formez numărul.

— Minny! Ţi-am găsit o slujbă. Dar tre să răspunzi la telefon…

— A sunat deja, zice Minny abătută. Leroy i-a dat numărul.

— Deci a răspuns coana Walter, zic eu.

— Surdă ca lemnul şi, dintr-o dată, ca printr-o minune dumnezeiască, aude telefonul. Eu tot intram şi ieşeam din bucătărie, fără s-o bag în seamă, da într-un sfârşit îmi aud numele. P-ormă m-a sunat Leroy şi-am aflat despre ce e vorba.

Minny vorbeşte cu glas sleit, iar ea e genu de femeie care nu oboseşte niciodată.

— Ei bine, poate coana Walter nu i-a povestit de minciunile pe care le-a născocit donşoara Hilly. N-

ai de un să ştii.

Da nici măcar io nu-s atâta de proastă să cred aşa ceva.

— Chiar dacă nu i-a zis, coana Walter ştie prea bine ce i-am făcut coniţei Hilly. Tu nu ştii ce Lucru Urât şi îngrozitor am făcut şi nici că vreau să afli vreodată. Sigur coana Walter i-a zis femeii ăleia că sunt întruchiparea diavolului.

Minny are o voce ciudată, ca de pe-un disc care se roteşte prea încet.

— Îmi pare rău. Ce n-aş da să te fi putut suna mai devreme, ca să poţi răspunde tu la telefon.

— Ai făcut şi tu ce-ai putut. De-acum nime nu mai poate să facă nimica pentru mine.

— O să mă rog pentru tine.

— Mulţumesc, zice Minny şi i se frânge glasul. Îţi mulţumesc şi pen că ai încercat să mă ajuţi.

Închid şi mă apuc să şterg pe jos. Mă sperie tonu vocii lu Minny.

Minny a fost mereu o femeie puternică, mereu o luptătoare. După ce-a murit Treelore, mi-a adus de mâncare în fiecare seară, trei luni în şir. Şi în fiecare zi îmi spunea: Nu, nici vorbă, n-o să mă laşi singură pe lumea asta amărâtă. Şi, adevăr grăiesc, zău dacă nu mă gândeam serios la asta.

Făcusem deja nodul când a găsit Minny frânghia. Era bobina lui Treelore, de pe vremea când făcea un proiect cu scripeţi şi inele pentru ora de ştiinţă. Nu-ş dac-aş fi fost în stare s-o folosesc, mai ales că-i păcat mare în ochii Domnului, da pe atuncea nu eram în toate minţile. Da Minny nu pune întrebări, doar că trage frânghia de sub pat, o aruncă la coş şi duce gunoiul în stradă. Când se întoarce, îşi freacă palmele de parcă ar fi dus gunoiul afară ca de obicei. Mereu pusă pe treabă, aşa-i Minny. Da acu vocea ei nu sună bine. Mă gândesc c-ar trebui să mă uit şi eu sub patul ei astă-seară.

Pun în găleată nişte detergent din ăla care dă luciu şi toate cucoanele zâmbesc când vorbesc de el la teveu. Tre să mă aşez să-mi trag niţel răsuflarea. Mae Mobley vine la mine ţinându-se de burtă şi-mi zice:

— Fă să nu mai doală.

Îşi lipeşte faţa de piciorul meu. O mângâi pe păr într-una până când mai că se apucă să toarcă, simţind dragostea din mâna mea. Mă gândesc la toate prietenele mele, la ce-a făcut ele pentru mine. La ce face ele în fiecare zi pentru cucoanele albe la care lucrează. La durerea aia din glasul lui Minny. La Treelore, care zace mort sub pământ. Mă uit la Cocuţă şi ştiu, în adâncul sufletului, că n-am ce să fac ca să n-ajungă la fel ca maică-sa.

Toate astea mi se prăbuşesc în cap. Închid ochii şi spun în gând un Tatăl Nostru. Da asta nu mă face să mă simt mai bine.

Doamne, ajută-mă, da ceva trebe să se poată face.

Cocuţa se ţine lipită de picioarele mele cât e după-amiaza de lungă şi de vreo câteva ori mă împiedic şi mai să şi cad. Da nu mă supăr. Coniţa Leefolt nu ne-a mai zis nimica de azi-dimineaţă, nici mie şi nici lu Mae Mobley. A lucrat la maşina de cusut din dormitor, încercând să facă o învelitoare care să mai acopere ceva ce nu-i place cum vine în casă.

După o vreme, intru în salon cu Mae Mobley. Am de călcat o grămadă de cămăşi de-ale lu conaşu Leefolt şi după asta trebe să m-apuc de pregătit mâncarea. Am făcut deja curat în băi, am schimbat aşternuturile şi am dat cu aspiratorul pe covoare, încerc întotdeauna să termin mai repede ca s-apuc să mă joc cu Cocuţa.

Intră coniţa Leefolt şi se uită la mine cum calc. Mai face asta uneori. Se încruntă şi se uită la mine. Pe urmă, când ridic privirea la ea, îmi aruncă un surâs pripit. Îşi aranjează părul la spate, încercând să-i dea volum.

— Aibileen, am o surpriză pentru tine.

De-acum zâmbeşte în toata regula. Nu îşi arată dinţii, zâmbeşte doar din buze, un zâmbet de merită să-l vezi.

— Eu şi domnul Leefolt am hotărât să-ţi facem un closet doar pentru tine.

Îşi împreunează mâinile şi-mi face semn cu bărbia.

— E acolo, afară, în garaj.

— Da, doamnă.

Pe ce lume crede ea c-am trăit io până acuma?

— Deci, de acum încolo, în loc să foloseşti baia de oaspeţi, poţi să te duci la closetul tău, acolo. Nu-i mai bine aşa?

— Da, doamnă.

Îmi văd de călcat. Teveul e aprins şi-i pe cale să-mi înceapă emisiunea. Totuşi, coniţa Leefolt nu se urneşte şi continuă să mă privească fix.

— Deci de-acum o să foloseşti closetul din garaj, ne-am înţeles?

Nu mă uit la ea. N-o fac ca să dau de necaz, da cred că deja coniţa Leefolt a avut grijă să se facă înţeleasă.

— Nu vrei să iei nişte hârtie şi să te duci afară să-l foloseşti?

— Coniţă Leefolt, nu-mi vine să mă duc la closet în clipa asta.

Mae Mobley mă arată cu degetul din ţarcul ei şi zice:

— Mae Mo, suc?

— Îţi aduc nişte suc, puişor, îi spun.

— Ah, face coniţa Leefolt şi-şi umezeşte buzele de câteva ori. Dar când trebuie să te duci, o să te duci la garaj şi o să foloseşti closetul de acolo începând de azi. Adică… doar pe cel de acolo, bine?

Coniţa Leefolt e machiată din greu, are pe faţă un strat cremos, gros şi gălbui. I se întinde până şi peste buze, de zici că nici măcar n-are gură. Îi zic ce vrea să audă:

— O să folosesc closetul meu de negri de-acu încolo. Şi p-ormă o să mă duc să dezinfectez din nou cu clor, cât pot eu de bine, baia de albi.

— Ei, nu-i nicio grabă. Poţi s-o faci când vrei, numai să fie astăzi.

Da la cum rămâne acolo, în picioare, jucându-se cu verigheta, îmi dau seama că vrea pe bune să mă apuc să curăţ chiar acum.

Pun fierul de călcat jos încetinel, simt cum îmi creşte în piept sămânţa aia de amărăciune, sămânţa încolţită după moartea lui Treelore. Mi se urcă sângele la cap, îmi tremură limba-n gură. Nu ştiu ce să-i spun. Nu ştiu decât că nu-i spun nimic. Şi ştiu că nici ea nu spune ce vrea să-mi spună şi e ciudat ce se întâmplă aici, fincă nimeni nu spune nimic şi, cu toate astea, reuşim să închegăm o conversaţie.

Minny

CAPITOLUL 3

În timp ce stau şi-aştept pe veranda din spatele casei cucoanei albe, îmi zic în sinea mea: Muşcă-ţi limba, Minny! Trage-ţi înapoi tot ce-ţi vine să zici, ba trage-ţi şi fundu. Ia-ţi şi tu o faţă de servitoare care face ce i se zice să facă. Adevăru-i că, la cât de tare mă frământ acuma, aş jura că n-o să mai răspund obraznic niciodată dacă aş pune mâna pe slujba asta.

Îmi trag în sus ciorapii care mi-au căzut şi stau lărgiţi la glezne – necazu la toate femeile grase şi scunde din lume. Pe urmă îmi repet ce trebe să spun şi ce nu. Apoi fac un pas şi apăs pe sonerie.

Se aude un ding-dong lung, frumos şi elegant pentru vila asta mare construită la ţară. Arată ca un castel, cărămizi cenuşii se-nalţă spre cer în faţa mea – ba chiar şi la stânga, şi la dreapta. Peluza e înconjurată din toate părţile de păduri. Dacă locul ăsta ar fi într-o carte de poveşti, în pădurea asta ar fi vrăjitoare. De-alea care înfulecă prunci.

Se deschide uşa din spate şi dau ochii cu donşoara Marilyn Monroe. Sau ceva pe-aproape.

— Bună! Ai ajuns la timp. Eu sunt Celia. Celia Rae Foote.

Cucoana albă îmi întinde mâna şi mă uit atent la ea: o semăna ea cu Marilyn, da nu-i deloc pregătită să dea vreun test de actorie. Are făină în coafura aia blondă. Are făină pe genele false de şi le-a pus. Are

făină până şi pe costumul cu pantaloni, care-i roz şi de prost gust. Stă în noru ăla de praf de mă întreb cum de-o putea respira.

— Da, doamnă. Eu sunt Minny Jackson.

Mai bine-mi netezesc cu mâna uniforma albă decât să dau mâna cu ea. Nu vreau mizeria aia pe mine.

— Gătiţi ceva?

— Încerc un tort dintr-alea întoarse, cum apar în reviste.

Oftează şi zice:

— Nu-mi iese prea bine.

O urmez înăuntru şi atunci îmi dau seama că coniţa Celia Rae Foote a suferit destul de puţin în lupta cu făina. Restul bucătăriei a încasat o lovitură mult mai grea: tejghelele, frigiderul cu două uşi şi robotul de bucătărie zac sub un strat de făină de vreo două degete. E atâta dezordine de-mi vine s-o iau razna. Nici măcar n-am primit slujba şi mă şi apuc să caut un burete prin chiuvetă.

Coniţa Celia zice:

— Bănuiesc că mai am multe de învăţat.

— Fără doar şi poate că da, zic eu.

Şi p-ormă îmi muşc limba. Nu răspunde obraznic la ce zice cucoana asta albă aşa cum ai făcut cu ailaltă. I-ai dat peste nas tot drumu pân la azilul de bătrâni.

Da coniţa Celia se mulţumeşte să zâmbească şi-şi spală mâinile murdare de făină încleiată într-o chiuvetă plină de farfurii. Te pomeneşti c-oi fi dat din nou peste altă cucoană surdă, aşa ca şi coana Walter. Să sperăm.

— Pare-se că pur şi simplu nu-s în stare să mă prind cum merg lucrurile în bucătărie, îmi zice şi, deşi vorbeşte cu un glas de-ăla şoptit ca Marilyn la Hollywood, îmi dau imediat seama că-i e *rău* de la ţară. Cobor privirea şi văd că proasta n-are nici măcar pantofi în picioare, umblă ca o sărăntoacă de-aia albă. Cucoanele albe adevărate nu umblă desculţe.

Probabil că e cu vreo zece sau cinşpe ani mai tânără ca mine, o avea pe la douăzeci şi doi, douăzeci şi trei de ani, e frumuşică foc, da mă întreb de ce şi-o fi mânjit atâta faţa. Pun pariu că s-a machiat de două ori mai tare decât celelalte cucoane albe. Unde mai pui că are şi pieptul mai mare ca ele. De fapt, e aproape la fel de înzestrată ca mine, doar că ea e slabă în toate părţile în care eu nu-s. Nu pot decât să sper că i-o plăcea să mănânce. Fincă eu sunt bucătăreasă şi de-aia mă angajează lumea.

— Vrei ceva de băut? mă întreabă. Stai jos şi-ţi aduc un pahar de ceva.

Asta nu-mi miroase a bine: aici se întâmplă ceva ciudat.

Acum trei zile, când m-a sunat şi m-a întrebat dacă nu vreau să vin la un interviu, i-am zis lu bărbătu-meu: Leroy, femeia asta sigur e nebună, fincă toată lumea din oraş crede că am furat argintăria de la coana Walter. Şi mai mult ca sigur că ştie şi ea, că doar a sunat la coana Walter când eram şi eu acolo. Dar Leroy mi-a răspuns: Albii sunt ciudaţi. Cine ştie, poate că baba ţi-o fi pus o vorbă bună.

Mă uit lung la coniţa Celia Rae Foote. Niciodată în viaţa mea n-am mai dat peste o cucoană albă care să-mi zică să stau jos ca să-mi aducă ceva de băut. La naiba, acuma mă întreb dacă proasta asta chiar are de gând să angajeze o servitoare sau m-o fi adus până aici doar ca să-şi bată joc de mine.

— Poate c-ar fi mai bine să-mi arătaţi casa înainte, doamnă.

Îmi zâmbeşte de parcă nu i-ar fi trecut prin capul ăla dat cu fixativ că trebe să-mi arate casa în care cică o să fac curăţenie dacă mă angajează.

— Ah, bineînţeles. Vino încoace, Maxie. Mai întâi să-ţi arăt ce sufragerie elegantă avem.

— Mă cheamă Minny, doamnă, zic eu.

Poate că n-o fi nici surdă şi nici nebună. Poate c-o fi doar proastă. O rază de speranţă licăreşte din nou.

Mă iau după ea în timp ce umblă prin căsoiul ăla vechi şi murdar şi vorbeşte într-una. La parter sunt zece camere, una cu un urs grizzly împăiat care arată de parcă ar fi înghiţit-o pe ultima servitoare şi-o

aşteaptă pe următoarea. Pe perete e pus în ramă un steag confederat ars pe alocuri, iar pe masă văd un pistol vechi de argint pe care e gravat numele generalului confederat John Foote. Aş băga mâna-n foc că străbunicul Foote a speriat destui sclavi cu pistolul ăla.

Mergem mai departe şi casa începe să arate ca orice locuinţă frumoasă de albi. Doar că asta-i cea mai mare în care am intrat până acuma şi e plină de podele murdare şi de covoare prăfuite, covoare de-alea de-ar zice lumea care nu se pricepe că-s ponosite, dar eu recunosc imediat calitatea veche. Am lucrat în nişte case deosebite. Numai că sper să nu fie chiar aşa de ţărancă să n-aibă şi ea un aspirator.

— Mama lui Johnny nu mă lasă să redecorez nimic. Dacă ar fi după mine, aş scăpa de toate vechiturile astea şi aş pune covoare albe dintr-un perete într-altul, cu multe elemente de decor aurii.

— De unde e familia neavoastră? o întreb.

— Eu sunt din… Sugar Ditch, îmi răspunde, aproape în şoaptă.

Sugar Ditch e cel mai ordinar loc din Mississippi, dacă nu chiar din Statele Unite. Se află în comitatul Tunica, aproape de Memphis. Am văzut o dată în ziar nişte poze cu cocioabele alea de închiriat de acolo. Până şi copiii albi arătau de-ai fi zis că n-au mâncat nimica de-o săptămână.

Coniţa Celia încearcă să zâmbească şi-mi zice:

— E prima dată când angajez o servitoare.

— Păi vă trebuia una, ce mai încolo-ncoace.

Şi-n sinea mea: *Zău aşa, Minny…*

— M-am bucurat foarte tare când am primit recomandarea de la doamna Walter. Mi-a zis totul despre tine. Mi-a zis că eşti cea mai bună bucătăreasă din oraş.

Asta n-are pic de noimă pentru mine. După ce i-am făcut coniţei Hilly, ba chiar în faţa coanei Walter?

— V-a mai zis… şi altceva despre mine?

Dar coniţa Celia a început deja să urce pe o scară interioară mare şi arcuită. Mă duc după ea la etaj şi intru într-un hol lung, unde intră soarele pe ferestre. Deşi sunt două dormitoare galbene pentru fetiţe, unul albastru şi altul verde pentru băieţi, e limpede că în casa asta nu sunt copii. Doar praf.

— Avem cinci dormitoare şi cinci băi aici, în corpul principal al casei.

Face semn spre fereastră şi văd o piscină mare şi albastră, iar dincolo de piscină, *altă casă*. Inima începe să-mi bată tare în piept.

— Şi pe urmă mai e şi căsuţa de la piscină acolo, oftează coniţa Celia.

În situaţia în care am ajuns aş accepta orice slujbă, dar pentru o casă mare ca asta ar trebui să se plătească bine. Nu mă deranjează să lucrez mult. Munca nu mă sperie.

— Când v-apucaţi să faceţi şi nişte copii, să începeţi să umpleţi toate paturile astea?

Încerc să zâmbesc şi să par prietenoasă.

— Ah, o să avem şi copii.

Îşi drege glasul şi se foieşte.

— Vreau să zic că copiii sunt singurul motiv pentru care merită să trăieşti.

Îşi pleacă privirea în pământ. După o clipă o ia înapoi spre scări. Mă duc după ea şi bag de seamă că se apucă strâns cu mâna de balustradă când coboară, de parcă i-ar fi frică să nu cadă.

Când ajungem înapoi în sufragerie, coniţa Celia începe să clatine din cap.

— Sunt atâtea de făcut. Toate dormitoarele şi podelele…

— Da, doamnă, e o casă mare – răspund eu, spunându-mi în sinea mea că, dacă mi-ar vedea casa cu pătuţul în hol şi un singur closet pentru şase funduri, probabil că ar lua-o la goană. Dar eu am sunt puternică.

— … Şi pe urmă mai e şi toată argintăria care trebuie curăţată.

Deschide un dulap mare cât toată camera mea de zi. Aşază bine o lumânare care a alunecat câş în candelabră şi-mi dau seama de ce arată aşa de şovăielnică coniţa Celia.

După ce-a aflat toată lumea din oraş de minciunile coniţei Hilly, trei cucoane la rând mi-au închis

telefonul de îndată ce mi-am spus numele. Mă pregătesc să încasez lovitura. *Hai, zi-mi-o, cucoană. Zi-mi ce crezi despre mine şi despre argintul matale.* Îmi vine să plâng când mă gândesc cât de bine mi-ar veni slujba asta şi ce-a făcut donşoara Hilly ca să mă împiedice s-o obţin. Stau cu ochii aţintiţi pe fereastră, sperând şi rugându-mă ca întrevederea noastră să nu se termine aici.

— Ştiu, ferestrele astea sunt îngrozitor de înalte! N-am încercat niciodată să le curăţ.

În sfârşit răsuflu uşurată. Ptiu, drace! Pentru mine, ferestrele sunt un subiect de conversaţie mult mai bun decât argintăria.

— Nu mi-e frică mie de geamuri. O dată pe lună curăţăm geamurile lu coana Walter de sus până jos.

— Avea casă cu un singur etaj sau cu două?

— Ei, cu unul… da era destul de muncă. Vedeţi neavoastră, casele vechi au multe unghere şi firide.

În cele din urmă, ne întoarcem în bucătărie. Ne uităm lung amândouă la masa pentru micul-dejun, da niciuna dintre noi nu se aşază. Mă umplu de neastâmpăr, întrebându-mă la ce s-o gândi, de începe să-mi asude până şi pielea capului.

— Aveţi o casă mare şi frumoasă, zic eu. Şi tocmai aici, în mijlocul câmpului. Multă muncă de făcut.

Coniţa Celia începe să se joace cu verigheta de pe deget.

— Bănuiesc că era mai uşor de curăţat casa madamei Walter decât asta. Vreau să spun că deocamdată nu suntem decât noi doi, dar când o să avem copii…

— Aveţi… ăăă… în calcul şi alte servitoare?

Cucoana oftează.

— Au venit multe aici. Doar că n-am găsit încă… persoana potrivită.

Îşi roade unghiile şi-şi fereşte privirea.

Aştept să-mi spună că nici eu nu-s aia potrivită, dar stăm pur şi simplu în bucătărie, trăgând în piept toată făina aia. În cele din urmă, îmi joc ultima carte şi-i zic, în şoaptă, fincă nu mai am niciun alt atu:

— Ştiţi, am plecat de la coana Walter doar pentru că se duce la un azil de bătrâni. Nu m-a dat afară.

Dar cucoana stă cu privirea aţintită la picioarele ei goale, cu tălpile înnegrite fincă n-a frecat nimeni podelele de când s-a mutat în casa asta mare, veche şi murdară. Şi e limpede că doamna nu mă vrea.

— Ei bine, îţi mulţumesc că ai venit cu maşina până aici. Nu vrei să-ţi dau măcar nişte bani pentru benzină?

Îmi iau poşeta şi mi-o îndes la subsuoară. Coniţa Celia îmi aruncă un zâmbet vesel pe care l-aş putea şterge dintr-o scatoalcă. Lua-o-ar *dracu* pe afurisita aia de Hilly Holbrook!

— Nu, doamnă, nu vreau.

— Ştiam eu că o să fie greu să găsesc pe cineva, dar…

Stau înfiptă pe loc şi o ascult cum se preface că-i pare rău, dar în sinea mea îmi zic: *Hai, termin-o odată, cucoană, ca să mă pot duce acasă să-i zic lu Leroy că trebe să ne mutăm tocmai la Polu Nord, lângă Moş Crăciun, unde nimeni n-a auzit minciunile lu Hilly despre mine.*

— Şi, dacă aş fi în locul tău, nici eu n-aş vrea să fac curăţenie în casa asta atât de mare.

Mă uit fix în ochii ei. Zău aşa, de-acuma se întrece cu gluma şi cu scuzele, dacă se apucă să susţină sus şi tare că Minny nu primeşte slujba fincă Minny *nu vrea* slujba.

— M-aţi auzit pe mine spunând că nu vreau să fac curăţenie în casa asta?

— Nu-i nimic, cinci servitoare mi-au zis deja că e prea mult de muncă.

Îmi cobor privirea şi mă uit la trupul meu de şaptezeci şi cinci de kilograme greutate şi un metru cincizeci şi doi înălţime, de mai că plesneşte uniforma pe mine.

— Prea mult pentru mine?

Cucoana clipeşte din ochi o secundă, uitându-se la mine.

— Atunci… vrei slujba?

— Păi de ce credeţi c-am venit cu maşina până aicea, la dracu-n praznic, doar ca să consum benzină?

Îmi încleştez imediat buzele. *Nu te apuca să strici totul acuma, Minny, când doamna îţi oferă o s-l-*

u-j-b-ă.

— Coniţă Celia, mi-ar face plăcere să lucrez la neavoastră.

Cucoana râde şi, de nebună ce e, se apucă să mă ia în braţe, dar mă trag niţel înapoi ca să-i dau de înţeles că aşa ceva nu se face.

— Staţi aşa puţintel, că trebe să vorbim despre nişte lucruri înainte. Trebe să-mi spuneţi în ce zile vreţi să vin încoace… şi alte lucruri de-astea. *Cum ar fi cu cât aveţi de gând să mă plătiţi*, îmi zic în sinea mea.

— Păi… presupun că poţi să vii când ai chef, îmi răspunde.

— La coana Walter lucram de duminică până vineri.

Coniţa Celia îşi mai roade niţel unghiile date cu ojă roz.

— Nu poţi să vii aici la sfârşit de săptămână.

— Bine.

Am nevoie de cât mai multe zile de muncă, dar poate că mai încolo o să mă lase să servesc la vreo petrecere sau cine ştie mai ce.

— De luni până vineri, atuncea. Aşa, şi la ce oră vreţi să vin aicea dimineaţa?

— Păi la ce oră vrei să vii?

Niciodată n-am avut un cuvânt de spus la treburile astea. Simt cum mi se îngustează ochii.

— Ce ziceţi de ora opt? La ora aia intram la muncă de obicei la coana Walter.

— Bine, la ora opt e foarte bine.

Pe urmă coniţa Celia stă şi tace, de parcă ar aştepta să fac eu următoarea mutare de şah.

— Acum trebe să-mi spuneţi şi la ce oră termin munca.

— Păi la ce oră? întreabă Celia.

Mă uit la ea şi-mi dau ochii peste cap.

— Coniţă Celia, neavoastră tre să-mi spuneţi asta. Aşa merg lucrurile.

Coniţa Celia înghite în sec, de parcă ar încerca din răsputeri să înţeleagă. Eu nu vreau decât să terminăm cât mai repede cu toate astea, înainte să apuce să se răzgândească şi să nu mă mai angajeze.

— Ce ziceţi de ora patru? fac eu. Lucrez de la opt la patru, cu o pauză de prânz sau ce-o fi.

— Foarte bine.

— Acuma… trebe să vorbim despre bani, zic eu, mişcându-mi degetele de la picioare în pantofi.

Nu poate să fie un salariu bun dacă cinci servitoare au refuzat-o deja.

Niciuna dintre noi nu mai scoate o vorbă.

— Haideţi acuma, coniţă Celia. Cât a zis soţul neavoastră că puteţi să plătiţi?

Cucoana îşi fereşte privirea şi se uită la robotul de bucătărie pe care pun pariu că nici nu ştie să-l folosească şi-mi zice:

— Johnny nu ştie.

— Păi bine, atuncea întrebaţi-l astă-seară cât vrea să plătească.

— Nu, Johnny *nu ştie* că vreau să angajez o servitoare.

Îmi pică faţa.

— Cum adică nu ştie?

— Adică *nu o* să-i spun lui Johnny.

Ochii ei albaştri se măresc de parcă i-ar fi o frică de moarte de el.

— Şi ce-o să facă domnul Johnny dacă vine acasă şi dă peste o negresă în bucătăria lui?

— Îmi pare rău, dar nu pot…

— Vă spun eu ce-o să facă: o să pună mâna pe pistolul ăla şi-o s-o împuşte pe Minny chiar aici, pe podeaua asta neceruită.

Coniţa Celia clatină din cap.

— Nu-i spun.

— Atuncea mai bine plec, zic eu.

Fir ar să fie. Ştiam eu. Ştiam că e nebună de cum am intrat pe uşă…

— Nu c-aş vrea să-l mint pe soţul meu. Doar că am nevoie de o servitoare…

— Păi bineînţeles c-aveţi nevoie de o servitoare. Pentru că, mai mult ca sigur, pe-aia dinainte a împuşcat-o soţul neavoastră-n cap.

— Soţul meu nu vine niciodată acasă în timpul zilei. Nu trebuie decât să faci partea mai grea de curăţenie şi să mă înveţi cum să pregătesc cina, o să ne ia doar câteva luni…

Mă pişcă nasul de la un miros de ars. Văd un fir de fum care iese din cuptor.

— Şi pe urmă ce? O să mă daţi afară după câteva luni?

— Nu, pe urmă… pe urmă o să-i spun adevărul, zice coniţa Celia, dar gândul o face să se încrunte. Te rog, vreau ca el să creadă că pot să mă descurc singură. Vreau să creadă că… merită să suporte câte suportă de dragul meu.

— Coniţă Celia…

Clatin din cap, fincă nu-mi vine să cred că m-am luat deja la harţă cu cucoana asta, când n-am lucrat la ea nici măcar două minute.

— Cred că vi s-a terminat de ars prăjitura.

Cucoana înşfacă o cârpă, dă fuga la cuptor şi smulge zvâcnit tava.

— Au! Fir-ar a dracului de treabă!

Îmi pun poşeta jos şi o dau la o parte pe coniţa Celia.

— Nu puteţi să scoateţi o tavă fierbinte c-o cârpă udă.

Iau o cârpă uscată şi scot tortul ăla înnegrit din cuptor, după care îl pun jos, pe treapta de ciment.

Coniţa Celia se uită lung la arsura de pe mână.

— Doamna Walter mi-a zis că eşti o bucătăreasă foarte bună.

— Femeia aia bătrână mănâncă două boabe de mazăre şi zice că s-a săturat. Nu puteam s-o fac să înghită nimic.

— Cu cât te plătea?

— Cu un dolar pe oră, răspund eu, simţindu-mă cam ruşinată – după cinci ani, nici măcar salariul minim.

— Atunci eu o să-ţi plătesc doi dolari pe oră.

Simt cum mi se taie răsuflarea.

— La ce oră pleacă de acasă domnul Johnny dimineaţa? întreb eu în timp ce curăţ untul care se topeşte direct pe tejghea, că nici măcar nu-i pus pe-o farfurie.

— La şase. Nu suportă să stea degeaba prin casă. Pe urmă se întoarce de la biroul lui de la agenţia imobiliară pe la ora cinci.

Fac nişte calcule şi, chiar dacă aş lucra mai puţine ore, tot aş face mai mulţi bani. Dar n-am cum să încasez bani dacă mă împuşcă bărbatu-său în cap.

— Atuncea o să plec la ora trei, să las două ore de venire şi plecare ca să nu mă ciocnesc de el.

— Bine, zice cucoana dând din cap. Mai bine să avem grijă.

Pe scările din dos, coniţa Celia aruncă tortul într-o pungă de hârtie.

— Trebuie să ascund asta pe fundul lăzii de gunoi, să nu se prindă Johnny c-am mai ars unul.

Îi iau punga din mâini.

— Domnul Johnny n-o să vadă nimic. Arunc eu asta când ajung la mine acasă.

— Ah, mulţumesc.

Coniţa Celia dă din cap de parcă nimeni nu i-ar fi făcut niciodată o favoare mai mare. Mă îndrept spre maşină şi o las cu bărbia sprijinită pe mâinile strânse pumn.

Mă aşez pe scaunul desfundat din Fordul pentru care Leroy încă plăteşte câte doişpe dolari pe săptămână la şeful lui. Mă izbeşte uşurarea. În sfârşit am găsit o slujbă. Nu mai trebe să mă mut la Polul

Nord. Ce dezamăgire pe Moş Crăciun!

— Pune-ţi fundul aicea jos, Minny, fincă o să-ţi explic regulile de care ai nevoie ca să lucrezi în casă la o cucoană albă.

Aveam paişpe ani pe atuncea. M-am aşezat la măsuţa de lemn din bucătăria maică-mii, cu ochii pe tortul de caramel pus pe un grătar la răcit, înainte să fie glazurat. Ziua mea era singura zi din an când aveam voie să mănânc cât voiam de mult.

Mă pregăteam să mă las de şcoală şi să mă apuc de prima mea slujbă adevărată. Mama voia să-mi văd de şcoală şi să trec într-a noua – ea vrusese dintotdeauna să fie profesoară în loc să lucreze în casa lu coniţa Woodra. Dar cum soră-mea avea probleme cu inima, iar taică-meu era un beţivan ordinar, totul cădea pe umerii ei şi ai mei. Ştiam deja cum să mă descurc cu treburile gospodăreşti. După ce mă întorceam de la şcoală, eu eram cea care se ocupa cel mai mult de gătit şi de curăţenie. Dar dacă mă apucam să muncesc prin alte case, cine avea să se îngrijească de a noastră?

Mama m-a prins pe după umeri şi m-a răsucit să mă uit la ea, nu la tort. Mama era brici. Făcea tot ce trebuia să facă. Nu lua nimica de la nimeni. A început să-mi facă un gest dojenitor cu degetul aşa de aproape de faţa mea, de m-a făcut să mă uit cruciş.

— Regula Numărul Unu când lucrezi la o cucoană albă, Minny: nimic nu te priveşte pe tine. Nu-ţi bagi nasul în treburile cucoanei albe şi nu te-apuci să i te plângi ei de ale tale. Nu poţi să plăteşti factura la curent? Te dor prea tare picioarele? Un lucru să nu uiţi: albii nu sunt prietenii tăi. Nu vor să audă despre necazurile tale. Şi când donşoara cuconiţă albă îşi prinde bărbatul cu vecina, tu nu te bagi, m-ai înţeles?

— Regula Numărul Doi: să nu te pună dracu s-o laşi pe cucoana albă să te prindă vreodată şezând pe closetul ei. Nu-mi pasă câtuşi de puţin dacă te scapi pe tine aşa de tare de-ţi iese prin urechi. Dacă nu există vreun closet în spate pentru servitori, rabzi până nu mai e cucoana acolo şi te duci la o baie pe care n-o foloseşte ea.

— Regula Numărul Trei – mama mă apucă de bărbie şi mă răsuceşte pe loc, fincă tortul m-a ispitit din nou. Regula Numărul Trei: când găteşti mâncare pentru albi, o guşti cu altă lingură. Decât să bagi în gură lingura, zicând că nu te vede nimeni, ca pe urmă s-o pui la loc în oală, mai bine o arunci din prima.

— Regula Numărul Patru: foloseşti aceeaşi ceaşcă, aceeaşi farfurie şi aceeaşi furculiţă în fiecare zi. Ţi le pui într-un dulap separat şi-i spui cucoanei albe că pe-alea o să le foloseşti de acum înainte.

— Regula Numărul Cinci: mănânci în bucătărie.

— Regula Numărul Şase: nu-i baţi copiii. Albilor le place să-şi plesnească singuri odraslele.

— Regula Numărul Şapte: asta e ultima, Minny. Mă asculţi? Nu răspunzi obraznic.

— Mamă, ştiu cum…

— Of, te aud şi când crezi tu că nu te aud. Te aud cum bodogăneşti că trebuie să cureţi burlanul de la sobă şi că bietei Minny îi rămâne mereu cea mai mică bucăţică de pui. Dacă îţi începi ziua răspunzând obraznic la o cucoană albă, o să bodogăneşti după-amiaza de una singură în stradă.

O văzusem pe mama cum se purta când o aducea acasă coniţa Woodra; nu zicea decât Da, Doamnă, Nu, Doamnă şi Mulţumesc din suflet, Doamnă. *De ce trebe să fiu şi eu aşa? Eu ştiu cum să pun piciorul în prag.*

— Acuma vino încoa şi strânge-o în braţe pe mămica de ziua ta. Doamne, eşti cât o casă de grea, Minny!

— N-am mâncat nimica toată ziua, când îmi dai tortul?

— Nu mai spune „nimica”, de-acum trebuie să vorbeşti corect. Nu te-am crescut ca să vorbeşti ca un catâr.

În prima mea zi de muncă într-o casă de cucoană albă, mi-am mâncat sandvişul cu şuncă în bucătărie şi mi-am pus farfuria într-un loc anume din dulap. Când neastâmpărata de fii-sa mi-a furat poşeta şi mi-a ascuns-o în cuptor, nu i-am tras nicio scatoalcă la funduleţ.

Dar când cucoana albă mi-a zis:

— Acum vreau să mă asigur că întâi speli de mână toate hainele şi abia pe urmă le pui în maşina de spălat.

I-am răspuns:

— Dar de ce trebe să spăl de mână dacă pot să bag la maşina de spălat? E cea mai mare pierdere de vreme de care-am auzit în viaţa mea.

Cucoana albă mi-a zâmbit şi, peste cinci minute, eram deja în stradă.

Când încep să lucrez la coniţa Celia, o să apuc să-mi văd copiii plecând la şcoală dimineaţa şi să am nişte timp pentru ale mele când ajung după-amiaza acasă. N-am mai tras un pui de somn de când s-a născut Kindra, în 1957, dar cu programul ăsta de lucru, de la opt la trei, aş putea să dorm niţel în fiecare zi dacă aş avea chef şi mi-ar tihni. Din moment ce nu merge niciun autobuz tocmai până acasă la donşoara Celia, trebe să mă duc cu maşina lu Leroy.

— N-o să-mi iei maşina în fiecare zi, femeie. Ce fac dacă prind schimbul de zi şi trebe să…

— Mă plăteşte cu şaptezeci de dolari pe săptămână, Leroy.

— Atuncea poate c-o să merg cu bicicleta lu Sugar.

În marţea de după interviu, îmi parchez maşina pe strada lu coniţa Celia, după o curbă, să n-o vadă nimenea. Merg repede pe strada pustie şi o iau pe aleea spre casă fără să treacă alte maşini pe lângă mine.

— Am ajuns, coniţă Celia.

Bag capul pe uşa dormitorului în prima dimineaţă de lucru şi dau cu ochii de ea, aşezată pe aşternuturi în pat, cu machiajul perfect şi îmbrăcată în haine strâmte de vineri seară, deşi azi e marţi. Citeşte porcăria aia de *Hollywood Digest* de parcă ar fi Sfânta Scriptură.

— Bună dimineaţa, Minny! Ce mă bucur să te văd! îmi zice şi se zbârleşte părul pe mine când o aud pe cucoana albă aşa de prietenoasă cu mine.

Arunc o privire prin dormitor, socotind câtă treabă am de –: ut. E o cameră mare, cu un covor crem, un pat mare, galben, cu baldachin, şi două scaune dolofane de aceeaşi culoare. Şi e curat, fără haine aruncate pe jos. Aşternuturile sunt bine întinse pe pat, unde stă coniţa, iar pătura de pe scaun e împăturită frumos. Dar mă uit, fac ochii mari. Simt: ceva e în neregulă aicea.

— Când începem prima lecţie de gătit? mă întreabă coniţa. Putem să începem azi?

— Mă gândesc că-n câteva zile, după ce vă duceţi la magazin şi luaţi ce ne trebe.

Cade pe gânduri preţ de o clipă şi-mi zice:

— Poate că ar trebui să te duci tu, Minny, din moment ce ştii mai bine ce trebuie cumpărat şi aşa mai departe.

Mă uit lung la ea. Mai toate cucoanele albe îşi fac singure cumpărăturile.

— Bine, o să mă duc mâine dimineaţă să fac cumpărăturile atuncea.

Bag de seamă că a pus un covoraş trandafiriu pufos peste covor lângă uşa de la baie. Arată aiurea. N-oi fi eu decorator, dar ştiu că un covoraş roz-bombon nu se potriveşte într-o cameră galbenă.

— Coniţă Celia, înainte să mă apuc de treabă aicea, trebe să ştiu un lucru: când exact aveţi de gând să-i spuneţi de mine domnului Johnny?

Cucoana se uită la revista de-o ţine în poală.

— În câteva luni, bănuiesc. Până atunci trebuie să ştiu să gătesc şi aşa mai departe.

— Prin câteva luni vreţi să ziceţi două?

Coniţa Celia îşi muşcă buzele rujate.

— Mă gândeam mai degrabă la ceva de genul… patru luni.

Ceee? Nici prin cap nu-mi trece să lucrez patru luni ca o puşcăriaşă evadată.

— N-aveţi de gând să-i ziceţi până în 1963? Nu, doamnă, trebe să-i spuneţi înainte de Crăciun.

Oftează şi răspunde:

— Bine. Dar chiar înainte.

Îmi fac nişte socoteli în cap.

— Asta înseamnă o sută şi… şaişpe zile atuncea. Deci o să-i spuneţi. Peste o sută şaişpe zile.

Se uită la mine cu o faţă îngrijorată. Bag seama că nu se aştepta ca servitoarea să fie aşa de bună la matematică. Într-un sfârşit zice:

— Bine.

Pe urmă îi spun că trebe să se ducă în salon şi să mă lase să-mi fac treaba. După ce pleacă, arunc un ochi prin cameră, fincă totul pare foarte ordonat. Încet-încetişor, deschid dulapul cucoanei şi, întocmai cum mă aşteptam, patruzeci şi cinci de lucruri îmi pică în cap. Pe urmă mă uit sub pat şi găsesc o căruţă de rufe murdare de unde pun pariu că n-a mai spălat de câteva luni.

Toate sertarele sunt prăpăd, fiecare firidă ascunsă e plină de haine murdare şi de ciorapi făcuţi cocoloş. Dau peste cinşpe cutii de cămăşi noi, ca să nu se prindă domnul Johnny că ea nu ştie să spele şi să calce. În cele din urmă, ridic covoraşul ăla roz şi pufos care mi s-a părut ciudat mai devreme. Sub el văd o pată mare şi zdravănă, de culoare ruginie. Mă cutremur.

În după-amiaza aia, fac cu coniţa Celia o listă cu ce-o să gătim toată săptămâna, iar a doua zi de dimineaţă mă duc la băcănie să fac cumpărăturile. Numai că îmi ia de două ori mai mult, fincă trebe să mă duc cu maşina tocmai până la Jitney Jungle în oraş, unde cumpără albii, în loc să mă opresc la magazinul Piggly Wiggly, care e aproape de casa mea. Îmi închipui că n-o să mănânce albii mâncare de la un magazin de negri şi, zic zău, nici n-am de ce să mă supăr pe ea, din moment ce cartofii de acolo au pe ei muguri de vreo doi centimetri şi laptele e aproape acrit. Când ajung la muncă, sunt pregătită să mă cert cu ea pentru toate motivele care m-au făcut să întârzii, dar pe coniţa Celia o găsesc tot în pat, ca mai-nainte, zâmbind de parcă nu contează. Gătită din cap până-n picioare şi nu se duce nicăieri. Preţ de cinci ceasuri stă acolo, citindu-şi revistele. N-o văd ridicându-se din pat decât ca să se ducă după un pahar de lapte sau ca să se uşureze. Dar n-o întreb nimica. Fincă eu sunt servitoarea.

După ce fac curăţenie în bucătărie, mă duc în salonul de primire. Mă opresc în prag şi arunc o privire lungă la ursul ăla grizzly. Are aproape doi metri înălţime şi rânjeşte cu dinţii dezveliţi. Are ghearele lungi, încovoiate, ca de vrăjitoare. La picioarele lui zace un cuţit de vânătoare cu mâner din os. Mă apropii şi văd că blana ursului e plină de scame de praf. Între fălci i se întinde o pânză de păianjen.

Mai întâi mă apuc să iau praful de pe el cu mătura, dar e prea gros şi i s-a încâlcit în blană. Tot ce reuşesc e să-l împrăştii în jur. Aşa că pun mâna pe o cârpă şi îl şterg de sus în jos, dar scrâşnesc de fiecare dată când ating un fir de păr sârmos. *Albii* ăştia! Adică la viaţa mea am curăţat de toate, de la frigidere la funduri goale, dar ce-o face pe cucoana asta să creadă că ştiu cum să curăţ un nenorocit de urs grizzly?

Mă duc să iau aspiratorul. Aspir murdăria de pe el şi, în afară de câteva petice unde am aspirat prea tare şi i-am rărit blana, văd că mi-a ieşit destul de binişor.

După ce termin cu ursul, şterg praful de pe cărţile alea scumpe de nu le citeşte nimeni, nasturii de la uniforma confederată şi pistolul de argint. Pe o masă e pusă o poză în rama de aur cu domniţa Celia şi domnu Johnny în faţa altarului şi mă uit mai bine să văd ce fel de bărbat o fi. Sper că-i gras şi bondoc, c-ar fi mai lesne dacă trebe să fug de el, dar nici pomeneală. E puternic, înalt şi bine făcut. Unde mai pui că îl şi cunosc. Doamne fereşte şi apără. E logodnicul lu coniţa Hilly de a fost cu ea în toţi anii ăia când am început să lucrez la coana Walter. Nu l-am cunoscut niciodată, dar l-am văzut de destule ori ca să fiu sigură. Mă înfior şi frica îmi sporeşte de trei ori. Fincă asta îmi spune mai multe despre el decât orice altceva.

La ora unu, coniţa Celia intră în bucătărie şi zice că e gata pentru prima ei lecţie de gătit. Se aşază pe un scaun fară spătar. E îmbrăcată într-un pulover roşu strâmt, cu o fustă roşie, şi are pe faţă destul machiaj cât să bage în sperieţi o curvă.

— Ce ştiţi să gătiţi deja? o întreb.

Cade pe gânduri, încreţindu-şi fruntea.

— Poate că ar fi mai bine să începem cu începutul.

— Trebe să ştiţi să gătiţi ceva. Ce v-a învăţat mama neavoastră când eraţi mică?

Stă cu ochii fixaţi pe picioarele îmbrăcate în ciorapi fini şi zice:

— Ştiu să fac turte de mălai.

Nu pot să mă abţin şi râd.

— Ce altceva mai ştiţi să faceţi în afară de turte de mălai?

— Pot să fierb cartofi.

Vorbeşte din ce în ce mai şoptit.

— Şi ştiu să fac terci. Nu aveam curent electric acolo unde locuiam eu. Dar sunt pregătită să învăţ ca lumea. Pe un aragaz adevărat.

Doamne! N-am mai cunoscut până acuma niciun alb care să fie mai sărăntoc decât mine, în afară de domnul Wally, nebunul ăla care trăieşte în spate la prăvălia Canton şi mănâncă hrana pisicilor.

— Şi la soţul neavoastră i-aţi dat de mâncare terci şi turte de mălai în fiecare zi?

Coniţa Celia dă din cap, că da.

— Dar o să mă înveţi să gătesc ca lumea, nu?

— O să-ncerc, îi răspund.

Niciodată în viaţa mea nu i-am zis unei femei albe ce să facă şi nu prea ştiu de unde să încep la o adică. Îmi trag ciorapii în sus şi mă gândesc la asta. În cele din urmă, fac semn spre cutia de pe tejghea.

— Aş zice că, dacă e ceva ce trebe să ştiţi despre gătit, atuncea asta e.

— Dar e doar untură, nu?

— Nu, nu e doar untură. E cea mai importantă invenţie din bucătărie după maioneza la borcan.

— Şi ce-i aşa de deosebit la untura de porc? face cucoana strâmbând din nas.

— Nu e untură de porc, e vegetală.

Nu-mi vine să cred că mai există cineva pe lumea asta care nu ştie de Crisco.

— Nici n-aveţi idee câte lucruri se pot face cu cutia asta de aicea.

Cucoana dă din umeri.

— Prăjeli?

— Nu e doar pentru prăjeli. Vi se întâmplă vreodată să vi se lipească ceva în păr, nişte gumă, de exemplu?

Bat uşor darabana cu degetul pe cutia de Crisco.

— Da, aşa e, Crisco. Dai cu grăsimea asta pe un funduleţ de copil şi nici c-o să mai vezi vreodată că se irită de la scutece.

Pun trei linguri în tigaia neagră.

— La naiba, am văzut cum se ung doamnele cu asta pe sub ochi şi altele care o pun pe călcâiele crăpate ale soţilor.

— Ia te uită ce frumos arată, zice ea. Ca nişte glazură albă de pe tort.

— E bună de curăţat lipiciul ăla care rămâne după ce rupi o etichetă de preţ sau de dat pe balamale să nu mai scârţâie uşile. Dacă ţi se ia curentul, bagi un fitil în grăsimea asta şi arde ca o lumânare.

Aprind aragazul şi ne uităm cum se topeşte grăsimea în tigaie.

— Şi după toate astea, încă mai e şi bună de prăjit pui în ea!

— Bine, zice coniţa Celia, concentrându-se din greu. Ce urmează acum?

— Am lăsat puiul la macerat în zer de lapte. Acuma amestec mirodeniile.

Torn făină, sare, încă niţică sare, piper, boia de ardei şi un praf de boia iute într-o pungă de hârtie.

— Aşa. Puneţi bucăţile de pui în pungă şi scuturaţi-o bine.

Coniţa Celia bagă înăuntru un copan crud de pui şi zgâlţâie punga.

— Aşa se face? Ca în reclamele de la Shake – n Bake de la teveu?

— Da – zic eu şi-mi muşc limba ca să tac, fincă, dacă nici asta nu e o jignire, apăi nu ştiu ce altceva ar putea fi. Exact ca la Shake – n Bake.

Dar pe urmă înlemnesc, fincă aud un huruit de motor pe stradă. Stau nemişcată, cu urechea ciulită. Bag de seamă că şi coniţa Celia a făcut ochii mari şi ascultă şi ea. Ne gândim la acelaşi lucru: ce mă fac dacă-i el şi unde o să mă ascund?

Zgomotul de motor de maşină trece. Răsuflăm uşurate amândouă.

— Coniţă Celia, zic eu scrâşnind din dinţi, de ce nu puteţi să-i spuneţi la soţul neavoastră despre mine? N-o să-şi dea singur seama când o să primească mâncare bună?

— Ah, nu m-am gândit la asta! Poate că ar trebui să ardem niţel puiul.

Mă uit chiorâş la ea. N-am de gând să ard niciun pui. Nu mi-a dat răspuns la adevărata întrebare, dar o să scot eu un răspuns de la ea, şi cât mai curând.

Cu mare grijă, pun carnea condimentată în tigaie. Începe să sfârâie ca un cântec şi ne uităm cum se rumenesc copanele de pui. Ridic privirea şi o văd pe coniţa Celia cum zâmbeşte la mine.

— Ce? Am ceva pe faţă?

— Nu, zice ea, cu ochii înlăcrimaţi.

Mă atinge pe braţ şi adaugă:

— Doar că-s tare recunoscătoare că eşti aici.

Îmi trag braţul înapoi de sub mâna ei.

— Coniţă Celia, aveţi multe motive să fiţi recunoscătoare, în afară de mine.

— Ştiu.

Se uită la bucătăria ei scumpă de parcă ar fi ceva ce-i pică prost.

— N-am visat niciodată că aş putea avea atât de multe.

— Păi să nu ziceţi că n-aveţi noroc.

— Niciodată în viaţa mea n-am mai fost atât de fericită.

O las baltă. Sub toată fericirea aia, mi se pare că nu arată chiar fericită.

În seara aia o sun pe Aibileen.

— Coniţa Hilly a trecut pe la coniţa Leefolt ieri, zice Aibileen. A întrebat-o dacă ştie cineva pe unde lucrezi.

— Doamne sfinte, dacă dă de mine, o să strice totul.

Au trecut două săptămâni de când i-am făcut Lucrul Ala Urât şi îngrozitor. Ştiu că ar da pe dinafară de bucurie dacă m-ar vedea concediată pe loc.

— Ce-a zis Leroy când i-ai spus că ai obţinut slujba? mă întreabă Aibileen.

— La naiba! S-a apucat să umble ţanţoş prin bucătărie şi să se umfle-n pene ca un cocoş, pen că erau copiii de faţă. Ca să arate că el e singurul care întreţine familia şi că io fac asta de dragul distracţiei, biata de mine. Mai târziu, totuşi, când eram în pat amândoi, am crezut că bărbată-meu, aşa mare şi tare cum se dă el, o să se pună pe plâns.

Aibileen izbucneşte în râs.

— Leroy are şi el ditamai mândria lui.

— Da, numai că acu tre să am grijă să nu mă prindă domnu Johnny.

— Şi nu ţi-a zis cucoana de ce nu vrea să-i spună de tine?

— Nu zice decât că vrea să-l facă să creadă că e în stare să gătească şi să facă curăţenie de una singură. Dar nu ăsta-i motivul. Îi ascunde ea ceva.

— Hai că-i simpatic cum s-a aranjat treaba asta. Coniţa Celia nu poate să zică la nimenea, că o să afle domnu Johnny. Deci coniţa Hilly n-o să afle, fincă donşoara Celia nu poate să zică la nimenea. Nici dacă ai fi vrut n-ai fi găsit o slujbă mai bună.

— Mm-hmmm.

Asta-i tot ce răspund. Nu vreau să par nerecunoscătoare, din moment ce Aibileen e cea care mi-a

găsit slujba. Dar nu pot să-mi înăbuş gândul că tocmai mi-am dublat beleaua, că, pe lângă coniţa Hilly, mai trebe să am grijă şi cu domnu Johnny acuma.

— Minny, voiam să te întreb ceva.

Aibileen îşi drege glasul.

— O ştii pe donşoara Skeeter?

— Aia înaltă care venea la coana Walter să joace bridge?

— Da. Cum ţi se pare?

— Nu ştiu, e albă ca toţi ceilalţi. De ce? Ce-a zis despre mine?

— Nimica despre tine, face Aibileen. Numai că… acum vreo câteva săptămâni… Nu ştiu de ce mă tot gândesc la asta. M-a întrebat ceva. M-a întrebat dacă nu vreau să schimb situaţia. Cucoanele albe nu te întreabă niciodată…

Dar tocmai atuncea intră Leroy în dormitor să-şi ceară cafeaua înainte să între în tura de noapte.

— La naiba, s-a trezit bărbatu-meu. Zi repede.

— Nu, nu contează. Nu-i nimic important, zice Aibileen.

— Ce? Care-i treaba? Ce ţi-a zis cucoana aia?

— Prostii. Lucruri fără noimă.

CAPITOLUL 4

În prima mea săptămână la coniţa Celia, şmotruiesc în casă până nu mai rămâne nicio cârpă de praf, nicio fâşie de cearceaf vechi şi nici măcar vreun ciorap rupt cu care să şterg şi să frec. În a doua săptămână, fac din nou şmotru în casă fincă-mi pare că murdăria creşte cumva la loc. În a treia săptămână, mă simt mulţumită şi-mi intru în ritm.

În fiecare zi, coniţa Celia arată de parcă nu i-ar veni să creadă că am venit din nou la lucru. Sunt singura care mai tulbură toată liniştea aia din jurul ei. Casa mea e tot timpul plină, cu cinci copii, un soţ şi vecini. Mă bucur de liniştea de la coniţa Celia aproape în fiecare zi când vin aicea.

La fiecare slujbă pe care am avut-o, mi-am împărţit treburile gospodăreşti pe zile la fel: lunea dau cu ceară pe mobilă, pentru luciu. Marţea spăl şi calc afurisitele de cearceafuri, e ziua pe care o urăsc cel mai mult. Miercurea frec bine de tot cada, deşi o şterg în fiecare dimineaţă. Joia e ziua de lustruit podele şi de aspirat covoare, când tre să am mare grijă să dau cu mătura pe alea vechi ca să nu se deşire. Vinerea gătesc din greu pentru weekend şi fac ce-o mai fi de făcut. Iar pe lângă astea, în fiecare zi spăl podele şi haine, pe urmă calc cămăşi ca să nu se adune treaba şi, în general, întreţin curăţenia. Argintăria şi geamurile arată cum trebe. Din moment ce nu-s copii pe aicea de care să am grijă, îmi rămâne destul timp pentru aşa-zisele lecţii de gătit cu domniţa Celia.

Coniţa Celia nu primeşte niciodată musafiri, aşa că gătim numai ce-o să mănânce ea şi cu domnu Johnny la cină: cotlete de porc, friptură de pui, friptură de vită, tartă cu carne de pui, costiţe de miel, jambon la cuptor, roşii prăjite, piure de cartofi, la care se adaugă zarzavaturile. Sau cel puţin eu gătesc şi coniţa Celia se foieşte pe lângă mine de arată mai degrabă ca o fetiţă de cinci ani decât ca cucoana bogată care-mi dă mie banii de chirie. Când terminăm cu lecţia, coniţa Celia dă fuga să se întindă la loc în pat. De fapt, singura dată când o văd făcând câţiva metri e când vine la bucătărie pentru lecţia de gătit sau când se furişează la etaj, la fiecare două-trei zile, şi intră prin camerele alea dubioase.

Nu ştiu ce face în alea cinci minute când se duce la etaj. Mie, uneia, nu-mi place deloc acolo. Dormitoarele alea ar trebui să fie pline de copii care râd, zbiară şi întorc totul cu susu-n jos. Da nu-i treaba mea ce face coniţa Celia toată ziulica şi, dacă e să mă întrebaţi pe mine, mă bucur că nu-mi stă mie în picioare. Mi s-a mai întâmplat să umblu după cucoane cu mătura într-o mână şi coşul de gunoi în cealaltă ca să ţin pasul cu câtă mizerie făceau. Atâta vreme cât stă în patul ăla, am şi eu o slujbă. Deşi n-are niciun copil şi n-are nimica de făcut toată ziua, e cea mai leneşă femeie pe care-am văzut-o vreodată.

Şi o pun la socoteală aicea ŞI pe soră-mea, Doreena, care a crescut ca o prinţesă fincă era, chipurile, beteagă cu inima. Pe urmă am aflat că, de fapt, o muscă se aşezase pe aparatul de raze când i-au făcut radiografia.

Şi nu e vorba numai de stat în pat. Coniţa Celia nu iese din *casă* decât ca să se ducă la coafor, să-şi vopsească părul şi să-i tundă vârfurile. Până acuma, asta s-a întâmplat o singură dată în cele trei săptămâni de când lucrez aicea. Am treizeci şi şase de ani şi parcă tot o mai aud pe maică-mea spunându-mi: *Nu e treaba ta*. Numai că vreau şi eu să ştiu de ce-i e aşa de frică femeii ăsteia să iasă de aicea.

În fiecare zi de salariu, îi fac lu coniţa Celia socoteala.

— Încă nouăzeci şi nouă de zile până când o să-i ziceţi despre mine lu domnu Johnny.

— Fir-ar să fie, ce repede zboară timpul, zice cucoana c-o privire abătută.

— Az-dimineaţă s-a strecurat o pisică pe verandă şi era să-mi stea inima în loc, că am crezut că era domnu Johnny.

La fel ca mine, coniţa Celia se nelinişteşte tot mai tare pe măsură ce se apropie data când tre să spună adevărul.

— Sper să fie destul timp, Minny. Crezi că încep să mă descurc mai bine cu gătitul?

Mă uit la ea. Are un zâmbet frumuşel, nişte dinţi albi şi drepţi, da e cea mai proastă bucătăreasă pe care-am cunoscut-o vreodată.

Aşa că o iau de la capăt şi-i arăt cele mai simple lucruri, fincă vreau să înveţe, şi să înveţe repede. Păi bineînţeles că da, din moment ce trebe să-i explice lu bărbat-su de ce o negresă de şaptezeci şi cinci de kile are cheile de la casa lui. Vreau să ştie de ce am pe mână, în fiecare zi, argintăria lui veritabilă şi cerceii cu rubine de un catralion de carate ai lu coniţa Celia. Vreau să ştie toate astea înainte să dea peste mine într-o bună zi şi să cheme poliţia. Sau să se lipsească de poliţie şi să rezolve de unul singur problema.

— Scoateţi bucata de ciolan şi aveţi grijă să fie destulă apă. Aşa. Acuma daţi focul mai tare. Vedeţi băşicile astea mici? Asta înseamnă că apa-i fericită.

Coniţa Celia se holbează în oală de parcă şi-ar căuta viitorul acolo.

— Tu eşti fericită, Minny?

— De ce mă întrebaţi treburi de-astea ciudate?

— Zi, eşti?

— Păi de bună seamă că sunt. Şi neavoastră sunteţi fericită. Casă mare, curte mare, un soţ care are grijă de neavoastră.

Mă încrunt la coniţa Celia şi mă asigur că bagă de seamă. Fincă, zău dacă asta nu e treabă de albi, să se întrebe toată ziua dacă sunt *destul* de fericiţi!

Şi când coniţa Celia arde fasolea, mă chinui să găsesc niţică stăpânire de sine de-aia de care maică-mea s-a jurat că n-am din naştere.

— Nu-i nimic, zic scrâşnind din dinţi. O să facem altă oală înainte să ajungă acasă domnu Johnny.

Ce mi-ar mai fi plăcut să dau comenzi, s-o fac aşa pe şefa preţ măcar de-un ceas, la oricare altă femeie albă la care am lucrat, să văd eu cum îi pica! Da cu coniţa Celia, care se uită lung la mine cu ochii ăia mari de parcă aş fi cel mai bun lucru de pe faţa pământului, de la inventarea sprayului de fixativ, aproape c-aş prefera să-mi dea ea mie ordine, aşa cum ar trebui să facă. Încep să mă întreb dacă zăcutul ăsta toată ziua n-are nicio legătură cu faptul că nu vrea să-i zică lu domnu Johnny despre mine. Bănuiesc că-mi vede şi ea îndoiala în privire, fincă într-o zi îmi zice aşa, din senin:

— Am un coşmar care se repetă foarte des, că trebuie să mă întorc să trăiesc în Sugar Ditch. De-aia stau aşa de mult în pat.

Pe urmă dă din cap foarte repede, de parcă ar fi exersat asta înainte.

— Fincă nu dorm prea bine noaptea.

Îi răspund cu un zâmbet prostesc, de parcă aş crede-o pe cuvânt, şi mă apuc din nou să şterg oglinzile.

— Nu le şterge prea bine. Lasă şi tu nişte pete.

Întotdeauna trebe să las câte ceva de la mine, c-or fi oglinzile, podelele, un pahar murdar în chiuvetă sau coşul de gunoi plin.

— Trebuie să pară credibil, îmi zice.

Dar eu tot mă trezesc întinzând mâna după paharul ăla murdar de o sută de ori, ca să-l spăl. Mie îmi place lucrurile curate şi ordonate.

— Ce mi-aş mai dori să am grijă de arbustul ăla de azalee de afară, zice coniţa Celia într-o bună zi.

Acuma s-a apucat să se trântească pe canapea când îmi încep mie emisiunile, şi mă întrerupe tot timpul. De douăzeci şi patru de ani ascult *Lumina Călăuzitoare,* de când aveam zece ani şi ascultam transmisia pe radioul maică-mii.

Începe o reclamă la detergentul de rufe Dreft, iar coniţa Celia se uită lung pe geam la grădinarul negru care strânge frunzele moarte cu o greblă. Are atâtea tufe de azalee de-ai zice că grădina ei o să arate ca în *Pe aripile vântului* la primăvară. Mie nu-mi plac azaleele şi mai mult ca sigur nu mi-a plăcut filmul ăla de făcea sclavia să arate ca o benchetuială de zile mari. Dacă aş fi jucat eu rolul lui Mammy, i-aş fi zis lu Scarlett să-şi bage toate draperiile alea verzi în poponeţul ei alb şi să-şi facă singură afurisita aia de rochie bună de cucerit bărbaţi.

— Şi ştiu că aş putea face tufa aia de trandafiri să înflorească dacă aş mai tunde-o puţin, zice coniţa Celia. Dar primul lucru pe care l-aş face ar fi să tai copacul de mimoză.

— Da ce-are copacul ăla?

Apăs cu colţul fierului de călcat pe dunga gulerului de la cămaşa lu domnu Johnny. Eu n-am nici măcar o tufa în toată grădina mea, darămite un copac.

— Nu-mi plac florile alea păroase.

Rămâne cu privirea pierdută în zare, de zici că-i dusă cu pluta.

— Arată ca perişorul pe care-l au pruncii.

Mă trec toţi fiorii când o aud vorbind aşa.

— Vă pricepeţi la flori?

Oftează.

— Înainte îmi plăcea la nebunie să am grijă de florile mele în Sugar Ditch. Am învăţat să cultiv plante în speranţa că o să pot înfrumuseţa toată urâţenia de acolo.

— Păi daţi-i bătaie şi mai ieşiţi din casă atuncea, zic eu, încercând să nu par prea entuziasmată. Faceţi niţică mişcare. Respiraţi nişte aer curat.

Numai ieşiţi odată *de aicea,* îmi zic în sinea mea.

— Nu, oftează coniţa Celia. Nu se face să umblu aşa pe afară. Trebuie să rămân aici.

A început deja să mă calce pe nervi faptul că nu iese niciodată din casă. Că zâmbeşte de parcă momentul când intră servitoarea pe uşă, în fiecare dimineaţă, ar fi cea mai bună parte din zi pentru ea. E ca o mâncărime. Mă răsucesc în fiecare zi şi tot nu ajung să mă scarpin. Şi mă mănâncă tot mai tare cu fiecare zi care trece. Cu fiecare zi în care o văd aicea.

— Poate c-ar trebui să ieşiţi să vă faceţi nişte prietene, zic eu. Sunt o mulţime de cucoane de vârsta neavoastră în oraş.

Se uită încruntată la mine.

— Am tot încercat. Nici nu pot să-ţi spun de câte ori le-am sunat pe doamnele alea să văd dacă le pot ajuta cu gala de binefacere pentru copii sau să fac ceva de acasă. Dar nu-mi răspund şi nu mă sună niciodată înapoi. Niciuna dintre ele.

La asta nu-i mai zic nimica, pentru că nu mă miră. Ajunge să te uiţi la ea, cu pieptul care-i dă pe dinafară şi cu părul vopsit ca aurul.

— Păi mergeţi la cumpărături atuncea. Luaţi-vă nişte haine noi. Faceţi şi neavoastră ce fac cucoanele albe când e servitoarea acasă.

— Nu, cred că o să mă odihnesc o vreme, zice, şi peste două minute o aud umblând prin dormitoarele pustii de la etaj.

Ramura de mimoză se loveşte de geam. Tresar şi mă ard la degetul mare. Strâng din ochi cu putere până mi se domoleşte inima. Încă nouăzeci şi patru de zile din porcăria asta şi io nu ştiu cum să mai rezist măcar un minut.

— Mama, fii-mi ceva de mâncare. Mi-e foame.

Asta mi-a zis aseară fiică-mea a mică, Kindra, care are cinci ani. Cu mâna-n şold şi cu piciorul scos în faţă, ca la defilare.

Am cinci plozi şi mă mândresc cu faptul că i-am învăţat să zică *te rog* şi *da, mamă* înainte să fie în stare măcar să zică „prăjitură”.

Toţi, în afară de Kindra.

— Nu primeşti nimica până la cină, i-am spus.

— De ce eşti aşa rea? Te urăsc! a ţipat la mine şi-a zbughit-o pe uşa.

Îmi aţintesc ochii în tavan fincă ăsta-i un şoc cu care n-o să mă obişnuiesc niciodată, chiar dacă am avut alţi patru înaintea ei. În ziua în care copilul tău îţi zice că te urăşte – şi toţi copiii trec prin faza asta, mai devreme sau mai târziu – e ca şi cum ai primi o lovitură cu genunchiul direct în pântece.

Dar Kindra asta, Doamne… Nu e că trece şi ea printr-o fază ca alţii. Fata asta seamănă din ce în ce mai mult cu mine.

Stau în bucătăria lu coniţa Celia şi mă gândesc la ce s-a petrecut aseară, cu Kindra şi gura ei mare, cu Benny şi astma lui, cu bărbată-meu Leroy care a venit beat de două ori săptămâna trecută. Ştie că ăsta e singurul lucru pe care nu pot să-l sufăr, după ce-a trebuit să am grijă de beţivanul de taică-meu şaişpe ani la rând, muncind pe brânci, cot la cot cu mama, doar ca să aibă el sticla plină. Bag seama că toate astea ar trebui să mă supere mai tare, dar, aseară, în chip de scuze, Leroy a venit acasă cu o pungă plină de bame timpurii. Ştie că asta-i mâncarea mea preferată. Diseară o să dau bârnele alea prin nişte mălai, o să le prăjesc şi-o să mănânc aşa cum nu m-a lăsat mama niciodată.

Şi asta-i nu-i singura plăcere pe ziua de azi. E întâi octombrie şi, uită-te la mine, stau aici şi decojesc piersici. Mama lu domnu Johnny le-a adus două lădiţe din Mexic şi-s grele ca mingile de baseball. Piersici coapte şi dulci de ţi se topesc în gură. Nu iau io pomană de la cucoanele albe fincă *ştiu* că nu vor decât să mă aibă datoare la ele. Dar când coniţa Celia mi-a zis să iau o duzină de piersici acasă, am scos o pungă şi am aruncat imediat înăuntru vreo doişpe. Când o să ajung acasă diseară, o să mănânc bame prăjite la cină, cu tartă de piersici la desert.

Mă uit la cojile lungi şi pufoase care cad încolăcite în chiuveta lu coniţa Celia, fără să bag deloc în seamă ce se întâmplă pe aleea din faţa casei. De obicei, când stau la chiuveta din bucătărie, îmi plănuiesc scăparea în caz că se întoarce acasă domnu Johnny. Bucătăria e cea mai bună încăpere pentru o evadare, fincă fereastra din faţă dă la stradă. Tufele înalte de azalee îmi ascund faţa, da tot pot să văd destul prin ele cât să depistez dacă se apropie careva. Dacă domnu Johnny ar intra pe uşa din faţă, aş putea să fug pe uşa din dos, care dă la garaj. Dacă ar intra pe uşa din dos, aş putea să scap prin faţă. Mai e o uşă la bucătărie care dă spre curtea din spatele casei şi e bună şi aia, pentru orice eventualitate. Însă, cu toată zeama scurgându-mi-se pe mână şi aproape îmbătată de mirosul dulceag, mă las pierdută în reveria decojirii piersicilor. Nici măcar nu bag de seamă când se apropie camioneta albastră.

Când ridic privirea, bărbatul e deja la mijlocul aleii. Apuc să văd o fâşie de cămaşă albă, dintr-alea pe care m-am obişnuit să le calc în fiecare zi, şi un picior în pantaloni kaki, ca ăia de-i atârn pe umeraş în dulapul domnului Johnny. Îmi înăbuş un scâncet şi cuţitul îmi cade zăngănind în chiuvetă.

— Coniţăă Celia! strig, dând buzna în dormitorul ei. Domnu Johnny e *acasă*!

Coniţa Celia ţâşneşte din pat mai repede decât am văzut-o sărind până acuma. Mă învârt pe loc ca o idioată. *Unde mă bag? încotro s-o apuc? Ce s-a întâmplat cu planu meu de scăpare?* Şi pe urmă iau repede o decizie: baia de oaspeţi!

Mă strecor înăuntru şi las uşa întredeschisă. Mă caţăr pe closet ca să nu-mi poată vedea picioarele pe sub uşă. E întuneric şi înăbuşitor aicea înăuntru. Am senzaţia că-mi ia capul foc. Sudoarea mi se prelinge de pe bărbie şi picură pe jos. Mirosul greu al săpunurilor cu aromă de gardenie de pe chiuvetă îmi face greaţă.

Aud paşi. Îmi ţin răsuflarea.

Paşii se opresc. Îmi bate inima de parcă ar fi o pisică prinsă într-un uscător de haine. Ce mă fac dacă coniţa Celia se preface că nu mă cunoaşte ca să scape din încurcătură? Dacă se poartă ca şi cum aş fi o hoaţă intrată-n casă la furat? *Of, o urăsc! O urăsc pe femeia asta proastă!*

Ciulesc urechea, dar tot ce reuşesc să aud e propriul gâfâit şi bubuitul din piept. Mă dor gleznele şi-mi scrâşnesc de la cât mă chinui să stau în poziţia asta.

Mi se ascute vederea în întuneric. După un minut, mă văd în oglinda de deasupra chiuvetei. Stau ghemuită ca o proastă pe capacul de closet al unei cucoane albe.

Uită-te la tine, Minny Jackson! Uite ce-ai ajuns să faci ca să-ţi câştigi dracului traiul!

Domnişoara Skeeter

CAPITOLUL 5

Conduc Cadillacul lui Maman în viteză, pe drumul de pietriş, îndreptându-mă spre casă. Nici măcar n-o mai aud pe Patsy Cline la radio din cauza ropotului de pietre ce se lovesc de aripa maşinii. Maman s-ar înfuria dacă m-ar vedea, dar eu apăs şi mai tare pe acceleraţie. Nu pot să-mi scot din minte ce mi-a zis astăzi Hilly la clubul de bridge.

Eu, Hilly şi Elizabeth am fost prietene la cataramă încă de când mergeam la şcoala primară Bailey. Poza mea preferată e una cu noi trei stând în tribune pe terenul de fotbal de la începutul liceului, aşezate strâns una lângă alta, umăr la umăr. Imaginea e specială însă pentru că tribunele sunt absolut pustii în jurul nostru. Stăteam atât de aproape una de alta fiindcă eram aşa de apropiate.

Când am intrat la Universitatea din Mississippi, am stat în aceeaşi cameră cu Hilly vreme de doi ani, după care ea s-a lăsat de facultate ca să se mărite, iar eu am rămas şi am absolvit. În fiecare seară îi puneam treisprezece bigudiuri în păr în casa sororităţii Chi Omega. Dar azi m-a ameninţat că mă dă afară din Ligă. Nu că mi-ar păsa mie aşa de mult de Ligă, dar m-a durut să văd cât de uşor i-ar fi prietenei mele să mă dea la o parte.

Intru pe aleea care duce la Longleaf, plantaţia de bumbac a familiei mele. Huruitul dispare de îndată ce trec de la drumul de pietriş la cărarea de ţărână netedă şi galbenă. Încetinesc înainte să vadă Maman cu ce viteză conduc. Parchez în faţa casei şi ies din maşină. Maman se leagănă în balansoar, pe verandă.

— Vino să stai puţin cu mine, scumpo, îmi zice mama, făcându-mi semn către un balansoar de lângă ea. Pascagoula tocmai a dat podelele cu ceară. Lasă-le un pic să se usuce.

— Bine, mamă.

O sărut pe obrazul pudrat. Dar nu mă aşez. Mă sprijin de balustrada de pe verandă şi-mi fixez privirea spre cei trei stejari acoperiţi de muşchi din faţa casei. Deşi locuim la numai cinci minute de mers cu maşina în afara oraşului, mai toată lumea consideră că stăm la ţară. În jurul curţii noastre se întind cele patru mii de hectare de bumbac ale lui Papa, plante verzi şi zdravene, ce-mi ajung până la brâu. În depărtare, văd câţiva bărbaţi de culoare stând sub un şopron, ferindu-se de dogoare. Toată lumea aşteaptă acelaşi lucru: să se deschidă capsulele de bumbac.

Mă gândesc la cât de tare s-a schimbat relaţia dintre mine şi Hilly de când m-am întors de la facultate. Dar care dintre noi s-a schimbat, eu sau ea?

— Ţi-am spus? mă întreabă mama. Fanny Peatrow s-a logodit.

— Mă bucur pentru Fanny.

— La nici măcar o lună după ce şi-a găsit slujba aia de casieriţă la Banca Rurală.

— Minunat, mamă.

— Ştiu ce-i de făcut, zice Maman.

Mă întorc spre ea şi-o surprind uitându-se la mine cu privirea aceea de parcă i s-ar fi aprins un beculeţ.

— De ce nu te duci şi tu până la bancă să vezi dacă nu te poţi angaja pe post de casieriţă?

— Nu vreau să fiu casieriţă la bancă, Maman.

Maman oftează şi-şi mijeşte ochii la câinele nostru, un cocker spaniei pe nume Shelby, care-şi linge părţile intime.

Arunc o privire la uşa din faţă, simţind tentaţia de a călca totuşi pe podelele proaspăt ceruite. Am mai avut conversaţia asta de atâtea ori.

— Fiica mea se duce la facultate timp de patru ani şi cu ce se întoarce acasă?

— Cu o diplomă?

— Cu o bucată de hârtie foarte arătoasă, zice mama.

— Ţi-am spus. N-am cunoscut pe nimeni cu care să vreau să mă mărit, îi răspund.

Maman se ridică de pe scaun şi se apleacă spre mine, să mă uit direct la chipul ei neted şi frumos. E îmbrăcată într-o rochie bleumarin care i se lipeşte de oasele-i subţiri. Ca de obicei, s-a dat cu nuanţa de ruj potrivită, dar, când păşeşte în lumina puternică a după-amiezii, îi observ pe rochie pete întunecate, pronunţate şi uscate. Îmi mijesc ochii, încercând să-mi dau seama dacă petele chiar sunt acolo.

— Maman, ţi-e bine?

— Dacă ai demonstra măcar puţin simţ practic, Eugenia…

— Rochia ţi-e tare murdară în faţă.

Mama îşi încrucişează braţele la piept.

— Să ştii că am vorbit cu mama lui Fanny şi mi-a zis că Fanny s-a umplut de peţitori după ce şi-a găsit slujba aia.

Renunţ la chestiunea cu rochia. Nu-i voi putea spune niciodată mamei că vreau să fiu scriitoare. Va vedea în asta doar o altă piedică ce mă desparte de fetele măritate. Şi nu pot să-i spun nici despre Charles Gray, colegul de la cursul de matematică din primăvara trecută de la universitate. Despre cum s-a îmbătat la petrecerea de absolvire şi m-a sărutat şi pe urmă mi-a strâns mâna aşa de tare că ar fi trebuit să mă doară, dar nu m-a durut, ba mi s-a părut minunat cum mă ţinea şi se uita în ochii mei. Şi după aceea s-a însurat cu Jenny Sprig, aia de un metru şi jumătate.

Ce trebuia să fac era să găsesc un apartament în oraş, genul de clădire în care stau fete necăsătorite şi şterse, fete bătrâne, secretare, profesoare. Dar singura dată când am pomenit posibilitatea de a folosi bani din fondul pus deoparte pentru mine, Maman a izbucnit în plâns – şi nu se prefăcea. „Nu pentru aşa ceva sunt banii ăia, Eugenia. Nu ca să stai într-o clădire cu camere de închiriat, plină de mirosuri ciudate de mâncare gătită, cu ciorapi atârnaţi pe geam, la uscat. Şi ce-o să faci când se termină banii? Din ce-o să trăieşti?” Pe urmă şi-a pus o compresă rece pe frunte şi şi-a petrecut restul zilei în pat.

Iar acum stă cu mâna încleştată pe balustradă, aşteptând să vadă dacă voi face ce-a făcut Fanny Peatrow ca să se salveze. Propria mea mamă se uită la mine de parcă s-ar simţi contrariată de înfăţişarea mea, de înălţimea mea şi de părul meu răzvrătit. Ar fi o afirmaţie modestă să spun că am părut cârlionţat. E creţ ca nişte câlţi, mai degrabă păr pubian decât păr de pe cap.

E aproape alb de blond ce e şi se rupe uşor, ca firele de iarbă uscată. Am pielea albă şi, chiar dacă binevoitorii zic că e smântânie, poate părea de-a dreptul cadaverică atunci când sunt serioasă, adică tot timpul. Pe deasupra, mai am şi o umflătură de cartilaj de-a lungul vârfului nasului. Dar ochii mei sunt de culoarea albăstrelelor, la fel ca ai mamei. Lumea îmi zice că sunt atuul meu cel mai puternic.

— Nu trebuie să faci altceva decât să găseşti o conjunctură în care să cunoşti bărbaţi, pentru că pe urmă…

— Maman – îi zic, nevrând altceva decât să pun punct conversaţiei –, chiar aşa de îngrozitor ar fi

dacă nu mi-aş găsi niciodată un soţ?

Mama îşi încleştează degetele pe braţele-i goale de parcă ar lua-o cu fiori reci numai gândindu-se la aşa ceva.

— Nu. Nu spune asta, Eugenia. Vai! când în fiecare săptămână văd în oraş câte un bărbat care are peste un metru optzeci şi-mi zic în sinea mea: *Dacă Eugenia s-ar strădui măcar puţintel…*

Îşi lipeşte mâna de stomac, de parcă ideea în sine i-ar înrăutăţi ulcerul.

Îmi scot pantofii fără toc şi cobor treptele verandei, în timp ce mama strigă după mine să-mi pun pantofii la loc, ameninţându-mă că o să iau pecingine sau că o să mă pişte ţânţarii care transmit encefalită. Inevitabilitatea morţii când umbli fără pantofi. Moarta fără soţ. Mă cutremur din cauza senzaţiei de pustiire care mă bântuie încă de acum trei luni, de când am terminat facultatea. M-am trezit azvârlită într-un oraş în care nu-mi mai găsesc locul. Cu siguranţă nu e aici, cu Maman şi Papa – şi poate nici măcar alături de Hilly şi de Elizabeth.

— … uită-te la tine, ai douăzeci şi trei de ani. La vârsta ta, eu îl născusem deja pe Carlton Jr „zice mama.

Mă opresc la umbra liliacului de vară trandafiriu, uitându-mă la mama, care stă pe verandă. Azaleele au rămas deja fără flori. Se apropie luna septembrie.

N-am fost niciodată vreo frumuseţe de copil. Când m-am născut, fratele meu mai mare, Carlton, s-a uitat la mine şi a exclamat în faţa tuturor în salonul de spital: „Ăsta nu-i bebeluş, e un ţânţar!” şi aşa mi-a rămas numele.[4] Eram lungă, cu picioarele subţiri şi slabe, ca de ţânţar. Cei şaizeci de centimetri ai mei au bătut toate recordurile de la Spitalul Baptist. Numele a devenit şi mai potrivit după ce, în copilărie, a început să mi se profileze nasul cu vârf ascuţit, ca un plisc. De când mă ştiu eu, mama s-a tot chinuit să-i convingă pe oameni să-mi folosească numele de botez, Eugenia.

Doamnei Charlotte Boudreau Cantrelle Phelan nu-i plac poreclele.

La şaisprezece ani, nu numai că nu eram frumoasă, eram şi îngrozitor de înaltă. Genul de înălţime care te trimite pe ultimul rând în pozele cu clasa, alături de băieţi. Genul de înălţime care-ţi obligă mama să facă nopţi albe desfăcând tivuri, lungindu-ţi mânecile de la pulovere, întinzându-ţi părul ca să mergi la petreceri la care n-ai fost invitată şi, în cele din urmă, apăsându-te în creştetul capului de parcă ar putea să te micşoreze până la înălţimea pe care o aveai în acei ani în care era nevoită să-ţi atragă atenţia să stai dreaptă. Când am ajuns la şaptesprezece ani, mama ar fi preferat să mă vadă suferind de diaree decât să stau dreaptă. La un metru şaizeci şi cinci, ea fusese finalistă în concursul pentru Miss Carolina de Sud. A ajuns la concluzia că, într-un caz ca al meu, nu mai rămânea decât un singur lucru de făcut.

Regula numărul 1 din manualul pentru vânătoare de soţi al doamnei Charlotte Phelan: o fată drăguţă şi minioană trebuie să-şi sublinieze frumuseţea prin machiaj şi ţinută. O fată înaltă şi ştearsă trebuie s-o facă printr-un fond fiduciar.

Aveam un metru optzeci înălţime, dar şi douăzeci şi cinci de mii de dolari din bumbac pe numele meu, iar, dacă un bărbat nu vede frumuseţea în cifra asta, atunci oricum nu e destul de deştept încât să-şi merite locul în familia noastră.

Camera mea din copilărie e la ultimul etaj al casei părinteşti. Are stucaturi cu dungi albe la jumătatea pereţilor şi îngeraşi trandafirii pe tavan. Pereţii sunt îmbrăcaţi într-un tapet cu boboci de trandafir într-o nuanţă de verde-mentă. De fapt, asta e mansarda cu pereţi lungi şi înclinaţi, iar în multe locuri nici nu pot să stau în picioare. Fereastra de tip bovindou face încăperea să pară rotundă. După ce că mama mă dojeneşte cel puţin o dată la două zile fiindcă nu-mi găsesc un soţ, mai sunt nevoită şi să dorm în tortul ăsta de nuntă.

Şi totuşi e sanctuarul meu. Căldura urcă şi se adună aici ca într-un balon cu aer cald, deci nu e un loc prea îmbietor pentru alţii. Scările sunt înguste şi părinţilor le e greu să le urce. Constantine, servitoarea pe care am avut-o înainte, se uita lung la treptele astea abrupte în fiecare zi, de parcă i-ar fi fost duşmani de moarte. Acesta era singurul motiv pentru care nu-mi convenea să stau la mansardă: faptul că mă

despărţea de Constantine.

La trei zile după discuţia cu Maman pe verandă, stau la birou şi răsfoiesc paginile de anunţuri de mică publicitate din *Jackson Journal*. Maman m-a hărţuit toată dimineaţa cu un nou aparat de întins părul, iar Papa a stat pe verandă, bombănind şi înjurând câmpurile de bumbac fiindcă se topesc precum zăpada vara. Pe lângă gărgăriţele de bumbac, ploaia e cel mai rău lucru care se poate întâmpla în vremea recoltei. Nici n-am intrat bine în septembrie şi au început deja ploile torenţiale de toamnă.

Stau cu pixul roşu în mână, urmărind coloana turtită sub titlul: CĂUTĂM AJUTOR: FEMEI.

Magazinul universal Kennington s caută vânzătoare cu ţinută, maniere zâmbet frumos!

Caut secretară îngrijită şi tânără. Dactilografia nu e necesară. Contact: dl Sanders.

Doamne, dacă nu vrea o secretară care să bată la maşină, ce vrea s-o pună să facă?

Căutăm stenografă începătoare, Percy Gray, LP, 1.25$/oră. Anunţul ăsta e nou. Îl încercuiesc.

Nimeni n-ar putea susţine că n-am muncit din greu la universitate. În vreme ce prietenele mele se duceau să bea rom cu Cola la petrecerile frăţiei Phi Delta Theta şi ieşeau la întâlniri cu băieţi, eu stăteam în sala de studiu şi scriam ore în şir – mai ales eseuri pentru cursuri, dar şi povestiri, poezii proaste, scenarii de episoade pentru *Dr. Kildare*,[5] cântecele pentru reclame

Pali Mall, reclamaţii, scrisori de răscumpărare, scrisori de dragoste pentru băieţi pe care îi văzusem la cursuri, dar cărora n-avusesem curajul să le adresez niciun cuvânt – scrisori pe care nu le-am trimis niciodată. Bineînţeles, visam şi eu să ies în oraş cu băieţii din echipa de fotbal, dar adevăratul meu vis era ca într-o zi să scriu ceva care să merite să fie citit de-o lume-ntreagă.

În ultimul trimestru de universitate, am aplicat la o singură slujbă, dar era vuia bună, din moment ce era la o mie de kilometri de Mississippi. Strângând o grămăjoară de douăzeci şi două de monezi de zece centi, am intrat într-o cabină de telefon din supermarketul Oxford Mart şi am sunat să mă interesez de un post de redactor-asistent la editura Harper Row de pe 33rd Street din Manhattan. Văzusem anunţul în *The New York Times*, la biblioteca universităţii, şi le trimisesem un curriculum vitae chiar în acea zi. Dintr-un exces de speranţă, am sunat chiar şi să întreb de un apartament pe East 85th Street, o garsonieră cu aragaz electric care se închiria cu patruzeci şi cinci de dolari pe lună. La Delta Airlines mi-au spus că un bilet dus până la Aeroportul Idlewild m-ar fi costat şaptezeci şi trei de dolari. N-am avut inspiraţia să aplic la mai mult de o slujbă, iar la aplicaţia aceea n-am primit niciodată răspuns.

Privirea îmi alunecă peste rubrica de oferte de muncă pentru bărbaţi. Sunt cel puţin patru coloane pline de anunţuri în care se caută directori de bancă, ofiţeri de credite, contabili, operatori de recoltare bumbac. Pe partea asta a paginii, Percy Gray, LP, le oferă stenografilor începători cu cincizeci de centi mai mult pe oră.

— Donşoară Skeeter, vă caută la telefon! o aud pe Pascagoula urlând din capul scărilor.

Cobor la parter, unde se află singurul telefon din casă. Pascagoula îmi întinde receptorul. E micuţă ca un copil, nu are nici măcar un metru şi jumătate, şi e neagră ca noaptea. Are părul ca o cunună de cârlionţi în jurul capului, iar uniforma albă i-a fost croită în aşa fel încât să se potrivească cu braţele şi picioarele ei scurte.

— Vă caută donşoara Hilly, îmi zice, întinzându-mi receptorul cu mâna udă.

Mă aşez la masa de inox. Bucătăria e mare, pătrată şi încinsă. Dalele de linoleum în alb şi negru sunt crăpate pe alocuri şi roase în dreptul chiuvetei. Noua maşină de spălat vase, de inox aşijderea, e instalată în mijlocul încăperii, cu furtunul prins la robinet.

— Vine săptămâna viitoare, îmi zice Hilly. Sâmbătă seară. Eşti liberă?

— Ei, stai să-mi verific programul, îi răspund.

Din vocea lui Hilly a dispărut orice urmă a supărării de la partida de bridge. Sunt oarecum bănuitoare, dar întrucâtva uşurată.

— Nu-mi vine să cred că o să se întâmple *în sfârşit*, zice Hilly.

De luni de zile încearcă să-mi aranjeze o întâlnire cu vărul soţului ei şi s-a încăpăţânat s-o facă, deşi

îmi pare că bărbatul ăsta e prea arătos pentru mine, ca să nu mai zic că e fiu de senator.

— Nu crezi că ar trebui să… facem cunoştinţă mai înainte? o întreb. Adică, înainte să ieşim în oraş, la o întâlnire-întâlnire…

— Nu te pierde cu firea. Eu şi William n-o să ne dezlipim de voi nicio clipă.

Oftez. Întâlnirea asta a fost anulată de două ori deja. Nu pot decât să sper că va fi amânată din nou. Cu toate acestea, mă flatează faptul că Hilly e atât de încrezătoare că cineva ca el ar putea fi interesat de cineva ca mine.

— Ah, şi vreau să treci pe la mine să-ţi dau nişte însemnări, zice Hilly. Vreau ca iniţiativa mea să apară în buletinul Ligii, pe o pagină întreagă, lângă pozele de societate.

Am o clipă de şovăială.

— Povestea cu closetul?

Deşi doar ieri a adus în discuţie ideea asta, la partida de bridge, speram cumva că uitase.

— Se numeşte Iniţiativa de Igienă pentru Personalul Domestic – *William Junior, dă-te jos sau îţi dau una de nu te vezi! Yule May, treci încoace…* – şi vreau să apară săptămâna asta.

Sunt redactor-şef al buletinului Ligii. Dar Hilly e preşedinta asociaţiei. Şi tot timpul încearcă să-mi spună ce să public.

— O să văd. Nu prea ştiu dacă avem spaţiu, mint.

De la chiuvetă, Pascagoula îmi aruncă o privire cu coada ochiului, de parcă ar putea să audă ce zice Hilly. Mă uit la baia lui Constantine, pe care o foloseşte acum Pascagoula. E dincolo de bucătărie. Uşa e întredeschisă şi zăresc o cămăruţă cu un closet care are un rezervor cu sfoară şi un bec cu un abajur din plastic galben. Pe chiuveta micuţă din colţ se află un pahar cu apă. N-am intrat acolo nici măcar o dată. Când eram mici, mama ne-a zis că ne bate dacă intrăm în baia lui Constantine. Mi-e dor de Constantine mai mult decât mi-a fost dor de oricine în toată viaţa mea.

— Atunci fă rost de spaţiu, fiindcă iniţiativa asta e al naibii de importantă, îmi zice Hilly.

Constantine stătea cam la un kilometru de casa noastră, într-un mic cartier negru numit Hotstack, botezat aşa după fabrica de catran care funcţiona cândva acolo. Drumul către Hotstack trece prin partea de nord a fermei noastre şi, de când ţin minte, copiii de culoare parcurgeau distanţa aceea pe jos, jucându-se şi lovind cu piciorul ţărâna roşiatică, îndreptându-se spre şoseaua 49 ca să facă autostopul.

Am parcurs şi eu pe jos kilometrul fierbinte când eram mică. Dacă o rugam frumos şi-mi repetam catehismul, Maman mă lăsa uneori să o însoţesc până acasă pe Constantine în după-amiezile de vineri. După douăzeci de minute de mers agale, treceam pe lângă magazinul de chilipiruri pentru negri, apoi pe lângă o băcănie care avea în spate coteţe de găini şi, de-a lungul drumului, pe lângă zeci de case dărăpănate, cu acoperişuri de tinichea şi verande povârnite, între care şi una galbenă unde toată lumea zicea că se vindea whisky pe uşa din dos. Mie mi se părea palpitant să intru într-o lume atât de diferită şi deveneam brusc conştientă de ce pantofi buni aveam sau de cât de curat era şorţuleţul alb pe care mi-l călcase Constantine. Cu cât ne apropiam mai mult de casa ei, cu atât mai tare zâmbea Constantine.

— Mă ziua, Cari Bird! urla Constantine la vânzătorul de rădăcini care stătea pe un balansoar în spatele furgonetei lui.

Bărbatul acela avea pungi de sasafras, rădăcină de lemn-dulce şi foi de viţă. Era dispus să se târguiască, iar, de îndată ce începeam să ne băgăm nasul în marfa lui, Constantine se punea pe vorbit cu tot corpul, tremurând ca o piftie. Constantine nu era doar înaltă, era corpolentă. Mai era şi lată în şolduri, iar genunchii o supărau tot timpul. Ochii îi erau de culoarea cafelei cu lapte, chiar dacă pielea îi era negru-închis. Când ajungeam la buturuga din colţul străzii ei, îşi îndesa sub buze un strop de tutun de mestecat *Happy Days* şi scuipa apoi zeama ca din praştie. Mă lăsa să mă uit la pulberea neagră din cutia aceea rotundă, dar îmi zicea:

— Acuma sper să nu te apuci să mă pârăşti la mămică-ta!

Pe acolo vedeam mereu câini cu burta suptă şi plini de râie, care lâncezeau în mijlocul drumului. De

pe o verandă, o negresă tânără căreia i se spunea *Cat Bite*[6] striga din toţi rărunchii:

— Donşoară Skeeter! Transmite-i salutări la tăticuţul dumitale. Zi-i că sunt bine.

Papa o botezase aşa, cu mulţi ani în urmă. Trecuse cu maşina pe acolo şi văzuse o pisică turbată care ataca o fetiţă de culoare.

— Pisica aia mai c-ar fi mâncat-o, mi-a povestit Papa după aceea.

A omorât pisica, a dus fetiţa la doctor şi a trecut-o pe tratamentul de douăzeci şi una de zile de injecţii cu ser antirabic.

Pe urmă mai mergeam puţin şi ajungeam acasă la Constantine. Era o casă cu trei camere şi fără covoare, iar mie îmi plăcea să mă uit la singura fotografie pe care o avea Constantine, cu o fetiţă albă de care mi-a zis că avusese grijă vreme de douăzeci de ani, în Port Gibson. Eram aproape sigură că ştiam tot ce era de ştiut despre Constantine: avea o soră şi copilărise la o fermă comunală din Corinth, Mississippi. Amândoi părinţii îi muriseră. Nu mânca din principiu carne de porc, purta măsura patruzeci şi şase la haine şi patruzeci şi doi la pantofi. Dar mă uitam lung la zâmbetul ştirb al fetiţei din acea fotografie, simţindu-mă puţin invidioasă, întrebându-mă de ce nu avea acolo o poză şi cu mine.

Uneori, două fetiţe din casa vecină veneau să se joace cu mine. Se numeau Mary Nell şi Mary Roan. Erau aşa de negre că nu puteam să le deosebesc şi le ziceam amândurora Mary.

— Să fii drăguţă cu fetiţele de culoare când te duci acolo, mi-a zis Maman o dată.

Îmi aduc aminte că m-am uitat la ea ciudat şi i-am răspuns:

— Păi de ce n-aş fi?

Dar Maman n-a catadicsit să-mi explice vreodată.

După vreo oră, venea Papa cu maşina. Se dădea jos şi-i întindea un dolar lui Constantine. Nici măcar o dată Constantine nu l-a poftit înăuntru. Încă de pe atunci înţelegeam că ne aflam pe teritoriul lui Constantine şi că nu era obligată să fie drăguţă cu nimeni la ea acasă. După aceea, Papa mă lăsa să intru în magazinul negrilor, să-mi iau o răcoritoare şi o acadea.

— Să nu-i spui lui Maman de banii daţi în plus lui Constantine, ne-am înţeles?

— Bine, Papa, îi răspundeam.

Ăsta a fost de altfel şi singurul secret pe care l-am împărtăşit vreodată cu tata.

Prima dată când mi s-a zis că sunt urâtă aveam treisprezece ani. Era un prieten bogat de-ai fratelui meu, Carlton, care venise la noi acasă să tragă cu puşca pe câmpuri.

— De ce plângi, fato? m-a întrebat Constantine în bucătărie.

Cu lacrimile şiroindu-mi pe obraji, i-am povestit ce-mi zisese băiatul acela.

— Păi şi? Eşti?

Am clipit la ea, oprindu-mă din plâns.

— Dacă sunt ce?

— Ia ascultă tu acilea, Eugenia – Constantine era singura care ţinea cont, la răstimpuri, de regula lui Maman. Urâţenia e ceva aşa, pe dinăuntru. Urâte e persoanele rele, care face rău la alţii. Eşti tu una din astea?

— Nu ştiu. Cred că nu, am zis printre sughiţuri de plâns.

Constantine s-a aşezat lângă mine la masa din bucătărie.

I-am auzit gleznele umflate trosnind. Mi-a pus degetul mare în palmă şi a apăsat tare, ceva ce amândouă ştiam că înseamnă: *Ascultă-mă. Ia aminte la mine.*

— În fiece dimineaţă, pân o să te faci oale şi ulcele, o să trebuiască să iei hotărârea asta.

Constantine stătea aşa de aproape de mine că vedeam cât de negre-i erau gingiile.

— Va trebui să te-ntrebi: *O să cred ce-o să zică despre mine proştii ăia azi?*

A continuat să-şi ţină degetul mare apăsat în palma mea. Am dat din cap în semn că da, înţeleg. În ciuda vârstei, eram destul de deşteaptă încât să pricep că se referea la albi. Şi, deşi încă mă simţeam groaznic şi ştiam că sunt, aproape sigur, urâtă, aceea a fost prima oară când Constantine a vorbit cu mine

ca şi cum n-aş fi fost doar copilul alb al mamei mele. Toată viaţa mi se spusese ce să cred despre politică, despre negri, despre ce înseamnă să fii fată. Dar, cu degetul mare al lui Constantine strivit în palma mea, mi-am dat seama că, de fapt, aveam posibilitatea să aleg ce cred.

Constantine ajungea la lucru la noi acasă la ora şase dimineaţa, iar în vremea când se culegea bumbacul, la cinci. Aşa avea timp să-i facă lui Papa pesmeţii cu sos, înainte să plece la câmp. Aproape în fiecare zi, mă trezeam şi o găseam în picioare în bucătărie, cu predica pastorului Green revărsându-se din radioul aşezat pe masa din bucătărie. De îndată ce mă vedea, începea să zâmbească.

— Bună dimineaţa, fată frumoasă!

Mă aşezam la masa din bucătărie şi-i povesteam ce am visat. Constantine susţinea că visele prezic viitorul.

— Eram în pod şi mă uitam la fermă, îi ziceam. Vedeam vârfurile copacilor.

— O să fii chirurg de-ăla de operează pe creier! Podul casei înseamnă cap.

Maman lua micul dejun devreme, în sufragerie, după care se ducea în salon să brodeze sau să scrie scrisori pentru misionarii din Africa. De pe fotoliul ei înalt şi verde putea să stea cu ochii pe toată lumea care umbla prin mai toată casa. Mă uluia cât de multe vedea în clipita în care treceam prin dreptul uşii de la sufragerie. De obicei treceam în goană şi tot mă simţeam ca o ţintă, ca un cerc roşu şi mare către care Maman îşi azvârlea săgeţile.

— Eugenia, ştii că nu se mestecă gumă în casa asta.

— Eugenia, du-te să te dai cu spirt pe pata aia roşie.

— Eugenia, du-te la etaj şi piaptănă-ţi părul pe spate. Ce-ar fi dacă ne-am trezi cu vreun musafir pe neaşteptate?

Am învăţat că în şosete poţi umbla mai uşor neauzit decât în pantofi. Am învăţat să folosesc uşa din dos. Am învăţat să port pălării, să-mi acopăr faţa cu mâinile când treceam pe lângă salon. Dar mai cu seamă am învăţat să stau în bucătărie.

O lună de vară putea să dureze cât ani întregi pe plantaţia Longleaf. Nu aveam prietene care să vină în vizită zi de zi – locuiam prea departe ca să avem vecini albi. În oraş, Hilly şi Elizabeth îşi petreceau tot weekendul plimbându-se din casa uneia în casa celeilalte, în vreme ce eu aveam voie să dorm la ele sau să rămână vreo prietenă la mine peste noapte doar o dată la două weekend-uri. Protestam cu vârf şi îndesat din cauza asta. Uneori uitam să apreciez prezenţa lui Constantine, dar cred că ştiam, în mare măsură, cât de norocoasă eram s-o am lângă mine.

Când aveam paisprezece ani, m-am apucat să fumez ţigări. Le furam din pachetele de Marlboro pe care le ţinea Carlton în sertarul de la noptieră. Fratele meu avea aproape optsprezece ani şi nimeni nu avea nimic împotriva faptului că fuma de ani de zile oriunde avea chef, în casă sau pe câmp, cu Papa. Uneori Papa mai fuma pipă, dar nu se prea omora după ţigări, iar mama nu fuma deloc, deşi majoritatea prietenelor ei erau fumătoare. Maman mi-a spus că n-am voie să fumez până la şaptesprezece ani.

Aşa că mă furişam în curtea din spatele casei şi stăteam în leagănul cu roată de cauciuc, fiindcă stejarul bătrân mă ascundea de ochii altora. Sau, noaptea târziu, scoteam capul pe fereastra de la dormitor şi fumam. Maman avea ochi de vultur, dar simţul mirosului îi lipsea aproape cu desăvârşire. Totuşi, Constantine îşi dădea seama imediat. Mijea ochii la mine, cu un surâs abia întrezărit, dar nu spunea nimic. Dacă mama se îndrepta spre veranda din spatele casei când mă duceam eu să filmez după stejar, Constantine dădea fuga şi se apuca să-şi lovească mătura de balustrada de fier a scărilor.

— Constantine, ce faci? o întreba mama, dar eu deja îmi stinsesem ţigara şi aruncasem chiştocul în scorbură.

— Nimica, doar curăţ aicea mătura asta veche, coniţă Charlotte.

— Mă rog, găseşte şi tu o modalitate mai puţin zgomotoasă, te rog. Ah, Eugenia, ce Dumnezeu, ai mai crescut doi centimetri azi-noapte? Ce-o să mă fac? Du-te… şi îmbracă-te într-o rochiţă care-ţi vine bine.

— Da, doamnă, ziceam în acelaşi timp cu Constantine, şi pe urmă ne aruncam câte un mic zâmbet

complice.

Ah, era minunat să ai pe cineva cu care să-ţi împărtăşeşti secrete. Dacă aş fi avut vreo soră sau vreun frate mai de vârsta mea, presupun că aşa ar fi stat lucrurile. Dar nu erau numai fumatul sau încercările de a mă feri de mama. Era ideea de a conta pe cineva când mama ta îşi făcea tot timpul sânge rău că eşti anormal de înaltă, de creaţă şi de ciudată. Cineva ai cărui ochi îţi spuneau, fără cuvinte şi cât mai simplu: *După mine, eşti bună aşa cum eşti*.

Totuşi, Constantine nu-mi vorbea tot timpul cu miere în glas. Când aveam cincisprezece ani, o colegă nouă m-a arătat cu degetul şi a întrebat:

— Cine-i cocostârcul ăsta?

Până şi Hilly a trebuit să-şi şteargă repede zâmbetul de pe faţă înainte de a mă lua de umeri şi-a mă împinge să plecăm de parcă n-am fi auzit întrebarea.

— Ce înălţime ai tu, Constantine? am întrebat, fară să-mi pot stăpâni lacrimile.

Constantine a mijit ochii la mine.

— Da tu cât eşti de-naltă?

— Un metru optzeci, am zis eu printre sughiţuri. Simt deja mai înaltă decât antrenorul băieţilor din echipa de baschet.

— Ete na, eu am un metru optzeci şi cinci, aşa că nu-ţi mai plânge atâta de milă.

Constantine e singura femeie în faţa căreia am fost nevoită să-mi ridic privirea pentru a mă putea uita în ochii ei.

Primul lucru pe care-l observai la Constantine, dincolo de înălţimea ei, erau ochii. Avea nişte ochi de un cafeniu aproape auriu, surprinzător ţinând cont de pielea ei închisă la culoare. N-am mai văzut niciodată la o persoană de culoare nişte ochi de-un căprui aşa de deschis. De fapt, nuanţele de cafeniu erau nesfârşite la Constantine. Avea coatele negre ca smoala, deşi iarna se forma pe ele o crustă albicioasă. Pielea de pe braţe, gât şi faţă era neagră ca abanosul. Avea palmele de un cafeniu aproape portocaliu, care mă făcea să mă întreb dacă la fel erau şi tălpile de la picioare, dar n-am văzut-o niciodată desculţă.

— Weekend-ul ăsta rămânem numai noi două singurele acasă, mi-a zis într-o zi, zâmbitoare.

Era weekend-ul când Maman şi Papa l-au dus pe Carlton să viziteze universităţile Louisiana şi Tulane. Fratele meu urma să meargă la facultate într-un an. În acea dimineaţă, Papa a mutat patul de campanie în bucătărie, lângă baia lui Constantine. În patul acela dormea ea când rămânea peste noapte la noi acasă.

— Ia du-te să vezi ce ţi-am adus, mi-a zis Constantine, făcându-mi semn spre dulapul unde-şi ţinea măturile.

M-am dus la dulap, l-am deschis şi am văzut că avea în geanta ei un puzzle de cinci sute de piese cu o poză cu Muntele Rushmore[7] pe cutie. Era jocul nostru preferat atunci când Constantine rămânea peste noapte.

În seara aceea am stat ore în şir, crănţănind alune şi alegând piesele împrăştiate pe masa din bucătărie. Afară vuia furtuna, iar încăperea părea şi mai tihnită în timp ce căutam piesele din colţurile tablei de puzzle. Becul din bucătărie licărea uneori mai slab, după care se aprindea la loc.

— Ăsta care e? m-a întrebat Constantine, uitându-se cu atenţie la cutia puzzle-ului prin ochelarii ei cu rame negre.

— Acela e Jefferson.

— Ah, da, bineînţeles. Şi ăstălalt?

— Acela e… – m-am aplecat să văd mai bine. Cred că e… Roosevelt.

— Singurul de-l recunosc eu e Lincoln. Arată ca tăicuţul meu.

Am înlemnit cu piesa de puzzle în mână. Aveam paisprezece ani şi până atunci nu luasem decât zece pe linie la şcoală. Eram deşteaptă, dar îngrozitor de naivă. Constantine a pus jos capacul cutiei şi a

început să se uite din nou la piese.

— Fiindcă tatăl tău era aşa de… înalt? am întrebat-o.

Constantine a chicotit.

— Fincă tăicuţul era alb. Înălţimea am moştenit-o de la maică-mea.

Am pus piesa pe masă.

— Tatăl tău era… alb şi mama ta… neagră?

— Dap, mi-a zis zâmbind şi lipind două piese. Ia uite aci potriveala!

Mă asaltau întrebările: *Cine* era? *Unde* era? Ştiam că nu se însurase cu mama lui Constantine, fiindcă aşa ceva era ilegal. Mi-am scos o ţigară din rezerva secretă pe care o adusesem la masă. Aveam paisprezece ani, dar mă simţeam foarte matură. Mi-am aprins-o, iar atunci lumina de la becul de deasupra capului a căpătat o nuanţă de cafeniu sumbru, aproape murdar, bâzâind uşor.

— Ah, tăicuţul mă iubea aşaaa de tare! Mereu zicea că sunt preferata lui.

Constantine s-a lăsat pe spate în scaun.

— Venea la noi acasă în fiecare sâmbătă după-amiază şi-o dată mi-a făcut cadou un set de panglici de păr, zece culori diferite. Era aduse de la Paris şi era făcute din mătase japoneză. Şedeam la el în poală din clipa în care intra pe uşă pân ce trebea să plece, iar mama punea discul cu Bessie Smith la patefonul Victrola de i-l adusese tata şi cântam împreună:

E ciudat, ciudat peste măsură, fără nicio îndoială

Că nimeni nu te mai cunoaşte când eşti sărac lipit pământului.

O ascultam cu ochii mari şi cu o privire prostească. Fascinată de vocea ei în lumina chioară. Dacă ciocolata ar fi un sunet, atunci ar fi fost vocea lui Constantine în timp ce cânta. Dacă muzica ar fi o culoare, atunci ar fi avut nuanţa aceea ciocolatie.

— Plângeam o dată de sărea cămaşa pe mine, de câţi draci şi amărăciune aveam pe mine, bag seama că aveam o listă întreagă cu vreo patruşcinci de lucruri care mă necăjeau: sărăcia, băile cu apă rece, dinţii stricaţi, şi câte şi mai câte. Dă el m-a luat în braţe şi mi-a strâns capu la piept multă vreme. Când am ridicat privirea, plângea şi el… şi pe urmă a făcut chestia aia de ţi-o fac io ţie ca să ştii că vorbesc serios. Şi-a ţinut deştul mare apăsat în palma mea şi mi-a zis… că-i pare rău.

Am stat o vreme aşa, uitându-ne lung la piesele de puzzle. Mama n-ar fi vrut să ştiu asta, că tatăl lui Constantine era alb, că-i ceruse iertare pentru cum stăteau lucrurile. Era ceva ce n-ar fi trebuit să aflu. Am simţit ca şi cum Constantine îmi făcuse un cadou.

Mi-am terminat ţigara şi am stins-o în scrumiera de argint pentru oaspeţi. Lumina a devenit iar strălucitoare. Constantine mi-a zâmbit şi i-am zâmbit şi eu.

— Cum se face că nu mi-ai mai spus asta până acum? am întrebat-o, uitându-mă în ochii ei de un cafeniu deschis.

— Nu pot să-ţi spun ţie toate cele, Skeeter.

— De ce nu?

Ea ştia totul despre mine, ştia totul despre familia mea. De ce i-aş fi ascuns eu ceva lui Constantine?

S-a uitat lung la mine şi i-am zărit în ochi o tristeţe adâncă şi pustie bine înfiptă în suflet. După o vreme, mi-a răspuns:

— Unele lucruri tre să le ţin închise în mine.

Când mi-a venit mie rândul să plec la facultate, Maman a plâns în hohote când m-am urcat în camionetă cu Papa şi maşina s-a pus în mişcare. Dar mă simţeam liberă. Plecam de la fermă şi lăsam în urmă toate criticile lor. Aş fi vrut s-o întreb pe mama: nu-ţi pare bine? Nu te simţi uşurată că nu trebuie să-ţi mai faci griji pentru mine tot timpul? Dar Maman arăta distrusă.

Eu eram cea mai fericită fată în camera mea de boboc la cămin. Îi scriam lui Constantine o scrisoare pe săptămână şi-i povesteam despre camera mea, despre cursuri, despre sororitate. Trebuia să-i expediez scrisorile la fermă, fiindcă poştaşul nu se ducea până în Hotstack, şi trebuia să am încredere în mama că

n-o să le deschidă. De două ori pe lună, Constantine îmi răspundea pe o hârtie de pergament pe care o împăturea pe urmă în formă de plic. Avea un scris mare şi frumos, deşi devenea tot mai aplecat în josul paginii. În replică la toate detaliile mele, îmi scria fiecare amănunt al vieţii monotone de la Longleaf: „Spatele mă doare tare, dar cu picioarele stau şi mai prost”. Sau: „Mixerul mi-a sărit din castron şi a zburat razna prin bucătărie, iar pisica a mieunat speriată şi a zbughit-o afară. Nici c-am mai văzut-o de atunci”. Îmi povestea că tata a fost răcit la plămâni sau că la biserica ei urma să vină să vorbească Rosa Parks. Adeseori insista să-i spun dacă sunt fericită şi să-i dau detalii despre asta. Scrisorile noastre erau ca nişte conversaţii care se întindeau pe un an întreg, cu un şir lung de întrebări şi răspunsuri de ambele părţi. Conversaţii care continuau între patru ochi de Crăciun sau în vacanţa de vară.

Mama îmi scria *Fă-ţi rugăciunile* şi *Nu umbla pe tocuri fiindcă te fac prea înaltă,* la care se adăuga câte un cec de treizeci şi cinci de dolari.

În luna aprilie a ultimului meu an la facultate, am primit o scrisoare de la Constantine care zicea: *Am o surpriză pentru tine, Skeeter. Sunt atât de emoţionată că aproape nu mă mai suport. Şi să nu te apuci să-mi pui întrebări despre asta. O să vezi cu ochii tăi despre ce e vorba când ajungi acasă.*

Se întâmpla cu puţin înainte de ultimele examene, când mai aveam doar o lună până la absolvire. Iar aceea a fost ultima scrisoare pe care am primit-o de la Constantine.

Nu m-am dus la ceremonia de absolvire de la Universitatea din Mississippi. Toate prietenele mele apropiate se lăsaseră de şcoală ca să se mărite şi mi se părea că nu ar avea niciun rost să-i fac pe Maman şi pe Papa să vină trei ore cu maşina doar ca să mă vadă pe mine mergând pe o scenă, mai ales că ce-şi dorea mama cu adevărat era să mă vadă mergând spre altar. Cum nu primisem încă nicio veste de la Harper Row, în loc să-mi cumpăr un bilet de avion spre New York, m-am întors acasă, la Jackson, în Buick-ul lui Kay Turner, o studentă din anul doi, înghesuită pe bancheta din faţă, cu maşina mea de scris la picioare şi rochia ei de nuntă între noi două. Kay Turner se mărita peste o lună cu Percy Stanhope. Preţ de trei ceasuri am ascultat-o vorbind îngrijorată despre aromele potrivite pentru tortul ei de nuntă.

Când am ajuns acasă, Maman a făcut un pas înapoi ca să mă poată privi mai bine.

— Mda, pielea ta arată foarte frumos – mi-a zis ea –, dar părul…

A oftat, clătinând din cap.

— Unde-i Constantine? am întrebat-o eu. În bucătărie?

Şi atunci Maman mi-a spus de parcă mi-ar fi povestit cum e vremea:

— Constantine nu mai lucrează aici. Acum hai să despachetăm toate bagajele astea înainte să apuci să-ţi nenoroceşti toate hainele.

M-am întors şi m-am uitat la ea, clipind derutată. Credeam că n-am auzit-o bine.

— Ce-ai spus?

Mama s-a îndreptat de spate şi şi-a netezit rochia.

— Constantine a plecat, Skeeter. S-a dus să stea cu familia ei din Chicago.

— Dar… cum? în scrisori nu mi-a zis nimic despre Chicago.

Ştiam că nu asta era surpriza de care vorbea. Constantine mi-ar fi spus imediat dacă ar fi avut asemenea veşti îngrozitoare.

Mama a tras adânc aer în piept şi s-a îndreptat de spate.

— I-am spus lui Constantine să nu-ţi scrie despre plecare. Nu când te aflai în toiul examenelor de absolvire. Ce te-ai fi făcut dacă ai fi picat vreun examen şi ar fi trebuit să mai stai încă un an la facultate? Dumnezeu ştie, patru ani de facultate sunt şi-aşa de-ajuns.

— Şi ea a… fost de acord cu aşa ceva? Să nu-mi scrie ca să-mi spună că pleacă?

Maman şi-a ferit privirea şi a oftat.

— O să vorbim despre asta mai târziu, Eugenia. Hai în bucătărie să ţi-o prezint pe noua servitoare, Pascagoula.

Însă eu nu am urmat-o pe mama în bucătărie. Am stat cu privirea ţintuită în jos, la geamantanele mele

de la facultate, îngrozită de ideea de a-mi despacheta lucrurile acolo. Casa mi se părea uriaşă şi pustie. Afară huruia o combină într-un câmp de bumbac.

Pe la începutul lui septembrie, nu numai că-mi luasem gândul că voi mai primi vreo veste de la Harper Row, ci renunţasem şi la ideea de a o mai găsi vreodată pe Constantine. S-ar fi zis că nimeni nu ştia nimic şi nimeni nu putea să-mi spună cum aş putea să dau de ea. În cele din urmă, am încetat să mai întreb pe toată lumea de ce a plecat Constantine. Era ca şi cum ar fi dispărut pur şi simplu. A trebuit să mă împac cu gândul că Constantine, singurul aliat adevărat pe care-l avusesem vreodată, m-a părăsit şi m-a lăsat să-mi port singură de grijă printre oamenii ăştia.

CAPITOLUL 6

Într-o dimineaţă caldă de septembrie, mă trezesc în patul meu din copilărie, mă dau jos şi-mi pun sandalele cu curele de piele pe care mi le-a adus fratele meu, Carlton, din Mexic. Sunt de bărbaţi, fireşte, fiindcă fetele din Mexic n-au picioare măsura patruzeci şi doi. Maman le detestă şi zice că arată ca nişte încălţări de sărăntoc.

Îmi trag peste cămaşa de noapte una dintre cămăşile vechi cu nasturi ale lui Papa şi mă strecor pe uşa din faţă. Maman e pe veranda din spate cu Pascagoula şi Jameso, care curăţă scoici.

— Nu poţi să laşi niciodată un negru şi o negresă singuri, fără să-i supraveghezi, mi-a şoptit Maman la un moment dat, cu multă vreme în urmă. Nu e vina lor, pur şi simplu nu se pot controla.

Cobor treptele casei să verific dacă mi-a ajuns exemplarul din *De veghe în lanul de secară* pe care l-am comandat prin poştă. Cărţile interzise le comand întotdeauna de la un furnizor din California care le vinde pe sub mână. Consider că, dacă Statul Mississippi le-a interzis, trebuie să fie bune. Pe când ajung la capătul aleii, am deja sandalele şi picioarele acoperite de un strat de ţărână fină şi gălbuie.

De jur împrejurul meu se întind câmpurile de bumbac de un verde-aprins, pline doldora cu capsule. Din cauza ploii de luna trecută, Papa a pierdut rândurile de bumbac plantate în spatele fermei, dar restul au înflorit nestingherite. Tocmai încep să le dea muguri cafenii de frunzuliţe şi încă se simte în aer mirosul acru de chimicale. Pe şosea nu trece nicio maşină. Deschid cutia poştală.

Înăuntru găsesc, pe lângă revista *Ladies Home Journal* a mamei, o scrisoare adresată domnişoarei Eugenia Phelan. Într-un colţ al plicului, cu litere roşii, scrie Editura Harper Row. Rup plicul chiar acolo pe alee, îmbrăcată doar în cămeşoiul de noapte, cu cămaşa veche marca Brooks Brothers a tatei pe deasupra.

4 septembrie 1962

Dragă domnişoară Phelan,

Vă răspund personal la cererea de angajare fiindcă mi s-a părut admirabil ca o domnişoară de vârsta dumneavoastră, fără pic de experienţă în câmpul muncii, să solicite un post de redactor la o editură atât de prestigioasă ca a noastră. Pentru o asemenea slujbă, se cer obligatoriu cel puţin zece ani de experienţă, lucru pe care l-aţi fi ştiut şi dumneavoastră dacă v-aţi fi informat cu atenţie în privinţa acestui domeniu de activitate.

Totuşi, din moment ce am fost şi eu cândva o tânără domnişoară ambiţioasă, m-am hotărât să vă ofer câteva sfaturi: duceţi-vă la ziarul din oraşul dumneavoastră şi găsiţi-vă o slujbă de începător. În scrisoarea pe care mi-aţi trimis-o, îmi spuneţi că vă face „nespusă plăcere” să scrieţi. Când nu faceţi copii la mimeograf sau nu pregătiţi o cafea pentru şeful dumneavoastră, aruncaţi o privire în jur, cercetaţi – şi scrieţi. *Nu vă pierdeţi vremea cu lucruri evidente. Scrieţi despre ceea ce vă deranjează, mai ales dacă acel lucru nu mai deranjează pe altcineva.*

A dumneavoastră,

Elaine Stein, redactor principal, departamentul de cărţi pentru adulţi

Sub coala de hârtie bătută la maşină găsesc un mesaj redactat de mână, cu un scris neglijent şi cu cerneală albastră:

P.S. Dacă vă interesează să scrieţi la modul serios, aş fi dispusă să-mi arunc o privire peste cele mai bune *idei ale dumneavoastră şi să vă ofer părerea mea. Vă acord această posibilitate, domnişoară Phelan, din simplul motiv că şi pentru mine a făcut-o cineva odinioară.*

Un camion încărcat cu bumbac se apropie huruind pe şosea. Negrul de pe scaunul din dreapta şoferului scoate capul pe geam şi se hlizeşte la mine. Am uitat că sunt o fată albă, îmbrăcată în cămaşă de noapte. Nu ştiu decât că tocmai am primit o scrisoare din New York, care poate reprezintă o încurajare reală, şi citesc numele cu glas tare:

— Elaine Stein.

Până acum n-am mai cunoscut niciun evreu.

Dau fuga pe alee, încercând să nu-mi fâlfâie scrisoarea în mână. Nu vreau să se boţească. O iau la goană în sus pe scări, în timp ce mama urlă după mine să-mi scot sandalele alea mexicane de prost gust, şi mă apuc imediat să scriu fiecare afurisit de lucruşor care mă deranjează în viaţă, mai ales pe cele care nu par să contrarieze pe nimeni. Cuvintele lui Elaine Stein îmi curg ca argintul viu prin vene şi bat la maşină cât pot de repede. În cele din urmă, se dovedeşte că e o listă spectaculos de lungă.

A doua zi sunt deja gata să-i trimit prima mea scrisoare lui Elaine Stein, incluzând o listă de idei pe care le consider eu a fi material jurnalistic adecvat: prevalenţa analfabetismului în Mississippi, numărul ridicat de accidente din cauza condusului în stare de ebrietate în comitatul nostru, puţinele oportunităţi de angajare pentru femei.

De abia după ce pun scrisoarea la poştă îmi dau seama că am ales probabil ideile care i s-ar părea *ei* impresionante, în loc să-i scriu despre cele ce mă interesau cu adevărat pe *mine*.

Trag adânc aer în piept şi deschid uşa masivă din sticlă. Un clopoţel feminin scoate un clinchet de bun venit. O secretară mai puţin feminină se uită lung la mine. E uriaşă şi fălcile par să îi spânzure de faţă.

— Bine aţi venit la *Jackson Journal*. Vă pot ajuta cu ceva?

Alaltăieri, la nicio oră după ce am primit scrisoarea de la

Elaine Stein, am sunat şi am solicitat un interviu pentru orice slujbă disponibilă în acel moment. Am rămas surprinsă că m-au chemat aşa de repede.

— Dacă sunteţi amabilă, am o întâlnire cu domnul Golden.

Secretara merge legănat în biroul din spate. E îmbrăcată într-o rochie care atârnă pe ea ca un cort. Fac un efort să-mi stăpânesc tremuratul mâinilor. Mă uit pe furiş prin uşa întredeschisă către micuţa cameră din spate, îmbrăcată în lambriuri de lemn. Zăresc înăuntru patru bărbaţi la costum, bătând vârtos la maşina de scris sau scrijelind în fugă pe carnete de notiţe. Stau aplecaţi peste mese, răvăşiţi, trei dintre ei având doar un smoc de păr rămas pe părţile capului. În cameră pluteşte un nor gros de fum de ţigară.

Secretara se întoarce şi-mi face semn cu degetul mare s-o urmez, cu ţigara clătinându-i-se în mână.

— Pe aici. Vino în spate.

În ciuda faptului că am emoţii, nu mă pot gândi decât la vechea regulă din facultate: o membră Chi Omega nu merge niciodată cu ţigara în mână. O urmez printre pupitrele unde stau bărbaţii care se holbează la mine, trec prin norul de fum şi ajung într-un birou închis.

— Închide uşa aia după tine, strigă domnul Golden de îndată ce deschid uşa şi pun un picior înăuntru. Nu lăsa tot fumul ăla afurisit să între aici.

Domnul Golden stă aşezat la birou. E mai scund decât mine cu aproape cincisprezece centimetri şi e îngrijit, mai tânăr decât părinţii mei. Are dinţii lungi, un surâs zeflemitor şi un păr negru şi gras, de om meschin.

— N-ai aflat? Au anunţat săptămâna trecută că ţigările sunt moarte curată.

— N-am auzit aşa ceva.

Nu pot decât să sper că ştirea n-a fost publicată pe prima pagină a ziarului lui.

— La naiba, ştiu nişte cioroi care au o sută de ani şi arată mai tineri decât idioţii ăia de acolo.

Se aşază din nou, dar eu rămân în picioare, pentru că în cameră nu e niciun scaun.

— Bine, hai să vedem ce mi-ai adus.

Îi întind un curriculum vitae şi o selecţie de articole pe care le-am scris în timpul studiilor. Am crescut cu *Jackson Journal* trântit pe masa din bucătărie şi deschis la pagina de ştiri agricole sau la cea de sport. Rareori am binevoit să-l răsfoiesc şi eu.

Domnul Golden nu se mulţumeşte să se uite doar la hârtiile mele, le şi corectează cu un pix roşu.

— Redactor la ziarul liceului Murrah, trei ani; redactor la Rebel Rouser, doi ani; redactor la Chi Omega, trei ani; dublă specializare în jurnalism şi limbă engleză, a patra medie de absolvire din promoţie… *La naiba,* fatuco, n-ai apucat să te mai şi *distrezi?* îl aud mormăind.

Îmi dreg glasul.

— E… aşa de important să mă distrez?

Ridică privirea la mine.

— Eşti neobişnuit de înaltă, dar aş zice că o fată frumuşică, aşa ca tine, ar trebui să iasă în oraş cu toată nenorocita de echipă de baschet.

Mă uit lung la el, pentru că nu sunt sigură dacă mă ia peste picior sau îmi face un compliment.

— Presupun că ştii să faci curăţenie…

Se uită din nou la articolele mele, ciopârţindu-le în continuare cu un roşu violent.

Mă înroşesc imediat.

— Curăţenie? N-am venit aici să fac curăţenie. Am venit să scriu.

Fumul de ţigară se strecoară pe sub uşă. Ai zice că a luat foc toată clădirea. Mă simt ca o idioată pentru că am crezut că o să intru aici şi o să obţin imediat o slujbă de jurnalistă.

Domnul Golden oftează adânc şi-mi întinde un dosar gros de hârtii.

— Bănuiesc c-o să te descurci. Domnişoara Myrna ne-a lăsat cu ochii-n soare, o fi băut fixativ de păr sau ceva de genul ăsta. Citeşte articolele şi redactează răspunsurile aşa cum făcea ea, ce dracu, n-o să observe nimeni diferenţa.

— Să… ce?

Iau dosarul fiindcă nu ştiu ce altceva să fac. N-am nici cea mai vagă idee cine e această domnişoară Myrna. Pun singura întrebare care îmi trece prin cap:

— Cu cât… aţi spus că mă plătiţi?

Bărbatul îmi aruncă o privire surprinzătoare de apreciere, uitându-se lung la mine de la pantofii fară toc până la coafura mea insipidă. Un instinct latent îmi dictează să zâmbesc şi să-mi trec mâna prin păr. Mă simt ridicolă, dar o fac.

— Cu opt dolari în mână, în fiecare zi de luni.

Dau din cap, încercând să-mi dau seama cum să-l întreb ce slujbă am primit fară să mă dau de gol.

Domnul Golden se apleacă în faţă.

— Ştii cine e domnişoara Myrna, nu?

— Bineînţeles. Noi… fetele o citim tot timpul, zic eu, şi ne uităm din nou unul la celălalt suficient încât să se audă sunând de trei ori un telefon în depărtare.

— Şi atunci? Opt dolari nu ţi se par de-ajuns? Hristoase, femeie, atunci du-te şi curăţă-i closetul bărbatului tău pe gratis!

Îmi muşc buza. Însă, înainte să apuc să articulez un singur cuvânt, domnul Golden îşi dă ochii peste cap şi-mi zice:

— Bine, zece. Trebuie să predai textul în fiecare marţi. Şi dacă nu-mi place cum scrii, nu-l public şi nici că-ţi plătesc vreun sfanţ.

Iau dosarul şi îi mulţumesc, probabil mai mult decât ar trebui. Mă ignoră, pune mâna pe telefon şi sună pe cineva înainte să apuc să ies pe uşă. Când ajung la maşină, mă prăbuşesc pe scaunul de piele moale al Cadillacului. Zâmbesc, citind foile din dosar.

Tocmai am obţinut *o slujbă*.

Mă întorc acasă mai dreaptă decât am stat de când aveam doisprezece ani, dinainte să încep brusc să mă lungesc. Dau pe dinafară de mândrie. Deşi fiecare celulă din creier îmi spune să n-o fac, nu mă pot abţine să nu-i spun lui Maman. Dau buzna în salon şi-i povestesc totul, cum am obţinut eu o slujbă unde o să scriu în locul domnişoarei Myrna rubrica săptămânală de sfaturi de curăţenie.

— Ah, ce ironie a sorţii!

Scoate un oftat care înseamnă că viaţa abia dacă mai merită trăită în asemenea condiţii. Pascagoula îi mai toarnă nişte ceai cu gheaţă.

— E un început, cel puţin, zic eu.

— Un început de ce? Să dai sfaturi despre cum se întreţine o gospodărie când…

Oftează din nou, un şuierat lent de cauciuc care se dezumflă.

Îmi întorc privirea în altă parte, întrebându-mă dacă toată lumea din oraş va crede acelaşi lucru. Bucuria mi se evaporă deja.

— Eugenia, tu nu ştii nici măcar să lustruieşti argintăria. Cu atât mai puţin ai idee cum se întreţine curăţenia într-o casă.

Strâng la piept dosarul. Are dreptate, nu voi şti răspunsurile la nicio întrebare. Totuşi, speram că măcar o să fie mândră de mine.

— Şi n-o să cunoşti pe nimeni stând toată ziua la maşina aia de scris. Eugenia, bagă-ţi minţile în cap!

Simt cum mă năpădeşte furia. Îmi îndrept spatele din nou.

— Tu crezi că eu *vreau* să trăiesc aici? Cu *tine*?

Râd într-un mod care sper s-o jignească.

Văd imediat durerea în ochii ei. Înţepătura mea îi schimonoseşte buzele. Cu toate acestea, n-am niciun chef să-mi retrag cuvintele, fiindcă, în sfârşit, *în sfârşit*, i-am zis un lucru care a făcut-o să mă asculte.

Stau în picioare în faţa ei, refuzând să plec. Vreau să aud ce-o să-mi răspundă. Vreau s-o aud cerându-şi iertare.

— Trebuie să… te întreb ceva, Eugenia.

Îşi mototoleşte batista şi chipul i se încruntă a dezgust.

— Am citit deunăzi despre nişte… nişte fete care suferă o dereglare şi încep să se gândească la… mă rog, la nişte lucruri *nefireşti*.

Habar n-am despre ce vorbeşte. Stau cu privirea aţintită la ventilatorul din tavan, pe care cineva l-a reglat să se învârtă prea repede. Clac-clac, clac-clac, clac-clac…

— Eşti cumva… adică… pe tine te atrag bărbaţii? Ai Cumva gânduri nefireşti despre…

Mama închide strâns ochii şi continuă:

— … despre *fete* – sau femei?

Mă uit lung la ea, dorindu-mi din răsputeri ca ventilatorul să zboare de la locul lui din tavan şi să ni se prăbuşească în cap.

— Fiindcă în articolul ăsta zicea că există un leac, un ceai special din nişte rădăcini…

— Maman, zic eu, strângând din ochi. Îmi plac fetele la fel de mult cum îţi place ţie de… *Jameso*.

Mă îndrept spre uşă, dar arunc o privire în urmă.

— Numai dacă nu cumva, fireşte, chiar îţi place de el.

Mama se îndreaptă brusc din spate şi icneşte de parcă ar fi fost înjunghiată. O iau la fugă pe scări în sus.

A doua zi, aşez scrisorile adresate domnişoarei Myrna într-un teanc ordonat. Am treizeci şi cinci de dolari în poşetă – banii de buzunar pe care mama încă mi-i dă în fiecare lună. Cobor la parter cu un

zâmbet larg, ca în ziua de Crăciun. Din moment ce stau cu ai mei, ori de câte ori vreau să plec de pe plantaţie trebuie s-o întreb pe mama dacă îmi împrumută maşina. Ceea ce înseamnă că o să mă întrebe unde mă duc. Ceea ce înseamnă că va trebui să o mint zilnic. Ceea ce, în sine, e un lucru plăcut, dar şi înjositor în acelaşi timp.

— Mă duc până la biserică să văd dacă au nevoie de ceva ajutor cu pregătirile pentru şcoala de catehism duminicală.

— Ah, draga mea, ce idee minunată! Ia maşina şi nu te grăbi.

Azi-noapte am ajuns la concluzia că îmi trebuie un profesionist care să mă ajute să scriu rubrica. Mai întâi mi-a dat prin cap s-o întreb pe Pascagoula, dar n-o cunosc mai deloc. Unde mai pui că nu pot să sufăr ideea ca mama să fie prin preajmă, să-şi bage nasul şi să mă critice mereu. Yule May, servitoarea lui Hilly, e atât de timidă, încât mă îndoiesc că ar vrea să mă ajute. Singura servitoare pe care o mai văd destul de des e Aibileen, care lucrează la Elizabeth. Într-un fel, Aibileen îmi aduce aminte de Constantine. Pe deasupra e mai în vârstă şi pare să aibă experienţă din belşug.

Pe drumul către Elizabeth, trec pe la prăvălia Ben Franklin şi-mi cumpăr o planşetă cu clamă, o cutie de creioane numărul doi şi un carnet cu copertă albastră de pânză. Mâine urmează să predau primul text, care trebuie să ajungă pe biroul domnului Golden până la ora două.

— Intră, Skeeter.

Elizabeth îmi deschide uşa din faţă şi mă cuprinde teama că poate Aibileen nu lucrează astăzi. Prietena mea e îmbrăcată într-un capot albastru şi în păr are nişte bigudiuri enorme, care-i fac capul să pară uriaş, iar trupul şi mai firav decât este. În general, Elizabeth stă toată ziua cu bigudiurile puse, fiindcă părul ei rar nu capătă niciodată destul volum.

— Îmi pare rău pentru dezordinea asta. Mae Mobley m-a ţinut trează aproape toată noaptea, iar acum nici măcar nu ştiu unde a dispărut Aibileen.

Intru în holul îngust. E o casă cu încăperi mici şi joase. Totul are un aer de mâna a doua – perdelele cu imprimeu floral de un albastru şters, învelitoarea răsucită de pe canapea. Am auzit că lui Raleigh nu-i merge bine cu noua afacere de contabilitate. Poate că în New York sau în alte părţi o fi un lucru bun, dar în Jackson, Mississippi, lumea nu vrea să facă afaceri cu un idiot nepoliticos şi dispreţuitor ca el.

Maşina lui Hilly e parcată în faţa casei, dar nici urmă de ea. Elizabeth se aşază la maşina de cusut pe care a pus-o pe masa din sufragerie.

— Aproape am terminat, îmi zice. Stai să fac ultimele cusături la tivul ăsta…

Elizabeth se scoală în picioare şi arată o rochiţă verde, de duminică, cu guler rotund şi alb.

— Fii sinceră cu mine, îmi şopteşte cu nişte ochi care aproape mă imploră să fiu oricum, numai sinceră nu. Ţi se pare făcută de mână?

Tivul e mai lung într-o parte decât în cealaltă. E şifonată şi o manşetă a început deja să se destrame.

— Cumpărată, sută la sută. Direct de la Maison Blanche, zic eu, fiindcă acesta e magazinul preferat al lui Elizabeth.

Maison Blanche are cinci etaje de haine scumpe pe Canal Street în New Orleans – haine pe care nu le-ai putea găsi niciodată în Jackson. Elizabeth îmi răspunde printr-un zâmbet recunoscător.

— Mae Mobley doarme? o întreb.

— Da, în sfârşit.

Elizabeth se chinuie cu o şuviţă care i-a scăpat din bigudiu şi se strâmbă că nu reuşeşte s-o aşeze la loc. Uneori, când vorbeşte despre fetiţa ei, glasul îi capătă un ton aspru.

Se deschide uşa de la baia pentru oaspeţi şi vine Hilly vorbind:

— … mult mai bine. Acum fiecare are locul lui unde să meargă.

Elizabeth se foieşte pe lângă acul de cusut de la maşină, care pare s-o îngrijoreze.

— Spune-i lui Raleigh *Cu plăcere* din partea mea, adaugă Hilly.

Atunci îmi pică fisa despre ce e vorba. Aibileen are de-acum propriul ei closet în garaj.

Hilly îmi zâmbeşte şi-mi dau seama că se pregăteşte să aducă în discuţie iniţiativa ei.

— Ce mai face mama ta? o întreb, deşi ştiu că acesta e subiectul pe care îl detestă cel mai mult. S-a adaptat cu bine la cămin?

— Presupun că da.

Hilly trage de puloverul roşu peste colăceii de grăsime din talie. E îmbrăcată în nişte pantaloni ecosez cu pătrăţele roşii şi verzi care par să-i mărească şi mai tare fundul, făcându-l să pară mai rotund şi mai zdravăn decât oricând.

— Bineînţeles că nu-mi e recunoscătoare pentru nimic din tot ce fac de dragul ei. A trebuit s-o concediez pe servitoarea aia în locul ei, după ce am prins-o când încerca să fure afurisita de argintărie chiar de sub nasul meu.

Hilly îşi îngustează puţin ochii.

— Apropo, voi n-aţi auzit cumva dacă Minny Jackson şi-a găsit de lucru pe undeva, nu?

Clătinăm din cap amândouă că nu am auzit nimic.

— Mă îndoiesc c-o să-şi mai găsească ceva de lucru în oraşul ăsta, spune Elizabeth.

Hilly dă din cap, rumegând ideea. Trag aer adânc în piept, nerăbdătoare să le dau vestea cea mare.

— Tocmai am obţinut o slujbă la *Jackson Journal*.

Se face linişte în cameră. Dintr-o dată, Elizabeth scoate un ţipăt de uimire. Hilly îmi zâmbeşte atât de plină de mândrie, încât mă înroşesc şi ridic din umeri, de parcă n-ar fi mare lucru.

— Ar fi fost nişte proşti dacă nu te-ar fi angajat, Skeeter Phelan, zice Hilly şi-şi ridică paharul de ceai cu gheaţă în semn de toast.

— Deci… a citit vreuna dintre voi, pe bune, rubrica domnişoarei Myrna? întreb eu.

— Sinceră să fiu, nu – răspunde Hilly. Dar pun pariu că sărăntoacele alea albe din South Jackson o citesc ca pe Sfânta Biblie.

Elizabeth dă din cap şi zice:

— Toate femeile alea, bietele de ele, fără nicio servitoare. Da, pun pariu că o citesc.

— Te-ar deranja dacă aş vorbi cu Aibileen? o întreb pe Elizabeth. Ca să mă ajute să răspund la câteva scrisori.

Elizabeth înlemneşte preţ de o clipă.

— Cu Aibileen? Cu Aibileen *a mea*?

— Păi *eu una* sigur nu ştiu să răspund la întrebările astea.

— … Ce să-ţi zic… adică da, atâta vreme cât n-o ţii de la treabă.

Şovăi, surprinsă de această atitudine. Dar îmi reamintesc că

Elizabeth o plăteşte pe femeie, Ia urma urmei.

— Şi nu astăzi, că Mae Mobley trebuie să se trezească în curând şi altfel o să fiu nevoită să am grijă de ea de una singură.

— Bine atunci. Poate… poate dacă vin mâine dimineaţă?

Număr orele pe degete. Dacă termin de vorbit cu Aibileen până pe la zece şi jumătate, îmi rămâne timp să dau fuga acasă, să bat la maşină textul, iar apoi să mă întorc în oraş până la două.

Elizabeth se încruntă cu ochii fixaţi pe ghemul ei de aţă verde.

— Şi numai pentru câteva minute. Mâine e ziua de frecat argintăria.

— Îţi promit că n-o să dureze mai mult de câteva minute, îi răspund.

Pe zi ce trece, Elizabeth îmi aduce aminte tot mai mult de mama.

A doua zi de dimineaţă, la ora zece, Elizabeth îmi deschide uşa şi dă din cap spre mine ca o profesoară.

— Bine. Hai înăuntru. Şi n-o ţine prea mult de la treabă. Mae Mobley trebuie să se trezească în orice moment.

Intru în bucătărie, cu carnetul de notiţe şi foile de hârtie la subsuoară. Aibileen îmi zâmbeşte de la

chiuvetă, iar dintele de aur îi luceşte. E cam rotofeie în talie, dar corpul ei are o moliciune prietenoasă. Şi e mult mai scundă decât mine, dar, pe de altă parte, cine nu e? Pielea ei e de un cafeniu închis, care luceşte parcă mai tare de sub uniforma albă şi apretată. Are sprâncenele cenuşii, deşi părul îi e negru.

— Mă ziua, donşoară Skeeter. Coniţa Leefolt e încă la maşina de cusut?

— Da.

Mi se pare ciudat, chiar şi după atâtea luni de când m-am întors acasă, să aud că lui Elizabeth i se spune domnişoara Leefolt – nu domnişoara Elizabeth şi nici măcar pe numele ei de fată, domnişoara Fredericks.

— Pot să…?

Fac semn spre frigider. Înainte să apuc să iau ceva, Aibileen deschide în locul meu şi-mi zice:

— Ce vreţi? O Coca-Cola?

Dau din cap că da şi ea-mi deschide sticla cu cheia de pe tejghea şi-mi toarnă sucul într-un pahar.

— Aibileen – încep eu, trăgând adânc aer în piept – mă întrebam dacă nu m-ai putea ajuta cu ceva.

Apoi îi povestesc despre rubrică, plină de recunoştinţă când dă din cap în semn că ştie cine e domnişoara Myrna.

— Deci dacă ţi-aş putea citi câteva scrisori, iar tu să mă ajuţi cu răspunsurile… Poate că după o vreme o să încep să mă pricep şi…

Mă opresc. Nu încape nicio îndoială că n-o să fiu niciodată în stare să răspund de una singură la întrebări despre curăţenie. Sincer vorbind, n-am nicio intenţie să învăţ asemenea treburi gospodăreşti.

— Pare nedrept, nu-i aşa? Să-ţi notez răspunsurile şi să le folosesc de parcă ar fi ale mele. Sau ale Myrnei, de fapt.

Oftez.

Aibileen clatină din cap.

— Nu mă deranjează pe mine asta. Doar că nu-s sigură de coniţa Leefolt că o să fie de acord.

— A zis că da.

— În timpul programului meu de lucru?

Dau din cap, amintindu-mi de seriozitatea din vocea lui Elizabeth.

— Păi bine atuncea.

Aibileen dă din umeri şi ridică privirea la ceasul de deasupra chiuvetei.

— Probabil o să trebuiască să mă opresc când se trezeşte Mae Mobley.

— N-ar fi mai bine să stăm jos? o întreb, făcând semn spre masa din bucătărie.

Aibileen aruncă o privire la uşa care dă în salon.

— Aşezaţi-vă neavoastră, io mă simt bine aşa, în picioare.

Noaptea de ieri mi-am petrecut-o citind toate articolele scrise de domnişoara Myrna în ultimii cinci ani, dar n-am avut timp să sortez încă scrisorile la care n-a apucat să răspundă, îmi pregătesc planşeta, cu creionul în mână.

— Uite o scrisoare din comitatul Rankin.

Încep să citesc:

Dragă domnişoară Myrna,

Cum pot să scot urmele care apar pe gulerele de la cămăşile lu bărbată-meu, care e un porc gras şi murdar şi…

Mai şi asudă ca un porc…

Minunat. O rubrică despre curăţenie şi relaţii. Două lucruri despre care nu ştiu absolut nimic.

— De care vrea să scape până la urmă? întreabă Aibileen. De pete sau de soţ?

Mă uit lung la pagină. N-aş şti ce s-o sfătuiesc nici într-un caz, nici în celălalt.

— Spuneţi-i să le pună la înmuiat în oţet cu detergent Pine Sol. Pe urmă să le lase niţel la soare.

Scriu repede în caiet.

— Să le lase cât timp la soare?

— Păi vreun ceas. Să se usuce bine.

Trec la următoarea scrisoare şi-mi răspunde la fel de repede. După patru-cinci răspunsuri, răsuflu uşurată.

— Mulţumesc, Aibileen. Nici nu ştii cât de mult m-ai ajutat.

— O nimica toată. Atâta vreme cât coniţa Leefolt n-are nevoie de mine…

Îmi adun hârtiile şi iau o ultimă înghiţitură din paharul de Coca-Cola, acordându-mi cinci secunde de relaxare înainte să plec să scriu articolul. Aibileen se apucă să cureţe o pungă de frunze de ferigă dulce. E linişte în cameră, nu se aude decât radioul de unde răzbate din nou vocea pastorului Green.

— Aibileen, de unde o ştiai pe Constantine? Eraţi rude?

— Păi… făceam parte din acelaşi grup la biserică.

Aibileen îşi foieşte picioarele în faţa chiuvetei.

Simt o înţepătură obişnuită când vine vorba de Constantine.

— Nu mi-a lăsat nici măcar o adresă. Pur şi simplu… nu-mi vine să cred că a plecat aşa.

Aibileen stă cu privirea plecată. Pare să studieze cu atenţie frunzele de ferigă.

— Ba, io sunt destul de sigură că au dat-o afară.

— Ba nu, Maman mi-a zis că a plecat singură. Prin martie. Că s-a dus la Chicago să stea cu rudele ei.

Aibileen ia o altă frunză de ferigă, începe să-i spele tulpina lungă şi vârfurile verzi şi încreţite.

— Nici pomeneală, doamnă, spune după o vreme.

Îmi ia câteva secunde să-mi dau seama despre ce-i vorba.

— Aibileen, îi zic, încercând să-i surprind privirea. Tu chiar crezi că au dat-o afară?

Dar faţa lui Aibileen a devenit inexpresivă precum cerul senin.

— Poa că-mi aduc io aminte aiurea, îmi răspunde.

Îmi dau seama imediat că i se pare că i-a spus prea multe unei albe.

Îi auzim glasul lui Mae Mobley, iar Aibileen îmi cere scuze şi dispare pe uşa batantă. Mai trec câteva secunde înainte să-mi revin şi să-mi dau seama că trebuie să mă întorc acasă.

După zece minute, când intru în casă, o găsesc pe mama citind la masa din sufragerie.

Strângând la piept carnetul de notiţe, o întreb:

— Maman, ai *dat-o afară* pe Constantine?

— Dacă am făcut… *ce?* replică mama.

Dar ştiu că m-a auzit, fiindcă a lăsat din mână buletinul Asociaţiei Fiicelor Revoluţiei Americane. E nevoie de o întrebare serioasă pentru a o determina să-şi dezlipească privirea de la o lectură atât de palpitantă.

— Eugenia, ţi-am spus, sora ei s-a îmbolnăvit şi Constantine a plecat la Chicago să stea cu familia ei. De ce? Cine ţi-a zis altceva?

Nici prin cap nu-mi trece s-o dau de gol pe Aibileen.

— Am auzit ceva azi, în oraş.

— Dar cine ar vorbi despre aşa ceva?

Mama mijeşte ochii prin ochelarii ei de citit.

— Sigur a fost vreun alt negrotei.

— Ce *i-ai făcut,* Maman?

Maman îşi trece limba peste buze şi se uită lung şi fix la mine prin ochelarii bifocali.

— N-ai putea să înţelegi, Eugenia. Nu înainte să ai şi tu servitori la casa ta.

— Deci ai *concediat-o*? De ce?

— Nu mai contează. Ce-a fost a fost şi nu vreau să mă mai gândesc la asta nici măcar un minut.

— Maman, ea m-a crescut. Să-mi zici chiar acum ce s-a întâmplat!

Mă scârbeşte sunetul ascuţit al propriei mele voci, tonul infantil al revendicărilor mele.

Mama ridică din sprâncene auzindu-mi tonul şi-şi scoate ochelarii.

— De-ale negrilor. Asta-i tot ce-a fost şi cu asta am încheiat discuţia.

Îşi pune ochelarii din nou, ridică buletinul şi-şi reia lectura.

Tremur din toate încheieturile de furioasă ce sunt. Urc scările tropăind. Mă aşez la maşina de scris, uluită că mama a fost în stare să se lepede de o persoană care i-a făcut cea mai mare favoare din viaţă, crescându-i copiii, femeia care m-a învăţat bunătatea şi respectul de sine. Mă uit lung la camera mea, la tapetul cu trandafiri, la perdelele brodate, la fotografiile îngălbenite într-atât de familiare încât devin aproape vrednice de dispreţ. Douăzeci şi nouă de ani a lucrat Constantine pentru familia noastră.

În săptămâna care urmează, Papa se scoală înainte de răsăritul soarelui. Mă trezesc în huruit de motoare de camion, în zgomotul făcut de culegătorii de bumbac, în strigătele care îndeamnă la grabă. Câmpurile sunt cafenii şi aspre de la tulpinile uscate de bumbac, despuiate de frunze pentru ca maşinăriile să poată extrage capsulele. A început recoltarea bumbacului.

Papa nu are timp nici de biserică atunci când trebuie strânsă recolta, dar duminica seara, între cină şi somn, reuşesc să îl prind în holul întunecat al casei.

— Papa? îmi spui, te rog, ce s-a întâmplat cu Constantine?

E frânt de oboseală şi oftează înainte să-mi răspundă.

— Cum de-a putut mama s-o dea afară, Papa?

— Poftim? Scumpo, Constantine a plecat singură. Ştii doar că mama ta n-ar da-o afară niciodată.

Pare dezamăgit de mine că l-am putut întreba aşa ceva.

— Ştii unde s-a dus? Ai adresa ei cumva?

Clatină din cap, nu ştie.

— Întreab-o pe mama ta, ea trebuie să ştie.

Mă bate uşor pe umăr.

— Oamenii îşi văd de viaţa lor, Skeeter. Dar aş fi vrut să rămână aici, la noi.

O porneşte spre dormitor, clătinându-se uşor pe hol. E prea cinstit ca să mă mintă, aşa că sunt sigură că nu ştie nici el mai multe decât mine.

În acea săptămână şi-n toate care au urmat, trec, câteodată şi de două ori, pe la Elizabeth, să vorbesc cu Aibileen. Cu fiecare vizită, Elizabeth mi se pare tot mai circumspectă. Cu cât stau mai mult în bucătărie, cu atât găseşte Elizabeth mai multe treburi de făcut până plec eu: că mânerele de la uşi trebuie lustruite, că trebuie şters praful de pe frigider, că ar trebui să-i taie cineva unghiile lui Mae Mobley. Aibileen se poartă cel mult amabil cu mine, e neliniştită, stă la chiuveta din bucătărie şi nu se opreşte din muncă. Nu trece mult şi încep să-mi predau textele înainte de vreme, iar domnul Golden pare mulţumit de rubrică – deşi primele două texte mi-au luat numai vreo douăzeci de minute.

Şi în fiecare săptămână îi pun lui Aibileen întrebări despre Constantine. N-ar putea să-mi facă rost de adresa ei? Nu poate să-mi spună nimic despre motivul pentru care a fost dată afară? O fi fost vorba de ceva important, pentru că altminteri nu mi-o închipui pe Constantine spunând *da, Doamnă* şi apoi plecând pe uşa din dos. Dacă Maman îi mai făcea scandal când găsea câte o lingură pătată, Constantine îi aducea pâinea prăjită arsă timp de o săptămână. Nici nu vreau să mă gândesc cum a fost când a dat-o afară.

Dar toate frământările mele nu contează câtuşi de puţin, fiindcă Aibileen nu face altceva decât să ridice din umeri şi să-mi spună că nu ştie nimic.

Într-o după-amiază, după ce-o întreb pe Aibileen cum se scot petele dificile de pe cadă (din moment ce n-am frecat vreuna în viaţa mea), ajung acasă. Trec pe lângă salon. Televizorul e deschis şi arunc o privire. Pascagoula stă la zece centimetri de ecran. Aud cuvintele Universitatea din Mississippi şi pe ecranul neclar zăresc nişte bărbaţi albi, îmbrăcaţi în costume de culoare închisă, adunaţi grămadă în faţa camerei de filmat, cu sudoarea curgându-le pe chelii. Mă apropii şi văd un negru, cam de vârsta mea, stând în mijlocul albilor, cu soldaţi în spatele lui. Camera se roteşte şi în cadru apare clădirea

rectoratului. Acolo stă guvernatorul Ross Barnett, cu braţele încrucişate, privindu-l direct în ochi pe negrul înalt. Lângă guvernator se află senatorul Whitworth, cu al cărui fiu tot încearcă Hilly să-mi aranjeze o întâlnire.

Mă uit la televizor, fascinată. Şi, totuşi, nu mă simt nici emoţionată şi nici dezamăgită de ştirea că un negru ar putea fi acceptat la Universitatea din Mississippi, ci doar surprinsă. Pascagoula, pe de altă parte, respiră aşa de tare încât o aud. Stă înlemnită, fără să-şi dea seama că sunt în spatele ei. Roger Sticker, reporterul local, e emoţionat, zâmbitor şi vorbeşte repede.

— Preşedintele Kennedy i-a cerut guvernatorului să se dea la o parte şi să-i facă loc lui James Meredith. Repet, preşedintele Statelor…

— Eugenia! Pascagoula! închideţi imediat televizorul ăla!

Pascagoula tresare când dă cu ochii de mine şi de mama.

Iese grăbită din salon, cu ochii plecaţi în podea.

— Nu sunt dispusă să accept aşa ceva, Eugenia, zice mama în şoaptă. N-o să-ţi permit să-i încurajezi în halul ăsta.

— Să-i încurajez? Maman, sunt ştiri transmise la nivel naţional.

Maman pufneşte.

— Nu se cade să vă uitaţi la televizor împreună.

Pe urmă schimbă canalul şi se opreşte la o reluare de după-amiază din emisiunea lui Lawrence Welk[8].

— Uite, nu ţi se pare mult mai plăcută emisiunea asta?

Într-o sâmbătă dogoritoare de la sfârşitul lunii septembrie, când câmpurile de bumbac sunt deja culese şi pustii, Papa aduce acasă un televizor color. Pe cel alb-negru îl mută în bucătărie. Mândru şi zâmbitor, vâră noul televizor în priza din peretele salonului. Toată după-amiaza răsună în casă meciul dintre echipele universităţilor din Mississippi şi din Louisiana.

Fireşte, Maman nu se mai dezlipeşte de imaginea color, scoţând numai of-uri şi ah-uri la vederea nuanţelor aprinse de roşu şi de albastru ale echipei. Ea şi Papa sunt suporteri înrăiţi ai echipei Rebels.[9] S-a îmbrăcat în pantaloni de lână roşii, în ciuda faptului că te topeşti de căldură, şi şi-a întins pe scaun vechea pătură a tatei din frăţia Kappa Alpha. Nimeni nu-l pomeneşte pe James Meredith, studentul negru acceptat la universitate.

Iau Cadillacul şi mă duc în oraş. Mamei i se pare de neînţeles faptul că nu vreau să mă uit la echipa fostei mele universităţi cum aleargă după o minge. Dar Elizabeth şi familia ei se află acasă la Hilly pentru a vedea meciul, aşa că Aibileen lucrează singură în casă. Sper că îi va fi mai uşor lui Aibileen fară Elizabeth în preajmă. Adevărul e că sper că o să-mi spună ceva – orice – despre Constantine.

Aibileen mă pofteşte în casă şi o urmez în bucătărie. Pare doar puţintel mai relaxată în casa pustie, fără Elizabeth. Aruncă o privire la masa din bucătărie, de parcă azi ar vrea să stea jos. Dar când o întreb, îmi răspunde:

— Nu, stau bine în picioare. Staţi jos neavoastră.

Ia o roşie dintr-o pungă şi începe s-o decojească cu un cuţit.

Aşa că mă sprijin de tejghea şi-i explic ultima mea enigmă: cum să împiedici câinii să-ţi răvăşească lăzile de gunoi lăsate afară. Fiindcă soţul leneş cu care te-ai pricopsit uită să ducă gunoiul afară în ziua când vin gunoierii. Pentru că şade toată ziua cu sticla de bere la gură.

— Să toarne nişte pneumoniac în gunoiul ăla. Atuncea câinii nici n-o să se mai apropie de lăzi.

Notez totul, corectând amoniacul, şi trec la următoarea scrisoare. Când ridic privirea, Aibileen se uită la mine cu un zâmbet firav.

— Nu vreau să par lipsită de respect, coniţă Skeeter, da'… nu-i cam ciudat să fiţi neavoastră noua donşoară Myrna când nu ştiţi nimica despre trebile casei?

Nu mi-a spus-o însă pe *tonul pe care l-a* folosit *Maman în* urmă cu o lună. Mă trezesc râzând şi-i spun ceva ce n-am mai spus nimănui, despre telefoanele pe care le-am dat şi acel curriculum vitae trimis

la Harper Row. Îi spun că vreau să fiu scriitoare. Îi povestesc despre sfatul primit de la Elaine Stein. Îmi face bine să spun cuiva.

Aibileen dă din cap şi răsuceşte cuţitul în jurul altei roşii moi.

— Băiatul meu, Treelore, şi lui îi plăcea să scrie.

— Nu ştiam că ai un fiu.

— E mort. Se fac doi ani de-acuma.

— Ah, îmi pare foarte rău.

Preţ de o clipă, în cameră nu mai sunt decât vocea pastorului Green şi foşnetul molcom al pieliţelor de roşie căzând în chiuvetă.

— Numa note de zece lua la toate lucrările de control în engleză pe care le-a dat vreodată. Şi, pe urmă, când s-a făcut mai mare, şi-a luat maşină de scris şi s-a apucat să lucreze la o idee…

Umerii plisaţi ai uniformei lui Aibileen se gârbovesc dintr-o dată.

— Zicea că o să scrie o carte.

— Ce fel de idee? întreb. Adică, dacă nu te deranjează să-mi povesteşti…

Aibileen tace o vreme. Îşi vede de curăţatul roşiilor, învârtind şi tot învârtind cuţitul.

— A citit o carte care se cheamă *Omul invizibil*.[10] Când a terminat-o, mi-a zis că o să scrie cum e să fii negru şi să lucrezi la albi în Mississippi.

Îmi feresc privirea, ştiind că Maman ar opri discuţia în punctul ăsta. Acum ar zâmbi şi ar schimba subiectul, trecând la preţul cremei de lustruit argintul sau cel al orezului alb.

— Am citit şi io *Omul invizibil*, după el, zice Aibileen. Mi-a plăcut mult.

Dau din cap, deşi n-am citit cartea. Nu mi-o mai imaginasem pe Aibileen citind până atunci.

— A scris aproape cincizeci de pagini, îmi zice. Am lăsat-o pe prietena aia a lui, Frances, să le păstreze.

Aibileen se opreşte din decojit. Îi văd gâtlejul mişcându-se în timp ce înghite în sec.

— Vă rog să nu mai ziceţi la nimenea despre asta, îmi spune cu un glas şi mai domol. Să nu mai spuneţi că voia să scrie o carte despre şefii lui albi.

Îşi muşcă buza şi atunci îmi dau dintr-o dată seama că încă îi e frică pentru el. Deşi băiatul ei a murit, frica pentru binele lui e încă vie.

— Nu-ţi face griji că mi-ai spus, Aibileen. Mi se pare… o idee curajoasă.

Aibileen îmi susţine privirea preţ de o clipă. Apoi ia altă roşie şi lipeşte lama cuţitului de pieliţă. Mă uit la ea, aşteptând să văd cum se scurge zeama roşie. Dar Aibileen se opreşte înainte s-o taie şi aruncă o privire la uşa bucătăriei.

— Nu mi se pare cinstit să nu ştiţi ce s-a întâmplat cu Constantine. Doar că io… îmi pare rău, dar nu ere că-i bine să vă spun.

Nu spun nimic: nu sunt sigură ce-a îndemnat-o să-mi zică asta şi nu vreau să pierd prilejul.

— Totuşi, pot să vă spun că a fost ceva legat de fata ei. Care s-a dus la mama neavoastră.

— Fata ei? Constantine nu-mi zisese niciodată că ar avea o fiică.

O ştiam pe Constantine de douăzeci şi trei de ani. Cum putuse să-mi ascundă aşa ceva?

— I-a fost greu. Copilul a ieşit destul de… palid.

Rămân împietrită, aducându-mi aminte ce mi-a zis Constantine cu ani în urmă.

— Vrei să spui că avea pielea de culoare deschisă? Adică… albă?

Aibileen dă din cap, văzându-şi de treaba ei la chiuvetă.

— A trebuit s-o trimeată departe, în nord, cred.

— Tatăl lui Constantine era alb, zic eu. Ah… Aibileen… nu crezi că…

Îmi dă prin cap un gând urât. Sunt prea uluită ca să-mi termin propoziţia.

Aibileen clatină din cap.

— Nu, nu, nu, doamnă. Asta nu. Bărbatul lu Constantine, Connor, era negru. Da cum Constantine l-a

moştenit şi pe tăicuţul ei alb, copilul i-a ieşit mai gălbejit. Se mai întâmplă.

Mă năpădeşte ruşinea fiindcă m-am gândit la ce era mai rău. Totuşi, nu înţeleg.

— Dar de ce Constantine nu mi-a zis nimic despre asta? o întreb, fără să aştept vreun răspuns. De ce ar fi trimis-o departe?

Aibileen dă din cap de una singură, a înţelegere. Dar eu nu pricep.

— N-am văzut-o niciodată aşa de rău. Cred că mi-a zis de o mie de ori că de-abia aşteaptă ziua când o s-o aibă din nou alăturea pe fata ei,

— Mi-ai spus că fiica ei a avut ceva de-a face cu concedierea lui Constantine? Ce s-a întâmplat?

De îndată ce spun asta, lui Aibileen i se şterge orice expresie de pe faţă. Cortina se trage la loc. Face un semn cu capul spre scrisorile domnişoarei Myrna, dându-mi de înţeles că nu are de gând să spună mai mult de-atât. Cel puţin nu pentru moment.

În aceeaşi după-amiază trec pe la Hilly, unde se adunase lumea să se uite la meci. Pe stradă stau aliniate dubiţe şi Buick-uri. Îmi calc pe inimă să intru în casă, ştiind că o să fiu singura necăsătorită de acolo. Înăuntru, salonul e plin de cupluri aşezate pe canapele, pe scaune, pe braţele fotoliilor. Soţiile stau ţepene, picior peste picior, iar soţii, aplecaţi în faţă, să soarbă mai bine meciul. Toţi ochii sunt aţintiţi pe ecranul televizorului cu ramă de lemn. Rămân mai în spate, îmi zâmbesc cu câţiva, făcând schimb de saluturi tacite. În cameră e linişte şi nu se aude decât glasul comentatorului.

— Aaaşşşaaa! strigă toţi, cu braţele fâlfâind în aer.

Femeile se ridică în picioare şi încep să aplaude de nu se mai opresc. Eu îmi rod unghiile.

— Bravo, aşa Rebels! Arătaţi-le ălora de la Tigers cum se face!

— Hai Rebels! strigă Mary Frances Truly, ţopăind în jerseul ei roşu de aceeaşi nuanţă cu puloverul.

Mă uit la unghie, care s-a înroşit şi mă ustură acolo unde mi-am ros pielişa. Camera e plină de mirosul de whisky, de lână roşie şi de inele cu diamant. Mă întreb dacă pe fete chiar le interesează fotbalul sau dacă nu cumva se poartă aşa ca să-şi impresioneze bărbaţii. În cele patru luni de când am intrat în Ligă, nicio fată n-a venit vreodată să mă întrebe: ce zici de cum joacă Rebels?

În drum spre bucătărie trebuie să schimb câteva vorbe cu nişte cupluri. Yule May, servitoarea înaltă şi slabă a lui Hilly, înveleşte nişte cârnăciori în aluat. O altă fată de culoare, mai tânără decât ea, spală vase la chiuvetă. Hilly îmi face semn să mă duc la ea, în timp ce vorbeşte cu Deena Doran.

— … cele mai bune fursecuri pe care le-am gustat vreodată! Deena, ai putea să fii cea mai talentată bucătăreasă din Ligă!

Hilly îşi îndeasă în gură restul prăjiturii, dând din cap şi scoţând multe mmm-hmm-uri.

— Vai, Hilly, mulţumesc, sunt greu de făcut, dar cred că merită tot efortul.

Deena dă pe dinafară de bucurie şi arată de parcă i-ar veni să plângă văzând adoraţia lui Hilly.

— Deci o s-o faci? Ah, ce mă bucur. Comitetul de vânzare de dulciuri are *realmente* nevoie de cineva ca tine.

— Şi câte ziceai că îţi trebuie?

— Cinci sute, până mâine după-amiază.

Deenei îi îngheaţă zâmbetul pe faţă.

— Bine. Bănuiesc că pot… să le fac la noapte.

— Skeeter, ai reuşit să ajungi, îmi spune Hilly, în timp ce Deena iese buimăcită din bucătărie.

— Nu pot să stau mult, îi răspund, probabil prea repede.

— Ei bine, am aflat.

Hilly îmi aruncă un zâmbet ştrengăresc.

— De data asta vine sigur. În trei săptămâni, începând de azi.

Mă uit la degetele lungi ale lui Yule May care înţeapă aluatul cu un cuţit şi oftez, dându-mi imediat seama la ce se referă.

— Nu ştiu ce să-ţi zic, Hilly. Ai încercat de atâtea ori până acum. Poate că e un semn.

Luna trecută, când a anulat întâlnirea cu o zi înainte, chiar îmi îngăduisem să simt puţină nerăbdare. Nu-mi vine să mai trec încă o dată prin aşa ceva.

— Poftim? Nici să nu te gândeşti!

— Hilly, încep eu, scrâşnind din dinţi, fiindcă ar cam fi momentul să i-o zic, în sfârşit. Hilly, ştii doar că n-o să fiu genul lui.

— Uită-te la mine.

Fac ce-mi zice. În preajma lui Hilly, nu se poate altfel.

— Hilly, nu poţi să mă obligi să merg…

— Ţi-a venit *rândul*, Skeeter.

Se întinde şi mă strânge tare de mână, apăsându-mă cu degetele la fel de puternic cum făcea Constantine.

— E rândul tău. Şi, fir-ar să fie, n-o să-ţi dau voie să ratezi aşa ceva doar pentru că mama ta te-a convins că nu eşti destul de bună pentru cineva ca el.

Cuvintele ei pline de adevăr şi amărăciune lovesc unde trebuie. Totuşi, mă simt plină de admiraţie şi de teamă în faţa atitudinii prietenei mele, în faţa tenacităţii de care dă dovadă de dragul meu. Eu şi Hilly am fost dintotdeauna extrem de sincere una cu cealaltă, chiar şi când venea vorba de lucruri mărunte. Cu alţii, Hilly debitează minciuni aşa cum propovăduiesc presbiterienii vina, dar poate că această înţelegere tacită, această sinceritate strictă, e elementul care a asigurat trăinicia prieteniei noastre.

Elizabeth intră în bucătărie cu o tavă goală. Zâmbeşte şi pe urmă se opreşte. Ne uităm toate trei una la alta.

— Ce e? întreabă Elizabeth.

Îmi dau seama că are impresia că vorbeam despre ea.

— Trei săptămâni atunci, îmi zice Hilly. Vii, da?

— Păi bineînţeles că da! Nici nu vreau să aud altceva, zice Elizabeth.

Mă uit la chipurile lor zâmbitoare şi pline de speranţă pentru mine. Insistenţa lor nu seamănă cu cea a lui Maman, e o speranţă curată, fără obligaţii sau jigniri. Nu pot să sufăr faptul că prietenele mele au vorbit pe la spatele meu despre cum o să mi se schimbe destinul în acea noapte. Mă scoate din minţi şi mă umple de încântare în acelaşi timp.

Mă întorc acasă înainte să se termine meciul. Prin geamul deschis al Cadillacului, câmpurile arată brăzdate şi pârjolite. Papa a terminat culesul bumbacului cu săptămâni în urmă, dar iarba de pe marginea drumului e încă înzăpezită cu puf alb de bumbac. Vântul îl ridică la răstimpuri şi-l poartă prin aer.

Fără să mă dau jos de la volan, mă uit în cutia poştală. Găsesc înăuntru *Almanahul fermierului* şi o singură scrisoare. E de la Harper Row. Întorc maşina pe aleea către casă şi opresc cu motorul mergând. Scrisoarea e scrisă de mână, pe o coală de hârtie mică şi pătrată.

Domnişoară Phelan,

Nu încape nicio îndoială că vă puteţi cizela îndemânarea la scris şi cu subiecte atât de anoste şi neinteresante precum conducerea în stare de ebrietate sau analfabetismul. Totuşi, speram să alegeţi nişte subiecte care să aibă realmente un vino-ncoa. Căutaţi-le în continuare. În cazul în care vă vine vreo idee originală, puteţi să-mi scrieţi din nou – însă atunci şi doar atunci.

Trec pe lângă mama, care se află în salon, şi pe lângă invizibila Pascagoula, care şterge praful de pe fotografiile din hol, şi urc scările abrupte şi meschine care duc la mansarda mea. Simt că mi-a luat foc faţa. Mă chinui să-mi înghit lacrimile după citirea scrisorii de la doamna Stein şi îmi spun că trebuie să-mi vin în fire. Ce e mai rău e că nu am alte idei mai bune.

Încerc să mă scufund cu totul în următorul articol despre treburi casnice – şi apoi în buletinul Ligii. E a doua săptămână la rând în care las la o parte iniţiativa lui Hilly referitoare la closetele negrilor. O oră

mai târziu, mă trezesc cu privirea pierdută pe fereastră. Pe pervaz se află exemplarul meu din *Am auzit cu urechile noastre*.[11] Mă apropii şi iau cartea, de teamă că lumina va decolora coperta de hârtie şi fotografia alb-negru de pe copertă, care înfăţişează o familie umilă şi adusă la sapă de lemn. Cartea e caldă şi grea de la stat la soare. Mă întreb dacă vreodată voi scrie şi eu ceva de valoare. Mă întorc când o aud pe Pascagoula bătând la uşă. Şi-atunci îmi vine ideea.

Nu. N-aş putea. Ar însemna să… întrec orice limită.

Dar ideea refuză să mi se şteargă din minte.

Aibileen

CAPITOLUL 7

Valu de căldură s-a dus, în sfârşit, pe la jumatea lu octombrie, şi am ajuns acuma pe la o răcoare de cinşpe grade. Dimineaţa, capacul de la veceu se face rece acolo, afară, şi-mi dă ghes să-mi dau drumu când mă aşez. E doar o cămăruţă care-a construit-o ei în garaj. Înăuntru e un closet şi o chiuvetă mică prinsă în perete. Trag de-o sfoară ca să aprind becul. Hârtia tre pusă pe jos.

Când lucram la coniţa Caulier, garaju era lipit de casă şi nu trebuia să ies afară. Locu unde lucram înainte avea dependinţe pentru servitori. Başca un dormitor micuţ doar pentru mine, când rămâneam acolo peste noapte. La slujba asta tre să ies din casă pe soare sau pe ploaie ca să mă duc la closet.

Într-o după-amiază de marţi, am ieşit cu prânzu pe treptele din spatele casei şi-am şezut pe cimentu rece. Iarba lu coniţa Leefolt nu creşte prea bine aici în spate, fincă un arbust mare de magnolie dă umbră peste mai toată curtea. Ştiu deja că arborele ăla o să fie în viitor ascunzătoarea lu Mae Mobley. Acolo o să se furişeze peste vreo cinci ani, să se ascundă de coniţa Leefolt.

După o vreme, Mae Mobley vine împleticindu-se pe veranda din spate. Are în mână o jumate de hamburger. Se uită la mine cu zâmbetul pe buze şi zice:

— Papa bun.

— Da de ce nu eşti înăuntru, cu mămica ta? o întreb eu, chit că ştiu de ce.

Mai degrabă stă aicea cu servitoarea decât înăuntru, ca s-o vadă pe măică-sa cum se uită oriunde, numai la ea nu. E ca un puişor de găină care se zăpăceşte şi-o ia din greşeală pe urmele şirului de răţuşte.

Mae Mobley îmi arată cu degetul la gaiţele care se pregăteşte deja de iarnă şi ciripeşte la fântâneaua cenuşie.

— Gaise! Hâş!

Le arată cu degetul şi-şi scapă hamburgerul pe scară. Dintr-odată, Aubie, câinele ăla bătrân de vânătoare pe care nimenea nu-l mai bagă în seamă de-acuma, se apropie şi înfulecă hamburgerul. Nu mă dau eu în vânt după câini, da de ăsta n-are cum să nu mi se facă milă. Îl mângâi pe cap. Pun pariu că pe câinele ăsta nu l-a mai mângâiat nimenea de la Crăciun.

Când dă cu ochii de el, Mae Mobley ţipă şi-l apucă de coadă, înainte să-l apuce bine, apucă de-o plesneşte de câteva ori cu coada peste faţă. Bietu de el, scânceşte şi-i aruncă o privire de-aia de jale cu care se uită câteodată câinii la oameni. Stă cu capul răsucit spre ea şi cu sprâncenele ridicate. Mai că-l aud rugând-o să-i dea drumul. Nu e el un câine de-ăia care muşcă.

Ca să-i dea drumul, îi zic:

— Mae Mobley, un ţi-i coada?

De bună seamă, fetiţa lasă coada şi începe să se privească în spate. Are gura căscată de parcă nu-i vine să creadă că n-a băgat de seamă aşa ceva până acuma. Se tot răsuceşte în cercuri împleticite încercând s-o vadă.

— Tu n-ai nicio coadă, îi zic râzând şi-o prind în braţe înainte să cadă de pe scară.

Câinele adulmecă în jur, că mai vrea hamburger.

Mă umflă râsul întotdeauna când văd cum copilaşii ăştia cred orice le spui. Tate Forest, care am avut

eu grijă de el demultişor tare, m-a oprit pe drum când mă duceam la Jitney săptămâna trecută şi m-a strâns tare în braţe, atât era de bucuros să mă vadă. De-acu e om mare. Trebea să mă întorc acasă la coniţa Leefolt, da el s-a apucat să râdă şi să-şi aducă de-aminte cum îl prosteam când era mic. Cum a fost când i-a amorţit prima dată piciorul şi mi-a zis că-l gâdilă, iar eu i-am zis că aşa îi sforăia lui piciorul. Şi cum i-am zis să nu bea cafea c-o să se facă negru. Mi-a spus că n-a pus niciodată gura pe cafea şi are douăzeci şi unu de ani de-acum. E întotdeauna plăcut să vezi cum copiii cresc şi se fac oameni cumsecade.

— Mae Mobley? Mae Mobley Leefolt!

Coniţa Leefolt de-abia a băgat de seamă că fetiţa nu mai e în cameră cu ea.

— E-aici cu mine, coniţă Leefolt, zic io prin uşa cu plasă.

— Ţi-am zis să stai pe scaunul tău când mănânci, Mae Mobley. Zău dacă ştiu cum de m-am ales eu cu tine când toate prietenele mele au nişte îngeraşi…

Dar atuncea sună telefonul şi o aud pe coniţa Leefolt tropăind în fugă să răspundă.

Mă uit la Cocuţă şi bag de seamă că iar i s-a încreţit fruntea între ochi. Se gândeşte din greu la ceva.

O ating pe obraz.

— Eşti bine, puiuţ?

— Mae Mo rea, îmi răspunde.

Mă doare în adâncul sufletului s-o aud vorbind aşa, de parcă ar fi ceva limpede ca bună ziua.

— Mae Mobley, îi zic fincă simt că trebe să încerc să fac ceva. Eşti tu o fată deşteaptă?

Cocuţa se uită lung la mine de parcă n-ar şti.

— Eşti o fată deşteaptă, zic eu din nou.

— Mae Mobley deşteaptă, face ea la mine.

— Eşti o fată bună? o întreb.

Se uită iar lung la mine. Are doi ani. Încă nu ştie prea bine ce e. Îi zic:

— Eşti o fetiţă bună.

Dă din cap şi repetă după mine. Da înainte să apuc să-i mai zic ceva, se ridică şi începe să-l fugărească prin curte pe bietul câine, iar atuncea îmi vine să mă întreb cum ar fi dacă i-aş zice în fiecare zi că-i fetiţă bună.

Se întoarce de la fântânea, toată numa un zâmbet, şi urlă:

— Bună, Aibee. Te iubesc, Aibee.

Şi, uitându-mă la ea cum se joacă acolo, mă năpădeşte un soi de gâdilătură pe dinăuntru, un ceva uşor ca bătaia din aripi a unui fluture. Cam cum mă simţeam şi când mă uitam la Treelore. Iar o amintire din asta mă face tristă.

După o vreme, Mae Mobley se apropie şi-şi lipeşte obrazul de al meu. Stă aşa lipită de mine, de parcă ar şti că sufăr. O strâng tare în braţe şi-i zic în şoaptă:

— Eşti o fată *deşteaptă.* Şi eşti fată *bună,* Mae Mobley. Mă auzi?

Şi i-o tot spun pân ce-ncepe să repete după mine.

Săptămânile următoare e foarte importante pentru Mae Mobley. Dacă stăm să ne gândim, niciunul nu ne-aducem aminte prima oară când am făcut la baie, în veceu, şi nu-n scutec. Poa că nici nu ne pasă cine ne-a învăţat să mergem la closet. Niciunul dintre copiii care i-am crescut n-a venit la mine pe urmă să-mi zică: *Aibileen, chiar îţi mulţumesc din suflet că mi-ai arătat cum să fac la oliţă.*

E o treabă cu dichis. Dacă încerci şi tot încerci să-nveţi un copil să meargă la oliţă înainte de vreme, poţi să-l dai peste cap. Nu se prinde cum s-o facă, se descurajează şi i se pare că nu-i bun de nimica. Însă când vine vorba de Cocuţă, ştiu că-i pregătită. Şi ştie şi ea că e pregătită. *Da,* Doamne sfinte, o să-mi rupă picioarele la cât trebe să alerg după ea. O pun pe colacul mic de lemn făcut pentru funduleţul ei ca să nu cadă înăuntru, şi nici nu mă întorc bine cu spatele că se şi ridică de pe oliţă şi-o ia la goană.

— Îţi vine să faci treaba mică, Mae Mobley?

— Nu.

— Ai băut două pahare de suc de struguri, ştiu prea bine că tre să faci.

— Nuuu.

— Îţi dau un biscuite dacă faci pipi. Hai, fa pentru mine.

Stăm şi ne uităm o vreme una la alta. Pe urmă fetiţa începe să stea cu ochii pe uşă. Nu aud să picure nimica în oliţa aia. De-obicei, reuşesc să-i conving să facă la oliţă după vreo două săptămâni. Da asta numai dacă mă ajută şi mămicile lor. Băieţeii trebe să-şi vadă tăticii făcând din picioare, iar fetiţele trebe să-şi vadă mămicile cum se-aşează. Coniţa Leefolt nu vrea-n ruptu capului s-o lase pe fetiţa asta pe-aproape când merge la closet, şi asta-i buba.

— Hai, fă puţin de dragul meu, Cocuţă.

Fetiţa face botic şi clatină din cap.

Coniţa Leefolt e plecată la coafor, că altfel aş ruga-o din nou să-i arate cum se face, deşi femeia mi-a zis deja de cinci ori că nu. Ultima oară când mi-a zis *nu*, eram pregătită să-i zic câţi copii am crescut la viaţa mea şi s-o întreb câţi a crescut ea, da p-ormă am ajuns să-i zic doar *Bine, doamnă*, cum fac totdeauna.

— Îţi dau *doi* biscuiţi, îi zic, deşi maică-sa se ia tot timpu de mine c-o îngraş.

Mae Mobley clatină din cap la mine şi zice:

— Fă tu.

Acu, nu pot să zic că n-am mai auzit aşa ceva pân-acuma, da de obicei reuşesc să mă fofilez. Totuşi, ştiu că trebe să vadă cum se face înainte să treacă singură la treabă. Îi răspund:

— Mie nu-mi vine să fac.

Ne uităm una la cealaltă. Mae Mobley mă arată iar cu degetul şi zice:

— Fă tu.

Pe urmă se pune pe smiorcăit şi pe foit fincă o roade colacul ăla la funduleţ şi ştiu deja ce-o să trebuiască să fac. Doar că nu ştiu cum. Ar trebui cumva s-o duc în garaj la closetul meu sau să-i arăt aicea, în baia asta? Ce mă fac dacă vine coniţa Leefolt acasă şi mă găseşte stând pe closetul ăsta? Ar face ca toţi dracii.

Îi pun scutecul la loc şi ne ducem la garaj. Miroase niţel a mocirlă de la ploaie. Chiar şi cu lumina aprinsă tot întuneric e şi pe pereţi nu e tapet frumos ca-n casă. De fapt, nici măcar nu-s pereţi adevăraţi, doar nişte scânduri de lemn bătute în cuie. Mă întreb de n-o să se sperie micuţa.

— Bine, Cocuţă, uite asta-i baia lu Aibileen.

Fetiţa bagă capul pe uşă şi rămâne cu gura căscată. Se uită în jur şi zice:

— Ooo!

Îmi dau jos chiloţii şi fac foarte repede, mă şterg cu hârtie şi îmi trag hainele la loc înainte s-apuce micuţa să vadă ceva. Pe urmă trag apa.

— Şi-uite-aşa se face la baie, îi zic.

Zău acuma dacă nu pare surprinsă. Stă cu gura deschisă de parcă ar fi văzut vreo minune. Fac un pas afară din closet şi nici c-apuc să mă dumiresc bine că fetiţa îşi dă jos scutecul, se caţără ca o maimuţică pe veceu, ţinându-se bine să nu cadă înăuntru, şi face pipi de una singură.

— Mae Mobley! Faci singură! Ce bine!

Fetiţa zâmbeşte la mine şi o prind în braţe înainte să cadă înăuntru. Dăm fuga napoi în casă şi-i dau ăia doi biscuiţi.

Mai târziu o pun pe oliţă şi face singură când i-o cer. Acuma-i cel mai greu, primele dăţi, da la sfârşitul zilei mi se pare că am făcut progrese. A început să vorbească nestingherită în ultima vreme şi nu-i de mirare ce cuvânt s-a lipit de ea azi.

— Ce-a făcut azi Cocuţa?

— Pi-pi, zice ea la mine.

— Ce-o să stea în cărţile de istorie lângă data de azi?

— Pi-pi, face fetiţa.

— A ce miroase coniţa Hilly?

— A pi-pi, zice ea.

Tre să mă stăpânesc. N-a fost o faptă creştinească din partea mea şi-unde mai pui că mi-e teamă că aia mică o să repete când mi-e lumea mai dragă.

În după-amiaza aia, mai târziu niţel, coniţa Leefolt se-ntoarce acasă cu părul dărăcit. Şi-a făcut permanent şi miroase a pneumoniac.

— Ghiciţi ce-a făcut azi Mae Mobley! zic eu. A făcut la toaletă, pe colacul de closet.

— Oh, asta-i minunat!

Coniţa Leefolt îşi ia fetiţa în braţe, lucru pe care nu-l văd prea des. Ştiu că nu se preface, fincă lu donşoara Leefolt nu-i place *defel* să schimbe scutece.

Îi zic:

— Trebe să aveţi grijă să facă la oliţă de acuma încolo. O să se zăpăcească de tot dacă nu vă ţineţi de ea să facă.

Coniţa Leefolt zâmbeşte şi-mi zice:

— Bine.

— Hai să vedem dacă mai face o dată nainte să plec acasă.

Mergem la baie, îi dau scutecul jos şi o pun pe colac. Da Cocuţa clatină din cap.

— Hai, Mae Mobley, nu vrei să faci la closet pentru mămica ta?

— Nuuu.

Până la urmă o ridic din nou în picioare.

— Nu-i bai, te-ai descurcat tare bine azi.

Da coniţa Leefolt umflă botul şi începe să bodogănească şi să se încrunte la aia mică. Înainte să apuc să-i pun scutecul la loc, Cocuţa o rupe la fugă cât poate ea de repede. Un copilaş alb fugind în fundu gol prin casă. Acu-i în bucătărie. Deschide uşa din dos şi-acu-i în garaj, unde încearcă să ajungă la clanţa de la baia *mea*. Dăm fuga după ea şi coniţa Leefolt îi arată cu degetul, cu vocea de zece ori mai ascuţită decât înainte:

— Asta nu e baia ta!

Cocuţa dă din cap.

— Baea mea!

Coniţa Leefolt o înşfacă şi o plesneşte peste picior.

— Coniţă Leefolt, nu ştie ce face…

— Treci înapoi în casă, Aibileen!

Sunt ofticată, da merg napoi în bucătărie. Rămân în mijlocul odăii, cu uşa deschisă în spatele meu.

— Nu te-am crescut să faci la baia negrilor!

O aud pe coniţa Leefolt cum şuieră şerpeşte la fetiţă, crezând că n-am cum s-o aud, şi-mi zic în sinea mea: cucoană, matale nu ţi-ai crescut copilul *defel*.

— E murdar acolo, Mae Mobley. O să te îmbolnăveşti! Nu, nu, nu!

Aud cum o plesneşte iarăşi şi iarăşi peste picioarele goale.

După o clipă, coniţa Leefolt o târăşte pe fetiţă-n casă ca pe-un sac de cartofi. N-am ce să fac decât să mă uit la ce se petrece. Îmi pare că-mi stă inima-n gât. Coniţa Leefolt o lasă pe Mae Mobley în faţa teveului, iar p-ormă se duce la ea în dormitor şi trânteşte uşa. Mă duc s-o strâng în braţe pe Cocuţă. Plânge şi arată îngrozitor de nedumerită.

— Îmi pare tare rău, Mae Mobley, îi zic eu în şoaptă.

Mă blestem în sinea mea că m-am apucat s-o duc acolo. Dar nu ştiu ce altceva să-i zic, aşa că o ţin în braţe şi tac.

Stăm la televizor şi ne uităm la *Micii poznaşi*[12] pân ce coniţa Leefolt catadicseşte să iasă din cameră

şi mă întreabă dacă n-a trecut ora să mă duc acasă. Îmi îndes în buzunar moneda de zece cenţi pentru biletul de autobuz. O mai strâng o dată în braţe pe Mae Mobley. Îi şoptesc:

— Eşti fată *deşteaptă*. Eşti fată *bună*.

Pe drumul spre casă, nu mai stau cu ochii pe casele mari şi albe care se perindă pe fereastră. Nici nu vorbesc cu prietenele mele servitoare. O văd în faţa ochilor pe Cocuţă luând bătaie din cauza mea. O văd ascultând-o pe maică-sa care mă face murdară şi plină de boli.

Autobuzul prinde viteză pe State Street. Traversăm podul Woodrow Wilson şi io stau cu fălcile aşa de încleştate că aproape-mi sparg măselele din gură. Simt din nou cum creşte în mine sămânţa amărăciunii, aia de-a încolţit după moartea lui Treelore. Îmi vine să urlu aşa de tare încât să audă Cocuţa că murdăria nu e o culoare şi că bolile nu zac în partea neagră a oraşului. Vreau să împiedic clipita aia – care vine mai degrabă sau mai târziu în viaţa a fiece copil alb – când începe să creadă că negrii nu e la fel de buni ca albii.

Autobuzul întoarce pe Farish şi mă ridic fincă urmează staţia mea. Dă, Doamne, ca pentru Cocuţa să nu fi fost ăsta momentul. Dă, Doamne, să mai am încă timp.

În următoarele săptămâni, lucrurile e destul de liniştite. Mae Mobley poartă de-acum chiloţei de fetiţă măricică. Nu se scapă pe ea mai niciodată. După cele petrecute la garaj, coniţa Leefolt a început să fie atentă la treburile de le face Mae Mobley la baie. Ba chiar a lăsat-o să se uite la ea cum face pe closet, să-i dea pildă de femeie albă.

Totuşi, de câteva ori, când maică-sa nu-i acasă, am mai prins-o încercând să meargă la closetul meu. Câteodată apucă să facă înainte să-i spun eu nu.

— Mă ziua, coană Clark.

Robert Brown, care se îngrijeşte de grădina lu coniţa Leefolt, apare pe treptele de la veranda din spatele casei. E răcoare şi plăcut afară. Deschid uşa.

— Ce mai faci, băiete? – îi zic şi-l bat uşor pe braţ. Am auzit că munceşti la toate grădinile de pe stradă.

— Da, aşa-i. Am doi băieţi care tunde iarba pentru mine.

Rânjeşte la mine. E un băiat arătos, înalt, cu părul scurt. A fost coleg de liceu cu Treelore. Era prieteni buni şi bătea mingea împreună. Îl ating pe braţ, doar fincă simt nevoia să-l simt din nou aproape.

— Ce mai face bunica? îl întreb.

Îmi place de nu mai pot de Louvenia, e cea mai blândă fiinţă de pe faţa pământului. Ea şi Robert a venit la înmormântare împreună. Iar asta-mi aduce aminte ce vine săptămâna viitoare: a mai urâtă zi din tot anul.

— E mai puternică ca mine!

Robert zâmbeşte.

— O să trec pe la matale sâmbătă, să tund iarba.

Înainte, Treelore îmi tundea întotdeauna iarba. Acuma o tunde Robert, deşi nu l-am rugat niciodată şi nici nu vrea să ia vreun ban pentru asta.

— Mulţam, Robert. Îţi rămân recunoscătoare.

— Dacă ai matale nevoie de ceva, coană Clark, îmi spui, da?

— Mulţam, băiete.

Aud soneria de la intrare şi văd maşina lu donşoara Skeeter parcată în faţa casei. Luna asta, donşoara Skeeter a venit pe la coniţa Leefolt în fiece săptămână, să-mi pună întrebări pentru donşoara Myrna. Mă întreabă cum se scoate petele de umezeală şi-i zic să le dea cu bicarbonat; mă întreabă cum se deşurubează un bec care s-a spart în dulie şi-i zic c-un cartof crud. Mă întreabă ce s-a întâmplat între fosta ei servitoare Constantine şi maică-sa şi-mi îngheaţă sângele-n vine. Acu câteva săptămâni, am crezut că, dacă-i povestesc niţel despre Constantine, cum că are o fată, o să mă lase în pace după aia. Da donşoara Skeeter îmi tot pune întrebări. Nu pricepe şi pace că o femeie de culoare nu poa să crească un

copil cu pielea albă în Mississippi. Ar fi o viaţă grea, singuratică, nici colo, nici colo. Plodu nu şi-ar găsi locul nicăierea.

De fiecare dată când termină cu o întrebare despre cum se curăţă asta şi cum se repară ailaltă ori pe unde umblă Constantine, apucăm să vorbim şi de alte cele. N-am mai prea făcut aşa ceva cu cucoanele la care am lucrat sau cu prietenele lor. Mă trezesc că-i povestesc cum Treelore n-a luat niciodată mai puţin de 9 la şcoală şi cum mă calcă pe nervi noul diacon de la biserică fincă-i sâsâit. Mărunţişuri, da mărunţişuri pe care nu le-aş spune în mod normal unui alb.

Azi încerc să-i explic deosebirea dintre ce înseamnă să pui la înmuiat sau să lustruieşti argintăria, cum numă în casele de mitocani se pune la înmuiat în bicarbonat fincă se curăţă mai repede, deşi n-arată cum se cuvine. Donşoara Skeeter îşi înclină capul într-o parte şi-şi încreţeşte fruntea.

— Aibileen, mai ţii minte… ideea lui Treelore?

Dau din cap şi simt o furnicătură. Asta nu era ceva de povestit la o femeie albă.

Donşoara Skeeter îşi mijeşte la mine, ca atuncea când a început să vorbească despre closetele negrilor.

— M-am tot gândit la asta. Şi voiam să stau de vorbă cu tine…

Da nainte s-apuce să-şi termine ideea, intră coniţa Leefolt în bucătărie şi-o prinde pe Cocuţă jucându-se cu pieptănul din poşeta mea şi zice că poa s-ar cuveni să-i fac mai repede baie lui Mae Mobley astăzi. Îmi iau rămas bun de la donşoara Skeeter şi merg să pregătesc cada.

După ce-aştept cu frica în sân un an întreg, vine şi ziua de cinşpe noiembrie. Să tot fi dormit vreo două ceasuri în noaptea dinainte. Mă trezesc în zori şi pun pe foc un ibric de cafea. Mă doare spatele când m-aplec să trag ciorapii pe mine. Nainte să ies pe uşă, ţârâie telefonul.

— Voiam doar să văd ce faci. Ai apucat să dormi?

— Binişor.

— Ţi-aduc diseară un tort de caramel. Şi nu vreau să faci altceva decât să stai în bucătărie şi să mănânci tot tortu ăla, da?

Încerc să zâmbesc, da nu-mi iese defel. Îi spun mulţumesc lu Minny.

Azi se fac trei ani de când a murit Treelore. Da-n calendarul lu donşoara Leefolt tot zi de curăţat podele e. Vine Ziua Recunoştinţei peste două săptămâni şi am destule pregătiri de făcut. Şmotruiesc toată dimineaţa, pân la ştirile de la prânz. N-apuc să-mi văd serialele fincă în sufragerie s-a adunat cucoanele, e şedinţă pentru gala de binefacere şi n-am voie să dau drumul la teveu când e musafiri în casă. Nu-i bai. Tremură toţi muşchii pe mine de obosită ce sunt, da tot nu vreau să mă opresc în loc.

Pe la patru, intră coniţa Skeeter în bucătărie. Nainte să apuce să-mi dea bineţe, vine repede după ea coniţa Leefolt.

— Aibileen, tocmai am aflat că madame Fredericks vine mâine cu maşina din Greenwood şi rămâne până la Ziua Recunoştinţei. Vreau să lustruieşti argintăria şi să speli toate prosoapele de oaspeţi. Mâine o să-ţi dau o listă cu ce-ar mai fi de făcut.

Coniţa Leefolt clatină din cap înspre coniţa Skeeter, că adicătelea aşa are ea cea mai grea viaţă din tot oraşu, şi p-ormă iese din bucătărie. Mă duc să iau tacâmurile de argint din sufragerie. Doamne sfinte, sunt deja frântă de oboseală şi trebe să fiu în stare să muncesc la gala de binefacere sâmbătă noaptea viitoare. Minny nu vine. Îi e prea frică să nu dea nas în nas cu donşoara Hilly.

Când mă întorc în bucătărie, o găsesc pe donşoara Skeeter aşteptându-mă. Are o scrisoare pentru donşoara Myrna în mână.

— Înc-o întrebare despre curăţenie? oftez eu. Ziceţi.

— Nu, nu chiar. Voiam doar… voiam să te rog… deunăzi…

Pun un strop de cremă şi mă apuc să frec argintăria, dând cu cârpa peste modelul cu trandafiri, peste margini şi peste mâner. Doamne, dă să vină mai repede ziua de mâine. N-am fost la mormânt. Nu pot, mi-e prea greu…

— Aibileen? Ţi-e rău?

Mă opresc şi ridic privirea. Îmi dau seama că, de ceva vreme, donşoara Skeeter tot vorbeşte cu mine.

— Îmi cer scuze, e doar că… mă gândeam la ceva.

— Păreai aşa de tristă.

— Donşoară Skeeter…

Simt că-mi dau lacrimile, fincă trei ani chiar nu-i destul de mult. O sută de ani n-ar fi destul de mult.

— Nu vă supăraţi pe mine dacă v-ajut mâine cu toate întrebările alea?

Donşoara Skeeter dă să-mi zică ceva, dar pe urmă se opreşte.

— Bineînţeles că nu. Rămâne pe altă dată. Sper să te simţi mai bine.

Termin cu tacâmurile de-argint şi cu prosoapele şi-i zic lu coniţa Leefolt că trebe să mă duc acasă, deşi mai am jumate de oră de lucru şi o să mi-o taie din salariu. Deschide gura la mine gata să comenteze, iar atuncea îi zic în şoaptă o minciună – *Am vomitat*, şi-mi zice doar DU-TE. Fincă, în afară de maică-sa, nimic n-o sperie pe coniţa Leefolt mai tare ca bolile negrilor.

— Bine atunci. Mă întorc într-o jumătate de oră. O să parchez chiar aici la ora zece fără un sfert, îmi zice coniţa Leefolt prin geamul de lângă scaunul de la dreapta şoferului.

Coniţa mă lasă cu maşina la Jitney 14 să iau tot ce ne mai trebuie pentru Ziua Recunoştinţei, care-i mâine.

— Să-i aduci şi chitanţa de la cumpărături, da? zice coana Fredericks, mama bătrână şi zgârcită a lu coniţa Leefolt.

Stau toate trei în faţă, cu Mae Mobley înghesuită între ele două cu o privire aşa de necăjită, de-ţi vine să crezi că se duce să i se facă o injecţie antitetanos. Biata fetiţă. După câte se pare, coana Fredericks va sta două săptămâni de-astă dată.

— Să nu uiţi de curcan, totuşi, îmi zice coniţa Leefolt. Şi mai ia două cutii de sos de afine.

Zâmbesc, că doar gătesc pentru albi de Ziua Recunoştinţei de-abia de când era preşedinte Calvin Coolidge.

— Nu te mai foi atâta, Mae Mobley, că te ciupesc! o repede coana Fredericks.

— Coniţă Leefolt, lăsaţi-o să vină cu mine la magazin. Să-mi ajute la cumpărături.

Coana Fredericks e gata să protesteze, dar coniţa Leefolt zice:

— *Ia-o.*

Şi, cât ai zice peşte, Cocuţa se târăște din poala lu coana Fredericks şi se caţără pe geam să vină în braţe la mine, de parcă aş fi Mântuitorul şi alta nu. O sprijin pe şoldul meu în timp ce cucoanele pornesc cu maşina spre Fortification Street, iar eu şi Cocuţa ne hlizim şi chicotim ca nişte şcolăriţe.

Deschid uşa metalică, iau un cărucior, o pun pe Mae Mobley în faţă, cu picioruşele scoase printre gratii. Dacă-s îmbrăcată în uniforma albă de servitoare, am voie să fac cumpărături la Jitney. Mi-e dor de vremurile de odinioară, când puteam să mă duc până pe Fortification Street, unde dădeam de fermieri care umbla cu roabele şi striga: *Cartofi dulci, fasole neagră, fasole verde, bame avem! Smântână proaspătă, lapte bătut, caşcaval şi ouă avem!* însă nici la Jitney nu-i aşa rău. Măcar are aer condiţionat înăuntru.

— Aşa, Cocuţă. Hai să vedem ce ne trebe.

La fructe şi legume, aleg şase cartofi dulci şi trei pumni de fasole verde. De la măcelărie, iau un picior de porc afumat. Magazinul e bine luminat şi totul e ordonat şi curat. Nu seamănă deloc cu prăvălia de negri Piggly Wiggly, unde vezi rumeguş pe jos. Aicea vine mai ales cucoane albe, zâmbitoare, care s-a coafat deja pentru ziua de mâine. Văd şi vreo patru-cinci servitoare care-şi face cumpărăturile îmbrăcate în uniforme.

— Sos pulpuliu! zice Mae Mobley şi o las să ţină ea cutia de afine.

Fetiţa zâmbeşte la cutie de parc-ar fi vreun vechi prieten. Îi place sosul purpuriu de nu mai poate. Pe urmă arunc în cărucior o pungă de sare de un kil, ca să pun curcanul în saramură. Socotesc pe degete

orele: zece, unşpe, douăşpe. Dacă trebe să las pasărea în apă sărată paişpe ore, înseamnă c-o s-o pun în găleată azi după-amiază, pe la trei. Pe urmă, mâine dimineaţă la cinci, o să vin la coniţa Leefolt şi-o să bag curcanul la cuptor şase ore. Am făcut deja două tăvi de turte de mălai şi le-am lăsat pe tejghea la uscat, că iese mai crocante. Am o plăcintă de mere gata făcută, doar s-o bag la cuptor. Gogoşile tre să le fac mâine dimineaţă.

— Eşti gata pentru ziua de mâine, Aibileen?

Mă întorc şi dau cu ochii de Franny Coots, care merge la aceeaşi biserică cu mine şi lucrează la coniţa Caroline, în Manship.

— Ia uite ce frumuşică e, şi ce picioruşe dolofane! zice ea către Mae Mobley, care linge conserva cu sos de afine.

Franny se apleacă uşor spre mine şi zice:

— Ai auzit ce s-a întâmplat cu nepotul lu Louvenia Brown azi de dimineaţă?

— Cu Robert? Care tunde iarba?

— S-a dus la baia albilor la prăvălia de grădinărit Pinchman. Cică nu iera scris pe niciunde că n-are voie. L-au fugărit doi albi şi l-au bătut cu o rangă.

Vai, nu! Nu pe Robert.

— Şi cum e… a…?

Franny clatină din cap.

— Nu se ştie. Ie la spital. Am auzit c-a rămas orb.

— Doamne fereşte, nu se poate!

Închid ochii. Louvenia e cea mai bună şi săritoare femeie de pe lume. L-a crescut singură pe Robert după ce fata ei a murit.

— Biata Louvenia. Nu ştiu de ce li se întâmplă nenorocirile astea la cei mai buni, zice Franny.

Muncesc toată după-amiaza ca o apucată, toc ceapă şi ţelină, îmi amestec sosul, pasez cartofii dulci, curăţ tecile de fasole, lustruiesc argintăria. Cică oamenii se strânge acasă la Louvenia Brown azi, la ora cinci jumate, să se roage pentru Robert, dar când în sfârşit scot curcanul ăla de zece kile din saramură de-abia pot să-mi mai mişc braţele.

Nu termin de gătit până la şase seara, două ore mai târziu decât de obicei. Ştiu că n-o să am puterea să bat la uşă la Louvenia. O să trebuiască s-o las pe mâine, după ce termin de curăţat curcanul. Merg clătinându-mă din staţia de autobuz, de-abia îmi mai ţin ochii deschişi. După ce dau colţul pe Gessum, văd un Cadillac mare şi alb parcat în faţa casei mele. Şi pe donşoara Skeeter, îmbrăcată într-o rochie roşie şi cu pantofi roşii în picioare, aşezată pe scările de la veranda mea, atrăgând atenţia întregului cartier.

Merg încet de tot prin curte şi mă întreb ce-o mai fi acuma. Donşoara Skeeter se ridică, ţinându-şi strâns poşeta de parcă ar vrea să i-o înşface careva. Albii nu se apropie de cartierul meu decât ca să-şi ia şi să-şi ducă servitorii cu maşina şi, după mine, n-au decât. Îmi petrec toată ziulica muncind pentru albi. Nu vreau să mă trezesc cu ei holbându-se şi la mine acasă.

— Sper că nu te deranjează că am venit, zice donşoara Skeeter. Doar că… nu mi-a dat prin cap alt loc în care să putem vorbi liniştite.

Mă aşez pe scară şi mă junghie toate ciocurile de pe şira spinării. Cocuţa e aşa de neliniştită pe lângă bunică-sa, că a făcut pe ea când o ţineam în braţe şi miros a pipi.

E plină strada de oameni care se duce acasă la biata Louvenia să se roage pentru Robert. Nişte copii bate mingea-n stradă. Toată lumea se uită la noi de parcă ar crede că-s pe cale de a fi dată afară sau cam aşa ceva.

— Da, donşoară, oftez eu. Cu ce vă pot ajuta?

— Am o idee. Vreau să scriu despre ceva anume, dar am nevoie de ajutorul tău.

Dau afară tot aerul din piept. Doamne, femeia asta! îmi place de donşoara Skeeter, da nici chiar aşa.

Bineînţeles, ar fi putut să-mi dea şi ea un telefon, că doar acasă la o cucoană albă nu s-ar fi dus aşa, fără să sune. Dar nu, aici a venit şi s-a trântit pe scările mele de parcă ar avea tot dreptul să dea buzna în casă la mine.

— Vreau să-ţi iau un interviu. Despre ce înseamnă să lucrezi ca servitoare.

O minge roşie se rostogoleşte la picioarele mele. Băieţelul lu Jones trece strada în fugă s-o ia napoi. Când dă cu ochii de donşoara Skeeter, înlemneşte. P-ormă înşfacă mingea. O rupe la fugă de parcă i-ar fi frică c-o să-l prindă.

— Ca-n rubrica lu donşoara Myrna? o întreb eu, dezumflată toată. Despre curăţenie?

— Nu ca la domnişoara Myrna. Eu vorbesc despre o carte, zice cu nişte ochi mari.

E entuziasmată.

— Poveşti despre cum e să lucrezi la o familie albă. Cum e să lucrezi, de pildă, la… Elizabeth.

Mă întorc şi mă uit lung la ea. Asta tot încerca să mă-ntrebe în ultimele două săptămâni în bucătărie la coniţa Leefolt?

— Şi credeţi că poate coniţa Leefolt o să fie de acord cu aşa ceva? Să spun poveşti despre ea?

Coniţa Skeeter îşi pleacă ochii niţel.

— Păi nu. Mă gândeam să nu-i spunem. Va trebui să mă asigur că şi celelalte servitoare sunt de acord să ţină secretul.

Mă încrunt fincă de-abia încep să înţeleg ce vrea de la mine.

— Alte servitoare?

— Sper să găsesc patru-cinci. Ca să arăt cum e viaţa de servitoare în Jackson.

Mă uit în jur. Stăm aicea în văzul tuturor. Chiar nu ştie cât de periculos poate fi să vorbeşti despre aşa ceva când te poate vedea toată lumea?

— Şi mai precis ce fel de poveşti credeţi că o să auziţi?

— Cu cât sunteţi plătite, cum sunteţi tratate, cum e cu closetele, copiii, toate lucrurile pe care le-aţi văzut, bune şi rele deopotrivă.

Pare entuziasmată de parcă ar fi vorba de un joc. Preţ de o clipă, mă pierd cu firea şi mă întreb dacă n-oi fi mai degrabă nebună decât obosită.

— Donşoară Skeeter – îi zic eu în şoaptă – neavoastră nu vi se pare cam periculos ce ziceţi aici?

— Nu, dacă avem grijă…

— Şşş, vă rog. Ştiţi ce s-ar întâmpla cu mine dacă ar afla coniţa Leefolt c-am vorbit-o pe la spate?

— N-o să-i spunem. Nici ei şi nici nimănui.

Vorbeşte cu glas şoptit, da tot nu-i destul de încet.

— E vorba de nişte întrevederi între patru ochi.

Mă uit lung la ea. O fi nebună?

— Aţi auzit ce-a păţit băiatu ăla de culoare azi de dimineaţă? Ăla de l-au bătut cu o rangă fincă s-a dus *din greşeală* la baia albilor?

Se uită pierdută la mine, clipind din ochi.

— Ştiu că situaţia e cam şubredă, dar aceasta este…

— Da despre verişoara mea Shinelle din comitatul Cauter? I-au dat foc la maşină fincă s-a dus pân la secţia de vot.

— Nimeni n-a mai scris o asemenea carte, zice coniţa Skeeter, vorbind în sfârşit în şoaptă, în sfârşit începând să înţeleagă, nădăjduiesc. Am păşi pe un teritoriu virgin. Ar fi o perspectivă cu totul nouă.

Dau cu ochii de-un grup de servitoare care merg în uniforme pe lângă casa mea. Aruncă o privire şi mă văd stând de vorbă cu o cucoană albă pe verandă. Scrâşnesc din dinţi fincă ştiu deja ce-o să-mi mai sune telefonul diseară.

— Donşoară Skeeter, zic eu rar, să aibă mai multă greutate cuvintele. Dacă mă apuc să fac aşa ceva cu neavoastră, aş putea la fel de bine să-mi dau *singură* foc la casă.

Donşoară Skeeter începe atuncea să-şi roadă unghia.

— Dar eu deja am…

Închide ochii strâns de tot. Îmi vine s-o întreb *Deja ce?* da mi-e cam frică să aud ce are de zis. Bagă mâna în poşetă, scoate o bucăţică de hârtie şi-şi scrie pe ea numărul de telefon.

— Te rog, nu vrei măcar să te gândeşti?

Oftez şi mă uit lung la curtea mea. Îi răspund cât pot eu de blajin:

— Nu, donşoară.

Donşoara Skeeter lasă peticul de hârtie pe treapta verandei şi p-ormă se duce spre Cadillac. Sunt prea obosită să mă scol de pe trepte, aşa că rămân acolo, uitându-mă cum se îndepărtează maşina încet pe stradă. Băieţii care bate mingea se dă la o parte şi stă înlemniţi, de parcă ar trece o maşină de la pompe funebre.

Domnişoara Skeeter

CAPITOLUL 8

Merg pe Gessum Avenue la volanul Cadillacului mamei. În faţa mea, un băieţel negru în salopetă se uită lung la mine, cu ochii mari, strângând în braţe o minge roşie. Mă uit în oglinda retrovizoare. Aibileen stă încă pe treptele din faţa casei, în uniforma ei albă. Nici măcar nu s-a uitat la mine când mi-a zis *Nu, donşoară.* A stat cu ochii aţintiţi în peticul de iarbă gălbejită din curte.

Presupun că mă aşteptam să fie ca atunci când mă duceam pe la Constantine, unde negrii prietenoşi îmi făceau semn cu mâna şi-mi zâmbeau, fericiţi s-o vadă pe fetiţa albă al cărei tătic era stăpânul de la ferma cea mare. Dar aici vedeam cum mă urmăresc perechi de ochi de-abia mijiţi. Când mă apropii cu maşina de el, negrişorul se întoarce şi o rupe la goană, dispărând în spatele unei case la câteva clădiri distanţă de locuinţa lui Aibileen. Vreo cinci-şase negri stau în curtea din faţă, ţinând în mână tăvi şi pungi. Îmi masez tâmplele. Încerc să mă gândesc la o metodă mai bună de a o convinge pe Aibileen.

În urmă cu o săptămână, Pascagoula bătuse la uşa dormitorului meu.

— Vă caută pe interurban, coniţă Skeeter. Cică e o donşoară… Stern, parcă aşa a zis?

— Stern? m-am întrebat nedumerită.

După care mi-am dat seama.

— Vrei să spui… *Stein*?

— Pesemne c-o fi fost Stein. Iera cam greu de înţeles la vorbă.

Am zbughit-o pe lângă Pascagoula şi am coborât scările în goană. Din nu ştiu ce motiv prostesc, îmi tot netezeam buclele, de parcă m-aş fi dus la o întâlnire, nu să răspund la telefon. Când am intrat în bucătărie, m-am repezit imediat la receptorul atârnând de perete.

Cu trei săptămâni în urmă, bătusem la maşină scrisoarea pe coli albe cu monogramă. Trei pagini în care îmi conturam ideea, detaliile – şi minciuna. Iar această minciună era că o servitoare negresă, harnică şi respectată, consimţise să stea de vorbă cu mine şi să-mi descrie cu lux de amănunte cum e să lucrezi la femeile albe din oraşul nostru. Când cumpănisem alternativa – să-i spun că de-abia *plănuiam* să cer ajutorul unei negrese – mi-a surâs mult mai tare ideea de a-i zice că femeia îşi dăduse deja consimţământul.

Am tras de firul de la telefon ca să ajung în cămară şi am aprins becul legănându-se stingher în tavan. Cămara e plină din podea până în tavan de rafturi cu borcane de murături şi supe, melasă, legume şi *fructe în conservă. În timpul* liceului, cămara era ascunzătoarea mea preferată când simţeam nevoia de puţină intimitate.

— Alo? Eugenia la telefon.

— Vă rog să rămâneţi pe fir, vă fac legătura.

Am auzit o succesiune de pocnituri şi pârâituri, iar apoi o voce venind de departe, de foarte departe,

o voce gravă ca de bărbat, mi-a spus:

— Elaine Stein.

— Alo? La telefon Skeet… Eugenia Phelan din Mississippi.

— Ştiu, domnişoară Phelan. *Eu* v-am sunat.

Am auzit un chibrit aprinzându-se, urmat de şuieratul aerului tras adânc în piept.

— Am primit scrisoarea dumitale săptămâna trecută. Am nişte comentarii.

— Da, doamnă.

M-am aşezat pe o cutie înaltă de făină marca King Biscuit. Inima îmi bătea asurzitor în timp ce mă străduiam să o aud pe doamna Stein. Apelul telefonic de la New York era plin de întreruperi, aşa cum te-ai şi aştepta când la mijloc e o distanţă de mii de kilometri.

— Cine ţi-a dat ideea asta? Despre interviuri cu servitoare. Sunt curioasă.

Am încremenit preţ de o clipă. Nu mă luase la palavre, nu mă salutase şi nici nu mi se prezentase la telefon. Mi-am dat seama că cel mai bine era să-i răspund aşa cum mi-o ceruse.

— Pe mine… ei bine, m-a crescut o negresă. Am văzut cu ochii mei cât de simplă – şi cât de complexă – poate fi relaţia dintre familii şi servitori.

Mi-am dres glasul. Mi se părea că aveam o voce gâtuită, de parcă aş fi vorbit cu un profesor la şcoală.

— Continuă.

Am tras adânc aer în piept.

— Ei bine, aş vrea să scriu despre asta, prezentând punctul de vedere al servitorilor. Al negreselor de pe aici.

Am încercat să-mi schiţez în minte chipul lui Constantine sau pe al lui Aibileen.

— Al femeilor care cresc un copil alb şi, pe urmă, peste douăzeci de ani, acel copil devine stăpânul lor. E o ironie la mijloc, că le iubim şi ne iubesc, şi totuşi…

Am înghiţit în sec, cu glasul tremurând.

— Nici măcar nu le dăm voie să folosească baia din casă.

Din nou, tăcere la celălalt capăt al firului.

M-am simţit obligată să continui:

— Toată lumea ştie ce părere avem noi, albii. Imaginea ridicată în slăvi a acelei Mammy care-şi dedică întreaga viaţă unei familii de albi. Margaret Mitchell a scris despre asta. Dar pe Mammy n-a întrebat-o nimeni ce părere are ea.

Picături de sudoare pe piept, pătându-mi partea din faţă a cămăşii din bumbac.

— Deci dumneata vrei să prezinţi un aspect care n-a mai fost abordat până acum, mi-a zis doamna Stein.

— Da. Pentru că nimeni nu vorbeşte despre asta niciodată. Aici, nimeni nu vorbeşte niciodată despre nimic.

Elaine Stein avea un râset care aducea cu un mârâit. Avea un accent dur, de nordistă.

— Domnişoară Phelan, am trăit în Atlanta. Vreme de şase ani, cu primul meu soţ.

M-am agăţat imediat de acea legătură firavă.

— Deci… atunci ştiţi cum stau lucrurile.

— Suficient încât să plec de acolo.

Am auzit-o suflând fumul de ţigară.

— Uite ce e. Am citit planul trimis. Ideea e, cu siguranţă, originală… dar n-o să meargă. Ce servitoare în toate minţile ar spune adevărul vreodată?

Am zărit papucii rozalii ai mamei trecând prin dreptul uşii. Am încercat să-i ignor. Nu-mi venea să cred că doamna Stein m-a prins deja cu mâţa-n sac.

— Prima servitoare pe lista intervievaţilor e… nerăbdătoare să-şi spună povestea.

— Domnişoară Phelan – mi-a zis Elaine Stein, şi mi-am dat seama că nu-mi punea o întrebare această negresă chiar a consimţit să stea de vorbă sincer cu dumneata? Despre cum e munca în casa unei familii de albi? Pentru că mie aşa ceva mi se pare al naibii de periculos într-o loc precum Jackson, Mississippi.

Am rămas mută, clipind năucită. Am simţit primele furnicături de îngrijorare că poate Aibileen nu va fi aşa de uşor de convins precum îmi imaginasem până atunci. Habar n-aveam ce avea să-mi spună săptămâna următoare, pe treptele din faţa casei.

— Am văzut la ştiri ce s-a întâmplat când au încercat să pună capăt discriminării în staţiile voastre de autobuz. Cincizeci şi cinci de negri înghesuiţi la închisoare într-o celulă făcută pentru patru persoane.

Mi-am muşcat buzele.

— Şi-a dat acordul. Da, şi l-a dat.

— Bine, dacă-i aşa, mi se pare impresionant. Dar, după prima, chiar credeţi că veţi găsi alte servitoare dispuse să stea de vorbă cu dumneavoastră? Ce se întâmplă dacă află stăpânii?

— Interviurile vor fi realizate în secret. Din moment ce, după cum ştiţi, situaţia e cam periculoasă aici, deocamdată.

Adevărul era că nu prea aveam habar cât de periculoasă era realmente situaţia. Îmi petrecusem ultimii patru ani ascunsă într-o cameră tapetată dintr-un cămin studenţesc, citind Keats şi Eudora Welty şi făcându-mi griji din cauza examenelor.

— *Cam* periculoasă? mi-a zis doamna Stein, izbucnind în râs. Protestele din Birmingham, Martin Luther King. Copiii de culoare atacaţi de câini. Draga mea, e subiectul de cea mai mare actualitate din toată ţara. Însă, cu toată părerea de rău, ideea nu are şanse. Nu ca articol, fiindcă niciun ziar din sud n-o să ţi-l publice. Şi sub nicio formă nu-l vei putea publica în volum. O carte de *interviuri* n-ar fi niciodată la mare căutare.

— Ah, m-am auzit răspunzând.

Am închis ochii, simţind cum mi se scurge din trup tot entuziasmul. M-am auzit spunând din nou:

— Ah.

— Te-am sunat pentru că, sincer vorbind, e o idee bună. Dar… nu există nicio modalitate s-o poţi publica.

— Dar… ce-ar fi dacă…

Am început să-mi rotesc disperată privirea prin cămară, încercând să găsesc ceva să-i recâştig interesul. Poate că *trebuia* să-i prezint ideea ca pe un articol, poate pentru o revistă, dar mi-a zis că nu…

— Eugenia, cu cine vorbeşti acolo?

Vocea mamei mi-a întrerupt brusc gândurile. A întredeschis uşa şi i-am trântit-o în nas la loc. Am acoperit receptorul şi i-am şuierat printre dinţi:

— Vorbesc cu *Hilly,* mamă…

— În cămară? Parcă ai fi din nou adolescentă…

— Mă rog – am auzit-o pe doamna Stein scoţând un *nţţţ* ascuţit. Presupun că aş putea să citesc materialul pe care-l vei obţine. Slavă Domnului, piaţa editorială merită zguduită niţel.

— Sunteţi dispusă să faceţi asta? Vai, doamnă Stein…

— Nu zic că o s-o fac cu siguranţă. Dar… fă primul interviu şi, dacă merită mers mai departe, îţi voi da de ştire.

Am îngăimat câteva sunete ininteligibile şi, într-un sfârşit, am reuşit să bâiguiesc:

— *Mulţumesc*. Doamnă Stein, n-am cuvinte să vă explic cât de recunoscătoare vă sunt pentru sprijin.

— Nu-mi mulţumi încă. Sun-o pe Ruth, secretara mea, dacă e nevoie să iei legătura cu mine.

După care a închis.

Miercuri merg la partida de bridge de la Elizabeth, cărând după mine o geantă veche, de umăr. E roşie şi e urâtă. Dar astăzi îmi prinde bine.

E singura geantă din casa mamei destul de mare încât să-mi încapă în ea scrisorile domnişoarei

Myrna. Pielea e crăpată şi cojită, iar cureaua groasă de pus pe umăr îmi lasă pete cafenii pe bluză în locurile în care se freacă de pânză. A fost geanta de grădinărit a bunicii Claire. Îşi căra în ea uneltele de grădinărit prin curte, iar fundul genţii e încă plin de seminţe de begonii. Nu se potriveşte cu nimic din garderoba mea şi nici că-mi pasă.

— Două săptămâni, îmi zice Hilly, arătându-mi două degete. O să-l vedem aici în două săptămâni.

Zâmbeşte. Îi întorc zâmbetul.

— Mă întorc imediat, zic şi mă strecor în bucătărie, cu geanta după mine.

Aibileen stă la chiuvetă.

— Mă ziua, îmi zice încetişor.

A trecut o săptămână de când am fost în vizită la ea acasă.

Rămân ţintuită pe loc un minut, uitându-mă cum amestecă în ceaiul cu gheaţă, simţind stinghereala din postura ei şi teama că aş putea să-i cer din nou să mă ajute cu cartea. Scot câteva scrisori care cer sfaturi despre menaj şi, văzându-mi gestul, lui Aibileen i se destind uşor umerii. Îi citesc o întrebare despre pete de mucegai, în timp ce ea toarnă puţin ceai într-un pahar şi-l gustă. Mai pune zahăr în carafă.

— Ah, nainte să uit, am un răspuns la întrebarea despre cercurile de le lasă paharele pe masă. Minny zice că locul trebe frecat cu niţică maioneză.

Aibileen stoarce jumătate de lămâie în ceai.

— Şi pe urmă mi-a zis că cine nu mai vrea pete ar face bine să-l dea pe uşă afară pe trântorul de bărbată-su.

Mestecă în ceai şi-l gustă din nou.

— Soţii nu-i prea pică bine lu Minny.

— Mulţumesc, o să notez asta, răspund eu.

Cu toată nonşalanţa de care sunt în stare, scot un plic din geantă.

— Poftim. Am tot vrut să-ţi dau asta.

Aibileen îşi reia postura rigidă şi prudentă pe care am observat-o când am intrat în bucătărie.

— Ce-i în el? mă întreabă fară să întindă mâna după plic.

— Pentru cât m-ai ajutat, îi spun pe un ton calm. Am pus deoparte cinci dolari pentru fiecare articol. S-au strâns deja treizeci şi cinci de dolari.

Aibileen îşi îndreaptă brusc privirea către ceai.

— Nu, mulţumesc, coniţă.

— Te rog, acceptă-i. Îi meriţi din plin.

Aud scrâşnet de scaune pe podeaua de lemn din sufragerie, iar apoi răzbate vocea lui Elizabeth.

— Vă rog, coniţă Skeeter. Coniţa Leefolt ar face ca toate alea dacă v-ar prinde cum îmi daţi bani, îmi zice Aibileen în şoaptă.

— N-are de ce să afle despre asta.

Aibileen ridică privirea şi se uită la mine. Are albul ochilor gălbejit, istovit. Ştiu la ce se gândeşte.

— V-am zis deja, îmi pare rău, dar nu pot să v-ajut cu cartea aia, coniţă Skeeter.

Pun plicul pe tejghea, ştiind că am făcut o mare greşeală.

— Vă rog. Găsiţi-vă altă servitoare de culoare. Una tânără. Găsiţi-vă pe altcineva.

— Dar nu cunosc nicio altă servitoare destul de bine.

Mă simt tentată să folosesc cuvântul „prietene”, dar nu sunt chiar atât de naivă. Ştiu că nu suntem prietene.

Hilly bagă capul pe uşă.

— Hai, Skeeter, fac eu cărţile, îmi zice şi pe urmă dispare.

— Vă rog din suflet, luaţi banii ăia să nu-i vadă coniţa Leefolt, îmi spune Aibileen.

Dau din cap în semn de încuviinţare. Îndes plicul în geantă, ştiind că n-am reuşit decât să înrăutăţesc situaţia. Aibileen crede că îi dau bani ca să mă lase să-i iau interviul. O mită camuflată sub formă de

bunăvoinţă şi recunoştinţă. E adevărat că aveam de gând de ceva vreme să-i dau banii, după ce s-ar fi strâns o sumă decentă, dar faptul că i i-am oferit astăzi a fost, ce-i drept, intenţionat. Iar acum am speriat-o de-a binelea.

— Draga mea, încearcă-l măcar. A costat unsprezece dolari. Trebuie să fie bun.

Maman m-a încolţit în bucătărie. Trag cu coada ochiului la uşa către hol şi la uşa care dă spre verandă. Maman se apropie de mine, cu aparatul în mână, şi-mi surprind privirea alunecând spre mâinile ei, spre încheieturile şi braţele ce par atât de fragile în timp ce cară aparatul greu şi cenuşiu. Mă împinge să stau pe un scaun – uite că nu e chiar aşa de delicată – şi-mi pune în cap conţinutul unui tub zgomotos care scuipă un clei unsuros. Maman mă urmăreşte de două zile cu aparatul ăsta, Magic Soft Silky Shinalator, care ar trebui să-mi facă părul mătăsos.

Îmi întinde crema pe păr cu amândouă mâinile. Aproape că simt speranţa din degetele ei. Nicio cremă nu-mi va îndrepta nasul şi nici nu mă va face mai scundă cu un cap. Nu va putea da o notă distinsă sprâncenelor mele aproape transparente şi nici nu va putea pune mai multă greutate pe corpul meu ciolănos. Iar dinţii îi am deja perfect drepţi, aşa că părul e tot ce i-a mai rămas de aranjat la mine.

Mama îmi acoperă capul unsuros cu o cască din plastic şi conectează micul furtun prins de cască la un aparat pătrat.

— Cât durează asta, mamă?

Ridică manualul de instrucţiuni cu un deget lipicios.

— Aici scrie: „Acoperiţi părul cu miraculoasa Cască de îndreptare, apoi daţi drumul la aparat şi aşteptaţi miraculosul…”

— Aşteptaţi cât? Zece minute? Cinsprezece?

Aud un păcănit, un huruit tot mai puternic, după care simt o căldură domoală, apoi tot mai intensă. Însă dintr-o dată se aude un pocnet. Furtunul se desprinde de aparat şi începe să se smucească prin aer ca un furtun de incendiu scăpat de sub control. Mama ţipă, se repede să-l înşface şi-i scapă. Până la urmă îl apucă şi-l prinde la loc.

Trage adânc aer în piept şi se uită din nou pe manualul de instrucţiuni.

— Miraculoasa Cască de îndreptare trebuie ţinută pe cap timp de două ore, fară pauză, sau rezultatele…

— Două *ore?*

— O s-o pun pe Pascagoula să-ţi facă un pahar de ceai, draga mea.

Mama mă bate liniştitor cu palma pe umăr şi dispare foşnitoare pe uşa de la bucătărie.

Preţ de două ore, fumez ţigarete şi citesc revista *Life*. Termin *să ucizi o pasăre cântătoare*. În cele din urmă, mă apuc de *Jackson Journal* şi-l citesc pe sărite. E vineri, deci nu se publică rubrica domnişoarei Myrna. Pe pagina patru citesc: *Un băiat a rămas orb după ce a fost bătut pentru că a folosit o baie pentru albi, suspecţii sunt interogaţi*. Îmi sună… familiar. Apoi îmi aduc aminte. Probabil că e vecinul lui Aibileen.

Săptămâna aceasta am trecut de două ori pe la Elizabeth sperând că n-o voi găsi acasă şi că voi putea sta de vorbă cu Aibileen, să mai încerc să o conving să mă ajute. Dar, fiindcă Balul de Binefacere e peste două săptămâni, am găsit-o pe Elizabeth aplecată peste maşina de cusut. E hotărâtă să termine o rochie nouă pentru bal – şi e încă o rochie verde, ieftină şi searbădă. Probabil că a găsit un chilipir într-un magazin care făcea reduceri la stofă verde. Ce n-aş da să mă pot duce la Kennington s să-i cumpăr o rochie nouă, dar ar muri de ruşine numai dacă i-aş propune aşa ceva.

— Deci, ştii în ce o să te îmbraci la întâlnire? m-a întrebat Hilly când m-am dus la Elizabeth a doua oară. Sâmbăta viitoare?

Am dat din umeri,

— Presupun că trebuie să-mi cumpăr ceva.

Tocmai în acel moment a intrat Aibileen, aducând o tavă cu cafele pe care a pus-o pe masă.

— Mulţumesc, i-a zis Elizabeth, făcându-i un semn de încuviinţare cu capul.

— Vai, mulţumesc, madam Aibileen, i-a zis Hilly, punându-şi zahăr în ceaşcă. Trebuie să recunosc că eşti negresa care face cea mai bună cafea în oraşul acesta.

— Mulţumesc, coniţă.

— Madam Aibileen, a continuat Hilly, cum ţi se pare noua ta toaletă de afară? E plăcut să ai un locşor doar pentru tine, nu?

Aibileen se uita lung la crăpătura de pe masa din sufragerie pe care Elizabeth încearcă s-o ascundă.

— Da, coniţă.

— Ştiai că soţul meu, domnul Holbrook, s-a ocupat de construirea acelei toalete? A trimis băieţii încoace, cu tot cu echipament.

Hilly zâmbea.”.

Aibileen stătea încremenită, iar eu îmi doream să nu fi fost de faţă la acea discuţie. Mi-am spus în gând: *Te rog, te rog, nu spune „mulţumesc”*.

— Da, coniţă.

Aibileen a deschis un sertar şi a băgat mâna înăuntru, dar Hilly se tot uita la ea. Era limpede ce urmărea.

A mai trecut o secundă fără să se clintească nimeni, după care Hilly şi-a dres glasul şi, în cele din urmă, Aibileen a plecat capul.

— Mulţumesc, coniţă, i-a spus în şoaptă lui Hilly.

După care s-a întors în bucătărie. Nici nu-i de mirare că nu vrea să stea de vorbă cu mine.

La prânz, mama îmi ia din cap casca vibratoare şi îmi spală cleiul din păr, în timp ce stau cu capul întins pe spate la chiuveta din bucătărie. Maman îmi pune repede o duzină de bigudiuri şi mă aşază sub casca-feon din baia ei.

După o oră, ies de acolo cu pielea înroşită, iritată şi moartă de sete. Mama mă aşază în faţa oglinzii şi-mi scoate bigudiurile, apoi îmi piaptănă uşor plăcintele circulare care mi s-au format în păr.

Ne uităm lung amândouă, consternate.

— Uite-al dracului, spun eu.

Nu pot să mă gândesc la altceva decât la *întâlnire. Întâlnirea e la sfârşitul săptămânii care vine.*

Mama zâmbeşte, şocată. Nici măcar nu mă dojeneşte pentru înjurătură. Părul îmi stă minunat. Shinalatorul chiar a dat rezultate.

Sâmbătă, în ziua întâlnirii cu Stuart Whitworth, stau două ore sub Shinalator (din câte se pare, rezultatele durează doar până la următoarea spălare). După ce-mi usuc părul, mă duc la Kennington s şi cumpăr cei mai buni pantofi pe care-i găsesc şi o rochie strâmtă din crep negru. Detest să merg la cumpărături, dar îmi face bine să-mi abat gândurile şi să nu-mi mai fac griji, preţ de o după-amiază, din cauza doamnei Stein sau a lui Aibileen. Trec cei optzeci şi cinci de dolari în contul mamei, din moment ce mă imploră tot timpul să mă duc să-mi cumpăr haine noi. („Ceva care să-ţi stea bine la *înălţimea ta”.)* Ştiu că mama n-ar fi de acord nici în ruptul capului cu decolteul acestei rochii. N-am avut niciodată o asemenea rochie.

După ce ajung în parcarea de la Kennington s, pornesc maşina, dar nu pot să conduc din cauza unor junghiuri în stomac, îmi încleştez mâna pe volanul căptuşit în alb, spunându-mi pentru a zecea oară că e ridicol să-mi doresc ceva ce nu voi avea niciodată. Să îmi închipui că ştiu nişte ochi albaştri după ce am văzut o fotografie alb-negru. Să consider această situaţie o şansă reală, când, de fapt, până acum nu e decât o poză pe hârtie şi câteva întâlniri la cină amânate. Dar rochia şi noua coafură îmi stau, de fapt, destul de bine. Nu mă pot împiedica să sper.

Hilly mi-a arătat fotografia acum patru luni, când stăteam la piscină în curtea din spatele casei ei. Ea se bronza, eu stăteam la umbră şi-mi făceam vânt cu evantaiul. Din cauza căldurii făcusem o iritaţie pe piele încă din luna iulie şi erupţia nu se domolise încă.

— Sunt ocupată, i-am zis.

Hilly stătea pe marginea piscinei, inexplicabil de sigură de sine în costumul de baie negru, în ciuda cărnii lăsate şi a grăsimii pe care n-o dăduse jos după naştere. Abdomenul îi atârnă, însă picioarele îi sunt la fel de subţiri şi de frumoase ca întotdeauna.

— Dar nici măcar nu ţi-am zis când vine. Şi e dintr-o familie aşa de bună.

Fireşte, se referea la familia ei. Vorbea doar despre un văr de-al doilea de-ai lui William.

— Măcar întâlneşte-l şi vezi cum ţi se pare.

Mi-am coborât din nou privirea şi m-am uitat la poză. Avea nişte ochi mari, de culoare deschisă, părul cârlionţat, de un castaniu-deschis, şi era cel mai înalt într-un grup de bărbaţi pe malul unui lac. Însă jumătate de corp îi e acoperit de ceilalţi. Poate că-i lipseşte vreun membru.

— N-are nicio *hibă*, mi-a zis Hilly. Întreab-o pe Elizabeth, că l-a cunoscut la gala de anul trecut, când tu erai la facultate. Ca să nu mai zic că a fost prietenul Patriciei van Devender o eternitate.

— Patricia van Devender? Aleasă cea mai frumoasă fată de la Universitatea din Mississippi, doi ani la rând?

— Unde mai pui că şi-a demarat propria afacere cu petrol în Vicksburg. Aşa că, dacă întâlnirea nu merge bine, nu va trebui să dai nas în nas cu el în oraş zi de zi.

— Bine, am oftat eu în cele din urmă, mai mult ca să mi-o iau pe Hilly de pe cap.

E trecut de trei când ajung în sfârşit acasă după ce-am cumpărat rochia. La ora şase ar trebui să fiu deja la Hilly pentru a-l întâlni pe Stuart. Mă privesc în oglindă. Buclele încep să mi se desfacă la capete, dar am părut încă mătăsos. Mama s-a arătat încântată când i-am zis că vreau să încerc din nou Shinalatorul şi nici măcar nu a intrat la bănuieli. Nu ştie despre întâlnirea mea de astă-seară şi, dacă ar afla cumva, m-ar înnebuni în următoarele trei luni cu întrebări precum „Te-a sunat?” sau „Cu ce-ai greşit?” dacă n-o să iasă bine.

Mama e la parter, în camera de zi, cu tata, şi strigă împreună la echipa de baschet Rebels în faţa televizorului. Fratele meu, Carlton, stă pe canapea, alături de o fată strălucitoare, noua lui prietenă. Au venit cu maşina azi după-amiază de la Universitatea din Louisiana. Ea are părul drept şi de culoare închisă, prins într-o coadă de cal. Poartă o bluză roşie.

Când îl găsesc pe Carlton singur în bucătărie, izbucneşte în râs şi mă trage de păr de parcă am fi din nou copii.

— Deci, ce mai faci, surioară?

Îi povestesc despre slujba de la ziar, îi zic că sunt editor la revista Ligii. Îi spun şi că ar face bine să se întoarcă acasă după ce termină dreptul.

— Meriţi şi tu să te bucuri de nişte atenţie din partea lui Maman. Eu deja mă bucur de prea multă, îi zic scrâşnind din dinţi.

Râde de parcă ar înţelege, dar, zău aşa, cum ar putea să mă înţeleagă? E cu trei ani mai mare decât mine, e arătos, înalt, cu părul blond şi ondulat, în curând termină dreptul la Universitatea din Louisiana, e separat de Maman de mai bine de două sute de kilometri de şosele prost asfaltate.

Când se întoarce la prietena lui, caut cheile de la maşina lui Maman, dar nu le găsesc pe niciunde. E deja cinci fără un sfert. Mă duc şi mă opresc în pragul uşii, încercând să-i atrag atenţia. Trebuie s-o aştept să termine cu întrebările adresate Fetei-cu-coadă-de-cal despre familia ei şi locul de unde provine, însă Maman nu se dă bătută până când nu descoperă că au cel puţin o cunoştinţă comună. După aceea, vrea să ştie în ce frăţie a fost fata la Vanderbilt, după care încheie, întrebând-o într-un final care e marca ei preferată de tacâmuri. Mama zice întotdeauna că răspunsul pe care-l dă o femeie la întrebarea asta spune mai multe despre ea decât semnul ei zodiacal.

Fata-cu-coadă-de-cal zice că familia ei a folosit mereu tacâmuri Chantilly, dar că ea o să-şi aleagă altă marcă după ce se mărită.

— Din moment ce mă consider un spirit independent şi aşa mai departe.

Carlton o mângâie pe cap şi ea se întinde spre mâna lui ca o pisică. Ridică amândoi privirea, se uită la mine şi zâmbesc.

Fata-cu-coadă-de-cal îmi zice:

— Skeeter, ce norocoasă eşti că vii dintr-o familie cu tacâmuri Francisc I. O să le păstrezi când te măriţi?

— Francisc I e ceva de vis, zic eu zâmbind cu gura până la urechi. De ce crezi că scot eu furculiţele alea tot timpul din sertar din când în când şi doar stau şi mă uit la ele?

Maman îmi aruncă o privire dojenitoare. Îi fac semn spre bucătărie, dar îşi face apariţia abia după zece minute.

— Unde Dumnezeu ai pus cheile de la maşină, Maman? Trebuie să ajung la Hilly şi sunt în întârziere. Rămân la ea peste noapte.

— Poftim? Dar a venit Carlton acasă! Ce-o să creadă noua lui prietenă dacă pleci? Că ai altceva mai bun de făcut decât să stai cu familia?

Am tot amânat să-i spun că plec fiindcă ştiam că, indiferent dacă era sau nu acasă Carlton, discuţia ar fi degenerat într-o ceartă.

— Pascagoula a făcut friptură, iar tata are deja pregătite lemnele să facem focul diseară în camera de zi.

— Sunt treizeci de grade afară, mamă.

— Ia ascultă tu la mine. Fratele tău e acasă şi mă aştept să te porţi ca o soră bună. Nu vreau să pleci până când n-ai stat şi tu frumos de vorbă cu fata asta.

Se uită la ceas în timp ce eu îmi reamintesc că am douăzeci şi doi de ani.

— Te rog, draga mea, mai zice, aşa că oftez şi duc o afurisită de tavă de cocteiluri de mentă în salon.

La cinci şi douăzeci şi opt mă întorc în bucătărie şi-i zic mamei:

— Maman, chiar trebuie să plec. Unde sunt cheile? Hilly mă aşteaptă.

— Dar nici măcar n-am servit aperitivele.

— Hilly are… probleme cu stomacul, îi zic în şoaptă. Iar servitoarea ei nu vine mâine. Are nevoie de mine să stau cu copiii.

Mama suspină.

— Presupun că asta înseamnă că mâine o să te duci cu ei la biserică. Şi eu care credeam că o să mergem împreună, cu toată familia. Să servim masa de duminică împreună.

— Maman, te rog, îi zic eu, scotocind printr-un coş în care îşi ţine ea cheile. Nu găsesc *nicăieri* cheile de la maşina ta.

— Nu poţi să ţii Cadillacul peste noapte. E maşina bună de mers duminica la biserică.

Stuart va ajunge la Hilly în jumătate de oră. Trebuie să mă schimb şi să mă machiez acasă la Hilly, ca să nu între mama la bănuieli. Nu pot să mă duc nici cu noua camionetă a lui Papa. E plină de îngrăşăminte şi ştiu că va avea nevoie de ea mâine, când se crapă de ziuă.

— Bine atunci, o să iau camioneta veche.

— Mi se pare că are remorca pusă. Du-te şi întreabă-l pe Tati.

Dar nu am cum să-l întreb pe Papa, fiindcă nu pot să stau în faţa a trei oameni care se vor uita la mine jigniţi pentru că plec, aşa că iau cheile de la camioneta veche şi zic:

— Nu contează. Oricum mă duc direct la Hilly.

Ies pe uşă clocotind de furie doar ca să-mi dau seama că vechea camionetă nu numai că are remorca pusă, dar în remorcă mai e şi un tractor de jumătate de tonă.

Aşa că mă urc la volan şi mă duc în oraş, la prima mea întâlnire din ultimii doi ani, într-un Chevrolet roşu din 1941 cu patru viteze, târând după mine un utilaj marca John Deere. Motorul pufneşte şi pârâie, făcându-mă să mă întreb dacă maşina n-o să mă lase înainte să ajung în oraş. Cauciucurile azvârle în urmă bucăţi de noroi. Motorul se îneacă la intrarea pe şosea, aruncându-mi rochia şi geanta cât colo pe

podeaua murdară. Trebuie să-l repornesc de două ori.

La şase fără un sfert, o chestie neagră îmi ţâşneşte în faţă şi simt o bufnitură. Încerc să opresc maşina, dar nu e aşa de uşor să frânezi când tragi după tine un utilaj agricol atât de greu. Bombăn şi trag pe dreapta. Trebuie să văd ce s-a întâmplat. Incredibil, dar pisica se ridică, se uită în jur uluită şi o zbugheşte înapoi în pădure la fel de repede cum a şi apărut.

La şase fără trei minute, după ce-am traversat oraşul cu douăzeci la oră, cu maşini claxonând şi adolescenţi strigând la mine în batjocură, parchez pe o stradă de pe lângă casa lui Hilly, din moment ce strada se termină unde stă ea şi nu există în curtea ei un loc pentru parcat utilaje agricole. Îmi înşfac geanta şi dau fuga înăuntru, fără ca măcar să bat la uşă, şi intru în casă cu răsuflarea tăiată, năduşită şi cu părul răvăşit de vânt doar pentru a da cu ochii de ei, de toţi trei, inclusiv de tipul cu care aveam întâlnire. Stau în sufragerie la un pahar de whisky cu sifon.

Înlemnesc în holul de la intrare, cu toţi ochii fixaţi pe mine. William şi Stuart se ridică imediat în picioare. Oh, Doamne, ce înalt e, are cu cel puţin zece centimetri mai mult decât mine. Hilly cască ochii la mine şi mă ia de braţ.

— Băieţi, ne întoarcem imediat. Faceţi-vă comozi şi vorbiţi despre fotbal sau despre ce vreţi voi.

Hilly mă târăşte în garderobă şi ne punem amândouă pe văietat. E ceva al dracului de îngrozitor.

— Skeeter, nici măcar nu te-ai dat cu ruj! Iar părul ăla arată ca un cuib de păsări!

— Ştiu, uită-te la mine!

N-a mai rămas nicio urmă din miracolul produs de Shinalator.

— N-am aer condiţionat în camionetă. A trebuit să conduc cu geamurile deschise, fir-ar să fie.

Îmi curăţ bine faţa, iar Hilly mă aşază pe scaunul din garderobă. Se apucă să mă pieptăne aşa cum mă pieptăna mama, răsucindu-mi părul în bucle uriaşe şi dându-l cu fixativ.

— Ei şi? Cum ţi s-a părut? mă întreabă.

Oftez şi închid ochii cu genele nerimelate.

— E chipeş.

Încep să mă machiez, lucru pe care n-am ştiut să-l fac niciodată. Hilly se uită la mine şi-mi şterge machiajul cu un şerveţel, după care mă aranjează ea. Îmi pun rochia neagră cu decolteul adânc în V şi pantofii fără toc marca Delman. Hilly îmi pieptănă repede părul cu o perie. Mă şterg la subsoară cu o cârpă umedă, iar Hilly se uită la mine şi-şi dă ochii peste cap, exasperată.

— Am lovit o pisică, îi zic.

— A băut deja două pahare, aşteptând să ajungi.

Mă ridic şi-mi netezesc rochia.

— Gata, zi-mi acum. De la unu la zece.

Hilly se uită lung la mine, din cap până în picioare, zăbovind cu ochii pe decolteu. Ridică din sprâncene. N-am purtat o rochie cu decolteu în toată viaţa mea, aproape că am şi uitat că am ce arăta.

— Şase, îmi zice de parcă ea însăşi s-ar mira de notă.

Ne uităm una la alta preţ de o secundă. Hilly scoate un ţipăt scurt şi îi răspund cu un zâmbet. Hilly nu mi-a dat niciodată mai mult de patru.

Când ne întoarcem în sufragerie, William arată cu degetul la Stuart, zicându-i:

— Voi candida pentru fotoliul ăla şi, mă jur, dacă tatăl tău…

— Stuart Whitworth – anunţă Hilly – dă-mi voie să ţi-o prezint pe Skeeter Phelan.

Stuart se ridică şi, preţ de un minut, gândurile mi se liniştesc. Mă oblig să-i întorc privirea, într-un soi de tortură autoimpusă, în timp ce se uită la mine.

— Stuart a făcut facultatea la Universitatea din Alabama, îmi zice William, adăugând: Roii Tide.[13]

— Încântat de cunoştinţă.

Stuart îmi aruncă un surâs fugar. Apoi ia o înghiţitură lungă din paharul de whisky, atât de lungă că aud gheaţa lovindu-i-se de dinţi.

— Deci unde mergem? îl întreabă pe William.

Mergem cu Oldsmobile-ul lui William la hotelul Robert E. Lee. Stuart îmi deschide portiera şi se aşază lângă mine pe bancheta din spate, dar pe urmă se apleacă spre scaunul din faţă şi vorbeşte cu William tot restul drumului despre sezonul de vânătoare de căpriori.

La restaurant, îmi trage scaunul la masă, iar eu iau loc, zâmbesc şi-i mulţumesc.

— Vrei ceva de băut? mă întreabă fară să se uite la mine.

— Nu, mersi. Doar apă, te rog.

Se întoarce către chelner şi-i spune:

— Un Old Kentucky dublu sec şi o apă.

Cred că de abia după ce-a băut vreo cinci pahare de whisky mă încumet şi eu să spun:

— Hilly mi-a spus că lucrezi în industria petrolului. Trebuie să fie foarte interesant.

— Se fac bani, dacă asta vrei să ştii.

— Ah, nu voiam să…

Dar mă întrerup, fiindcă observ că îşi întinde gâtul să se uite la ceva. Ridic privirea şi văd că se uită lung la o femeie care stă în uşă, o blondă cu sânii mari, dată cu ruj roşu şi îmbrăcată într-o rochie strâmtă şi verde.

William se întoarce să vadă la ce se uită Stuart, dar se răsuceşte la loc imediat. Dă din cap dezaprobator către Stuart, printr-un gest aproape imperceptibil. Observ că spre uşă se îndreaptă fostul prieten al lui Hilly, Johnny Foote, împreună cu proaspăta lui soţie, Celia. Cei doi ies împreună, iar eu şi William ne uităm unul la altul, împărtăşind uşurarea că Hilly nu i-a văzut.

— Cerule, fata aia e mai fierbinte ca asfaltul în miezul verii! mormăie Stuart.

Presupun că în acel moment a şi încetat să-mi pese ce se întâmplă.

La un moment dat, Hilly se uită la mine să vadă ce se petrece, îi zâmbesc de parcă totul ar fi minunat şi-mi răspunde printr-un surâs, fericită să vadă că lucrurile decurg bine.

— William! Tocmai a intrat viceguvernatorul. Hai să vorbim cu el înainte să apuce să ia loc.

Hilly şi William pleacă împreună, lăsându-ne singuri, ca două turturele, stând pe aceeaşi parte a mesei, uitându-ne lung la toate cuplurile fericite din sală.

— Deci, îmi zice Stuart, aproape fără să întoarcă capul către mine. Ai fost vreodată la un meci de fotbal să vezi echipa din Alabama?

Eu n-am ajuns nici măcar la stadionul Colonel Field, care e la patru kilometri şi jumătate de patul meu.

— Nu, nu prea mă dau în vânt după fotbal.

Mă uit la ceas. Nu e nici măcar şapte şi un sfert.

— Zău aşa.

Se uită lung la băutura pe care i-a adus-o chelnerul de parcă i-ar face mare plăcere s-o dea pe toată pe gât.

— Şi atunci cu ce îţi ocupi timpul?

— Scriu o… rubrică cu sfaturi de menaj în *Jackson Journal*.

Încruntă din sprâncene şi pe urmă izbucneşte în râs.

— Sfaturi de menaj. Vrei să spui… treburi de gospodine?

Încuviinţez din cap.

— Doamne sfinte.

Îşi răsuceşte paharul în mână.

— Nu-mi vine în minte ceva mai plictisitor decât să citeşti o rubrică despre cum să faci curăţenie în casă.

În timp ce vorbeşte, bag de seamă că are unul dintre dinţii din faţă cam strâmb. Ce n-aş da să-i pot semnala această imperfecţiune, dar îşi încheie cugetarea spunând:

— Mă rog, poate că există ceva mai plictisitor: să scrii rubrica.

Nu pot să fac altceva decât să mă uit lung la el.

— Mie-mi sună a şiretlic, a tactică bună de găsit un soţ. Să devii expertă în treburi casnice.

— Pesemne că eşti un geniu. Mi-ai ghicit deja tot planul.

— Dar nu în asta vă specializaţi voi, toate femeile care merg la Universitatea din Mississippi? La vânătoarea profesională de soţi?

Mă uit la el mută de uimire. N-oi fi ieşit eu la nicio întâlnire de nu mai ştiu când, dar tipul ăsta cine se crede?

— Iartă-mă, te-au scăpat în cap când erai mic şi nu ţi-ai mai revenit sau ce?

Stuart se uită la mine şi clipeşte, după care râde pentru prima oară în toată seara.

— Nu că ar fi treaba ta – îi răspund –, dar trebuia să încep şi eu de undeva dacă vreau să devin jurnalistă.

Cred că am reuşit să-l impresionez de-a binelea. Dar pe urmă dă paharul pe gât şi privirea i se goleşte din nou.

Mâncăm, iar din profil observ că are nasul cam ascuţit, sprâncenele, prea groase, şi părul castaniu-deschis, prea aspru. Nu mai vorbim aproape deloc, cel puţin nu între noi doi. Hilly sporovăieşte, aruncând câte un comentariu precum:

— Stuart, ştii că Skeeter locuieşte pe o plantaţie din nordul oraşului? Tatăl tău, senatorul, n-a crescut cumva la o fermă de arahide?

Stuart îşi mai comandă o băutură.

Când mă duc cu Hilly la baie, îmi aruncă un zâmbet plin de speranţă.

— Ce părere ai?

— E… înalt, zic eu, surprinsă că Hilly n-a băgat de seamă că partenerul meu nu e doar incredibil de bădăran, ci şi beat mort pe deasupra.

Până la urmă se termină şi cina, iar Stuart şi William plătesc nota pe jumătate. Stuart se ridică şi mă ajută să-mi pun jacheta. Cel puţin are maniere.

— O, Doamne, n-am mai cunoscut o femeie cu braţe atât de lungi, îmi zice.

— Ei bine, eu n-am cunoscut pe nimeni care să aibă o asemenea problemă cu alcoolul.

— Haina îţi miroase a…

Se apleacă şi adulmecă, strâmbând din nas:

— … a *fertilizator*.

Se îndreaptă cu paşi mari spre baia bărbaţilor, iar eu îmi doresc să dispar de pe faţa pământului.

Pe drumul de întoarcere, de numai trei minute, e o tăcere imposibilă. Şi lungă.

Intrăm din nou în casa lui Hilly. Yule May se apropie în uniforma ei albă şi zice:

— Sunt bine toţi, s-a dus la culcare cuminţi.

După care dispare pe uşa din bucătărie. Ma scuz şi merg la baie.

— Skeeter, de ce nu-l duci pe Stuart acasă cu maşina? mă întreabă William când ies din baie. Sunt frânt de oboseală. Tu nu, Hilly?

Hilly se uită lung la mine, de parcă ar încerca să-şi dea seama ce vreau să fac. Credeam că m-am făcut cât se poate de bine înţeleasă din moment ce am stat zece minute la baie.

— Nu eşti… cu maşina? îl întreb pe Stuart, făcându-mă că plouă.

— Nu cred că vărul meu e în stare să conducă.

William izbucneşte în râs. Apoi se aşterne tăcerea din nou.

— Am venit cu o camionetă, zic eu. N-aş vrea să te…

— Ei, pe naiba! zice William, dându-i o palmă peste spate lui Stuart. Pe Stuart nu-l deranjează să meargă acasă într-o camionetă, nu-i aşa, amice?

— William – intervine Hilly de ce nu conduci tu? Iar tu, Skeeter, ai putea să mergi cu ei.

— Nu pot. Şi eu sunt destul de cherchelit, zice William, deşi tocmai condusese maşina până la ei acasă.

Într-un sfârşit, mă îndrept pur şi simplu spre uşă. Stuart vine după mine, nu comentează când vede că n-am parcat în faţa casei lui Hilly sau pe strada ei. Când să ne urcăm în camionetă, ne oprim amândoi şi ne uităm lung la tractorul de trei metri remorcat la maşina mea.

— Ai târât chestia aia de una singură până aici?

Oftez. Presupun că o fac din cauză că totul are o limită: chiar dacă sunt masivă şi nu m-am simţit niciodată în viaţă minionă sau deosebit de feminină ori gingaşă, dar tractorul ăla! Toate au o limită.

— E cea mai amuzantă chestie pe care-am văzut-o vreodată, îmi zice Stuart.

Mă îndepărtez de el.

— Te poate conduce Hilly, îi zic. Să te ducă ea acasă.

Stuart se întoarce şi se uită lung la mine – sunt destul de sigură că mă vede pentru prima oară cu adevărat. După câteva momente lungi în care stau şi el se uită la mine, mi se umplu ochii de lacrimi. Mă simt sleită.

— Of, rahat! zice Stuart, capitulând. Uite ce e, i-am zis lui Hilly că nu sunt pregătit pentru nicio afurisită de întâlnire.

— Te rog, nu…

Mă îndepărtez de el şi mă duc înapoi în casă.

Duminică de dimineaţă mă trezesc devreme, înaintea lui Hilly şi a lui William, înaintea copiilor şi a aglomeraţiei de mers la biserică. Conduc maşina spre casă, cu tractorul hurducăind în urmă. Mirosul de îngrăşăminte mă face să mă simt mahmură, deşi azi-noapte n-am băut decât apă.

În cele din urmă m-am întors acasă la Hilly azi-noapte, cu Stuart ţinându-se după mine. Am bătut la uşa dormitorului lui Hilly şi l-am rugat pe William, care avea deja gura plină de pastă de dinţi, să-l ducă pe Stuart acasă. Pe urmă m-am retras în camera de oaspeţi de la etaj înainte ca William să apuce să-mi răspundă.

Păşesc uşor peste câinii lui Papa, întinşi pe veranda din faţă, şi intru în casa părintească. De îndată ce o văd pe mama, o strâng în braţe. Când încearcă să se desprindă din îmbrăţişare, nu-mi vine să-i dau drumul.

— Ce e, Skeeter? Nu te-ai molipsit şi tu de problema de stomac a lui Hilly, nu?

— Nu, n-am nimic.

Ce n-aş da să-i pot povesti ce s-a întâmplat aseară. Mă simt vinovată că nu mă port mai frumos cu ea, că n-am nevoie de ea decât atunci când viaţa mea ia o întorsătură urâtă. Mă simt prost fiindcă îmi doresc să fie aici Constantine.

Maman mă mângâie pe părul răvăşit de vânt, care probabil că mă face mai înaltă cu cel puţin cinci centimetri.

— Eşti sigură că te simţi bine?

— N-am nimic, Maman.

Sunt prea obosită ca să mai rezist. Mă doare de parcă m-ar fi lovit cineva în burtă. Cu cizmele. Durerea nu se dă dusă.

Maman îmi zice zâmbind:

— Ştii ceva? Cred că fata asta e cea potrivită pentru Carlton.

— Bine, Maman. Mă bucur tare mult pentru el.

A doua zi, luni, la unsprezece dimineaţa, sună telefonul. Din fericire, sunt în bucătărie şi răspund prima.

— Donşoară Skeeter?

Stau nemişcată, apoi arunc o privire spre mama, care stă la masa din sufragerie şi-şi inspectează carnetul de cecuri. Pascagoula scoate o friptură din cuptor. Mă vâr în cămară şi închid uşa.

— Aibileen? întreb în şoaptă.

Nu spune nimic preţ de o secundă şi apoi cuvintele i se rostogolesc de pe buze ca într-o avalanşă:

— Şi dacă… şi dacă n-o să vă placă ce-am de zis? Despre albi, vreau să spun.

— Păi… păi… nu e vorba despre părerea mea aici. Nu contează ce cred eu.

— Dar de unde o să ştiu eu că n-o să vă supăraţi şi n-o să întoarceţi totul împotriva mea?

— Nu ştiu… Presupun că va trebui să… ai pur şi simplu încredere în mine.

Îmi ţin respiraţia, sperând, aşteptând. Urmează o tăcere lungă.

— Dumnezeu să mă ierte, da zic că o s-o fac.

— *Aibileen*.

Îmi bate inima de-mi sare din piept.

— N-ai idee cât de recunoscătoare îţi sunt…

— Donşoară Skeeter, trebe să avem mare grijă.

— Vom avea grijă, îţi *promit*.

— Şi trebe să-mi schimbaţi numele. P-al meu, pe al lu coniţa Leefolt, la toată lumea.

— Fireşte.

Ar fi trebuit să-i fi propus eu asta dinainte.

— Când ne putem întâlni? *Unde* ne putem întâlni?

— Nu putem să ne-ntâlnim în cartierul albilor, asta fară doar şi poate. Cred că… o să trebuiască să ne vedem la mine acasă.

— Cunoşti şi alte servitoare care ar putea fi interesate? o întreb eu, deşi doamna Stein a acceptat să citească doar un singur interviu.

Dar trebuie să fiu pregătită în cazul, oricât de puţin probabil, că-i va plăcea ce citeşte.

Aibileen tace preţ de o clipă.

— Cred că aş putea s-o întreb pe Minny. Dar ea nu se prea omoară după discuţii cu albi.

— Minny? Vrei să spui… fosta servitoare a doamnei Walter?

Îmi dau seama dintr-o dată cât de împuţită devine întreaga situaţie. Nu-mi voi vârî nasul doar în viaţa lui Elizabeth, ci şi într-a lui Hilly.

— Minny are şi ea poveşti de spus. Fără doar şi poate.

— Aibileen. Mulţumesc. Vai, cât îţi mulţumesc.

— Da, coniţă.

— Doar că… nu pot să nu te întreb. Ce te-a făcut să te răzgândeşti?

Aibileen îmi răspunde fară să se gândească de două ori:

— Coniţa Hilly.

Tac imediat, gândindu-mă la iniţiativa lui Hilly cu closetele de negri şi la cum a acuzat-o pe servitoare că fură, la cum vorbeşte despre bolile negrilor. Numele sună plat, cu un gust amar de nucă stricată.

Minny

CAPITOLUL 10

Mă duc la lucru cu un singur gând în minte. Azi e întâi decembrie şi, chiar dacă toată lumea din Statele Unite e ocupată să curăţe podoabele de Crăciun şi să-şi scoată de la naftalină ciorapii vechi, eu mă gândesc la un bărbat. Şi nu-i vorba de Moş Crăciun şi nici măcar de pruncu Iisus. E vorba de domnu Johnny Foote Jr., care-o să afle în ajunul Crăciunului că Minny Jackson e servitoarea lui.

Aştept ziua de douăzeci şi patru de parcă ar fi data unei înfăţişări la tribunal. Nu ştiu ce-o să facă domnu Johnny când o să afle că lucrez aici. Poate c-o să spună: Bine! Vino când vrei tu să-mi faci curăţenie în bucătărie! Poftim nişte bani! Dar nu-s aşa de toantă. Toată secretoşenia asta e prea dubioasă

şi nu-mi vine mie să cred că domnu Johnny o fi un alb zâmbăreţ care să vrea să-mi mărească salariul. Se prea poate să nu mai am nicio slujbă din ziua de Crăciun.

Faptul că nu ştiu ce-o să fie mă roade pe dinăuntru, da atâta ştiu: acum o lună, mi-am zis că trebe să existe o moarte mai demnă decât să faci apoplexie ghemuită pe capacul de closet al unei cucoane albe. Şi nici măcar nu era domnu Johnny care se-ntorsese acasă, doar omul cu contorul de la Gaze.

Dar n-am simţit vreo mare uşurare când s-au lămurit lucrurile. Coniţa Celia m-a speriat cel mai tare, la o adică. După aia, în timpul lecţiei de gătit, încă mai tremura aşa de tare că nici măcar nu putea să măsoare o lingură de sare.

Vine lunea şi n-am cum să nu mă gândesc la Robert, nepotul lu Louvenia Brown. A ieşit din spital la sfârşitul săptămânii trecute şi s-a dus să stea la Louvenia, din moment ce părinţii lui nu mai trăiesc. Azi-noapte, când m-am dus la ei să le duc un tort de caramel, Robert avea o mână în ghips şi pansamente pe ochi.

— Vai, Louvenia!

Nici c-am putut să zic altceva când l-am văzut. Robert dormea, întins pe canapea. Ca să-l opereze, îl răseseră pe jumătate de cap. Cu toate necazurile ei, Louvenia tot voia să ştie ce face familia mea, de la mic la mare. Şi pe urmă, când Robert a început să se mişte, m-a întrebat dacă n-aş vrea mai bine să mă duc acasă, pentru că Robert se trezeşte urlând. Îngrozit şi amintindu-şi de fiecare dată c-a rămas orb. Louvenia credea că aşa ceva ar putea să mă supere. Nu-mi pot scoate asta din minte.

— Mă duc la magazin acuşica, îi zic lu coniţa Celia.

Îi întind lista de cumpărături să-şi arunce un ochi peste ea. Facem asta în fiecare luni. Îmi dă banii pentru prăvălie şi, când mă întorc acasă, îi pun chitanţa în faţă. Vreau să vadă că nu lipseşte niciun sfanţ din restul de bani. Coniţa Celia nu face altceva decât să dea din umeri, dar eu pun bine toate chitanţele într-un sertar, să fie acolo, la o adică.

Minny găteşte:

1. *Şuncă cu ananas*
2. *Fasole pestriţă*
3. *Cartofi dulci*
4. *Plăcintă cu mere*
5. *Biscuiţi*

Donşoara Celia găteşte:

1. Iahnie de fasole

— Dar am gătit deja iahnie săptămâna trecută.

— Învăţaţi să faceţi fasolea ca lumea şi restul o să fie uşor ca bună ziua.

— Presupun că e mai bine aşa, în orice caz. Cel puţin când curăţ fasolea pot să stau jos.

Au trecut aproape trei luni şi toanta tot nu ştie să fiarbă cafeaua. Îmi scot aluatul de plăcintă, vreau s-o termin înainte să plec la prăvălie.

— Nu putem să facem o tartă de ciocolată de data asta? îmi place la nebunie tarta de ciocolată.

Scrâşnesc din dinţi. Trebuie să mă scot din asta.

— Nu ştiu să fac tartă de ciocolată, mint eu.

Niciodată. N-o să mai fac niciodată după povestea cu coniţa Hilly.

— Nu ştii? Doamne Sfinte, credeam că ştii să găteşti orice. Poate că ar trebui să facem rost de o reţetă.

— Mai e vreo plăcintă care vă place?

— Ei bine, ce-ai zice de plăcinta aia de piersici pe care ai făcut-o o dată? mă întreabă coniţa Celia, turnându-şi un pahar cu lapte. A fost foarte bună.

— Piersicile alea era din Mexic. Aici încă nu s-a copt.

— Dar am văzut reclamă la piersici în ziar!

Oftez. Nimica nu-i uşor cu coniţa Celia, dar cel puţin şi-a scos din minte ciocolata.

— Trebe să ştiţi un lucru: toate-s mai bune când sunt coapte. Nu se gătesc dovleci vara şi nu se gătesc piersici toamna. Dacă nu poţi să le cumperi de la o tarabă de pe marginea drumului, înseamnă că nu e vremea lor. Mai bine hai să facem o plăcintă de pecan.

— Ah, lui Johnny i-au plăcut la nebunie pralinele alea pe care le-ai făcut. Când i le-am dat, a crezut că sunt cea mai deşteaptă fată pe care a cunoscut-o vreodată.

Mă întorc la aluat ca să nu-mi vadă faţa. A reuşit să mă scoată din pepeni de două ori într-un minut.

— Mai e ceva de vreţi să creadă domnu Johnny c-aţi gătit neavoastră?

Nu numai că-s speriată din cale afară, dar m-am săturat până peste cap să fac mâncare şi coniţa Celia să se laude c-a făcut-o ea. În afară de copiii mei, mâncarea e singurul lucru cu care mă mândresc.

— Nu, asta-i tot.

Coniţa Celia zâmbeşte şi nici măcar nu bagă de seamă c-am tras de foaia de plăcintă de mi-au rămas urmele de la toate cinci degetele în ea. Mai trebuie să suport rahaturile astea doar douăzeci şi patru de zile. Mă rog la Dumnezeu – şi la diavol, la o adică – să nu cumva să mă prindă domnu Johnny acasă până atuncea.

O dată la două zile, o aud pe coniţa Celia vorbind la telefon în camera ei, sunându-le iarăşi şi iarăşi pe cucoanele din Ligă. Pe măsură ce se apropie Gala de Binefacere de săptămâna viitoare, zăpăcita asta dă tot mai multe telefoane.

— Ai putea să-i spui că a sunat-o din nou Celia Foote? I-am lăsat un mesaj acum câteva zile…

Coniţa Celia vorbeşte pe un ton voios, de parcă ar face o reclamă la teveu. De fiecare dată când o aud, îmi vine să-i smulg receptorul din mână şi să-i zic să nu-şi mai piardă timpul. Fincă nu-i doar că se face de toată minunea. Motivul pentru care coniţa Celia n-are prieteni e mult mai serios şi mi-a picat fisa încă de când am văzut poza aia cu domnu Johnny. Am servit la destule prânzuri ţinute la partide de bridge ca să ştiu câte ceva despre toate femeile albe din oraşul ăsta. Domnu Johnny a părăsit-o pe donşoara Hilly de dragul lu donşoara Celia încă din facultate, dar coniţa Hilly n-a uitat nici acuma.

Miercuri seară mă duc la biserică. Nu e nici pe jumătate plină, fincă e de-abia şapte fără un sfert şi corul nu începe să cânte până la şapte jumate. Da Aibileen m-a rugat să vin devreme, aşa că iată-mă-s. Sunt curioasă ce-are să-mi zică. Unde mai pui că Leroy era bine dispus şi se juca cu copiii, aşa că mi-am zis în sinea mea: dacă are chef de ei, să-i fie de bine.

O văd pe Aibileen pe banca noastră dintotdeauna, pe partea stângă, al patrulea rând din faţă, fix lângă ventilator. Suntem membre de seamă şi meritătm locuri pe potrivă. Aibileen are părul netezit pe spate, cu câteva bucle subţiri adunate la ceafă. E îmbrăcată într-o rochie albastră cu nasturi mari şi albi în care n-am mai văzut-o până acuma. Aibileen are o grămadă de haine de cucoane albe. Cucoanelor albe le place de mor să-i dea de pomană vechiturile lor. Ca de obicei, arată respectabilă şi rotofeie, dar, cu toate că-i aşa de îngrijită şi de cuviincioasă, Aibileen tot e-n stare să-ţi spună un banc deocheat de faci pe tine de râs.

Înaintez în biserică şi o văd pe Aibileen încruntându-se la ceva. Preţ de o clipă pot vedea diferenţa de vreo cinşpe ani dintre noi. Dar pe urmă zâmbeşte, iar chipul i se rotunjeşte şi-i întinereşte din nou.

— Doamne! zic eu de îndată ce mă aşez.

— Mda, ştiu ce vrei să zici. Ar trebui să-i spună ei careva.

Aibileen îşi face vânt cu batista. A fost rândul lu Kiki Brown să facă curăţenie şi toată biserica pute de la parfumul ăla de lămâie de-l face ea şi încearcă să-l vândă cu douăzeci şi cinci de cenţi sticla. Avem o listă pe care ne înscriem să facem curăţenie în biserică.

Dac-ar fi după mine, Kiki Brown ar trebui s-o lase mai moale cu voluntariatul la curăţenie şi bărbaţii ar trebui să se ofere mai des. Din câte ştiu eu, niciun bărbat nu s-a trecut pe lista aia până acuma.

Dincolo de mirosul greu, biserica arată destul de bine. Kiki a frecat băncile aşa de bine c-ai zice că poţi să-ţi cureţi dinţii ca-n oglindă în lemnu lucitor. Pomul de Crăciun e deja pus, lângă altar, plin de beteală şi cu o stea aurie strălucind în vârf. Trei ferestre din biserică au vitralii: naşterea Mântuitorului, învierea lui Lazăr şi învăţăturile nerozilor de farisei. Celelalte şapte ferestre sunt făcute din ochiuri de geam normale şi transparente. Încă strângem bani să punem vitralii şi acolo.

— Cum e cu astmul lui Benny? mă întreabă Aibileen.

— A avut o criză uşoară ieri. Leroy îl aduce încoace cu ăilalţi băieţi, o să ajungă acuşica. Să sperăm că n-o să-l omoare duhoarea asta de lămâie.

— Leroy.

Aibileen dă din cap şi râde.

— Spune-i că i-am zis c-ar face bine să se poarte frumos sau îl pun pe lista mea de rugăciuni.

— Mai bine l-ai pune deja. Oh, Doamne, ascunde mâncarea!

Aiurita de Bertrina Bessemer se îndreaptă cu mersu-i legănat către noi. Se apleacă peste banca din faţa noastră, zâmbitoare, cu o pălărie mare pe cap, albastră, de ţoapă. Bertrina e aia de-a făcut-o proastă pe Aibileen ani la rând.

— Minny, ce m-am mai bucurat când am auzit de noua ta slujbă, îmi zice.

— Mulţumesc, Bertrina.

— Aibileen, mulţumesc că m-ai pus pe lista ta de rugăciuni. Angina m-a lăsat binişor. O să trec pe la tine la sfârşit de săptămână să stăm niţel la taclale.

Aibileen zâmbeşte, dă din cap. Bertrina se îndepărtează legănat către banca ei.

— Poate c-ar trebui să ai mai multă grijă când îi alegi pe ăia de te rogi pentru ei, zic eu.

— Of, nu mai sunt supărată pe ea, răspunde Aibileen. Şi uite la ea, parc-a slăbit binişor.

— Zice la toată lumea c-a slăbit douăzeci de kile.

— Doamne ajută!

— Mai are de dat jos doar încă vreo sută.

Aibileen încearcă să zâmbească, se poartă de parcă ar vrea să dea la o parte mirosul de lămâie.

— Deci pentru ce-ai vrut să vin încoace aşa devreme? Ţi-a fost dor de mine sau ce?

— Nu, nu-i mare lucru. Doar că cineva mi-a zis ceva.

— Ce?

Aibileen trage adânc aer în piept, se uită în jur să vadă dacă ne ascultă cineva. Aicea suntem ca nişte prinţese. Ne-ncolţeşte lumea tot timpu.

— O ştii pe donşoara Skeeter? mă întreabă Aibileen.

— Ţi-am zis deunăzi că da.

Coboară tonul şi-mi zice:

— Ei bine, îţi aduci aminte că m-am scăpat şi i-am zis despre Treelore, cum scria el toate treburile alea despre negri?

— Mi-aduc aminte. Ce, vrea să te dea-n judecată pentru asta?

— Nu, nu. E o femeie tare bună. Dar a avut tupeu să mă întrebe dacă eu şi nişte prietene de-ale mele, servitoare, n-am vrea să se scrie cum e să slugăreşti în casele albilor. Zice că scrie o carte.

— Mai zi-mi o dată?

Aibileen dă din cap, ridică din sprâncene.

— Îhmmm.

— Pfff. Ei bine, zi-i că e ca o ditamai chermeza de 4 iulie. Visăm cu ochii deschişi la asta tot sfârşitul de săptămână, de-abia aşteptăm să ne întoarcem la ei acasă să le lustruim argintăria, zic eu.

— I-am zis să lase asta pe seama cărţilor de istorie obişnuite. Albii şi-au dat cu părerea în locu

negrilor de când lumea.

— Aşa-i. Bine i-ai zis.

— Păi i-am zis. I-am zis că-i nebună. Am întrebat-o: şi dacă am spune adevărul, ce? Despre cum ne e prea frică să cerem salariul minim. Despre cum nimeni nu ne plăteşte asigurările sociale. Cum te simţi când stăpânul te face…

Aibileen dă din cap. Mă bucur că nu-şi termină gândul.

— Cum le iubim copiii când sunt mici…

Bag de seamă că lu Aibileen îi tremură buza niţel.

— Doar că pe urmă ajunge să fie la fel ca mamele lor.

Plec privirea şi-o văd pe Aibileen cum strânge cu mâna încleştată geanta neagră, de parcă n-ar mai avea altceva pe lume. Biata Aibileen, trebe să-şi găsească altă slujbă de fiece dată când copiii se fac prea mari şi încep să-şi dea seama de diferenţele de culoare dintre oameni. Nu vorbim niciodată despre asta.

— Chiar dacă cică schimbă toate numele la servitoare şi la cucoanele albe, zice Aibileen, trăgându-şi nasul.

— E dusă cu pluta de crede că am face ceva aşa de periculos. *De dragu ei*.

— Nu vrem să răscolim tot rahatu asta.

Aibileen îşi suflă nasul într-o batistă.

— Să le spunem adevăru la oameni.

— Nu, nu vrem, zic eu, dar mă opresc.

Cuvântul adevăr are în el ceva ciudat.

De când aveam paişpe ani am tot încercat să le spun la cucoanele albe adevărul despre ce înseamnă să lucrez la ele.

— Nu vrem noi să se schimbe nimic pe-aicea, zice Aibileen. Nu aşa.

Tăcem amândouă, gândindu-ne la toate lucrurile care nu vrem să se schimbe. Dar pe urmă Aibileen mijeşte ochii la mine şi mă întreabă:

— Ce? Nu ţi se pare o idee tâmpită?

— Ba da, numai că…

Şi atuncea îmi dau seama. Suntem prietene de şaişpe ani, din ziua când m-am mutat din Greenwood în Jackson şi ne-am întâlnit în staţia de autobuz. Pot să-i citesc gândurile lu Aibileen mai ceva ca ziarul de duminică.

— Te gândeşti serios la asta, nu? Tu chiar vrei să vorbeşti cu donşoara Skeeter.

Aibileen ridică din umeri şi atuncea ştiu că am nimerit-o. Însă, nainte să apuce Aibileen să recunoască, se apropie reverendu Johnson şi se aşază pe banca din spatele nostru. Pe urmă se apleacă şi-şi vâră capul printre umerii noştri.

— Minny, îmi pare rău că n-am apucat să te felicit până acum pentru noua ta slujbă.

Îmi netezesc rochia.

— Vai, mulţumesc, Părinte.

— Pesemne că ai fost pe lista de rugăciuni a lui Aibileen, îmi zice, bătând-o uşor pe umăr pe Aibileen.

— Păi sigur. I-am şi zis lui Aibileen, în ritmu ăsta ar trebui să pună o taxă.

Reverendul râde. Se ridică şi se îndreaptă cu paşi domoli către amvon. Totul încremeneşte. Nu-mi vine să cred că Aibileen vrea să-i spună adevărul lu donşoara Skeeter.

Adevărul.

Cuvântu e răcoros, ca un şuvoi de apă turnat pe corpul meu fierbinte şi asudat. Răcorind o dogoare ce m-a pârjolit toată viaţa pe dinăuntru.

Adevărul, repet în sinea mea, doar ca să simt iarăşi senzaţia aia răcoritoare.

Reverendu Johnson ridică mâinile şi vorbeşte pe un ton domol şi grav. Coru din spatele lui începe să fredoneze *Vorbeşte cu Iisus* şi ne ridicăm cu toţii în picioare. În jumătate de minut sunt leoarcă de sudoare.

— Crezi că te-ar interesa şi pe tine? Să vorbeşti cu donşoara Skeeter? îmi şopteşte Aibileen.

Mă uit în spate şi-l văd pe Leroy cu copiii, întârziat ca de obicei.

— Cine, eu? răspund şi-mi dau seama că am vorbit cu glas prea tare peste muzica domoală.

Cobor tonul, dar nu prea mult.

— Nici să mă pici cu ceară şi n-aş face aşa o nebunie.

Fără niciun alt rost afară decât să mă enerveze pe mine, avem parte de un val de căldură în mijlocul lui decembrie. La vreo cinşpe grade, transpir deja ca un ceai cu gheaţă în august, şi iacă-tă-mă trezindu-mă de dimineaţă cu termometru arătând douăjnouă. Mi-am petrecut jumate din viaţă încercând să nu transpir atât de tare: creme scumpe împotriva transpiraţiei, cartofi îngheţaţi în buzunare, gheaţă înfăşurată în juru capului (ba am mai şi plătit un doctor pentru idioţia asta), şi tot sunt leoarcă în cinci minute. Car evantaiul primit de la Pompele Funebre peste tot pe unde merg. Face treabă bună şi-a mai fost şi gratis.

Pentru prima oară în ani, nu lucrez sâmbătă seară la Gala de Binefacere de Crăciun, deşi banii sunt frumoşi. Nu pot risca să dau nas în nas cu domniţa Hilly. Bănuiesc că nici coniţa Celia cu domnu Johnny nu merg, altminteri mi-ar fi spus ea ceva.

Coniţa Celia pare să se bucure de căldura asta, totuşi. Chiar merge afară şi stă pe lângă piscină cu ochelarii ăia jenanţi, cu ramă albă, şi în capotul cu figuri. Slavă Domnului că-i afară din casă! La început mă gândeam c-o fi bolnavă cu trupul, da acum mă-ntreb dacă-i sănătoasă la cap. Nu vreau să zic genu bodogăneşte-de-una-singură pe care-l puteai vedea la alde coana Walter, că ăla-i doar de la vârstă. Vreau să zic genu ăla de Nebunie cu N mare, în care te duc la ospiciu în cămaşă de forţă.

O surprind furişându-se în dormitoarele de la etaj aproape-n fiece zi de-acum. Îi aud picioruşele alea tiptilindu-se de-a lungul coridorului, pe deasupra scârţâielii ăleia din podea. Nu-mi bat prea mult capu cu asta – ce naiba, doar e casa ei. Da când într-o zi o face o dată şi înc-o dată, şi de fiecare dată atât de-al naibii de *pe furiş*, aşteptând de fiecare dată până pun aspiratorul sau pregătesc vreo prăjitură, asta mă pune pe gânduri. Petrece de fiecare dată vreo şapte-opt minute acolo sus, apoi îşi iţeşte căpşoru şi priveşte de jur împrejur, să fie sigură că n-o văd când coboară.

— Nu-ţi băga nasu-n treburile ei, îmi tot zice Leroy. Doar ai grijă să-i spună lu Domnu că tu eşti aia care curăţă casa.

Leroy a luat-o pe ulei de câteva nopţi, bând în spatele centralei termice după ce-şi termină tura. Nu-i tâmpit. Ştie că, dacă rămân fără slujbă, cecul ăla nu mai apare de unul singur.

După ce-şi dă tura la etaj, coniţa Celia vine la masa din bucătărie în loc să se vâre-n pat, ca de-obicei. Aş vrea să mă lase-n pace. Dezosez un pui. Am fiertura deja pe aragaz şi găluştele-s gata pregătite. Nu vreau să-ncerce să m-ajute la asta.

— Încă treiȝpe zile până-i spuneţi lu domnu Johnny de mine, zic.

După cum m-aşteptam, se ridică dintr-o dată de la masa din bucătărie şi-o porneşte spre dormitor. Da, înainte să iasă pe uşă, nu se abţine să nu murmure:

— Chiar trebuie să-mi reaminteşti asta în *fiecare* zi lăsată de la Dumnezeu?

Mă-ndrept din şale. E pentru prima oară când coniţa Celia încearcă să-mi ţină piept.

— Îhmm, îi zic – şi nici măcar nu-mi ridic privirea, pentru că-i voi aduce aminte în fiece zi până când domnu Johnny îmi va strânge mâna şi-mi va zice *îmi pare bine de cunoştinţă, Minny.*

Da p-ormă mă uit încolo şi-o văd pe coniţa Celia încremenită, încleştată de rama uşii. Faţa i-a devenit dintr-o dată albă, ca varul ăla ieftin.

— Iar aţi gustat din carnea crudă de pui?

— Nu… Doar că… sunt obosită.

Da broboanele de sudoare de pe machiaj – acum e cenuşiu – îmi zic că nu-i bine. O ajut până la pat

şi-i aduc un sirop medicinal la sticlă. Eticheta roz are poza unei cucoane respectabile, cu turban, zâmbind ca şi cum s-ar simţi deja mai bine. Îi întind lu coniţa Celia linguriţa să-şi măsoare, da ţăranca îl bea direct din sticlă.

După care mă spăl pe mâini. Nu ştiu ce are, da nu vreau să iau şi eu.

Ziua după ce lu coniţa Celia i s-a făcut rău e ziua de schimbat toată lenjeria de pat şi ziua pe care o urăsc cel mai tare. Cearceafurile sunt o treabă prea personală pentru ca alţii, care nu-s măcar rude, să aibă de-a face cu ele. Sunt pline de păr şi coji de piele şi muci şi urme de zbenguială din aia. Da petele de sânge sunt de departe cele mai groaznice. Frecându-le cu mâinile goale, icnesc deasupra chiuvetei, străduindu-mă să nu vomit. Asta-i valabil şi pentru orice aduce a sânge. O căpşună zdrobită mă poate ţine aplecată deasupra veceului o zi întreagă.

Coniţa Celia ştie prea bine zilele de marţi, aşa că de obicei se mută de pe sofa pentru a mă lăsa să-mi fac treaba. Un front rece a venit de az de dimineaţă, aşa că nu poate ieşi lângă piscină şi-au anunţat că vremea va fi tot mai rea. Da la nouă, apoi la zece, apoi şi la unş pe, uşa de la dormitor e tot închisă. În cele din urmă, bat.

— Da? răspunde.

Deschid uşa.

— Mʒneaţa, coniţa Celia.

— Bună, Minny.

— E marţi.

Nu numai că încă-i în pat, da-i tot în cămaşa de noapte, fară pic de machiaj pe faţă.

— Trebe să iau cearceafurile astea la spălat şi călcat, pe urmă trebe să mă ocup de şifonieru ăsta, că l-aţi lăsat să se uşte mai ceva ca Texasul Şi-apoi avem gătitu…

— Nu facem lecţie astăzi, Minny.

Nici măcar nu zâmbeşte, cum face de-obicei când mă vede.

— Vă e rău?

— Îmi aduci puţină apă?

— Da, coniţă.

Merg la bucătărie şi-i umplu un pahar cu apă. Trebe că se simte rău, că pân-acum nu m-a rugat niciodată să-i aduc nimic. Când mă întorc în dormitor, coniţa Celia nu mai e în pat, iar uşa de la dormitor e închisă. Şi-atunci de ce m-a rugat pe mine să-i aduc apă, dacă poate să meargă singură până la baie? Măcar nu-mi mai stă-n cale. Culeg pantalonii lu domnu Johnny de pe jos şi mi-i arunc peste umăr. Dacă mă-ntrebaţi pe mine, femeia asta nu face destulă mişcare, stând închisă în casă cât e ziulica de lungă. Gata, Minny, nu te porni! Dacă-i bolnavă, e bolnavă.

— Sunteţi bolnavă? îi strig prin uşă.

— Sunt… bine.

— Cât sunteţi acolo, îi dau drumu şi schimb cearceafurile astea.

— Nu, vreau să pleci. Vreau să-ţi iei zi liberă astăzi, Minny.

Stau acolo şi bat din picior pe covorul galben. Nu vreau să-mi iau ziua liberă. E marţi, ziua de schimbă-naibii-lenjeria. Dacă n-o fac azi, miercuri va fi tot ziua de schimbă-naibii-lenjeria.

— Ce-o să zică domnu Johnny dacă vine-acasă şi găseşte-un dezastru?

— Stă la vânătoare de căprioare peste noapte. Minny, vreau să-mi aduci telefonul încoace…

Vocea i se frânge într-un tremurat.

— Trage-l înăuntru şi adu-mi şi cartea de telefon din bucătărie.

— Sunteţi bine, coniţă Celia?

Nu răspunde, aşa că merg la bucătărie, aduc cartea de telefon, trag telefonul până la uşa de la baie şi ciocănesc uşor.

— Lasă-le acolo, zice – şi vocea-i sună de parcă ar fi plâns. Vreau să te duci acasă, acum.

— Da doar ce…

— Am zis să te duci acasă, Minny!

Mă trag un pas în spate. Un val de fierbinţeală îmi năpădeşte faţa. Şi nu pentru că nimeni n-a mai strigat la mine până acum. Atâta doar că, până acum, nu strigase la mine coniţa Celia.

A doua zi, de dimineaţă, prezentatorul meteo îşi plimbă mâinile albe, solzoase peste harta întregului stat. Jackson, Mississippi, e îngheţat ca un ţurţure. Mai întâi a plouat, pe urmă a dat îngheţul şi orice mai lung de câţiva centimetri s-a rupt şi-a căzut la pământ până-n zori. Crengi, linii electrice, copertine pentru terase s-au prăbuşit pârâind şi plesnind sub propria greutate. Lumea de-afară sclipeşte scufundată într-o găleată de lac transparent.

Copiii stau lipiţi de radio şi, când cutia zice că drumurile sunt îngheţate şi şcolile-închise, ţopăie toţi în cerc şi chiuie şi fluieră şi dau fuga afară, numai în izmene, să vadă gheaţa.

— Intraţi imediat în casă şi încălţaţi-vă, le strig prin uşă. Nici măcar unul nu se osteneşte. O sun pe coniţa Celia să-i spun că nu pot conduce pe gheaţă şi să văd dacă are curent. După cum a urlat ieri la mine, ca la o negresă culeasă de pe drumuri, n-ar trebui să dau nici două parale. Când sun, aud:

— Allooo?

Inima-mi sare din piept.

— Cine-i acolo? Pe cine căutaţi?

Cu multă grijă, aşez receptorul înapoi în furcă. Bănuiesc că domnu Johnny nu lucrează nici el astăzi. Nici măcar în ziua liberă nu pot scăpa de frica de omu ăsta. Da în unşpe zile toate astea vor lua sfârşit.

Cea mai mare parte a oraşului se dezgheaţă într-o singură zi. Coniţa Celia nu-i în pat când ajung. Stă la masa albă din bucătărie, cu o căutătură urâtă pe faţă, care spune că biata ei viaţă fluşturatică e un iad prea fierbinte pentru a fi trăit. Se holbează la arborele de mimoză. A încasat îngheţul destul de rău. Jumate dintre crengi sunt rupte, iar frunzele lunguieţe sunt maronii de-acum şi pleoştite.

— Neaţa, Minny, zice fară să mă privească.

Dau doar din cap. N-am nimic să-i spun, nu după felu în care s-a purtat alaltăieri.

— În sfârşit, putem tăia hidoşenia asta acum.

— Daţi-i bătaie. Tăiaţi-i pe toţi.

Doborâţi-i pe toţi, cum m-aţi doborât şi pe mine, fără nicio pricină. Coniţa Celia se ridică de la masă şi vine la chiuveta lângă care stau. Mă prinde de braţ.

— Îmi pare rău că am strigat aşa la tine.

Lacrimile îi podidesc ochii când îmi spune asta.

— Îhmmm…

— Eram bolnavă şi ştiu că asta nu-i o scuză, dar nu mă simţeam deloc bine şi…

Începe să plângă cu sughiţuri, de parcă lucrul cel mai groaznic pe care l-a făcut în viaţă a fost să strige la servitoare.

— În regulă. Nu-i un motiv de smuls păru din cap.

Şi-apoi mă îmbrăţişează strâns, până când o bat oarecum prieteneşte pe spate şi reuşesc sa mă desprind.

— Hai, şedeţi. Vă fac o cafea.

Mă gândesc că la toţi ne mai sare ţandăra când nu ne simţim tocma bine.

Până a doua zi, arborele ăla de mimoză se face negru, de parcă n-ar fi îngheţat, ci ar fi fost ars. Intru în bucătărie pregătită să-i spun câte zile au mai rămas, da coniţa Celia stă şi se zgâieşte la copac cu aceeaşi ură cu care-şi urăşte cuptoru. E palidă şi nu vrea să mănânce nimic din ce-i pun în faţă.

Toată ziulica, în loc să zacă în pat, roboteşte să împodobească pomul de Crăciun din hol, de-a trebuit să mă chinuiesc să tot dau cu aspiratorul pe-acolo, cu toate acele de brad zburând în toate părţile. Apoi merge în curtea din spate, începe să tundă tufele de trandafiri şi să sape bulbii de lalele. N-am văzut-o niciodată trebăluind atât de mult. Ceva mai târziu vine în bucătărie pentru lecţia de gătit, cu unghiile pline

de pământ, da de zâmbit tot nu zâmbeşte.

— Şase zile până îi spunem lu domnu Johnny, îi zic.

Rămâne tăcută o vreme, pe urmă zice cu o voce plată ca o tigaie:

— Eşti sigură că vrei s-o fac? Mă gândeam că poate mai aşteptăm…

Înţepenesc cu smântână scurgându-mi-se pe mâini.

— Ia întrebaţi-mă încă o dată dacă-s sigură.

— Bine, bine, zice – apoi se duce înapoi în grădină, să-şi petreacă timpul cum pare să-i priască mai mult în ultima vreme: cântărind din priviri arborele de mimoză, c-o secure în mână.

Miercuri noaptea nu mă pot gândi decât că mai sunt doar nouăzeci şi şase de ore rămase. Gândul că aş putea să nu mai am slujbă după Crăciun mă roade la stomac. Atunci aş avea mai multe griji decât dacă m-ar împuşca cineva pe loc. Coniţa Celia ar trebui să-i spună în Ajunul Crăciunului, după ce plec eu, şi-nainte să meargă la mama lu domnu Johnny. Da coniţa Celia se poartă atât de ciudat că mi-e teamă să nu dea înapoi şi să lase planu baltă. Nu, madam, îmi repet toată ziua. O să mă ţin scai de capul ei.

Când ajung însă joi dimineaţă, gata asmuţită, coniţa Celia nici măcar nu-i acasă. Nu-mi vine să cred că în sfârşit a îndrăznit să iasă din casă de-a binelea. Mă aşez la masă şi-mi torn o cană de cafea.

Privesc în curtea din spate. E numai lumină şi strălucire. Arborele ăla de mimoză, ce-i drept, e urât ca moartea. Mă-ntreb de ce domnu Johnny nu se-ndură să taie naibii odată chestia aia. Mă aplec puţin mai mult spre fereastră.

— Io-te-te!

Jos, spre rădăcină, coaja neagră a început să se scorojească şi dedesubt se întrevede un trunchi maroniu, plesnind de sănătate. Câţiva muguri verzi îşi croiesc drum printre ramurile arse.

Copacu ăsta bătrân doar face pe mortu!

Scot un carneţel din poşetă, în care îmi notez lucrurile pe care le am de făcut – pentru mine, nu pentru coniţa Celia: cumpărături, cadouri de Crăciun, lucruri pentru copii. Astma lui Benny e ceva mai bine, da Leroy a venit azi-noapte mirosind din nou a Bătrâna Cioară. M-a împins tare şi mi-am lovit şoldu de masa din bucătărie. Dacă diseară vine la fel, mă gândesc să-i servesc o papară de-ale mele pentru cină.

Oftez. Şaptejdouă de ore şi voi fi o femeie liberă. Pusă pe liber, poate, moartă, poate, după ce află Leroy, da liberă.

Încerc să mă concentrez pe săptămâna care urmează. Mâine e o groază de gătit, şi am cina de sâmbătă de la biserică şi slujba de duminică – când mai apuc să-mi fac curat prin casă? Când spăl hainele alea ale copiilor? Fata mea cea mare, Sugar, e bunicică la ţinut rânduiala, da încerc să-i las libere sfârşiturile de săptămână, nu cum făcea mama cu mine. Şi, colac peste pupăză, Aibileen. M-a sunat din nou aseară să mă-ntrebe dac-o ajut pe ea şi pe donşoara Skeeter cu poveştile alea. Îmi place de Aibileen, chiar îmi place. Da cred că face o greşeală cât casa ajutând o cucoană albă. I-am spus-o şi ei. Îşi riscă slujba, îşi riscă siguranţa. Ca să nu mai pomenesc că nu văd de ce-ar ajuta-o cineva pe-o prietenă de-ale coniţei Hilly.

Doamne, mai bine m-apuc de treabă!

Împănez cu ananas şunca şi-o vâr la cuptor. P-ormă şterg praful în camera de vânătoare, aspir ursu care se uită la mine ca la o gustare.

— Azi nu suntem decât noi doi, îi zic – şi el, ca de obicei, nu vorbeşte mult.

Înarmată c-o cârpă şi cu uleiul de lemn, înaintez în sus, pe scară, frecând zdravăn fiecare stâlp al balustradei. Când ajung în vârf, mă-ndrept spre primul dormitor.

Fac curat la etaj cam un ceas. E răcoare pe-aci, niciun suflet care să încălzească locu. Frec cu nădejde, înainte şi-napoi, la stânga şi la dreapta, fiecare bucăţică de lemn. Între al doilea şi al treilea dormitor, cobor în camera coniţei Celia, s-o termin înainte să se întoarcă.

Am fiorii ăia ciudaţi pe care-i ai când eşti singur într-o casă pustie. Un s-o fi dus? în toate cele nouăşcinci de zile de când lucrez aici, a ieşit din casă de trei ori cu totul, de fiecare dată spunându-mi un

se duce şi cât stă, de parcă aş fi dat vreo ceapă degerată pe asta, şi-acum dintr-o dată-i dusă ca vântu. S-ar cuveni să fiu fericită. S-ar cuveni să fiu mulţumită că zăpăcita nu-mi mai şade pe cap. Da de una singură mă simt ca o nepoftită. Mă uit la covoraşul rozaliu care acoperă pata de sânge de la intrarea în baie. Azi, aş mai face o încercare cu pata aia. Un curent rece trece prin încăpere, de parc-ar fi trecut o fantomă. Mă apucă tremuriciul.

Poate că totuşi o să las pata aia de sânge în plata Domnului.

Ca de obicei, cuverturile de pe pat sunt aruncate pe podea. Cearceafurile sunt răsucite şi învârtite în direcţia greşită. Întotdeauna arată de parcă s-au dat lupte aici. Mă înfrânez să mă gândesc. Începi să te gândeşti la ce se petrece într-un dormitor şi te trezeşti cu nasu-n treabă altuia.

Scot o faţă de pernă. Machiaju coniţei Celia a lăsat fluturi mici şi negri peste tot. Vâr hainele de pe jos în faţa de pernă, că-s mai uşor de cărat aşa. Culeg pantalonii împăturiţi ai lu domnu Johnny de pe perna galbenă.

— Şi cam cum ar trebui să ştiu dacă-s curaţi ori murdari?

Îi îndes oricum în faţa de pernă. Ăsta-i principiu meu la curăţenie: dacă nu eşti sigură, mai bine spală!

Car sacu de haine până la birou. Vânătaia de pe coapsă zvâcneşte când mă aplec să culeg o pereche de ciorapi de-ale lu coniţa Celia.

— *Tu* cine mai eşti?

Scap sacu din mână.

Încet, mă dau înapoi până când mă lovesc de birou. Stă în dreptul uşii, cu ochii de-abia mijiţi. Şi mai încet, privirea îmi alunecă spre toporu de i se leagănă în mână.

O, *Iisuse!* Nu pot s-ajung la baie, că e prea aproape de el şi-am ajunge amândoi deodată. Nu pot să ies pe uşă, decât dacă-l dobor, şi omu are un topor în mână. Sunt *încolţită.*

Domnu Johnny mă priveşte de sus. Leagănă niţel toporul îşi înclină capu-ntr-o parte şi zâmbeşte.

Fac singurul lucru pe care-l mai pot face. Mă strâmb cât pot mai fioros, îmi dezvelesc dinţii şi urlu din rărunchi:

— TU CU TOPORU TĂU CU TOT, FERIŢI DIN CALEA MEA! Domnu Johnny se uită-n jos la topor, de parc-ar fi uitat că-l ţine-n mână. P-ormă se uită din nou la mine. Ne zgâim o clipă unu la celălalt. Nu mişc şi nu suflu.

Aruncă o privire spre faţa de pernă, să vadă ce aveam de gând să fur. Mişcă din vârfu piciorului.

— Ascultaţi la mine, zic, şi lacrimile îmi ţâşnesc pe obraji. Domnu Johnny, i-am spus coniţei Celia să vă zică de mine. Trebe c-am rugat-o de-o mie de ori…

Da el începe să râdă, cu capul pe spate. I se pare că-i amuzant că-i pe cale să mă ciopârţească.

— *Ascultaţi-mă!* i-am zis…

Da el continuă să chicotească.

— Linişteşte-te, fato, îmi zice. N-am de gând să-ţi fac nimic. Atâta doar că m-ai luat prin surprindere.

Gâfâi, îndreptându-mă uşurel spre uşa de la baie. Încă mai are toporu în mână, legănându-l uşurel.

— Care ţi-e numele, oricum?

— Minny, îngaim.

Încă cinci paşi până la uşă.

— De câtă vreme vii aici, Minny?

— Nu de prea mult.

Scutur din cap că nu.

— De *când?*

— Câteva… săptămâni, zic, şi-mi muşc buzele.

Trei luni. Dă dezaprobator din cap.

— Haide, ştiu că e mai mult de-atât.

Mă uit la uşa de la baie. La ce bun o uşă care n-are zăvor? Şi când omu are în mână un topor cu care

poate face uşa asta ţăndări?

— Mă jur că nu-s supărat, zice.

— Şi-atunci cu toporu ce-i? zic printre dinţi.

Îşi dă ochii peste cap, apoi îl lasă pe covor, şi-i face vânt cu piciorul.

— Haide. Hai să vorbim în bucătărie.

Se răsuceşte pe călcâie şi pleacă. Mă uit la topor, întrebându-mă dacă să-l iau ori ba. Numai gându mă-nspăimântă. Împing toporul sub pat şi-l urmez.

În bucătărie, mă trag spre uşa din spate, verific clanţa să văd dacă zăvoru-i tras.

— Minny, crede-mă. Nu-i nicio problemă că eşti aici, zice.

Îl privesc în ochi, încercând să-mi dau seama de minte. E

un bărbat înalt, unu-nouăzeci pe puţin. Un început de burtică, da un bărbat viguros.

— Zic zău că mă daţi afară, atuncea.

— Să te dau afară? – şi izbucneşte din nou în râs. Eşti cea mai bună bucătăreasă pe care am văzut-o vreodată.

Se uită încruntat la burta ce începe să se bombeze.

— Al naibii să fiu, n-am mai mâncat aşa de bine de pe vremea Corei Blue. Practic, ea m-a crescut.

Trag adânc aer în piept pentru că, dac-o ştie pe Cora Blue, lucrurile încep s-arate ceva mai bine.

— Copiii ei obişnuiau să vină la biserica mea. Am cunoscut-o bine.

— De lipsit, îmi lipseşte cu siguranţă.

Deschide uşa frigiderului, se zgâieşte înăuntru, o-nchide la loc.

— Când se-ntoarce Celia? mă-ntreabă domnu Johnny. Ai vreo idee?

— Habar n-am. Bag seama că s-o fi dus să-şi facă păru.

— Chiar m-am gândit pentru o vreme, pe când mâneam mâncarea făcută de tine, te pomeneşti c-o fi învăţat să gătească. Asta până sâmbătă, când n-ai fost aici şi-a încercat să facă singură nişte hamburgeri.

Se sprijină de chiuvetă şi oftează.

— De ce nu vrea să-mi spună de tine?

— Nu ştiu. Nu mi-a spus.

Îşi scutură capu, şi-l dă pe spate, se uită la urma neagră rămasă de când coniţa Celia a încercat să frigă curcanu ăla.

— Minny, mie puţin îmi pasă dacă nu mai ridică un deget pentru tot restul vieţii ei. Dar ea vrea să facă unele lucruri pentru mine de una singură.

Ridică puţin din sprâncene.

— Serios acum, realizezi ce-am avut eu de mâncat până la venirea ta?

— Face şi ea ce poate. Măcar… se străduie, zic, dar mă pufneşte şi pe mine râsu.

Sunt unele lucruri despre care nu pot minţi.

— Nu-mi pasă *câtuşi de puţin* dacă nu ştie să gătească. O vreau doar aici – şi ridică neputincios din umeri – cu mine.

Îşi freacă fruntea cu mâneca de la cămaşa albă şi-acu înţeleg de ce cămăşile-i sunt întotdeauna atât de murdare. Şi *e* destul de arătos. Pentru un alb.

— Doar că nu pare nicicum fericită, continuă. Sunt eu de vină? Casa? Faptul că suntem prea departe de oraş?

— Nu ştiu, domnu Johnny.

— Şi-atunci despre ce-i vorba?

Îşi încleştează mâinile de tejgheaua din bucătărie. Se agaţă de ea.

— Are cumva – înghite în sec – pe altcineva?

Încerc să nu, da tot îmi pare cumva rău de el, văzând că-i la fel de nedumerit ca mine de toată nebunia asta.

— Domnu Johnny, asta nu-i treaba mea, da un lucru pot să vă zic: coniţa Celia n-are pe nimenea afară din casa asta.

Dă din cap că da.

— Ai dreptate. A fost o prostie din partea mea să întreb asta.

Mă uit spre uşă, întrebându-mă când va ajunge coniţa Celia acasă. Nu ştiu ce-ar face dacă l-ar găsi pe domnu Johnny aci.

— Ascultă, zice. Nu-i spune nimic despre mine. O s-o las să-mi zică singură, când va găsi de cuviinţă.

Reuşesc să zâmbesc pentru prima oară de-adevăratelea.

— Adică vreţi să fac ca pân-acu, de parcă nimic nu s-ar fi întâmplat?

— Ai grijă de ea. Nu vreau s-o ştiu singură în căsoiul asta.

— Iisuse. Cum doriţi.

— Îmi doream să-i fac o surpriză astăzi. Aveam de gând să tai arborele de mimoză pe care-l urăşte atât de tare, pe urmă s-o iau în oraş, pentru prânz. Să-i cumpăr şi vreo bijuterie, drept cadou de Crăciun.

Domnu Johnny merge până la fereastră, îşi aruncă privirile pe geam şi oftează.

— Bănuiesc că nu-mi mai rămâne decât să iau masa de unul singur pe undeva.

— Vă pregătesc eu ceva. Cam ce-aţi pofti?

Se răsuceşte pe călcâie şi se hlizeşte ca un copil. Încep să scotocesc prin frigider, scoţând una, alta dinăuntru.

— Ţi-aminteşti de cotletele pe care le-ai făcut odată?

Începe să-şi roadă unghiile.

— Mai ai de gând să ne pregăteşti aşa ceva săptămâna asta?

— Le pregătesc pentru cină. Mai sunt câteva rămase în congelator. Iar mâine seară aveţi pui cu găluşte.

— O, Cora Blue obişnuia să ne facă aşa ceva.

— Şedeţi colo la masă şi vă fac imediat un sandviş cu şuncă s-aveţi de drum.

— Cu pâine prăjită?

— De bună seamă. Nu poţi avea un sandviş cum se cuvine cu pâine neprăjită. Şi după-amiază vă fac una din faimoasele prăjituri a lu Minny. Şi săptămâna viitoare facem somn prăjit…

Scot şunca din frigider pentru domnu Johnny şi pregătesc o tigaie s-o frig. Ochii lui domnu Johnny sunt de-acum căscaţi şi aproape umezi. Zâmbeşte cu fiece părticică din faţă. Termin sandvişul şi-l împachetez în hârtie cerată. În sfârşit cineva căruia îmi tihneşte să-i fac de mâncare.

— Minny, trebuie să te-ntreb asta: dacă *tu* eşti aici… ce face Celia cât e ziua de lungă?

Ridic din umeri.

— N-am văzut niciodată vreo cucoană albă să şadă cum face ea. Ale mai multe se-agită, aleargă, de parc-ar avea mai multe de făcut decât mine.

— Are nevoie de nişte prietene. Îl mai întreb o dată pe amicul Willy dac-o poate aduce aici pe nevastă-sa s-o înveţe să joace bridge, poate s-o ia în grupul lor. Ştiu că Hilly e şefa cercului ăstuia.

Mă holbez nemişcată la el, de parcă, dac-aş sta locului, n-ar mai fi adevărat. Într-un sfârşit îngaim:

— De coniţa Hilly Holbrook vorbim noi aici?

— O cunoşti? mă-ntreabă.

— Î-hmmm.

Înghit cu greu ranga ce mi s-a înălţat din stomac în gâtlej la gându de-a o avea pe coniţa Hilly învârtindu-se prin casă. Coniţa Celia aflând adevărul despre Teribila Grozăvie. Sub niciun chip femeile astea n-ar putea fi prietene. Da pariez că, pentru domnu Johnny, coniţa Hilly e gata de orice.

— Îl sun pe Will chiar astă-seară şi-l mai întreb o dată.

Mă bate uşurel pe umăr şi mă trezesc gândindu-mă încă o dată la cuvântul ăla, Adevăr. Şi la Aibileen

spunându-i totul donşoarei Skeeter. Dacă adevăru despre mine iese la iveală, sunt terminată. M-am pus cu cine nu trebuia şi nu-i nevoie de mai mult.

— Iisuse! scâncesc, simţind cum disperarea mătură orice rămăşiţă din uşurarea pe care-am apucat s-o adulmec astăzi.

Domnişoara Skeeter

CAPITOLUL 11

Tehnic vorbind, e încă iarnă în toată ţara, dar în casa mamei e deja scrâşnetul dinţilor şi frământarea mâinilor. Semnele primăverii au venit mai repede decât ne aşteptam. Papa e în frenezia plantatului de bumbac, a trebuit să mai angajeze zece lucrători pe câmp care să are cu tractoarele şi să îngroape seminţele. Maman studiază *Almanahul Femierului*, dar prea puţin îi pasă de semănat. Îmi dă vestea proastă cu mâna sprijinită de tâmplă.

— Zice aici că va fi unul dintre anii cu umiditatea cea mai mare.

Shinalatorul n-a mai făcut mare brânză după primele utilizări.

— O să mai cumpăr nişte sprayuri de Beemon, varianta nouă, extraputernică.

Îşi ridică ochii din almanah şi-i mijeşte privindu-mă.

— De ce te-ai îmbrăcat aşa?

Port cea mai mohorâtă rochie, cu ciorapi negri. Basmaua neagră ce-mi leagă părul mă face să semăn mai degrabă cu Peter OƷToole în *Lawrence al Arabiei* decât cu Marlene Dietrich. Geanta roşie şi scorojită a bunicii îmi atârnă de umăr.

— Am câteva chestii de rezolvat diseară. Şi pe urmă mă întâlnesc… cu nişte fete. La biserică.

— Sâmbăta seara?

— Maman, Dumnezeu nu se sinchiseşte de ce zi a săptămânii e, îi zic şi ies din casă înainte de a apuca să mă mai întrebe altceva.

Astăzi mă duc la Aibileen pentru primul interviu.

Cu inima bătând să-mi spargă pieptul, conduc repede pe drumurile asfaltate, îndreptându-mă spre partea colorată a oraşului. Nici măcar n-am stat vreodată la masă cu un negru care nu era plătit pentru asta. Interviul a fost amânat cu mai bine de-o lună. Mai întâi au fost sărbătorile, iar Aibileen a fost nevoită să lucreze până târziu aproape în fiecare seară, împachetând cadouri, gătind pentru petrecerea de Crăciun a lui Elizabeth şi servind la Gala de Binefacere. În ianuarie, când Aibileen a făcut gripă, am început să intru în panică. Mi-e teamă c-am amânat atât de mult, încât doamna Stein şi-a pierdut interesul şi a uitat până şi de ce a acceptat să citească ce-am să scriu.

Conduc Cadillacul prin beznă, pe o străduţă numită Gessum. Aş fi mers mai degrabă cu vechea camionetă, dar Maman ar fi fost prea bănuitoare şi, oricum, Papa avea nevoie de ea la câmp. Parchez în faţa unei case abandonate, care pare bântuită de stafii, trei case mai jos de Aibileen, după cum plănuisem. Prispa casei bântuite e desfundată, ferestrele nu mai au cercevele. Păşesc în întuneric, încui uşile maşinii şi grăbesc pasul. Ţin capul plecat, tocurile prea zgomotoase ropotesc pe asfalt.

Un câine latră în depărtare şi scap cheile pe jos. Mă uit în jur, le culeg de la pământ. Două perechi de negri stau pe prispele lor, legănându-se pe nişte şezlonguri ce sunt gata să se prăbuşească. Mă privesc fără să schiţeze vreun gest. Lumini pe stradă nu sunt, aşa că e greu de spus cine altcineva m-a mai văzut. Merg mai departe, simţindu-mă la fel de uşor de reperat ca şi maşina mea: mare şi albă.

Ajung la numărul 25, casa lui Aibileen. Arunc o ultimă privire de jur împrejur, dorindu-mi să nu fi ajuns cu zece minute mai devreme. Partea colorată a oraşului pare cumva atât de departe, când, de bună seamă, e doar la câteva mile distanţă de partea albă.

Bat uşurel la uşă. Ceva înăuntru se trânteşte. Aibileen îmi deschide.

— Intraţi, îmi şopteşte.

Mă trage repede înăuntru, închide uşa şi-o zăvoreşte.

N-am văzut-o niciodată pe Aibileen îmbrăcată în altceva decât în uniforma ei albă. În seara asta însă e îmbrăcată într-o rochie verde cu manşete negre. Mi se pare că stă ceva mai dreaptă în propria-i casă.

— Staţi jos. Mă întorc cât ai clipi.

Chiar cu o lampă aprinsă, camera din faţă rămâne scufundată în întuneric. Perdelele sunt trase şi prinse cu bolduri, să nu rămână nicio crăpătura între ele. Habar n-am dacă le ţine aşa tot timpul sau asta e doar pentru mine. Mă cuibăresc pe o sofa mititică. În faţa mea e o măsuţă de cafea cu macrame de mână deasupra. Podelele sunt goale. Îmi doresc să nu fi purtat o rochie şi pantofi atât de scumpi.

Câteva minute mai târziu, Aibileen se-ntoarce, purtând o tavă cu un ceainic, două ceşti desperecheate şi şerveţele de hârtie împăturite în triunghi. Adulmec prăjiturile cu scorţişoară pe care le-a copt. Cum toarnă ceaiul, capacul ceainicului zăngăne uşor.

— Îmi cer scuze, zice şi apasă capacul cu mâna. N-am mai avut niciodată vreun alb în casă.

Zâmbesc, deşi îmi dau seama că nu era o glumă. Sorb din ceai. E tare şi amărui.

— Mulţumesc, îi spun. E foarte bun.

Se aşază şi-şi pune mâinile în poală, uitându-se la mine răbdătoare.

— M-am gândit să începem cu puţin context general, şi-apoi să trecem direct la întrebări, îi zic.

Îmi scot carneţelul şi-mi arunc privirea peste întrebările pregătite. Dintr-o dată îmi par evidente, puerile chiar.

— E bine-aşa, spune.

Stă ţeapănă pe sofa, întoarsă cu tot corpul spre mine.

— Bun, pentru început, hmmm, unde te-ai născut?

Înghite în sec, dă din cap.

— 1911. Plantaţia Piedmont, în provincia Cherokee.

— Ştiai, pe când erai doar o fetiţă, că într-o zi vei creşte şi vei ajunge servitoare.

— Da, doamnă. Da, ştiam.

Zâmbesc, aşteptând să dezvolte subiectul. Nimic.

— Şi ştiai asta… pentru că…?

— Mama a fost servitoare. Bunica mea a fost o sclavă de casă.

— O sclavă de casă, îhmm, zic, dar ea se mulţumeşte să dea aprobator din cap.

Mâinile îi rămân încleştate în poală. Priveşte concentrată cuvintele aşternute pe pagină.

— Ai… visat vreodată să fii altceva?

— Nu, zice. Nu, doamnă, n-am visat.

E atât de linişte că ni se aud respiraţiile.

— În regulă. Atunci… spune-mi ce simţi crescând copilul unui alb când propriul tău copil, acasă… – înghit în sec, stânjenită de întrebare –, e crescut de altcineva?

— Simţi…

Stă în continuare într-atât de ţeapănă, încât mi se pare aproape dureros.

— Ăăă, poate ar fi bine să trecem la altă întrebare, zice.

— Oh, bine şi-aşa, spun şi mă zgâiesc din nou la întrebările pregătite. Ce-ţi place cel mai mult ca servitoare şi ce-ţi place cel mai puţin?

Mă priveşte de parcă aş fi pus-o să-mi definească vreun cuvânt deocheat.

— Păi, ăăă, zic zău că-mi place cel mai tare să îngrijesc de copii.

— Ai vrea… să adaugi… şi altceva?

— Nu, doamnă.

— Aibileen, nu trebuie să-mi tot zici „doamnă”. Nu aici.

— Bine, doamnă. Oh, pardon, zice şi-şi acoperă gura.

Voci gălăgioase răbufnesc pe stradă şi ochii amândurora ni se lipesc de fereastră. Rămânem tăcute,

fără să îndrăznim să mişcăm un deget. Ce s-ar întâmpla dacă vreun alb ar afla că sunt aici şi stau sâmbătă seară la taclale cu Aibileen, care nu e în uniformă? Ar suna la poliţie să raporteze o întâlnire dubioasă? Sunt dintr-o dată convinsă că asta ar face. Ne-ar aresta pe amândouă, pentru că aşa merg lucrurile. Ne-ar acuza de încălcarea integrării – citesc despre asta în ziar tot timpul –, sunt dispreţuiţi albii care pălăvrăgesc cu negri ca să-i ajute cu drepturile civile. Asta n-are nimic de-a face cu integrarea, dar de ce altceva ne-am fi întâlnit? N-am adus niciuna dintre scrisorile domnişoarei Myrna, ca pretext. N-aş putea nici să le spun adevărul, fiindcă secretul nostru ar ieşi la iveală şi ideea cărţii ar muri în faşă. Am putea ajunge la puşcărie pentru încercarea de-a scrie această carte.

Pe chipul lui Aibileeen se citeşte o frică neprefăcută. Încet, vocile se pierd în josul străzii. Răsuflu uşurată, dar Aibileen rămâne încordată. Stă în continuare cu ochii aţintiţi asupra perdelelor.

Mă uit peste lista de întrebări, încercând să găsesc una care să-i risipească încordarea lui Aibileen, dar şi mie. Mă tot gândesc la cât timp am pierdut deja şi că, atunci când voi fi gata să-i trimit ceva doamnei Stein, femeia nici nu-şi va mai aminti de ce a acceptat să-mi citească scrierile.

— Şi… ce spuneai că nu-ţi place la slujba asta?

Aibileen înghite în sec.

— Adică, vrei să vorbeşti despre povestea cu closetul? Sau despre Eliz… Coniţa Leefolt? Ceva despre felul în care te plăteşte? Despre cum ţipă la tine în faţa lui Mae Mobley?

Aibileen ia un şerveţel şi-şi tamponează uşurel fruntea. Dă să vorbească, dar se opreşte brusc.

— Haide, Aibileen, am stat de vorbă de-atâtea ori…

Îşi duce mâna la gură.

— Îmi pare rău, eu…

Se ridică şi dispare rapid pe coridorul îngust. O uşă se trânteşte, făcând să zăngăne ceainicul şi ceştile de pe tavă. Trec cinci minute. Când se întoarce, are un prosop înfăşurat în jurul capului, cum poartă mama după ce-a vomitat şi n-a apucat să ajungă la timp la baie.

— Îmi cer scuze. Am crezut că… sunt pregătită să vorbesc.

Dau înţelegătoare din cap, întrebându-mă ce s-ar cuveni să fac.

— Doar că… Ştiu că i-aţi zis deja cucoanei ăleia din New York că io m-am vârât în chestia asta, da'…

Închide ochii şi-i ţine strâns.

— Îmi pare rău. Nu cred că pot. Cre că tre să mă-ntind niţel.

— Mâine seară… încerc să găsesc o formulă nouă. Hai să mai încercăm o dată şi…

Îşi scutură capul şi-şi înfăşoară mai strâns prosopul pe cap.

Pe drumul spre casă îmi vine să-mi dau palme. Pentru că mi-am imaginat că e suficient să-i intru graţios în casă şi să-i cer răspunsuri. Pentru că m-am gândit că nu se va mai simţi o servitoare doar pentru că ne aflăm în casa ei şi nu mai poartă uniforma de slujnică.

Mă uit peste umăr la carneţelul azvârlit pe bancheta de piele albă. În afara locului în care a copilărit, i-am smuls în total vreo douăsprezece vorbe. Iar patru dintre ele sunt „da, doamnă” şi „nu, doamnă”.

Vocea lui Patsy Cline alunecă pe undele emise de postul de radio WJDX. Cum conduc de-a lungul County Road, difuzează melodia *Plimbându-ne după miezul nopţii*. Pe când parchez în faţa casei lui Hilly au ajuns deja la *Trei ţigări în scrumieră*. Avionul în care era ea s-a prăbuşit în această dimineaţă şi toată lumea, de la New York la Mississippi şi la Seattle, e în doliu, ascultându-i cântecele. Parchez Cadillacul şi mă zgâiesc la casa albă şi fistichie a lui Hilly. Au trecut patru zile de când Aibileen a vomitat în mijlocul interviului şi de atunci nu mai am nicio veste de la ea.

Intru. Masa de bridge e aşezată în mijlocul parloarului de stil vechi, de dinainte de război, cu asurzitoarea pendulă a bunicului şi perdele de brocart auriu. Toată lumea e aşezată – Hilly, Elizabeth şi Lou Anne Templeton, care i-a luat locul doamnei Walter. Lou Anne e una din fetele acelea care se hlizesc tot timpul – dar *tot* timpul, fără contenire. Îmi vine s-o împung c-o andrea, Şi, când n-o priveşti, se

holbează la tine cu zâmbetul acela dinţos şi anost. Pe deasupra, mai şi aprobă fiecare cuvinţel pe care-l spune Hilly.

Hilly ţine în mână un număr din *Life Magazine* şi le arată interiorul unei case din California.

— Şi ei numesc asta un „bârlog”, de parcă ar locui acolo animale sălbatice.

— Oh, dar e îngrozitor! îi ţine isonul Lou Anne.

Fotografia arată nişte canapele cu linii unduioase, aşezate pe un covor pufos care acoperă toată podeaua, scaune ovoidale şi televizoare ce aduc mai degrabă cu nişte farfurii zburătoare, în parloarul lui Hilly atârnă tabloul de doi metri al unui general confederat. E atât de impunător, încât ai putea crede că e bunicul lui Hilly, nu un verişor îndepărtat, de-al treilea.

— Asta-i. Casa lui Trudy arată întocmai aşa.

Am fost într-atât de absorbită de interviul cu Aibileen, că aproape uitasem vizita lui Elizabeth la sora ei mai mare. Trudy s-a măritat cu un bancher şi s-au mutat la Hollywood. Elizabeth a vizitat-o acum patru zile, pentru a-i vedea noua casă.

— Ei bine, ăsta e prost gust, asta e, a zis Hilly. Nu vreau să-ţi jignesc familia, Elizabeth, dar ăsta-i adevărul.

— Cum e Hollywoodul? întreabă Lou Anne.

— Oh, e un vis! Şi casa lui Trudy, cu televizoare în toate camerele! Acelaşi mobilier de-ai zice că-i de pe vreo navă spaţială, în care de-abia te poţi aşeza. Am fost la toate restaurantele de fiţe unde mănâncă starurile din filme, şi-am băut Martini şi vin de Burgundia. Şi, într-o seară, chiar Max Factor[14] în carne şi oase s-a oprit la masa noastră şi-a povestit cu Trudy de parcă erau prieteni de când lumea, zice Elizabeth şi scutură din cap ca după un vis. De parcă s-ar fi întâlnit din întâmplare la magazin.

Elizabeth oftează numai la aducerea aminte.

— Ei bine, dacă mă-ntrebi pe mine, eu cred că tot tu eşti cea mai drăguţă din toată familia, zice Hilly. Nu că Trudy ar fi urâţică, dar tu eşti cea care are cu adevărat ţinută şi clasă.

Elizabeth zâmbeşte când aude, dar imediat se încruntă din nou:

— Ca să nu mai vorbesc că are menajeră care locuieşte cu ea în casă, e acolo în fi-e-ca-re zi, la *orice* oră! De-abia dacă a trebuit s-o văd pe Mae Mobley.

Mă crispez puţintel la auzul acestor cuvinte, dar nimeni altcineva nu pare deranjat. Hilly îşi priveşte slujnica, pe Yule May, umplându-ne încă o dată paharele de ceai. E înaltă, zveltă, cu o figură aproape princiară şi mult mai frumoasă decât Hilly. Văzând-o, îmi amintesc din nou, cu îngrijorare, de Aibileen. De două ori am sunat-o acasă săptămâna asta, dar n-a răspuns nimeni. Simt sigură că mă evită. Bănuiesc că va trebui să merg la Elizabeth acasă, să vorbesc cu ea, fie că îi convine sau nu lui Elizabeth.

— Mă gândeam că la anul am putea opta pentru tema *Pe aripile vântului*, pentru Gala de Binefacere, zice Hilly, poate chiar să închiriem pentru asta vechiul conac Fairview?

— O idee excelentă! exclamă entuziasmată Lou Anne.

— Oh, Skeeter – zice Hilly – ştiu cât de rău ţi-a părut c-ai ratat Gala anul ăsta!

Dau aprobator din cap şi încerc să mă încrunt pentru a părea necăjită. Am pretins că am gripă, pentru a nu mă face de râs mergând de una singură.

— Un lucru vă zic – continuă Hilly anul viitor n-o să mai angajez formaţia aceea de rock and roll, cu muzica lor de dans atât de zbuciumată…

Elizabeth mă bate uşurel pe braţ. Are poşeta în poală.

— Aproape c-am uitat să-ţi dau asta. E de la Aibileen pentru treaba aia cu domnişoara Myrna. I-am spus, totuşi, că astăzi nu mai puteţi să staţi la taclale, nu după toată perioada în care a lipsit în ianuarie.

Deschid hârtia împăturită. Cuvintele sunt scrise delicat, de mână, cu cerneală albastră:

„Ştiu cum să opresc ceainicul din zăngănit”.

— Şi cui îi pasă cum faci un ceainic să nu mai zăngănească? se întreabă Elizabeth.

Pentru că, de bună seamă, citise mesajul.

Îmi ia vreo două secunde şi o gură de ceai cu gheaţă până să înţeleg.

— Nici nu-ţi imaginezi cât de greu poate să fie, îi spun.

Două zile mai târziu, stau în bucătăria casei părinteşti, aşteptând înserarea. Cedez şi îmi aprind o ţigară, chiar dacă, aseară, Ministrul Sănătăţii a venit la televizor să ne dojenească părinteşte cu degetul şi să ne spună că fumatul ne poate ucide. Dar Maman mi-a spus odată că sărutul cu limba poate să provoace orbirea şi uneori înclin să cred că Maman şi Ministrul Sănătăţii conspiră ca să fie siguri că nimeni nu se distrează niciodată.

La opt, în seara aceleiaşi zile, mă împleticesc pe strada lui Aibileen, pe cât de discret o poate face cineva cărând o maşină de scris Corona de vreo douăzeci de kilograme. Bat uşurel la uşă, deja înnebunită de pofta de a-mi aprinde altă ţigară. Aibileen îmi răspunde şi mă strecor înăuntru. Poartă aceeaşi rochie verde şi pantofi ţepeni şi negri ca data trecută.

Mă căznesc să zâmbesc, ca şi cum aş fi încrezătoare că, de astă dată, totul va merge ca pe roate, în ciuda ideii pe care mi-o explicase la telefon.

— Am putea… povesti în bucătărie de data asta? o-ntreb. Te-ar deranja?

— Nu-i mare scofală de văzut, da haideţi în spate.

Bucătăria e cam cât jumătate din sufragerie şi mai călduroasă. Miroase a ceai şi a lămâi. Linoleumul alb şi negru de pe jos a fost frecat până s-a subţiat. Pe bufet de-abia dacă încape, cu chiu, cu vai, serviciul de ceai.

Îmi instalez maşina de scris pe-o măsuţă din lemn roşu, lângă fereastră. Aibileen începe să toarne apă fiartă în ceainic.

— Oh, nu pentru mine, îi spun şi vâr mâna în geanta de umăr. Am adus nişte Coca-Cola, dacă vrei să încerci.

Mă străduiesc din răsputeri să vin cu metode care s-o facă pe Aibileen să se simtă mai în largul ei. Numărul Unu: să n-o fac să se simtă ca şi cum s-ar cuveni să mă servească.

— Vai, drăguţ din partea matale. Oricum, de-obicei îmi beau ceaiul ceva mai târziu. Aduce un desfăcător de sticle şi două pahare. Eu îmi beau Cola drept din sticlă şi, văzându-mă, Aibileen împinge paharele deoparte şi procedează la fel.

Am sunat-o după ce Elizabeth mi-a dat bileţelul şi-am ascultat-o plină de speranţă câtă vreme şi-a expus ideea – ea să scrie cu cuvintele ei şi-apoi să-mi arate ce-a scris. Am încercat să par entuziasmată. Dar ştiu foarte bine că voi fi nevoită să rescriu totul, de la cap la coadă, şi că asta e o altă pierdere de vreme. M-am gândit că fac lucrurile mai uşoare dacă îşi vede opera bătută la maşină, în loc să mă audă pe mine citind-o şi spunându-i că nu merge publicată ca atare.

Zâmbim una la cealaltă. Iau o gură de Cola şi-mi netezesc bluza.

— Deci?

Aibileen are un carneţel cu spirală aşezat în faţă.

— Vreţi să-i dau bătaie şi… să m-apuc să citesc?

— Desigur, îi spun.

Tragem amândouă adânc aer în piept şi începe să citească cu o voce domoală, monotonă.

— Primul prunc alb de care a trebuit să am grijă se numea Alton Carrington Speers. Era în 1939 şi eu de-abia ce-mplinisem cinş pe ani. Alton era un bebeluş lung, slăbănog, cu părul fin ca mătasea porumbului…

Încep să bat pe măsura ce citeşte, cuvintele ei sună sacadat, mai clare decât vorbeşte de-obicei.

— Fiecare fereastră în casa aia murdară era blocată şi vopsită pe dinăuntru, chit că aveau o pajişte mare şi verde. Ştiam că aerul era rău, m-am simţit şi io bolnavă…

— Stai o clipă. Am bătut „bare şi verde”..

Am dat cu pastă albă peste litera greşită şi am bătut-o pe cea corectă.

— În regulă, continuă.

— Când Mami a murit, şase luni mai târziu – continuă ea să citească de-o boală de plămâni, m-au ţinut în continuare să îngrijesc de Alton până ce s-au mutat la Memphis. Am iubit copilu ăla şi el m-a iubit pe mine şi-atunci mi-am dat seama că-s pricepută să fac copiii să fie mândri de ei…

N-am vrut s-o insult pe Aibileen când mi-a spus ideea ei. Am încercat pe ocolite s-o determin să renunţe, la telefon.

— Scrisul nu-i o treabă atât de uşoară, Aibileen, i-am spus. Şi, oricum, cu o slujbă care-ţi mănâncă tot timpul, când ai găsi răgaz pentru scris?

— Nu poa să fie mai diferit de cum îmi scriu rugăciunile în fiece seară, mi-a răspuns.

Era primul lucru interesant pe care mi-l dezvăluia de când începuserăm să lucrăm la proiectul ăsta, aşa că mi-am înhăţat blocnotesul şi m-am strecurat în cămară.

— Prin urmare, nu-ţi spui rugăciunile, ci le scrii?

— N-am mai spus asta nimănui, niciodată. Nici măcar lu Minny. Îmi pare c-am mai mult succes dacă le scriu în loc să le spun.

— Deci aşa îţi petreci sfârşiturile de săptămână? Timpul tău liber?

Îmi plăcea ideea de a-i surprinde viaţa de dincolo de orele de lucru, atunci când nu stătea sub privirile scrutătoare ale lui Elizabeth Leefolt.

— Oh, nu. Scriu în fiece zi, cam o oră, ba uneori şi două. E plin de suferinzi şi de bolnavi în oraşu ăsta.

Am fost impresionată. Era mai mult decât scriam eu în unele zile. I-am spus să-i dăm drumul aşa, doar ca să urnim proiectul din loc.

Aibileen îşi trage sufletul, ia o gura de Cola şi citeşte în continuare.

Se-ntoarce cu povestea la prima ei slujbă, pe când avea treisprezece ani, trebuia să cureţe serviciul de argint Francisc I la conacul guvernatorului. Citeşte cum, în prima zi, a greşit completând tabelul în care trebuia să scrie numărul de piese de argint, ca ei să poată verifica dacă nu furase ceva.

— M-am întors acasă în dimineaţa aia, după ce-am fost dată afară, şi-am stat în faţa casei cu pantofii mei noi de lucru în picioare. Pantofii pe care mama dăduse banii de curent pe-o lună-ntreagă. Cred c-atunci am înţeles şi ce-i ruşinea, şi ce culoare are. Ruşinea nu-i neagră, ca ţărâna, cum am crezut io dintotdeauna. Ruşinea-i de culoarea uniformei albe, nou-nouţe, peri care mama a călcat o noapte s-o plătească, fără nicio pată pe ea.

Aibeleen se uită la mine, să vadă ce cred. Mă opresc din bătut. M-aşteptam ca poveştile să fie dulci, siropoase. S-ar putea să am parte de mai mult decât m-aşteptam. Continuă să citească.

— … aşa că-i dau bătaie şi termin de curăţat şi aranjat dulăpiorul şi, pâri să-mi dau bine seama, prichindelu alb numa ce-şi tăiase cu totul degetele în ventilatoru din fereastră, pe care de zeci de ori le spusesem să-l mute de-acolo. Nu mai văzusem în viaţa mea atâta sânge, aşa c-am înhăţat copilu şi-am cules alea patru degete de pe jos. L-am cărat până la spitalu nostru, că ăla de albi habar n-aveam pe unde e. Da când am ajuns acolo, unu de culoare m-a înşfăcat de braţ şi m-a oprit, întrebându-mă: *Băiatu ăsta e alb, cumva?*

Clapele maşinii de scris răpăie de-acum precum grindina.

Aibileen vorbeşte mai repede şi eu bat frenetic, ignorând greşelile. La fiecare opt secunde dau carul maşinii îndărăt.

— Şi io am zis *Iisuse* şi el a zis *Astea e degetele lui albei* Şi io am zis iar *Iisuse* şi el a zis *Ai face mai bine să le zici că-i galben, că niciun doctor de culoare n-o să opereze un băiat alb într-un spital de negri*. Şi-apoi un poliţist alb m-a înşfăcat de braţ şi mi-a zis *Io-te-te!*…

Se opreşte dintr-o dată. Îşi ridică privirea la mine. Răpăitul clapelor se domoleşte.

— Ce? Poliţistul a zis *Io-te-te* ce?

— Păi atâta am apucat să scriu. Tre să iau autobuzul dis-de-dimineaţă ca s-ajung la lucru.

Împing carul maşinii de scris înapoi şi aud un clinchet plăcut. Mă privesc cu Aibileen drept în ochi.

S-ar putea să meargă.

În următoarele două săptămâni, tot la a doua noapte îi spun lui Maman că merg să fac voluntariat pentru supa săracilor la Biserica Presbiteriană Canton, unde, din fericire, nu ştim pe nimeni. De bună seamă, ar prefera să ştie că mă duc la Prima Biserică Presbiteriană, dar cum, atunci când vine vorba de lucrările Domnului, Maman nu e omul care să se sfădească, dă aprobator din cap şi-mi spune, în completare, doar să-mi frec bine mâinile cu săpun dup-aceea.

Ore în şir, în bucătăria lui Aibileen, ea citeşte ce-a scris, eu bat la maşină, detaliile devenind tot mai stufoase, iar chipurile copiilor de care a avut grijă, tot mai bine conturate. La început sunt întrucâtva dezamăgită că Aibileen scrie cea mai mare parte, eu ocupându-mă mai mult de editare. Dar dacă doamna Stein va gusta stilul ăsta, sunt gata să bat la maşină confesiunile tuturor slujnicelor – şi-ar fi suficient de lucru. *Dacă-l va gusta…* Mă trezesc repetându-mi asta în minte o dată şi încă o dată, nădăjduind că această încăpăţânare va transforma dorinţa în realitate.

Scrisul lui Aibileen e limpede şi lipsit de artificii. Îi spun asta.

— Păi ia uită-te matale cui i-am scris eu pân-acu, chicoteşte. Nu poţi să-l minţi pe Doamne-Doamne.

Înainte ca eu să mă fi născut, ea a cules până şi bumbac pentru vreo săptămână la Longleaf, moşia familiei mele. Ba o dată s-a scăpat şi-a început să povestească despre Constantine, fără ca măcar s-aduc eu vorba.

— Doamne, că bine mai ştia să cânte Constantine! Ca un înger de-ăla, de-adevăratelea, cântând în faţa unei biserici! Le da fiori la toţi când o ascultau, şi, când n-a mai cântat, c-a trebuit să dea copilu ăla…

Se opreşte şi se uită la mine.

— În fine, zice.

Îmi spun că n-are rost s-o forţez. Mi-aş dori să aflu tot ce ştie despre Constantine, dar voi aştepta până ce terminăm interviurile. N-are rost să stric lucrurile între noi tocmai acum.

— Nicio veste de la Minny? o-ntreb. Dacă e de acord – îmi recit, practic, cuvintele – vreau doar să programăm primul interviu şi să stabilim detaliile.

Aibileen scutură din cap.

— Am întrebat-o deja de trei ori, şi de fiecare dată mi-a zis că nu. Zic zău, cred că-i timpu s-o credem pe cuvânt.

Încerc să nu mă arăt îngrijorată.

— Ai putea, poate, să le-ntrebi şi pe altele? Să vezi dacă sunt dispuse?

Sunt sigură că Aibileen ar avea mai multe şanse decât mine să convingă pe cineva să vorbească.

Aibileen dă, aprobator, din cap.

— Ar mai fi vreo câteva cu care aş putea încerca. Da cât mai crezi matale că durează până ce cucoana din New York îţi spune dacă îi place ce scriem sau ba?

Ridic, neputincioasă, din umeri.

— Habar n-am. Dacă-l trimitem prin poştă săptămâna viitoare, s-ar putea s-avem ceva veşti pe la mijlocul lui februarie. Dar nu e nimic sigur.

Aibileen strânge din buze şi-şi pleacă privirea peste foile scrise pe care le ţine în mână. Văd pe chipul ei ceva ce n-am mai remarcat până acum. Anticipaţie şi un strop de nerăbdare. Am fost într-atât de prinsă de propriile mele nelinişti, încât nici măcar nu mi-a trecut prin minte că Aibileen ar putea fi la fel de emoţionată ca mine la gândul că un editor din New York va citi povestea. Zâmbesc şi trag adânc aer în piept, cu speranţele tot mai îndrăzneţe.

La a cincea întâlnire, Aibileen sare direct la ziua în care a murit Treelore. Citeşte cum trupul zdrobit i-a fost aruncat în spatele unui camionete de către supraveghetorul alb, „şi l-au debarcat la spitalu de negri”. Aşa mi-a zis asistenta care stătea în faţa spitalului. „L-au rostogolit de pe platforma camionetei şi albu a demarat imediat.”.

Aibileen nu plânge. Doar rămâne tăcută pentru un timp, în vreme ce eu mă zgâiesc la maşina de scris,

iar ea priveşte concentrată pătratele negre de linoleum de pe podea.

La a şasea întâlnire, Aibileen zice „Am mers să lucrez la coniţa Leefolt în 1960. Pe când Mae Mobley era de doi anişori” – şi simt că am trecut prin uşa plumbuită a încrederii totale. Îmi descrie încăperea construită în garaj şi recunoaşte că acum e mulţumită c-o are. E mai lesne aşa decât s-o asculţi pe Hilly bombănind într-una cum e nevoită ea să împartă o toaletă cu slujnica. Îmi spune că, odată, am făcut un comentariu cum că oamenii de culoare se duc prea mult la biserică. Asta i-a rămas înfipt în minte. Tresar de stânjeneală, întrebându-mă ce altceva am mai spus, fără ca vreodată să realizez că i-ar păsa sau că ar asculta ce vorbim.

Într-o noapte, îmi spune:

— Mă gândeam…

Dar apoi se opreşte.

Îmi ridic privirea de la maşina de scris, aştept. A trebuit ca Aibileen să vomite de nelinişte pentru ca eu să învăţ să aştept.

— Mă gândeam c-o fi bine să mai citesc câte ceva. Că asta m-o ajuta la scrisu ăsta…

— Du-te la biblioteca de pe State Street. Au o cameră plină de scriitori din Sud: Faulkner, Eudora Welty…

Aibileen tuşeşte sec.

— Matale ştii foarte bine că noi, ăştia, coloraţii, n-avem voie în bibliotecă.

Rămân paralizată pentru o clipă, nevenindu-mi să cred c-am fost într-atât de proastă.

— Nu pot să cred c-am uitat aşa ceva.

Biblioteca negrilor probabil că e jalnică. La un moment dat, la biblioteca albilor a fost creată o sală de lectură deschisă tuturor – şi-a ţinut atunci prima pagina a ziarelor. Când coloraţii şi-au făcut apariţia pentru a se aşeza printre albi[15], poliţia a venit imediat şi a asmuţit pur şi simplu câinii-lup pe ei. Mă uit la Aibileen şi-mi amintesc încă o dată la ce riscuri se expune stând de vorbă cu mine.

— Aş fi bucuroasă să împrumut eu cărţile pentru tine.

Aibileen dă fuga în dormitor şi se întoarce cu o listă.

— Mai bine să le subliniez pe alea de le vreau mai tare. Sunt pe lista de aşteptare pentru *să ucizi o pasăre cântătoare* de mai bine de trei luni de-acuma, la Biblioteca Carver. Ia să mai vedem…

O privesc cum marchează unele titluri. *Suflete de negri*, de W.E.B. Dubois, poeme de Emily Dickinson (oricare), *Aventurile lui Huckleberry Finn*.

— Pe unele dintre ele am apucat să le-ncep la şcoală, da n-am apucat să le termin.

Continuă să sublinieze, oprindu-se la răstimpuri pentru a decide ce carte vrea mai mult.

— Ai vrea să citeşti şi ceva de… Sigmund Freud?

Dă din cap în semn că da.

— Oh, despre ţicniţi. Îmi place să citesc despre cum merge capu. Matale ai visat vreodată că pici într-un lac? Ăsta zice că-ţi visezi de-a dreptu naşterea. Coniţa Frances, peri care-am lucrat în 1957, avea toate cărţile ăstuia.

Pe la al doisprezecelea titlu, simt nevoia să aflu mai multe.

— Aibileen, cam cât ai aşteptat să mă rogi asta? Să-mprumut pentru tine cărţi de la bibliotecă?

Ridică din umeri:

— O vreme. Zic zău că mi-a fost cam teamă s-aduc vorba.

— Te gândeai… că s-ar putea să nu vreau?

— E regulile albilor. Habar n-am de care te ţii matale şi de care nu.

Ne privim în ochi pentru o clipă.

— M-am săturat de atâtea reguli, îi zic.

Aibileen chicoteşte şi-şi aruncă privirile pe fereastră. Îmi dau seama cât de aiurea sună în urechile ei o asemenea dezvăluire.

Patru zile-n şir rămân în faţa maşinii de scris, în dormitorul meu. Douăzeci de pagini bătute iniţial la maşină, pline de adnotări şi de cercuri roşii, devin treizeci şi unu, bătute încă o dată, de astă dată pe hârtie de calitate. Scriu o scurtă biografie a lui Sarah Ross, numele ales de Aibileen, după numele învăţătoarei care a murit când ea era în clasa a şasea. Îi menţionez vârsta şi ce făceau părinţii ei pentru a-şi câştiga traiul. Urmează propriile poveşti ale lui Aibileen, şi mă căznesc să-i respect stilul simplu, fără înflorituri şi ocolişuri.

În ziua a treia, Maman mă strigă din capul scărilor să afle ce fac, pentru numele lui Dumnezeu, cât e ziulica de lungă acolo sus, şi-i strig înapoi că *Bat la maşină nişte însemnări de la studierea Bibliei. Doar scriu toate lucrurile pe care le iubesc la Iisus*. O aud spunându-i lui Papa, după cină:

— Coace ea ceva.

Port prin casă mica mea Biblie albă, primită la botez, pentru a face minciuna mai credibilă.

Citesc şi recitesc ce-am scris şi, pe urmă, serile, îi arăt lui Aibileen ce-am scris şi ea procedează întocmai. Zâmbeşte şi dă aprobator din cap la părţile în care toate decurg bine şi frumos, dar la părţile mai neplăcute îşi scoate ochelarii cu ramă neagră şi zice:

— Ştiu că io am scris asta, da matale chiar vrei să scrii că…?

— Da, vreau, îi spun.

Sunt însă surprinsă eu însămi de tot ce-a intrat în poveştile astea, de frigiderele separate pentru negri în conacul Guvernatorului, de femeile albe făcând crize de furie ca nişte copii mici de la vreun şerveţel mototolit, de copiii albi spunându-i lui Aibileen „mamă”.

La trei dimineaţa, în ultima joi a Ivii februarie, cu numai două ştersături cu pastă albă în ceea ce e de-acum un manuscris de douăzeci şi şapte de pagini, vâr textul într-un plic mare, galben. Ieri, am sunat interurban la biroul doamnei Stein. Secretara, Ruth, mi-a spus că e la o întâlnire de afaceri. A preluat însă mesajul meu, cum că interviul cu pricina e pe drum. De atunci, n-a mai sunat nimeni.

Ţin pentru o clipă plicul la piept, aproape scâncind de surescitare şi griji. Îl expediez a doua zi, dis-de-dimineaţă, de la căsuţa poştală din Canton. Mă-ntorc acasă şi mă-ntind în patul meu cu ramă de fier, întrebându-mă ce se va întâmpla… *dacă îi va plăcea*. Dacă Elizabeth sau Hilly or să-şi dea seama ce-am pus la cale? Dacă Aibileen va fi concediată şi trimisă-n puşcărie? Mă simt de parc-aş cădea printr-un tunel întunecat şi răsucit, fără de capăt. Doamne, o vor bate cum l-au bătut pe băiatul ăla de culoare, doar pentru c-a folosit toaleta albilor? Ce fac eu? De ce-o expun la asemenea riscuri?

Mă duc la culcare. Am coşmaruri timp de cincisprezece ore, nici mai mult, nici mai puţin.

E unu şi-un sfert, iar Elizabeth şi Hilly o aşteaptă pe Lou Anne să-şi facă apariţia. N-am mâncat nimic astăzi, dacă nu socotim ceaiul pentru corectarea orientării sexualw din care-mi dă Maman, aşa că mă simt groaznic de irascibilă. Bâţâi din picior pe sub masă. Sunt aşa de zece zile, de când i-am trimis lui Elaine Stein, prin poştă, poveştile lui Aibileen. Am sunat încă o dată, iar Ruth, secretara, mi-a spus că i-a dat plicul de vreo patru zile, dar de atunci nu mai am nicio veste.

— Nu-i asta cea mai mare bădărănie cu putinţă? se-ntreabă Hilly.

Îşi priveşte ceasul şi pufneşte dispreţuitor. E pentru a doua oară când Lou Anne întârzie. Cu Hilly prin preajmă, fata n-are nicio şansă să reziste prea mult în grupul nostru.

Aibileen păşeşte în sufragerie şi mă străduiesc pe cât pot să n-o privesc prea mult. Mi-e teamă că Elizabeth sau Hilly ar putea citi ceva în ochii mei.

— Încetează cu bâţâitul din picior, Skeeter. Mişti toată masa! mă apostrofează Hilly.

Aibileen se mişcă prin cameră cu naturaleţe, fără să dea de bănuit nimic despre ceea ce se petrece între noi două. Bănuiesc c-a devenit o profesionistă în a-şi ascunde adevăratele trăiri.

Hilly mai amestecă o dată cărţile şi împarte o mână de gin rummy. Încerc să mă concentrez asupra jocului, dar mă năpădesc tot felul de detalii de fiecare dată când mă uit la Elizabeth. Mă gândesc la Mae Mobley, folosind closetul din garaj, la cum Aibileen nu-şi poate ţine prânzul adus de-acasă în frigiderul familiei. Detalii de care sunt de-acum conştientă.

Aibileen îmi oferă o gogoaşă de pe-o tavă de argint. Îmi reumple paharul de ceai cu gheaţă, de parc-am fi străinele care s-ar cuveni să fim. De când am expediat plicul la New York, am fost la ea acasă de două ori pentru a schimba cărţile împrumutate de la bibliotecă. Când merg la ea, poartă de fiecare dată rochia verde cu manşetele negre. Uneori, când zăbovesc mai mult, îşi mai scoate papucii de casă din picioare, pe sub masă. Crede că n-o observ. Ultima oară, a scos de nu ştiu unde un pachet de Montelaire şi-a fumat o ţigară, chiar acolo, în cameră, cu mine de faţă, iar asta m-a surprins – nonşalanţa de care a dat dovadă. Am fumat şi eu una. Acum îmi îndepărtează firimiturile de pe faţa de masă cu măturică argintată pe care le-am făcut-o cadou de nuntă lui Elizabeth şi lui Raleigh.

— Ei bine, că tot aşteptăm, am câteva noutăţi, zice Elizabeth şi recunosc dintr-o aruncătură privirea şi mâna ţinută ocrotitor pe abdomen.

— Sunt însărcinată, zice, şi buzele îi tremură uşor.

— Asta-i fantastic, zic.

Las cărţile jos şi-i ating braţul. Arată cu-adevărat de parc-ar fi gata să izbucnească în plâns.

— Când trebuie să naşti?

— Cândva, prin octombrie.

— Ei bine, cam era timpul, zice Hilly, dându-i şi o îmbrăţişare. Mae Mobley e deja fetiţă mare.

Elizabeth îşi aprinde o ţigară. Îşi aruncă privirea peste cărţi.

— Suntem cu toţii încântaţi.

Cât jucăm câteva mâini de încălzire, Hilly şi Elizabeth vorbesc despre nume pentru copii. Încerc să mă vâr şi eu în conversaţie.

— Fără doar şi poate, Raleigh – dacă-i băiat, spun.

Hilly sporovăieşte despre campania electorală a lui Williams. Candidează pentru un loc în Senatul statului, chiar dacă n-are niciun fel de experienţă politică. Sunt recunoscătoare când Elizabeth se resemnează şi-i dă ordine lui Aibileen să servească prânzul.

Când Aibileen se întoarce cu piftia, Hilly începe să se foiască pe scaun.

— Madame Aibileen, am un pardesiu mai vechi pentru matale şi un sac de haine rămase de la coana Walter – zice, şi-şi tamponează uşor buzele cu şervetul. Aşa că să vii până la maşină după ce terminăm prânzul, bine?

— Da, doamnă.

— Bagă de seamă să nu uiţi. Să nu mai am pe cap şi chestia asta.

— Vai, ce drăguţ din partea lui Hilly, nu-i aşa, Aibileen? exclamă Elizabeth. Să te duci să le iei imediat ce terminăm aici.

— Da, doamnă.

Hilly îşi ridică vocea cam cu trei octave de fiecare dată când vorbeşte cu oamenii de culoare. Elizabeth zâmbeşte de parc-ar vorbi cu vreun copil – dar nu al ei, de bună seamă. Am început să fiu atentă la detaliile astea.

Când Lou Anne Templeton îşi face în sfârşit apariţia, noi am terminat de mâncat creveţii cu pastă de porumb şi suntem gata să ne apucăm de desert. Hilly se dovedeşte uluitor de înţelegătoare. La urma urmei, Lou Anne întârziase din pricina unor treburi legate de Ligă.

Ceva mai târziu, o felicit pe Elizabeth încă o dată şi mă îndrept spre maşină. Aibileen e şi ea afară, strângând din maşina lui Hilly pardesiul „de-abia purtat” din 1942 şi sacul de haine vechi pe care Hilly, din motive care-mi scapă, a decis să nu i le dea slujnicei sale, Yule May. Hilly îşi face şi ea apariţia şi-mi înmânează un plic.

— E pentru buletinul de săptămâna viitoare. Ai grijă să-l bagi pe undeva, da?

Dau din cap, aprobator, şi Hilly se îndreaptă spre maşina ei. Chiar în clipa în care Aibileen deschide uşa din faţă pentru a se întoarce în casă, îmi aruncă o privire peste umăr. Scutur din cap că „nu” şi pronunţ, pe muteşte, „NI-MIC”. Dă din cap în semn c-a înţeles şi intră.

În aceeaşi seară lucrez la buletinul săptămânal, dorindu-mi să fi putut lucra la poveştile mele mai degrabă. Răsfoiesc notiţele de la ultima întâlnire a Ligii şi dau peste plicul lui Hilly. Îl deschid. Conţine doar o pagină, scrisă cu scrisul masiv, cu înflorituri, al lui Hilly.

Hilly Holbrook introduce Iniţiativa pentru îmbunătăţirea Igienei Personalului Domestic. O măsură de prevenire a bolilor. Instalarea unor toalete ieftine, în garaj sau în şopron, în casele lipsite de această importantă încăpere. Doamnelor, ştiaţi că:

- *99 din toate bolile celor de culoare sunt transmise prin urină?*
- *Albii pot să rămână pe vecie cu sechele din cauza mai tuturor acestor boli, pentru că ne lipseşte imunitatea pe care negrii o posedă prin pigmentaţia lor mai închisă?*
- *Unii germeni ai albilor pot fi nocivi şi pentru cei de culoare?*

Protejaţi-vă! Protejaţi-vă copii! Protejaţi-vă personalul domestic!
Din partea familiei Holbrooks, vă spunem: Cu plăcere!

Telefonul sună în bucătărie şi mă-mpiedic încercând să ajung mai repede la el. Dar Pascagoula a şi răspuns deja.

— Reşedinţa doamnei Charlotte.

O ţintuiesc cu privirea, cum dă din cap şi zice:

— Da, doamnă, e aicea.

Şi-mi întinde receptorul cu mâna încă udă de la vase.

— Eugenia la telefon, zic dintr-o suflare.

Papa e pe câmp, iar Maman are o consultaţie la doctor, în oraş, aşa că întind firul telefonului până la masa din bucătărie.

— Aici e Elaine Stein.

Trag adânc aer în piept.

— Da, doamnă. Aţi primit pachetul de la mine?

— L-am primit, zice, şi, pentru câteva secunde, în receptor nu i se aude decât respiraţia.

— Sarah Ross asta e o figură. Îmi plac poveştile ei. Îi place să se vaiete, dar fară să-şi plângă prea mult de milă.

Dau aprobator din cap. Nu ştiu ce vrea să spună cu „să se vaiete”, dar îmi imaginez că e ceva de bine.

— Rămân însă la părerea că o carte de interviuri… în mod normal n-ar merge la public. Nu-i nici ficţiune, dar nici non-ficţiune. Poate că-i antropologică, dar ăsta-i un cuvânt de speriat.

— V-a… plăcut însă?

— Eugenia – oftează şi suflă fumul drept în receptor ai văzut coperta de săptămâna trecută de la *Life Magazine*?

N-am văzut coperta de la *Life Magazine* de o lună, atâta am fost de ocupată.

— Martin Luther King, dragă. Tocmai ce-a anunţat un marş de proporţii în Washington D.C. Şi-a chemat toţi negrii să i se alăture. Ba şi albii, că tot veni vorba. Atât de mulţi albi şi negri n-au mai fost împreună de când au filmat *Pe aripile vântului*.

— Da, am auzit… ceva despre marşul… ăă, evenimentul ăsta, mint cu neruşinare.

Îmi acopăr ochii cu mâna, dorindu-mi din tot sufletul să fi apucat să citesc ziarele săptămâna asta. Aşa, vorbesc ca o proastă.

— Sfatul meu e să scrii textul şi să-l scrii cât se poate de repede. Marşul e programat pentru august, aşa că ar trebui să ai textul gata de Anul Nou.

Simt că mă sufoc. Îmi spune să-i dau bătaie şi să-l scriu! îmi spune să…

— Vreţi să ziceţi că-l publicaţi? Dacă reuşesc să-l termin până…

— Nu vreau să zic nimic, se răsteşte ea. Spun doar că-l voi citi. Citesc sute de manuscrise săptămânal şi de obicei le resping pe toate.

— Îmi cer scuze, am… îl voi scrie. Va fi gata în ianuarie.

— Şi patru sau cinci interviuri nu sunt suficiente pentru o carte. Ai nevoie de vreo duzină, poate chiar mai multe. Le ai pe toate programate, nădăjduiesc…

Mi se face gura pungă.

— În mare… parte.

— Bun. Atunci dă-i bătaie. Înainte ca toată povestea asta cu drepturile civile să se fâsâie.

În aceeaşi seară, dau fuga la Aibileen. Îi duc încă trei cărţi de pe lista pe care mi-a dat-o. Mă doare spatele de la atâta stat încovoiată peste maşina de scris. În după-amiaza asta am scris toate persoanele pe care le ştiu că au slujnice – adică toate cunoştinţele mele – şi numele servitoarelor. Din păcate, nu îmi mai amintesc majoritatea numelor.

— Mulţumesc frumos. Oh, Doamne, ia te uită!

Zâmbeşte, răsfoind *Walden*[16] de parcă atunci ar vrea să se şi apuce de citit.

— Azi după-amiază am vorbit cu doamna Stein, îi zic.

Mâinile lui Aibileen îngheaţă pe pagini.

— Am ştiut că ceva-i în neregulă. Am văzut-o pe chipu matale.

Trag adânc aer în piept.

— A spus că-i place ce-am scris până acum, dar că nu poate să spună cu siguranţă dacă ne publică până nu terminăm toată povestea.

Încerc să mă arăt optimistă.

— Trebuie să terminăm după Anul Nou.

— Da astea-s veşti bune, nu-i aşa?

Dau din cap, încercând să zâmbesc.

— *Ianuarie*, şopteşte Aibileen.

Se ridică şi iese din bucătărie. Se întoarce cu un calendar de perete cu Tom Candy.[17] Îl aşază pe masă şi începe să răsfoiască lunile.

— Acu pare departe, da nu-i decât la două… patru… şase… zece pagini distanţă. E aci înainte să ne dăm bine seama.

Zâmbeşte.

— Mi-a mai spus că trebuie să intervievez măcar vreo douăsprezece slujnice, ca să ia în considerare în mod serios publicarea.

Acum, vocea îmi sună ca strangulată.

— Da'… nu mai e alte slujnice să vorbească, coniţă Skeeter.

Îmi încleştez mâinile-n poală, închid ochii.

— N-am pe cine să mai întreb, Aibileen, zic, aproape ţipând.

Mi-am petrecut ultimele patru ore dând târcoale acestei realităţi.

— Să fim serioase, pe cine? Pe Pascagoula? Dacă vorbesc cu ea, Maman află în secunda următoare. Nu-s eu cea care cunoaşte alte slujnice.

Privirea lui Aibileen se desprinde din ochii mei atât de repede, că-mi vine să pufnesc în plâns. *La naiba, Skeeter!* Toate barierele pe care le-am dărâmat în aceste luni sunt din nou în picioare în doar câteva secunde.

— Îmi pare rău, spun cât se poate de repede. Îmi pare rău că am ridicat tonul.

— Ba nu, e treaba mea să găsesc altele.

— Ce-ar fi să vorbim cu slujnica lui Lou Anne? întreb aproape în şoaptă, citind de pe lista scrisă după-amiază. Cum o cheamă? Louvenia? O cunoşti?

Aibileen aprobă din cap. Îşi ţine încă privirea ţintuită în poală.

— Am întrebat-o deja pe Louvenia. Nepotu ei e ăla de-a orbit. Zice că-i pare rău, da tre să se gândească mai întâi şi întâi la băiat.

— Dar slujnica lui Hilly? Yule May? Pe ea ai întrebat-o?

— Zice că-i prea ocupată cu intratu copiilor ei în colegiu, la anu.

— Alte slujnice care merg la biserică? Ai vorbit cu ele?

Aibileen dă încă o dată din cap.

— Toate-şi găsesc scuze. Da zic zău, io cred că-s doar speriate.

— Dar câte? Cu câte ai stat de vorbă?

Aibileen îşi ia carneţelul, răsfoieşte paginile, numărând în şoaptă.

— Treiş3unu, zice.

Las să-mi scape un şuierat prelung. Habar n-aveam că-mi ţinusem răsuflarea.

— Sunt… multe, zic.

Aibileen mă priveşte, în sfârşit, în ochi.

— N-am vrut să zic, spune, şi fruntea i se încreţeşte a supărare. Nu până aflam ceva de la cucoana din New York…

Îşi scoate ochelarii. Îngrijorarea i se citeşte pe faţă. Încearcă să şi-o ascundă sub un zâmbet tremurat.

— M-apuc să le-ntreb înc-o dată, zice şi se apleacă spre mine.

Oftez.

— Foarte bine.

Înghite în sec de mai multe ori, dă repede din cap, încercând să-mi transmită cât de serios vorbeşte.

— Te rog, nu mă lăsa în plata Domnului. Lasă-mă să rămân în planu ăsta cu matale.

Închid ochii. Am nevoie de-o pauză. Chipul ei îngrijorat e deja prea mult. Cum de-am putut să ridic vocea la ea?

— Aibileen, linişteşte-te. Suntem… împreună în toată povestea asta.

Câteva zile mai târziu, stau în bucătărie, plictisită, fumând, un obicei de care pare-se că nu mă mai dezbar în ultima vreme. S-ar putea să fi devenit „dependentă”. Ăsta-i un cuvânt pe care domnul Golden îl întrebuinţează cu plăcere. *Proştii sunt dependenţi cu toţii*. La răstimpuri, mă cheamă în biroul său şi-mi revizuieşte articolele din ultima lună, cu un creion roşu-n mână, încercuind, tăind şi bombănind.

— E bine-aşa, zice. Tu eşti bine?

— Bine, zic.

— Bine-atunci, zice.

Înainte de plecare, secretara grasă îmi înmânează cecul de zece dolari şi cam la asta se reduce slujba mea de domnişoara Myrna.

Bucătăria e sufocantă, dar trebuia să ies din camera mea, unde mă frământ prea mult, fiindcă nicio altă slujnică n-a fost încă de acord să stea de vorbă cu noi. În plus, trebuie să fumez aici pentru că e singura încăpere din toată casa fără un ventilator în tavan care să împrăştie scrumul peste tot. Când aveam zece ani, Papa a făcut o tentativă să instaleze unul mititel în tavanul subţire al bucătăriei, fără s-o consulte pe Constantine. Ea l-a dojenit cu degetul, de parcă şi-ar fi parcat Fordul pe tavan.

— E pentru tine, Constantine, să nu-ţi mai fie aşa de cald toată ziua în bucătărie.

— Nu lucrez io în nicio bucătărie cu ventilator, conaşule Carlton.

— Ba lucrezi. Uite, acum îl conectez la curent.

Papa s-a căţărat pe-o scară. Constantine a umplut o oală cu apă.

— Daţi-i drumu atuncea, a oftat Constantine.

Papa a răsucit întrerupătorul. În cele câteva secunde până să se pornească de-adevăratelea, făina pentru prăjitură zburase deja din mixer şi începuse să plutească prin cameră, iar reţetele de pe tejghea fâlfâiseră până pe cuptor, unde au luat foc. Constantine a înşfăcat repede sulul de hârtie în flăcări şi l-a trântit într-o găleată cu apă. Încă se mai vede urma unde ventilatorul a atârnat pentru zece minute.

În ziar, îl văd pe senatorul de stat, Whitworth, indicând cu degetul un teren viran unde intenţionează să construiască noul Colloseum. Întorc pagina. Urăsc să mi-aduc aminte de întâlnirea cu Stuart Whitworth.

Pascagoula se învârteşte prin bucătărie. O urmăresc cum decupează aluatul de gogoşi cu un păhărel de whisky ce n-a văzut în viaţa lui alcoolul, doar aluatul. În spatele meu, ferestrele bucătăriei sunt înţepenite în poziţia deschis cu un vraf de cataloage publicitare. Fotografiile unor mixere de mână, cu doi dolari bucata, şi ale unor jucării de comandat prin poştă flutură în vânt, umflate şi zdrenţuite de ploile ultimului deceniu.

Poate c-ar trebui s-o *întreb pe Pascagoula. Poate Maman n-ar afla niciodată.* Mă mint singură.

Maman îi urmăreşte fiecare mişcare şi, oricum, Pascagoula pare să se teamă de mine, ca şi cum aş fi gata s-o pârăsc dacă ar greşi cu ceva. Ar dura ani întregi doar să pot străpunge această teamă. Bunul simţ îmi spune s-o las pe Pascagoula în afara acestei poveşti.

Telefonul începe să ţârâie precum o alarmă de incendiu. Pascagoula îşi încleştează mâna pe lingura cu care învârte într-o oală şi eu înhaţ receptorul înainte s-apuce.

— Minny ne dă o mână de ajutor, şopteşte Aibileen.

Mă strecor în cămară şi mă aşez pe cutia mea favorită de făină. Pentru câteva secunde, nu sunt în stare să îngaim niciun cuvânt.

— Când? Când poate începe?

— Joia ailaltă. Da pune nişte condiţii.

— Care?

Aibileen face o pauză.

— Zice că nu vrea să vadă niciun Cadillac de partea astă-laltă a podului Woodrow Wilson.

— În regulă, zic. Cred… că aş putea conduce camioneta.

— Şi mai zice… mai zice că matale nu poţi sta în aceeaşi parte a camerei cu ea. Vrea să te poată vedea drept în faţă în fiece clipă.

— Păi… o să stau unde vrea ea să stau.

Vocea lui Aibileen devine mai blândă.

— N-a apucat să te cunoască aşa cum se cuvine, asta-i tot. Şi n-a avut experienţe prea bune cu alte cucoane albe.

— Tot ce e nevoie să fac, o să fac.

Ies din cămară radiind de bucurie şi aşez telefonul în furca de pe perete.

Pascagoula mă priveşte, cu păhărelul de whisky într-o mână şi o bucată de aluat nedospit în cealaltă. Îşi coboară repede privirile şi se întoarce la treabă.

Două zile mai târziu, îi spun lui Maman că merg să-mi cumpăr o nouă ediţie din Biblia Regelui James, având în vedere c-a mea e ferfeniţită şi alte poveşti de felul ăsta. Îi mai spun şi că mă simt vinovată conducând Cadillacul când toţi copiii ăia sărmani mor de foame în Africa, aşa că am decis ca astăzi să folosesc vechea camionetă. Îşi mijeşte ochii la mine de pe balansoar.

— Şi de unde anume zici că vrei să cumperi Biblia asta?

Clipesc, surprinsă.

— Au… au comandat-o special pentru mine. La biserica din

Canton..

Dă din cap, fără să spună nimic, mulţumindu-se să mă fixeze cu privirea în vreme ce mă căznesc să pornesc vechea camionetă. Îmi ia şapte minute să conduc din centrul Jackson până pe strada Farrish, cu o maşină de tuns iarba agăţată în spatele camionetei cu podeaua ruginită. Printre picioarele mele se întrevede, la răstimpuri, asfaltul. Măcar nu târăsc după mine un tractor.

Aibileen îmi deschide şi mă strecor înăuntru. În spatele sufrageriei stă Minny, cu mâinile încrucişate pe pieptu-i generos. Am întâlnit-o de câteva ori, pe când Hilly îi mai dădea voie doamnei Walter să găzduiască partidele de bridge. Şi Minny, şi Aibileen sunt încă în uniformele lor albe.

— Bună ziua, îi spun, fără să avansez în partea cealaltă a camerei. Mă bucur să te revăd.

— Donşoară Skeeter, zice Minny şi dă din cap în semn de salut.

Se aşază pe un scaun de lemn adus din bucătărie de Aibileen şi scaunul pârâie din toate încheieturile. Mă aşez pe canapea, la capătul cel mai îndepărtat cu putinţă. Aibileen se aşază la celălalt capăt, între noi două.

Îmi dreg vocea şi încerc să schiţez un zâmbet. Minny măcar nu se preface. E zdupeşă şi mică şi puternică. Pielea ei e mai neagră de vreo zece ori decât a lui Aibileen, strălucitoare şi întinsă ca o pereche de pantofi noi, de lac.

— I-am spus deja lui Minny cum scriem noi poveştile, zice Aibileen. Matale mă ajuţi să le scriu pe-ale mele. Pe-ale ei ţi le spune ea şi matale le pui în scris.

— Şi, Minny, poţi avea deplină încredere. Vei vedea tot ce scriu şi…

— Ce te face să crezi că noi, ăştia, negrii, avem nevoie de ajutorul matale?

Minny se ridică şi scaunul scrijeleşte podeaua.

— Ce-ţi pasă? *Albă* ce eşti!

Mă uit la Aibileen. Niciun negru nu mi-a mai vorbit vreodată aşa.

— Nu e nimenea duşmani aicea, Minny, zice Aibileen. Stăm doar la taclale.

— Despre ce? mă-ntreabă Minny. De un să ştiu că nu vrei să-ţi spun toate alea doar ca să mă bagi în belea?

Minny arată spre fereastră.

— Lu Medgar Evers, ofiţeru NAACP[18] care locuieşte la cinci minute de-aci, i-au aruncat în aer şopronu az-noapte. Doar peri c-a stat *la taclale*.

Simt că faţa mi-a luat foc. Vorbesc rar, dar apăsat.

— Vrem să arătăm cum se văd lucrurile din perspectiva voastră… ca oamenii să poată înţelege lucrurile prin ochii voştri. Sperăm… sperăm că aşa se poate schimba câte ceva.

— Şi cam ce crezi matale că poţi schimba cu asta? Ce lege care să te oblige să te porţi cumsecade cu slujnica?

— Stai niţel, îi zic. Nu încerc să schimb nicio lege. Doar nişte atitudini şi…

— Ştii ce s-ar putea întâmpla dacă ne-ar găsi aci? Nu mă face să pomenesc de ziua în care am folosit din greşeală cabina de probă a albelor la magazinu de ţoale şi m-am trezit cu *puşti* aţintite spre casă…

Urmează un moment de tăcere stânjenitoare, în care se aude doar ceasul Timex ticăind pe poliţă.

— Nu trebe să faci asta, Minny, zice Aibileen. Nu-i mare scofală dacă te răzgândeşti.

Încet, ezitantă, Minny se aşază din nou pe scaun.

— O fac. Am vrut doar să fiu sigură că-nţelege în ce ne băgăm, că astea nu e jocuri.

Îmi arunc privirile spre Aibileen. Îmi face semn din cap că „da”. Trag adânc aer în piept. Mâinile îmi tremură.

Încep cu întrebări generale şi, cumva, pe nesimţite, ajungem la slujba lui Minny. Se uită la Aibileen când vorbeşte, de parc-ar încerca să uite că mă aflu şi eu în încăpere. Notez fiecare cuvinţel, cu creionul fugindu-mi pe pagini cât de repede cu putinţă. Ne-am gândit că un creion e mai puţin oficial decât o maşină de scris.

— Ş-apoi într-o bună zi găsesc slujba asta la care tre să lucrez până noaptea târziu… Şi ştii ce s-a întâmplat?

— Ce… ce s-a întâmplat? bâigui, deşi, când întreabă, se uită la Aibileen.

— *Vaaai, Minny* – se maimuţăreşte – *eşti a mai bună servitoare pe care-am avut-o. Minny a noastră, te vom păstra pentru totdeauna.* Apoi, într-o bună zi, îmi zice că-mi dă o săptămână de vacanţă plătită. N-am avut vacanţă, nici plătită, nici neplătită, toată viaţa mea. Şi, când îmi fac apariţia la uşă, o săptămână mai târziu, duşi sunt! Se mutaseră la Moble, i-a spus cuiva că s-a temut că-mi găsesc de lucru înainte să plece, dacă aflu din vreme. Coniţa Deşte Puturoase n-a putut suporta gându să trăiască o singură zi fără o slujnică s-o servească.

Sare dintr-o dată în picioare şi-şi aruncă poşeta pe umăr.

— Tre să plec. Îmi dă palpitaţii numa când vorbesc despre asta.

Şi dusă este, trântind uşa în urma ei.

Îmi ridic privirile din carneţel şi-mi şterg broboanele de sudoare de pe frunte. Şi-acuma încă era bine dispusă, îmi zice Aibileen.

În următoarele două săptămâni, ne întâlnim toate trei, pe aceleaşi locuri, în sufrageria mică, dar primitoare, a lui Aibileen. Minny îşi face intrarea ca o furtună de fiecare dată, apoi se mai domoleşte pe

măsură ce-i spune lui Aibileen povestea, pentru ca, la sfârşit, să plece la fel de furioasă precum sosise. Notez cât de mult îmi stă în putinţă.

Când Minny ajunge la noutăţile despre coniţa Celia, *cum se strecoară la etaj şi crede că n-am văzut-o, da io ştiu, cucoana asta nebună coace ea ceva…* – se opreşte de fiecare dată, la fel cum face Aibileen când începe să vorbească despre Constantine.

— Asta nu face parte din poveste. Las-o matale deoparte pe coniţa Celia.

Mă priveşte în tăcere până când vede că m-am oprit din scris.

În afara supărării pe oamenii albi, lui Minny îi place să vorbească despre mâncare.

— Păi, ia să vedem. Întâi de toate, pun fasolea verde, p-ormă dau fuguţa şi pornesc cotletele de porc, pen că, ştii matale – mmm-mmm – îmi plac cotletele fierbinţi, de-abia scoase de la cuptor…

Într-o zi, pe când ne spune… *şi-am un copil alb într-un braţ, fasolea verde în oală…* se opreşte dintr-o dată. Îşi împinge spre mine bărbia. Bate, nervoasă, din picior.

— Juma din lucrurile astea n-au nimic de-a face cu drepturile negrilor. Sunt doar lucruri de zi cu zi.

Mă măsoară din priviri.

— Îmi pare mie că matale scrii doar despre *viaţă*.

Mă opresc din scris. Are dreptate. Realizez dintr-o dată că asta mi-am dorit din capul locului. Îi spun:

— Aşa sper.

Se ridică şi zice că are treburi mai importante decât speranţele mele.

Seara următoare, lucrez în camera mea, izbind cu sete clapele maşinii Corona. Dintr-o dată, o aud pe Maman urcând scările în goană. În două secunde e deja în camera mea.

— Eugenia! – şuieră ea.

Sar în picioare atât de repede, că scaunul aproape se izbeşte de podea, încercând să ascund de privirea ei paginile dactilografiate.

— Da, mamă?

— Nu e cazul să te panichezi, dar jos e un bărbat – un bărbat foarte *înalt* – care ar vrea să te vadă.

— Cine?

— Zice că-l cheamă Stuart Whitworth.

— Ceee?

— Susţine că aţi avut o întâlnire de-o seară, dar atunci cum se face că eu nu ştiu nimic…

— Hristoase!

— Nu lua numele Domnului în deşert, Eugenia Phelan! mai bine pune-ţi nişte ruj pe buzele alea.

— Crede-mă, Maman – îi spun în vreme ce-mi dau, oricum, cu nişte ruj. Nici lui Iisus nu i-ar fi plăcut prea mult de el.

Îmi perii părul, pentru că ştiu că arată groaznic. Ba chiar mă spăl şi pe mâini, până la coate, de toată negreala de la maşina de scris şi de rămăşiţele albe de pastă corectoare.

Maman mă măsoară din cap până-n picioare, îmbrăcată cum sunt în pantaloni şifonaţi de bumbac şi în cămaşa veche a tatei, butonată până la ultimul nasture.

— E un Greenwood Whitworth sau un Natchez?

— E fiul senatorului, îi zic.

Mamei îi cade falca atât de jos, că se izbeşte de şiragul de perle. Cobor scările pe lângă portretele noastre din copilărie, atârnate de perete. Fotografiile lui Carlton se înşiruiesc pe aproape tot peretele, din ziua în care s-a născut, până mai ieri. Ale mele se opresc la vârsta de doisprezece ani.

— Maman, lasă-ne şi pe noi puţin.

O urmăresc cum se târăşte în camera ei, privindu-mă încă o dată peste umăr înainte să dispară.

Ies pe verandă şi iată-l! După trei luni de la întâlnirea noastră, iată-l pe Stuart Whitworth însuşi, stând pe veranda casei mele, în pantaloni kaki, haină albastră şi cravată roşie, parcă ar fi gata de cina de duminică.

Măgarul.

— Ce vânt te-aduce? îl întreb.

Dar nu zâmbesc. N-am de gând să-i zâmbesc acestui om.

— Păi… m-am gândit să văd ce mai faci.

— Bine. Vrei ceva de băut? Sau mai bine s-aduc toată sticla de whisky?

Se încruntă. Nasul şi fruntea îi sunt roşii de parcă ar fi lucrat în soare.

— Uite ce e… Ştiu c-a trecut ceva timp de-atunci, dar am venit de fapt să cer scuze.

— Cine te-a trimis? Hilly? William?

Sunt opt balansoare goale înşiruite pe verandă. Nu-l poftesc să ia loc pe niciunul.

Se uită înspre câmpul de bumbac de la vest, acolo unde soarele se pregăteşte să se îngroape în ţărâna roşiatică. Îşi îndeasă mâinile în buzunarele pantalonilor precum un puşti de doisprezece ani.

— Îmi dau seama că m-am purtat ca un nesimţit în seara aceea… şi m-am tot gândit…

Râd, pentru că nu ştiu ce altceva să fac. Sunt atât de stânjenită c-a trebuit să vină până aici să mă facă să retrăiesc toată întâlnirea.

— Uite ce e, zice, îi spusesem lui Hilly de-o mie de ori că nu eram pregătit să merg la nicio întâlnire. Nu eram nici măcar aproape de a fi pregătit…

Scrâşnesc din dinţi. Nu-mi vine să *cred* că simt căldura unui val de lacrimi! Doar au trecut luni de zile de la întâlnire. Dar îmi amintesc perfect cât de la mâna a doua m-am simţit în seara aceea, şi cât de mult mă pregătisem pentru întâlnire.

— Şi-atunci de ce-ai mai venit?

— Habar n-am, zice, şi dă din cap. Ştii şi tu cât de insistentă poate să fie Hilly.

Stau nemişcată, aşteptând să văd ce vrea până la urmă. Îşi trece mâna prin părul castaniu-deschis. E atât de des că-i aproape sârmos. Arată obosit.

Îmi feresc privirile pentru că arată aproape drăguţ, ca un băieţel crescut peste noapte – ceva la care n-am chef să mă gândesc acum. Vreau să-l văd plecat – nu vreau să retrăiesc senzaţiile de atunci, dar mă trezesc spunând:

— Cum adică „nu erai pregătit”?

— Nu eram gata. Nu după tot ce se întâmplase.

Îl fixez cu privirea.

— Ai vrea să ghicesc?

— Eu şi Patricia van Devender. Ne logodiserăm anul trecut, pe urmă… Credeam că ştii.

Se prăbuşeşte într-unul dintre balansoare. Nu mă aşez lângă el. Nu intenţionez să-i plâng de milă.

— Ce? A fugit cu altul?

— Pe dracu!

Îşi îngroapă capul între mâini şi îl aud murmurând:

— Asta ar fi fost o adevărată sărbătoare de Mardi Gras, prin comparaţie cu ceea ce s-a petrecut.

Mă abţin să-i spun ce-mi stă pe limbă, şi-anume că probabil a meritat orice i-o fi făcut, fiindcă arată mult prea jalnic. Acum, că toată vorbăria lui de băiat rău s-a evaporat împreună cu băutura, mă întreb dacă nu cumva aşa o fi el, jalnic, în tot restul timpului.

— Eram împreună încă de când aveam cincisprezece ani. Ştii cum e când eşti cu cineva atât de mult timp.

Şi nu ştiu ce mă apucă să admit asta, în afara faptului că nu am nimic de pierdut.

— De fapt, habar n-am, îi spun. N-am avut niciodată un prieten.

Se uită la mine şi încearcă să râdă.

— Ei bine, asta trebuie să fie!

— Să fie ce?

— N-am întâlnit niciodată pe cineva care să-mi spună exact ce gândeşte. Nu o femeie, în orice caz.

— Crede-mă pe cuvânt, aş avea *mult* mai multe de spus.

Oftează.

— Când ţi-am văzut faţa… acolo, lângă camion… Crede-mă. Nu sunt genul ăsta. Chiar nu sunt un ticălos.

Îmi feresc privirea, stânjenită. Încep să pricep ce vrea să spună de fapt, şi-anume că, deşi sunt diferită, nu sunt diferită într-un fel ciudat sau anormal, nu e vorba de faptul că sunt atât de înaltă. Ci, poate, în sensul bun al cuvântului.

— De fapt, am venit să văd dacă nu vrei să mergem în oraş, la cină. Am putea sta de vorbă – zice şi se ridică în picioare – şi, poate, de data asta, chiar am putea să ne ascultăm unul pe altul.

Rămân înţepenită, şocată. Ochii îi sunt albaştri şi limpezi şi mă fixează ca şi cum răspunsul meu chiar ar însemna enorm pentru el. Trag adânc aer în piept, gata să spun „da” – de ce tocmai eu, din întreaga lume, l-aş refuza? – şi el îşi muşcă buza de jos, aşteptând.

Apoi mă gândesc cum s-a purtat cu mine, de parc-aş fi fost un nimic. Cum s-a îmbătat ca un porc, de nefericit ce era că trebuia să fie cu mine pentru o seară. Mă gândesc cum mi-a spus că miros a îngrăşământ. Mi-au trebuit trei luni ca să reuşesc să-mi scot acest comentariu din minte.

— Nu! exclam dintr-o dată. Mulţumesc, dar chiar nu-mi pot imagina ceva mai groaznic.

Dă din cap, îşi pleacă privirea. Apoi începe să coboare încet scările de la verandă.

— Îmi pare rău, zice, îndreptându-se spre maşină. Asta venisem să-ţi spun şi, ei bine, am zis ce-am avut de zis.

Stau pe verandă, ascultând sunetele cu ecouri ale înserării, scrâşnetul pietrişului sub tălpile lui Stuart, câţiva câini furişându-se printre umbrele asfinţitului. Pentru o clipă, îmi amintesc de Charles Gray, primul şi singurul sărut din viaţa mea. Cum m-am ferit atunci, fiind sigură – nu ştiu de ce – că sărutul nu îmi era adresat.

Intră în maşină şi trânteşte portiera. Îşi instalează cotul pe geamul deschis. Dar îşi ţine privirea plecată în continuare.

— Dă-mi un minut! – mă trezesc strigând. Lasă-mă să-mi iau un jerseu.

Nimeni nu se oboseşte să ne spună nouă, fetelor, care nu mergem la întâlniri cu băieţii, că, de fapt, ceea ce îţi aminteşti e aproape la fel de plăcut ca şi ceea ce s-a întâmplat în realitate. Maman urcă la etajul trei şi se aşază pe pat lângă mine, dar mă prefac adormită. Şi asta pentru că vreau să-mi reamintesc de una singură pentru o vreme.

Aseară, am mers cu maşina până la Robert E. Lee, pentru cină. Apucasem să pun pe mine un jerseu albastru-deschis şi o fustă strâmtă, albă. Ba chiar o lăsasem pe Maman să-mi perie părul, încercând, în acelaşi timp, să-i ignor indicaţiile.

— Şi, mai cu seamă, nu uita să zâmbeşti. Bărbaţilor nu le plac femeile care stau ca o mătură o seară-ntreagă şi nu te crăcăna ca o indiană, ţine-ţi picioarele încrucişate…

— Picioarele sau gleznele?

— Gleznele! Chiar nu-ţi aminteşti nimic din Clasa de Bune Maniere a lui Madame Rheimer? Şi dă-i bătaie şi minte-l că te duci la biserică în fiecare duminică şi, orice-ai face, nu zdrobi-ntre dinţi gheaţa din pahar, asta-i îngrozitor! Oh, şi-n cazul în care conversaţia începe să lâncezească, pomeneşte-i de verişorul tău de-al doilea, care-i membru în consiliul local din Kosciusko…

Cum peria şi netezea, şi netezea şi peria, Maman continua să mă întrebe cum l-am cunoscut şi cum a decurs prima noastră întâlnire, dar am reuşit să mă smulg din mâinile ei şi-am zbughit-o pe scări în jos, tremurând de curiozitate şi nerăbdare. Când, în sfârşit, am ajuns la restaurantul hotelului şi ne-am aşezat la masă, cu şervetele în poală, un ospătar ne-a anunţat că închid în curând. Tot ce ne mai puteau servi era desertul.

Apoi Stuart a devenit tăcut.

— Tu… ce ţi-ai dori, Skeeter? m-a întrebat şi dintr-o dată am redevenit încordată, întrebându-mă

dacă nu cumva plănuieşte să se îmbete din nou.

— O Coca-Cola – cu multă gheaţă.

— Nu, a zis şi-a zâmbit. Întrebam… ce ţi-ai dori în viaţă.

Am tras aer în piept, ştiind perfect ce-ar vrea Maman să spun:

copii frumoşi şi sănătoşi, un soţ de care să am grijă, aparatură de bucătărie nouă şi strălucitoare, pe care s-o folosesc la gătitul unor mese gustoase, dar sănătoase, pentru familia mea.

— Vreau să scriu, i-am zis. Ziaristă. Sau romancieră. Sau poate amândouă.

Şi-a ridicat privirea şi m-a privit drept în ochi.

— Îmi place, a zis, şi-apoi s-a mulţumit să mă privească fix. M-am tot gândit la tine. Eşti deşteaptă, drăguţă şi – zâmbeşte – înaltă.

Drăguţă?

Am mâncat sufleu de căpşuni şi-am băut câte un pahar de Chablis. Mi-a povestit cum îţi poţi da seama dacă se găseşte petrol sub un câmp de bumbac şi eu i-am spus cum singura femeie de la ziar e secretara.

— Sper că vei scrie ceva cu adevărat bun. Ceva în care să crezi cu adevărat.

— Mulţumesc. Sper… şi eu.

Nu i-am spus nimic nici despre Aibileen şi nici despre doamna Stein.

Nu avusesem ocazia să privesc de-aproape feţele prea multor bărbaţi, şi am observat cum pielea îi e mai groasă decât a mea, arămie şi acoperită cu un puf blond care părea să crească văzând cu ochii. Mirosea amărui. Mirosea a pin. La urma urmei, nasul nu îi era chiar atât de coroiat.

Ospătarul a început să caşte zgomotos într-un colţ al restaurantului, dar l-am ignorat amândoi şi-am rămas în continuare la poveşti. Şi, pe când îmi doream să-mi fi spălat părul de dimineaţă, în loc să mă mulţumesc doar cu o baie, dar eram bucuroasă că măcar apucasem să mă spăl pe dinţi, s-a aplecat din senin peste masă şi m-a sărutat. Chiar în mijlocul restaurantului hotelului Robert E. Lee m-a sărutat pe îndelete, cu gura deschisă, şi fiecare părticică a corpului meu – pielea, claviculele, scobiturile din spatele genunchilor, tot interiorul meu s-a umplut dintr-o dată de lumină.

Într-o după-amiază de luni, la câteva săptămâni după întâlnirea mea cu Stuart, mă opresc la bibliotecă în drum spre Ligă. Înăuntru miroase a plictiseala unei săli de clasă şi-a vomă curăţată cu Lysol.[19] Am venit să mai împrumut nişte cărţi pentru Aibileen şi să verific dacă s-a scris ceva, vreodată, despre ajutoarele din casă.

— Ei, ia te uită, Skeeter!

Iisuse. E Susie Pernell. În liceu, ar fi fost probabil votată drept fata care vorbeşte cel mai mult.

— Bună, Susie… Ce faci pe-aici?

— Lucrez aici pentru comitetul Ligii, nu-ţi aminteşti? Ar trebui să te bagi şi tu, Skeeter, e chiar amuzant! Apuci să citeşti toate revistele, să ordonezi cărţile, ba chiar să şi plastifiezi permisele de bibliotecă!

Susie se preface că pozează lângă uriaşa maşină maronie, ca şi cum ar fi la Preţul Corect.[20]

— Pare să fie interesant!

— Cu ce vă pot ajuta astăzi, doamnă? Avem romane poliţiste, de dragoste, cărţi de cum-să-ţi-faci-machiajul, să-ţi coafezi părul – face o pauză şi-şi dă capul pe spate – cum-să-ţi-îngrijeşti-trandafirii, să-ţi decorezi casa…

— Vreau doar să arunc o privire, mulţumesc.

Dispar grăbită printre rafturile de cărţi. Nici nu se pune problema să-i spun ce caut de fapt. Aproape că o pot deja auzi şuşotind la întâlnirile Ligii: *Ştiam eu că ceva nu e-n regulă cu Skeeter Phelan, cum scotocea ea după materiale cu negrotei…*

Caut prin fişele indexate, mă uit şi pe rafturi, dar nu găsesc nimic despre servitori. În secţiunea de non-ficţiune, observ o carte, Frederick Douglass, *Un sclav american.* O înşfac, bucuroasă că i-o pot duce lui Aibileen, dar, când o deschid, bag de seamă că cineva i-a smuls paginile din mijloc. Înăuntru, o mână

a scris cu creion chimic CARTE DE NEGROTEI. Nu atât cuvintele mă şochează, cât faptul că scrisul pare al unui şcolar de clasa a treia. Mă uit de jur împrejur şi îndes cartea în geantă. Pare o idee mai bună decât s-o las acolo.

Un etaj mai jos, în secţiunea despre istoria statului Mississippi, caut ceva care să aibă cât de cât legătură cu relaţiile interrasiale. Găsesc doar cărţi despre Războiul Civil, hărţi şi cărţi vechi de telefon. Mă ridic pe vârfuri, să văd ce mai e pe raftul de sus. Abia atunci remarc o broşură, aşezată de-a curmezişul Indexului Inundaţiilor de pe Valea Mississippi. O persoană de înălţime medie n-ar fi zărit-o în veci. Broşura e subţirică, tipărită pe hârtie de proastă calitate, cu paginile ferfeniţă, capsate. *Compilaţie a Legilor Jim Crow în SUA,*[21] scrie pe copertă.

O deschid la pagina de titlu, scris cu litere foarte mari.

Broşura e pur şi simplu o listă de legi care stabilesc ce pot şi ce nu pot face persoanele de culoare într-o mulţime de state din Sud. Mă uit peste prima pagină, întrebându-mă ce caută cartea asta aici. Legile nu sunt nici ameninţătoare, nici prietenoase, ci descriu pur şi simplu faptele.

Nicio persoană nu trebuie să-i ceară unei femei albe să alăpteze un copil în spaţii sau încăperi în care se află şi bărbaţi negri.

Este interzis oricărei persoane albe să se căsătorească cu o persoană de altă culoare. Orice căsătorie de acest fel va fi nulă de fapt şi de drept.

Niciun frizer de culoare nu-şi poate practica meseria într-un salon pentru fete sau femei albe.

Niciun oficial nu poate îngropa o persoană de culoare într-un cimitir destinat îngropării albilor.

Cărţile nu pot fi schimbate între şcolile de albi şi cele de negri, ci trebuie folosite de către rasa care a apucat să le folosească pentru prima oară.

Citesc patru din cele douăzeci şi cinci de pagini, uluită de cât de multe legi au fost concepute pentru a ne menţine separaţi. Negrii şi albii nu au voie să împartă aceleaşi cişmele, cinematografe, toalete publice, stadioane, cabine de telefon, săli de circ. Negrii nu pot să folosească aceeaşi farmacie sau să cumpere timbre de la acelaşi ghişeu cu mine. Mă gândesc la Constantine şi la timpurile când familia mea a luat-o la Memphis, autostrada fusese aproape măturată de ape, şi noi am fost nevoiţi să conducem mai departe, pentru că niciun motel de pe drum nu ar fi lăsat-o înăuntru. Mă gândesc cum nimeni din maşină n-a comentat nimic cu voce tare. Ştim cu toţii legile astea, doar trăim aici, atâta doar că nu vorbim despre ele. E pentru prima oară când le văd aşternute în scris.

Tejghelele din baruri, iarmaroacele, mesele de biliard, spitalele. Recitesc numărul 47, pentru ironia-i ascunsă.

Comitetul trebuie să rezerve o clădire separată, pe un alt teren, pentru instruirea tuturor persoanelor oarbe de culoare.

După câteva minute, mă forţez să mă opresc. Dau să pun cartea la loc, spunându-mi că nu voi scrie o carte despre legislaţia Sudului, că e pierdere de vreme. Dar dintr-o dată îmi dau seama, de parcă o cochilie s-ar fi spart în capul meu, că nu e nicio diferenţă între aceste legi ale guvernului şi Hilly construindu-i lui Aibileen o toaletă separată, în garaj, dacă lăsăm la o parte cele zece minute trebuincioase pentru strângerea semnăturilor necesare.

Pe ultima pagină, văd ştampila pe care scrie *Proprietate a Bibliotecii de Drept din Mississippi*. Broşura a fost returnată la biblioteca greşită. Îmi notez ideea pe-un petic de hârtie şi-o strecor între pagini: *fim Crow sau toaleta lui Hilly: Care-i diferenţa?* Strecor cartea în geantă. Susie strănută în celălalt capăt al camerei.

Mă îndrept spre uşile de la intrare. Întâlnirea Ligii începe în treizeci de minute. O gratulez pe Susie cu un zâmbet de zile mari. Vorbeşte în şoaptă la telefon. Cărţile furate dogoresc înăuntrul genţii de umăr.

— Skeeter, sâsâie Susie din spatele biroului, cu ochii holbaţi. Am auzit eu bine sau *tu* te vezi cu Stuart Whitworth? insistă prea mult pe acel „tu” pentru a-mi mai putea păstra zâmbetul pe faţă. Mă prefac că n-am auzit şi păşesc afară, în căldura de aprilie. N-am furat niciodată până acum. Simt o uşoară

satisfacţie la gândul c-am început chiar sub nasul lui Susie.

Locurile în care fiecare dintre noi se simte bine sunt, după cum era de aşteptat, diferite pentru mine şi prietenele mele. Locul lui Elizabeth e lângă maşina de cusut, în încercarea disperată de a-şi face viaţa să pară fără cusur, cumpărată de la magazin. Al meu e lângă maşina de scris, înşiruind lucruri pe care altminteri nu le-aş rosti niciodată cu voce tare. Iar al lui Hilly e pe podium, spunându-le celor şaizeci şi trei de femei adunate în sală că trei conserve de fiecare nu sunt suficiente pentru a-i hrăni pe toţi Sărmanii Copii înfometaţi din Africa. Mary Joline Walker crede, totuşi, că trei sunt mai mult decât îndeajuns.

— Şi nu e prea scump să expediem conservele astea până la celălalt capăt al lumii, în Cambodgia? întreabă Mary. N-ar fi mai simplu să le trimitem un cec?

Oficial, întâlnirea încă n-a început, dar Hilly e deja la podium, în priviri i se citeşte frenezia. Nu-i ora noastră normală de întâlnire, dar am fost nevoite să programăm o extrasesiune de după-amiază, având în vedere că întâlnirea de luna viitoare a fost anulată. În iulie, Hilly pleacă pentru trei săptămâni în călătoria ei anuală pe litoral şi îi e imposibil să creadă că un oraş întreg poate funcţiona cum se cuvine în absenţa ei.

Hilly îşi dă ochii peste cap.

— Nu le poţi da bani acestor triburi, Mary Joline. Nu e niciun supermarket în Kampong Thum. Şi cum ai putea şti dacă i-ar folosi pentru a-şi hrăni copiii? E foarte posibil să se ducă la cortul de voodoo şi să-şi facă tatuaje cu banii noştri.

— Aşa o fi.

Mary Joline bate în retragere, cu un chip placid, de om spălat pe creier.

— Tu ştii mai bine.

Faptul că îşi lasă semenii cu gura căscată o face pe Hilly să fie o preşedintă de Ligă atât de potrivită.

Îmi croiesc drum prin mulţimea adunată, simţind căldura atenţiei, de parcă un reflector ar străluci deasupra capului meu. Încăperea e plină ochi de femei mâncătoare-de-prăjitură, băutoare-de-sucuri şi fumătoare-de-ţigarete. Câteva îşi şopotesc la ureche, urmărindu-mă din priviri.

— *Skeeter*!

Liza Presley miaună înainte s-apuc să trec de standurile de cafea.

— N-am auzit eu bine sau chiar ai fost la restaurantul de la Robert E. Lee acum câteva săptămâni?

— E-adevărat? Chiar te vezi cu Stuart Whitworth? mă-ntreabă şi Frances Greembow.

Majoritatea întrebărilor nu sunt răutăcioase, nu pe tonul lui Susie, de la bibliotecă. Cu toate astea, prefer să ridic din umeri, încercând să nu bag de seamă că, atunci când o fată obişnuită are o întâlnire, e pur şi simplu o informaţie, dar, când Skeeter Phelan are una, e practic *o ştire-bombă*.

Dar e cât se poate de adevărat. Mă întâlnesc cu Stuart Whitworth şi au trecut deja trei săptămâni de când ne vedem. Am fost de două ori la Robert E. Lee, dacă socotim şi prima întâlnire-dezastru, şi încă de trei ori pe veranda casei mele, să stăm de vorbă la un pahar înainte să plece înapoi spre Yicksburg. Papa chiar a rămas treaz până după opt seara, doar pentru a apuca să stea de vorbă cu el.

— Noapte bună, fiule. Nu uita să-i spui Senatorului cât de mult apreciem felu-n care a dat de pământ cu legea aia de taxare a moşiilor.

Maman tremură de atâta agitaţie, între teama să nu dau cu bâta-n baltă şi fericirea de-a fi de-acum sigură că-mi plac bărbaţii.

Reflectorul uimirii mă urmăreşte şi când mă îndrept către Hilly. Fetele îmi zâmbesc şi dau din cap.

— Când o să vă mai vedeţi?

De-astă dată e Elizabeth, răsucind un şerveţel, cu ochii bulbucaţi de parcă tocmai ar fi asistat la un accident de maşină.

— Ţi-a spus?

— Mâine seară. Depinde de cât de repede poate veni.

— Perfect.

Zâmbetul lui Hilly seamănă cu zâmbetul unui copil gras zgâindu-se în vitrina unui magazin de îngheţată. Nasturele de la jacheta ei roşie stă să plesnească.

— Atunci facem o întâlnire dublă. E perfect înainte de plecarea noastră pe litoral.

Nu spun nimic. N-am niciun chef de compania lui Hilly sau a lui William. Tot ce vreau e să fiu cu Stuart şi el să se uite la mine şi numai la mine. De două ori, când eram singuri, mi-a dat la o parte, cu blândeţe, părul de pe ochi. S-ar putea să-mi lase părul în pace dacă nu mai suntem singuri.

— William îi va telefona astă-seară. Hai să mergem la film împreună.

— Bine, oftez.

— Mor de nerăbdare să văd *De aici în eternitate*. Va fi o distracţie pe cinste! se entuziasmează Hilly. Tu cu mine şi William cu Stuart.

Mi se pare ciudat felul în care a ales să alăture numele noastre. Ca şi cum ideea e ca William şi Stuart să se poată întâlni, nu eu cu Stuart. Ştiu că sunt paranoică. Dar totul mă face suspicioasă în ultimele zile. Acum două nopţi, când treceam podul spre zona colorată a oraşului, am fost oprită de-un poliţist. Mi-a luminat interiorul camionetei cu lanterna şi a zăbovit mai mult pe geanta mea de umăr. Mi-a cerut permisul de conducere şi m-a întrebat unde mă duc.

— Îi duc cecul slujnicei mele… Constantine. Am uitat s-o plătesc.

Încă un poliţist şi-a făcut apariţia şi a parcat lângă mine. A venit până la geamul meu.

— De ce m-aţi oprit? am întrebat şi vocea mi-a sunat mai piţigăiată cu vreo câteva octave. S-a întâmplat ceva?

Inima îmi bate să-mi iasă din piept. Dacă se apucă să-mi controleze geanta?

— Nişte gunoaie de yankei caută scandalul cu lumânarea. Da-i prindem noi, coniţă, nu vă faceţi griji, zice şi-şi loveşte afectuos bastonul de la şold. Duceţi-vă şi faceţi ce aveţi de făcut, şi-apoi grăbiţi-vă să vă-ntoarceţi.

Când am ajuns la casa lui Aibileen, am parcat şi mai departe în josul străzii. Am înconjurat casa şi-am intrat pe uşa din spate. Am tremurat atât de tare în prima oră, că abia am fost în stare să bâigui întrebările pregătite pentru Minny.

Hilly bate cu ciocănelul, anunţând cinci minute până la începerea şedinţei. Îmi croiesc drum până la scaunul meu şi mă aşez cu geanta strânsă în braţe. Îmi pescuiesc carneţelul de notiţe, conştientă subit de broşura cu legile Jim Crow vârâtă drept la mijloc. De fapt, geanta adăposteşte toată munca mea de până acum – interviurile cu Aibileen şi Minny, un plan al cărţii, o listă cu posibile alte slujnice, ciorna unui răspuns netrimis la iniţiativa lui Hilly cu toaletele – tot ce nu pot lăsa acasă de teamă că Maman îşi va băga nasul prin lucrurile mele. Le ţin pe toate într-un buzunar lateral, închis cu fermoar şi acoperit de-o clapă. Din cauza tuturor hârtiilor, geanta rămâne mereu umflată într-o parte.

— Skeeter, pantalonii ăştia ai tăi din bumbac sunt cel mai drăguţ lucru! Cum de nu i-am văzut până acum?

Carol Ringer se entuziasmează câteva scaune mai departe, aşa că mă uit la ea şi-i zâmbesc, gândindu-mă: *Pentru că nu îndrăznesc să vin cu haine purtate la vreo întâlnire a Ligii, după cum nici tu n-ai cuteza*. Întrebările legate de haine mă scot din pepeni, după toţi anii în care Maman m-a hărţuit pe tema asta.

Simt o mână pe umăr şi mă întorc la timp pentru a o vedea pe Hilly cu un deget în geanta mea, chiar pe broşură.

— Ai notiţele pentru buletinul de săptămâna viitoare? Astea sunt?

La asta nu m-aşteptam.

— Nu, stai! îi zic şi îndes broşura printre alte hârtii. Trebuie… trebuie să mai fac nişte corecturi. Ţi le-aduc ceva mai târziu.

Întoarsă la podium, Hilly îşi verifică ceasul, jucându-se cu ciocănelul de parcă moare de nerăbdare să bată cu el în pupitru. Îmi împing geanta sub scaun. Într-un final, şedinţa începe. Notez sârguincioasă

noutăţile despre copiii săraci, cine se află pe lista cu probleme, cine n-a adus conservele. Calendarul evenimentelor geme de întâlniri pe comitete şi petreceri date de prietene pentru viitoarele mămici şi mă foiesc pe scaun nădăjduind că şedinţa se va sfârşi cât de curând. Până la ora trei trebuie să-i duc mamei maşina înapoi.

De-abia la fară un sfert, o oră şi jumătate mai târziu, reuşesc s-o zbughesc pe uşă, spre Cadillac. Voi fi, fără îndoială, pusă pe lista care trebuie admonestate, dar, Hristoase, ce-i mai rău? Supărarea lui Maman sau supărarea lui Hilly?

Intru în casă cu cinci minute mai devreme, fredonând *Love Me Do* şi gândindu-mă că poate ar trebui să-mi cumpăr şi eu o fustă scurtă, de genul celei pe care-o purta Jenny Foushee astăzi. Mi-a spus că şi-a luat-o tocmai de la New York City, de la Bergdorf Goodman. Mamei i s-ar înmuia picioarele dacă m-ar vedea cu o fustă mai scurtă decât la nivelul genunchilor sâmbătă, când Stuart va veni să mă ia la întâlnire.

— Maman, am venit acasă, strig de pe coridor.

Îmi iau o Coca-Cola din frigider, răsuflu uşurată şi zâmbesc, simţindu-mă cât se poate de bine, puternică. Mă îndrept spre uşă pentru a-mi recupera geanta, gata să mă apuc de transcris alte poveşti de-ale lui Minny. Îmi dau seama că arde de nerăbdare să-mi vorbească despre Celia Foote, dar se poticneşte de fiecare dată după vreun minut şi schimbă subiectul. Telefonul sună şi răspund, dar e pentru Pascagoula. Notez mesajul. E de la Yule Mae, slujnica lui Hilly.

— Bună, Yule Mae, spun, gândindu-mă ce mic e oraşul ăsta, totuşi. Îi transmit mesajul de îndată ce se întoarce acasă.

Rămân rezemată pentru un minut de tejgheaua din bucătărie, dorindu-mi să fie şi Constantine aici. Îmi amintesc cum adoram să-i împărtăşesc tot ce-mi trecea prin minte.

Oftez, îmi termin Cola şi pornesc din nou spre uşa de la intrare, să-mi iau geanta. Nu-i acolo. Merg s-o caut la maşină, dar nu-i nici acolo. *Ei?* Urc scările spre camera mea şi deja mă simt mai puţin roz. Mai degrabă galben-lămâie. Am urcat deja în cameră? Scotocesc toată încăperea, dar ia geanta de unde nu-i. Într-un sfârşit, rămân locului în cămăruţa mea liniştită, simţind cum înţepătura panicii îmi urcă încet pe spinare. Geanta aia conţine *totul*.

Maman, mă gândesc şi-o iau la goană pe scări în jos. Caut în sufragerie. Brusc, realizez că Maman n-are nimic de-a face cu asta – răspunsul mi-e limpede dintr-o dată şi mă lasă paralizată. Mi-am lăsat geanta la întâlnirea Ligii. Am fost atât de grăbită să ajung cu maşina mamei acasă! Iar când sună telefonul, ştiu că Hilly va fi la celălalt capăt al firului.

Ridic receptorul din furca agăţată de perete. Din dreptul uşii, Maman îşi ia deja rămas bun prin semne.

— Alo?

— Cum de-ai putut lăsa geanta asta atât de grea la Ligă? mă-ntreabă Hilly.

Hilly n-are nicio problemă să scotocească prin lucrurile altora. De fapt, îi face chiar plăcere.

— Maman, aşteaptă o secundă! strig din bucătărie.

— Doamne Dumnezeule, Skeeter, da ce cari aici?

Trebuie s-o prind pe mama până nu pleacă, dar vocea lui

Hilly sună cumva înfundat, de parcă s-ar fi aplecat şi-ar fi început deja să cotrobăie.

— Nimic! Doar… scrisorile acelea ale domnişoarei Myrna, ştii tu.

— Ei bine, ţi-am cărat geanta până aici, aşa că să faci bine să ţi-o iei când ai timp.

O aud pe Maman afară, pornind motorul.

— Doar… ţine-o acolo. Trec pe la tine cât pot de repede.

Alerg cât pot de repede afară din casă, dar Maman conduce deja în josul aleii. Mă uit în jur şi văd că şi camioneta lipseşte. Probabil e pe câmp, cărând seminţe de bumbac. Groaza din stomacul meu e de-acum întărită şi fierbinte, ca o cărămidă încinsă la soare. Mai jos, pe drum, văd Cadillacul încetinind, apoi oprindu-se cu o smucitură. Apoi porneşte din nou. Apoi se opreşte. Apoi dă în marşarier şi, încet,

şerpuit, urcă înapoi dealul spre casă. Prin mila unui Dumnezeu după care nu m-am dat în vânt niciodată şi în care, cu atât mai puţin, am crezut, mama chiar *se întoarce*.

— Nu pot să cred c-am uitat tocmai cratiţa cu mâncarea lui Sue Anne…

Sar pe locul de lângă şofer şi aştept până se întoarce în maşină. Îşi pune din nou mâinile pe volan.

— Du-mă şi pe mine până la Hilly, bine? Trebuie să iau ceva de la ea.

Îmi strivesc tâmplele în palme.

— Pentru numele lui Dumnezeu, Maman, grăbeşte-te! înainte să fie prea târziu…

Maşina mamei nu s-a urnit.

— Skeeter, am un million de treburi de rezolvat astăzi…

Panica se înalţă acum în gâtlej şi mă sugrumă.

— Maman, te rog, doar *dă-i drumul*…

Dar maşina rămâne nemişcată pe pietrişul din faţa casei, ticăind ca o bombă cu ceas.

— Ascultă-mă, zice Maman, astăzi am nişte treburi importante de rezolvat şi chiar nu cred că e o idee bună să te car după mine.

Mama îşi ţine mâinile cu mănuşi albe încleştate pe volan şi buzele uşor ţuguiate.

— Se-ntâmplă că astăzi am de făcut ceva extrem de important care mă priveşte numai pe mine.

Nu-mi pot imagina că Maman are ceva mai important de făcut decât să mă salveze de grozăvia care mă aşteaptă.

— Ce? Vreun mexican vrea să se înscrie în DAR?[22] Cineva a fost prins citind Noul Dicţionar American?

Maman oftează şi zice:

— Bine – şi bagă cu grijă schimbătorul în viteză. Atunci să mergem.

Mergem în josul aleii, cu vreo zecime de kilometru la oră, de teamă ca pietrişul să nu strice vopseaua maşinii. La capătul aleii semnalizează cu grijă, de parcă ar face vreo operaţie pe creier, şi se înscrie până la urmă pe drumul de ţară. Îmi ţin pumnii încleştaţi şi apăs cu piciorul până la fund o imaginară pedală de acceleraţie. De fiecare dată, Maman conduce ca şi cum ar fi prima oară.

Pe drumul de ţară, creşte viteza până la vreo douăzeci de kilometri pe oră, dar se agaţă de volan de parcă am merge cu două sute.

— Maman! răbufnesc la un moment dat. Lasă-mă pe mine să conduc.

Oftează din nou. Sunt surprinsă când văd că trage pe dreapta, în iarba înaltă. Cobor şi înconjor maşina în fugă, în vreme ce ea se trage pe celălalt scaun. Bag în viteză şi apăs până la nouăzeci, rugându-mă în gând: *Te rog, Hilly, abţine-te să scotoceşti prin lucrurile mele!*

— Deci, care-i marele secret? Ce-ai de făcut astăzi? o-ntreb.

— Merg… trebuie să mă duc la doctorul Neil pentru nişte analize. Sunt de rutină, dar nu vreau ca Papa să afle. Ştii cât se îngrijorează de fiecare dată când cineva merge la doctor.

— Ce fel de analize?

— Doar un test cu iodină pentru ulcerele mele, ca în fiecare an. Lasă-mă în faţa Spitalului Baptist şi-apoi tu poţi merge la Hilly. Măcar aşa nu mai trebuie să-mi fac griji cu parcarea.

Îi arunc o privire, să văd dacă nu-mi ascunde ceva, dar stă scrobită şi ţeapănă, în rochia ei albastru-deschis, cu picioarele încrucişate la glezne. Nu-mi amintesc ca anul trecut să fi zis ceva de analizele astea. Chiar dacă atunci eram încă la şcoală,

Constantine mi-ar fi scris cu siguranţă despre aşa ceva. Probabil că Maman le-a ţinut secrete.

Cinci minute mai târziu, la Spitalul Baptist, dau ocol maşinii şi o ajut să iasă.

— Eugenia, te rog. Doar pentru că merg la spital nu înseamnă că sunt şi invalidă.

Îi deschid uşile de sticlă şi păşeşte înăuntru cu capul sus.

— Maman, vrei… să vin cu tine? – o-ntreb, ştiind prea bine că nu pot, că mai întâi de toate trebuie să mă ocup de Hilly şi, totuşi, parcă nici n-aş lăsa-o aici, singură.

— E o consultaţie *de rutină*. Du-te la Hilly şi întoarce-te să mă iei într-o oră.

O urmăresc din priviri cum se face tot mai mică pe măsură ce se îndepărtează, strângându-şi în mână poşeta, pe coridorul lung, ştiind că trebuie să mă răsucesc pe călcâie şi să fug. Înainte de asta însă mă gândesc cât de fragilă şi de… nesigură a devenit Maman în ultima vreme. Obişnuia să umple o cameră întreagă doar stând acolo şi respirând şi-acum… parcă s-a împuţinat. Ajunge la un colţ şi dispare în spatele unor pereţi galben-deschis. Mă mai uit o secundă, înainte de a o zbughi spre maşină.

Un minut şi jumătate mai târziu, sun la uşa lui Hilly. În condiţii normale, aş vorbi cu ea despre Maman. Dar nu-mi pot permite să-i distrag atenţia. Prima clipă îmi va limpezi totul. Hilly e o mincinoasă de mare clasă, dar, înainte de a deschide gura ca să vorbească, îi e imposibil să se prefacă.

Îmi deschide uşa. Gura îi e strânsă pungă şi roşie. Îmi cobor privirea spre mâinile ei. Sunt înnodate, ca nişte frânghii. Am ajuns prea târziu.

— Repede te-ai mai mişcat! zice şi-mi face semn s-o urmez în casă.

Inima îmi îngheaţă în piept. Nici nu sunt sigură dacă mai respir.

— Uite-ţi urâţenia aia de geantă. Sper că nu te superi, dar a trebuit să verific ceva în notiţele tale despre şedinţă.

O ţintuiesc cu privirea pe cea mai bună prietenă a mea, încercând să-mi dau seama ce anume a citit prin lucrurile mele. Dar zâmbetul ei e de-acum profesional, dacă nu sclipitor de-a dreptul. Momentul în care s-a dat de gol e dus ca şi cum n-ar fi fost.

— Pot să te servesc cu ceva răcoritor?

— Nu, sunt bine, zic, şi-apoi adaug: vrei să facem puţină mişcare la club mai târziu? E splendid afară.

— William are o întâlnire de campanie şi-apoi mergem să vedem *De aici în eternitate*.

O măsor din priviri. Nu ea-mi ceruse, cu doar două ore în urmă, să avem o întâlnire dublă pentru a vedea filmul ăsta mâine seară? încetişor, mă trag spre capătul mesei din sufragerie, de parcă mi-ar fi teamă că sare la mine dacă m-aş mişca prea repede. Ia o furculiţă de argint de pe masă şi-şi plimbă degetul mare peste vârfurile ei.

— Mda, am auzit că Jane Woodward e divină, îi spun.

Luându-mi un aer nepăsător, mă uit peste hârtiile din geantă.

Poveştile lui Aibileen şi Minny sunt încă îndesate în buzunarul lateral, clapeta pusă, fermoarul tras. Dar iniţiativa lui Hilly cu toaletele pentru negri e chiar deasupra, cu însemnarea mea: „Hilly… Jim Crow… care-i diferenţa?” E şi ciorna buletinului de săptămâna viitoare peste care Hilly a apucat deja să se uite. Dar broşura mea cu legile – mai răsfoiesc o dată – a dispărut.

Hilly îşi lasă uşor capul într-o parte şi priveşte cu ochii mijiţi.

— Ştii, mă gândeam că tatăl lui Stuart s-a aflat alături de Ross Barnett când s-au împotrivit ca băiatul ăla de culoare să între la Ole Miss[23]. Sunt foarte apropiaţi, senatorul Whitworth şi guvernatorul Barnett.

Deschid gura să spun ceva, orice, dar, chiar în acel moment, William Jr., de doi ani, intră tropăind în cameră.

— Ia uite cine-i aici!

Hilly îl ia în braţe, îi smotoceşte gâtul.

— Eşti perfect, puiul meu perfect! zice.

William Jr. Se uită la mine şi începe să urle.

— Bine atunci, sper să-ţi placă filmul, spun, îndreptându-mă spre ieşire.

— Bine, zice.

Cobor scările. Din uşă, Hilly mă salută mişcându-i mâna micuţului William în semn de „pa”. Trânteşte uşa înainte să apuc să ajung la maşină.

Am trăit şi io la viaţa mea momente încordate. Da s-o am pe Minny într-o parte a sufrageriei, şi pe donşoara Skeeter în cealaltă, vorbind despre cum te simţi ca negresă lucrând pentru o cucoană albă – Dumnezeule, tot e bine că nu s-a lăsat cu răniţi!

De câteva ori, totuşi, am fost destul de-aproape.

Cum a fost săptămâna trecută, de pildă, când donşoara Skeeter mi-a arătat motivele lu coniţa Hilly pen ca noi, ăştia de culoare, să avem closetele separate.

— Îmi pare că mă uit la ceva scris de KKK[24], i-am zis lu donşoara Skeeter.

Şedeam în sufrageria mea şi nopţile începuseră să fie tot mai calde, că se apropia luna mai. Minny era în bucătărie, să se răcorească în dreptu frigiderului. Minny nu se opreşte din năduşit decât vreo cinci minute în ianuarie – şi poate nici măcar atunci.

— Hilly vrea s-o public în Buletinul Ligii, a zis donşoara Skeeter, scuturând scârbită din cap. Îmi pare rău, poate n-ar fi trebuit să ţi-o arăt, dar nu aveam cu cine să vorbesc despre asta.

Un minuţel mai târziu, Minny se-ntoarce de la bucătărie. Îi arunc o căutătură din aia lu donşoara Skeeter, aşa că ascunde lista sub carneţelu ei. Minny nu arată cine ştie ce răcorită. Drept să spun, arată mai încinsă ca niciodată.

— Minny, tu şi Leroy vorbiţi vreodată despre drepturile civile? o-ntreabă donşoara Skeeter. Când se întoarce de la muncă, de pildă?

Minny are pe braţ o vânătaie cât toate zilele, că asta face Leroy cu ea când se-ntâlnesc acasă de la muncă. O smotoceşte bine.

— Nici pomeneală.

E tot ce zice Minny. Lu Minny nu-i place să-şi vâre alţii nasu în ciorba ei.

— Chiar? Nu-ţi spune ce simte despre marşuri şi despre segregare? Poate la muncă şef…

— Lasă-l mata pe Leroy în plata Domnului.

Minny îşi încrucişează braţele, să nu i se vadă vânătaia.

Îi fac lu Skeeter un semn cu picioru. Da donşoara Skeeter are privirea aia fixă, când pune ea ceva la cale.

— Aibileen, nu crezi c-ar fi interesant să arătăm puţin şi perspectiva soţilor? Minny, poate că…

Minny s-a ridicat atât de repede de-a zăngănit jaluzelele.

— Io nu mai fac asta, gata! Matale faci totu prea personal. Nu mai am chef să le zic albilor ce cred io…

— Minny, e-n regulă, îmi pare rău, spune donşoara Skeeter. Nu trebuie să vorbim de familia ta, dacă nu vrei.

— Nu. Gata, m-am răzgândit. Găseşte matale pe alta care să-şi descarce tot sufletu…

Am mai trecut prin de-astea şi-nainte. Dar acum, Minny îşi înhaţă poşeta şi evantaiu de la casa funerară şi zice:

— Îmi pare rău, Aib. Nu mai pot face asta.

Şi-atuncea încep să mă panichez. Chiar că e hotărâtă să plece. Minny nu poa să plece. Singura slujnică, în afară de mine, care-a fost de acord să facă asta.

Aşa că m-am aplecat şi-am tras afară hârtia ascunsă sub carneţelu lu Skeeter. I-am fluturat-o pe sub nas. S-a uitat la ea nedumerită.

— Asta ce mai e?

Îmi iau faţa aia de nici că-mi pasă. Ridic din umeri. Nu pot să arăt c-aş vrea să citească, fincă atuncea nici c-ar mai citi. Minny apucă hârtia şi-şi aruncă ochii peste ea. În scurt timp îi vedeam toţi dinţii din faţă. Da nu zâmbea.

P-ormă s-a uitat la donşoara Skeeter, cu o căutătură lungă şi grea, parcă era gata s-o înghită. Zice:

— Poate c-ar trebui să-i dăm bătaie, atuncea. Da matale să nu-ţi bagi nasu în treburile mele, m-ai înţeles?

Donşoara Skeeter dă din cap că da. Învaţă repede.

Câteva zile mai târziu, pregătesc nişte salată de ouă pentru coniţa Leefolt şi prânzu Cocuţei, şi garnisesc totu cu nişte castraveciori muraţi, s-arate mai acătării. Coniţa Leefolt şade la masa din

bucătărie cu Mae Mobley, şi-ncepe să-i spună cum bebeluşul o să vină în octombrie, cum trage nădejde să nu fie în spital când o fi meciul echipei Ole Miss, cum o să aibă fie o surioară, fie un frăţior, şi se tot întreabă cum o să-l cheme. E frumos să le vezi vorbind aşa. Juma de dimineaţă, coniţa Leefolt a stat pe telefon cu coniţa Hilly, bârfind despre ceva, fără s-o bage defel în seamă pe Cocuţa. Iar când noul bebeluş va veni, Mae Mobley nu va mai fi băgată-n seamă nici cât negru sub unghie.

După prânz, o duc pe Cocuţa în curtea din spate şi umplu bazinul de plastic verde. E doar aprilie, da sunt deja vreo treij patru de grade afară. Mississippi are cea mai aiurea vreme din toată ţara. În februarie or fi vreo minus zece, şi ţi-ai dori din suflet să vină primăvara, iar a doua zi se fac vreo treizeci şi rămân aşa încă vreo nouă luni.

Soarele străluceşte. Mae Mobley şade în mijlocul bazinului, în chiloţi de baie. Primu lucru pe care l-a făcut când a intrat a fost să-şi dea jos sutienu. Coniţa Leefolt iese din casă şi zice:

— Pare că se distrează! Mă gândesc s-o sun pe Hilly, să-i zic să-i aducă încoace pe Heather şi pe Micul Will.

Şi cât ai zice peşte, toţi trei pruncii sunt în bazin, stropindu-se şi distrându-se de mama focului.

Heather, fata lu coniţa Hilly, e frumuşică tare. E cu şase luni mai mare decât Mae Mobley, iar Mae Mobley e topită toată după ea. Heather are nişte cârlionţi negri de mai mare dragul şi nişte pistrui mititei şi-i tare vorbăreaţă. E cam ca o coniţă Hilly mai mică, da parcă la o fetiţă aspectu ăsta se potriveşte cumva mai bine. Micuţu William Jr. Are doi ani. Are o claie de păr blond şi nu zice nimicuţa. Doar umblă clătinat ca o răţuşcă, ţinându-se scai după fete, pâri la iarba de-o şchioapă de la marginea curţii, pâri la leagănu acela de se clatină într-o parte dacă te legeni prea tare şi mă sperie de moarte şi-napoi în bazinu pentru copii.

Un lucru tre să recunosc la coniţa Hilly – îşi iubeşte copiii. Tot la cinci minute îl sărută pe creştet pe micuţu Will. Sau o întreabă pe Heather dacă se distrează bine. Sau zice *vino-ncoace şi dă-i lui Mami o-mbrăţişare*. Totdeauna îi zice că-i cea mai frumoasă fată din lume. Şi Heather o iubeşte la rându ei. Se uită la coniţa Hilly ca la Statuia Libertăţii şi alta nu. Felu ăsta de dragoste mă face să-mi dea lacrimile. Chiar dacă-i vorba despre coniţa Hilly. Peri că mă face să mă gândesc la Treelore, la cât de mult mă iubea şi el. Ador să văd cum copiii o iubeşte pe Mami a lor.

Noi, ăştia marii, stăm la umbra copacului de magnolie cât se joacă ăia mici. Am lăsat o distanţă de câţiva paşi între mine şi cucoane, aşa cum se cuvine. Ele au nişte prosoape pe scaunele de fier negru, că se-ncing atât de tare. Mie-mi place să şed în scaunu verde, de se pliază. Parcă-i mai răcoros la picioare.

Mă uit la Mae Mobley cum o face pe păpuşa Bărbie să sară în bazin goală puşcă. Da nu le scap din ochi nici pe cucoane. Am băgat de seamă cum Miss Hilly e toată numa miere când vorbeşte cu Will şi cu Heather, da, de fiecare dată când se întoarce spre coniţa Leefolt, privirea i se face mai acră.

— Aibileen, mai adu-mi, te rog, puţin ceai cu gheaţă.

Merg până la frigider şi aduc carafa.

— Vezi tu, e ceva ce nu înţeleg, o aud pe coniţa Hilly spunând când sunt destul de aproape. Nimeni nu vrea să se aşeze pe un colac de toaletă pe care-l folosesc şi ei.

— E firesc, zice coniţa Leefolt, dar îşi înghite celelalte cuvinte când mă apropii să le torn în pahare.

— Vai, mulţumesc, zice coniţa Hilly, după care îmi aruncă o privire nedumerită. Madam Aibileen, îţi convine că ai toaleta ta, nu-i aşa?

— Da, doamnă.

Tot vorbeşte despre veceu ăla, deşi au trecut deja şase luni şi mai bine.

— „Separaţi, dar egali”, îi spune coniţa Hilly lu coniţa Leefolt. Aşa spune guvernatorul Ross Barnett că e drept, şi nu te poţi pune cu *guvernul*.

Coniţa Leefolt se plesneşte peste genunchi cu palma, de parcă tocmai şi-a amintit cea mai interesantă chestie ca să schimbe subiectu. Io-s pentru. Hai să vorbim despre alte cele.

— Ţi-am povestit ce-a zis Raleigh deunăzi?

Da coniţa Hilly scutură din cap cu-nverşunare.

— Aibileen, n-ai avea niciun chef să mergi la o şcoală plină de albi, nu-i aşa?

— Nu, doamnă, murmur.

Mă ridic şi-i scot Cocuţei elasticul de păr care-i ţine coada. Afurisitele astea de bile verzi i se încurcă în păr de fiecare dată când se udă pe cap. Da ce vreau să fac cu adevărat e să-i astup urechile cu palmele, să nu audă discuţia asta. Şi mai cu seamă să nu mă audă pe mine încuviinţând.

Dar p-ormă mă gândesc. De ce? De ce trebe io să stau aicea şi să încuviinţez? Şi dacă tot e ca Mae Mobley s-audă, măcar s-audă ce se cuvine. Trag adânc aer în piept. Inima îmi zvâcneşte puternic. Şi zic, cât de politicos sunt în stare:

— Nu la o şcoală plină doar de albi. Da una în care albii şi negrii e laolaltă.

Hilly şi coniţa Leefolt se uită amândouă la mine. Io mă uit la copii.

— Dar, madam *Aibileen*, zice coniţa Hilly, cu un zâmbet de gheaţă. Oamenii de culoare şi cei albi sunt atât de… *diferiţi*, mai zice şi-şi încreţeşte nasu.

Simt că-mi tremură buzele. De bună seamă că e diferiţi! Toţi ştie că oamenii de culoare şi oamenii albi nu e la fel. Da e tot oameni! La naiba, am auzit că şi Iisus era mai închis la piele, după toţi anii ăia petrecuţi în deşert. Îmi muşc buzele.

Nu mai contează însă că deja coniţa Hilly a trecut la alte alea. Pentru ea nu-i mare scofală. S-a-ntors la şopotitul cu coniţa Leefolt. De nicăierea, un nor întunecă soarele. Cred că vom avea parte de-o răpăială.

— … guvernul ştie mai bine, iar dacă Skeeter crede că va scăpa basma curată din povestea asta cu colora…

— Mami! Mami! Uită-te la mine! strigă Heather din bazin. Uită-te la codiţele mele!

— Te văd! Chiar te văd! Iar cu William candidând la…

— Mami, dă-mi pieptenele tău! Vreau să mă joc de-a coaforul!

— … nu ne putem permite s-avem prieteni care simpatizează cu ăştia coloraţii.

— Maaami! Dă-mi pieptenele! Vreau pieptenele!

— Am citit cu ochii mei. L-am găsit în geanta ei şi n-am de gând să stau cu braţele încrucişate.

Şi p-ormă coniţa Hilly tace, ocupată să scotocească după pieptene. Tunetul bubuie undeva deasupra South Jackson, undeva, în depărtare, răsună un clopot de avertizare pentru tornadă. Încerc să înţeleg despre ce vorbea coniţa Hilly: *Skeeter. În geanta ei. L-am citit cu ochii mei*.

Scot copilaşii din bazin şi-i înfăşor în prosoape. Tunetul se prăvăleşte din naltul cerului.

Imediat după ce se întunecă, stau la masa mea din bucătărie, învârtind creionu-ntre deşte. Cartea *Huckleberry Finn* de la biblioteca albilor zace în faţa mea, da nu pot să m-apuc de citit. Am în gură un gust ciudat, amar, ca atuncea când îţi rămâne zaţu după ultima înghiţitură de cafea. Trebe să vorbesc cu donşoara Skeeter.

N-am sunat-o niciodată acasă, decât atuncea când i-am spus c-o ajut cu poveştile, şi-a doua oară, când i-am zis că Minny se bagă şi ea. Ştiu că-i riscant. Cu toate astea, mă ridic, apuc telefonu de pe perete. Da dacă răspunde Maman sau Papa? Pun pariu că slujnica le-a plecat acasă de multişor. Cum o să explice donşoara Skeeter că o caută o negresă la telefon? N-am habar nici măcar cum le explică timpu petrecut cu mine.

Las telefonul în furcă şi mă aşez la loc. Donşoara Skeeter a fost pe-acilea acu trei zile, să vorbească cu Minny. Părea că totu-i în regulă. Nu ca atuncea când poliţia a tras-o pe dreapta în drum spre mine. N-a pomenit nimica de coniţa Hilly.

Mă foiesc o vreme pe scaun, dorindu-mi să sune telefonul. Mă ridic şi mă iau la întrecere cu un gândac de bucătărie, pe care-l fugăresc cu pantofu. Gândacul câştigă. Se tupilează sub sacu de haine pe care mi le-a dat coniţa Hilly şi care zace acolo, neatins, din octombrie.

Mă zgâiesc la sac şi-ncep să-nvârt din nou creionu între deşte. Tre să fac ceva cu sacu ăsta. Sunt

obişnuită cu haine primite de la cucoanele albe – am haine de doamnă albă cât să-mi iasă pe nas, să tot fie treizeci de ani de când n-a mai fost nevoie să-mi cumpăr. Durează niţel până încep să le simt ca ale mele. Când Treelore era numa de-o şchioapă, m-am îmbrăcat cu pardesiu vechi al unei cucoane la care serveam, iar Treelore a pufnit în râs. Mi-a zis că miros a albă.

Da sacu ăsta nu-i ca altele. N-aş putea să port nici măcar hainele care mi-ar veni. Nu pot nici să le dau la prieteni. Fiecare cârpuşoară din sac – pantalonii pân la genunchi, cămaşa cu guler de Peter Pan, jacheta roz pătată cu sos, chiar şi ciorapii – are brodate pe undeva literele H.W.H. Cu fir roşu şi scris frumos, de mână. Zic zău, tre că Yule Mae le-a brodat. Dacă le-aş purta, m-aş simţi ca proprietatea lui Hilly W. Holbrook.

Mă ridic şi-i ard sacului un şut cu picioru, da gândacu nici pomeneală să iasă. Aşa că-mi iau carneţelu, hotărâtă să mă apuc de rugăciuni, numa că prea simt îngrijorată de coniţa Hilly. Mă tot întreb ce-o fi vrut să zică cu *Am citit cu ochii mei*.

După o vreme, mintea mea începe să hoinărească pe unde nu mi-aş fi dorit. Zic zău, ştiu io foarte bine ce s-ar întâmpla dacă ar afla cucoanele albe ce scriem noi despre ele, despre cum e ele cu adevărat. Femeile nu e ca bărbaţii. O femeie nu-ţi dă cu paru-n cap. Coniţa Hilly n-o să scoată niciun pistol la mine. Coniţa Leefolt n-o să vie să-mi dea foc la casă.

Nu, la femeile albe le place să-şi păstreze mâinile curate. Au un set de unelte mici şi lucitoare, ascuţite precum nişte unghii de vrăjitoare, curate şi aranjate în ordine, ca sculele pe tava dentistului. Cu ele, nu-i nicio grabă. Au tot timpu din lume.

Primu lucru pe care îl face o cucoană albă e să te dea afară. Eşti necăjită, da te gândeşti c-o să-ţi găseşti altă slujbă după ce lucrurile se mai domolesc şi cucoana albă începe să uite. Ai puşi deoparte banii de chirie pe-o lună. Oamenii îţi mai aduce câte ceva de mâncare.

Numa că, la o săptămână după ce-ai rămas fără slujbă, te trezeşti în uşă cu un plic din ăla mic şi galben. Hârtia dinăuntru scrie *Notă de evacuare*. Fiece proprietar din Jackson e alb, şi toţi are neveste albe care-s prietene cu cineva. Începe să te cuprindă uşurel panica. Încă n-ai nicio speranţă de-o slujbă. Peste tot pe unde încerci, uşile ţi se trânteşte în nas. Şi-acu, nu mai ai nici unde pune capu pe pernă.

De-aicea-ncolo, lucrurile se mişcă tot mai repede.

Dacă mai ai încă rate de plătit la maşină, o să vie să ţi-o salte.

Dacă ai vreo amendă neplătită pentru parcare interzisă, te vor arunca în puşcărie.

Dacă se-ntâmplă să ai o fată, poate mergi să stai cu ea. E şi ea slujnică la o familie de albi. Da câteva zile mai târziu, vine acasă şi zice *Mamă, m-au dat afară*. E speriată, răvăşită. Nu pricepe de ce. Trebe să-i zici că-i din cauza ta.

Măcar îi lucrează bărbatu. Măcar au cu ce să-l hrănească pe ăla micu.

P-orma îi dau afară bărbatu. Încă o unealtă din aia mică şi ascuţită.

Amândoi te-arată cu deştu, plângând, luându-te la rost că de ce le-ai făcut ce le-ai făcut. Nici măcar tu nu-ţi mai poţi aminti de ce. Trec săptămânile şi nimic, nu tu slujbă, nu tu casă, nu tu bani. Tragi nădejde că asta-i totu, că ţi-a făcut destule, c-o fi început să te uite.

Da o să auzi un ciocănit la uşă, târziu într-o noapte. La uşă nu va fi cucoana albă. Nu face ea din astea. Da cât durează coşmaru, arsurile şi tăiatu şi bătutu, pricepi ceva ce-ai ştiut o viaţă-ntreagă: cucoana albă nu uită *niciodată*.

Şi n-o să se oprească pân ce n-o să te vadă moartă.

În dimineaţa următoare, donşoara Skeeter îşi parchează Cadillacu pe aleea lu coniţa Leefolt. Ţin în mână bucăţi de pui crud, aragazul e aprins, iar Mae Mobley scânceşte că-i moartă de foame, da nu mai pot aştepta nicio clipă. Dau buzna în sufragerie cu mâinile mânjite-n aer.

Donşoara Skeeter o-ntreabă pe coniţa Leefolt de-o listă cu fete ce servesc într-un comitet, şi coniţa Leefolt zice:

— Şefa comitetului pentru prăjituri e Eileen.

Da donşoara Skeeter:

— Păi preşedinta comitetului pentru prăjituri e Roxanne.

Şi coniţa Leefolt:

— Nu, Roxanne e co-preşedintă, dar şefa e Eileen.

Mă calcă pe nervi cu toată vorbăria asta cu comitetu ăsta de prăjituri, atât de tare că-mi vine s-o împung pe coniţa Leefolt cu deştu încă mânjit de la puiu crud, da ştiu ce-i mai bine, aşa că aştept şi-o las să termine. Nu vine niciodată vorba despre nicio geantă.

Până să-mi dau bine seama, donşoara Skeeter a şi ieşit pe uşă.

Doamne Dumnezeule!

În seara aceea, după cină, io şi gândacul ne înfruntăm din priviri în bucătărie. E mare, trei-patru centimetri. Negru. Mai negru decât mine. Scoate un soi de pocnet când îşi freacă aripile. Ţin pantofu-n mână.

Sună telefonu şi tresărim amândoi.

— Bună, Aibileen, zice donşoara Skeeter şi aud cum se-nchide o uşă. Îţi cer scuze că te sun atât de târziu.

Răsuflu uşurată.

— Îmi pare bine că ai sunat.

— Te-am sunat să văd dacă mai ai… vreo veste. De la alte slujnice, adică.

Vocea donşoarei Skeeter sună ciudat. De parc-ar vorbi cu fălcile-ncleştate. În ultima vreme străluceşte ca un licurici de-ndrăgostită ce e. Inima începe să mi se zbată în piept. Da încă nu mă reped cu-ntrebările. Nici io nu-s sigură de ce.

— Am întrebat-o pe Corinne, care lucră la alde Cooley. A zis ba. P-ormă pe Rhonda şi pe sora lu Rhonda, care-i slujnică la alde Miller… da şi ele a zis ba.

— Dar Yule May? Ai vorbit cu ea… de curând?

Mă-ntreb atunci dacă de-asta se poartă donşoara Skeeter aşa de ciudat. Am cam dus-o de nas pe donşoara. Acu vreo lună, i-am zis c-am vorbit cu Yule May, da n-o făcusem. Nu numa peri că n-o ştiu aşa de bine pe Yule May. Da-i slujnica lu coniţa Hilly Holbrook şi tot ce are legătură cu numele ăsta mă cam neliniştеşte.

— Nu chiar de curând. Poate… c-ar trebui să mai încerc, o mint, dispreţuindu-mă pentru asta.

Şi-apoi încep din nou să mă joc cu creionu, gata să-i spun ce-a zis coniţa Hilly.

— Aibileen, zice donşoara Skeeter şi-acu vocea îi tremură de-a binelea. Trebuie să-ţi spun ceva.

Donşoara Skeeter tace şi e la fel de straniu ca şi clipele de linişte dinainte de tornadă.

— Ce s-a-ntâmplat, donşoară Skeeter?

— Mi-am… uitat geanta. Am lăsat-o la Ligă. Şi-a găsit-o Hilly.

Îmi mijesc ochii şi mi se pare că n-am auzit bine.

— Aia roşie?

Nu zice nimica.

— Ooo… *Dumnezeule mare!*

Totu-ncepe să se lege într-un fel greţos.

— Poveştile noastre erau într-un buzunar lateral, într-un dosar separat. Cred c-a văzut doar broşura cu legile lui Jim Crow… o cărticică luată de la bibliotecă… dar nu pot fi sigură.

— Of, donşoară Skeeter, mai zic şi-nchid ochii.

Doamne-ajută-mă, Doamne-ajut-o pe *Minny*…

— Ştiu. *Ştiu*, repetă donşoara Skeeter şi începe să se smiorcăie la telefon.

— Bun, haide-acum.

Încerc să-mi înghit furia care mi se ridică în gâtlej. A fost un accident, îmi zic. Să-i sar acum la beregată n-ajută pe nimenea.

Da *totuşi*.

— Aibileen, îmi pare atât, *atât* de rău.

Sunt câteva clipe în care-mi aud doar bătăile inimii. Încet-încet, speriat, creieru meu începe să pună cap la cap faptele, ce mi-a zis ea cu ce ştiu io.

— Când s-a petrecut asta? – o-ntreb.

— Acum trei zile. Am vrut să aflu ce ştie, înainte să-ţi spun ceva.

— Matale ai vorbit cu donşoara Hilly?

— Doar o clipă, când mi-am luat înapoi geanta. Dar am vorbit cu Elizabeth şi cu Lou Anne şi poate cu încă vreo patru fete care-o ştiu bine pe Hilly. Nimeni n-a pomenit nimic despre asta. De asta… de asta te întrebam de Yule May Mă gândeam că poate o fi auzit ea ceva la lucru.

Trag adânc aer în piept şi urăsc deja fiece cuvinţel ce-o să-l rostesc.

— Am auzit io. Ieri. Coniţa Hilly vorbea cu coniţa Leefolt despre asta.

Donşoara Skeeter nu zice nimica. Mă simt de parc-aş aştepta ca o cărămidă să-mi treacă prin geam, făcându-l ţăndări.

— Povestea despre domnu Holbrook cum o să candideze şi cum matale sprijini oamenii de culoare şi-a zis… c-a citit ceva.

Acu, c-am zis-o cu voce tare, încep să tremur din toate încheieturile. Şi încă mai răsucesc creionu-ntre deşte.

— A pomenit ceva despre slujnice? mă-ntreabă coniţa Skeeter. Vreau să zic, a pomenit ceva de tine sau de Minny, ori avea treabă doar cu mine?

— Nu, doar de… matale.

— Bine.

Coniţa Skeeter dă drumul unei răsuflări de uşurare în receptor. O fi supărată, da habar n-are ce mi s-ar putea întâmpla mie, ce i s-ar putea întâmpla lui Minny. Nu ştie nimica despre uneltele alea ascuţite, mici şi strălucitoare pe care le foloseşte o cucoană albă. Despre ciocănitul ăla la uşă, târziu în noapte. Despre oamenii albi însetaţi s-audă despre cineva de culoare punându-se cu albii, gata să sară cu ciomegele, cu bâtele de baseball. Şi nici că i-ar folosi la ceva.

— Nu pot spune cu siguranţă de sută la sută… zice donşoara Skeeter. Dar cred că, dacă Hilly ar fi ştiut ceva despre carte, despre tine şi *mai ales* despre Minny, ar fi împânzit deja tot oraşul.

Mă gândesc la asta, dorindu-mi din tot sufletu să fie adevărat.

— Aşa-i. N-o are la inimă pe Minny Jackson.

— Aibileen, zice donşoara Skeeter, şi-i aud vocea frângându-se din nou.

Calmul de-adineauri începe să se umple de crăpături.

— Ne putem opri. Înţeleg perfect dacă vrei să ne oprim cu proiectul.

Dacă îi spun că vreau să ne-oprim, tot ce-am scris pân-acu şi mai am încă de scris rămâne nespus. NU, mă gândesc. *Nu vreau* să ne oprim. Sunt surprinsă cât de tare răsună gându ăsta.

— Dacă ştie coniţa Hilly, ştie şi basta, zic. Să ne-oprim taman acu nu ne mai e de niciun ajutor.

N-o văd, aud sau adulmec pe coniţa Hilly pentru următoarele două zile. Chiar şi-atuncea când nu ţin creionu, deştele mele încă-l învârt, în buzunar, pe masa de bucătărie, ropotind cu ele pe unde-apuc. Tre să aflu ce se-ascunde în capu ăla al ei.

Coniţa Leefolt a lăsat pân-acu trei mesaje cu Yule May pentru coniţa Hilly, da-i totdeauna la birou lu domnu Holbrook – sediu de campanie, cum îi place lu coniţa Hilly să-i zică. Coniţa Leefolt oftează şi-aşează telefonu-n furcă, parcă n-ar şti cum creieru ei mai poate funcţiona dacă nu-i coniţa Hilly să apese pe butoanele de gândit. De zece ori, Cocuţa o-ntreabă când mai vine Heather iară să se joace în bazinu de plastic. Sunt sigură că or să crească prietene bune, sub oblăduirea lu coniţa

Hilly, care-o să le-nveţe cum merge lucrurile. În dupa-amiaza asta, ne-nvârtim prin casă, ropotind din deşte, întrebându-ne când şi-o face coniţa Hilly apariţia.

Dup-o vreme, coniţa Leefolt pleacă la magazinu de pânzeturi. Zice că o să facă o învelitoare pentru ceva. Nu ştie încă pentru ce. Mae Mobley se uită la mine şi zic zău că ne gândim la acelaşi lucru: femeia asta ne-ar face şi nouă câte o-nvelitoare dac-ar putea.

Trebe să lucrez până târziu în seara asta. Îi dau cina Cocuţei şi-o bag în pat, că domnu şi doamna Leefolt sunt duşi să vadă un film la Lamar. Domnu i-a promis c-o duce şi coniţa l-a obligat să-şi ţină promisiunea, chit că era deja târziu şi nu mai apucau să vadă decât ultima reprezentaţie. Când ei ajung acasă, căscând, greierii cântă în întuneric. La alte case, aş fi dormit în dormitoru servitorilor, da aici n-au aşa ceva. Mă mai învârt o vreme, trăgând nădejde că poate domnu Leefolt se-oferă să mă ducă pân-acasă cu maşina, da merge direct la culcare fără să-mi zică nimica.

Afară, în beznă, merg pe jos vreo zece minute până la Riverside, unde mai trece un autobuz cu program de noapte, pentru muncitorii de la staţia de epurare. Vânticelu bate suficient cât să ţină ţânţarii la distanţă. M-aşez la marginea parcului, pe iarbă, sub un felinar. Vine şi-autobuzu dup-o vreme. Nu-s decât patru oameni în el, doi negri, doi albi, bărbaţi cu toţii. Nu-l ştiu pe nici unu. Mă aşez la geam, în spatele unui negru uscăţiv. Poartă un costum maroniu, o pălărie la fel şi-i cam de-o seamă cu mine.

Trecem peste pod, în direcţia spitalului de negri, unde autobuzu coteşte. Îmi scot carneţelu de rugăciuni să mai notez câte ceva. Mă concentrez pe Mae Mobley, încerc să nu mă gândesc defel la coniţa Hilly. *Arată-mi cum s-o învăţ pe Mae Mobley să fie bună, să se iubească şi pe ea, da şi pe alţii, atâta cât mai am timp de petrecut cu ea…*

Îmi ridic privirea. Autobuzu s-a oprit de-a dreptu-n mijlocu şoselei. Mă aplec pe coridor şi văd în faţă lumini albastre fulgerând în noapte, oameni de jur împrejur, blocând drumu.

Şoferu alb se holbează drept în faţă. Opreşte motoru şi scaunu meu se opreşte din tremurat, şi-l simt nu-ş cum. Se-ndreaptă în scaun, se ridică şi ne zice:

— Voi staţi aici. Mă duc să văd ce se-ntâmplă.

Aşa că stăm cu toţii în tăcere, aşteptând. Aud un câine lătrând, da nu ca unu din ăla de curte, ci ca unu care se răsteşte la tine. După cinci minute bune, şoferu se-ntoarce, porneşte motoru din nou. Claxonează, îşi flutură mâna pe fereastră şi-ncepe să dea încetinel înapoi.

— Da ce se-ntâmplă? întreabă negru din faţa mea.

Şoferu nu răspunde. Continuă să dea cu spatele. Fâşiile de lumină se fac tot mai şterse, lătratul câinelui de-abia de se mai aude. Şoferu-ntoarce autobuzu pe strada Farish. La colţu următor se opreşte.

— Voi, ăştia de culoare, toată lumea jos. Ăsta-i capul de linie. Voi, ăştia albii, să-mi ziceţi unde vreţi s-ajungeţi şi încerc să vă las cât mai aproape.

Negru se uită peste umăr la mine. Bag seamă că nici unu dintre noi nu se simte prea bine. Se ridică-n picioare şi-aşa fac şi io. Îl urmez pân la uşă. E o linişte ciudată, în care se-aud doar paşii noştri.

Un alb se apleacă spre şofer şi-l întreabă:

— Care-i treaba?

Mă ţin după negru, pe scări. În spate, îl aud pe şofer zicând:

— Nu ştiu. Un negrotei a fost împuşcat. Pe unde ţi-e casa?

Uşa se-nchide în urma noastră cu un fâsâit. Oh, Doamne, mă gândesc, fă să nu fie nici unu dintre oamenii pe care-i cunosc!

Nu se aude niciun sunet pe strada Farish, nu-i nici ţipenie de om, doar noi doi. Omu se uită la mine şi zice:

— Eşti bine? Eşti aproape de casă?

— Sunt bine. Stau pe-aproape.

Casa mea e la şapte străzi de-acilea.

— Vreai să te duc pân-acasă?

Mai că vreau, da scutur din cap.

— Nu, mă descurc io.

O camionetă trece prin apropiere, mai jos, la intersecţia unde-a oprit autobuzul Pe-o parte scrie cu litere de-o şchioapă WLBT-TV şi-are antene mari deasupra.

— Dumnezeule, sper că nu-i atât de rău pe cât…

Da omu de lângă mine s-a făcut deja nevăzut. Nu mai e niciun suflet împrejur, în afară de mine. Am presentimentu ăla pe care zice-se că-l au oamenii înainte să fie jefuiţi. Grăbesc paşii, ciorapii mi se freacă atât de tare unu de altu că se-aude de parc-aş deschide un fermoar. Mult în faţă, văd trei oameni care merge la fel de grăbiţi ca mine. Toţi se răsucesc pe călcâie, intră-n casele lor şi trântesc uşile.

Sunt deja sigură că nu vreau să mai stau singură nici măcar un minuţel. O iau pe scurtătură, printre casa lu Muie Cato şi un atelier auto, p-ormă prin curtea din spate a lu Oney Black, mă împiedic de-un furtun în beznă. Mă simt ca un tâlhar. Văd lumini prin case, capete plecate, lumini care n-ar trebui să fie aprinse la ora asta. Nu ştiu ce s-a-ntâmplat, da sigur toată lumea vorbeşte despre asta, sau ascultă.

Până la urmă, văd în faţă lumina de la bucătăria lu Minny, uşa din spate deschisă, uşa cu plasa de ţânţari, închisă. Uşa geme când o-mping. Minny şade la masă cu Felicia, Kindren, Benny. Se zgâiesc toate la hardughia de radio aşezată în mijloc. Un val de statice dă buzna pe uşă dimpreună cu mine.

— Ce-i asta? întreb.

Minny se-ncruntă, învârte uşurel butonu de posturi. Într-o secundă, mătur cu privirea toată încăperea: o felie de şuncă încreţită şi roşie, uitată-ntr-o tigaie. O conservă pe tejghea, fără capac. Farfurii murdare-n chiuvetă. Asta nu-i câtuşi de puţin bucătăria lui Minny.

— Ce se-ntâmplă? întreb încă o dată.

Vocea crainicului începe să se audă mai bine din nou, aproape strigând:

— *… aproape zece ani de când e secretarul din teritoriu al NAACP. Încă n-avem nicio veste de la spital, dar se spune că rănile sunt…*

— *Cine?* întreb.

Minny se zgâieşte la mine de parcă mi-aş fi pierdut capu.

— Medgar Evers. Pe ce lume trăieşti?

— Medgar Evers? Da ce s-a-ntâmplat?

Am întâlnit-o pe Myrlie Evers, nevastă-sa, toamna trecută, când ne-a vizitat biserica dimpreună cu familia lu Mary Bone. Purta la gât o eşarfă şmecheră, cu roşu şi negru. Mi-amintesc cum m-a privit drept în ochi, zâmbind ca şi cum chiar s-ar fi bucurat să mă cunoască. Medgar Evers e un soi de celebritate pe-aici, fiind atât de sus în ierarhia NAACP.

— Şezi, îmi zice Minny.

Mă aşez pe-un scaun de lemn. Toate feţele arată de parc-ar fi văzut o stafie, se holbează la radio. E mare cam cât jumătate dintr-un motor de maşină, din lemn, cu patru butoane mari. Până şi Kindren e tăcută în poală la Felicia.

— KKK l-a-mpuşcat. În faţa casei. Acu un ceas.

Simt un fior rece pe şira spinării.

— Unde stătea?

— Pe Guynes, zice Minny. Doctorii l-a dus la spitalu nostru.

— Am… văzut, zic, cu gându la autobuz.

Guynes nu-i decât la cinci minute de-acilea, dacă ai o maşină.

— *.. Martorii spun că ar fi fost un singur făptaş, un bărbat alb, care-a sărit din tufişuri. Zvonurile despre implicarea KKK sunt…*

Acu toată lumea vorbeşte unii peste alţii, unii ţipă, alţii bate câmpii. Sunt încordată de parcă cineva ne-ar spiona de-afară. Cineva alb. KKK a fost aici, la nici cinci minute, să vâneze un negru. Vreau să-nchid uşa aia din spate.

— *Chiar acum am fost informat* – zice crainicul gâfâind – *că Medgar Evers a murit.*

— *Medgar Evers* – vocea lui sună de parc-ar fi împins din toate părţile, cu alte voci în jurul lui –

acum am aflat. A decedat.

Oh, Doamnei

Minny se răsuceşte spre Felicia. Vorbeşte încet, da răspicat.

— Ia-ţi fratele şi sora şi mergeţi în dormitor. Băgaţi-vă-n pat. Şi-acolo să-mi staţi.

Totdeauna e mai de speriat când unu care ţipă din fire începe să-ţi vorbească în şoaptă. Dispar cu toţii, repede, în tăcere. Omu de la radio a tăcut şi el. Pentru o clipă, cutia aia nu-i decât lemn şi nişte sârme.

— *Medgar Evers* – zice, şi acum vocea îi sună ca şi cum ar derula-o invers – *secretarul din teritoriu al NAACP, e mort.*

Oftează.

— *Medgar Evers e mort.*

Înghit înapoi o gură plină de scuipat şi mă zgâiesc la peretele bucătăriei lui Minny, gălbejit de grăsimea de şuncă, de mânuţele copiilor şi de Pali Mall-urile lu Leroy. Nicio fotografie sau calendar pe peretele lu Minny. Încerc să nu mă gândesc. Nu vreau să mă gândesc la moartea unui om de culoare. Îmi aduce aminte de Treelore.

Mâinile lui Minny e strânse pumn. Scrâşneşte din dinţi.

— L-a-mpuşcat chiar în faţa *copiilor,* Aibileen.

— O să ne rugăm pentru Evers, pentru Myrlie… încep să zic, da sună aşa de găunos că mă opresc.

— La radio zice că familia a dat fuga afară din casă când a auzit împuşcăturile. Zice că el ierea plin de sânge, împleticindu-se de colo până colo, copiii plini de sânge şi ei…

Izbeşte cu palma-n masă, făcând să zăngăne radiou de lemn.

Îmi ţin respiraţia, da tot mă simt uşor ameţită. Trebe să fiu puternică acum. Tre să am grijă de prietena mea, să n-o ia razna.

— Lucrurile n-o să se schimbe în veci în oraşu ăsta, Aibileen. Trăim în iad. Suntem prinse-n *capcană. Copiii* noştri e prinşi în capcană.

Crainicu se aude din nou mai tare:

— *.. Poliţia a împânzit oraşul şi blochează drumurile. Se aşteaptă în scurt timp conferinţa de presă a primarului Thompson…*

Mă-nec atuncea. Dau drumu la lacrimi. Albii ăştia mi-au pus capac, toţi albii ăştia care înconjoară cartieru de negri. Albii cu puştile îndreptate spre oamenii de culoare. Cine ne va apăra pe noi? Poliţai de culoare nu este.

Minny se uită ţintă la uşa pe care-a dispărut ăia micii. Sudoarea îi curge pârâiaşe pe tâmple.

— Ce-o să ne facă, Aibileen? Dacă ne prind…

Trag adânc aer în piept. Despre poveştile noastre vorbeşte.

— Ştim amândouă. Ar fi rău.

— Da ce ne-ar face? Ne-ar agăţa de vreo camionetă şi ne-ar târî în spatele ei? M-ar împuşca-n curte, în faţa copiilor? Sau ne-ar înfometa pân-am crăpa?

Primaru Thompson vine la radio, zice cât îi pare de rău pentru familia lu Evers. Mă uit la uşa din spate, care-a rămas deschisă, şi simt din nou că suntem urmărite, cu vocea unui alb răsunând în mijlocu odăii.

— Asta nu-i… n-avem noi treabă cu drepturile civile. Noi spunem poveşti despre cum merg lucrurile cu-adevărat.

Sting radioul O iau pe Minny de mână. Şedem aşa, Minny zgâindu-se la molia maronie zdrobită de perete, io la bucata de carne roşie uscată în tigaie. Minny are cea mai singuratică privire din lume.

— Mi-ar fi plăcut să fie Leroy acasă, şopteşte.

Mă îndoiesc că vorbele astea s-a mai auzit vreodată în casa ei.

Zile-n şir, Jackson, Mississippi, e ca o oală care-a dat în clocot. La teveu lu coniţa Leefolt, cârduri de

negri mărşăluiesc pe Strada Mare, în ziua de după funeraliile lu domnu Evers. Trei sute de arestaţi. Ziarele noastre zic că la slujbă a fost mii de negri şi doar o mână de albi. Că poliţia ştie cine-a făcut-o, da n-o să-l dea în vileag.

Aşa aflu că familia lui Evers n-o să-l îngroape în Mississippi, îi duc trupu la Washington, la cimitiru Arlington[25], şi zic io că Myrlie e mândră de-aşa o realizare. Aşa şi tre să fie. Da l-aş fi vrut acilea, mai aproape. În ziar, citesc cum însuşi preşedintele Statelor Unite i-a zis lu primaru Thompson că trebe să poată mai mult. Să facă un comitet din albi şi din negri care să rezolve problemele de-aici. Da primaru Thompson i-a zis – lu *preşedintele Kennedy:*

— N-o să desemnez niciun comitet birasial. Să nu ne păcălim singuri. Cred în separarea raselor şi aşa trebuie să meargă lucrurile şi în continuare.

După câteva zile, primaru a venit iar la radio şi-a zis:

— Jackson, Mississippi, e locul cel mai apropiat de rai cu putinţă. Şi va rămâne aşa pentru tot restul zilelor noastre.

Pentru a doua oară în două luni, Jackson, Mississippi, apare în *Life Magazine*. De-astă dată însă am ajuns pe copertă.

CAPITOLUL 15

În casă la coniţa Leefolt nici nu se-aduce vorba de Medgar Evers. Schimb postu când se întoarce de la prânzu de lucru. Ne prefacem cu toatele c-ar fi o frumoasă după-amiază de vară. Încă tot n-am auzit nimic-nimicuţa de coniţa Hilly şi-s deja bolnavă de atâtea griji.

La o zi după funeraliile lu Evers, mama lu coniţa Leefolt ne face o vizită. Trăieşte, hăt, în Greenwood, Mississippi, şi conduce pân la New Orleans. Nu bate la uşă, coana Fredericks dă buzna-n sufragerie, unde mă găseşte călcând. Îmi aruncă un zâmbet acru ca o lămâie. Merg s-o anunţ pe coniţa Leefolt de cine-a venit.

— Maman! Ai ajuns atât de devreme! Trebuie că te-ai trezit când s-a crăpat de ziuă. Sper că nu te-ai epuizat cu totul pe drum! zice coniţa Leefolt, intrând în sufragerie ca o vijelie şi culegând în drum jucăriile împrăştiate pe jos.

Mă împunge c-o privire care zice ACUM! Pun cămăşile mototolite ale lu domnu Leefolt înapoi în coş şi înşfac o cârpă să-i şterg Cocuţei faţa mânjită cu jeleu.

— Şi arăţi atât de odihnită şi de elegantă în dimineaţa asta, Maman.

Coniţa Leefolt zâmbeşte atât de forţat că i-au ieşit ochii din orbite ca la melc.

— Bănuiesc că eşti încântată de expediţia asta pentru cumpărături.

Dacă-i să mă iau după Buick-u pe care-l conduce şi după pantofii frumoşi cu cataramă, aş zice că coana Fredericks are mai multe parale decât domnu şi doamna Leefolt.

— M-am gândit să fac o pauză la jumătatea drumului. Şi speram că mă vei invita la prânz la Robert E. Lee, zice cucoana.

Habar n-am cum se poate suporta femeia asta. I-am auzit pe domnu şi doamna Leefolt ciorovăindu-se de fiecare dată când coana Fredericks e în oraş, c-o face pe coniţa Leefolt s-o scoată la ale mai scumpe localuri şi p-ormă aşteaptă să-i plătească nota de plată.

Coniţa Leefolt zice:

— Oh, dar de ce să n-o lăsăm pe Aibileen să ne pregătească ceva pentru prânz? Avem o şuncă extraordinară şi…

— M-am oprit aici ca să iau prânzul în oraş. Nu să mănânc aici.

— Bine. Bine, Maman. Doar să-mi iau poşeta.

Coana Fredericks se uită la Mae Mobley, care se joacă pe covor c-o păpuşă, Claudia. Se apleacă şi-o îmbrăţişează.

— Mae Mobley, ţi-a plăcut rochia pe care ţi-am trimis-o săptămâna trecută?

— Mda, îi zice Cocuţa lui bună-sa.

Am urât clipa în care a trebuit să-i arăt coniţei Leefolt cât de strânsă pe talie îi vine. Cocuţa se face tot mai zdupeşă.

Coana Fredericks pufneşte de sus la Mae Mobley:

— Se spune *da, doamnă*, domnişoară. M-ai auzit?

Mae Mobley face o mutră plictisită şi zice:

— Da, doamnă.

Ştiu ce gândeşte. Gândeşte: *Minunat. Taman ce-mi lipsea astăzi. Încă o doamnă-n casă care nu mă place.*

Se-ndreaptă spre uşă, în vreme ce coana Fredericks o pişcă de braţ pe coniţa Leefolt:

— Nu ştii s-angajezi slujnicele potrivite, Elizabeth. E treaba ei s-o înveţe pe Mae Mobley s-aibă *maniere*.

— Bine, mamă, ne vom ocupa şi de asta.

— Nu poţi angaja pe fitecine, cu speranţa că vei avea noroc.

Dup-o vreme, îi pregătesc lui Mae Mobley sandvişul ăla cu şuncă sub demnitatea coanei Fredericks. Da Mae Mobley nici că apucă să ia o înghiţitură şi-l împinge încolo.

— Nu mi-e bine. Mă doa e gâtu, Aibee.

Ştiu ce-nseamnă *mă doa e gâtu* şi ştiu cum să rezolv problema. Cocuţa are o răceală de vară. Îi încălzesc o cană cu apă şi miere, adaug puţină lămâie pentru gust. Da ce-are nevoie fetiţa asta e o poveste care s-o trimită drept la culcare. O ridic în braţe. Dumnezeule, chiar că se face mare! Face trei ani în câteva luni şi-i deja mai grea decât un dovleac de-ăla mare.

În fiece după-amiază, io şi Cocuţa stăm într-un balansoar nainte de somnie. În fiece dup-amiază îi zic: *Eşti aşa cum trebe, eşti deşteaptă, eşti bună.* Da ea tot creşte şi ştiu că-n curând doar astea câteva vorbe n-o s-o mai ajute mare lucru.

— Aibee? îmi citeşti o poveste?

Mă uit printre cărţi, să văd ce-aş mai putea să-i citesc. Nu pot să-i citesc *George cel Curios* încă o dată, că nu mai vrea s-o audă. Nici *Puiuţul* şi nici *Madelaine*.[26] Aşa că stăm o vreme şi doar ne legănam în scaun. Mae Mobley îşi lasă căpşoru pe uniforma mea. Ne uităm cum cade ploaia în bazinu de plastic verde. Spun în gând o rugăciune pen Myrlie Evers. Mi-aş fi dorit să nu fi trebuit să vin la lucru şi să pot merge la funeralii. Mă gândesc cum fiu-său de zece ani, mi-a zis cineva, a tot plâns în linişte cât a durat toată treaba. Mă legăn în scaun şi mă rog, simţindu-mă atât de tristă, nu ştiu, e ca şi cum ceva m-a cotropit dintr-o dată. Nu-mi găsesc cuvintele.

— Au fost odată, ca niciodată – zic în sfârşit – două fete: una avea pielea albă, alta, neagră.

Mae Mobley se uită-n sus la mine. Ascultă.

— Fetiţa neagră se uită la aia albă şi-o-ntreabă: „Cum se face de pielea ta e atât de palidă?” Fata albă zice: „Habar n-am. Da cum se face de a ta e atât de închisă? Ce crezi că-nseamnă asta?” Da nici că vreuna avea vreun habar. La care fetiţa albă zice: „Păi, să vedem. Tu ai păr, io am păr”.

O ciufulesc uşurel pe Mae Mobley.

— Fetiţa neagră zice: „Io am nas, tu ai nas”.

Îi prind năsucu-ntre deşte şi-l scutur. Se ridică din poală şi-mi face la fel.

— Fetiţa albă zice: „Io am deşte la picioare, ai şi tu” – şi mă joc niţel cu deştele ei de la picioare, da ea nu poa să facă la fel, că io am pantofii de serviciu. „Aşa că suntem la fel. Doar că-i culoarea diferită”, zice fetiţa neagră. Fetiţa albă a fost de acord şi, aşa, ele a rămas prietene. Sfârşit.

Cocuţa se uită la mine. Doamne, asta fost cea mai jalnică poveste ce-am auzit-o vreodată! Nici măcar n-a avut ceva acţiune. Da Mae Mobley îmi zâmbeşte şi zice:

— Mai spune-o o dată.

Aşa şi fac. Cam a patra oară când o repet, adoarme. Îi şoptesc:

— Data viitoare îţi spun una şi mai frumoasă.

— Nu mai avem şi alte prosoape, Aibileen? Ăsta mai merge, dar cu restul aş muri de ruşine să mă duc. Bănuiesc că-l voi lua doar pe ăsta.

Coniţa Leefolt e cu totul în vrie. Ea şi domnu Leefolt nu fac parte din niciun club de înot, nici măcar din amărâtu ăla de la piscina Braodmoore. Coniţa Hilly a sunat az de dimineaţă s-o-ntrebe dacă nu vrea să meargă, dimpreună cu Cocuţa, la înot la Jackson Country Club, or asta-i o invitaţie pe care coniţa Leefolt ar mai fi primit-o o dată sau de două ori în viaţă. Bag seama că io am fost acolo de mai multe ori decât a fost ea.

Acolo nu poţi plăti cu banii-n mână, tre să plăteşti prin virament, şi despre coniţa Hilly ştiu sigur că n-o să plătească pentru altcineva. Bag seama pentru ea plătesc alte cucoane de la Country Club, alea de sunt deja membre.

Tot n-am aflat niciun cuvinţel despre geanta aia. Nici măcar n-am văzut-o de cinci zile pe coniţa Hilly. Nici donşoara Skeeter n-a văzut-o, ceea ce nu-i bine defel. Cică ar fi cele mai bune prietene. Donşoara Skeeter a adus aseară primu capitol al lu Minny. Coana Walter nu ierea chiar uşor de-nghiţit, de-aia mă gândesc că, dacă a apucat coniţa Hilly măcar să-şi arunce ochii pe ceva însemnări, bine nu ne va fi. Trag doar nădejde că n-o fi donşoara Skeeter într-atâta de speriată încât să nu-mi zică nimica dacă află oareşceva.

Îi dau Cocuţei un sandviş cu unt de arahide când sună telefonu:

— Casa coniţei Leefolt, zic.

— Aibileen, bună, sunt Skeeter. Elizabeth e pe-acolo?

— Bună ziua, donşoară Skeeter.

Mă uit la coniţa Leefolt, gata-gata să-i dau telefonu, când începe, disperată, să-mi facă semne că nu. Scutură din cap şi din mâini: *Nu. Spune-i că nu-s acasă.*

— E… e plecată, donşoară Skeeter, zic şi mă uit drept în ochii lu coniţa Leefolt când zic minciuna asta gogonată.

Nu pricep. Donşoara Skeeter e membru la club, nu-i nicio problemă s-o invite.

Pe la amiază, toate trei ne urcăm în Fordu Fairlane al lu coniţa Leefolt. Pe scaunu din spate am pus o pungă cu un termos cu suc de mere, ceva brânză, alune şi două sticle de Coca-Cola care-or să fie ca şi cafeaua când or vrea să le bea, la fel de fierbinţi. Bag seama coniţa Leefolt ştie că coniţa Hilly n-o să ne invite la bar, să ne răcorim. Dumnezeu ştie de ce-o fi invitat-o.

Cocuţa stă în poala mea, pe scaunul din spate. Las uşurel geamul în jos, să ne sufle aerul cald în obraji. Coniţa Leefolt îşi tot tapează păru. E genu ăla care tot accelerează şi frânează, aşa că mi-e rău şi tot ce mi-aş dori e să-şi ţină naibii mâinile alea pe volan.

Trecem de magazinu de chilipiruri Frank and Dime şi de magazinu cu-ngheţată, de unde poţi să-ţi cumperi chiar şi stând în maşină. Ăştia au un gemuleţ în spate, aşa că de-acilea poa să-şi cumpere şi coloraţii îngheţată. Ceva mai târziu, iacătă-ne pe-un drum lung, de ţară, cu păşuni şi vaci plesnind din coadă după muşte. Numărăm douăşase, da Mae Mobley strigă ZECE! când vede vreuna de fiecare dată după primele nouă. Pân-aci ştie ea să numere.

Să tot fie cinşpe minute mai târziu când parcăm pe-o alee asfaltată. Clubu-i o clădire mai degrabă joasă, albă, cu tufişuri tunse de jur împrejur, nici pe departe să te dea pe spate pe cât zic oamenii care vorbesc despre ea. E plin de locuri de parcare în faţă, da coniţa Leefolt cumpăneşte o secundă şi hotărăşte că mai bine să parcheze undeva în spate.

O apuc pe Mae Mobley de mână şi păşim împreună pe asfaltu negru şi-ncins, cu căldura venind peste noi din toate părţile, ca o pelerină. Ţin punga de hârtie într-o mână, pe Mae Mobley în cealaltă, şi tropăim împreună peste asfaltu-ncins. Dungile de vopsea albă pe asfaltu negru îl fac să pară un grătar pe care noi suntem puse la prăjit. Pielea de pe faţă mi se strânge, arsă de soare. Cocuţa se târâie în spatele

meu, năucită de căldură de parc-ar fi fost pălmuită. Coniţa Leefolt gâfâie şi se-ncruntă la uşa care-i încă la câţiva zeci de metri, întrebându-se singură, zic io, de ce-o fi parcat atât de departe. Simt cum o parte din păr îmi ia foc, mă ustură şi mă mănâncă deopotrivă, da de scărpinat nu pot, c-am amândouă mâinile ocupate, până ce parcă suflă cineva şi stinge flacăra. Holu e întunecat şi răcoros, raiu pe pământ. Clipim, năucite, o vreme.

Coniţa Leefolt se uită de jur împrejur, şi orbită, şi dezorientată, aşa că îi arăt uşa spre piscină:

— P-acolo-i piscina, coniţă.

Se uită la mine, recunoscătoare că ştiu drumul şi că nu trebuie să întrebe, ca oamenii săraci, încotro s-o apuce.

Împingem împreună uşa şi-o deschidem, şi soarele dă năvală încă o dată, da de astă dată parcă-i un soare mai plăcut, mai răcoros. Piscina e albastră-lacrimă. Copertinele alb-negre arată curate. Aeru miroase a săpun de rufe. Copiii râde şi se stropeşte şi cucoanele în costume de baie citeşte reviste la umbră.

Coniţa Leefolt îndrăzneşte să-şi ridice privirea, în căutarea coniţei Hilly. Poartă o pălărie mare, lălâie, cu buline alb-negre, şi se-mpiedică în sandalele cu cataramă, cu un număr mai mari decât poartă ea. Se-ncruntă, fincă simte că nu-i locu ei aci, da şi zâmbeşte cumva, în acelaşi timp, pen că nu vrea ca lumea să-şi dea seama.

— *Uite-o!*

O urmăm pe coniţa Leefolt în juru piscinei, până la coniţa Hilly, care-i într-un costum de baie roşu. E tolănită într-un şezlong, şi se uită după copiii care-s în apă. Vad încă două slujnice, cu alte familii, da nu pe Yule May.

— Iată-vă! zice coniţa Hilly. Zău, Mae Mobley, arăţi ca un papanaş în bikiniu ăsta! Aibileen, copiii-s în piscina mică. Poţi sta la umbră cât îi supraveghezi. Şi nu-l lăsa pe William să le stropească pe fete, înţelegi ce zic?

Coniţa Leefolt se-aşează pe-un şezlong alături de coniţa Hilly, iar io m-aşez la masă, sub o umbrelă, câţiva metri mai în spate, îmi ciupesc şi îmi depărtez niţel ciorapii de picioare, cât să usuc transpiraţia. De unde şed, le pot auzi destul de bine.

— Yule May, zice coniţa Hilly şi dă din cap spre coniţa Leefolt cum numa ea ştie. Şi-a cerut înc-o zi liberă. Îţi zic, fata asta întinde coarda.

Buuun, am mai rezolvat un mister. Coniţa Hilly a invitat-o pe coniţa Leefolt la piscină că ştia că m-aduce şi pe mine.

Coniţa Hilly îşi mai toarnă nişte ulei de cocos pe picioarele zdupeşe, bronzate, şi-l întinde bine. E deja atât de unsuroasă, că străluceşte.

— De-abia aştept s-ajung iar pe Coasta de Est, zice coniţa Hilly. Trei săptămâni pe plajă.

— Mi-aş fi dorit ca familia lui Raleigh să aibă o casă acolo, oftează coniţa Leefolt.

Îşi saltă puţintel rochia, cât să-şi dezvelească genunchii albi. Acu, că-i însărcinată, nu poate purta costum de baie.

— Bineînţeles, noi trebuie să-i plătim lui Yule May autobuzul, când vine în weekenduri. *Opt dolari*. Ar trebui să-i scad din salariu.

Copiii urla că acuma vor în piscina mare. Scot din pungă colăcelul de înotat şi i-l pun lui Mae Mobley. Coniţa Hilly îmi mai dă două şi le pun şi lui Heather, şi lui William. Intră cu toţii în piscina mare şi plutesc care-ncotro, aidoma unor dopuri de plută. Coniţa Hilly se uită la mine şi zice:

— Nu-i aşa că-s nişte scumpi?

Dau din cap că „da”. Până şi coniţa Leefolt aprobă.

Continuă să vorbească şi io ascult, da nu se-aduce vorba nici de donşoara Skeeter, nici de geanta ei. Dup-o vreme, coniţa Hilly mă trimite să cumpăr Coca-Cola de cireşe pen toată lumea, chiar şi pentru mine. Dup-o vreme, lăcustele din copaci începe să se facă auzite, umbra devine mai răcoroasă şi simt că

ochii, obosiţi de la atâta uitat după copii, încep să mi se-nchidă.

— Aibee! Uită la mine!

Îmi mijesc ochii, mă uit zâmbind la Mae Mobley cum se maimuţăreşte.

Şi-atunci o văd pe donşoara Skeeter, în spatele piscinei, dincolo de gard. Poartă fustiţa de tenis şi are o rachetă în mână. Se uită la coniţa Hilly şi la coniţa Leefolt cu capu lăsat Într-o parte, cântărind, parcă, ce-o să facă. Coniţa Hilly şi coniţa Leefolt n-au zărit-o, încă vorbesc despre staţiunea Biloxi. O urmăresc pe donşoara Skeeter cum intră pe poartă, înconjoară piscina şi se opreşte taman în faţa lor. Încă tot n-au văzut-o.

— Salutare tuturor, zice donşoara Skeeter.

Sudoarea îi curge pe braţe. Faţa îi e roşie şi umflată puţin de la soare. Coniţa Hilly îşi ridică privirile, da rămâne întinsă pe şezlong, cu revista-n mână. Coniţa Leefolt sare din scaun drept în picioare.

— Vai, Skeeter! Cum – n-am putut… am încercat să te sunăm. Dinţii aproape că-i clănţănesc în gură, atât de tare se forţează să zâmbească.

— Bună, Elizabeth.

— Joci tenis? întreabă coniţa Leefolt dând din cap ca o păpuşă stricată. Cu cine joci?

— Mă antrenam la perete, zice donşoara Skeeter. Încearcă să-şi sufle o şuviţă de păr de pe frunte, da-i lipită.

Cu toate astea, nu se trage la umbră.

— Hilly, zice donşoara Skeeter, ţi-a spus Yule May c-am sunat? Coniţa Hilly încearcă un zâmbet forţat.

— E liberă astăzi.

— Te-am sunat şi ieri.

— Uite ce e, Skeeter. N-am avut timp. De miercuri sunt tot la sediul de campanie, scriind scrisori practic fiecărui alb din Jackson.

— În regulă, zice donşoara Skeeter şi dă, înţelegătoare, din cap.

Pe urmă-şi mijeşte ochii şi continuă:

— Hilly, suntem… am făcut… eu ceva care te-a supărat? Simt cum degetele mele o iau din nou razna, învârtind nenorocitu ăla de creion invizibil.

Coniţa Hilly închide revista şi-o aşază pe ciment, să nu se umple de loţiune.

— Vom discuta asta la momentul potrivit, Skeeter.

Coniţa Leefolt s-aşează rapid în şezlong. Apucă revista lui

Hilly, *Good Housekeeping*, şi începe s-o citească parcă n-ar fi citit în viaţa ei ceva mai captivant.

— Cum vrei, zice donşoara Skeeter şi ridică, nepăsătoare, din umeri. Mă gândeam doar c-am putea vorbi despre asta, orice-o fi, înainte să umpli târgul.

Coniţa Hilly e cât pe ce să protesteze, da p-ormă oftează din greu şi zice:

— De ce nu-mi zici adevărul, Skeeter?

— Adevărul despre…

— Ascultă, ţi-am găsit *scrierile* alea.

Înghit în sec. Coniţa Hilly încearcă să vorbească în şoaptă, da nu-i prea iese. Donşoara Skeeter se uită drept în ochi la coniţa Hilly. E foarte calmă. Nu s-a uitat la mine de când a venit.

— Despre ce scrieri vorbeşti?

— În geanta ta, când mă uitam după notiţele despre şedinţă? Şi, Skeeter – îşi înalţă ochii spre cer şi-i coboară din nou – nu pricep. Nu mai pricep nimic.

— Hilly, despre ce vorbeşti? Ce-ai văzut în geantă?

Mă uit după copii, Dumnezeule mare, aproape c-am uitat de ei. Simt c-o să leşin ascultând conversaţia asta.

— *Legile* alea pe care le purtai cu tine? Despre ce…

Coniţa Hilly se uită peste umăr la mine. Io mă uit fix la copiii din piscină.

— … despre ce *ceilalţi* au şi nu au voie să facă, continuă şuierând. Sincer, cred că e o prostie. Ştii tu mai bine decât guvernul? Decât Ross Barnett?

— Am pomenit eu vreodată de Ross Barnett? întreabă donşoara Skeeter.

Coniţa Hilly îi bate obrazu lu coniţa Skeeter. Coniţa Leefolt se holbează înţepenită la aceeaşi pagină, acelaşi rând, acelaşi cuvânt. Înregistrez toată scena cu coada ochiului.

— Nu eşti politician, Skeeter Phelan.

— Ei bine, nici tu nu eşti, Hilly.

Coniţa Hilly se ridică-n picioare. Împunge cu deştu aeru spre pământ.

— Sunt pe cale de a fi o soţie de politician, dacă n-o să te amesteci tu în povestea asta. Cum să fie William ales într-o bună zi pentru Washington D.C., cu asemenea prieteni integraţionişti?

— Washington? întreabă donşoara Skeeter şi-şi dă ochii peste cap. William candidează pentru Senatul statului, Hilly.[27] Şi s-ar putea foarte bine să nu fie ales.

Of, Doamne. Acu îmi îngădui să mă uit drept la donşoara Skeeter. De ce faci asta? De ce-i apeşi taman butoanele pe care tre să le laşi în pace?

Ooo, Hilly e nervoasă rău de-acuma. Capu-i zvâcneşte pe spate.

— Ştii la fel de bine ca mine că-n oraşul ăsta sunt oameni onorabili, buni, plătitori de taxe, care s-ar lupta cu tine până la ultima suflare pe tema asta. Vrei să-i laşi în piscinele noastre? Să pună mâna pe toate cumpărăturile noastre în magazin?

Donşoara Skeeter o fixează vreme-ndelungată pe coniţa Hilly. P-ormă, pentru o clipită, îşi îndreaptă privirile spre mine şi vede rugămintea din ochii mei. Umerii i se lasă niţel.

— Of, Hilly, e doar o broşură. Am găsit-o în amărâta noastră de bibliotecă. Nu încerc să schimb nicio lege, voiam doar s-o *citesc*.

Lu coniţa Hilly nu-i ia decât o clipă să rumege asta.

— Dar dacă te uiţi la *legile* astea – picioru-ndoit sub ea se-ntinde dintr-o dată –, nu pot să nu mă-ntreb: ce *altceva* mai pui la cale?

Donşoara Skeeter îşi fereşte privirea, îşi umezeşte buzele.

— *Hilly*. Mă cunoşti mai bine decât oricine pe lumea asta. Dacă puneam ceva la cale, ţi-ai fi dat seama într-o clipită.

Coniţa Hilly se uită la ea fără să zică nimica. P-ormă, donşoara Skeeter o apucă pe coniţa Hilly de mână şi i-o strânge uşurel.

— Mă-ngrijorezi. Dispari o săptămână întreagă fără să spui nimic, îţi dai sufletul pentru campania asta electorală. Uită-te – şi donşoara Skeeter îi întoarce mâna cu palma-n sus – ai bătături de la atâtea plicuri.

Încetu cu-ncetu, o văd pe coniţa Hilly cum se-nmoaie. Se uită să fie sigură că alde coniţa Leefolt nu trage cu urechea.

— Sunt atât de speriată…

Coniţa Hilly şopteşte de-acum într-atât de încet, că nu mai aud mare lucru.

— … băgat atâţia bani în campania asta, încât dacă William nu câştigă… am lucrat zi şi noapte… şi…

Donşoara Skeeter îi pune lu coniţa Hilly mâna pe umăr şi-i şopteşte şi ea ceva. Coniţa Hilly îi răspunde c-un zâmbet obosit.

Dup-o vreme, donşoara Skeeter zice că tre să plece. Pleacă printre doamnele care stau la soare, printre scaune şi prosoape, ca o furtună. Coniţa Leefolt se uită la coniţa Hilly cu ochi mari, speriată să-ntrebe ceva. Orice.

Îi fac semne lui Mae Mobley, care face vârtejuri în apă. Încerc din răsputeri să-mi alung durerea de cap, frecându-mi tâmplele. De dincolo de piscină, donşoara Skeeter se uită la mine. Lumea-n juru nostru

se bronzează, râde şi se distrează, nimenea nu bănuieşte că femeia de culoare şi femeia albă cu racheta de tenis de dincolo de pisicină se-ntreabă acelaşi lucru: om fi oare nebune de ne simţim dintr-o dată mai uşurate?

Să tot fi fost vreun an de la moartea lui Treelore când am început să merg la-ntâlnirile Comunităţii, în fiecare lună, la biserică. S-o zic pe-aia dreaptă, la început am făcut-o doar ca să-mi umplu timpul să nu-mi fie serile atâta de pustii. Chiar dacă Shirley Boon, cu zâmbetu ei de muiere care le ştie pe toate, mă cam scotea din sărite. Nici Minny n-o prea-nghite pe Shirley, da vine şi ea, mai mult ca să scape din casă. Da-n seara asta Benny are o criză de astm, aşa că Minny n-o să poată veni.

Mai nou, întâlnirile e mai degrabă despre drepturile civile şi mai puţin despre cine ţine străzile curate sau despre cine lucrează la magazinu de schimbat haine. Nu e cu nervi, mai tot timpu oamenii îşi spune ofurile şi se roagă să se rezolve. Da după ce domnu Evers o fost împuşcat săptămâna trecută, o groază de negri e nervoşi. Mai cu seamă ăia mai tineri, care încă nu-s bătuciţi la chestiile astea. Toată săptămâna trecută au avut întâlniri unde-au discutat crima. Din ce-am auzit io, oamenii au fost furioşi, au strigat şi-au plâns. Asta-i prima întâlnire la care merg de-atuncea.

Cobor scările la subsol. De-obicei, e mai răcoare acilea decât în biserică, deasupra, da astă-seară pare să fie cald până şi-aci. Oamenii îşi pun cuburi de gheaţă-n cafea. Mă uit primprejur, doar-doar mai văd ceva slujnice ce-ar putea să ne-ajute, acu c-am scăpat la milimetru de coniţa Hilly. Treiş3cinci de slujnice au zis deja „nu”, şi mă simt ca una care vrea să vândă ceva ce nime nu-i interesat să cumpere. Ceva mare şi puturos, precum chestia aia cu aromă de lămâie de care Kiki Brown zice că lustruieşte mobila. Ce ne face să fim la fel e că amândouă suntem mândre foc de ce vindem. La ce să mă prefac? Spunem poveştile care trebe spuse.

Mi-aş fi dorit ca Minny să mă poată ajuta la întrebat în stânga şi-n dreapta. Minny ştie cum se vinde marfa. Da am decis din capu locului că nimeni nu tre să ştie că Minny e şi ea parte din proiectu ăsta. Ierea prea periculos pentru familia ei. Ne-am gândit că tre să le spunem totuşi că-i vorba de donşoara Skeeter. Nimeni nu s-ar băga dacă n-ar şti cine-i cucoana albă, dac-a lucrat sau nu pentru ea. Pe de-altă parte, nici donşoara Skeeter nu poa să fie împinsă-n faţă. Le-ar speria pe toate, nainte s-apuce să deschidă gura. Aşa că totu a rămas pe mine, şi n-a fost nevoie să vorbesc decât cu vreo patru-cinci slujnice nainte ca toată lumea să ştie ce vreau să-ntreb până să zic trei cuvinţele. Ele zice că nu se merită. Ele mă-ntreabă la ce-mi pun io pielea la saramură dacă tot nu-mi iese nimica. S-o zic p-aia dreapta, cred că ăi mai mulţi îşi imaginează că Aibileen a bătrână nu mai e-n toate minţile.

Toate scaunele de lemn sunt ocupate astă-seară. E mai bine de cincizeci de oameni acilea, cele mai multe femei.

— Şezi lângă mine, Aibileen, îmi zice Bertrina Bessemer. Goldella, lasă-i pe ăi mai bătrâni să stea pe scaun.

Goldella ţâşneşte-n picioare şi-mi face loc pe scaun. Măcar Bertrina nu mă ia de nebună.

M-aşez. Astă-seară Shirley Brown stă la locu ei, iar Diaconu-i la pupitru. Zice că în seara asta tre să ne rugăm în linişte. Zice că tre să ne vindecăm. Mie-mi convine. Închidem ochii şi Diaconu se roagă dimpreună cu noi pentru Evers, pentru Myrlie, pentru băieţi. Unii şopteşte, îi murmură lui Doamne-Doamne, şi-o putere tăcută umple-ncăperea, ca un roi de albine bâzâind într-un stup. Io-mi zic rugăciunile mele. Când mi le termin, trag aer în piept şi-aştept ca ăilalţi să şi le termine şi ei. Când ajung diseară acasă mi le şi scriu. Merită efortu.

Yule May, slujnica lu coniţa Hilly, şade chiar în faţa mea. Yule Mae e uşor de văzut chiar de la spate, c-are un păr lins, nu-i sârmos defel. Din câte-am auzit, e şi educată, aproape c-a terminat colegiu. De bună seamă, avem o groază de oameni deştepţi pe-aici, pe la biserică, toţi cu şcoală. Doctori, avocaţi, domnu

Cross, care-i patron la ziaru *Timpurile Sudului*, ce-apare, în fapt, o dată pe săptămână. Da Yule May e, mai mult ca sigur, a mai educată persoană din toată parohia noastră. Când o văd, mă gândesc încă o

dată cum să îndrept strâmbătăţile astea.

Diaconu-şi deschide ochii, se holbează la noi şi zice.

— Rugăciunile ce tocmai le-am rost…

— Diacone Bun-la-toate, bubuie-o voce, făcând liniştea ţăndări.

Mă-ntorc, toată lumea se-ntoarce, e Jeesup, nepotu lu Plantain Fidelia, stând în dreptu uşii. Să tot aibă douăjdoi sau douăjtrei de ani. Are pumnii strânşi.

— Ce vreau io să ştiu – vorbeşte rar, apăsat – e ce-avem noi de gând *să facem…*

Diaconu se uită la Jessup şi e limpede c-au mai discutat pe chestia asta.

— Astă-seară, ne vom înălţa rugăciunile spre Dumnezeu. Vom demonstra paşnic, pe străzile din Jackson, marţea viitoare. Şi-n august, sper să vă văd pe toţi mărşăluind alături de Martin Luther King, pe străzile Washingtonului.

— Asta nu-i destul! strigă Jessup, şi-şi loveşte cu pumnu palma făcută căuş. L-au împuşcat în spate, ca pe-un câine!

— Jessup – Diaconu îşi înalţă mâna. Seara asta e pentru rugăciune. Pentru familie. Pentru avocaţii care lucrează la caz. Îţi înţeleg supărarea, fiule, dar…

— Rugăciune? Vrei să spui că toţi staţi acilea doar să vă rugaţi?

Se uită roată la noi, cei de pe scaune.

— Chiar credeţi că rugăciunile îi vor împiedica pe albi să ne omoare?

Nimeni nu răspunde, nici măcar Diaconu. Jessup se răsuceşte pe călcâie şi pleacă. Cu toţii îi auzim paşii tropăind în sus pe scări şi-apoi deasupra noastră, prin biserică.

Încăperea e dintr-o dată copleşită de linişte. Diaconu Bun-la-toate se uită fix, undeva deasupra capetelor noastre. E ciudat. Nu-i omu care să se codească să te privească drept în ochi. Toţi îl priveşte, toţi se întreabă la ce s-o fi gândind Diaconu de nu ne poate privi în faţă. P-ormă o văd pe Yule May clătinând uşurel din cap, nu tare, da hotărâtă, şi zic zău că Diaconu şi

Yule May se gândeşte la acelaşi lucru. Se gândeşte la întrebarea lui Jessup. Şi Yule May tocma ce i-a dat un răspuns.

Întâlnirea se termină pe la opt seara. Ăia de au copii se duc care-ncotro, noi, ăştilalţi, ne turnăm câte-o cafea de pe masa din spate. Nu-i multă vorbărie. Oamenii e tăcuţi. Trag aer în piept şi mă-ndrept spre Yule May, care-şi aşteaptă rându la cafea. Vreau doar să mă scap de minciuna aia care se ţine agăţată de mine ca un scaiete. Pe-altcineva nici că mai întreb astă-seară. Nime n-o să se-nghesuie să-mi cumpere marfa în seara asta.

Yule May dă din cap când mă vede şi zâmbeşte politicos. E cam de patruzeci, înaltă şi subţirică. Poartă încă uniforma albă şi-i vine numa bine pe talia ca de viespe. Totdeauna poartă cercei, nişte tortiţe mici, de aur.

— Am auzit că gemenii merge la anu la Colegiu Tougaloo. Felicitări.

— Aşa tragem nădejde. Mai avem de economisit ceva bani. Doi dintr-un foc e cam mult.

— Ai făcut şi tu ceva colegiu, nu-i aşa?

Dă din cap aprobator:

— Jackson College.

— Şi mie mi-a plăcut şcoala. Cititu şi scrisu mai cu seamă. Mai puţin aritmetica. Aia nu s-a prea prins de mine.

Yule May zâmbeşte.

— Engleza mi-a plăcut şi mie. Scrisul.

— Am început şi io… să scriu câte ceva.

Yule May mă priveşte ţintă şi, bag mâna-n foc, ştie deja unde vreau s-aduc vorba. Pentru o clipită, aproape că pot vedea ruşinea pe care-i silită s-o-nghită în fiece zi în casa aia. Frica. Mi-e şi ruşine s-o-ntreb. Da Yule May mi-o ia înainte.

— Am aflat despre poveştile alea la care lucrezi. Cu prietena aia a lu coniţa Hilly.

— E în regulă, Yule May. Ştiu că nu te poţi băga-n trebşoara asta.

— E doar… riscu-i prea mare acum. Suntem atât de aproape să strângem toţi banii care ne trebe pentru colegiu…

— Înţeleg, zic şi zâmbesc, să înţeleagă că n-am de gând să-i sucesc mâna la spate.

Da Yule May rămâne locului, neclintită.

— Numele… înţeleg că le schimbi?

Asta mă-ntreabă cu toţii, toţi e curioşi.

— Aşa-i. Ba chiar şi numele oraşului.

Se uită-n podea. Vorbeşte fără să mă privească.

— Deci io povestesc cum e să fii slujnică şi ea aşterne povestea pe hârtie? Le rescrie… sau aşa ceva?

Dau din cap.

— Vrem s-avem tot felu de poveşti. Cu bune şi rele. Lucrează acu… c-o altă slujnică.

Yule May îşi umezeşte buzele, arată de parcă-şi imaginează deja povestind cum e să fii slujnică la coniţa Hilly.

— Am putea… vorbi despre asta mai pe-ndelete? Când am mai mult timp…

— De bună seamă, zic şi văd în ochii ei că nu-ncearcă doar să fie politicoasă.

— Îmi pare chiar rău, da Henry şi băieţii stau acu după mine, zice. Da aş putea să te sun? Şi să vorbim între patru ochi?

— Oricând. Oricând ai timp şi chef.

Mă prinde de braţ şi mi se uită din nou drept în ochi. Nu-mi vine să cred. Arată de parcă asta ar fi aşteptat s-o-ntreb toată viaţa.

P-ormă dispare pe uşă. Rămân în colţu meu pentru încă un minuţel, bând cafea prea fierbinte pentru vremea de-afară. Râd şi bombănesc de-una singură, chiar de-o zice toată lumea că-s nebună.

Minnie

CAPITOLUL 17

— Ia du-te mătăluţă afară, să pot şi io să-mi termin curăţenia.

Coniţa Celia îşi strânge cuverturile la piept, parcă s-ar teme c-o apuc şi-o smucesc din pat. De şase luni sunt aici şi-ncă nu ştiu dacă-i bolnavă la trup sau toată vopseaua aia de păr i-a prăjit şi creierii. Parcă arată ceva mai bine decât la început. A mai pus ceva cărniţă pe burta aia, iar obrajii parcă nu mai sunt chiar aşa de scofâlciţi, de la toată înfometarea aia la care erau supuşi, ea şi domnu Johnny.

O vreme, a mai grădinărit în curtea din spate, da acu nebuna stă din nou toată ziulica-n pat. Altă dată, mă bucuram când se-nchidea-n dormitor. Da totuşi, acu, că l-am cunoscut pe domnu Johnny, sunt gata să m-apuc de *treabă*. Şi-a naibii să fiu, sunt gata şi s-o readuc în formă pe coniţa Celia.

— Mă-nnebuneşti cu stătu ăsta închisă-n casă douăşcinci de ore pe zi. Mai ieşi şi mătăluţă şi ciopârţeşte tufele alea de trandafiri.

Când văd că coniţa Celia nu se clinteşte de pe saltea, ştiu că-i timpul să folosesc armamentul greu:

— Şi când ziceai că-i spui lu domnu Johnny de mine?

Asta o pune fară greş în mişcare. Uneori o mai întreb doar ca să râd singură.

Nu pot să cred că povestea asta ţine de-atâta timp, cu domnu Johnny ştiind despre mine şi coniţa Celia umblând ca o hăbăucă, crezând că-l duce de nas. N-a fost de mirare când, de Crăciun, a mai cerut o păsuire. Oh, am muştruluit-o una bună, da p-ormă amărâta a început să dea din nou apă la şoareci, aşa c-am lăsat-o-n plata Domnului, zicându-i că ăsta-i cadou meu de Crăciun. Ar merita să primească de Crăciun un ciorap plin de cărbuni pentru toate minciunile pe care le-a spus.

Slavă Domnului, coniţa Hilly nu şi-a făcut apariţia aici, să joace bridge, chit că domnu Johnny a tot încercat s-o convingă, ultima oară acu două săptămâni. Ştiu pen că Aibileen mi-a zis că le-a auzit pe coniţa Hilly şi pe coniţa Leefolt râzând pe tema asta. Coniţa Celia o luat-o de bună, şi m-a-ntrebat ce să gătească dac-or veni. Ba şi-a comandat şi-o carte prin poştă, să-nveţe jocu, *Bridge pentru începători*. Când a venit de dimineaţă în poştă, nici c-a răsfoit-o două secunde, c-a şi pus-o deoparte:

— Nu mă-nveţi tu să joc, Minny? Cartea asta de bridge n-are nicio noimă.

— Nu mă pricep io la bridge, i-am zis.

— Ba te pricepi.

— Şi mă rog de unde ştii mătăluţă atât de bine la ce mă pricep şi la ce nu?

Am început să trântesc oalele, scoasă din sărite doar la vederea tâmpitei ăleia de coperţi roşii. De-abia ce-am scăpat de beleaua cu domnu Johnny şi-acu tre să-mi fac griji de coniţa Hilly, că vine şi mă pârăşte. La naiba! M-aş da singură afară pentru ce-am făcut.

— Coana Walter mi-a spus că obişnuia să exerseze cu tine sâmbăta dimineaţa.

M-am apucat să frec cu furie oala a mare. Încheieturile deştelor mi se izbeau de margini, c-un zgomot de toacă.

— Jocu de cărţi e lucru dracu, i-am zis. Şi-n plus am şi-aşa destul de multă treabă pe cap.

— Dar o să mă zăpăcesc cu toate fetele pe capul meu, încercând să mă-nveţe regulile. Nu-mi arăţi măcar puţintel?

— Nu.

Coniţa Celia oftează uşor.

— Şi asta doar pentru că-s o bucătăreasă atât de nepricepută, aşa-i? Acum îţi închipui că nu-s în stare să-nvăţ nimic.

— Te-ai gândit matale ce-o să se-ntâmple când cucoanele alea o să-i zică lu domnu Johnny c-ai o slujnică ce se-nvârte prin casă?

— Problema asta-i rezolvată. O să-i zic lui Johnny că-mi aduc un ajutor de-o zi în casă, s-arate totul cum se cuvine în faţa doamnelor.

— Îâî-hmmm.

— Pe urmă o să-i spun că mi-a plăcut aşa de tare de tine, c-aş vrea să te-angajez cu normă-ntreagă. Adică… aş putea să-i spun asta peste câteva luni.

Am simţit atunci că mă năpădesc sudorile.

— Şi când crezi matale că vin cucoanele alea la bridge?

— Aştept să mă sune Hilly înapoi. Johnny i-a zis soţului ei că o să sun. I-am lăsat deja două mesaje, aşa că m-aştept să sune în orice clipă.

Rămân încremenită, gândindu-mă cum să fac să nu se-ntâmple asta. Mă uit la telefon, rugându-mă să nu mai sune în veci.

A doua zi, dis-de-dimineaţă, când ajung la muncă, coniţa Celia de-abia iese din dormitor. Mă gândesc că iar e pe cale să se strecoare la etaj, c-a început din nou să facă asta, da o aud la telefonu din bucătărie întrebând de coniţa Hilly. Mă ia aşa, c-un rău de rău.

— Am sunat sa-ntreb despre jocul acela de bridge, zice plină de entuziasm şi nici că-ndrăznesc să mişc până ce nu-s sigură c-a răspuns Yule May, nu coniţa Hilly.

Coniţa Celia îşi recită numărul de telefon de parc-ar fi de la vreo reclamă:

— Emmerson, doi, şaizeci şi şase, zero, nouă!

Şi-o jumătate de minuţel mai târziu formează un alt număr de pe bucăţica aia stupidă de hârtie, cum face mai nou la fiece două zile. Ştiu ce-i ăla, e Buletinu Ligii şi-arată de parcă l-ar fi cules din parcarea clubului. E mai aspru decât un şmirghel şi-arată ca şi cum ar fi supravieţuit unei furtuni, după ce-a căzut din buzunaru cuiva.

Pân-acu, niciuna din fetele pe care le-a sunat n-a sunat-o înapoi, da de fiece dată când ţârâie telefonu sare-n sus ca un câine căruia-i arăţi un os. Şi de fiece dată e domnu Johnny.

— Bine-atunci… Doar… Spune-i c-am căutat-o din nou, zice coniţa Celia la telefon.

O aud punând cu grijă telefonu-napoi în furcă. De mi-ar păsa cât de cât, ceea ce nu-i căzu, i-aş zice că nu merită cucoanele alea să-şi facă inimă rea.

— Cucoanele alea nu merită, coniţă Celia! m-aud zicând cu voce tare.

Da se poartă de parcă nu m-ar fi auzit. Se duce înapoi în dormitor şi-nchide uşa.

Mă gândesc să ciocănesc la uşă s-o-ntreb dacă n-are nevoie de ceva. Am însă altele mai importante pe cap decât să mă-ngrijesc dacă o să câştige coniţa Celia amărâtu ăsta de concurs de popularitate. Pe Medgar Evers l-au împuşcat pe treptele casei şi-acu Felicia mă tot bate la cap cu permisu de conducere, că de-abia ce-a făcut cinşpe ani – e fată bună, da şi io aveam cinsprezece ani când am rămas însărcinată cu Leroy junior, şi-un Buick a fost la mijloc. Ba, colac peste pupăză, acu mai am pe cap şi poveştile lu donşoara Skeeter.

La sfârşitu lui iunie, un val de căldură de 40 de grade se-abate asupra oraşului şi-aci înţepeneşte. E ca şi cum o sticlă cu apă fiartă pluteşte deasupra cartierului de negri, făcându-l cu vreo zece grade mai fierbinte decât alte părţi din Jackson. Îi într-atât de cald, că până şi cocoşu lu domnu Dunn vine pân la uşa mea şi-şi întinde aripile roşii spre ventilatoru din bucătărie. Când intru, se uită la mine de parc-ar zice *nu mă mişc io de-aci, cucoană.* Mai degrabă s-ar lăsa bătut cu mătura decât să se-ntoarcă în nebunia de-afară.

Ceva mai departe, în Madison County, zăpuşeala o face oficial pe coniţa Celia a mai leneşă persoană din Statele Unite ale Americii. Nici măcar nu se mai osteneşte să ia poşta din cutie, io trebe s-o fac şi p-asta. Pentru coniţa Celia e prea cald până şi să stea-n piscină. Ceea ce-i o problemă pentru mine.

Vezi matale, mă gândesc că, dacă Doamne-Doamne ar fi avut în minte ca albii şi ăia de culoare să petreacă atât de mult timp împreună, ne-ar fi făcut pe toţi aşa încât să nu ne vedem culorile. Şi când coniţa Celia îmi zâmbeşte şi-mi zice *bună dimineaţa* şi *ce bine-mi pare că te văd*, mă tot întreb cum mama naibii a ajuns atât de departe-n viaţă fără să-şi dea seama unde se trage linia? Ce vreau să zic e că destul de rău că-i o zăpăcită care se încăpăţânează să tot sune şi să ceară societatea cucoanelor. Da ea a stat şi-a luat prânzu cu mine zi de zi. Nu doar în aceeaşi cameră, da la aceeaşi *masă.* Aia mică, de sub fereastra de la bucătărie. Toate cucoanele albe la care-am lucrat pân-acu lua prânzu în sufragerie, cât mai departe cu putinţă de servitori. Şi-asta îmi convenea de minune.

— Dar de ce? De ce să mănânc de una singură acolo, când pot foarte bine să mănânc cu tine, aici? m-a-ntrebat coniţa.

Nici măcar nu m-am mai ostenit să-i răspund. Sunt prea multe lucruri de care coniţa Celia nici măcar n-are *idee.*

Orice altă femeie albă ştie că-n fiece lună e o vreme când *nu* vorbeşti cu Minny. Până şi coana Walter ştia când Min-o-metru ajungea la roşu. Mirosea zahăru caramelizat şi dispărea singură pe uşă, şonticăind în baston. Nici măcar pe coniţa Hilly n-o lăsa prin preajmă.

Săptămâna trecută, zahăru şi untu au umplut casa lu coniţa Celia cu miros de Crăciun, chiar dacă suntem, Doamne, iartă-mă, în plin iunie. Eram încordată toată, ca de-obicei, încercând să fac din zahăr caramel. Am întrebat-o de trei *ori, foarte politicos,* dacă nu mă poate lăsa-n pace până-mi termin treaba, da mi-a zis că vrea să stea cu mine. Că i s-a urât de stat singură-n dormitor.

Am încercat din răsputeri să n-o bag în seamă, să mă prefac că nu-i acolo. Treaba-i că-i musai să

vorbesc singură când fac prăjitura de caramel, altminteri m-apucă năbădăile.

Am zis:

— A mai fierbinte zi înregistrată în iunie. Patruşunu de grade afară.

Şi ea zice:

— Ai aer condiţionat acasă? Slavă Cerului c-avem aici, că eu am crescut fără şi ştiu cum e să te sufoci de zăpuşeală.

Şi-am zis:

— Nu-mi permit io niciun aer condiţionat. Aparatele astea mănâncă curentu electric de parc-ar fi unt pe pâine.

Am început să-nvârt cu nădejde, că maroniul numa ce-ncepuse să se formeze la suprafaţă, şi-atunci e partea cea mai delicată.

— Suntem deja-n urmă cu factura la electricitate, am zis fără să-mi dau seama, că nu judec normal în momentele alea, şi ştiţi ce-a zis?

— Oh, Minny, aş vrea să-ţi pot împrumuta nişte bani, dar Johnny a-nceput să între la idei în ultima vreme.

M-am întors spre ea, gata s-o informez că nu de fiece dată când un negru se plânge de costu vieţii cerşeşte după bani, da, până s-apuc să deschid gura, am ars nenorocitu ăla de zahăr caramel.

La slujba de duminică, de la biserică, Shirley Boone se postează-n faţa congregaţiei. Fluturând din buze ca din două steaguri, ne-aduce aminte că întâlnirea Comunităţii e miercuri seară şi că vom discuta despre un protest paşnic prin aşezarea pe scaune la localul cu autoservire Woolworth, de pe strada Amite. Năsoasa de Shirley împunge aeru cu deştu-n direcţia noastră şi zice ameninţător:

— Întâlnirea-i la şapte seara, aşa că băgaţi de seamă! Nu vreau s-aud nicio scuză.

Îmi aminteşte de-o învăţătoare mare, albă şi urâtă. Genu ăla care rămâne nemăritată.

— Vii miercuri? mă-ntreabă Aibileen, în drum spre casă.

Ne croim drumu prin zăpuşeala de la trei după-amiază.

Ţin evantaiu de la casa funerară strâns în pumn. Îl vântur atât de repede, de-ai zice că are un motoraş ataşat la încheietoare.

— N-am io timp de-astea, îi zic.

— Mă faci să mă duc singură înc-o dată, atuncea? Haide, c-aduc nişte prăjituri şi…

— Am *zis* că nu pot veni.

Aibileen dă din cap:

— Bine-atuncea.

Continuă să meargă pe lângă mine.

— Benny… cred că are din nou un acces de astm. N-aş vrea să-l las singur tocma acu.

— Îh-mm, mormăie Aibileen. O să-mi spui tu adevăratu motiv când te-oi simţi pregătită.

O cotim pe Gessum, ocolim o maşină moartă-n stradă de insolaţie.

— Oh, cât pe ce să uit: donşoara Skeeter vrea să ne-ntâlnim ceva mai devreme marţi seară. Pe la şapte. Crezi că poţi?

— Doamne Dumnezeule, zic şi simt cum mă năpădeşte furia din nou. Ce fac eu aicea? Tre că-s nebună să m-apuc să vorbesc despre secretele negrilor în faţa unei cucoane albe.

— E doar donşoara Skeeter. Ea nu-i ca alelalte.

— Mă simt ca şi cum m-aş vorbi singură pe la spate, zic.

Să mă tot fi-ntâlnit de vreo cinci ori pân-acum cu donşoara Skeeter. Ai zice c-ar fi mai uşor, da nu e.

— Mai ai de gând să vii? mă-ntreabă Aibileen. N-aş vrea să te simţi obligată.

Nu-i răspund nimic.

— Mai eşti în zonă, Minnie? mă-ntreabă.

— Vreau… vreau şi io să fie lucrurile mai bune pentru copii… Da-i o ruşine că tocmai o albă tre să

aibă grijă de asta.

— Vino cu mine miercuri seară, la întâlnirea Comunităţii, şi-o să vorbim mai multe despre asta, îmi zice Aibileen, c-un zâmbet în colţu gurii.

Ştiam io că Aibileen n-o să se lase cu una, cu două. Oftez.

— Am dat de belea, bine?

— Cu cine?

— Cu Shirley Boone, îi zic. La ultima-ntâlnire, toată lumea se ţinea de mâini, toţi se ruga să-i lase pe negri în toaletele albilor şi despre cum toţi or să se-aşeze pe scaunele albilor la Woolworth, şi n-or să zică nimic când or veni să-i ridice, şi toţi zâmbeau de parcă din cauza asta lumea o să fie un loc nou, proaspăt şi strălucitor… şi-atunci mi-a sărit ţandăra.

I-am spus lui Shirley că un cur ca al ei n-ar încăpea pe niciun scaun de la Woolworth în niciun chip.

— Şi Shirley ce-a zis?

Îmi dreg glasu şi îmi iau vocea aia de învăţătoare care te scoate din sărite:

— *Dacă nu eşti în stare să spui ceva frumos, mai bine să te-abţii.*

Când ajungem la casa ei, mă uit din nou la Aibileen. Atât de tare s-a forţat să nu râdă, că-i purpurie la faţă.

— Nu-i nimic de râs aicea, îi zic.

— Sunt bucuroasă că-mi eşti prietenă, Minny Jackson, zice şi mă-mbrăţişează atât de strâns că-mi dau ochii peste cap şi-i zic că mai am şi alte treburi.

Merg mai departe şi dispar după colţ. Nu voiam să ştie Aibileen asta. Nu vreau să ştie nimenea cât de mult am nevoie de poveştile astea cu Skeeter. Acu, că nu mai pot merge nici la întâlnirile lu Shirley Boone, asta-i cam tot ce mi-a rămas. Şi nu zic că-ntâlnirile cu donşoara Skeeter sunt amuzamentu de pe lume. De fiece dată când ne-ntâlnim, găsesc câte ceva să bombănesc. Mă plâng. Mă enervez şi-ncep să-i caut nod în papură. Da treaba-i aşa: îmi place să-mi spun poveştile. Într-un fel, mă simt ca şi cum chiar aş face ceva. După ce plec de-acolo, cimentu ăla de-mi strânge pieptu începe să crape şi mai pot respira pentru câteva zile.

Şi ştiu prea bine că-s multe alte chestii „colorate” pe care-aş putea să le fac, în afară de-a-mi spune poveştile sau de-a merge la întâlnirile lui Shirley Boone – manifestaţiile din centru oraşului, marşurile din Birmingham, demonstraţiile pentru dreptu la vot din Nord. Da adevăru-i că toată povestea asta cu votu mă lasă rece. Ceea ce mă interesează e ca, în zece ani de zile de-aci înainte, o cucoană albă să nu le zică fetelor mele „hoaţe”, acuzându-le că i-au furat argintăria.

În aceeaşi seară, acasă, las fasolea la fiert şi şunca la prăjit în tigaie.

— Kindren – îi spun copilei de şase anişori – cheamă-i pe toţi. Masa-i aproape gata.

— CIIINAAA! – urlă Kindren de unde şade, fără să mişte un deget.

— Te duci acuma şi-l chemi pe tata aşa cum se cuvine! mă răstesc la ea. Ce ţi-am zis despre urlatu-n casa asta?

Kindren îşi dă ochii peste cap de parcă i-aş fi cerut să facă a mai mare neghiobie din lume. Face câţiva paşi apăsaţi, pe coridor.

— CIIINAAA!

— *Kindren!*

Bucătăria e singura încăpere din casă unde încăpem cu toţii. Restu sunt dormitoare. Camera mea şi-a lui Leroy e în spate, lângă ea e camera mică a lu Leroy Junior şi-a lu Benny, iar sufrageria e dormitoru lu Felicia, Sugar şi Kindren. Aşa că tot ce ne-a mai rămas e bucătăria. Afară de cazu-n care-i frigu de pe lume, uşa din spate rămâne deschisă tot timpu, doar cu uşa de plasă închisă, să ţinem ţânţarii şi gâzele afară. Aşa că tot timpu avem parte de-un concert de copii şi maşini şi vecini şi câini lătrând.

Leroy vine şi se-aşează lângă Benny, care are şapte anişori. Felicia umple paharele cu lapte ori cu apă. Kindren cară o farfurie cu fasole şi şuncă pentru Tati, şi vine-napoi pentru altele. Îi întind îne-o

farfurie.

— Asta-i pentru Benny, îi zic.

— Benny, mişcă-ţi fundu şi-ajut-o pe Mami! zice Leroy.

— Benny are astmă. Nu tre să facă nimica.

Da dragu de el se ridică, ia farfuria de la Kindren. Ştiu copiii mei cum se face treabă.

Stau cu toţii la masă, mai puţin io. Doar trei copii sunt acasă astă-seară. Leroy Junior, care-i în ultimu an de liceu la Lenier, e ajutor de împachetat cumpărături la Jitney Fourteen. Ăsta-i magazinu de albi din cartieru lu coniţa Hilly. Sugar, fata a mai mare, care-i într-a zecea, are grijă de copilu lu vecina Talluah, care lucrează până seara târziu. Când termină, vine acasă şi îl duce cu maşina pe Tati la munca de noapte, la fabrica de ţevi. La-ntoarcere, îl aduce pe Leroy Junior de la magazin. Pe Leroy Senior o să-l aducă acasă de la fabrică, la patru dimineaţă, soţu lu Talluah. Toate vin de se leagă.

Leroy mâncă, da ochii i-a aţintiţi pe *Jackson Journal*, lângă farfurie. Buna dispoziţie nu-i chiar punctu lui tare când se trezeşte din somn. Mă uit peste umăr, de lângă aragaz, şi văd că protestu de la prăvălia Brown e ştirea de pe prima pagină. Ăştia nu-s oamenii lu Shirley, ăştia-s din Greenwood. Câţiva flăcăiandri albi stau în spatele celor cinci negri aşezaţi pe scaune, scălâmbăindu-se, turnându-le ketchup şi muştar şi sare în creştetul capului.

— Cum se poate aşa ceva? întreabă Felicia, arătând poza. Să stea acolo fară să facă nimica?

— Ăsta era planu din capu locului, zice Leroy.

— Îmi vine să vărs numa când mă uit la poză, zic.

— Vorbim mai încolo, zice Leroy.

Împătureşte ziaru şi-l vâră în buzunar.

Felicia îi şopteşte lu Benny destul de tare cât s-auzim cu toţii:

— Mare lucru că Mami n-a fost acolo. Altfel, albii ăia nu mai aveau acuma dinţi în gură.

— Şi Mami ar fi fost acuma-n puşcărie, zice Benny aşa ca s-audă toată lumea.

Kindren îşi propteşte mâna-n şold.

— Nu-nu. N-o bagă nimenea în puşcărie pe Mami a mea. I-aş bătea pe albii ăia cu băţu pân ce le-ar da sângele!

Leroy îi împunge cu deştu pe toţi trei:

— Nu vreau s-aud niciun cuvinţel despre asta dincolo de pereţii ăştia. E prea periculos. M-auziţi? Benny? Felicia?

P-ormă îşi întoarce arătătoru spre Kindren:

— M-ai înţeles?

Benny şi Felicia dau din cap că „da”, şi-şi pleacă privirile-n farfurie. Acu-mi pare rău că io am stârnit toată discuţia şi mă uit la Kindren cu privirea aia de-nseamnă *„tacă-ţi gura.* Da domnişorica îmi trânteşte furculiţa-n farfurie, se cocoaţă pe scaun şi ţipă:

— Îi urăsc pe albi! Şi, dac-am chef, strig asta în gura mare!

O fugăresc pe hol. Când o apuc, o trântesc pe umăr ca pe-un sac de cartofi şi-o aduc înapoi, la masă.

— Tati, îmi pare rău, zice Felicia, că ea-i genu care-i gata oricând să ia asupra ei vinovăţia oricui. Şi-o să am grijă de Kindren. Nu ştie ce vorbeşte.

Da Leroy îşi trânteşte, la rându lui, furculiţa pe masă.

— Nu-şi bagă nimenea nasu-n mizeria asta! A-nţeles toată lumea?

Şi Leroy se uită fix la copii. Mă-ntorc spre aragaz, ca să nu mă poată vedea şi pe mine. Dumnezeu să m-ajute dacă află ce fac io cu donşoara Skeeter.

Toată săptămâna care urmează, o aud pe coniţa Celia la telefonu din dormitor, lăsând mesaje ba la casa lu coniţa Hilly, ba la casa lu Elizabeth Leefolt, la casa lu coniţa Parker, la amândouă surorile Caldwell şi la încă vreo zece alte cucoane. Ba până şi la casa lu donşoara Skeeter, ceea ce nu-mi convine câtuşi de puţin.

I-am zis lu donşoara Skeeter cu gura mea:

— Nici măcar să nu te gândeşti s-o suni înapoi. Pânza asta de păianjen e destul de-ncâlcită aşa cum e.

Mă scoate din sărite că, după ce pune receptoru-n furcă, îl mai ridică o dată, imediat. Ascultă, pare-se, dacă telefonul are ton.

— Telefonu n-are nimica, îi zic.

Se uită la mine zâmbind, cum face de-o lună-ncoace, de parc-ar avea un teanc de bani în buzunar.

— Cum se face că mătăluţă eşti aşa de bine dispusă? nu m-abţin şi-o-ntreb într-o bună zi. Domnu Johnny a fost mai drăguţ decât de-obicei sau ce?

Sunt cât pe ce s-o întreb *şi când ai de gând să-i spui…* – da mi-o ia înainte.

— Oh, da, e mai drăguţ în ultima vreme. Şi n-o să mai fie mult până îi zic şi despre tine.

— Foarte bine-aşa, îi zic şi nu mă prefac defel.

Sunt sătulă de toate minciunile astea. Îmi închipui cum îl serveşte pe domnu Johnny cu fripturile mele de porc, cum omu ăla de treabă se preface de fiece dată încântat, ştiind că, de fapt, sunt gătite de mine. Îşi bate joc de el, îşi bate joc de-un soţ atât de cumsecade, şi mă mai şi face pe mine-o mincinoasă.

— Minny, te-ai supăra dacă te-aş ruga să aduci poşta?

Mă-ntreabă, chit că-i gătită până-n unghii, iar io-s cu mâinile pline de unt, cu maşina de spălat plină şi-un mixer în funcţiune. E ca filistinii, duminica, nu poa să facă mai mulţi paşi într-o zi. Atâta doar că aicea-i duminică în fiece zi.

Mă spăl pe mâini şi mă-ndrept spre cutia poştală, năduşesc vreo doi litri pe drum, că-s numa vreo treişЗopt de grade afară. Lângă cutia poştală, pe iarba arsă de soare, o altă cutie, de vreo juma de metru. Am mai tot văzut din astea, maronii, m-am gândit c-or fi ceva cu creme de frumuseţe. Da când dau s-o ridic, e grea. Înăuntru clincăneşte ceva ca sticlele de Coca-Cola.

— Aţi primit ceva, coniţă Celia, zic, şi trântesc cutia pe podeaua de la bucătărie.

Nici c-am văzut-o vreodată ţâşnind atât de repede în picioare. Să spun drept, singura lucru la care coniţa Celia e rapidă e îmbrăcatu.

— Nu-i cine ştie ce, bolboroseşte, şi-nşfacă ditamai cutia, o cară până-n dormitor şi trânteşte uşa.

Să tot fie o oră mai târziu când intru-n dormitor să dau cu aspiratoru pe covoare. Coniţa Celia nici nu zace-n pat şi nu-i nici în baie. Ştiu prea bine că nu-i nici în bucătărie, nici în sufragerie, nici la piscină, şi tocma ce-am terminat de aspirat parloarul unu şi doi, ba chiar şi ursul Ceea ce-nseamnă una şi bună: e sus, la etaj. În vreuna din camerele alea care-mi dau fiori reci pe şira spinării.

Nainte de-a fi concediată de-acolo de domnu Manager Alb peri că i-am zis că poartă perucă, obişnuiam să fac curăţenie în sălile de dans la hotelu Robert E. Lee. Încăperile astea pustiite, fără de oameni, doar cu şerveţele pătate de ruj şi-un miros de parfum greu, îmi dădeau fiori. Şi tot aşa când vine vorba de casa lu coniţa Celia, mai cu seamă etajul Acolo-i până şi-un leagăn vechi de când lumea, cu boneţica lu domnu Johnny şi-o zdrăngănea de argint pe care pot să jur c-am auzit-o uneori zăngănind de capu ei. Când mă gândesc la clinchetul ăla, mă-ntreb de cutiile alea n-au ceva de-a face cu furişatu ei, tot la două zile, în camerele de la etaj.

Mă hotărăsc că-i timpul să văd cu ochii mei ce şi cum.

A doua zi, o supraveghez îndeaproape pe coniţa Celia, aşteptând clipa când o va zbughi pe scări, să văd ce tot pune la cale. Să tot fie două după-amiază când îşi bagă capul pe uşa de la bucătărie şi-mi aruncă un zâmbet forţat. Un minuţel mai târziu, aud scârţâitu-n tavan.

Uşurel, o pornesc către scări. Da chiar dacă merg în vârful picioarelor, farfuriile aşezate pe rafturi zăngănesc, duşumeaua geme. Păşesc pe trepte atât de-ncet, că-mi pot auzi respiraţia. Ajunsă în capu scărilor, o cotesc pe holul cel lung. Trec pe lângă uşile larg deschise de la dormitoare, una, două, trei. Uşa numărु patru, chiar la capătu coridorului, de-abia dacă-i întredeschisă. Mă dau mai aproape. Şi, prin crăpătura uşii, izbutesc să o văd.

Şade pe patul galben de lângă fereastră şi nu zâmbeşte. Pachetul pe care l-am cărat de la cutia poştală

e deschis şi pe pat sunt împrăştiate o duzină de sticle pline cu un lichid maroniu. Un foc mocnit mi se-nalţă din piept şi-mi cuprinde bărbia şi gura. Cunosc sticlele astea plate. Vreme de doişpe ani am îngrijit un beţivan bun de nimic, şi, când puturosu de Taică-meu, care sugea viaţa din mine, a dat ortu popii, mi-am jurat cu lacrimi în ochi că nu mă voi mărita cu unu. Şi taman asta am făcut.

Şi-acu iată-mă servitorind la o altă afurisită de beţivancă. Astea nici măcar nu-s sticle din comerţ, astea au dop de ceară roşie, cum unchiu-meu Toad obişnuia să-şi sigileze băutura făcută-n casă. Mami întotdeauna-mi spunea că alcoolicii adevăraţi, ca Tati, preferă băutura făcută-n casă, peri că-i mai puternică. Acum ştiu că-i la fel de nebună cum era Tati şi cum e Leroy când merge la birt, atâta doar că ea nu mă fugăreşte prin casă cu tigaia.

Coniţa Celia înşfacă o sticlă şi o priveşte de parcă înăuntru ar fi însuşi Iisus, şi ea abia aşteaptă să fie salvată. O destupă, trage o duşcă şi oftează. P-ormă mai ia trei înghiţituri prelungi şi se întinde pe pernele dichisite.

Corpu-mi începe să tremure, văzând uşurarea ce-i învăluie chipul. Era atât de nerăbdătoare s-ajungă odată la licoare, c-a uitat până şi să-nchidă nenorocita de uşă. Scrâşnesc din dinţi, să nu m-apuc să urlu la ea. Până la urmă, fac cale-ntoarsă pe scări în jos.

Când coniţa Celia coboară şi ea, zece minute mai târziu, se-aşează la masa din bucătărie şi mă-ntreabă dacă sunt gata să mănânc.

— E nişte carne de porc în frigider şi io nu servesc prânzu azi, îi spun, după care ies din cameră călcând apăsat.

În aceeaşi dup-amiază, coniţa Celia-i în baie, aşezată pe capacu de la toaletă. Şi-a instalat uscătoru de păr pe rezervoru din spate şi casca i-e trasă peste părul oxigenat. Cu toată aparatura aia în jur, n-ar auzi nici dac-ar exploda o bombă atomică.

Merg la etaj cu cârpele mele de praf şi deschid singură dulăpioru. Două duzini de sticle plate cu whisky stau pitulate în spatele unor păturí vechi, pe care coniţa Celia tre că le-a cărat pân-aici tocmai din Louisiana. Sticlele n-au nicio etichetă, doar scrie OLD KENTUCKY pe sticlă.[28] Doişpe sunt pline, pregătite pentru zilele care vin. Doişpe sunt goale, de săptămâna trecută. Goale, la fel ca toate nenorocitele astea de dormitoare. Nu-i de mirare că nebuna n-are niciun copil.

În prima joi din iulie, la prânz, coniţa Celia se dă jos din pat pentru lecţia de gătit. E îmbrăcată într-o bluză albă atât de strâmtă, încât pe lângă ea o curvă ar părea sfântă. Jur că hainele îi sunt tot mai strâmte, cu fiece săptămână ce trece.

Ne-aşezăm fiecare la locu ei, eu lângă aragaz, ea – pe scaunul înalt din bucătărie. De-abia i-am spus o vorbă de săptămâna trecută, de când am găsit sticlele. Nu-s supărată. Sunt furioasă de-a binelea. Da mi-am jurat în fiece zi din ultimele şase că voi urma Regula Număru Unu a lu Mami. Să-i zic ceva ar însemna că-mi pasă câtuşi de puţin, şi nu-i căzu. Nu-i nici treaba şi nici grija mea dacă ea-i o beţivancă nebună şi puturoasă.

Aşezăm în tigaie puiul tăvălit prin pesmet. P-ormă tre să-i amintesc zănaticei, pentru a mia oară, să se spele pe mâini înainte să ne omoare pe amândouă.

Mă uit cum sfârâie puiu şi-ncerc să uit că-i şi ea prin preajmă. Prăjitu puiului mă face întotdeauna să văd viaţa ceva mai în roz. Aproape că uit că lucrez pentru o beţivancă. Când toate bucăţile-s gata, bag cea mai mare parte în frigider, pentru cină. Restu le pun într-o farfurie, pentru prânzu nostru. Stă pe cealaltă parte a mesei din bucătărie, ca de-obicei.

— Ia pieptul, îmi spune, holbându-se la mine cu ochii ăia albaştri. Hai, ia-l!

— Io mănânc pulpa şi coapsa, zic, şi le înşfac din farfurie.

Răsfoiesc cu deştu mare prin *Jackson Journal* pân-ajung la secţiunea Metro. Îmi salt ziaru-n dreptu ochilor să nu fiu nevoită s-o privesc în ochi.

— Dar aproape că n-au carne pe ele!

— E bune. Mai grase.

Citesc în continuare, străduindu-mă să n-o bag în seamă.

— Ei bine zice, apucând pieptul – bănuiesc că asta ne face partenere perfecte de mâncat pui.

Şi, un minut mai târziu:

— Ştii, sunt norocoasă că eşti prietena mea, Minny.

Simt cum un dezgust vâscos mi se-nalţă în coşu pieptului. Cobor ziaru şi-i arunc o privire.

— Nu, coniţă Celia. Nu suntem prietene.

Clipeşte din genele ei false. *Opreşte-te, Minny*, îmi zice-o voce dinăuntru. Da ştiu deja că-i prea târziu. Ştiu după mâinile-ncleştate că nu mai pot ţine asta în mine nicio clipită.

— E din cauza… – ochii i se pleacă-n farfurie – culorii? Sau nu vrei să fii prietena mea?

— E multe motive, io neagră şi matale albă e undeva pe la mijloc.

Acum nu mai zâmbeşte defel.

— Dar… de ce?

— Peri c-atunci când îţi spun c-am întârziat cu plata la electricitate nu-nseamnă că-ţi cer bani, îi zic.

— Oh, Minny…

— Peri că nici măcar n-ai politeţea să-i spui bărbatului matale că lucrez aici. Peri că mă scoate din minţi cum stai tot timpu-n casa asta, douăjpatru de ore pe zi.

— Nu înţelegi. *Nu pot*. Nu pot să ies din casă.

— Da asta-i nimic faţă de ce ştiu acum.

Faţa i se face şi mai albă sub farduri.

— În tot timpul ăsta mă gândeam – io-te, moare de cancer sau e bolnavă cu capu. Biata coniţă Celia, cât e ziulica de lungă.

— Ştiu că ţi-a fost greu…

— O, ştiu prea bine că nu eşti bolnavă. Te-am văzut cu sticlele alea la etaj. Şi nu mă mai prosteşti nicio clipită.

— Sticle? O, Doamne, Minny, eu…

— Trebe să deşert sticlele alea la chiuvetă. Trebe să-i spun lu domnu Johnny chiar acu…

Sare-n picioare, răsturnând scaunu.

— Să nu cumva să-ndrăzneşti să-i spui…

— Te porţi de parc-ai vrea copii, da bei cât să otrăveşti un elefant!

— Dacă-i spui, te concediez, Minny! Dacă te-atingi de sticlele alea, te dau afară chiar acum!

Da sângele mi s-a-nfierbântat prea tare-n cap ca să mă pot opri taman acu.

— Mă dai afară? Cine crezi că mai vrea să vină aici, să lucreze pe furiş, cu tine beată prin preajmă?

— Crezi că nu pot? De astăzi nu mai lucrezi aici, Minny!

Plânge cu sughiţuri şi mă arată cu deştu:

— Îţi termini de mâncat puiul şi dup-aceea pleci acasă!

Îşi înşfacă fafuria cu carne albă şi iese ca o furtună pe uşile batante. Aud cum o trânteşte pe masa lungă şi dichisită din sufragerie, aud cum picioarele scaunului zgârie podeaua. Mă prăbuşesc în scaun, pen că genunchii îmi tremură, şi mă zgâiesc la bucăţile de pui.

Spune-mi că tocma nu mi-am pierdut slujba.

Sâmbătă dimineaţă mă scol cu o durere de cap groaznică şi cu limba făcută ferfeniţă. Trebe c-am muşcat-o toată noaptea.

Leroy mă priveşte chiorâş, peri că ştie că ceva nu-i în regulă. Şi-a dat seama încă de-aseară, de la cină, şi-a mirosit-o îne-o dată, azi-dimineaţă la cinci, când s-a întors de la lucru.

— Da ce te macină? Ai necazuri la muncă? mă-ntreabă pentru a treia oară.

— Nimica nu mă macină, afară de cinci copii şi-un bărbat. Mă scoateţi din sărite.

Ultimu lucru din lume pe care-aş vrea să-l afle e c-am dat cu flit încă unei cucoane albe şi-am mai pierdut îne-o slujbă, îmi pun halatu mov şi tropăi până-n bucătărie. O şmotruiesc cum n-am mai şmotruit-

o vreodată.

— Mami, un te duci? strigă Kindren. Mi-e foame!

— Merg până la Aibileen. Mami are nevoie să fie lăsată-n plata Domnului măcar cinci minute.

Pe prispă, trec pe lângă Sugar.

— Sugar, dă-i lui Kindren ceva pentru micu dejun.

— Păi a mâncat deja. Acu o juma de oră.

— Ei bine, i-e foame din nou.

Merg pe jos cele două străzi până la Aibileen, dincolo de Tick Road, pe Farish Street. Deşi e cald ca-n iad şi aburu se-nalţă deja din asfaltu-ncins, copiii e afară, bate mingea, azvârle cutii goale de conserve, sare coarda.

— Bună, Minny! îmi dă câte cineva bineţe tot la cinzeci de paşi.

Dau din cap, da nu-s cine ştie ce prietenoasă. Nu azi.

O scurtez prin grădina lui Ida Peek. Uşa de la bucătăria lu Aibileen e deschisă. Aibileen şade la masă citind una din cărţile alea ce i le-aduce donşoara Skeeter de la biblioteca albilor, îşi ridică privirea când aude uşa de plasă scârţâind. Cred că ştie deja că-s mânioasă foc.

— Doamne Sfinte, cine ce ţi-a făcut?

— Celia Rae Foote, iaca cine.

M-aşez pe partea cealaltă a mesei. Aibileen se ridică şi-mi toarnă nişte cafea.

— Da ce-a făcut?

Îi zic de sticlele pe care le-am găsit. Mă-ntreb de ce nu i-am zis de-acu o săptămână jumate, când le-am găsit. Poa că n-am vrut să afle ceva atât de-ngrozitor despre coniţa Celia. Poa că m-am simţit prost fincă ea mi-a găsit slujba. Da acu-s atât de furioasă, că-mi deşart tot sacul

— Şi p-ormă m-a dat afară.

— O, Doamne, Minny!

— Zicea că se duce să afle o altă slujnică. Da cine-o să lucreze pentru cucoana asta? O fetişcană de la ţară, cu cap de gulie, n-ar şti nimica despre servitu pe stânga, debarasatu pe dreapta.

— Te-ai gândit să-ţi ceri scuze? Poate dacă te duci luni dimineaţă şi vorbeşti…

— Nu-mi cer io scuze de la niciun beţiv. Nu mi-am cerut io scuze de la Tati, n-o să-mi cer acu scuze de la ea.

Rămânem tăcute. Îmi dau cafeaua pe gât, mă uit la o muscă de cai cum se loveşte de uşa cu plasă a lu Aibileen, izbindu-se cu capu ăla urât, poc, poc, poc, până cade istovită pe treptele de la intrare. Se-nvârte-n cerc, ca o bezmetică.

— Nu pot să dorm. Nu pot să mănânc, spun.

— Îţi zic atâta, Celia asta tre că-i cea mai groaznică la care-a trebuit să slujeşti.

— E toate groaznice. Da ea le-ntrece pe alelalte.

— Nu-i aşa? Ţi-aminteşti atuncea când coana Walter te-a pus să plăteşti pentru paharu ăla de cristal de l-ai spart? Zece dolari din salariu? P-ormă ai aflat că paharele alea se vinde cu trei dolari bucata la Carter?

— Îmm-hmmm.

— Oh, şi-ţi aminteşti de nebunu ăla de domnu Charlie, ăla de-ţi zicea „cioară” în faţă şi credea că-i o glumă bună? Şi nevastă-sa, care te punea să mănânci afară, chiar şi-n mijlocu lu ianuarie? Chiar şi-atuncea când a nins?

— Mă ia cu friguri doar când mi-aduc de-aminte.

— Da de…

— Aibileen se-neacă încercând să râdă şi să vorbească în acelaşi timp. Da ce zici de coniţa Roberta? Cum te punea să şezi în bucătărie şi-şi încerca pe tine vopseaua de păr?

Aibileen îşi şterge lacrimile de râs.

— Sfinte Sisoe, n-am văzut în viaţa mea o femeie neagră cu păru albastru! Leroy zicea c-arăţi ca un extraterestru.

— Nu-i nimica de râs în povestea asta. Mi-a luat trei săptămâni şi douăşcinci de dolari din buzunaru meu până s-am din nou păru negru.

Aibileen dă din cap, scoate un „îhmmm” înţelegător, soarbe din cafea.

— Da coniţa Celia asta? Felu-n care se poartă cu tine? Cât îţi dă să înghiţi povestea cu domnu Johnny şi lecţiile de gătit? Trebe că-ţi dă mai puţin de jumate decât îţi dădeau toţi ăilalţi.

— Ştii că-mi dă dublu.

— O, da, bine zici. Orş cât, cu toţi prietenii ăia de-o vizitează, după care tre să tot cureţi…

Mă uit la ea şi nu zic nimica.

— Şi p-ormă mai sunt şi ăia zece copii de care ai grijă…

Aibileen îşi duce şervetul la gură să-şi ascundă zâmbetul

— Tre că te scoate din minţi, cu toate ţipetele alea, cum întoarce ei toată casa aia mare cu dosu-n sus…

— Cred c-am prins ideea, Aibileen.

Aibileen zâmbeşte, mă bate prieteneşte pe umăr.

— Îmi pare rău, scumpo. Da tu eşti prietena mea cea mai bună. Şi io zic c-ai parte de ceva bun la slujba aia. Ce dacă mai trage o duşcă-doua, s-o ajute să-şi treacă ziua? Du-te luni şi vorbeşte cu ea.

Simt că mi se-ncreţeşte toată faţa.

— Crezi că mă mai ia-napoi? După tot ce i-am zis?

— Nimenea n-ar sluji la ea. Ştie şi ea asta.

— Mda, zic şi oftez. O fi ea năroadă, da nu-i chiar bătută-n cap.

Mă-ntorc acasă. Nu-i zic lu Leroy ce m-apasă, da mă gândesc toată ziua şi tot weekendul Am fost dată afară de mai multe ori decât pot număra pe degetele de la două mâini. Mă rog la Dumnezeu ca luni să-mi recapăt slujba.

CAPITOLUL 18

Luni dimineaţă, tot drumu cât conduc pân-acolo, încerc să repet ce-am de spus. *Ştiu c-am fost spurcată la gură…* Intru-n bucătărie. *Şi-mi dau seama că mi-am luat nasu la purtare…* îmi aşez poşeta pe scaun. *Şi… şi…* Acu vine partea cea mai grea. *Şi nu se va mai întâmpla niciodată.*

Mă-ncordez când aud paşii lu coniţa Celia târşâindu-se prin casă. Habar n-am la ce să m-aştept, de va fi nervoasă ori rece ca gheaţa, ori pur şi simplu mă va mai concedia îne-o dată. Tot ce ştiu e că *mai întâi* o s-apuc să-mi ţin cuvântarea.

— Neaţa, zice.

Coniţa Celia e tot în cămaşă de noapte. Nici măcar nu s-a pieptănat, darămite să-şi mai pună toată boiala aia pe faţă.

— Coniţa Celia, trebe… să-ţi spun ceva.

Geme şi-şi apasă pântecele cu mâna.

— Matale… te simţi rău?

— Mda.

Îşi pune pe-o farfurie o gogoaşă şi-o bucată de şuncă, p-ormă dă deoparte bucata de şuncă.

— Coniţă Celia, vreau ca matale să ştii…

Da iese din bucătărie în vreme ce io vorbesc şi-mi dau prea bine seama c-am dat de belea.

M-apuc şi-mi văd de treabă. Poa că-s nebună să mă port de parcă aş avea slujba şi nimic nu s-a-ntâmplat. Poa că nici nu mă plăteşte pentru azi. După ce termin cu prânzu, pun teveu s-o văd pe donşoara Christine în *Aşa se-nvârteşte lumea*[29] şi-mi văd de călcat. De obicei, coniţa Celia vine şi se uită

împreună cu mine, da nu azi. După ce se termină programu, mai aştept o vreme-n bucătărie, da coniţa Celia n-apare pentru lecţia de gătit. Uşa de la dormitor rămâne închisă şi, pe la două, mă gândesc c-ar trebui totuşi să deretic şi pe-acolo. Simt groaza-n pântece ca pe-o tigaie încinsă. Îmi doresc să fi apucat să-mi ţin cuvântarea de dimineaţă, când am avut prileju.

Până la urmă, mă duc în spatele casei şi mă uit la uşa-nchisă. Bat, da nu răspunde nimenea. Îmi iau inima-n dinţi şi-o deschid.

Da patu-i gol. Acu am de-a face cu uşa-nchisă de la baie.

— M-apuc de treabă pe-acilea! strig.

Nu răspunde nime, da ştiu bine că-i înăuntru. O simt în spatele uşii. Năduşesc toată. Aş vrea să termin odată cu toată discuţia asta.

Mă-nvârt prin cameră cu sacu de rufe, adunând tot ce s-a strâns peste weekend. Uşa de la baie rămâne închisă, nu s-aude nici „pâs”. Trag cu urechea după vreun semn de viaţă în vreme ce schimb lenjeria de pat. Perna gălbuie şi lungă e ăl mai urât lucru pe care l-am văzut vreodată, legată cum e la capete, ca un hot dog uriaş. O potrivesc pe saltea şi m-apuc să netezesc cearceafurile.

Şterg noptiera de praf, aranjez pe partea ei revistele *Look* şi cartea de bridge pe care şi-a comandat-o. Potrivesc şi cărţile de pe partea lu domnu Johnny. Citeşte o groază. Ridic *să ucizi o pasăre cântătoare* şi-o întorc cu faţa-n sus.

— Io-te-te!

O carte cu negri-n ea! Mă-ntreb dacă-ntr-o bună zi o să apuc să văd şi cartea lu donşoara Skeeter pe vreo noptieră. Nu cu numele meu de-adevăratelea în ea, de bună seamă.

Până la urmă aud un zgomot, ceva care se freacă de uşa de la baie.

— Coniţă Celia – strig din nou – sunt aci! Voiam doar să ştii!

Da nu se-ntâmplă nimic.

— Nu e treaba mea ce se-ntâmplă acolo, îmi zic în sinea mea.

P-ormă strig din nou.

— Mi-am terminat treaba şi-acu plec, până nu vine-acasă domnu Johnny cu pistolu.

Nădăjduiesc că asta o va scoate afară. N-o scoate.

— Coniţă Celia, mai e ceva sirop de stomac sub chiuvetă. Bea-l pe tot şi ieşi să-mi pot termina treaba şi-n baie.

Într-un târziu, mă dau bătută, stau şi mă zgâiesc la uşă. Sunt concediată sau nu-s? Şi dacă nu-s, iar ea-i atât de beată în baie că nici nu mă poate auzi? Domnu Johnny mi-a zis să am grijă de ea. Cred că nu se cheamă c-am avut grijă dac-o găseşte beată moartă în cadă.

— Coniţă Celia, doar zi ceva, să ştiu că mai trăieşti!

— Sunt bine.

Da mie nu-mi sună câtuşi de puţin bine.

— E aproape ora trei, zic şi rămân în mijlocu dormitorului, aşteptând. Domnu Johnny ajunge acuşica acasă.

Tre să aflu ce se petrece înăuntru. Tre să aflu dacă zace-ntinsă, beată criţă. Şi dacă nu-s dată afară, trebe să m-apuc de curăţat baia, să nu creadă domnu Johnny că slujnica secretă e vreo puturoasă şi să mă mai concedieze o dată.

— Haide, coniţă, iară nu ţi-a ieşit vopseaua de păr? Io te-am ajutat să-l facem s-arate ca lumea data trecută, mai ştii? Hai, c-a ieşit destul de drăguţ!

Mâneru de la uşă începe în sfârşit să se-nvârtă. Încetinel, uşa se deschide. Coniţa Celia şade pe jos, în dreapta uşii. Genunchii i-a strânşi sub cămaşa de noapte.

Fac un pas mai aproape. Dintr-o parte văd că faţa ei are culoarea balsamului de rufe. Un albăstrui-lăptos.

Mai văd şi sânge în toaletă. Mult sânge.

— Ţi-a venit ciclu, coniţă Celia?

Simt cum mi se umflă nările. Coniţa Celia nu se răsuceşte spre mine. O dâra de sânge îi tiveşte marginea cămăşii de noapte, parc-ar fi muiat-o în toaletă.

— Vrei să-l chem pe domnu Johnny? întreb.

Încerc din răsputeri, da nu reuşesc să nu mă uit la vasul ăla de toaletă plin de sânge. Peri că mai e ceva în lichidu ăla roşu. Ceva care pare… destul de solid.

— *Nu,* zice coniţa Celia, holbându-se la perete. Adu-mi… agenda cu numere de telefon.

Dau fuga-n bucătărie, iau carneţelu de pe masă şi i-l aduc într-o goană. Da când încerc să i-l dau, face semn din mână că nu.

— Te rog, sună tu. La T, doctorul Tate. Nu mai pot s-o fac încă o dată.

Răsfoiesc alea câteva pagini ale carneţelului. Ştiu cine-i doctoru Tate. EI le îngrijeşte pe mai toate cucoanele albe la care am servit. Şi tot el e ăl de-i serveşte *tratamentu special* lu Elaine Fairley, în fiece marţi când nevastă-sa are programare la coafor. *Taft, Taggert, Tann… Slavă Ţie, Doamne!*

Mâinile-mi tremură pe disc. Răspunde o femeie albă.

— Celia Foote, pe autostrada douăjdoi, la ieşirea din Madison County, îi zic cât pot de limpede, în vreme ce mă străduі să nu mă-mprăştii pe podea. Da, doamnă, mult, mult sânge… deci ştie cum s-ajungă aci?

Zice că da, de bună-seamă, şi-nchide.

— Vine? întreabă Celia.

— Vine, îi zic, şi mă năpădeşte înc-un val de greaţă.

O să treacă multă vreme pân-o să fiu în stare să frec toaleta asta fără să-mi vină să vomit.

— Vrei o Coca-Cola? Mă duc să-ţi aduc o Coca-Cola!

Ajunsă-n bucătărie, înhaţ în fugă o sticlă de Coca-Cola din frigider. Mă-ntorc, o aşez pe gresie, lângă ea, şi mă dau în spate. Cât mai departe cu putinţă de vasul plin de sânge, da fără s-o las pe coniţa Celia singură.

— Poa c-ar trebui să te punem în pat, coniţă Celia. Crezi că poţi sta-n picioare?

Coniţa Celia se apleacă în faţă, încearcă să se ridice. Mă dau mai aproape s-o ajut şi văd că sângele i-a trecut la spate prin cămaşa de noapte şi-a pătat plăcile de gresie albastră, acolo unde-a şezut, cu ceva ce-aduce a lipici roşu, mai cu seamă între plăci. Petele astea n-or să fie uşor de scos.

Pe când o ajut să se ridice, coniţa Celia alunecă pe o pată de sânge, şi-apucă marginea toaletei să nu cadă.

— Lasă-mă – vreau să stau aici.

— Cum vrei.

Mă dau înapoi până-n dormitor.

— Doctoru Tate tre s-ajungă în orice clipită. L-au sunat acasă.

— Vii să stai cu mine aici, Minny? Te rog!

Da-i un damf de aer cald, puturos, ce vine din baie. După ce chibzuiesc niţel, m-aşez c-o juma de fund în baie, juma afară. La nivelu ăsta chiar că pot să-i simt mirosul. Miroase a carne, a hamburger lăsat la decongelat pe tejghea. M-apucă aşa, ca o spaimă, când îmi vine asta-n minte.

— Mai bine hai să ieşim de-aci, coniţă Celia. Ai nevoie de puţin aer proaspăt.

— Nu pot să pătez cu sânge… covorul. Johnny o să vadă.

Venele de pe braţele lu coniţa Celia sunt de-acu negre sub piele. Faţa i se face tot mai albă.

— Începi s-arăţi ca naiba. Bea nişte Coca-Cola.

Bea o gură şi zice doar;

— O, Minny!

— De când sângerezi?

— De azi-dimineaţă, zice, şi-ncepe să plângă cu faţa-ngropată în îndoitura braţului.

— Nu-i nimica, o să fie bine, zic şi vocea-mi sună chiar calmă şi liniştitoare, da-nlăuntru inima mi se zbate să-mi iasă din piept.

Bun, doctoru Tate vine s-o ajute pe coniţa Celia, da cum rămâne cu ce-i în toaletă? Ce-ar trebui să fac cu chestia aia? Să trag apa? Cineva trebe s-o pescuiască de-acolo. O, Doamne, cum oi putea să mă conving să fac una ca asta?

— E atât de mult sânge, mormăie, sprijinită de mine. De ce-i aşa de mult sânge de data asta?

Îmi salt bărbia şi mă uit, doar o clipită, în toaletă. Da trebe să-mi întorc repejor privirile.

— Nu-l lăsa pe Johnny să-l vadă. O, Doamne, cât… cât e ceasul?

— Trei tară cinci. Mai avem ceva timp.

— Ce-ar trebui să facem?

Facem? Noi? Doamne, iartă-mă, da mi-aş dori să nu fie niciun *noi* amestecat în povestea asta.

Închid ochii şi zic:

— Cred că una dintre noi tre să-l scoată afară.

Coniţa Celia se-ntoarce spre mine cu ochii încercuiţi de cearcăne roşii.

— Şi unde-l punem?

Nu pot s-o privesc în ochi.

— Bănuiesc că… la gunoi.

— Te rog, fă-o acum.

Coniţa Celia îşi îngroapă capu-ntre genunchi de parcă i-ar fi ruşine.

Nu mai e nici măcar un *noi*. Acu e de-a dreptu – n-o faci *tu?* Nu vrei *tu* să-mi pescuieşti fătu mort din toaletă?

Am de ales?

Aud un oftat ieşind din mine. Gresia de pe jos îmi striveşte grăsimea. Mă foiesc, mormăi, mă strădui să gândesc limpede. Adicătelea, am făcut eu şi lucruri mai groaznice, nu-i aşa? Nu-mi vine nici unu în minte, da trebe că este.

— Te rog, zice coniţa Celia. Nu mai… pot să mă uit la el.

— În regulă.

Dau din cap, ca şi cum aş şti ce am de făcut.

— Mă ocup io de asta.

Mă ridic, încerc să gândesc cu picioarele pe pământ. Ştiu unde o să-l pun – în coşul alb de gunoi de lângă toaletă. P-ormă deşert tot coşu afară. Da cu ce-l scot? Cu mâna?

Îmi muşc buzele, încerc să rămân calmă. Poa c-ar trebui să aştept. Poate… poa că doctoru vrea să-l ia cu el când vine! Să-l examineze. Dacă pot să-i schimb gându lu coniţa Celia pentru câteva minute, poa că nu mai trebe să am eu grija lui.

— Ne-ocupăm de asta-ntr-un minut, îi zic c-o voce liniştitoare.

— În a câta lună erai?

Mă trag uşurel mai aproape de toaletă, nu-ndrăznesc să m-opresc din vorbit.

— Cinci luni? Nu ştiu.

Coniţa Celia îşi acoperă faţa cu un prosop.

— Făceam un duş, când l-am simţit trăgând în jos. M-a durut. Aşa că m-am aşezat pe toaletă şi-a alunecat afară. De parc-ar fi vrut să iasă din mine.

Începe din nou să plângă cu sughiţuri, umerii i se zbat mai tare.

Cu grijă, las capacu jos şi m-aşez din nou pe podea.

— De parcă mai bine-ar fi mort decât să mai stea în mine îne-o secundă.

— Ascult-aicea, aşa a vrut Domnu. Ceva n-o fi în regulă prin pântecele matale, aşa ţi-o fi felu. A doua oară o sta până la capăt.

Da p-ormă mi-amintesc de sticlele alea şi mă cuprinde o undă de furie.

— Asta a fost… a doua oară.
— O, Doamne.
— Ne-am căsătorit pentru că eram însărcinată, zice coniţa Celia, dar şi-atunci a alunecat afară.
Nu mă mai pot ţine nicio clipită:
— Şi-atunci de ce naibii bei? Ştii că nu poţi ţine un prunc când ai un litru de whisky în tine.
— Whisky?
O, scuteşte-mă. Nici nu mă pot uita la ea când îmi aruncă privirea aia care-ntreabă *Ce whisky?* Măcar mirosu nu mai e aşa de greu de când am coborât capacu. Când vine-odată nenorocitu ăla de doctor?
Scutură din cap.
— Ai crezut că…? E un tonic pentru sarcină.
Închide ochii.
— De la o *Choctaw* din Feliciana…[30]
— *Choctaw*? întreb, clipind des.
E mai proastă decât mi-am închipuit.
— Nu poţi avea încredere în indienii ăia. Nu ştii că le-am otrăvit porumbu? Dacă şi ea încearc-acu să te otrăvească pe matale?
— Doctorul Tate a zis că nu-i decât zahăr din trestie şi apă, zice, plângând în prosop. Dar trebuia să-ncerc. *Trebuia*.
Ca să vezi. Mă minunez de cum mă relaxez, de cât de uşurată mă simt.
— Nu-i nicio problemă dacă ia mai mult timp, coniţă Celia. Crede-mă, am cinci copii.
— Dar Johnny vrea copii acum. O, Minny, ce-o să-mi facă? întreabă şi scutură din cap.
— O să treacă peste, asta o să facă. O să uite de copiii ăştia, că bărbaţii-s pricepuţi la asta. Şi-o să-nceapă să nădăjduiască la următoru.
— Nu ştie de ăsta. Nici de cel de dinainte.
— Parcă ziceai că de-aia te-a luat.
— Prima dată, atunci a ştiut.
Celia oftează prelung.
— Asta-i, de-adevăratelea… a patra oară.
Se-opreşte din plâns şi io nu mai găsesc nicio vorbă bună de spus. Pentr-un minuţel, suntem doar doi oameni întrebându-se de ce lucrurile-s aşa cum sunt.
— M-am tot gândit, zice şoptit, că, dacă stau liniştită, dacă aduc pe cineva în casă, să facă toată curăţenia şi gătitul, poate de data asta îl voi putea păstra.
Plânge-n prosop.
— Mi-am dorit din tot sufletul s-arate întocmai ca Johnny.
— Domnu Johnny e tare chipeş. Şi are părul frumos…
Coniţa Celia lasă-ncetişor prosopu jos.
Îmi fac vânt cu mâna, dându-mi prea bine seama ce-am făcut.
— Trebe să iau o gură de aer. E prea zăpuşeală aici.
— De unde ştii…?
Îmi fac privirea roată, şi-ncerc să mă gândesc la o minciună, da-n cele din urmă mă mulţumesc să oftez.
— Ştie. Domnu Johnny a venit acasă şi m-a găsit.
— Ce?
— Mda. Mi-a zis să nu-ţi zic, să crezi că-i tare mândru de matale. Te iubeşte atât de tare, coniţă Celia! Am văzut pe faţa lui cât de tare.
— Dar… de cât timp ştie?
— De câteva… luni.

— A fost… a fost supărat că l-am minţit?

— La naiba, nu! Ba chiar m-a sunat acasă după câteva săptămâni, să se asigure că n-am de gând să plec. Zicea că-i e teamă că moare de foame fără mine.

— Oh, Minny! exclamă printre hohote de plâns. Îmi pare rău. Îmi pare rău pentru tot.

— Am fost io şi-n situaţii mai rele.

Mă gândesc la vopseaua albastră de păr. Mă gândesc la mâncatu-n frig. Şi-acum asta. Fătu-i încă în toaletă şi cineva trebuie să se ocupe de el.

— Nu ştiu ce să mă fac, Minny.

— Dacă doctoru Tate zice să tot încerci, să încerci.

— Ţipă la mine. Zice că-mi irosesc timpul în pat.

Dă din cap.

— E un om rău, groaznic.

Îşi apasă cu putere prosopul pe ochi.

— Nu mai pot face asta.

Şi de ce plânge mai tare, mai albă se face.

Încerc să-i mai dau câteva guri de Coca-Cola, da nu-i chip. De-abia dacă-şi mai poate ridica mâna să facă semn că nu vrea.

— Mi-e rău. Mi-e…

Apuc coşu de gunoi şi văd cum coniţa Celia vomită peste el. Şi p-ormă simt o umezeală, mă uit în jos şi văd cum sângele curge de-acuma aşa de tare c-a ajuns până la mine. De fiece dată când icneşte, sângele ţâşneşte din ea. Ştiu că pierde mai mult sânge decât poate duce un om.

— Scoală, coniţă Celia! Trage-adânc aer în piept acuma! aproape că ţip, da ea doar se clatină şi se prăbuşeşte peste mine. Îm-îm, nu vrei să te-ntinzi acuma. Haida!

O trag în sus, da se lasă moale şi-mi dau lacrimile de ciudă, peri că nenorocitu ăla de doctor trebuia să fie aici pân-acu. Ar fi trebuit să trimită o ambulanţă, şi-n douăj cinci de ani de când deretic prin case nime nu catadicseşte să-ţi zică ce să faci când cucoana albă se prăbuşeşte ca moartă peste tine.

— Haida, coniţă Celia! strig, da-i o cârpă albă şi moale întinsă lângă mine, şi nu mai am nimica de făcut decât să stau, să tremur şi s-aştept.

Trec minute bune pâri ce s-aude soneria din spate. Proptesc capu lu coniţa Celia c-un prosop, îmi scot papucii, să nu las urme de sânge peste tot prin casă, şi dau fuga la uşă.

— A leşinat! îi zic lu doctor şi-asistenta trece val-vârtej pe lângă mine, spre spatele casei, de parc-ar şti locu pe dinafară. Scoate sărurile mirositoare şi i le vâră sub nasu lu coniţa Celia şi coniţa Celia zvâcneşte din cap, se smiorcăie niţel şi deschide ochii.

Asistenta m-ajută s-o scot pe coniţa Celia din cămaşa de noapte. Are ochii deschişi, da de-abia de se ţine pe picioare. Aştern nişte prosoape mai vechi pe pat şi-o întindem acolo. Merg în bucătărie, unde doctoru Tate se spală pe mâini.

— E în dormitor, îi spun.

Nu-n bucătărie, lepădătură! Să tot aibă vreo cinzeci de ani, doctoru ăsta Tate, şi cred că-i mai înalt decât mine cu vreun metru. Are pielea chiar albă, iar pe faţa alungită şi suptă nu se poate citi niciun simţământ, nimica. Până la urmă, se duce-n dormitor.

Chiar nainte să deschidă uşa, îl ating pe braţ.

— Nu vrea să afle soţu ei. N-o să afle, aşa-i?

Se uită la mine ca la o cioară şi zice:

— Nu crezi că-i şi treaba lui?

Intră-n dormitor şi-mi trânteşte uşa-n nas.

Merg în bucătărie şi-ncep să mă-nvârt în sus şi-n jos. O juma de oră trece, apoi o oră, şi-s aşa de îngrijorată că domnu Johnny vine-acasă şi află, îngrijorată că doctoru Tate o să-l sune, îngrijorată c-o să

lase fătu-n toaletă să m-ocup io de el, de-mi plesneşte capu. Într-un târziu, îl aud pe doctoru Tate cum deschide uşa.

— E bine?

— E isterică. I-am dat o pastilă s-o calmez.

Asistenta trece pe lângă mine, spre uşa din spate, cărând o cutie de metal mică şi albă. Răsuflu parc-ar fi prima oară după câteva ceasuri.

— Supravegheaz-o mâine, zice şi-mi întinde o pungă de hârtie. Mai dă-i o pastilă dacă devine agitată. Va mai fi sângerare. Dar nu mă chema decât dacă e masivă.

— Da n-o să-i ziceţi lu domnu Johnny despre asta, aşa-i, domnu doctor?

Lasă să-i scape un şuierat plin de venin.

— Tu ai grijă să nu lipsească de la programarea de vineri. N-o să conduc tot drumul până aici doar pentru că-i e prea lene să vină la clinică.

Face câţiva paşi elastici şi trânteşte uşa în urma lui.

Ceasu din bucătărie arată ora cinci. Domnu Johnny o să fie acasă într-o juma de oră. Înşfac detergentu Clorox, un vraf de cârpe şi-o găleată.

Domnişoara Skeeter

CAPITOLUL 19

E 1963. Era spaţială, cum i se spune. Un om a înconjurat planeta într-o rachetă. Au inventat o pilulă pentru ca femeile măritate să evite să rămână însărcinate. O cutie de bere poate fi deschisă de-acum cu un singur deget, în loc de un desfăcător de conserve. Şi, cu toate acestea, casa părinţilor mei e la fel de încinsă cum a fost în 1899, anul în care stră-străbunicul a construit-o.

— Maman, te rog – implor – când vom avea şi noi aer condiţionat?

— Am supravieţuit până acum fără răcoare electrică şi n-am de gând să-mi instalez acum în fereastră unul dintre aparatele alea de prost-gust.

Şi astfel, cum iulie de-abia se târăşte, sunt forţată să-mi părăsesc cămăruţa de la mansardă pentru patul de campanie instalat pe prispa din spate, împrejmuită cu plasă pentru ţânţari. Când eram copii, Constantine obişnuia să doarmă aici peste vară, cu Carlton şi cu mine, când Maman şi Papa erau plecaţi în oraş la vreo nuntă. Constantine dormea într-un cămeşoi de noapte de modă veche, lung de la bărbie până la vârful degetelor de la picioare, deşi probabil că îi era cald ca-n iad. Obişnuia să ne cânte ca să ne-adoarmă. Vocea îi era într-atât de frumoasă, că mă tot minunam cum de nu luase niciodată lecţii. Maman mi-a spus întotdeauna că un om nu poate învăţa nimic fără să ia lecţiile necesare. Nu-mi vine să cred că a fost aici, chiar pe această prispă, iar acum nu mai e. Şi nimeni nu-mi spune nimic. Mă-ntreb dacă o voi mai vedea vreodată.

Acum, lângă patul de campanie, maşina mea de scris stă aşezată pe o masă smălţuită, ruginită pe alocuri. Dedesubt, geanta mea roşie de piele. Îmi şterg fruntea cu batista veche a lui Papa şi-mi tamponez încheieturile cu gheaţă sărată. Chiar şi pe prispa din spate, termometrul sare de la 31 la 35 de grade şi de aici la 38. Din fericire, Stuart nu vine peste zi, când căldura e cu adevărat teribilă.

Mă zgâiesc la maşina de scris, fără nimic de făcut, nimic de scris. E un sentiment mizerabil. În urmă cu două săptămâni, Aibileen mi-a spus că s-ar putea ca Yule May, slujnica lui Hilly, să ne ajute, că devine tot mai interesată de fiecare dată când Aibileen deschide vorba. Dar sunt sigură că, acum, de când cu uciderea lui Medgar Evers şi toate bătăile şi arestările îndurate de oamenii de culoare, e speriată de moarte.

Poate s-ar cuveni să trec pe la Hilly pe-acasă, s-o întreb eu însămi pe Yule May. Dar nu, Aibileen are dreptate, n-aş face decât s-o sperii şi mai tare, irosind şi ultima şansă pe care o mai avem.

Sub casă, câinii cască şi schelălăie de căldură. Unii latră lipsiţi de convingere când câţiva muncitori

de-ai lui Papa, cinci negri, se opresc lângă casă într-o camionetă. Oamenii sar de pe platforma din spate, ridicând norişori de praf când lovesc ţărâna. Rămân pentru o clipă încremeniţi, stupefiaţi. Şeful lor se şterge cu o cârpă roşie pe frunte, pe buze, pe gât. E atât de cald, încât nu ştiu cum de rezistă să stea acolo, prăjindu-se la soare.

O rară adiere de vânt face să fâlfâie paginile revistei *Life Magazine*. Audrey Hepburn zâmbeşte de pe copertă, fără nicio picătură de transpiraţie pe buza de sus. Iau revista şi răsfoiesc paginile îndoite, ajung la povestea Fetei Sovietice din Spaţiu. Ştiu deja ce-i pe pagina următoare – o fotografie a lui Cari Roberts, un învăţător negru din Pelahatchie, la vreo 60 de kilometri de-aici. „în aprilie, Cari Roberts le-a spus reporterilor din Washington cum e să fii negru în Mississippi, numindu-l pe guvernator «un om jalnic, cu moralitatea unui vagabond». Roberts a fost găsit marcat cu fierul înroşit, spânzurat de un copac.”.

Pe Cari Roberts l-au ucis pentru că şi-a spus părerea cu voce tare, pentru că *a vorbit*. Mă gândesc cum, în urmă cu trei luni, am crezut că va fi uşor să conving o duzină de slujnice să stea de vorbă cu mine. Ca şi cum ele asta ar fi aşteptat în tot acest timp, să-şi poată spune păsurile unei femei albe. Cât de proastă am putut fi!

Când nu mai pot suporta căldura nici măcar o secundă, merg în singurul loc răcoros din Longleaf. Pornesc motorul şi ridic geamurile, îmi salt rochia până-n talie şi las aerul rece să sufle peste mine. Îmi dau capul pe spate, lumea înconjurătoare începe să dispară în miros de freon şi piele de Cadillac. Aud o camionetă parcând pe aleea din faţă, dar refuz să-mi deschid ochii. O secundă mai târziu, uşa din stânga se deschide.

— Al naibii de bine-i aici!

Îmi trag rochia în jos.

— Ce cauţi aici?

Stuart închide uşa şi mă sărută uşor pe buze.

— N-am decât un minut. Trebuie să merg până pe coastă, la o-ntâlnire de afaceri.

— Pentru cât timp?

— Trei zile. Trebuie să mă văd cu un tip din consiliul de la Mississippi Petrol şi Gaze. Îmi pare rău că n-am ştiut mai din vreme.

Se-ntinde, mă ia de mână şi zâmbesc. De două luni încoace, ne-am văzut de două ori pe săptămână, dacă numărăm şi întâlnirea de groază. Bănuiesc că asta e considerată o perioadă scurtă pentru alte fete, dar pentru mine e cea mai lungă din viaţă şi, deocamdată, şi cea mai bună.

— Vrei să vii? mă-ntreabă.

— La Biloxi? Chiar acum?

— Chiar acum, zice şi-şi pune palma răcoroasă pe piciorul meu.

Tresar puţin, ca de obicei. Privesc în jos, la mâna lui, apoi în sus, să fiu sigură că Maman nu ne spionează.

— Haide, e al naibii de cald aici! O să stau la Edgewater, chiar lângă plajă.

Izbucnesc în râs şi-mi face bine, după toate grijile din ultimele două săptămâni.

— Vrei să spui la Edgewater… împreună? în aceeaşi cameră?

Dă din cap aprobator.

— Crezi că poţi scăpa de-acasă?

Elizabeth ar muri doar la gândul de a împărţi camera cu un bărbat înainte să fie măritată, iar Hilly mi-ar spune că e o prostie până şi să iau în calcul aşa ceva. Şi-au păzit virginitatea cu încăpăţânarea copilului care nu vrea să-şi împartă jucăriile cu alţii. Şi, totuşi, mă gândesc la propunerea lui.

Stuart se trage mai aproape. Miroase a pini şi a tutun ars, a săpun scump pe care familia mea nu şi-l va putea permite niciodată.

— Mama ar face o criză, Stuart, şi, în plus, am şi altele de făcut…

Dar, Doamne, miroase atât de bine! Se uită la mine de parcă ar vrea să mă mănânce din priviri şi-ncep să tremur în aerul rece din Cadillac.

— Eşti sigură? mă-ntreabă şi mă sărută pe gură, nu chiar atât de politicos ca prima oară.

Mâna i se odihneşte în continuare sus pe coapsa mea şi mă surprind întrebându-mă din nou dacă aşa se purta şi cu logodnica lui, Patricia. Nici măcar nu ştiu dacă s-au culcat împreună. Imaginea lor atingându-se îmi face greaţă şi mă trag mai departe de el.

— Nu… nu pot, zic. Ştii bine că nu i-aş putea spune lui Maman adevărul…

Lasă să-i scape un oftat prelung, de tristeţe, şi-mi place la nebunie expresia dezamăgită care i se citeşte pe chip. Înţeleg acum de ce fetele rezistă, doar pentru expresia asta dulce, de regret.

— N-o minţi, spune. Ştii că detest minciunile.

— O să mă suni de la hotel? îl întreb.

— Sigur, zice. Îmi pare rău că trebuie să plec atât de repede. O, şi-aproape uitasem de sâmbăta viitoare. Maman şi Papa vor să veniţi cu toţii la cină.

Mă îndrept dintr-o dată în scaun. Nu i-am întâlnit niciodată părinţii.

— Ce vrei să spui „cu toţii”?

— Tu şi ai tăi. Veniţi în oraş, să-mi cunoaşteţi familia.

— Dar… de ce cu toţii?

Dă din umeri.

— Părinţii mei vor să-i cunoască pe ai tăi. Iar eu vreau să te văd pe tine.

— Dar…

— Îmi pare rău, iubito – zice şi-mi dă părul pe după ureche – dar chiar trebuie să plec. Te sun mâine seară?

Dau din cap că da. Iese în zăpuşeala de-afară, se urcă-n maşină şi porneşte, făcându-i cu mâna semne lui Papa, care urcă încetişor pe aleea prăfuită.

Rămân singură în Cadillac, să-mi fac griji. Sâmbăta viitoare, la casa senatorului. Cu Maman acolo, punând sute de întrebări. Arătându-se disperată pentru mine. Aducând vorba de conturile mele de zestre obţinută din bumbac.

Trei nopţi mai târziu, nişte nopţi dureros de lungi şi de fierbinţi, fară vreo vorbă de la Yule May sau de la oricare altă slujnică, Stuart îşi face din nou apariţia, direct de la întâlnirea de pe coastă. M-am săturat de atâta stat în faţa maşinii de scris, bătând nimic altceva decât scrisori pentru gazetă şi domnişoara Myrna. Alerg pe scări şi mă ia în braţe de parcă ar fi lipsit câteva săptămâni.

Stuart e ars de soare sub cămaşa albă, boţită la spate de la condus, cu mânecile suflecate. Are mereu un zâmbet ştrengăresc, aproape drăcesc. Ne aşezăm ţepeni, fiecare la câte un capăt al camerei de odihnă, privindu-ne drept în ochi. Aşteptăm ca Maman să meargă la culcare. Papa a mers încă de la apusul soarelui.

Ochii lui Stuart nu se mai dezlipesc de-ai mei, în vreme ce Maman continuă să peroreze despre căldura de-afară şi despre cum Carlton şi-a găsit, într-un sfârşit, „aleasa inimii”.

— Şi suntem încântaţi să luăm cina cu părinţii tăi, Stuart. Te rog, spune-i mamei tale c-am spus chiar aşa.

— Sigur, doamnă. O să-i transmit cu siguranţă.

Îmi zâmbeşte din nou. Sunt atâtea lucruri pe care le iubesc la el! Mă priveşte drept în ochi când îmi vorbeşte. Palmele îi sunt bătătorite, dar unghiile lui sunt întotdeauna curate şi frumos tăiate. Îmi place mult asprimea lor pe gâtul meu. Şi-aş minţi dacă n-aş recunoaşte că e plăcut să ai cu cine merge la nunţi şi la petreceri. Să nu mai fiu nevoită să îndur privirea aceea a lui Raleigh Leefolt când mă vedea agăţându-mă de ei, doar ca să nu merg singură. Căutătura aceea întunecată când trebuia să care şi haina mea, pe lângă cea a lui Elizabeth, sau să-mi aducă un pahar cu băutură.

Şi-apoi mai e şi prezenţa lui Stuart acasă la noi. Din momentul în care păşeşte înăuntru, sunt protejată,

ocrotită. Maman nu m-ar critica în ruptul capului în faţa lui, de teamă să nu-mi remarce şi el defectele. Nu mă cicăleşte în faţa lui, pentru că ştie că reacţionez prost şi-ncep să mă vaiet. Mi-ar reteza şansele. Pentru Maman e doar un joc la scară mare, să facă în aşa fel încât să-i prezinte lui Stuart doar o latură a mea, în aşa fel încât eu, cea reală, să nu mă dezvălui până când nu va fi „prea târziu”.

Într-un târziu, la nouă şi jumătate, mama îşi netezeşte rochia, apoi strânge încet şi cu grijă o pătură, ca pe o scrisoare extrem de preţioasă.

— Ei bine, bănuiesc că e timpul de culcare. Vă las singuri pe voi, ăştia tineri. Eugenia?

Îmi aruncă o căutătură plină de subînţelesuri.

— Nu prea târziu, da?

Zâmbesc cât pot de dulce. La naiba, am douăzeci şi patru de ani!

— De bună seamă că nu, Maman.

Pleacă, iar noi stăm uitându-ne unul la celălalt, zâmbind.

Aşteptând.

Maman se învârte prin bucătărie, închide o fereastră, dă drumul la apă. Câteva secunde mai târziu, auzim uşa de la dormitorul ei închizându-se. Stuart se ridică şi zice *Vino încoace*, şi dintr-o singură mişcare e deja lângă mine şi-mi aşază mâinile pe şoldurile lui şi mă sărută de parc-aş fi băutura după care a fost însetat o zi întreagă şi-am auzit alte fete spunând că simţi ca şi cum te-ai topi. Dar eu simt ca şi cum m-aş înălţa, crescând încă şi mai înaltă, uitându-mă peste o îngrădire la privelişti nemaivăzute, culori nebănuite.

Trebuie să mă forţez ca să mă desprind. Am câteva lucruri de spus.

— Vino aici. Aşează-te.

Stăm unul lângă celălalt, pe sofa. Încearcă să mă sărute din nou, dar îmi feresc capul. Încerc să nu bag de seamă cum bronzul îi face ochii şi mai albaştri. Sau cum părul de pe mână e acum auriu, aproape decolorat.

— Stuart, zic eu, înghiţind în sec, pregătindu-mă pentru întrebarea de care mi-e cel mai teamă. Când erai logodit, părinţii tăi au fost dezamăgiţi? Când s-a întâmplat… ce s-a întâmplat cu Patricia?

Instantaneu, fălcile i se încleştează. Mă străpunge cu privirea.

— Mama a fost dezamăgită. Erau apropiate.

Deja îmi pare rău că am deschis subiectul, dar trebuie să aflu.

— Cât de apropiate?

Îşi aruncă privirea prin cameră.

— Ai ceva prin casă? Bourbon?

Mă duc în bucătărie, îi torn un pahar din sticla pe care Pascagoula o păstrează pentru gătit şi adaug apă din belşug. Încă de când Stuart şi-a făcut apariţia la mine pe verandă, a fost limpede că subiectul logodnei îi face rău. Dar trebuie să ştiu exact ce anume s-a întâmplat. Nu doar pentru că sunt curioasă. N-am mai avut niciodată o relaţie. Trebuie să aflu ce anume le face să se destrame pentru totdeauna. Trebuie să ştiu – câte reguli poţi călca în picioare înainte să ţi se dea papucii şi în ce anume constau regulile astea?

— Deci erau prietene bune? îl întreb.

Mă voi întâlni cu mama lui peste nouă zile. Maman a planificat deja pentru mâine o expediţie de cumpărături la Kennington s.

Soarbe prelung din pahar şi se-ncruntă.

— Intrau într-o cameră şi începeau să discute despre aranjamente florale şi despre cine cu cine s-a mai căsătorit.

Orice umbră de zâmbet ştrengăresc i s-a şters de pe faţă.

— Maman a fost destul de răvăşită. Când totul… s-a făcut praf şi pulbere.

— Deci… mă va compara cu Patricia?

Mă priveşte clipind pentru o secundă.

— Foarte probabil.

— Minunat. De-abia aştept.

— Maman… e doar protectoare, atât. E îngrijorată că aş putea suferi din nou.

Îşi mută privirile în altă parte.

— Unde-i Patricia acum? E încă pe-aici sau…?

— Nu. A plecat. S-a mutat în California. Acum am putea vorbi şi despre altceva?

Oftez, mă las pe spate, pe sofa.

— Bine, dar măcar părinţii tăi ştiu ce s-a întâmplat? Am voie să ştiu măcar atâta?

Pentru că simt cum mă cuprinde un val de furie adevărată, la gândul că nu-mi spune ceva atât de important.

— Skeeter, ţi-am spus, nu-mi place să vorbesc despre…

Pe urmă însă, scrâşneşte din dinţi şi-şi coboară vocea.

— Papa ştie numai câte ceva. Maman ştie toată povestea, cum o ştiu şi părinţii Patriciei. Şi *ea*, bineînţeles.

Dă peste cap şi restul de băutură.

— Ştie foarte bine ce-a făcut, asta-i al naibii de sigur.

— Stuart, vreau să ştiu pentru ca nu cumva să fac acelaşi lucru

Se uită la mine şi-ncearcă să râdă, dar sunetul pe care-l scoate aduce mai degrabă a mârâit.

— N-ai putea face asta nici într-un milion de ani.

— Ce? Ce anume a făcut?

— Skeeter, zice, punând paharul jos. Sunt obosit. Mai bine mă duc acasă.

A doua zi de dimineaţă, intru în bucătăria încinsă, gândindu-mă cu groază la ziua care m-aşteaptă. Maman e în camera ei, pregătindu-se pentru expediţia de cumpărături. Are planuri mari pentru azi. Ne va găti pe amândouă pentru cina de la familia Whitworth, care-i peste o săptămână. Port o pereche de blugi şi o bluză scoasă din pantaloni.

— Neaţa, Pascagoula.

— Neaţa, coniţă Skeeter. Vrei micul dejun ca de-obicei?

— Da, te rog, îi zic.

Pascagoula e scundă şi iute la minte. I-am spus în iunie că vreau cafeaua neagră, fără lapte sau zahăr, şi pâinea prăjită de-abia atinsă de unt, şi de atunci n-a mai fost nevoie să mă întrebe încă o dată. Din punctul ăsta de vedere, seamănă cu Constantine, ţine minte orice pentru noi. Mă întreb câte feluri de mic dejun al femeilor albe a memorat până acum. Mă întreb cum te-ai simţi să petreci toată viaţa încercând să-ţi aminteşti preferinţele altora în materie de cafea, de apret şi de schimbat cearceafurile.

Îmi aşază cafeaua în faţă. Nu mi-o dă în mână. Aibileen mi-a spus că aşa se cade, altminteri mâinile ni s-ar putea atinge. Nu-mi amintesc cum proceda Constantine.

— Mulţumesc foarte mult, îi spun.

Clipeşte pentru un moment şi schiţează un zâmbet.

— Cu… plăcere.

Îmi dau seama că e pentru prima oară când îi mulţumesc din inimă. Pare stânjenită.

— Skeeter, eşti gata? o aud pe Maman strigându-mă din spate.

Îi strig înapoi că da. Îmi mănânc pâinea prăjită, cu speranţa că această expediţie de cumpărături se va sfârşi repede. Sunt cu zece ani prea în vârstă ca să-mi aleagă mama hainele. Îmi ridic ochii şi-o văd pe Pascagoula privindu-mă de lângă chiuvetă. Se-ntoarce când vede că mă uit la ea.

Răsfoiesc ziarul *Jackson Journal* care-i pe masă. E marţi, iar următoarea rubrică a domnişoarei Myrna nu va apărea decât lunea viitoare, descifrând taina petelor de apă de pe chiuvete. În secţiunea ştirilor naţionale e un articol despre o altă pilulă, Valium îi zice, *menită să ajute femeile să facă faţă*

grijilor de zi cu zi. Doamne, mi-ar prinde bine vreo zece pastile din astea chiar acum!

Mă uit în sus şi sunt surprinsă s-o văd pe Pascagoula stând chiar lângă mine.

— Eşti… ai nevoie de ceva, Pascagoula? o-ntreb.

— Trebuie să-ţi zic ceva, donşoară Skeeter. Ceva despre acea…

— Nu poţi să porţi blugi la Kenningtons, zice Maman din pragul uşii.

Ca un abur, Pascagoula se face nevăzută de lângă mine. E înapoi la chiuvetă, întinzând un furtun de cauciuc negru de la robinet la maşina de spălat vase.

— Te duci imediat sus şi-ţi pui pe tine ceva mai potrivit.

— Maman, dar asta e ceea ce port de obicei. Ce rost are să te găteşti când mergi să-ţi cumperi haine noi?

— Eugenia, hai să nu complicăm lucrurile şi mai tare.

Maman se întoarce în dormitorul ei, dar ştiu prea bine că ăsta nu-i sfârşitul poveştii. Vâjâitul maşinii de spălat vase umple încăperea. Podeaua vibrează sub picioarele mele desculţe, iar huruitul e liniştitor, suficient de puternic cât să acopere o conversaţie. O privesc pe Pascagoula stând lângă chiuvetă.

— Ai nevoie de ceva, Pascagoula? o-ntreb.

Pascagoula aruncă priviri furişe spre uşă. E doar o mână de om, practic jumătate din înălţimea mea. De felul ei e atât de timidă, că trebuie să mă aplec când vorbesc cu ea. Se trage ceva mai aproape.

— Yule May e *vară-mea*, zice peste vâjâitul maşinii de spălat.

Vorbeşte în şoaptă, dar nu mai e nicio urmă de timiditate în tonul vocii ei.

— Eu… n-am ştiut asta.

— Suntem rude de-aproape şi vine pe la mine tot la două săptămâni, să vadă ce mai fac. Ea mi-a zis ce pui la cale.

Îşi mijeşte privirile şi mă gândesc că acum îmi va spune să-i las verişoara în pace.

— Eu… noi schimbăm toate numele. Ţi-a spus asta, nu? Nu vreau să fac necazuri nimănui.

— Zicea că sâmbătă o să v-ajute. A-ncercat s-o sune pe Aibileen, da n-a dat de ea. Ar fi trebuit să-ţi zic dumitale încă de ieri, da…

Se opreşte, uitându-se din nou la uşă.

Sunt şocată.

— O face? O *va* face?

Mă ridic în picioare. Ştiu că nu e bine, dar nu mă pot abţine să nu întreb:

— Pascagoula, vrei şi tu… să ne ajuţi cu poveştile astea?

Îmi aruncă o privire lungă şi pătrunzătoare.

— Adică să-ţi zic cum e să lucrez… pentru Mama dumitale?

Ne uităm una la alta, gândindu-ne probabil la acelaşi lucru.

Stânjeneala ei spunându-mi, stânjeneala mea ascultând.

— Nu pentru Mama, zic cât pot de repede. Alte slujbe pe care le-ai avut înainte de asta.

— Asta-i prima mea slujbă de fată-n casă. Am mai lucrat la Casa Bătrânei Doamne. Serveam prânzu. Nainte să se mute în Flowood.

— Vrei să spui că pe Mama n-a deranjat-o faptul că nu mai lucraseşi ca slujnică?

Pascagoula îşi pironeşte privirea în linoleumul roşu, din nou timidă.

— Nimeni altcineva n-a vrut să lucreze peri ea, zice. Nu după ce i s-a întâmplat lui Constantine.

Îmi aşez cu grijă mâna pe masă.

— Dar tu ce părere ai despre… asta?

Faţa lui Pascagoula se goleşte de orice expresie. Clipeşte de câteva ori şi mi-e limpede că mintea-i merge acum mai repede decât a mea.

— Nu ştiu io nimica. Am vrut doar să-ţi zic ce-a zis Yule May.

Las să-mi scape un oftat prelung, ca un şuierat. Toate la vremea lor.

Cumpărăturile cu Maman nu sunt chiar atât de neplăcute pe cât mă obişnuisem, poate pentru că sunt aşa de bine dispusă după ce-am aflat de Yule May. Maman stă într-un scaun în camera de probă şi eu aleg primul costum Lady Day pe care-l încerc, de poplin albastru-deschis, cu o jachetă cu guler rotund, îl lăsăm la magazin, să-i mai coboare tivul. Mă miră că Maman nu probează nimic. După numai o jumătate de oră, zice că-i obosită, aşa că o duc înapoi la Longleaf. Maman merge direct în camera ei, să tragă un pui de somn.

Când ajungem acasă, sun la Elizabeth, cu inima zbătându-mi-se să iasă din piept, dar, spre dezamăgirea mea, Elizabeth e cea care răspunde la telefon. Nam curajul să-ntreb de Aibileen. După sperietura cu geanta, mi-am promis să fiu mai grijulie.

Aşa că aştept până seara, cu speranţa că o găsesc pe Aibileen acasă. Stau pe cutia mea de fină, cu degetele jucându-mi-se printr-un sac cu orez uscat. Răspunde după primul apel.

— Ne va ajuta, Aibileen! Yule May a spus „da”!

— Ce zici? Când ai aflat?

— În după-amiaza asta. Pascagoula mi-a spus. N-a putut să dea de tine.

— Sfinte, telefonu mi-a fost tăiat, c-am rămas în urmă cu plata. Ai apucat să vorbeşti cu Yule May?

— Nu, m-am gândit c-ar fi mai bine dacă ai vorbi tu cu ea mai întâi.

— Ascultă mai întâi. Am sunat la coniţa Hilly azi după-amiază, de la coniţa Leefolt, da mi-a zis că Yule May nu mai lucrează acolo şi mi-a trântit telefonu-n nas. Am întrebat în jur, da nimenea nu ştie nimica.

— Hilly a concediat-o?

— Habar n-am. Mai că speram că şi-o fi dat demisia.

— O sun pe Hilly să aflu. Doamne, sper că e bine!

— Şi-acu, că telefonu merge iară, io o să-ncerc să mai sun la Yule May acasă.

Încerc la Hilly de patru ori, dar telefonul sună în zadar, într-un târziu, sun la Elizabeth şi-mi spune că Hilly îşi va petrece noaptea la Port Gibson. Că tatăl lui William e bolnav.

— S-a întâmplat ceva cu… slujnica ei? întreb pe tonul cel mai indiferent cu putinţă.

— Ştii, acum că zici, a pomenit ceva de Yule May, dar pe urmă a zis că e târziu şi are de încărcat maşina.

Îmi petrec noaptea pe prispa din spatele casei, repetându-mi întrebările, îngrijorată de poveştile pe care Yule May mi le-ar putea spune despre Hilly. În ciuda neînţelegerilor noastre, Hilly rămâne cea mai bună prietenă a mea. Dar cartea, acum, că s-a urnit din nou, e mai importantă decât orice altceva.

La miezul nopţii, stau întinsă pe patul de campanie. Greierii cântă dincolo de plasă. Îmi las trupul să se afunde în salteaua subţire, simţind toate arcurile. Picioarele mi se bălăngăne libere dincolo de marginea patului, dansează de capul lor, bucurându-se de uşurarea pe care o simt pentru prima oară în ultimele luni. N-or fi douăsprezece slujnice, dar e una în plus.

A doua zi, stau în faţa televizorului, urmărind ştirile de la amiază. Charles Warring relatează, şi-mi spune că şaizeci de soldaţi au fost ucişi în Vietnam. E trist. Şaizeci de oameni au trebuit să moară într-un loc atât de îndepărtat de toţi cei care-i iubeau. Cred că asta mă sâcâie mai cu seamă din cauza lui Stuart, dar Charles Warring pare, în mod straniu, entuziasmat de povestea asta.

Iau o ţigară şi-o pun înapoi. Încerc să nu fumez, dar sunt agitată când mă gândesc la seara care urmează. Maman mă tot cicăleşte cu fumatul şi ştiu că s-ar cuveni să mă opresc, dar nu cred c-am să mor din asta. Îmi doresc să fi putut s-o întreb pe Pascagoula mai multe despre ce-a zis Yule May, dar Pascagoula a sunat de dimineaţă că are o problemă şi că nu va putea veni până după-amiază.

O aud pe Maman pe prispa din spate, ajutându-l pe Jameso să facă îngheţată. Chiar şi din faţa casei pot auzi scrâşnetul gheţii spărgându-se, al sării zdrobite. Sunetul e delicios, făcându-mă să poftesc la îngheţată chiar acum, dar ştiu prea bine că nu va fi gata decât peste câteva ore. De bună seamă, nimeni nu face îngheţată în zăpuşeala de la amiază, e o muncă de noapte, dar Maman şi-a pus în minte că va duce o

porţie zdravănă de îngheţată de piersici familiei Whitworth, săptămâna viitoare, şi, dacă asta a hotărât Maman să facă, la naiba cu toată căldura.

Merg pe prispa din spate să arunc o privire. Maşina de făcut îngheţată e rece şi plină de broboane. Podeaua vibrează. Jameso stă pe o găleată întoarsă cu fundul în sus, cu maşina-ntre genunchi, rotind manivela de lemn cu o mână înmănuşată. Aburii se ridică din vasul cu gheaţă uscată.

— Pascagoula n-a venit încă? întreabă Maman în vreme ce mai toarnă nişte frişcă în maşină.

— Nu încă, îi zic.

Maman transpiră din greu. Îşi împinge o şuviţă rebelă după ureche.

— Torn eu frişca, Maman. Arăţi cam încinsă.

— Nu ştii s-o faci ca lumea. Eu trebuie să m-ocup de asta, îmi zice şi mă alungă înăuntru.

Acum, la ştiri, Roger Sticker relatează din faţa poştei din Jackson, cu acelaşi rânjet stupid al reporterului de război.

— … iar noul sistem poştal de adresare e numit codul Z-Z-ZIP, da, exact aşa, codul Z-Z-ZIP, adică cinci cifre ce vor trebui scrise în josul scrisorii…

Ţine în mână o scrisoare şi ne arată unde trebuie să scriem cifrele. Un om ştirb, îmbrăcat în salopetă, zice:

— N-o să le folosească nimenea pe cifrele astea. Oamenii de-abia începe să ştie să folosească telifonu.

Aud uşa de la intrare închizându-se. După un minut, Pascagoula apare în sufragerie.

— Mama e pe prispa din spate, îi spun, dar Pascagoula nu zâmbeşte şi nici măcar nu mă priveşte în ochi.

Doar îmi întinde un plic de mici dimensiuni.

— Avea de gând să-l trimită prin poştă, da io i-am zis că-i mai simplu să-l aduc io.

Pe plic e numele meu, dar nicio adresă a expeditorului. Şi, cu siguranţă, niciun cod zip. Pascagoula o porneşte spre prispa din spate.

Deschid scrisoarea. E scrisă de mână, cu cerneală neagră, pe o coală dictando, cu linii albastre.

Dragă Domnişoară Skeeter,

Vreau să ştii ce rău îmi pare că nu voi fi în stare să te ajut cu poveştile dumitale. Dar acum nu pot şi vreau să afli de la mine de ce. După cum ştii, am servit la una dintre prietenele dumitale. Nu mi-a plăcut să lucrez pentru ea şi am vrut să demisionez de mai multe ori, dar mi-a fost teamă. Mi-a fost teamă că nu-mi voi mai găsi altă slujbă după ce îşi spune nemulţumirile.

Probabil dumneata nu ştii, dar, după ce am terminat liceul, am mers la colegiu. Mi-aş fi luat şi diploma dacă nu m-aş fi decis să mă mărit. Faptul că nu mi-am luat diploma e unul dintre puţinele mele regrete în viaţă. Am însă doi băieţi gemeni, ceea ce cred că a meritat. De zece ani, şi eu, şi bărbatul meu strângem bani pentru a-i trimite la Colegiul Tougaloo, dar, oricât de mult am muncit, tot n-am izbutit să strângem destui bani pentru amândoi. Băieţii mei sunt la fel de deştepţi, la fel de dornici să aibă o educaţie. Dar aveam bani doar pentru unul şi te întreb pe dumneata cum alegi dintre doi gemeni pe cel care va merge la colegiu şi pe cel care va întinde toată viaţa asfaltul? Cum îi vei spune unuia că îl iubeşti la fel de mult ca pe celălalt, dar ai hotărât că nu el va fi cel care va avea o şansă în viaţă? Nu poţi. Găseşti o cale să-i trimiţi pe amândoi. Orice cale.

Bănuiesc că poţi considera această scrisoare o confesiune. Am furat de la femeia aceea. Un inel urât, de rubin, cu speranţa că va acoperi diferenţa de taxe şcolare. Ceva ce n-a purtat niciodată şi am simţit că mi se cuvine după tot ce am îndurat lucrând pentru ea. De bună seamă, acum niciunul dintre băieţii mei nu va mai merge la colegiu. Amenda tribunalului e aproape tot atât cât am reuşit să economisim.

A dumitale,

Yule May Crookle
Blocul femeilor Nr. 9 Penitenciarul Statului Mississippi

Penitenciarul. Mă apucă frisoanele. Mă uit împrejur după Pascagoula, dar nu mai e în cameră. Vreau s-o întreb când s-au petrecut toate astea, cum naiba de s-au petrecut atât de repede? Ce se mai poate face? Dar Pascagoula e afară, s-o ajute pe Maman. Nu putem vorbi afară. Mi-e rău, mi-e greaţă. Sting televizorul.

Mă gândesc la Yule May, stând într-o celulă, scriind această scrisoare. Pariez că ştiu şi despre ce inel este vorba – mama lui Hilly i l-a făcut cadou când a împlinit optsprezece ani. Hilly l-a dus la un bijutier acum câţiva ani şi-a aflat că nici măcar nu e rubin, doar o imitaţie care nu valorează mai nimic. De atunci, Hilly nici nu l-a mai purtat. Mâinile mi se prefac în pumni.

Zgomotul gheţii de afară sună acum a oase zdrobite. Merg în bucătărie s-o aştept pe Pascagoula, să aştept răspunsurile. Îi voi spune lui Papa. Voi vedea dacă nu se mai poate face ceva. Dacă nu cunoaşte el nişte avocaţi dispuşi s-o ajute.

În aceeaşi seară, la opt, urc treptele casei lui Aibileen. Ăsta trebuia să fie primul nostru interviu cu Yule May şi, deşi nu va mai avea loc, m-am hotărât să vin totuşi. Plouă şi vântul bate în rafale, aşa că-mi ţin balonzaidul strâns înfăşurat în jurul meu şi-al genţii. M-am tot gândit s-o sun pe Aibileen ca să discutăm situaţia, dar nu m-am putut decide s-o fac. În loc de asta, am dus-o practic pe sus pe Pascagoula până la etaj, să nu ne vadă Maman vorbind, şi i-am pus toate întrebările.

— Yule May şi-a găsit avocat foarte bun, mi-a zis Pascagoula. Da toţi vorbeşte ca nevasta judecătorului e foarte bună prietenă cu coniţa Holbrook şi cum pedeapsa pentru furt de mărunţişuri e şase luni, da coniţa Holbrook a-mpins-o până la patru ani. Procesu s-a terminat nainte să-nceapă.

— Aş putea să-l întreb pe Papa. Ar putea încerca să-i găsească… un avocat alb.

Pascagoula scutură din cap şi zice:

— Ăla *a fost* un avocat alb.

Bat la uşa lui Aibileen, năpădită de un val de ruşine. N-ar trebui să mă gândesc la problemele mele câtă vreme Yule May e în închisoare, dar ştiu prea bine ce înseamnă asta pentru cartea mea. Dacă, ieri, slujnicelor le era teamă să stea de vorbă cu noi, astăzi probabil că sunt îngrozite.

Uşa se deschide şi un bărbat negru stă în prag, ţintuindu-mă cu privirea, cu gulerul lui alb de pastor strălucind în întuneric.

— E-n regulă, Pastorale, o aud pe Aibileen.

Omul ezită, dar apoi se trage şi-mi face loc să intru.

Păşesc în casă şi văd cel puţin douăzeci de oameni înghesuiţi în sufrageria micuţă şi pe hol. Nu mai poţi vedea nici măcar podeaua. Aibileen a adus şi scaunele din bucătărie, dar cei mai mulţi stau în picioare. O zăresc pe Minny într-un colţ, încă în uniformă albă. O mai recunosc pe slujnica lui Lou Anne Templeton, Louvenia, stând lângă ea, dar restul îmi sunt străini.

— Bună, coniţă Skeeter, îmi zice Aibileen.

Şi ea e încă în uniforma albă, cu papuci albi, ortopedici, în picioare.

— Poate c-ar trebui să… zic, arătând în spate. Vin altădată, şoptesc.

Aibileen îşi scutură capul.

— Ceva îngrozitor i s-a întâmplat lui Yule May.

— Ştiu, îi spun.

Cu excepţia câtorva tuşituri, încăperea rămâne tăcută. Un scaun trosneşte. Cărţi de imnuri religioase stau vraf pe măsuţa de lemn.

— Abia azi am aflat, zice Aibileen. Arestată marţi, miercuri în temniţă. Ei zice că tot procesu a durat cinşpe minute.

— Mi-a trimis o scrisoare, zic. Mi-a spus de fiii ei. Pascagoula mi-a adus-o.

— Ţi-a spus că-i mai lipseau doar şaptezeci şi cinci de dolari pentru taxele alea? Să ştii că i-a cerut lu coniţa Hilly un împrumut. I-a zis că-i va plăti înapoi ceva în fiece săptămână. Da coniţa Hilly a zis nu. Că un creştin adevărat nu dă de pomană unuia în putere. Cică e mai bine să-i laşi să înveţe să se descurce singuri.

Dumnezeule, mi-o pot imagina pe Hilly ţinând nenorocitul ăsta de discurs! De-abia îndrăznesc s-o privesc pe Aibileen în faţă.

— Totuşi, bisericile au pus mână de la mână. Îi trimite pe amândoi băieţii la colegiu.

Încăperea rămâne tăcută, cu excepţia şopotitului meu cu Aibileen.

— Crezi că pot face ceva? Ajută cu ceva? Bani sau…?

— Nu. Biserica a făcut deja un plan cum să-l plătească pe avocat. Să-l păstreze şi pentru când va veni la audiere.[31]

Aibileen îşi lasă capul să-i cadă în piept. Ştiu că suferă pentru Yule May, dar bănuiesc că ştie şi că proiectul cărţii noastre s-a sfârşit.

— O să fie în ultimul an de colegiu când ea va ieşi de la pârnaie. Tribunalu i-a dat patru ani şi cinci sute de dolari amendă.

— Îmi pare nespus de rău, Aibileen, zic.

Mă uit împrejur, la oamenii înghesuiţi în cameră, toţi cu capetele plecate, de parcă simpla mea vedere i-ar frige. Îmi plec şi eu privirile.

— Femeia aia e dracu gol! izbucneşte Minny de la celălalt capăt al sofalei şi tresar, nădăjduind că nu e vorba de mine.

— Hilly Holbrook a fost trimisă de Necuratu să distrugă cât de multe vieţi poate, zice Minny, şi-şi şterge nasul cu mâneca.

— Minny, e-n regulă, spune Pastorul. Vom găsi o cale s-o ajutăm.

Mă uit la feţele mohorâte şi mă-ntreb cam ce cale ar putea exista.

Camera devine încă o dată insuportabil de tăcută. Aerul e fierbinte şi miroase a cafea prăjită. Mă simt stingheră, aici, în locul în care aproape că începusem să mă simt în largul meu. Simt căldura neplăcerii şi a vinovăţiei.

Pastorul chel îşi şterge ochii cu batista.

— Aibileen, mulţumim că ne-ai primit în casa ta pentru rugăciune.

Oamenii încep să se foiască, să se mişte, spunându-şi unul altuia *noapte bună* cu solemne plecăciuni din cap. Poşetele sunt luate în mână, pălăriile – aşezate pe creştet. Pastorul deschide uşa, lăsând să între aerul umed de afară. Îl urmează o femeie cu părul cenuşiu, cârlionţat, şi cu un trenci negru, dar în ultimul moment se opreşte în dreptul meu.

Trenciul i se deschide şi dedesubt apare o uniformă albă.

— Donşoară Skeeter, zice, fără urmă de zâmbet, sunt gata să te ajut cu poveştile matale.

Mă răsucesc şi mă uit la Aibileen. Sprâncenele îi fug în sus, gura îi cade. Mă-ntorc din nou spre femeie, dar a ieşit deja pe uşă.

— Te-ajut şi io, donşoară Skeeter.

E o altă femeie, de astă dată înaltă şi subţirică, dar cu aceeaşi privire hotărâtă ca prima.

— Ăăă… mulţumesc, îi spun.

— Şi io, donşoară Skeeter. Şi io te-ajut.

O femeie în impermeabil roşu trece atât de repede pe lângă mine că privirile nici n-apucă să ni se încrucişeze.

După următoarea, încep să număr. Cinci. Şase. Şapte. Dau din cap la fiecare, nu pot să îngaim altceva decât „mulţumesc”. Mulţumesc. Da, mulţumesc, fiecăreia în parte. Uşurarea mea are un gust amar. A fost nevoie ca Yule May să fie întemniţată pentru a ajunge aici.

Opt. Nouă. Zece. Unsprezece. Niciuna nu zâmbeşte când îmi spune că vrea să mă ajute. Încăperea se

goleşte, cu excepţia lui Minny. Stă în colţul cel mai îndepărtat, cu braţele încrucişate la piept. După ce pleacă toată lumea, îşi înalţă ochii şi-mi întâlneşte privirea pentru o fracţiune de secundă, înainte de a şi-i muta pe perdelele maronii, trase complet în dreptul ferestrei. Dar îi văd tremurul acela din colţul gurii, un semn ascuns în spatele furiei. Lui Minny îi datorez toate astea.

Dacă toată lumea a călătorit, grupul nostru nu s-a mai întâlnit să joace bridge de o lună. Miercurea ne-ntâlnim la casa lui Lou Anne Templeton şi ne salutăm cu bătăi pe umăr şi ce-bine-mi-pare-că-te-văd.

— Lou Anne, biata de tine, cu mâneci lungi pe căldura asta! Iarăşi ai eczemă? întreabă Hilly, pentru că Lou Anne poartă o rochie cenuşie de lână, cu mâneci lungi, în plină zăpuşeală a verii.

Lou Anne zâmbeşte căznit, de parcă ar fi încântată de tot disconfortul.

— E pur şi simplu groaznic.

Nu suport însă s-o ating pe Hilly când se întinde spre mine. Când mă feresc de îmbrăţişare, se poartă ca şi cum n-ar fi observat. Dar în timpul jocului mă priveşte încontinuu cu ochii abia mijiţi.

— Şi ce-ai să faci? o întreabă Elizabeth pe Hilly. Adică, poţi aduce copiii aici când vrei, dar… ei bine…

Înainte de întâlnirea clubului de bridge, Hilly şi-a lăsat copiii la Elizabeth, să aibă Aibileen grijă de ei în timpul jocului. Dar ştiu deja mesajul ascuns sub zâmbetul acru al lui Elizabeth: o idolatrizează pe Hilly, dar n-are de gând să-şi împartă servitoarea cu nimeni.

— Ştiam eu. Am ştiut că femeia aia e o hoaţa încă din prima zi.

În vreme ce Hilly ne spune povestea cu Yule May, desenează cu degetul prin aer un cerc impresionant, spre a ne face să înţelegem dimensiunile pietrei, inimaginabila valoare a „rubinului”.

— Am surprins-o luând laptele expirat, şi-aşa începe întotdeauna, ştiţi, mai întâi e detergentul, apoi continuă cu prosoapele şi hainele. Până să-ţi dai bine seama, încep să-ţi fure bijuteriile de familie şi să le amaneteze pentru vreun litru de alcool. Dumnezeu ştie ce altceva mi-o mai fi luat.

Mă lupt cu dorinţa de a-i rupe în două fiecare dintre degetele alea fluturânde, dar izbutesc să îmi ţin gura. Las-o să creadă că totul e în regulă. E mai bine aşa pentru toată lumea.

După jocul de bridge, mă grăbesc spre casă să mă pregătesc pentru întâlnirea de diseară, de la Aibileen, bucuroasă peste poate că nu e niciun suflet primprejur. Frunzăresc rapid mesajele pe care le-a lăsat Pascagoula pentru mine de la Celia Foote, partenera mea de la tenis, pe care nici n-o cunosc aşa de bine. De ce m-ar suna nevasta lui Johnny Foote? Minny m-a pus să jur că n-o voi suna înapoi şi n-am timp să mă gândesc la asta. Am de pregătit interviurile.

În aceeaşi seară, pe la şase, mă aşez la masa din bucătăria lui Aibileen. Am făcut în aşa fel încât să pot veni aproape în fiecare seară până terminăm proiectul. La fiecare două zile, o altă negresă bate la uşa din spate a lui Aibileen, stă la masă cu mine şi-mi spune povestea ei. Până acum, unsprezece slujnice au fost de acord să stea de vorbă cu noi, fără a le pune la socoteală pe Aibileen şi pe Minny. Asta ridică totalul la treisprezece, or Elaine a cerut o duzină, aşa că mă gândesc că suntem norocoase. Aibileen stă în spatele bucătăriei, ascultând. Numele primei slujnice e Alice. Nu întreb niciodată numele de familie.

Îi explic lui Alice că proiectul e o colecţie de poveşti adevărate, despre slujnice şi experienţele lor la familii de albi. Îi înmânez un plic cu patruzeci de dolari, strânşi din ce-am economisit cu articolele domnişoarei Myrna şi din stipendiile mele, bani pe care Maman mi i-a împins practic în mână, să am pentru coaforul la care n-am mers niciodată.

— Sunt şanse mari să nu fie publicată niciodată – îi spun fiecăreia – şi, chiar dacă va fi publicată, nu vor fi cine ştie ce bani.

Prima oară când spun asta îmi plec privirile, ruşinată, nu ştiu nici eu prea bine de ce. Fiind albă, simt că e obligaţia mea să le ajut.

— Aibileen m-a lămurit cu asta, mi-au spus câteva. Nu de-aia o fac.

Le repet ceea ce-au hotărât deja între ele, singure. Că vor trebui să-şi păstreze identităţile secrete pentru oricine din afara grupului. Pe hârtie, numele lor vor fi schimbate, după cum schimbate vor fi şi

numele oraşului şi cel al familiilor pentru care au lucrat. Mi-aş dori să pot strecura în conversaţie, ca o ultimă întrebare: *Şi, că veni vorba, ai cunoscut-o pe Constantine Bates?* dar sunt sigură că Aibileen mi-ar zice că-i o idee proastă. Sunt, şi-aşa, destul de speriate.

— Acu Eula, asta-i ca şi cum ai încerca să deschizi o scoică moartă.

Aibileen mă pregăteşte înaintea fiecărui interviu. Îi e la fel de frică precum îmi e mie că o voi speria pe vreuna înainte de a apuca măcar să-şi dea drumul.

— Nu te enerva prea tare dacă nu va spune mare lucru.

Eula, scoica moartă, începe să vorbească înainte de a se aşeza bine pe scaun. Înainte de a apuca să-i explic câte ceva, şi nu se opreşte până la zece seara.

— Când am cerut o mărire de salariu, mi-au dat-o. Când am avut nevoie de-o casă, mi-au cumpărat una. Ba doctoru Tucker a venit chiar la noi acasă, să-i scoată lui Henry un glonţ din umăr, ca nu cumva Henry să ia ceva de la spitalu coloraţilor. Am lucrat pentru doctoru Tucker şi coniţa Sissy peri paşpatru de ani. Au fost atât de buni cu mine! Da lasă-mă să-ţi spun: n-am văzut-o o dată pe femeia aia să se spele singură pe cap.

Se opreşte pentru prima oară în acea noapte, cu un aer îngrijorat.

— De-o fi să mor înaintea lu coniţa Sissy, nu ştiu zău cum o face să se mai spele pe cap.

Mă străduiesc din răsputeri să nu zâmbesc din te miri ce. Nu vreau să între la bănuieli. Alice, Fanny, Amos şi Winnie sunt toate timide, au nevoie de încurăjari, îşi ţin ochii plecaţi. Flora Lou şi Cleontine destăinuiesc tot ce-au pe suflet, iar cuvintele dau năvală, în vreme ce eu încerc să bat la maşină cât pot de repede, rugându-le la fiecare cinci minute, vă rog, vă rog, ceva mai rar. Multe poveşti sunt triste, cu gust amar. Mă aşteptam la aşa ceva. Dar mai sunt şi destul de multe poveşti frumoase. Şi toate, mai devreme sau mai târziu, se întorc spre Aibileen, parcă ar întreba-o: eşti sigură? Sigură că-i pot spune asta unei femei albe?

— Aibileen? Ce-o să se-ntâmple dacă… treb şoara asta apucă să se tipărească şi se află cine suntem? întreabă ruşinoasa de Winnie. Ce crezi că ne-or face?

Privirile noastre formează un triunghi în bucătărie, fiecare uitându-se la cealaltă. Trag adânc aer în piept, gata s-o liniştesc spunându-i că am luat toate precauţiunile necesare.

— Lu vara lu bărbatu-meu… i-au tăiat limba cu totu. Ceva mai demult. Pen c-a vorbit cu unii din Washington despre Klan. Crezi c-or să ne taie şi nouă limbile? Peri c-am vorbit cu tine?

Nu ştiu ce să mai spun. *Limbile*… Dumnezeule, asta chiar nu mi-a trecut prin minte! Doar puşcăria, poate ceva acuzaţii false şi amenzi.

— Eu… noi suntem foarte grijulii, îi spun, dar vocea îmi sună neconvingător.

Mă uit la Aibileen, dar şi ea arată îngrijorată.

— N-o să ştim ce ne fac până ce nu ne-or face, Winnie, zice moale Aibileen. N-aş crede însă c-o femeie albă ar fi mai blândă decât un bărbat alb.

Mă uit, şocată, la Aibileen. Cu mine, n-a intrat niciodată în detaliile a ceea ce crede că s-ar putea întâmpla. Vreau să schimb subiectul. N-ar face bine nimănui să continuăm pe panta asta.

— Noo, zice Winnie, dând din cap. Zic zău că nici io nu cred. Ba cred c-o cucoană albă ne-ar putea face unele şi mai şi.

— Unde te duci iarăşi? – mă striga Maman din sufragerie.

Ţin în mână geanta şi cheile de la maşină. Nu mă opresc.

Merg în continuare spre uşă.

— La film! strig.

— Ai fost la film şi-aseară. Vino-ncoace, Eugenia.

Fac câţiva paşi în spate şi mă opresc în prag. Ulcerele lui Maman au început să-şi spună cuvântul. La cină n-a mâncat decât nişte supă de pui şi mi-a părut rău de ea. Papa s-a dus la culcare de vreo oră, dar nu pot nici să stau cu ea.

— Îmi pare rău, Maman. Vrei să-ţi aduc ceva?

— Ce film şi cu cine? Săptămâna asta ai fost în oraş aproape în fiecare seară.

— Doar… câteva fete. Mă-ntorc la zece. Eşti bine?

— Bine, zice şi oftează. Du-te.

Mă-ndrept spre maşină, simţindu-mă vinovată c-o las pe Maman singură când nu se simte bine. Slavă Domnului că Stuart e în Texas, pentru că mă-ndoiesc că l-aş putea minţi şi pe el atât de lesne. Când m-a vizitat acum trei seri, am stat pe leagănul de pe prispă, ascultând greierii. Eram atât de obosită după toată munca de c-o seară înainte, încât de-abia-mi mai puteam ţine ochii deschişi, dar nici nu voiam să plece. Am stat acolo, cu capul în poala lui. M-am înălţat şi mi-am plimbat mâna peste obrazul lui ţepos.

— Când mă vei lăsa să citesc ceva din ce scrii? m-a întrebat.

— Poţi citi rubrica domnişoarei Myrna. Săptămâna trecută am scris un articol grozav despre mucegai.

A zâmbit, dând din cap:

— Nu, vreau să spun că mi-aş dori să citesc ceea ce *gândeşti* cu adevărat. Sunt aproape sigur că nu-i ceva despre gospodărie.

M-am întrebat atunci dacă ştie că-i ascund ceva. Mă speria gândul că ar putea afla despre poveştile mele, dar mă încânta faptul că măcar îl interesează.

— Când eşti pregătită. Nu te forţez, mi-a spus.

— Poate odată te voi lăsa să vezi, am zis, simţind cum mi se închid ochii.

— Dormi, iubito, mi-a spus, îndepărtându-mi grijuliu părul de pe faţă. Doar lasă-mă să mai stau puţin cu tine aici.

Acum, dacă tot e Stuart plecat din oraş, mă pot concentra pe interviuri pentru următoarele şase zile. Mă îndrept spre casa lui Aibileen la fel de emoţionată ca prima oară. Femeile sunt care înalte, care scunde, care negre ca păcura, care maro-caramel. Dacă pielea ţi-e prea deschisă la culoare, mi s-a zis, n-or să te angajeze. Cu cât mai neagră, cu atât mai bine. La răstimpuri, conversaţia se întoarce spre cele obişnuite, cu nemulţumiri referitoare la salariu, orarul imposibil, copiii răzgâiaţi. Dar apoi mai vin şi poveştile cu copii albi murindu-ţi în braţe. Privirea aceea molatic-sticloasă, în ochii încă albaştri.

*

— Olivia o chema. Doar o mână de copil, cu mânuţa mititică agăţată de degetu meu, de-abia trăgându-şi suflarea, mi-a zis Alice la al patrulea interviu. Mamă-sa nici nu era acasă, plecase la farmacie, după mentolatum. Eram doar io şi tati al ei. Nu m-a lăsat s-o pun jos, mi-a zis s-o ţiu în braţe pân ce ajunge doctoru. Fetiţa s-a răcit în braţele mele.

Există în sufletul lor o ură nedisimulată pentru femeile albe, dar şi o dragoste de neexplicat. Faye Belle tremură toată, are pielea cenuşie şi nu-şi mai poate aminti ce vârstă are. Poveştile ei se desfăşoară molatic, ca albiturile moi. Îşi aminteşte cum s-a ascuns, dimpreună cu o fetiţă albă, într-o camionetă cu aburi, când yankeii au tăbărât în casă. Optzeci de ani mai târziu, a ţinut-o în braţe în timp ce murea. Îşi juraseră să fie cele mai bune prietene şi să se iubească toată viaţa. Au jurat ca să se iubească şi dincolo de moarte. Pentru ele culoarea pielii nu a însemnat nimic. Strănepotul femeii albe încă îi plăteşte chiria. Când se simte mai în putere, Faye Belle mai merge încă să-i deretice prin bucătărie.

Louvenia e al cincilea interviu. E slujnica lui Lou Anne Templeton şi-o recunosc de când ne serveşte la jocurile de bridge. Louvenia îmi spune cum nepotul ei, Robert, a rămas orb pentru că a folosit o baie de albi. Îmi amintesc c-am citit despre asta în ziare, iar Louvenia dă din cap că aşa e, aşteptând s-o ajung din urmă cu bătutul la maşină. Nu e nici urmă de furie în vocea ei. Aflu că Lou Anne, despre care-am crezut întotdeauna că e ştearsă şi plictisitoare, neinteresantă cu totul, i-a dat două săptămâni de concediu plătit ca să-şi poată îngriji nepotul. În toată perioada asta, i-a dus Louveniei mâncare caldă acasă de şapte ori pe săptămână. A dus-o imediat pe Louvenia la spitalul de negri după ce telefonul a sunat să-i spună de Robert şi-a stat acolo şase ore, lângă ea, până s-a terminat operaţia. Lou Anne n-a spus nici uneia dintre noi nimic din toate astea. Şi înţeleg foarte bine de ce.

Poveşti pline de furie ies la iveală, cu bărbaţi albi care au încercat să profite de ele. Winnie spune că a fost forţată în repetate rânduri. Cleontine zice că s-a luptat cu el până i-a însângerat faţa şi că de atunci nici n-a mai încercat vreodată. Dar această dihotomie între dragoste şi dispreţ, după atâta timp petrecut împreună, rămâne, pentru mine, surprinzătoare. Cele mai multe au participat la nunta copiilor pe care-i crescuseră, dar numai în uniformă albă. Le ştiam cam pe toate dinainte, dar, auzindu-le din gura negrilor, e ca şi cum le-aş auzi pentru întâia oară.

Rămânem tăcute câteva minute după plecarea lui Gretchen.

— Hai să mergem mai departe, zice Aibileen. Nu trebe… s-o socotim şi pe asta.

Gretchen e verişoară primară cu Yule May. A participat la rugăciunea găzduită de Aibileen acum câteva săptămâni, dar face parte dintr-o altă biserică.

— Nu pricep de ce-a fost de acord dacă…

Tendoanele din gât îmi sunt ţepene. Degetele îmi tremură de la bătut la maşină şi de la cuvintele lui Gretchen.

— Îmi pare rău, habar n-aveam c-o să zică aşa ceva.

— Nu-i vina ta, îi zic.

Aş vrea s-o întreb cât din ceea ce-a zis Gretchen e adevărat. Dar nu pot. Nu pot s-o privesc pe Aibileen drept în ochi.

I-am explicat lui Gretchen „regulile” ca oricărei alteia. S-a lăsat pe spate în scaun. Credeam că se gândeşte la vreo poveste de spus. Dar ea a zis:

— Io-te-te! Încă o cucoană albă încercând să facă un ban pe spinarea coloraţilor!

M-am uitat peste umăr la Aibileen, neştiind cum ar trebui să răspund. N-am fost suficient de limpede cu aspectele financiare? Aibileen şi-a plecat capul, de parcă n-ar fi fost sigură că a auzit corect.

— Chiar crezi că cineva va catadicsi să citească aşa ceva? – a zis, izbucnind în râs.

Arăta dichisită în uniforma ei albă. Era rujată, aceeaşi nuanţă de roz pe care eu şi prietenele mele obişnuim s-o folosim. Era tânără. Vorbea rar şi dar, ca un alb. Nu ştiu de ce, dar asta-i făcea vorbele să sune şi mai groaznic.

— Toate femeile astea de culoare pe care le-ai intervievat au fost amabile, nu-i aşa?

— Da, am spus. Foarte amabile.

Gretchen m-a fulgerat cu privirea.

— Toate te urăsc. Ştii asta, nu-i aşa? Urăsc fiecare părticică din tine. Dar eşti într-atât de proastă, încât îţi imaginezi că le faci o favoare.

— Nu trebuie să faci asta dacă nu vrei, i-am spus. Te-ai oferit…

— Ştii care-a fost cel mai frumos lucru pe care l-a făcut vreo albă pentru mine? Mi-a dat să mănânc o bucată de pâine de-abia scoasă din cuptor. Toate negresele astea care vin aici să-ţi spună poveşti te duc de nas, cucoană. Nu-ţi vor spune niciodată adevărul gol-goluţ.

— Habar n-ai ce mi-au spus celelalte femei, i-am zis.

Eram şi eu surprinsă cât de grea era furia dospind în mine, cât de repede creştea.

— Zi-o, cucoană, zi-mi cuvântu ăla pe care-l gândeşti de fiece dată când una dintre noi păşeşte pragul casei ăsteia: *Cioară*.

Aibileen s-a ridicat de pe taburet.

— E destul, Gretchen. Acu te duci frumuşel acasă.

— Şi mai ştii ceva, Aibileen? Eşti la fel de proastă ca ea.

Am fost şocată când Aibileen i-a arătat uşa cu degetul şi i-a zis *Ieşi afară din casa mea*. Gretchen a ieşit, dar dincolo de uşa cu plasă m-a fulgerat c-o privire atât de furioasă, că mi-a dat fiori reci.

Două seri mai târziu, stau faţă în faţă cu Callie. Are părul creţ, mai degrabă cărunt. Are şaizeci şi şapte de ani şi încă e în uniformă. E lată şi grea şi se revarsă dincolo de scaun. Încă nu sunt în apele mele după întâlnirea cu Gretchen.

O aştept pe Callie să termine de amestecat în ceai. În bucătăria lui Aibileen e o pungă de la magazin. E plină de haine, cu-o pereche de pantaloni albi deasupra. Casa lui Aibileen e întotdeauna atât de curată. Habar n-am de ce nu face nimic cu punga aia.

Callie se porneşte să vorbească rar, iar eu încep să bat la maşină mulţumind cerului pentru ritmul asta. Începe să povestească de parc-ar vedea un ecran în spatele meu, un ecran pe care se derulează scenele pe care le descrie.

— Am slujit la coniţa Margaret treişЗopt de ani. A avut o fetiţă care suferea de colici şi singura cale să le mai domoleşti era s-o ţii în braţe. Aşa că mi-am făcut o cingătoare. Mi-am legat-o de brâu şi-am cărat-o după mine un an întreg. Fetiţa era hotărâtă să-mi rupă şalele. De-atunci am început să-mi pun gheaţă pe şale în fiece noapte – şi îne-o mai fac. Da am iubit-o pe fetiţă. Şi-am iubit-o pe coniţa Margaret.

Soarbe o gură de ceai în vreme ce eu mă zoresc să bat şi ultimele cuvinte. Mă uit la ea şi continuă:

— Dintotdeauna, coniţa Margaret m-a pus să-mi ţin păru-ntr-o plasă, zicea că ştie ea că noi, ăştia coloraţii, nu ne spălăm pe cap. Număra fiece piesă de argintărie după ce-o terminam de lustruit. După ce coniţa Margaret a dat ortu popii, treij de ani mai târziu, de la probleme muiereşti, m-am dus la înmormântare. Soţu ei m-a îmbrăţişat, mi-a plâns pe umăr. După ce-a terminat de plâns, mi-a dat un plic. Înăuntru, un bilet de la coniţa Margaret pe care stătea scris: *îţi mulţumesc. Mi-ai făcut fetiţa să nu mai plângă. Nu voi uita niciodată.*

Callie îşi scoate ochelarii cu ramă groasă şi neagră şi se şterge la ochi.

— Dacă, vreodată, o cucoană albă apucă să citească poveştile astea, atâta vreau să ştie. Când spui „mulţumesc”, dacă o spui din inimă, când ţi-aduci aminte ce-a făcut cineva pentru tine – îşi clatină capul, se uită fix la măsuţa scorojită –, e atâta de bine!

Callie se uită la mine, dar nu mă simt în stare să-i înfrunt privirea.

— Am nevoie de-o pauză, zic.

Îmi apăs palma pe frunte. Nu mă pot stăpâni să nu mă gândesc la Constantine. Nu i-am mulţumit niciodată cu adevărat. Nu mi-a trecut niciodată prin minte că nu voi mai avea şansa asta.

— Eşti bine, coniţă Skeeter? mă-ntreabă Aibileen.

— Sunt… bine, zic. Haide să continuăm.

Callie începe o nouă poveste. Cutia galbenă de pantofi e pe bufetul din spatele ei, plină de plicuri. Cu excepţia lui Gretchen, toate celelalte zece slujnice au vrut ca banii să fie folosiţi pentru educaţia gemenilor lui Yule May.

CAPITOLUL 20

Familia Phelan stă încordată până peste poate pe treptele de cărămidă ale casei senatorului de stat Whitworth. Casa e în centrul oraşului, pe strada Nord. E înaltă, cu coloane albe, înconjurată atât cât se cuvine de tufe de azalee. O placă aurită anunţă că e monument istoric. Felinarele cu gaz au început deja să pâlpâie, în ciuda soarelui fierbinte de la şase după-amiază.

— Maman, şoptesc, pentru că nu sunt convinsă că i-am repetat suficient. Te rog, te rog, nu uita de ce-am vorbit.

— Draga mea, ţi-am spus că nu voi aduce vorba.

Îşi atinge cu grijă acele care-i ţin părul în coc.

— Decât, fireşte, dacă aşa se cuvine.

Port fusta cea nouă, albastru-deschis, cu jacheta asortată. Papa e îmbrăcat în costumul negru cu care se duce la înmormântări. Cureaua îi e mult prea strânsă pentru a fi confortabilă şi, cu atât mai puţin, în pas cu moda. Maman are o rochie simplă, albă, ca o mireasă de la ţară ce aşteaptă să fie dusă la altar, şi, dintr-o dată, mă cuprinde un val de panică la gândul că ne-am împopoţonat cu toţii, ca nişte caraghioşi.

Maman va aduce vorba despre fondul pus deoparte ca zestre pentru fata-cea-urâtă şi vom arăta ca nişte ţărănoi veniţi în vizită la oraş.

— Papa, slăbeşte-ţi cureaua! îţi ridică prea sus turul pantalonilor.

Se încruntă la mine şi-şi priveşte pantalonii. Niciodată în viaţă nu i-am spus lui Papa ce să facă. Uşa se deschide.

— Bună seara, ne salută o femeie de culoare, îmbrăcată în uniformă albă. V-aşteaptă.

Păşim în foaier şi primul lucru pe care-l văd e candelabrul sclipitor, scăldat în lumină. Ochii mi se înalţă în mijlocul scării în spirală şi mă simt ca într-o scoică.

— Bună seara!

Mă smulg din visare. Doamna Whitworth ţăcăne cu tocurile prin foaier, apropiindu-se de noi cu mâinile întinse. Poartă, slavă Domnului, un costum ca al meu, dar de un roşu vişiniu. Când dă din cap, părul blond-cărunt nu i se clinteşte.

— Bună seara, doamnă Whitworth, sunt Charlotte Boudreau Cantrelle Phelan. Vă mulţumim tare mult pentru invitaţie.

— Încântată, spune, în vreme ce strânge mâinile părinţilor mei. Sunt Francine Whitworth, bine aţi venit în casa noastră.

Se răsuceşte spre mine.

— Iar tu trebuie să fii Eugenia. Ei bine, mă bucur să te cunosc în sfârşit.

Doamna Whitworth mă prinde de braţe şi mă priveşte drept în ochi. Ai ei sunt albaştri, frumoşi, ca apa rece de munte. Are pielea feţei netedă. Pe tocurile pantofilor de satin, e aproape la fel de înaltă ca mine.

— Mă bucur să vă cunosc, spun. Stuart mi-a povestit atâtea despre dumneavoastră şi despre senatorul Whitworth!

Zâmbeşte şi-şi coboară mâna pe braţul meu. Înghit în sec când inelul îmi zgârie pielea.

— Iat-o!

Din spatele doamnei Whitworth, un munte de om, înalt, cu pieptul voinic ca de taur, se prăvăleşte spre mine. Mă strânge cu forţă la piept, apoi, la fel de repede, mă împinge înapoi.

— I-am spus micuţului Stu să o aducă pe fătuca asta acasă încă de-acum o lună. Dar, ca să fim cinstiţi – îşi coboară vocea probabil că încă nu şi-a revenit după păţania cu cealaltă.

Stau încremenită, clipind din ochi.

— Încântată să vă cunosc, domnule.

Senatorul izbucneşte în hohote de râs.

— Ştii că vreau doar să te necăjesc, zice şi mă mai strânge în braţe încă o dată, cu putere, bătându-mă pe spate.

Zâmbesc, încercând să-mi recapăt suflarea. Îmi reamintesc că are numai băieţi. Se întoarce spre Maman, se înclină cu un aer solemn şi-şi întinde mâna.

— Bună ziua, domnule senator Whitworth, zice Maman. Sunt Charlotte.

— Încântat să te cunosc, Charlotte. Şi să-mi spui Stooley. Toţi prietenii îmi spun aşa.

— Domnule senator, zice Papa, scuturându-i mâna de câteva ori. Îţi mulţumim cu toţii pentru ce ai făcut cu Legea Fermierilor. A fost intervenţia care a făcut toată diferenţa.

— La dracu. Nenorocitul ăla de Billups a încercat să-şi şteargă pantofii cu ea şi i-am zis: Chico, dacă Mississippi nu mai are bumbac, la naiba, Mississippi nu mai are *nimic*.

Îi dă lui Papa o palmă peste spate şi-atunci observ ce scund pare Papa pe lângă el.

— Poftiţi cu toţii înăuntru, zice senatorul. Nu pot discuta politică fără un pahar în mână.

Senatorul tropăie prin foaier. Papa îl urmează şi mă crispez când observ o dâră de noroi pe pantofii lui. Dacă s-ar mai fi şters încă o dată pe prag, ar fi dispărut, dar Papa nu e obişnuit să poarte sâmbăta încălţările bune.

Maman porneşte şi ea pe urmele lor, dar eu mă opresc să mai arunc o privire în sus – cine poate rezista ispitei de a se uita înăuntrul unui cilindru alb şi sclipitor? Când mă întorc, o surprind pe slujnică privindu-mă din uşă. Îi zâmbesc şi-mi răspunde dând din cap. Pe urmă mai dă o dată din cap şi-şi pironeşte privirile în podea.

Oo. Neliniştea îmi urcă fâlfâind în gâtlej şi-mi dau seama că *ştie*.

Rămân înţepenită, realizând cât de duplicitară a devenit viaţa mea. Ar fi putut, foarte bine, să-şi facă apariţia la Aibileen, să-nceapă să-mi spună totul despre cum e să-i slujeşti pe senator şi pe soţia acestuia.

— Stuart e încă pe drum de la Shreveport, strigă senatorul. Am auzit că se coace o afacere de zile mari acolo.

Încerc să mi-o scot pe slujnică din minte şi trag adânc aer în piept. Zâmbesc de parcă totul ar fi minunat, chiar minunat. De parcă m-aş fi întâlnit toată viaţa cu părinţii iubiţilor mei.

Ne mutăm într-o sufragerie pretenţioasă, cu stucaturi complicate şi scaune tapisate cu catifea verde. E atât de multă mobilă clasică împrejur, că podeaua de-abia se mai zăreşte.

— Ce pot să vă dau de băut? întreabă senatorul şi rânjeşte ca şi cum ar oferi bomboane unor copii.

Are fruntea mare şi lată şi umerii unui jucător de fotbal care începe să îmbătrânească. Sprâncenele îi sunt stufoase şi sârmoase. Îi tremură în sus şi-n jos când vorbeşte.

Papa cere o cafea, Maman şi cu mine – ceai cu gheaţă. Senatorului i se ofileşte rânjetul şi se uită la slujnică cerându-i să aducă băuturile acelea banale. Îşi toarnă lui şi soţiei ceva maroniu. Sofaua de catifea verde trosneşte când se aşază.

— Casa voastră e încântătoare. Am auzit că e piesa de rezistenţă la turul istoric al oraşului, zice Maman.

Încă de când aflase că suntem invitaţi la cină, ardea de nerăbdare să poată pronunţa aceste cuvinte. De când o ştiu, Maman a făcut parte din Comisia Caselor Istorice din Comitatul Ridgeland, dar se referă la turul istoric din Jackson ca la *un bumbac de calitate* prin comparaţie cu tururile organizate de ei.

— Spuneţi-mi, vă îmbrăcaţi în costume de epocă sau aveţi vreun scenariu pentru tururile astea?

Senatorul şi doamna Whitworth se uită lung unul la altul. Pe urmă, doamna Whitworth zâmbeşte uşor stânjenită.

— Am scos-o din circuit anul trecut. Era… prea solicitant.

— Aţi scos-o? Dar e una dintre cele mai importante case din Jackson. Ce să mai zic, am auzit că Sherman însuşi a spus că această casă e prea frumoasă pentru a fi arsă.[32]

Doamna Whitworth se mulţumeşte să dea din cap, trăgându-şi discret nasul. E cu zece ani mai tânără decât mama, dar arată mai bătrână, mai ales acum, cu faţa asta lungă şi ofuscată.

— Desigur, probabil că simţiţi o obligaţie, de dragul istoriei… continuă Maman şi o străfulger cu privirea să tacă.

Nimeni nu spune nimic pentru o clipă, apoi senatorul izbucneşte într-un râs zgomotos.

— A fost un fel de încurcătură, zice cu o voce bubuitoare. Mama Patriciei Van Devender e preşedinta consiliului şi, după toată… nebunia dintre copii, am decis că-i mai bine să scoatem casa din turul istoric.

Mă uit pe furiş la uşă, rugându-mă ca Stuart să ajungă cât mai repede. E pentru a doua oară când numele revine în conversaţie. Doamna Whitworth îi aruncă senatorului o privire ucigătoare.

— Ce-o să facem acum, Francine? N-o mai pomenim niciodată? Am înălţat nenorocitul ăla de chioşc în curtea din spate special pentru nuntă.

Doamna Whitworth inspiră adânc, şi-mi amintesc ce mi-a spus Stuart, că senatorul ştie doar o parte a poveştii, dar că mama lui o ştie în întregime. Iar ceea ce ştie trebuie că e mult mai mult decât *o nebunie*.

— Eugenia, zice madame Whitworth, toată numai un zâmbet din nou, din câte-am înţeles vrei să te faci scriitoare. Despre ce îţi place să scrii?

Îmi aştern şi eu un zâmbet pe faţă. De la un subiect pe cinste la următorul.

— Scriu rubrica domnişoarei Myrna în *Jackson Journal*. Apare în fiecare luni.

— O, cred că Bessie o citeşte, nu-i aşa, Stooley? Va trebui s-o întreb când mai merg la bucătărie.

— Ei bine, dacă n-a citit-o până acum, e sigur ca moartea că va începe s-o citească de-acum, râde senatorul.

— Stuart mi-a spus că te gândeşti şi la alte subiecte, mai serioase. Ceva concret?

Acum, toată lumea se uită la mine, inclusiv slujnica, alta decât cea de la uşă, care îmi toarnă ceai cu gheaţă. Nu mă uit la ea, îngrozită de ce aş putea să-i citesc pe chip.

— Lucrez… la câteva…

— Eugenia scrie despre viaţa lui Iisus Hristos, se bagă Maman în discuţie, şi-mi amintesc de cea mai recentă minciună, ca să-mi acopăr ieşirile din casă pentru „cercetare”.

— Ei bine – doamna Whitworth dă din cap, părând impresionată – e un subiect mai mult decât onorabil.

Încerc să zâmbesc, scârbită de propria-mi voce.

— Şi unul… atât de important.

Îi arunc lui Maman o privire. Străluceşte de încântare.

Uşa de la intrare se trânteşte, făcând să zăngăne candelabrele.

— Mă scuzaţi pentru întârziere!

Stuart intra în cameră ca un vârtej, boţit din maşină, şi-şi scoate jacheta sport albastră. Ne ridicăm toţi şi mama lui îşi întinde braţele, dar el se îndreaptă direct spre mine. Îşi pune mâinile pe umerii mei şi mă sărută pe obraz.

— Îmi pare rău, îmi şopteşte, şi răsuflu uşurată, începând să mă relaxez cât de cât.

Mă-ntorc şi-o văd pe mama lui privindu-mă de parcă i-aş fi luat cel mai bun prosop pentru oaspeţi şi mi-aş fi şters mâinile murdare cu el.

— Ia-ţi şi tu o băutură, fiule, şi vino să stai cu noi, zice senatorul.

După ce Stuart îşi ia băutura, se aşază lângă mine, pe sofa, mă strânge de mână şi nu-mi mai dă drumul.

Doamna Whitworth *se* uită la mâinile noastre înlănţuite şi zice:

— Charlotte, ce-ar fi să vă arăt, ţie şi Eugeniei, casa?

Pentru următoarele cincisprezece minute, nu fac decât să le urmez pe Maman şi pe doamna Whitworth dintr-o cameră în alta, una mai ostentativă decât cealaltă. Maman icneşte emoţionată când vede gaura unui glonţ yankeu în parloarul din faţă. Glonţul a rămas înfipt în lemn. Tot acolo mai sunt scrisori ale soldaţilor confederaţi, răspândite artistic pe un birou federal, precum şi monocluri şi batiste plasate strategic. Întreaga casă e ca un altar dedicat Războiului Civil şi mă întreb cum trebuie să fi fost copilăria lui Stuart într-o casă în care n-avea voie să atingă nimic.

La etajul trei, Maman mai că se sufocă de încântare în faţa unui pat cu baldachin în care ar fi dormit Robert E. Lee.[33] Când, într-un sfârşit, coborâm pe o scară „secretă”, zăbovesc în faţa unor fotografii de familie agăţate pe hol. Îl văd pe Stuart cu cei doi fraţi ai lui, un copil strângând în braţe o minge roşie. Stuart, în cămaşă de botez, ţinut în braţe de o femeie de culoare în uniformă albă.

Maman şi doamna Whitworth continuă pe hol, dar eu privesc în continuare fotografiile, pentru că e ceva care mă mişcă profund în faţa de băieţel a lui Stuart. Obrăjorii îi erau rotofei, iar ochii albaştri ai mamei lui străluceau atunci cum strălucesc şi acum. Părul îi era alb-blonziu, ca puful de păpădie. Pe la nouă sau zece ani, are o fotografie c-o puşcă într-o mână şi-o raţă în cealaltă. La cincisprezece, alături de o căprioară ucisă. Începe deja să fie arătos. Mă rog Domnului să nu-mi vadă niciodată pozele din adolescenţă.

Mai fac câţiva paşi şi văd o fotografie de la absolvire, cu Stuart mândru nevoie mare într-o uniformă militară. În centrul peretelui e un spaţiu gol, fără ramă, cu tapetul doar o idee mai închis la culoare. O fotografie a fost scoasă de-acolo.

— Cina e servită, o aud pe servitoarea care ne-a adus băuturile, şi mă pornesc spre sufragerie.

Din sufragerie, ne mutăm în camera pentru cină, la o masă mare, lungă şi neagră. Familia Phelan e aşezată pe-o parte, familia Whitworth, pe cealaltă. Eu stau în diagonală faţă de Stuart, la cea mai mare distanţă cu putinţă. De jur împrejurul camerei, panourile de lemn sunt pictate cu scene din viaţa de dinaintea Războiului Civil, negrişori culegând fericiţi bumbacul, cai trăgând căruţe, bătrâni politicieni bărboşi pe treptele Capitoliului. Aşteptăm, pentru că senatorul întârzie în sufragerie.

— Voi daţi-i drumul, vin şi eu imediat.

Aud clinchetul cuburilor de gheaţă în pahar şi gâlgâitul sticlei de două ori până ce senatorul îşi face apariţia şi se aşază în capul mesei.

Suntem serviţi cu salată Waldorf. La fiecare două minute, Stuart se uită la mine şi zâmbeşte. Senatorul Whitworth se apleacă spre Papa şi zice:

— Ştii, eu sunt de origine modestă. Comitatul Tunica, Mississippi. Tata usca alune pentru unsprezece cenţi livra.

— În Tunica oamenii sunt foarte, foarte săraci, zice Papa dătinându-şi capul.

Mă uit cum Maman taie până şi cea mai mică bucăţică de măr din salată. Stă în cumpănă, o mestecă o eternitate şi o înghite chinuită. Nu mi-ar îngădui să le spun părinţilor lui Stuart despre problemele ei de stomac. În loc de asta, Maman o copleşeşte pe doamna Whitworth cu complimente gastronomice. Pentru ea, cina asta e o mişcare importantă în jocul „poate fata mea să-l prindă pe băiatul tău”.

— *Tinerii* nu se mai pot dezlipi unul de altul, zice Maman, zâmbind. Ce să mai spun, Stuart vine pe la noi pe-acasă aproape de două ori pe săptămână.

— Chiar aşa? întreabă madame Whitworth.

— Am fi încântaţi dacă, împreună cu senatorul, v-aţi găsi o dată timp să treceţi şi pe la plantaţia noastră, pentru cină şi-o plimbare prin livadă.

Mă uit la Maman. *Plantaţie* e un cuvânt demodat, pe care îl foloseşte când vrea să desemneze ferma printr-un cuvânt mai frumos. Iar livada constă dintr-un măr care nu face fructe şi un păr cu frunzele roase de omizi.

Dar doamna Whitworth şi-a făcut deja gura pungă.

— De două ori pe săptămână? Stuart, habar n-aveam că vă întâlniţi atât de des.

Furculiţa lui Stuart se opreşte în aer, la jumătatea drumului spre gură. Se uită la maică-sa cu un aer de mieluşel.

— Sunteţi amândoi atât de tineri, zice doamna Whitworth, numai un zâmbet. Bucuraţi-vă de tinereţe. N-are rost să vă aşezaţi înainte de vreme.

Senatorul îşi aşază coatele pe masă:

— Asta spune femeia care i-a făcut ea însăşi cererea în căsătorie primei logodnice, fiindcă n-a mai putut să aştepte.

— *Papal* – exclamă Stuart, scrâşnind din dinţi şi trântind furculiţa în farfurie.

La masă se aşterne liniştea, exceptând mestecatul mamei, care se străduie să transforme mâncarea solidă într-o pastă, îmi ating zgârietura, încă rozalie de-a lungul braţului.

Slujnica ne aşază puiul în farfurii şi-l acoperă cu maioneză, făcându-ne pe toţi să zâmbim, fericiţi de întrerupere. Cât mâncăm, senatorul şi Papa vorbesc despre preţul bumbacului şi despre gândacii care-l atacă. Pe chipul lui Stuart se poate citi încă mânia de când senatorul a pomenit-o pe Patricia pentru a treia oară. Îl tot privesc la câteva secunde, dar furia nu pare să

i se domolească.

Senatorul se lasă pe spate în scaun.

— Ai văzut articolul ăla din *Life Magazine*? Cel de dinaintea lui Medgar Evers despre cum-îl-cheamă – Cari… Roberts?

Îmi ridic privirea din farfurie, surprinsă să constat că întrebarea îmi e adresată. Clipesc nedumerită, cu speranţa că m-a întrebat din cauza slujbei mele de la ziar.

— A fost… a fost linşat, pare-se. Pentru c-a spus că guvernatorul e…

Mă opresc, dar nu pentru că nu-mi amintesc cuvintele, ci tocmai pentru că le ştiu prea bine.

— *Jalnic*, zice senatorul, întorcându-se spre Papa. *Cu morala unui vagabond.*

Răsuflu uşurată, acum, că nu mi se mai acordă atenţie. Mă uit la Stuart, să-i surprind reacţia. Nu l-am întrebat niciodată ce părere are despre cei de culoare. Dar cred că nici măcar nu se osteneşte să urmărească discuţia. Furia adunată în jurul gurii e de-acum netedă şi rece.

Tata îşi drege vocea:

— Am să spun adevărul, zice încetişor. Genul ăsta de brutalitate îmi face greaţă.

Papa pune furculiţa jos, fără zgomot.

Îl priveşte pe senatorul Whitworth drept în ochi.

— Am douăzeci şi cinci de negri care lucrează pe plantaţia mea, şi dacă vreunul ar ridica un deget împotriva lor sau a familiilor lor…

Privirea lui Papa e hotărâtă. Apoi şi-o lasă în jos.

— Uneori, domnule senator, mi-e ruşine. Ruşine de ceea ce se petrece în Mississippi.

Ochii lui Maman sunt acum cât cepele, holbaţi la Papa. Şi eu sunt şocată să-i aud părerea. Încă şi mai şocată s-o aud spusă la această masă, în faţa unui politician. Acasă, când vine vorba despre rasă, ziarele sunt întoarse cu fotografiile în jos, iar canalul de televiziune se schimbă. Sunt, dintr-o dată, atât de mândră de Papa, din atât de multe motive! Şi, pentru o clipă, pot să jur, văd aceeaşi mândrie şi-n ochii lui Maman, ascunsă în spatele îngrijorării că mi-a nenorocit viitorul. Mă uit la Stuart şi faţa lui trădează tot îngrijorare, dar nu pot spune de ce fel.

Senatorul se uită la Papa cu ochii mijiţi.

— Hai să-ţi zic ceva, Carlton, spune senatorul.

Îşi scutură cuburile de gheaţă din paharul gol.

— Bessie, mai adu-mi, te rog, o băutură.

Îi întinde paharul. Slujnica se întoarce cât ai clipi cu unul plin.

— N-a fost înţelept să rostească acele cuvinte despre guvernator.

— Sunt de acord sută la sută, zice Papa.

— Însă întrebarea pe care mi-o tot pun în ultima vreme este: dar oare sunt adevărate?

— *Stooley!* şuieră doamna Whitworth.

Dar imediat zâmbeşte şi se-ndreaptă pe scaun.

— Bine, Stooley, zice ca şi cum i-ar vorbi unui copil. Oaspeţii noştri n-au de gând să între în politică în timpul…

— Francine, îngăduie-mi să vorbesc. Dumnezeu ştie că, de la nouă până la cinci, nu pot. Măcar acasă să pot spune ce gândesc.

Zâmbetul doamnei Whitworth nu se şterge, dar o uşoară umbră de roz i se înalţă în obraji. Studiază cu atenţie aranjamentul de trandafiri albi din mijlocul mesei. Stuart stă cu privirea pironită în farfurie, la fel de furios ca înainte. Nu m-a mai privit de când s-a servit puiul. Toată lumea rămâne tăcută până când cineva deschide un subiect despre vreme.

Când cina s-a terminat, în cele din urmă, ni se spune să ne retragem pe veranda din spate, pentru băuturile şi cafeaua de după masă. Eu şi Stuart mai întârziem puţin pe coridor. Încerc să-l ating pe braţ, dar se fereşte.

— Ştiam că o să se-mbete şi o să înceapă să vorbească aiurea.

— Stuart, nu-i nimic, zic, convinsă că vorbeşte despre părerile politice ale tatălui său. Toată lumea s-a simţit bine.

Dar Stuart transpiră şi-arată de parcă ar avea febră.

— Patricia-n sus, Patricia-n jos. De câte ori o poate aduce-n discuţie într-o singură seară?

— Nu te mai gândi la asta, Stuart. Totul va fi bine.

Îşi trece mâna prin păr şi se uită în toate părţile, mai puţin la mine. Încep să cred că nici măcar nu mai sunt aici pentru el. Şi-apoi realizez ceea ce ştiusem toată seara. Se uită la mine, dar se gândeşte la… *ea*. E pretutindeni. În furia ce licăreşte în ochii lui Stuart, pe limba senatorului şi a soţiei lui, pe peretele unde probabil că era atârnată fotografia ei.

Îi spun că trebuie să merg la baie.

Mă îndrumă pe coridor.

— Ne vedem în spatele casei, îmi zice, dar fară umbră de zâmbet pe buze.

În baie, mă uit la imaginea din oglindă. Îmi spun că e doar pentru o seară. Totul va fi bine de îndată ce vom ieşi din această casă.

După ce termin la baie, trec pe lângă sufragerie, unde senatorul îşi mai toarnă o băutură. Pufneşte în râs de unul singur, se stropeşte pe cămaşă, apoi se uită în jur, să vadă dacă nu l-a zărit cineva. Încerc să trec de uşă în vârful picioarelor, să n-apuce să mă vadă.

— Aici erai! îl aud strigând, în vreme ce mă strecor.

Mă întorc în dreptul uşii şi-i văd faţa luminându-se.

— Ce-i cu tine? Te-ai rătăcit?

Păşeşte pe coridor.

— Nu, domnule, mă duceam la ceilalţi.

— Vino-ncoace, fato!

Mă înconjoară cu braţul, iar mirosul de bourbon îmi arde ochii. Observ că partea din faţă a cămăşii îi e îmbibată cu alcool.

— Te distrezi?

— Da, domnule. Mulţumesc.

— Cât despre mama lui Stuart, nu te lăsa speriată de ea. Încearcă doar să fie protectoare, asta-i tot.

— O, nu, e foarte… drăguţă. Totul e bine.

Mă uit în lungul coridorului, de unde le răzbat vocile. El oftează şi priveşte în gol.

— Am avut un an groaznic cu Stuart. Bănuiesc că ţi-a spus ce s-a întâmplat.

Dau aprobator din cap, simţind cum mi se face pielea de găină.

— O, a fost rău, zice. Atât de rău.

Apoi zâmbeşte dintr-o dată:

— Ia te uită! Ia uite cine-i aici!

Ia de pe jos un câine micuţ, alb, apoi şi-l atârnă pe mână ca pe-un prosop de tenis.

— Spune „bună”, Dixie, zice maimuţărindu-se, spune-i „bună” Eugeniei!

Câinele se zbate, îşi întinde căpşorul cât mai departe de cămaşa împuţită.

Senatorul se uită la mine cu o privire pierdută. Cred c-a uitat de ce sunt aici.

— Tocmai mă-ndreptam spre veranda din spate, îi spun.

— Vino, vino-ncoace.

Mă prinde de cot şi mă împinge printr-o uşă cu panouri. Ajung într-o cămăruţă ocupată de un birou uriaş, cu o lumină gălbuie împrăştiindu-se bolnăvicios pe pereţii tapetaţi în verde-închis. Senatorul închide uşa după mine şi, dintr-o dată, simt aerul schimbându-se, rarefiindu-se, devenind claustrofobic.

— Ascultă, toată lumea îmi spune că vorbesc prea mult când am băut ceva în plus, dar… trebuie să-ţi spun ceva.

Senatorul mă priveşte cu ochii mijiţi, de parc-am fi conspiratori de-o viaţă.

Câinele s-a dat bătut între timp, ameţit de mirosul cămăşii. Sunt disperată să merg şi să-l găsesc pe Stuart, ca şi cum, cu fiece clipă, l-aş mai pierde puţin.

— Cred că… ar trebui să merg să…

Mă întind după clanţă, convinsă că mă port ca o nesimţită, dar nu mai pot suporta duhoarea de transpiraţie amestecată cu mirosul de ţigări de foi.

Senatorul oftează şi dă din cap când mă vede punând mâna pe clanţă.

— Oh, deci şi tu, hm?

Se lasă pe spate, rezemat de birou, recunoscându-se învins.

Încep să deschid uşa, dar senatorul are aceeaşi privire pierdută pe care o avea Stuart când s-a înfăţişat prima oară la uşa părinţilor mei. Mă simt de parcă n-aş avea încotro, aşa că întreb:

— Şi eu ce… domnule?

Senatorul se uită la portretul uriaş şi rece al doamnei Whitworth, agăţat pe peretele biroului ca un avertisment.

— Văd… e totul în ochii tăi, zice cu un chicotit amar. Şi uite cum am sperat că tu vei fi cea care mă va plăcea măcar un pic. Vreau să zic, dacă va fi să intri vreodată în familia asta.

Îl privesc acum cu atenţie, simţind furnicături de la ultimele cuvinte… *să intri în familia asta*.

— Nu-mi displăceţi, domnule, spun foindu-mă în pantofii fără toc.

— N-am de gând să te copleşesc cu necazurile noastre, dar lucrurile au fost destul de complicate pe-aici, Eugenia. Am fost bolnavi de griji după toată porcăria de anul trecut. Cu cealaltă…

Clatină din cap şi priveşte în jos, spre pahar.

— Stuart s-a ridicat pur şi simplu şi şi-a părăsit apartamentul din Jackson. Şi-a mutat tot calabalâcul în casa de vacanţă din Vicksburg.

— Ştiu că a fost foarte… supărat, spun, deşi n-am nici măcar o vagă idee despre ce s-a petrecut.

— Dus… se potriveşte mai bine. La naiba, conduceam pân-acolo doar ca să-l văd, şi el stătea tăcut în dreptul ferestrei, spărgând alune. Nici măcar nu catadicsea să le mănânce, doar le spărgea şi le arunca la gunoi. N-a vorbit nici cu mine, nici cu maică-sa, timp de… câteva *luni*.

Se prăbuşeşte pe dinăuntru sub ochii mei, muntele ăsta de om, voinic ca un taur, şi-aş vrea să fug de acolo şi să-l ajut în acelaşi timp, arată atât de jalnic, dar apoi îşi ridică spre mine ochii injectaţi şi zice:

— Parcă acum zece minute l-am învăţat cum să-şi încarce prima puşcă, cum să doboare primul porumbel. Dar de la treaba cu fata aia e… altfel. Nu-mi mai spune nimic. Vreau doar să ştiu cum e fiul meu, e bine?

— Eu… eu cred că e. Dar, sincer, chiar… nu ştiu.

Îmi feresc privirile. În străfundul sufletului, încep să realizez că, de fapt, nu-l cunosc deloc pe Stuart. Dacă asta l-a afectat într-atât, şi nici măcar nu poate să-mi spună ce s-a întâmplat, ce sunt eu, de fapt, pentru el? Doar o diversiune? Ceva care stă lângă el pentru a-l împiedica să se gândească la ceea ce-l macină pe dinăuntru?

Mă uit la senator, încercând să găsesc ceva liniştitor de spus, ceva ce ar spune Maman. Dar nu e decât o tăcere asurzitoare.

— Francine mi-ar pune dosul pe jăratic dacă ar şti că te-am rugat aşa ceva.

— Nu-i nimic, domnule. Nu m-a deranjat câtuşi de puţin că aţi făcut-o.

Arată epuizat, terminat, dar încearcă să zâmbească.

— Mulţumesc, scumpo. Du-te acum la fiu-meu. Vin şi eu cât de curând.

Evadez în sfârşit pe veranda din spate şi mă aşez lângă Stuart. La răstimpuri, fulgerele brăzdează cerul, oferindu-ne pentru câteva secunde privelişti dintr-o grădină fantastică, după care întunericul înghite din nou totul. Chioşcul construit pentru nuntă se întrezăreşte ca un schelet la capătul aleii principale din grădină. Mă simt rău de la paharul de lichior băut după cină.

Senatorul îşi face şi el apariţia, curios de treaz, cu o cămaşă nouă, apretată şi călcată, exact ca prima. Maman şi doamna Whitworth fac câţiva paşi, arătându-şi una alteia câte un trandafir mai deosebit ce-şi înalţă capul până pe verandă. Stuart îmi înconjoară umerii cu braţul. Pare să se simtă mai bine, dar eu mă simt tot mai rău.

— Putem să…? întreb, arătând cu degetul spre casă.

Stuart mă urmează. Ne oprim în holul cu „scara secretă”.

— Sunt multe lucruri pe care nu le ştiu despre tine, Stuart.

Arată spre peretele cu fotografii din spatele meu. Fotografii şi un spaţiu gol.

— Ei bine, găseşti aici tot ce vrei să ştii.

— Stuart, Papa al tău mi-a zis că…

Încerc să-mi găsesc cuvintele potrivite. Îşi mijeşte ochii.

— Ce ţi-a spus?

— Cât de rău a fost. Cât de greu ţi-a fost. Cu Patricia.

— El nu ştie *nimic*. Nu ştie cine a fost sau despre ce-a fost sau…

Se sprijină cu spatele de perete, îşi încrucişează braţele pe piept şi-i văd toată furia de dinainte, adâncă şi roşie. E înfăşurat în ea.

— Stuart. Nu trebuie să-mi spui acum. Dar, într-o bună zi, va trebui să discutăm şi despre asta.

Sunt eu însămi surprinsă cât de sigură îmi sună vocea, când nici pomeneală să mă simt aşa.

Mă sfredeleşte cu privirea, după care ridică din umeri.

— S-a culcat cu altul. Acum ştii.

— Cineva… pe care-l cunoşti?

— Nu-l cunoştea nimeni. Era una dintre lipitorile alea care se-agaţă de câte-o şcoală, aşteptând pe la colţuri să convingă vreun profesor să ia atitudine cu privire la legile integrării. Ei bine, ea a făcut ceva, nu-i vorbă.

— Vrei să spui că era un activist… pentru drepturile civile?

— Asta era. Acum ştii.

— Era… de culoare?

Înghit în sec, gândindu-mă la consecinţe, fiindcă şi pentru mine ar fi oribil, un dezastru.

— *Nu* era colorat. Era un gunoi. Un yankeu din New York, genul ăla pe care-i vezi la televizor, cu părul lung şi semnul păcii.

Îmi scotocesc mintea pentru întrebarea cea mai potrivită, dar degeaba.

— Şi ştii care-i partea cea mai absurdă, Skeeter? Aş fi putut trece peste asta. Aş fi putut s-o iert. M-a implorat, mi-a spus cât de rău îi pare. Dar ştiam că, dacă vreodată s-ar fi aflat cine-a fost, că nora senatorului Whitworth s-a tăvălit prin pat cu un nenorocit de activist yankeu, pentru el ar fi fost sfârşitul. Cariera lui s-ar fi terminat aşa.

Pocneşte din degete.

— Dar tatăl tău, la masă… A spus că Ross Barnett greşeşte.

— Ştii bine că nu aşa merg lucrurile. N-are importanţă ce crede. E vorba despre ce crede statul Mississipi. Tata va candida anul viitor pentru Senatul Statelor Unite, şi-am avut ghinionul să aflu asta din vreme.

— Te-ai despărţit, deci, din cauza tatălui tău?

— Nu, m-am despărţit pentru că m-a înşelat.

Îşi priveşte mâinile şi pot să văd cum îl macină ruşinea.

— Dar n-am mai… luat-o înapoi… din cauza tatălui meu.

— Stuart, mai eşti… îndrăgostit de ea?

Întreb asta şi zâmbesc ca şi cum ar fi doar o întrebare ca atâtea altele, deşi îmi simt sângele fugindu-mi în picioare. Simt c-am să leşin după întrebarea asta.

— Tu n-ai face niciodată aşa ceva. Nu m-ai minţi în halul ăsta. Nici pe mine, nici pe altcineva.

Habar n-are el pe câţi oameni i-am minţit eu până acum.

Dar nu ăsta-i subiectul în discuţie.

— Răspunde-mi, Stuart. Mai eşti?

Îşi freacă tâmplele, se freacă la ochi. Cred că, de fapt, vrea să-şi ascundă privirea.

— Cred că ar trebui să ne despărţim pentru o vreme, şopteşte.

Din reflex, mă întind către el, dar se fereşte.

— Am nevoie de timp, Skeeter. De spaţiu, bănuiesc. Să mă întorc la muncă, la săpat după petrol… să-mi aşez gândurile o vreme.

Simt cum rămân cu gura căscată. Afară, pe verandă, îi aud pe părinţi chemându-ne. E timpul să plecăm.

Trec prin spatele lui Stuart şi merg în faţa casei. Soţii Whitworth se opresc în foaierul cu scară spiralată, iar familia Phelan se îndreaptă spre ieşire. Înăbuşită, parcă, într-o comă de bumbac, îi aud cum îşi promit că ne mai întâlnim, data viitoare, la familia Phelan. Îmi iau rămas bun de la toţi, mulţumesc, vocea îmi sună de parc-ar veni din gâtlejul altcuiva. Stuart îmi face semne cu mâna de pe trepte, zâmbeşte, aşa că părinţii mei nu au de unde să ştie că ceva s-a schimbat.

CAPITOLUL 21

Stăm în sufragerie, Maman, Papa şi cu mine, zgâindu-ne la cutia argintie proptită în fereastră. Are dimensiunile unui motor de camionetă, e prinsă în şuruburi, strălucind de crom şi de speranţa timpurilor moderne. *Federer*, scrie pe ea.

— Oricum, cine mai sunt şi Federer ăştia? întreabă Maman. Şi cine le sunt părinţii?

— Du-te şi porneşte drăcia aia, Charlotte.

— O, nu pot. E prea de prost gust.

— Iisuse, Maman, doctorul Neal a zis că ai nevoie de el. Dă-te la o parte.

Părinţii mă privesc lung. Habar nu au că Stuart s-a despărţit de mine după cina de la familia Whitworth. Sau cât de uşurată sunt doar văzând maşinăria asta. Că-n fiecare minut mă simt atât de fierbinte, atât de răvăşită şi de rănită, încât sunt convinsă că aş putea lua foc în orice clipă.

Răsucesc butonul la poziţia unu. Deasupra noastră, becurile candelabrului încep să pâlpâie. Huruitul sporeşte uşor în intensitate, de parcă ar urca cu greu un munte. Mă uit cum câteva şuviţe rebele din părul mamei încep să se ridice delicat în aer.

— Oh… *măi, să fie!* exclamă Maman, închizând ochii.

În ultima vreme a fost tot mai obosită, iar ulcerele o necăjesc tot mai tare. Doctorul Neal spune că, dacă păstrăm casa răcoroasă, asta o va face să se simtă măcar ceva mai confortabil.

— Şi nici măcar nu-i la maxim, zic şi răsucesc butonul la doi.

Aerul suflă ceva mai tare, se răceşte mai mult, şi toţi trei zâmbim, în vreme ce transpiraţia ni se evaporă de pe frunţi.

— Ei, la naiba, hai să-i dăm drumul până la capăt! spune Papa şi răsuceşte butonul la trei, cea mai mare poziţie, cel mai puternic şi răcoros aer, iar Maman începe să chicotească.

Stăm cu gurile larg deschise, de parcă am putea să-l mâncăm. Luminile devin iarăşi mai strălucitoare, huruitul creşte în intensitate, la fel şi zâmbetele noastre, când dintr-o dată totul se opreşte. Întuneric.

— Ce… s-a întâmplat? – întreabă Maman.

Papa se uită la tavan. Se duce pe coridor.

— Drăcia asta a ars siguranţele.

Maman îşi face vânt cu batista în dreptul gâtului.

— Ei bine, pentru Dumnezeu, Carlton, du-te şi repară-l!

Timp de o oră, îi aud pe Papa şi pe Jameso meşterind la întrerupătoare, trântind scule, bocănind pe verandă. După ce reuşesc să-l repare şi trebuie să îndur o prelegere despre cum Papa nu mai are voie să răsucească butonul la trei dacă nu vrea să arunce casa în aer, Maman şi cu mine stăm şi privim cum pe geam se formează un condens rece. Maman moţăie în scaunul ei Queen Anne, cu pătura verde trasă până la piept. Aştept până adoarme, până-i aud sforăitul uşor şi capul începe să-i cadă în piept. În vârfurile picioarelor, sting toate luminile din casă, televizorul, orice aparat consumator de curent, cu excepţia frigiderului. Mă aşez în dreptul ferestrei şi-mi deschid nasturii de la bluză. Cu grijă, răsucesc butonul la 3. Pentru că tânjesc să nu mai simt nimic. Vreau să îngheţ pe dinăuntru. Vreau ca aerul ăsta rece să-mi sufle drept pe inimă.

Siguranţele se ard în aproximativ trei secunde.

În următoarele două săptămâni încerc să mă ţin ocupată cu interviurile. Îmi păstrez maşina de scris pe veranda din spate şi lucrez toată ziua, până târziu în noapte. Plasa pentru ţânţari face ca pajiştea verde din spate şi câmpurile de bumbac să pară întrucâtva ceţoase. Uneori mă surprind cu privirile pierdute pe câmp, dar nu sunt acolo. Sunt în bucătăriile vechi din Jackson, alături de slujnice, încinse şi lipicioase în uniformele lor albe. Simt trupşoarele gingaşe ale bebeluşilor albi respirându-mi în obraji. Simt ce-a simţit Constantine când Maman m-a adus de la spital şi m-a aşezat în braţele ei. Las amintirile lor de culoare să mă smulgă din viaţa mea mizerabilă.

— Skeeter, n-am mai auzit nimic de Stuart de câteva săptămâni, constată Maman pentru a opta oară. Doar nu ţi-a dat papucii, nu?

Momentan, scriu rubrica domnişoarei Myrna. Odinioară o scriam în avans pentru trei luni, dar acum aproape că am depăşit termenul de predare.

— E bine, Maman. Nu trebuie să sune la fiecare două minute.

Dar apoi îmi mai îndulcesc tonul. Slăbeşte văzând cu ochii.

Vederea claviculelor ei, atât de proeminente acum, e de ajuns pentru a-mi mai potoli frustrarea provocată de comentariul ei.

— Călătoreşte mult, asta-i tot, Maman.

Asta pare s-o mai domolească pentru moment, şi le repet aceeaşi explicaţie, cu ceva mai multe detalii, lui Elizabeth şi lui Hilly, pişcându-mă de braţ ca să-i pot îndura zâmbetul insipid. Adevărul e că nu ştiu ce să-mi spun mie însămi. Stuart are nevoie de *timp* şi de *spaţiu,* de parcă ar fi vorba de fizică, nu de relaţia dintre doi oameni.

Aşa că, în loc să mă tot văicăresc în fiecare minut al zilei, lucrez. Bat la maşină. Transpir. Cine ar fi crezut că o inimă frântă poate fi atât de-al naibii de fierbinte. Când Maman stă întinsă în pat, îmi trag scaunul lângă aerul condiţionat şi mă zgâiesc drept la el. În iulie, devine un altar argintiu. O văd pe Pascagoula pretinzând că şterge praful cu o mână, în vreme ce cu cealaltă îşi răsfiră codiţele împletite în dreptul aparatului. Nu că aerul condiţionat ar fi vreo invenţie recentă, dar fiecare magazin din oraş care are un astfel de aparat îşi agaţă la intrare un semn prin care anunţă faptul şi-l menţionează în reclame, tocmai pentru că e vital. Fac şi eu din carton un semn pentru casa Phelan şi îl atârn de uşa de la intrare: ACUM, CU AER CONDIŢIONAT. Maman zâmbeşte, dar se preface că nu e câtuşi de puţin amuzată.

Într-una dintre puţinele seri pe care le petrec acasă, stau la masă cu Maman şi Papa. Maman îşi soarbe cina. Şi-a petrecut toată după-amiaza încercând să mă împiedice să aflu că vomită, îşi apasă cu degetele rădăcina nasului, pentru a împinge înapoi durerea de cap, zice: *Mă gândeam la 25, crezi că-i prea devreme să-i invităm?* şi încă tot nu mă pot decide să-i spun că m-am despărţit de Stuart.

Dar văd pe chipul ei ca astă-seară se simte mai mult decât groaznic. E palidă şi se străduieşte să stea în picioare mai mult decât şi-ar dori. O prind de mână şi-i spun:

— Lasă-mă să-l întreb, Maman. Sunt sigură că 25 e o dată bună.

Zâmbeşte pentru prima oară pe ziua de azi.

Aibileen zâmbeşte la vederea teancului de pagini înălţându-se pe masa ei din bucătărie. Să tot aibă

deja vreo trei centimetri, la două rânduri, ceva care începe s-arate c-ar merita să stea pe un raft în bibliotecă. Aibileen e la fel de epuizată ca mine, de fapt cu siguranţă mai mult, din moment ce lucrează toată ziua şi-apoi vine direct acasă, pentru interviuri.

— Ia te uită la asta! exclamă. Începe s-arate aproape ca o *carte*.

Dau din cap, aprobator, încerc să zâmbesc, dar ştiu prea bine că mai e mult de lucru. E aproape august şi, deşi manuscrisul nu trebuie să fie gata până-n ianuarie, mai avem încă cinci interviuri de parcurs şi de finalizat. Cu ajutorul lui Aibileen, am modificat, tăiat şi rearanjat şapte dintre capitolele femeilor pe care le-am intervievat, dar mai e de muncit la ele. Slavă Domnului, secţiunea lui Aibileen e gata. Are douăzeci şi una de pagini, scrise frumos şi simplu.

Sunt câteva duzini de nume inventate, atât albe, cât şi colorate, iar uneori e greu să le mai ţii minte. Tot timpul, Aibileen a fost Sarah Ross. Minny a ales Gertrude Black, din motive care-mi scapă. Eu, una, am ales Anonima, deşi Elaine Stein nu ştie încă. Numele oraşului e Niceville, Mississippi, pentru simplul fapt că nu există, dar am decis că un nume de stat ar stârni mai mult interesul. Or, pentru că unul mai rău decât Mississippi ar fi greu de găsit, am căzut de acord să-l folosim.

O pală de vânt intră prin fereastră, paginile de deasupra încearcă să-şi ia zborul şi amândouă ne repezim să le plesnim cu palmele.

— Matale crezi c-o s-o tipărească? întreabă Aibileen. Vreau să zic când o fi gata.

Încerc să-i zâmbesc, să arăt puţin optimism.

— Nădăjduiesc, spun cât mai convinsă cu putinţă. Părea interesată de idee şi… cu marşul care-i programat, eu zic că…

Îmi ascult vocea pierzându-şi entuziasmul. Sincer, nu ştiu dacă doamna Stein va vrea s-o tipărească. Dar ceea ce ştiu sigur e că responsabilitatea întregului proiect apasă pe umerii mei, şi pot desluşi pe chipurile slujnicelor, brăzdate de muncă şi de griji, cât de mult ar vrea ele ca această carte să fie publicată. Sunt speriate, şi, după ce încep să-mi vorbească, se uită în spate, la uşă, la fiecare zece minute. Le e frică să nu fie bătute până când orbesc, precum nepotul Louveniei, sau, la naiba, trimise-n lumea dreptţilor, precum Medgar Evers. Riscurile pe care şi le asumă sunt dovada că o vor tipărită – şi o vor din tot sufletul.

Nici eu nu mă mai simt protejată doar pentru că sunt albă. De multe ori, conducând camioneta în drum spre Aibileen, mă uit peste umăr dacă nu sunt urmărită. Îmi aduc aminte de poliţistul care m-a tras pe dreapta cu doar câteva luni în urmă: de-acum sunt o ameninţare pentru toate familiile de albi din oraş. Chiar dacă cele mai multe dintre poveşti sunt frumoase, vorbind despre ataşamentul dintre aceste femei şi familiile pentru care lucrează, sunt sigură că poveştile urâte vor fi cele care vor atrage atenţia albilor. Le vor face sângele să fiarbă şi pumnii să se-ncleşteze. Trebuie să păstrăm un secret total.

Ajung intenţionat cu cinci minute mai târziu la întâlnirea de luni a Ligii, prima pe luna asta. Hilly a fost pe coastă şi a lăsat pe altcineva să conducă întâlnirile în absenţa ei. E bronzată şi gata să conducă. Ţine ciocănelul de parc-ar fi o armă. De jur împrejur, femeile fumează, scutură scrumul în scrumierele de sticlă aşezate pe podea. Îmi rod unghiile ca să mă-mpiedic să-mi aprind o ţigară. N-am mai fumat de şase zile.

În afara ţigaretei care-mi lipseşte din mână, mai tremur şi din cauza fetelor din jurul meu. Fără să mă străduiesc, reperez în încăpere cel puţin şapte femei care fie le cunosc pe slujnicele din carte, fie sunt ele însele protagoniste. Vreau să scap de-aici, dar mai trec încă două ore, lungi şi fierbinţi, până ce Hilly catadicseşte să lovească ciocănelul din nou, eliberându-ne. S-a plictisit şi ea, probabil, să se tot audă vorbind.

Fetele se ridică în picioare, să se dezmorţească. Unele se îndreaptă direct spre ieşire, nerăbdătoare să-şi vadă bărbaţii.

Altele, cele cu o bucătărie plină de copii şi cu o slujnică deja plecată acasă, mai zăbovesc. Îmi strâng repede lucruşoarele, în speranţa că nu va trebui să vorbesc cu nimeni şi, mai ales, nu cu Hilly.

Înainte însă de-a apuca să evadez, Elizabeth reuşeşte să-mi surprindă privirea şi-mi face semn să mă apropii. N-am mai văzut-o de câteva săptămâni şi nu mă pot fofila. Mă simt vinovată că nu i-am mai acordat atenţie. Se propteşte de speteaza scaunului ca să se poată ridica. E în luna a şasea de sarcină şi e ameţită de toate tranchilizantele pe care le ia.

— Cum te simţi? întreb.

Întreaga ei înfăţişare pare neschimbată, mai puţin pântecele, care e umflat ceva de speriat.

— E ceva mai bine de data asta?

— Dumnezeule, nicidecum, şi mai am încă trei luni de chin.

Rămânem amândouă tăcute. Elizabeth râgâie uşurel, se uită la ceas. În sfârşit, îşi ia geanta, gata de plecare, dar pe urmă se opreşte şi mă prinde de mână.

— Am auzit – îmi şopteşte – despre tine şi Stuart. Îmi pare foarte rău.

Îmi cobor privirile. Nu mă surprinde faptul că ştie, ci că le-a luat tuturor atât de mult timp până să-şi dea seama. N-am spus nimănui, dar bănuiesc că Stuart a făcut-o. Chiar azi-dimineaţă a trebuit s-o mint pe Maman, să-i spun că soţii Whitworth vor fi plecaţi din oraş pe 25, data la care voia să-i invite la noi.

— Îmi pare rău că nu ţi-am spus, îi zic. Nu-mi face nicio plăcere să vorbesc despre asta.

— Te-nţeleg. O, la naiba, mai bine o iau din loc, cred că Raleigh înnebuneşte de unul singur cu ea.

Se uită la Hilly care zâmbeşte şi dă din cap, aprobator. Poate pleca.

Îmi strâng în grabă însemnările şi pornesc către uşă. Dar înainte să apuc să ies, o aud în spate:

— Stai niţel, Skeeter!

Mă întorc şi dau nas în nas cu Hilly. Poartă un costum de marinar, ceva în care-ai îmbrăca un copil de cinci ani. Pliurile fustei, în jurul coapselor, sunt desfăcute ca burduful unui acordeon. În încăpere n-a mai rămas nimeni, cu excepţia noastră.

— Dacă te rog frumos, domnişoară, am putea discuta despre asta?

Ţine în mână ultimul buletin al Ligii şi ştiu prea bine ce-o să urmeze.

— Nu mai pot să stau. Maman e bolnavă…

— Ţi-am spus acum *cinci luni* să introduci iniţiativa mea, şi a mai trecut încă o săptămână în care nu mi-ai urmat instrucţiunile.

Mă uit fix la ea, iar furia mă cuprinde dintr-o dată, feroce. Tot ce-am înăbuşit în mine în ultimele luni îmi erupe în gâtlej.

— *N-am să tipăresc iniţiativa aia.*

Mă priveşte calmă. Încă.

— Vreau ca iniţiativa să fie în buletin înaintea alegerilor – zice şi arată spre tavan – sau, domnişoară, voi fi nevoită să sun mai sus.

— Dacă încerci să mă dai afară din Ligă, voi suna eu însămi la Genevieve von Hapsburg, în New York – îi şuier, pentru că se întâmplă să ştiu că Genevieve e eroina lui Hilly.

E cea mai tânără preşedintă a Ligii Naţionale din istorie, probabil singura persoană de care lui Hilly îi e teamă. Dar Hilly nici măcar nu clipeşte.

— Şi ce-o să-i spui, Skeeter? Că nu-ţi faci treaba? Că umbli cu materiale de propagandă pentru negrotei în geantă?

Deja sunt prea furioasă ca sa las aşa ceva să mă sperie.

— Le vreau *înapoi*, Hilly. Mi le-ai luat, deşi nu-ţi aparţin.

— De bună seamă că le-am luat. N-ai nicio treabă să cari după tine aşa ceva. Dacă le-ar fi văzut alţii?

— Cine eşti tu să stabileşti ce pot eu sau nu să car după…?

— Asta-i treaba mea, Skeeter! Ştii foarte bine că oamenii n-ar cumpăra nici măcar o felie de tort de la o organizaţie care adăposteşte integraţionişti!

— Auzi, Hilly – trebuie s-o aud spunând asta cu gura ei –, dar pentru *cine* se strâng banii ăia din

vânzarea tortului?

Îşi dă ochii peste cap.

— *Copiii care mor de foame în Africa?*

Aştept să înţeleagă ridicolul situaţiei: faptul că e dispusă să le trimită bani coloraţilor de pe alt continent, dar nu în acelaşi oraş. Îmi vine însă o idee mai bună.

— Am s-o sun pe Genevieve chiar acum. Să-i spun cât eşti de ipocrită.

Hilly înţepeneşte. Pentru o clipă, îmi imaginez că i-am produs o fisură în cochilie. Dar imediat îşi linge buzele şi trage adânc, zgomotos, aer în piept.

— Ştii, nu-i de mirare că Stuart Whitworth ţi-a dat papucii.

Îmi ţin fălcile încleştate, să nu vadă ce efect devastator au avut cuvintele ei. Dar, pe dinăuntru, simt că mă prăbuşesc. Simt că totul înăuntrul meu cade la podea.

— Vreau legile alea înapoi, mai zic, cu vocea tremurândă.

— Atunci tipăreşte-mi iniţiativa.

Mă răsucesc pe călcâie şi ies. Îmi azvârl geanta în Cadillac şi-mi aprind o ţigară.

Când ajung acasă, mă bucur că lumina e stinsă în camera lui Maman. În vârfurile picioarelor, merg pe coridor până la uşa din spate, pe care o deschid cu grijă, să nu scârţâie. Mă aşez în faţa maşinii de scris.

Dar nu pot scrie. Mă uit la pătrăţelele micuţe din plasa pentru ţânţari. Mă uit atât de concentrată, încât mai că alunec prin ele. Simt că ceva în mine plesneşte şi se deschide. Sunt un abur. Sunt nebună. Sunt surdă la telefonul care se încăpăţânează să rămână tăcut. Surdă la Maman, care icneşte undeva prin casă. La vocea ei, care răzbate prin fereastră, *Sunt bine, Carlton, a trecut*. Le aud pe toate fără să le aud. Doar un zumzăit în urechi.

Scotocesc prin geantă şi scot iniţiativa lui Hilly cu toaletele pentru negri.

Hârtia e pleoştită, îmbibată deja cu toată umiditatea din aer.

O molie se aşază pe un colţ al hârtiei, apoi îşi ia zborul din nou, lăsând o urmă maronie, de aripă.

Încet, cu grijă mare, încep să bat buletinul următor: Sarah Shelby se căsătoreşte cu Robert Pryor; vă rugăm să participaţi la prezentarea hăinuţelor de copii la Mary Katherine Simpson; la un ceai în onoarea susţinătorilor noştri. Pe urmă bat iniţiativa lui Hilly. O pun pe pagina a doua, faţă în faţă cu fotografiile comemorative şi aniversare. Aici, cu siguranţă, o vor vedea toţi, după ce se vor admira în fotografia de la Adunarea pentru Distracţia Verii. În vreme ce bat la maşină, mă întreb ce-ar crede Constantine dacă m-ar vedea făcând aşa ceva.

Aibileen

CAPITOLUL 22

— Şi câţi anişori ai de-acuma, fată mare ce-mi eşti?

Mae Mobley e încă-n pat. Întinde două degeţele adormite şi-mi zice.

— Mae Mobley. Doi.

— Nu-nu, avem trei ani de-acuma!

Îi ridic încă un degeţel şi-i cânt ce obişnuia să-mi cânte tatăl meu de ziua mea.

— Trei soldăţei ies din aluaţi, doi zic opreşte, al treilea zice marşaţi!

E într-un pat mare de-acuma, fiindcă încăperea pentru bebeluşi se pregăteşte pentru al doilea.

— La anu, pe vremea asta, o să vorbim despre patru soldăţei care caută ceva de mâncat.

Năsucu i se-ncreţeşte, că de-acu trebe să-şi amintească de Mae Mobley Trei, când toată viaţa pe care şi-o aduce aminte le-a spus oamenilor Mae Mobley *Doi*. Când eşti mic, nu ţi se pun decât două întrebări, cum te cheamă şi câţi ani ai, aşa că mai bine să nu greşeşti răspunsurile.

— Sunt Mae Mobley Trei, zice.

Se scoboară din pat, cu păru mai încâlcit decât un cuib de şoareci. Pata de chelie pe care-a avut-o

când era mică începe să

i se vadă din nou. De-obicei reuşesc s-o piaptăn în aşa fel încât să nu vadă, da nu pentru mult timp. Păru ei are firu prea subţire şi nici prea cârlionţat nu mai e. Adevăru-i că devine chiar încurcat pe la sfârşitu zilei. Pe mine, una, nu mă deranjează că nu-i o frumuseţe, da-ncerc s-o gătesc pentru Maman a ei.

— Vino la bucătărie, îi zic. Să facem un mic dejun, aşa, ca pentr-o zi de naştere.

Coniţa Leefolt e plecată la coafor. Nici că-i pasă să fie aicea în dimineaţa în care singuru ei copil se trezeşte de ziua lui, prima zi de naştere de care-şi va aminti mai târziu. Da măcar coniţa Leefolt i-a făcut pofta. M-a tras în dormitor să-mi arate o cutie mare, aşezată pe podea.

— Nu-i aşa c-o să fie fericită când o s-o vadă? m-a întrebat. Umblă, vorbeşte, ba chiar şi plânge.

Ce-i sigur e sigur. E o cutie mare, roz, cu buline albe. Are celofan în faţă şi înăuntru e o păpuşă mare cât Mae Mobley. Îi zice Allison. Are păru blond, cârlionţat, şi ochii albaştri. E îmbrăcată cu o rochiţă vaporoasă, rozalie şi ea. De fiece dată când dau reclama la teveu, Mae Mobley dă fuga să îmbrăţişeze cutia şi-o priveşte cu o mutriţă serioasă. Coniţa Leefolt arată ca şi cum ar fi gata să izbucnească în plâns, numa uitându-se la păpuşă. Cred că maică-sa nu i-a luat ce-şi dorea când ierea mică.

În bucătărie, fierb nişte fulgi de porumb, fără condimente, şi-aştern deasupra nişte bezele. Loc puţin amestecul, să-l fac ceva mai crănţănitor. P-ormă adaug şi nişte căpşuni. Asta-i fiertura de porumb, doar un mijloc de transport peri ce-ai vrea cu adevărat să mănânci.

Cele trei lumânărele roz pe care le-am adus de-acasă sunt încă-n buzunaru meu. Le scot, desfac hârtia cerată în care le-am ţinut să nu se-ndoaie. După ce le-aprind, aduc tortu de fiertură de porumb la scaunu ei înalt, aşezat la masa din mijlocu bucătăriei. Zic:

— La mulţi ani, Mae Mobley Doi!

Izbucneşte în râs şi-mi răspunde:

— Sunt Mae Mobley Trei!

— De bună seamă că eşti! Acuma suflă în lumânările astea, Cocuţa. Până ce nu se topeşte peste fiertură!

Se uită la flăcărui şi zâmbeşte.

— Suflă, fată mare ce-mi eşti!

Le suflă şi le stinge pe toate din prima. Linge fiertura de pe lumânări şi începe să mănânce. După o vreme se opreşte şi mă-ntreabă:

— Da tu câţi ani ai?

— Aibileen are cinzeştrei.

Ochii i se fac cât cepele. Aş putea foarte bine să am şi o mie.

— Ai şi tu… zi de naştere?

— Mda, râd, e o ruşine, da am şi io. A mea-i peste-o săptămână.

Nu-mi vine să cred că am cinzeşpatru deja. Unde s-a dus toţi anii ăştia?

— Ai copii?

— Am vreo şaptişpe, îi zic şi râd.

Încă nu-nţelege ea ce-nseamnă şaptişpe, da ştie că-i un număr mare.

— E destui câţi să umple bucătăria asta, îi spun.

Ochii ei căprui e mari şi rotunzi.

— Unde-s copiii?

— E răspândiţi prin tot oraşu. Toţi copiii de care-am îngrijit pân-acu.

— De ce nu vin să se joace cu mine?

— Pen că mulţi din ei e deja mari. Mulţi are deja copii.

Doamne, acu chiar că nu mai înţelege nimica. Îşi face de una singură calculele-n cap, încearcă să priceapă. La urmă îi zic:

— Eşti şi tu unu dintre ei. Îi număr pe toţi copiii de care-am îngrijit ca pe-ai mei.

Dă din cap, cum c-ar fi înţeles, şi-şi încrucişează braţele la piept.

Încep să spăl vasele. Petrecerea, diseară, va fi doar cu familia, da tot trebe să fac prăjiturile. Mai întâi, o s-o fac pe aia de căpşuni, cu garnitură de căpşuni. Dac-ar fi după Mae Mobley, fiecare masă ar fi doar căpşuni. P-ormă o fac şi pe-ailaltă.

— Hai să facem un tort de ciocolată, mi-a zis ieri coniţa Leefolt.

E însărcinată în opt luni şi moare după ciocolată.

M-am pregătit încă de săptămâna trecută. Toate e la-ndemână. Şi ieri m-a pălit:

— Mmm-mmm. Da ce ne facem cu căpşunile? Ştii matale că astea-s plăcerea lui Mae Mobley.

— O, nu. Vrea ciocolată. Merg până la magazin şi cumpăr tot ce ne trebuie.

Ciocolată, la naiba! mai bine le fac io p-amândouă. Aşa, măcar apucă să sufle în două rânduri de lumânări.

Spăl tava de pilaf. Îi dau să bea nişte suc de struguri. Şi-a cărat în bucătărie păpuşa aia veche, de-i zice Claudia, aia cu păru vopsit şi ochii ce se-nchid. Scoate un scâncet de toată jalea când o scapi pe jos.

— Iacă-ţi şi copilu, îi zic, şi ea dă din cap şi-o bate pe spate s-o facă să râgâie.

P-ormă zice:

— Aibee, tu eşti mama mea de-adevăratelea.

Nici măcar nu se uită la mine, vorbeşte de parcă ar zice ceva despre vreme.

Îngenunchez pe podea, unde se joacă.

— Mama ta e la coafor să-şi aranjeze păru. Ştii prea bine cine-i mama ta.

Da scutură din cap şi-şi strânge mai tare păpuşa la piept.

— Io sunt copilu *tău*, zice.

— Mae Mobley, pricepe că n-am vrut decât să te zgândăr cu toată vorbăria aia despre şaptişpe copii. Nu-s cu adevărat copiii mei. Io n-am avut decât unu al meu.

— Ştiu, zice. Eu sunt copilul tău. Ceilalţi nu sunt de-adevăratelea.

Acu, la viaţa mea am mai avut parte de copii care se zăpăciseră. John Green Dudley, bunăoară. Primu cuvânt care i-a ieşit din gură a fost Mama, şi se uita drept în ochii mei. Da p-ormă, câteva zile mai târziu, a început de-i striga Mama pe toţi, până şi pe el, până şi lui Tati tot Mama îi zicea. Şi-a ţinut-o aşa destulă vreme. Nime nu s-a îngrijorat cu asupra de măsură. Da când a început să se îmbrace în fustele înfoiate ale lu soră-sa, Jewel Taylor, şi să se dea cu parfum Chanel 5, am intrat cu toţii la bănuieli.

Am servit la familia Dudley prea multă vreme, aproape încă şase ani. Tatăl lui obişnuia să-l ducă în garaj şi să-l bată cu furtunu, încercând să-l dezveţe de apucăturile de fată, până când n-am mai putut să suport. Treelore mai că s-a sufocat când am ajuns acasă, atât de tare l-am îmbrăţişat. Când am început să lucrăm la poveştile noastre, donşoara Skeeter m-a întrebat care a fost cea mai groaznică zi a mea ca slujnică. I-am zis c-a fost ziua în care un copil s-a născut mort. Da n-a fost aia. A fost fiece zi din 1941 până-n 1947, aşteptând în spatele uşii să înceteze bătăile alea. Mi-aş fi dorit pân la Dumnezeu să fi apucat să-i zic lu John Green Dudley că nu o să ajungă-n iad. Că nu-i vreo ciudăţenie de circ dacă-i plac băieţii. Mi-aş fi dorit pân la Dumnezeu să fi apucat să-i torn în urechi numa lucruri bune, cum încerc să fac cu Mae Mobley. În loc de asta, am stat în bucătărie, aşteptând să-i pot da cu alifie pe urmele de la furtun.

Taman atunci auzim maşina lu coniţa Leefolt trăgând în faţa casei. M-agit niţel, gândindu-mă ce-o să zică dacă aude povestea asta cu Maman. Mae Mobley e şi ea agitată. Începe să zburătăcească din mâini, ca un pui de găină.

— Şşşş, îmi zice. Să nu-i spui, că iară iau bătaie.

Deci a avut deja discuţia asta cu Maman a ei. Şi cred că lu coniţa Leefolt nu i-a plăcut câtuşi de puţin.

Când coniţa Leefolt îşi face apariţia în casă cu noua ei coafură, Mae Mobley nici măcar nu o salută şi fuge-n camera ei. De parcă i-ar fi teamă că Maman a ei poa să audă ce se petrece în căpşoru ăla al ei.

Petrecerea lu Mae Mobley se desfăşoară fără probleme, sau cel puţin aşa-mi zice coniţa Leefolt a doua zi. Când ajung vineri dis-de-dimineaţă, văd pe masa din bucătărie platoul cu trei sferturi din tortu de

ciocolată neatins. Ăla de căpşuni a dispărut cu totu. După-amiază, donşoara Skeeter vine să-i dea coniţei Leefolt nişte hârtii. De cum coniţa Leefolt se-ndreaptă, legănat, spre baie, donşoara Skeeter se strecoară în bucătărie.

— Ne vedem diseară? o-ntreb.

— Categoric. Vin negreşit.

Donşoara Skeeter nu prea mai zâmbeşte de când ea şi domnu Stuart nu mai sunt aşa de pe bune. Coniţa Hilly şi coniţa Leefolt îmi împuie urechile cât e ziulica de lungă, povestind despre asta.

Donşoara Skeeter îşi ia o Coca-Cola din frigider şi vorbeşte în şoaptă.

— Astă-seară terminăm interviul cu Winnie, iar în weekend mă apuc să sortez materialul strâns până acum. Dar pe urmă nu ne mai putem întâlni până joia viitoare. I-am promis lui Maman că luni o duc cu maşina până la Natchez, pentru o întâlnire a Fiicelor Revoluţiei Americane.

Donşoara Skeeter îşi mijeşte ochii, cum face când se gândeşte la ceva important.

— O să lipsesc trei zile, bine?

— Bine, zic. Meriţi şi matale o pauză.

Se îndreaptă spre sufragerie, dar se opreşte în uşă, se întoarce şi zice:

— Ţine minte. O să plec luni şi o să lipsesc trei zile, bine?

— Bine, donşoară, zic – şi mă întreb de ce-a fost nevoie să mi-o repete.

Nu-i decât nouă fără un sfert luni dimineaţă, da telefonu zbârnâie deja de zici că sare din furcă.

— Casa lu coniţa Lee…

— DĂ-MI-O PE ELIZABETH LA TELEFON!

Mă duc să-i zic lu coniţa. Se ridică din pat, se târăşte până la bucătărie în papucii de casă şi cămaşa de noapte, apucă receptoru. Vocea coniţei Hilly sună de parc-ar folosi un megafon, nu un telefon. Pot auzi fiece cuvinţel.

— AI FOST PE LA MINE PE-ACASĂ?

— Ce? Despre ce vorb…?

— A BĂGAT ÎN BULETINUL LIGII POVESTEA CU TOALETELE. AM PRECIZAT DIN CAPUL LOCULUI CĂ HAINELE VECHI TREBUIE LĂSATE LA MINE ACASĂ, NU…

— Lasă-mă să văd poşta… Nu ştiu despre ce…

— CÂND O GĂSESC, O OMOR CU MÂNA MEA!

Legătura se întrerupe, iar coniţa Leefolt stă o vreme aşa, zgâindu-se la receptor. P-ormă îşi azvârle un pardesiu peste cămaşa de noapte.

— Trebuie *să mă duc*, zice, căutând cu înfrigurare după cheile de la maşină. Mă întorc repede. Cu burta la gură, se rostogoleşte pe uşă, se urcă-n maşină şi porneşte ca din puşcă. Mă uit în jos, la Mae Mobley, şi ea se uită la mine.

— Nu mă-ntreba, Cocuţa. Nici io n-am habar ce se-ntâmplă.

Ceea ce ştiu e că Hilly cu tot familionul ei s-a întors az-de-dimineaţă după un weekend petrecut la Memphis. De câte ori coniţa Hilly e plecată pe undeva, coniţa Leefolt nu vorbeşte decât despre unde-i dusă şi când se-ntoarce.

— Ia hai, Cocuţa, zic după o vreme. Ia să facem noi o plimbare, să aflăm ce se petrece aicea.

Mergem pe strada Devine în sus, p-ormă facem stânga, şi iar stânga, şi iaca suntem pe strada lu coniţa Hilly, care se cheamă Myrtle. Chiar dacă-i august, e o plimbare frumoasă, că încă nu-i zăpuşeală. Păsările zburătăcesc primprejur, ciripind. Mae Mobley mă ţine de deget şi ne hâţânim mâinile-n sus şi-n jos, ca-n vremurile bune. O mulţime de maşini trec pe lângă noi, ceea ce-i niţel ciudat, dat fiind că strada Myrde e o fundătură.

O cotim spre casa mare şi albă a lu coniţa Hilly. Şi ia de vezi.

Mae Mobley le arată cu deştul şi râde:

— Uite. Uiteee, Aibee!

N-am mai văzut în viaţa mea aşa ceva. Trei duzini. Vase de toaletă. Toate trântite pe pajiştea din faţa casei lu coniţa Hilly.

De toate culorile, formele şi mărimile. Unele e albastre, altele e roz, altele, albe. Unele n-are capac, altele n-are rezervor. Unele e noi, altele mai vechi, unele cu lanţ, altele cu mâner pentru tras apa. Mai că arată ca o grămadă de oameni, unele e cu capacu deschis, parcă vorbeşte, altele e cu capacu trântit, parc-ar asculta ce zice alelalte.

Trebuie să ne mutăm în şanţu de pe marginea drumului, că strada începe să se aglomereze. Oamenii vine cu maşinile, dă un ocol cu fereastră coborâtă, se holbează la vasele de toaletă.

Râde şi zice-n gura mare:

— Uite casa lui Hilly! Uite chestiile alea!

Holbându-se la toaletele alea parcă n-ar mai fi văzut în viaţa lor aşa ceva.

— Una, două, trei – încearcă Mae Mobley să le numere.

Ajunge la doişpe, după care tre să preiau numărătoarea.

— Douăjnouă, treizeci, treişЗuna. Treijdouă, Cocuţa.

Ne dăm ceva mai aproape şi-acu pot vedea că nu-s doar pe pajişte. Două sunt pe aleea care duce la garaj, una lângă ailaltă, ca un cuplu. Iar alta e pe scările de la intrare, de parc-o aşteaptă pe coniţa Hilly să răspundă la uşă.

— Nu, că ăsta-i caraghioasă, cum şade…

Da Cocuţa se desprinde din mâna mea. O ia la fugă pe pajiştea din faţa casei şi se opreşte în faţa unui vas de toaletă rozaliu.

Saltă capacu. Pâri să-mi dau bine seama, şi-a dat chiloţeii jos şi face pişu, iar io o fugăresc pe pajişte cu toate maşinile alea claxonând şi-un bărbat cu pălărie făcând poze.

Maşina lu coniţa Leefolt e pe alee, în spatele maşinii lu coniţa Hilly, da ea nu se vede nicăierea. Trebe că-s amândouă înăuntru, ţipând una la alta că ce s-or face cu toată porcăria asta din curte. Perdelele la geamuri e trase şi nu se vede nimica în casă. Îmi încrucişez deştele în speranţa că n-au tras cu ochiu pe geam, s-o vadă pe Cocuţa făcând pişu în văzu a jumate din Jackson. E timpu să ne-ntoarcem.

Tot drumu spre casă, Cocuţa mă-ntreabă despre afurisitele alea de vase de toaletă. De ce-s acolo? Ce caută? Cine le-a adus? Poa să meargă-n vizită la Heather să se mai joace niţel cu ele?

Când ajung acasă la coniţa Leefolt, telefonu sună de sare din furcă, şi-o ţine aşa toată dimineaţa. Nu răspund. Aştept să se domolească suficient cât s-o pot suna pe Minny. Da când coniţa Leefolt dă buzna-n casă, începe să vorbească la telefon cu o mie de kilometri la oră. Când o aud, nu-i greu să-mi dau seama ce s-a-ntâmplat.

Coniţa Skeeter a sfârşit prin a-i publica lu coniţa Hilly anunţu despre toalete. Motivele peri care coloraţii şi albii nu pot să împartă un colac de toaletă. Şi după, sub materialu ăsta, a publicat şi anunţul despre colecţionarea hainelor vechi, sau asta s-ar fi cuvenit să fie. În loc de haine însă scria cam aşa: *Aduceţi toaletele vechi pe strada Myrtle, numărul 228. Vom fi plecaţi din oraş, da le puteţi lăsa în faţa uşii. A* încurcat doar un amărât de cuvânt. Or, cel puţin, îmi imaginez că aşa va spune.

Ghinion pe capu lu coniţa Hilly: nicio ştire mai de Doamne-ajută. Nimic despre Coreea şi nimic despre înrolarea la armată.[34] Au spus deja cam tot ce-au avut de spus despre bomba de la biserica din Alabama şi despre nefericiţii de coloraţi care-au murit acolo. Aşa că-n ziua următoare poza casei lu coniţa Hilly, cu toate toaletele alea pe pajiştea din faţă, se lăfaie pe prima pagină la *Jackson Journal*. Trebe să recunosc, imaginea e destul de amuzantă. Mi-aş fi dorit doar să fie-n culori, să poţi vedea diferenţa între toate nuanţele alea de roz, alb şi albastru. De-segregarea toaletelor, aşa trebuia să-i zică.

Titlu mare însă zice-aşa: *Veniţi, luaţi loc!* Nici pomeneală de articol pe lângă fotografie. Doar poza şi o explicaţie scrisă mărunt: *Casa lui Hilly şi William Holbroock, din Jackson, Mississippi, a oferit ieri o privelişte de zile mari.*

Şi nu vreau să zic că nimica nu se-ntâmplă în Jackson, Mississippi. Vreau să zic că nimica nu se-

ntâmplă în toate Statele astea Unite ale Americii. Lottie Freeman, care lucrează la reşedinţa guvernatorului şi citeşte toate ziarele naţionale, mi-a zis c-a văzut poza până şi-n secţiunea Diverse de la *New York Times*. Şi sub fiece poză scrie: *Casa lui Hilly şi William Holbroock, din Jackson, Mississippi*.

În săptămâna ce urmează, e multe vorbe schimbate la telefon la Leefolt acasă, coniţa Leefolt dă din cap de nu se mai opreşte în timp ce coniţa Hilly îi face capu calendar. O parte din mine vrea să râdă de toate toaletele alea, da altă parte bufneşte în plâns. E un risc grozav pen donşoara Skeeter, s-o întărâte în halu ăsta pe coniţa Hilly. Se-ntoarce astă-seară de la Natchez şi nădăjduiesc să mă sune. Zic zău c-acu înţeleg de ce-a plecat.

Miercuri dimineaţă încă tot n-am veşti de la coniţa Skeeter. M-apuc de călcat în sufragerie. Coniţa Leefolt vine-acasă însoţită de coniţa Hilly şi amândouă s-aşează la masa lungă de oaspeţi. N-am mai văzut-o pe coniţa Hilly aici de dinainte de povestea cu toaletele. Dau teveu mai încet şi ciulesc urechea.

— Uite. Despre asta îţi ziceam.

Coniţa Hilly flutură o cărţulie deschisă. Îşi plimbă degetul peste rânduri. Coniţa Leefolt dă din cap a mirare.

— Ştii ce-nseamnă asta, nu? Că vrea să schimbe legile astea. Altfel de ce le-ar mai căra după ea?

— Nu-mi vine să cred, zice coniţa Leefolt.

— Nu pot să demonstrez că ea a pus toaletele alea în curtea mea. Dar asta – înalţă cărţulia şi-o bate cu palma – asta e o dovadă clară că pune ea ceva la cale. Şi am de gând să-i spun asta şi lui Stuart Whitworth.

— Dar oficial nu mai sunt împreună.

— Ei bine, tot nu strică să ştie. În cazul în care i-ar da prin gând să se mai vadă cu ea. Şi de dragul carierei senatorului Whitworth.

— Dar poate chiar a fost o greşeală nevinovată. Poate chiar…

— Elizabeth.

Hilly îşi încrucişează braţele pe piept.

— Nu vorbesc acum despre toalete. Vorbesc despre legile acestui stat minunat. Aş vrea să te-ntrebi cu sinceritate: ai vrea ca Mae Mobley să stea lângă un negrişor la orele de engleză?

Coniţa Hilly mă priveşte pe furiş. Io îmi văd de călcat. Îşi coboară vocea, da n-a fost niciodată prea bună la vorbitu-n şoaptă.

— I-ai vrea pe cioroi să-ţi fie vecini? Să te pişte de fund când treci strada?

Mă uit cu coada ochiului şi văd cum coniţa Leefolt începe să priceapă. Se-ndreaptă de spate, e de-acuma ţeapănă ca o adevărată doamnă.

— William a făcut o criză când a văzut ce-a făcut casei noastre, şi nu pot să murdăresc şi mai mult numele familiei prin asociere cu ea. Nu cu alegerile astea bătând la uşă. Deja am întrebat-o pe Jeanie Caldwell dacă nu vrea să-i ia locul lui Skeeter în clubul de bridge.

— Ai izgonit-o din clubul de bridge?

— De bună seamă că da. Şi mă gândesc s-o dau afară şi din Ligă.

— Dar poţi s-o faci?

— Sigur că pot. Dar am decis că-i mai bine s-o las să se afişeze la întâlnire şi să vadă singură în ce hal s-a compromis.

Coniţa Hilly dă din cap.

— Trebuie să priceapă că nu poate continua aşa. Adică, una e ce merge în preajma noastră, alta-i ce merge printre străini, pentru că acolo va da de necaz.

— I-adevărat, zice coniţa Leefolt. Sunt câţiva rasişti în oraşul ăsta.

Coniţa Hilly dă din nou din cap, aprobator.

— O, da, sunt peste tot.

După o vreme se ridică şi pleacă împreună, cu maşina. Mă bucur tare că nu mai trebuie să le văd

feţele pentru o vreme.

La amiază, domnu Leefolt se-ntoarce pentru prânz, ceea ce-i cam neobişnuit. S-aşează la măsuţa mică, cea pentru micu dejun.

— Aibileen, îmi pregăteşti, te rog, ceva pentru prânz?

Ridică ziaru şi-l deschide.

— Aş mânca o friptură de vită.

— Da, domnu.

Îi aşez în faţă un şervet şi tacâmuri. E înalt şi slăbănog de-a dreptu. Nu mai e mult şi-o să fie chel ca-n palmă. De-abia de mai are o cununiţă de păr pe laturi, da creştetu-i e deja gol.

— Rămâi s-o ajuţi pe Elizabeth cu bebeluşul după ce o să nască? mă-ntreabă, în vreme ce citeşte ziaru.

De-obicei nici nu mă bagă în seamă.

— Da, domnu, zic.

— Te-ntreb pentru c-am auzit că-ţi place să te tot muţi.

— Da, domnu, zic.

E adevărat. Cele mai multe slujnice stau cu aceeaşi familie o viaţă-ntreagă, da nu io. Io am motivele mele să plec de-ndată ce pruncii se fac de opt-nouă ani. Mi-a trebuit câteva slujbe până să-nţeleg asta.

— Io lucrez mai bine cu ăia micii.

— Deci nu te consideri chiar o slujnică, mai degrabă un soi de doică pentru copii.

Lasă ziarul jos şi mă priveşte.

— Eşti, cum ar veni, o specialistă, ca mine.

Nu spun nimica, doar dau din cap.

— Vezi, şi eu mă ocup doar de taxele firmelor, nu de taxele fiecărui individ.

Încep să mă neliniştesc. Asta-i a mai lungă discuţie pe care-am purtat-o, şi-s aici de trei ani de zile.

— Trebuie să fie greu să-ţi găseşti de lucru de fiecare dată când copiii cresc şi încep să meargă la şcoală.

— De-obicei se găseşte ceva.

Nu mai zice nimica, aşa că-mi văd de-ale mele şi scot friptura din cuptor.

— Bănuiesc că trebuie să ai tot timpul referinţe bune, dacă tot schimbi slujbele atât de des.

— Da, domnu.

— Am auzit c-o ştii pe Skeeter Phelan. Vechea prietenă a lui Elizabeth.

Rămân cu capul plecat. Foarte încet, încep să feliez, feliez, feliez friptura aia. Inima cred că-mi bate de-acuma cu o sută de kilometri pe oră.

— Mai îmi cere uneori sfaturi de curăţenie. Pentru rubrica de la ziar.

— Chiar aşa? mă întreabă domnu Leefolt.

— Da, domnu. Sfaturi de curăţenie.

— Nu vreau să mai vorbeşti defel cu femeia aia, nici despre curăţenie, nici să-i dai bineţe, nici nimic, m-ai înţeles?

— Da, domnu, şoptesc, întrebându-mă ce ştie omu ăsta.

Domnu Leefolt deschide din nou ziaru.

— Vreau carnea aia într-un sandviş. Şi pune puţină maioneză deasupra. Nu-l vreau prea uscat.

Seara, io şi Minny şedem la masa mea din bucătărie. Mâinile-au început să-mi tremure de azi după-amiază şi nici că s-au oprit de-atuncea.

— Urâţenia aia de aln nebun, zice Minny.

— Mi-ar fi plăcut să ştiu ce gândeşte.

Se aude-un ciocănit la uşa din spate şi ne uităm una la alta. Numa o persoană bate la uşa mea aşa, restu intră fără să mai aştepte. Deschid şi iat-o pe donşoara Skeeter.

— Minny-i aicea, îi şoptesc, peri că-i întotdeauna mai sigur să ştii dinainte când păşeşti în aceeaşi încăpere cu Minny.

Mă bucur că-i aicea. Am atâtea de multe să-i zic, că nici nu ştiu de un să-ncep. Da-s surprinsă când văd ceva, aşa, ca o umbră de zâmbet, pe chipu lu donşoara Skeeter. Cred că încă n-a apucat să stea de vorbă cu coniţa Hilly.

— Bună seara, Minny, zice de cum păşeşte înăuntru.

Minny se uită peste ea, la fereastră.

— Bună seara, donşoară Skeeter.

Nainte s-apuc a deschide gura, donşoara Skeeter s-aşează şi-ncepe să turuie.

— Mi-au venit nişte idei cât am fost plecată. Aibileen, mă gândesc că trebuie să începem cu capitolul tău – zice, şi scoate nişte hârtii din geanta ei roşie – şi pe urmă îl înlocuim pe cel al Louveniei cu cel al lui Gertrude, pentru că nu vrem trei poveşti dramatice una după alta. La mijloc ne mai putem gândi, dar, Minny, sunt sigură că partea ta ar trebui să închidă cartea.

— Donşoară Skeeter, zic, am câteva… lucruşoare să-ţi spun.

Io şi cu Minny ne uităm una la alta.

— E cam timpu să plec, zice Minny şi se încruntă de parcă, dintr-o dată, i-ar fi greu să şadă pe scaun.

O ia spre uşă, da în drum o atinge uşurel pe umăr pe donşoara Skeeter, da fără s-o privească, ca şi cum nici n-a făcut-o. Şi p-ormă dusă-i.

— Ai fost plecată din oraş o vreme, donşoară Skeeter.

Îmi masez gâtu ţeapăn. P-ormă îi spun cum coniţa Hilly a scos cărţulia şi i-a arătat-o lu coniţa Leefolt. Şi numa Dumnezeu ştie ce alte zvonuri a mai răspândit prin târg. Donşoara dă din cap şi zice:

— Cu Hilly mă descurc eu. Asta nu te implică nici pe tine, nici pe celelalte slujnice şi nici cartea.

P-ormă îi zic de domnu Leefolt, cum mi-a pus în vedere să nu mai vorbesc cu ea, nici despre curăţenie, nici despre nimica. N-aş vrea să-i vorbesc despre toate astea, da tot o să le audă, aşa că mai bine să le-audă întâi de la mine.

M-ascultă cu atenţie, îmi pune câteva întrebări. Când termin, zice:

— Raleigh face pe grozavul. Dar va trebui să fiu mult mai atentă când o vizitez pe Elizabeth. N-o să mai dau prin bucătărie.

Realizez că încă nu-nţelege pe deplin ce se petrece. În ce belea a intrat cu prietenele ei. Cât de speriate s-ar cuveni să fim acuma. Îi spun cum coniţa Hilly a zis c-o lasă să se facă de râs la Ligă. Îi spun cum a dat-o afară din clubu de bridge. Îi spun cum coniţa Hilly a zis că-i va zice şi lu domnu Stuart, doar aşa, ca să fie sigură că n-o să aibă nicio „înclinaţie” să repare relaţia.

Skeeter îşi fereşte privirile, încearcă să zâmbească.

— Oricum nu îmi mai pasă de poveştile alea vechi.

Mă doare inima când o văd cum încearcă să râdă. Peri că ne pasă. Undeva, în străfunduri, albi sau negri, la toţi ne pasă.

— Am vrut doar… m-am gândit că-i mai bine să afli de la mine decât din gura târgului, îi zic. Aşa, să ştii ce te-aşteaptă. Şi să fii pregătită.

Îşi muşcă buzele, dă din cap.

— Mulţumesc, Aibileen.

CAPITOLUL 23

Vara se rostogoleşte pe urmele noastre ca un buldozer care tasează asfaltul încins. Vine luna august şi orice persoană de culoare din Jackson se instalează în faţa oricărui teveu pe care-l poate găsi, cu ochii pe Martin Luther King care şade în capitoliu nostru şi ne zice că are un vis. Io mă uit la teveu în subsolu de la biserică. Chiar reverendu nostru, Johnson, e dus acolo şi mă trezesc scotocind printre chipurile din

mulţime, doar-doar îl văd şi pe el. Nu-mi vine să cred câţi oameni e duşi acolo, două sute cinzeci *de mii!* Şi-acu vine partea şi mai interesantă: şaij de mii e *albi*!

— Mississippi şi restu lumii e două lucruri diferite, zice pastoru şi noi dăm cu toţii din cap că aşa e.

Trecem şi prin august, şi prin septembrie, şi de fiece dată când o văd pe coniţa Skeeter e tot mai slabă, c-o privire tot mai hăituită. Încearcă să zâmbească de parcă n-ar fi mare scofală, de parcă nu i-ar fi greu fără prietenele la care obişnuia să meargă.

În octombrie, coniţa Hilly şade la masa de oaspeţi a lu coniţa Leefolt. Coniţa Leefolt e cu burta atât de mare că de-abia dacă se mai poate concentra. Coniţa Hilly are o blană înfăşurată în juru gâtului, chiar dacă afară să tot fie vreo douăj de grade, îşi ridică deştu mic de pe cana de ceai şi zice:

— Skeeter s-a crezut tare deşteaptă când mi-a trimis toaletele alea în faţa casei. Ei bine, în cele din urmă s-au dovedit de folos. Am instalat deja trei dintre ele în câteva garaje şi şoproane. Până şi William zice acum c-au fost o binecuvântare mascată.

N-am de gând să-i zic lu coniţa Skeeter partea asta. C-a sfârşit ajutând cauza împotriva la care s-a luptat. Da p-ormă îmi dau seama că nici nu mai contează, fincă zice coniţa Hilly:

— M-am hotărât să-i scriu lui Skeeter un bileţel de mulţumire. Să-i zic cum ne-a ajutat să implementăm proiectul mai repede decât visam.

De când coniţa Leefolt e aşa de ocupată cu făcutul hainelor pentru viitoru bebeluş, io şi Mae Mobley ne petrecem mai toată ziulica împreună. S-a făcut prea mare pentru mine s-o pot căra în braţe, sau poate io m-am făcut prea mare, nu ştiu. Încerc însă să-i dau cât de multe îmbrăţişări apuc.

— Haide să-mi zici povestea mea secretă, îmi zice, cu gura pân la urechi.

De-acuma, povestea secretă e primu lucru pe care vrea să-l audă de cum intru-n casă. Poveştile secrete-s alea pe care le născocesc de una singură.

Da p-ormă apare coniţa Leefolt, cu poşeta agăţată de braţ, gata de plecare.

— Mae Mobley, trebuie să plec. Vino s-o îmbrăţişezi pe Maman.

Mae Mobley nici că se clinteşte.

Coniţa Leefolt stă cu mâna-n şold, aşteptând-o pe dulceaţă.

— Du-te, Mae Mobley, îi şoptesc.

Îi dau un ghiont, se urneşte şi-o îmbrăţişează cu putere pe Maman, uşurel disperată, da coniţa Leefolt deja îşi caută după chei în poşetă, cât să-i reteze entuziasmu. Da nici asta nu pare s-o deranjeze pe Mae Mobley ca pe vremuri, şi de asta-i şi mai greu de privit.

— Haide, Aibee, îmi zice Mae Mobley după ce i-a plecat mama. E timpu pentru povestea secretă.

Mergem la ea-n cameră, unde ne place de-obicei să şedem. Mă aşez în scaunu mare şi ea-mi sare-n braţe, zâmbeşte şi ţopăie niţel, fericită.

— Spune-mi, spune-mi despre învelitoarea maro. Şi despre cadou.

E atât de agitată, că se zbate ca o zvârlugă. Trebuie să-mi sară jos din poală, se zbate un piculeţ s-o facă. P-ormă se caţără înapoi.

Asta-i povestea ei preferată, pen c-atunci când i-o zic are parte de două cadouri dintr-o dată. Iau învelitoarea maronie din punga de hârtie a băcăniei Piggy Wiggley şi înfăşor în ea ceva, un nimic, o bomboană, să zicem. P-ormă folosesc drept învelitoare hârtia albă de la farmacia Cole şi înfăşor în ea o bomboană exact la fel. Ia foarte-n serios povestea asta, că nu învelitoarea, nu culoarea contează, ci ceea ce-i înăuntru.

— Zicem altă poveste astăzi, îi zic, da mai întâi mă ridic şi ciulesc puţin urechea, cât să fiu sigură că nu se-ntoarce coniţa Leefolt finc-a uitat ceva.

Terenu-i liber.

— Azi o să-ţi spun povestea cu extraterestru.

Adoră poveştile cu extratereştri. Programu ei preferat de la teveu e „Marţianul meu favorit”. Scot la iveală antenele de le-am meşterit aseară din staniolu de la ciocolată şi ni le-aşez la amândouă pe creştet.

O pereche pentru ea, o pereche pentru mine. Arătăm ca o pereche de nebune cu chestiile astea pe cap.

— Într-o bună zi, un marţian foarte înţelept a venit pe Pământ să ne-nveţe una, alta, îi zic.

— Marţian? Cât de mare?

— O, de vreo doi metri.

— Şi cum îl cheamă?

— Marţian Luther King.

Trage adânc aer în piept şi-şi sprijină căpşoru de umăru meu. Pot să-i simt inimioara de trei anişori luându-se la-ntrecere cu a mea, zburătăcind ca un roi de fluturi pe uniforma mea albă.

— Era un marţian foarte de treabă, domnu ăsta King. Arăta întocmai ca noi, cu nas, gură, păr pe cap, atâta numa că, uneori, oamenii se holbau la el ca la o ciudăţenie şi, alteori, ei bine alteori oamenii erau de-a dreptu răi cu el.

Aş putea intra în tot buclucu din lume cu poveştile astea, mai cu seamă dacă află coniţa Leefolt. Da Mae Mobley ştie că astea-s poveştile noastre „secrete”.

— De ce Aibee? De ce erau răi cu el? mă-ntreabă.

— Peri că era verde.

Az-dimineaţă, de două ori a sunat telefonu la coniţa Leefolt şi de două ori l-am ratat. Prima oară peri că fugeam s-o prind pe Cocuţa, care alerga-n fundu gol prin curte, a doua oară pen că tocmai eram la toaleta din gară, iar de când coniţa Leefolt e trei – da, TREI – săptămâni întârziată cu naşterea, nu m-aştept să dea fuguţa la telefon. Da nici nu m-aşteptam să mă muştruluiască pe mine fincă n-am ajuns. Doamne, s-ar fi cuvenit să-mi dau seama încă de când m-am dat jos din pat.

Aseară, io şi donşoara Skeeter am lucrat la poveştile noastre pâri la doişpe far-un sfert. Sunt frântă, da măcar am ajuns la numărul opt şi-asta înseamnă că mai avem patru de făcut. Termenu limită e pe cinci ianuarie şi nu ştiu dac-om izbuti.

E deja a doua săptămână din octombrie, aşa că-i rându lu coniţa Leefolt să găzduiască clubu de bridge. S-a schimbat totu de când i-au dat papucii lu donşoara Skeeter. De-acu e coniţa Jeanie Caldwell, care le zice la toţi „drăguţă”, şi coniţa Lou Anne, de i-a luat locu lu coana Walter, şi toate e politicoase de nu mai pot şi ţepene, şi toate e de acord cu toate pentru două ore. Nu mai e nicio distracţie să le-asculţi.

Torn în pahare ultima tură de ceai cu gheaţă când soneria de la intrare face DING-DONG! Dau fuguţa la uşă, să vadă coniţa Leefolt că degeaba m-acuză c-aş fi înceată.

Când o deschid, primu cuvânt care-mi vine-n minte e ROZ. N-am mai văzut-o, da am povestit destule cu Minny ca să ştiu că-i ea. Cine altcineva pe-aici ar încerca să înghesuie nişte sâni atât de mari într-o bluză atât de strâmtă?

— Hei, bună, zice, şi-şi plimbă limba peste buzele pline de ruj lipicios.

Îşi ridică mâna şi cred că vrea să-mi întindă ceva. O-ntind şi eu pe-a mea, să iau orice-o avea de dat, da mă trezesc cu o strângere de mână caraghios de uşoară.

— Numele meu e Celia Foote şi am venit s-o văd pe madame Elizabeth Leefolt, te rog.

Sunt atât de năucită de tot rozu ăsta, că-mi ia ceva timp pâri să-mi dau seama cât de rău se poate sfârşi asta. Şi pentru Minny. A fost de multişor, da minciuna a rămas minciună.

— Io… ea…

I-aş spune că nu-i nimenea acasă, da masa de bridge e la nici cinci paşi îndărătu meu. Mă uit peste umăr şi le văd pe toate doamnele holbându-se la uşă cu gura deschisă, parc-ar vrea să prindă muşte. Coniţa Caldwell îi şopteşte ceva lu coniţa Hilly. Coniţa Leefolt se căzneşte să se ridice de pe scaun şi să-şi lipească un zâmbet pe buze.

— Bună, Celia, zice coniţa Leefolt. A trecut ceva timp de când nu ne-am mai văzut.

Coniţa Celia îşi drege vocea şi zice puţintel prea tare:

— Bună, Elizabeth. Am venit astăzi pe la tine ca să… Pleoapele îi fâlfâie îne-o dată, când se uită la masa unde şade cucoanele.

— O, nu, v-am întrerupt. O să… o să vin altă dată.

— Nu, nu, cu ce te pot ajuta? întreabă coniţa Leefolt.

Coniţa Celia trage aer în pieptul din bluza aia roză şi strâmtă şi, pentr-o secundă, cred că ne-am imaginat cu toatele că plesneşte cu siguranţă.

— Am venit să-mi ofer ajutorul pentru Balul de Caritate. Coniţa Leefolt zâmbeşte şi zice:

— O, vai, eu…

— Sunt chiar pricepută la aranjamente florale, vreau să zic că toata lumea zice asta în Red Hill, până şi slujnica mea spune la fel, chiar după ce zice că-s cea mai groaznică bucătăreasă pe care-a văzut-o vreodată.

Chicoteşte, iar mie-mi sare inima din piept când aud cuvântu *slujnică*. P-ormă redevine serioasă.

— Dar pot scrie adresele pe scrisori şi pot pune timbrele şi… Coniţa Hilly se ridică de la masă şi se apleacă uşurel înainte.

— Nu mai avem nevoie acum de ajutor, Celia, dar am fi încântate dacă tu şi Johnny aţi veni la Balul de Caritate.

Coniţa Celia zâmbeşte şi arată într-atâta de recunoscătoare c-ar putea frânge inima oricui. Oricui, care are una.

— O, mulţumesc, zice. Vă *iubesc*.

— Are loc într-o vineri seară, pe 29 noiembrie, la…

— … hotelul Robert E. Lee, îi sfârşeşte coniţa Celia vorbele. Ştiu totul despre bal.

— Ne-am bucura să-ţi putem vinde câteva bilete. Johnny va veni şi el, nu-i aşa? Du-te şi adu nişte bilete, Elizabeth.

— Şi dacă e ceva la care pot ajuta…

— Nu, nu e cazul, zâmbeşte Hilly. Am avut noi grijă de toate.

Coniţa Leefolt se-ntoarce cu un plic. Pescuieşte dinăuntru două bilete, da p-ormă coniţa Hilly îi smulge plicu din mână.

— Dacă tot eşti aici, Celia, de ce nu cumperi câteva bilete şi pentru prieteni?

Coniţa Celia mai că-ngheaţă pentru o clipă.

— Hmm, sigur.

— Ce zici de zece? Tu, Johnny şi încă opt prieteni. Aşa, veţi avea o masă întreagă doar pentru voi.

De-acu, coniţa Ceha zâmbeşte într-atât de tare că-ncepe să tremure.

— Cred că două ne-ajung.

Coniţa Hilly scoate două bilete şi-i întinde plicu lu coniţa Leefolt care merge să-l pună la loc.

— Stai numai să scriu cecul. Am noroc că tocmai azi am carnetul ăsta cu mine. I-am promis slujnicei mele, Minny, că fac nişte cumpărături, dacă tot sunt în oraş.

Coniţa Celia se luptă să scrie cecu pe genunchi. Stau neclintită, rugându-mă Domnului să nu fi auzit coniţa Hilly ce-a zis. Îi întinde cecu, da coniţa Hilly e deja încruntată toată, încercând să priceapă.

— Cine? Cine-ai zis că ţi-e slujnică?

— Minny Jackson. O, la naiba! mai strigă coniţa Celia şi-şi astupă gura cu mâna. Elizabeth m-a pus să jur că n-o să zic că mi-a recomandat-o şi uite-mă cum m-a luat gura pe dinainte.

— Elizabeth ţi-a… recomandat-o pe Minny Jackson?

Coniţa Leefolt se-ntoarce din dormitor.

— Aibileen, s-a trezit. Du-te şi ia-o acum. Cu spatele ăsta, nu pot ridica nici măcar o pilă de unghii.

Dau fuga în domitoru lu Mae Mobley, dai de cum intru, văd c-a adormit la loc. Mă-ntorc fuguţa-n sufragerie. Coniţa Hilly tocma trânteşte uşa din faţă.

Coniţa Hilly s-aşează, arată de parcă numa ce-a-nghiţit pisica ce-a mâncat canarul

— Aibileen, zice coniţa Leefolt, du-te şi fă odată salata aia, că ni s-au lungit urechile.

Merg în bucătărie. Când mă-ntorc, farfuriile de salată clănţăne pe platou ca nişte dinţi.

— … adică aia care i-a furat mamei tale argintăria şi…
— … şi-am crezut că toată lumea în oraşul ăsta ştie că cioara aia e o hoaţă…
— … n-aş recomanda pe cineva ca ea în ruptul capului…
— … vezi ce-a ticluit? Cine crede ea că…?
— Să mor şi tot lămuresc chestia asta, zice coniţa Hilly.

Minny

CAPITOLUL 24

Stau la chiuveta din bucătărie, aşteptând-o pe coniţa Celia. Cârpa de-o frământ în mână e de-acu ferfeniţă. Nebuna aia de femeie s-a trezit dis-de-dimineaţă, şi-a luat a mai strâmtă bluziţă roz de-o are – ceea ce nu-i de colea – şi-a strigat:

— Plec până la Elizabeth Leefolt. Chiar acuma, Minny, până nu-mi pierd curajul.

Şi dusă a fost, în Bel Aire-u ei decapotabil, cu fusta-i fâlfâind prinsă-n uşă.

Am fost neliniştită până a sunat telefonu. Aibileen sughiţa de supărare. Coniţa Celia nu numa că le-a zis la cucoane că alde Minny Jackson lucrează pentru ea, da le-a mai şi informat că nimenea alta decât coniţa Leefolt m-a „recomandat”. Şi asta-i cam tot ce-a putut auzi Aibileen. Să le tot ia găinilor ăstora cotcodăcitoare vreo cinci minute pân să le pice fisa.

Aşa că, deocamdată, nu pot decât să stau şi s-aştept. S-aştept, Unu, să aflu dacă a mai bună prietenă a mea din lume a fost dată afară peri că mi-a găsit de lucru. Şi Doi, s-aflu dacă coniţa Hilly i-a zis lu coniţa Celia toate minciunile alea cum că-s o hoaţă. Şi Doi Jumate, s-aflu dacă coniţa Hilly i-a zis lu coniţa Celia cum m-am răzbunat pentru toate minciunile alea că-s o hoaţă. Nu-mi pare câtuşi de puţin rău pentru Lucrul Ăla Groaznic pe care i l-am făcut. Dă de când coniţa Hilly şi-a aruncat slujnica-n puşcărie să putrezească acolo, mă-ntreb ce mi-ar putea face mie.

De-abia pe la patru şi zece, la o oră bună după ce trebuia să fiu plecată, văd în sfârşit maşina lu coniţa Celia parcându-se pe aleea din faţă. Chicoteşte în drum spre casă, parcă s-ar gândi la ce urmează să zică. Îmi trag mai sus ciorapii.

— Minny, e atât de târziu, îmi strigă din uşă.

— Ce s-a-ntâmplat la coniţa Leefolt?

Întreb de-a dreptu, nu mai fac pe mironosiţa. Vreau să ştiu.

— Pleacă, te rog! Johnny poate veni acasă în orice clipă!

Mă împinge spre spălătorie, unde-mi ţin lucrurile.

— Vorbim mâine, îmi zice.

Da uite că astăzi mai degrabă aş mai sta, s-aud ce-a zis coniţa Hilly despre mine. Să afli că slujnica ta e o hoaţă e ca şi cum ai afla că învăţătoru copilului tău e vreun pervers. Nu mai stai să vezi dacă-s nevinovaţi sau nu, doar te descotoroseşti naibii de ei.

Da coniţa Celia nu-mi zice nimica. Mă goneşte, doar ca să nu-şi strice minciuna aia mai răsucită decât un covrig. Domnu Johnny ştie despre mine. Coniţa Celia ştie că domnu Johnny ştie despre mine. Da domnu Johnny nu ştie de coniţa Celia că ştie că el ştie. Şi iac-aşa, din cauza încurcăturii ăsteia ridicole, io tre să plec pe la patru şi zece, şi să mă perpelesc toată noaptea întrebându-mă ce i-o fi spus coniţa Hilly despre mine.

A doua zi dis-de-dimineaţă, nainte să plec la lucru, Aibileen mă sună acasă.

— Am sunat-o pe biata Fanny cu noaptea-n cap, c-am ştiut c-o să te perpeleşti.

Biata Fanny e noua slujnică la coniţa Hilly. S-ar cuveni să-i zicem nebuna de Fanny, peri că lucrează acolo.

— Le-a auzit pe coniţa Hilly şi pe coniţa Leefolt vorbind între ele că tu ai născocit toată povestea cu recomandarea ca să-ţi dea coniţa Celia slujba asta.

Ufff. Respir mai uşurată.

— Mă bucur că măcar nu te-am băgat în belea, zic.

Totuşi, asta înseamnă că, de-acu, coniţa Hilly mă face *şi* mincinoasă, *şi* hoaţă.

— Nu mai avea tu grija mea, zice Aibileen. Mai bine vezi să nu mai discute coniţa Hilly cu cucoana ta.

Când ajung la muncă, coniţa Celia dă să iasă în fugă pe uşă, să meargă să-şi cumpere o rochie pentru Baiu de Binefacere de luna viitoare. Zice că vrea să fie prima-n magazin. Nu-i ca pe vremurile când era însărcinată. Acu de-abia aşteaptă s-o zbughească pe uşă.

Merg până-n curtea din spate şi m-apuc să şterg şezlongurile. Pasările zburătăcesc toate când mă văd, zgâlţâind tufa de camelii. Coniţa Celia mă tot bate la cap să iau florile astea acasă. Da ştiu io cameliile astea. Aduci un buchet în casă, te minunezi ce proaspete arată, de parcă mişcă, da de cum te-apleci să le miroşi, bagi de seamă că ţi-ai adus în casă un cuib de gângănii.

Aud cum se rupe-o creangă în spatele tufişului, apoi încă una. Mă chircesc pe dinăuntru, stau nemişcată. Suntem la dracu n praznic şi, dacă aş striga, n-ar fi nimenea să m-audă pe-o rază de kilometri. Trag cu urechea, da nu mai aud nimica. Îmi zic c-or fi nălucirile rămase de când tot îl aşteptam pe domnu Johnny s-apară pe nepusă masă. Sau poate c-am luat-o razna de-aseară, de când am lucrat cu donşoara Skeeter la carte. Sunt întotdeauna mai neliniştită după ce mă-ntâlnesc cu ea.

Până la urmă mă las păgubaşă, şi merg să curăţ scaunele de pe lângă piscină, strâng revistele cu filme şi şerveţelele lăsate de puturoasa asta pretutindeni. În casă, sună telefonu. N-ar trebui să răspund, de vreme ce coniţa Celia vrea să ţină secretu ăla baban cu domnu Johnny. Da nu-i acasă, şi-ar putea să fie Aibileen, cu mai multe noutăţi. Merg în casă, trag uşa după mine.

— Rezidenţa lu coniţa Celia, zic.

Doamne, dă să nu fie chiar coniţa Celia.

— La telefon Hilly Holbrook. Cu cine vorbesc?

Sângele-mi fuge cu totu din creştet până-n călcâie. Sunt ca o scoică goală pentru vreo cinci secunde.

Îmi cobor vocea, vorbesc mai gros, să nu mă recunoască.

— Aici e Doreena, slujnica lu coniţa Celia.

Doreena? Ce m-a apucat să folosesc numele lu soru-mea?

— Doreena. Credeam că Minny Jackson e slujnica lui madam Foote.

— Ea… nu mai e.

— Zău? Dă-mi-o pe doamna Foote la telefon.

— E… plecată din oraş. Pe… coastă. Pentr-o… ăăă…

Mintea mea pedalează cu o mie de kilometri pe oră, încercând să născocească detalii.

— Cât stă?

— Muuult.

— Ei bine, când se-ntoarce, spune-i c-a sunat-o Hilly Holbrook, Emerson şaizeci şi opt, patruzeci.

— Da, doamnă, îi spun.

Cam în vreo sută de ani.

Rămân agăţată de tăblia mesei, aşteptând să mi se mai domolească galopul inimii. Nu-i vorbă că, dacă-şi pune mintea, coniţa Hilly nu mă poate găsi. Adică, ar putea foarte bine s-o caute pe Minny Jackson de pe Tick Road în cartea de telefon şi-mi află adresa. Şi nu-i nici vorbă că n-aş putea să-i zic lu coniţa Celia ce s-a-ntâmplat cu-adevărat şi că nu-s o hoaţă. S-ar putea foarte bine chiar să mă creadă. Da Lucru Ăla Groaznic dă totu peste cap.

Patru ore mai târziu, coniţa Celia intra în casă cu patru cutii uriaşe, clădite una peste ailaltă. Îi dau o mână de-ajutor să le care-n dormitor şi p-ormă trag cu urechea, s-aud dacă sună la cuconetul din Societatea Doamnelor, cum are obiceiu în fiece zi. Cum m-aşteptam, o aud că ridică receptoru. Da-l pune imediat înapoi în furcă. Nebuna a verificat doar dacă are ton, în caz că cineva ar avea de gând s-o sune.

Chiar de-i deja mijlocu lu octombrie, vara încă ne zăpăceşte de cap, ca un uscător de rufe. În curtea lu coniţa Celia, iarba e încă verde-proaspăt. Florile portocalii încă zâmbesc ca nătângele-n soare. Şi-n fiece noapte, blestemaţii de ţânţari ies la vânătoare de sânge, absorbantele mele pentru transpiraţie s-au scumpit cu trei cenţi cutia, iar ventilatoru şi-a dat obştescu sfârşit pe podeaua din bucătărie.

În dimineaţa asta de octombrie, la trei zile după telefonu de la coniţa Hilly, ajung la lucru cu o juma de oră mai devreme. Am pus-o pe Sugar să-i trimită pe ăia mici la şcoală. Pun cafeaua măcinată în filtru ăla şmecher, torn apă. Mă sprijin cu dosu de masă. Linişte. Asta mi-am dorit toată noaptea.

Frigideru începe să toarcă din nou. Îmi pun mâna pe el şi-i simt vibraţia.

— Ai venit groaznic de devreme, Minny.

Deschid frigideru şi-mi îngrop capu-nlăuntru.

— Neaţa, zic, şi tot ce pot să gândesc e *nu încă*.

Îmi fac de lucru cu nişte fleici şi oasele mă-nţeapă-n mână. Aplecată cum sunt, inima îmi bate încă şi mai greu.

— Mă gândesc să vă fac, matale şi lu domnu Johnny, nişte grătare. Mă gândesc… să fac…

Da cuvintele ies cu toatele scremute.

— *Minny*, ce s-a întâmplat?

Coniţa Celia a dat cumva târcoale uşii de la frigider, fără să-mi dau seama. Tresar şi mă lovesc de sertar. Tăietura de deasupra sprâncenelor se deschide din nou, sângele fierbinte mă frige ca o lamă. De obicei, la mine, vânătăile nu se văd.

— Draga mea, stai jos. Iar ai căzut?

Îşi propteşte mâinile-n şolduri, peste cămaşa de noapte roz.

— Te-ai împiedicat din nou de cablul de la ventilator?

— Sunt bine, zic, şi-ncerc să mă răsucesc în aşa fel încât să nu mă vadă.

Da coniţa Celia se răsuceşte dimpreună cu mine, cu ochii holbaţi de parcă n-ar mai fi văzut în viaţa ei ceva într-atât de groaznic. O cucoană albă mi-a zis o dată că sângele arată mai roşu la noi, ăştia de culoare. Scot puţină vată din buzunar şi-mi tamponez fruntea,

— E o nimica toată, zic. M-am lovit de cadă.

— Minny, sângerezi. Cred că ai nevoie de nişte copci. Lasă-mă să-l chem pe doctorul Neal.

Apucă telefonu de pe perete, p-ormă-l trânteşte napoi.

— Ah, e în tabără, la vânătoare cu Johnny. Atunci o să-l sun pe doctorul Steiner.

— Coniţă Celia, nu-mi trebe niciun doctor.

— Ai nevoie de îngrijiri medicale, Minny, zice şi apucă din nou receptoru.

Chiar trebe să-i spun asta? O zic, scrâşnind printre dinţi.

— Coniţă Celia, doctorii ăştia albi n-or să se uite vreodată la un colorat.

Pune receptoru-n furcă a doua oară.

Mă-ntorc spre chiuvetă. Mă tot gândesc că *asta nu-i treaba nimănuia, doar vezi-ţi tu de treaba ta*, da problema-i că n-am apucat nici măcar un minuţel de somn. Leroy a urlat la mine toată noaptea, mi-a deşertat borcanu de zahăr în cap, mi-a aruncat ţoalele-n stradă. Adicătelea, e una când Leroy merge la birtu

Thunderbird, da… *oh*. Ruşinea-i într-atât de apăsătoare, încât cred că mă-ngroapă-n pământ. Nu, de-astă dată, Leroy n-a fost la niciun birt. De-astă dată m-a bătut când era treaz.

— Vezi-ţi matale de treabă, coniţă Celia, şi lasă-mă şi pe mine să-mi văd de-a mea, o reped, doar pentru că am nevoie de ceva timp singură.

La-nceput, am crezut că Leroy o fi aflat de munca mea la cartea lu coniţa Skeeter. Era singuru motiv la care mă puteam gândi când îmi trăgea scatoalce. Da n-a suflat un cuvinţel despre asta. Pare-se că mă bătea doar pentru plăcerea de-a o face.

— Minny? mă-ntreabă iar coniţa Celia cu ochii lipiţi de tăietura mea de pe frunte. Eşti sigură că te-ai

pricopsit cu asta-n baie?

Dau drumu la apă, doar de dragu zgomotului.

Îmi aruncă o privire bănuitoare şi mă împunge cu deştu.

— Bine, dar îţi dau o ceaşcă de cafea şi pe urmă te rog să îţi iei liber, da?

Merge la filtru de cafea şi toarnă două ceşti. Îşi pune lapte într-a ei, da p-ormă se-opreşte. Se uită la mine oarecum surprinsă.

— Nu ştiu cum îţi place ţie cafeaua, Minny.

Îmi dau ochii peste cap.

— Ca şi lu matale.

Aruncă două cuburi de zahăr în fiecare cană. Îmi întinde ceaşca şi p-ormă rămâne-aşa, cu privirea pierdută pe fereastra din spate şi fălcile-ncleştate. Încep să spăl vasele rămase de az-noapte, rugându-mă să mă lase-n plata Domnului.

— Ştii, dac-aş fi în locul tău – vorbeşte aproape molcom – i-aş plăti înapoi cu exact aceeaşi monedă.

Spăl vasele-n continuare, da-ncep să pufnesc.

— I-aş zice să se ducă la mama dracului. I-aş arăta eu lui. De fapt…

Îmi ridic privirile, gata să îi arăt eu *dumneaei*, da ochii lu coniţa Celia s-au făcut deja cât cepele şi ea-mi zice pe un ton care-mi dă fiori:

— Va trebui să chem poliţia, Minny.

Trântesc atât de tare cana de masă, că sare cafeaua din ea.

— Ascultă la mine, nu vreau io niciun fel de poliţie…

Arată cu deştu spre geamu din spate.

— E un bărbat. Acolo, afară!

Mă-ntorc şi mă uit într-acolo. Un bărbat – unu gol puşcă – stă pe lângă tufele de azalee. Clipesc să mă conving că nu visez. E înalt, bine clădit, şi alb. Păru castaniu şi lung e încâlcit ca la vagabonzi. Stă cu spatele la noi, la vreo câţiva metri depărtare. Dai chiar dacă stă cu spatele, îmi dau seama cum se distrează singur.

— Cine-i? întreabă în şoaptă coniţa Celia. Ce caută aici?

Bărbatu se răsuceşte, parcă ne-ar fi auzit. Când îl vedem din faţă, rămânem cu gurile căscate. Şi-o ţine de parcă ne-ar oferi un sandviş.

— O… Dumnezeule! exclamă coniţa Celia.

Ochii lui negri sfredelesc fereastra. Zăbovesc asupra mea, după ce lasă o dâră de întuneric pe iarba din spatele casei. Tremur toată. Parcă m-ar cunoaşte pe mine, Minny Jackson. Se holbează la mine rânjind, ca şi cum aş fi meritat fiece zi proastă de care-am avut parte-n viaţă, fiece noapte în care n-am putut lipi geană de geană, fiece lovitură pe care mi-a dat-o Leroy. Meritat cu vârf şi îndesat.

Iar acu începe să-şi lovească pumnu de palma ţinută căuş. Pam. Pam. Pam. De parcă ştie exact ce-mi face. Simt cum rana de deasupra ochilor începe să-mi zvâcnească din nou.

— Trebuie să chemăm poliţia, îmi şopteşte coniţa Celia.

Ochii ei sunt ţintă la telefonu de pe peretele ălălalt, da de clintit, nu se clinteşte.

— Le ia vreo patruşcinci de minte numa până găsesc casa, zic. Pân-atunci are tot timpu din lume să dea năvală peste noi.

Fug la uşa din spate şi trag zăvorul P-ormă ţâşnesc la uşa din faţă şi-o zăvorăsc şi pe aia. Mă aplec când trec prin faţa ferestrei, să nu mă vadă. Stau pe vârfuri şi trag cu ochiu prin gemuleţu de la uşa din spate. Coniţa Celia încearcă şi ea să se zgâiască pe lângă fereastra a mare.

Bărbatu gol puşcă se îndreaptă cu-ncetinitoru spre uşă. Ajunge până la treptele din spate. Încearcă clanţa de la intrare, o zgâlţâie, iar io îmi simt inima zbătându-se să-mi iasă din piept. Ca prin vis, o aud pe coniţa Celia vorbind la telefon:

— Poliţia? Avem o spargere în curs de desfăşurare! E un bărbat! Un bărbat dezbrăcat, gata să între

în…

Mă uit din nou pe gemuleţul de la uşa din spate, taman la momentu la care o piatră trece prin sticlă. Cioburile alea toate mă zgârie pe faţă. Mă depărtez cât pot de repede. Prin fereastra a mare îl văd pe bărbat că se dă înapoi, parc-ar vrea să vadă mai bine pe unde ar mai putea pătrunde-n casă. *Doamne Dumnezeule,* mă trezesc că mă rog, *nu vreau să fac asta, nu mă face să fac asta…*

Din nou, se holbează la noi prin fereastră. Şi ştiu prea bine că nu putem rămâne aici cu braţele-ncrucişate, aşteptând să între el în casă. Tot ce-are de făcut e să spargă unul dintre geamurile alea cât o uşă şi să păşească-nlăuntru.

Doamne, ştiu ce-am de făcut. Trebe să ies şi s-ajung la el nainte să ajungă el la noi.

— Matale stai acilea, coniţă Celia, spun c-o voce tremurândă.

Mă duc şi iau cuţitu de vânătoare a lu domnu Johnny, care-i cu teacă cu tot lângă ursu-mpăiat. Da lama la cuţitu ăsta-i într-atâta de scurtă, că va trebui să fie groaznic de-aproape să-l pot înjunghia, aşa că înşfac şi măturoiu. Mă uit pe geam şi-l văd stând în mijlocu curţii, măsurând casa din priviri. Făcându-şi socotelile.

Deschid uşa din spate şi mă strecor afară. Din partea cealaltă a curţii, omu îmi zâmbeşte, dezvelind o gură în care mai atârnă vreo doi dinţi. Se-opreşte din lovitu palmei cu pumnu şi-ncepe să şi-o frece din nou, monoton, aproape cu gingăşie.

— Încuie uşa, şuier în spate. Şi ţine-o-nchisă.

Aud cum se trage zăvoru-n spatele meu.

Îmi înfig cuţitu-n cordonu de la uniformă şi-nşfac măturoiu cu amândouă mâinile.

— Ia-ţi tălpăşiţa de-acilea, nebunule! strig, da omu nici că se clinteşte.

Fac câţiva paşi mai aproape. Şi-apoi taman asta face şi el şi mă trezesc din nou rugându-mă, *Doamne, apără-mă de albu ăsta despuiat…*

— Am un cuţit la mine, să ştii! strig îne-o dată.

Mai fac câţiva paşi – şi tot aşa mai face şi el. Când ajung la vreo doi metri, deja gâfâi. Ne holbăm unu la altu.

— Măi, da ce cioară grasă eşti, zice pe-o voce mai degrabă piţigăiată, şi şi-o mai freacă o dată.

Trag adânc aer în piept. Şi p-ormă îmi iau avânt şi-l lovesc cu măturoiul Vâââjjj! L-am ratat cu doar câţiva centimetri şi-acu ţopăie de jur împrejur. Mai încerc o dată şi omu o ia la fugă către uşa din spate, unde coniţa Celia stă şi se holbează pe gemuleţ.

— Cioara nu mă poate prinde! Cioara-i prea grasă ca să poa alerga!

Ajunge până la trepte şi m-apucă panica la gându c-ar putea încerca şi reuşi să doboare uşa, da p-ormă se răzgândeşte şi-o ia la fugă de-a lungu curţii, cu cârnatu ăla imens bălăngănindu-i-se în mână.

— Tre să te cărăbăneşti de-acilea, strig, şi simt o durere ascuţită.

Îmi dau seama că tăietura s-a deschis şi mai tare.

Îl fugăresc de lângă tufişuri până la piscină, icnind şi gâfâind. Încetineşte la marginea apei, îl ajung din urmă şi-l lovesc la spate cât mă mai ţin puterile. POC! Băţu se rupe şi capătu de la măturoi zboară prin aer.

— Nu m-a durut!

Îşi agită mâna între picioare, săltându-şi genunchii.

— Vrei să-mi ciuguleşti ciocănitoarea, cioară? Hai, ciuguleşte-mi ciocănitoarea!

Mă reped după el până-n mijlocu curţii, da omu-i prea înalt şi prea iute, iar io încep să fiu tot mai înceată. Loviturile mele cad tot mai aiurea şi-n curând nici măcar nu mai tropăi, darămite să fug. M-opresc, m-aplec în faţă, gâfâind, cu mâna strânsă pe bucata ce-a mai rămas din mătură. Mă uit după cuţit şi bag de seamă că-i DUS!

Îmi ridic ochii şi-atunci, ZBANG! Mă clatin. Ţârâitu e aspru şi zgomotos, şi mă-nmoaie pe dinăuntru. Îmi acopăr urechile, da zbârnâitu-i parcă şi mai puternic. M-a lovit pe partea cu tăietura.

Vine mai aproape şi-mi închid ochii, ştiind prea bine ce urmează să mi se-ntâmple, ştiind c-ar trebui să mă feresc, da ştiind şi că nu pot. Nu mai pot. Unde-i cuţitu? La el? Ţârâitu din ţeastă e un coşmar.

— Să te cari de-aici până nu te omor, aud ca din fundu puţului.

Auzu mi s-a dus pe jumătate şi-abia de mai pot deschide ochii. Io-te-o pe coniţa Celia în cămaşa ei de noapte mătăsoasă şi rozalie. Ţine-n mână un vătrai greu şi ascuţit.

— Cucoana albă vrea să-mi ciugulească şi ea ciocănitoarea?

Îşi flutură mădularu spre ea, şi coniţa se dă mai aproape, încet, ca o pisică. Îmi ţin respiraţia şi mă uit cum omu ţopăie de la stânga la dreapta, râzând şi molfăind la gingiile ştirbe. Da coniţa Celia stă nemişcată.

După câteva clipe, omu începe să se-ncrunte, dezamăgit. Coniţa nu face nimica. Nu agită vătraiul, nu strigă şi nu se-ncruntă. Atunci, omu se uită la mine.

— Da tu? Cioara-i prea obosită ca să…?

— HARŞTI!

Falca omului se mută din loc şi sângele-i ţâşneşte din gură. Se bălăngăne, se-ntoarce şi coniţa Celia îl mai loveşte-o dată, pe partea ailaltă. De parc-ar vrea să-i mute falca la loc.

Omu mai face câţiva paşi, năuc, privind în gol. P-ormă se prăbuşeşte-n iarbă, cu nasu-n ţărână.

— Doamne, i-ai… i-ai făcut felu, îngaim, dai undeva, în spatele minţii mele, o voce mă-ntreabă calm, de parc-am sta la o şuetă, la ceai, asta chiar a fost aievea?

O femeie albă chiar a bătut un alb ca să-mi salveze mie pielea? Sau poate lovitura ăluia mi-a zdruncinat creierii şi-acu zac moartă, lată pe pajişte…

Încerc să-mi limpezesc privirea. Coniţa Celia are un rânjet întipărit pe faţă. Înalţă îne-o dată vătraiul şi PA-RRRAM! de-a dreptu peste dosu picioarelor.

Aşa ceva nu-i aievea, mă gândesc. Totu-i mult prea straniu.

— PA-RRAM!

Acu îl loveşte peste spinare, scoţând un „uf la fiece lovitură.

— Io zic… că-i destul de-acuma, coniţă Celia, zic.

De bună seamă însă coniţa e de altă părere. Oricât de tare-mi ţârâie urechile, tot mai pot auzi pârâitu oaselor, ca la un pui zdrobit cu satârul Mă-ndrept de şale şi-ncerc să mă adun pâri ce n-ajungem la crimă.

— E gata, terminat, coniţă Celia, zic. De fapt – mai zic în vreme ce-ncerc s-apuc vătraiul – s-ar putea foarte bine să fie mort.

Izbutesc în cele din urmă s-o apuc, îi dă drumu, şi-arunc vătraiul cât colo. Coniţa Celia se trage câţiva paşi şi scuipă cu năduf în iarbă. E toată stropită cu sânge pe cămaşa de noapte rozalie mătăsoasă. Materialu i s-a lipit de picioare.

— Nu-i mort, zice coniţa.

— Da nici mult nu mai are, zic.

— Te-a lovit rău, Minny? mă-ntreabă, da continuă să se uite numa la el. Te-a lovit tare?

Pot simţi sângele cum îmi şiroieşte pe tâmplă, da ştiu că-i de la tăietura dinainte, nu de la lovitură.

— Nu pe-atât de tare cât l-ai lovit matale, coniţă, îi spun.

Omu începe să geamă şi sărim amândouă în spate. Culeg de pe jos vătraiul şi rămăşiţa de măturoi, da nu-i dau ei niciuna.

Se răsuceşte pe jumate. Faţa ei e plină de sânge, ochii sunt doar două umflături. Falca i-a sărit din ţâţâni şi, totuşi, face cumva şi se saltă în picioare. P-ormă se îndepărtează clătinându-se jalnic. Stăm nemişcate, uitându-ne cum îşi face loc printre tufe şi-apoi cum dispare printre copaci.

— N-ajunge el prea departe, zic, şi strâng mai bine vătraiu-n mână. L-ai bătut zdravăn de tot.

— Crezi? mă-ntreabă.

— Ca Joe Lewis c-o bâtă de oţel.[35]

Îşi îndepărtează o şuviţă de păr blond de pe faţă şi-arată de parcă pe ea o doare c-am fost io lovită.

Abia atunci îmi trece prin minte c-ar fi cuviincios să-i mulţumesc. Şi-a pus viaţa-n pericol pentru mine, da zic zău, nu-mi găsesc cuvintele. E o situaţie prea nouă pentru cuvinte. Tot ce pot să îngaim e:

— Păreai a naibii de sigură de matale…

— Pe vremuri eram o bătăuşă destul de bună, zice.

Îşi mai aruncă privirea spre pădurice şi-şi şterge palmele de sudoare.

— Dacă m-ai fi cunoscut acu vreo zece ani…

N-are boială pe faţă, păru-i fără de fixativ, cămaşa de noapte arată acum ca un cămeşoi de la ţară. Trage adânc aer pe nări şi pot s-o văd. Văd ţărăncuţa albă care era acu zece ani. Era puternică. N-accepta să mânce rahat, fie ce-o fi.

Coniţa Celia se răsuceşte pe călcâie şi io o urmez în casă. Pe drum, văd cuţitu într-o tufă de trandafiri şi-l înşfac. Doamne, dacă omu ăla punea mâna pe el, acum eram moarte amândouă, în baia de oaspeţi, îmi curăţ tăietura şi-mi pun un bandaj alb. Durerea de cap s-a-ntors. Când ies, o aud pe coniţa Celia vorbind la telefon cu poliţia din Madison.

Mă spăl pe mâini şi mă-ntreb cum o zi care-a-nceput atât de groaznic s-ar putea sfârşi şi mai prost. Pare-se că, uneori, nici măcar de ce e groaznic nu mai ai parte, trebuie să fie şi mai rău de-atât. Încerc să-mi adun minţile la viaţa de zi cu zi. Poate voi sta la soru-mea, Octavia, la noapte, să-i arăt lui Leroy că n-o să-i mai înghit porcăriile. Merg în bucătărie şi pun fasolea la fiert. Pe cine prostesc eu acilea? Ştiu prea bine că diseară o să ajung tot acasă.

O aud pe coniţa Celia terminând de vorbit cu poliţia. Şi p-ormă o mai aud făcând testu ăla jenant, să vadă dacă nu s-a pierdut tonu.

În după-amiaza aia, fac un gest groaznic. Trec cu maşina pe lângă Aibileen, care se-ntoarce pe jos spre casă, de la staţia de-autobuz. Aibileen îmi face cu mâna şi mă prefac că n-o văd pe cea mai bună prietenă a mea, în uniforma ei alb-strălucitoare.

Ajunsă acasă, îmi pun o pungă de gheaţă pe ochi. Copiii nu s-au întors, iar Leroy doarme-n fundu casei. Nu ştiu ce să mă mai fac. Nu ştiu ce să mă fac cu Leroy, nu ştiu ce să mă fac cu coniţa Hilly. Nu mai pun la socoteală c-am fost lovită zdravăn în ureche de-un alb gol-puşcă dis-de-dimineaţă. Aşa că şed, holbându-mă la pereţii uleioşi din bucătărie. Nici măcar pe ăştia nu pot să-i curăţ ca lumea.

— Minny *Jackson*. Eşti de-acum prea cucoană s-o iei şi pe bătrâna ta prietenă Aibileen în maşină?

Oftez şi-mi întorc capu să-mi vadă vânătăile.

— Oo, exclamă.

Îmi întorc privirile la perete.

— Ei bine, dacă tu arăţi aşa, sunt curioasă cum o arăta el.

— Aibileen, zic şi m-aud oftând îne-o dată. N-o să crezi ce zi am avut astăzi.

— Vino pâri la mine. Îţi fac o cafea.

Nainte să ies din casă, îmi scot bandaju ăla care-ţi sare-n ochi şi-l vâr în buzunar împreună cu punga de gheaţă. Pentru unii de pe-acilea, un ochi umflat nu-i nicio scofală. Da io am copii buni, o maşină cu cauciucuri şi-un frigider cu congelator. Sunt mândră de familia mea, iar ruşinea cu ochiu e mai groaznică decât durerea.

O urmez pe Aibileen pe toate scurtăturile şi prin toate curţile din spate, să ocolim privirile indiscrete. Mă bucur că Aibileen mă cunoaşte atât de bine.

În bucătărioara ei, Aibileen pune un ibric de cafea pentru mine şi ceainicu pentru ea.

— Deci ce-ai de gând să faci? mă-ntreabă Aibileen şi ştiu prea bine că e vorba despre tăietura de la ochi.

Nu vorbim acilea de mine lăsându-l în plata Domnului pe Leroy. O mulţime de bărbaţi negri pleacă şi-şi lasă familia ca pe-o pungă de gunoi la ghenă, da nu femeile de culoare, asta nu. Noi tre să ne gândim la copii mai întâi de toate.

— M-am gândit să merg cu maşina pân la soru-mea. Da nu pot lua copiii. Au şcoală.

— Nu-i niciun capăt de ţară dacă lipsesc copiii câteva zile de la şcoală. Nu dac-o faci ca să te aperi.

Îmi pun bandaju la loc şi punga de gheaţă, să mai scadă umflătura până diseară, când m-or vedea copiii.

— I-ai zis lu coniţa Celia c-ai căzut din nou în cadă?

— Da, da de-acuma ştie.

— De unde ştii? Ce-a zis?

— Nu-i ce-a zis, e ce-a făcut.

Şi-i povestesc lu Aibileen cum coniţa Celia l-a bătut pe albu dezbrăcat cu vătraiul, dis-de-dimineaţă. Pare că s-a întâmplat acu vreo zece ani.

— Ia să fi fost bărbatu ăla un negru, acu era mort în iarbă. Poliţia ar fi făcut baraje în toate cinzeştrei statele, zice Aibileen.

— Cum e ea aşa, femeiuşcă, şi cocoţată pe tocurile alea, numa că nu l-a omorât, zic.

Aibileen râde din nou.

— Mai zi-mi o dată cum i-a zis.

— Ciuguleşte-mi ciocănitoarea. Alb nebun.

Tre să m-abţin şi eu să nu râd, să nu mi se deschidă din nou tăietura.

— Doamne, Minny, ţie ţi se-ntâmplă tot felu de chestii.

— Mă-ntreb cum de n-a avut nicio problemă să se apere de nebunu ăla. Da, pe de-altă parte, aleargă după coniţa Hilly ca şi cum abia aşteaptă să fie călcată-n picioare?

Întreb şi io, chit că simţămintele rănite a lu coniţa Celia sunt la coadă pe lista mea de griji. Doar că te face să te simţi mai bine să vorbeşti despre rahatu din viaţa altora.

— Aproape că-mi pare că-ţi pasă, zice Aibileen şi zâmbeşte.

— Chestia-i că nu le vede. *Liniile*. Nici între mine şi ea, nici între ea şi Hilly.

Aibileen soarbe prelung din ceai. Până la urmă, mă uit la ea.

— Şi-acu de ce taci? Ştiu prea bine c-ai o părere despre toate astea.

— O să zici iară *efilosofez*.

— Dă-i bătaie, zic. Nu mi-e mie frică de nicio filosofie.

— Nu-i adevărat.

— Ce zici?

— Vorbeşti de ceva ce nu există.

Mă uit la prietena mea şi dau, neîncrezătoare, din cap.

— Nu numa că liniile alea este, da tu ştii la fel de bine ca mine pe unde se trage ele.

Aibileen scutură din cap.

— Pe vremuri, am crezut şi eu în ele. Da nu mai cred. Liniile alea e în capu nostru. Oamenii precum coniţa Hilly încearcă din răsputeri să ne convingă că ele-s acolo. Da nu-s.

— Io ştiu că ele este, pen că primeşti pedeapsă de fiece dată când le treci. Io, cel puţin, sunt pedepsită.

— Mulţi crede c-atunci când te iei la ceartă cu bărbatu ai trecut linia. Şi că-ţi meriţi pedeapsa. Ce zici de linia asta?

Îmi pironesc privirea-n masă.

— Ştii prea bine că nu de linia asta vorbeam io.

— Pen c-acolo nu-i nicio linie. Doar în capu lu Leroy. Liniile-ntre albi şi negri nu e nici ele. Le-a inventat unii, cu mult timp în urmă. Şi-asta-i valabil şi pentru femeile de la ţară şi cucoanele de la oraş.

Când mă gândesc la coniţa Celia năpustindu-se afară cu vătraiul, când putea, foarte bine, să rămână ascunsă după uşă, nu mai ştiu nici io ce să zic. Am o strângere de inimă. Aş vrea s-o fac să-nţeleagă cum stă treaba cu coniţa Hilly. Da cum să-i explici la o năroadă ca asta?

— Deci vrei să spui că nu-i nicio linie nici între slujnică şi stăpână?

Aibileen scutură iar din cap.

— Astea e doar poziţii, ca pe-o tablă de şah. Cine pentru cine lucrează n-are nicio importanţă.

— Adicătelea nu încalc nicio linie dacă-i zic lu coniţa Celia adevăru, că nu-i destul de bună peri Hilly?

Îmi duc cana la gură. Încerc din răsputeri să-nţeleg asta, da blestemata de tăietură îmi zvâcneşte parcă direct în creier.

— Da stai: dacă-i zic că coniţa Hilly nu e destul de bună pentru ea, asta nu-nseamnă că *este* o linie?

Aibileen râde. Mă bate pe mână.

— Tot ce vreau să zic e că bunătatea n-are graniţe.

— Hmm.

Îmi pun din nou gheaţa pe frunte.

— Mă rog, cred c-o să-ncerc să-i zic. Nainte să meargă la Baiu ăla de Binefacere să se facă de ruşine ca o nebună îmbrăcată în roz din cap până-n picioare.

— Tu mergi anu ăsta? mă-ntreabă Aibileen.

— Dacă coniţa Hilly o să fie în aceeaşi cameră cu coniţa Celia, da, vreau să fiu acolo când o să-i spuie toate minciunile alea. Şi-n plus, Sugar vrea să facă şi ea ceva bani pentru Crăciun. Ar fi bine pentru ea să-nceapă să-nveţe cum se serveşte.

— Vin şi io, zice Aibileen. E trei luni de când coniţa Leefolt mă tot bate la cap să fac un *tiramisu* pentru licitaţie.

— Iară tâmpenia aia? De ce le-o fi plăcând albilor atât de tare *tiramisu*? Fac vreo doişpe prăjituri mai gustoase decât asta.

— Crede c-aşa e mai europeni, zice Aibileen, clătinând din cap. Îmi pare rău de donşoara Skeeter. Ştiu că n-are niciun chef să meargă, da coniţa Hilly i-a pus în vedere că, dacă nu vine, îşi pierde locu-n Ligă.

Beau şi ce-a mai rămas din cafeaua gustoasă a lu Aibileen. Mă uit pe geam, cum soarele dispare-ncetişor. Aeru de vine pe fereastră e de-acuma mai răcoros.

— Cred c-ar cam trebui să plec, zic, deşi mai degrabă mi-aş petrece restu vieţii în bucătăria primitoare a lu Aibileen, ascultând-o cum îmi explică mersu lumii.

Asta-mi place mie la Aibileen, că poate lua cele mai complicate lucruri din lume, le desface şi le-mpachetează în aşa fel că le poţi băga în buzunar.

— Vrei să Arii cu ăia mici să stai la mine?

— Nu, zic şi-mi scot iară bandaju, îl vâr în buzunar. Vreau să vadă şi el ce mi-a făcut – mai zic şi mă zgâiesc la cana goală de cafea. Să vadă ce i-a făcut lu nevastă-sa.

— Sună-mă dacă se ambalează prea rău. M-auzi?

— N-am io nevoie de niciun telefon. Dacă-i căzu, o să-l auzi cum strigă după îndurare până aci.

Termometrul din bucătăria lu coniţa Celia se prăbuşeşte de la douăşopt la douăzeci, şi-apoi la cinşpe, în mai puţin de-o oră. În sfârşit, un val de aer rece vine dinspre Canada sau Chicago sau el ştie de unde. Aleg mazărea, gândindu-mă cum respirăm noi aeru de l-au respirat ăia din Chicago acu două zile. Întrebându-mă dacă nu cumva mă gândesc la Sears, Roebuck sau Shake-and-Bake[36] pen că vreunu din Illinois s-a gândit mai întâi la ele. Aşa reuşesc să nu mă mai gândesc la necazurile mele pentru vreo cinci secunde cu totu.

Mi-a luat câteva zile, da-n cele din urmă am născocit un plan. Nu-i mare lucru de capu lui, da tot e mai mult decât nimica. Ştiu că fiece minut care trece-i o şansă în plus pentru coniţa Celia s-o sune pe coniţa Hilly. Dacă mai aştept mult, o vede la Baiu de Binefacere, peste patru zile. Mi se face rău numa când mi-o imaginez pe coniţa Celia alergând spre cucoanele alea de parc-ar fi cele mai bune prietene din lume, mutra ei vopsită toată când o afla despre mine. De dimineaţă, am văzut lista pe pat la coniţa Celia. Cu toatele ce le mai are de făcut pentru Bal: făcut unghiile. Dus la magazinu de ciorapi de damă. Dus

fracu la spălătorie şi la călcat. Sunat coniţa Hilly.

— Minny, crezi că noua culoare de păr arată prea ieftin?

Mi-arunc doar o privire şi nu zic nimica.

— Mâine merg drept la Fanny Mae şi le spun să-l revopsească.

Stă la masa din bucătărie şi ţine-n mână un mănunchi de hârtii colorate, răsfirate de parc-ar fi cărţi de joc.

— Ce crezi? Culoarea untului sau Marilyn Monroe?

— Da ce nu-ţi place matale la culoarea naturală?

Nu c-aş avea vreo idee care-ar fi aia. Da cu siguranţă că nu-i nici culoarea alămurilor şi nici albu ăla bolnăvicios de le ţine-n mână.

— Cred că asta, culoarea untului, e aşa, mai festivă, pentru sărbători şi chestii din astea. Nu crezi?

— Dacă vrei să-ţi arate capu ca un curcan tăvălit prin unt topit.

Coniţa Celia chicoteşte. Crede că glumesc.

— O, şi trebuie să-ţi arăt noul lac de unghii.

Scotoceşte prin poşetă şi scoate-o sticluţă cu ceva atât de roz, că-ţi vine să-l mănânci. Deschide sticluţa şi-ncepe să-şi vopsească unghiile.

— Te rog, coniţă Celia, nu face mizeria asta pe masă, asta nu se cură…

— Uite! Nu-i asta culoarea care-mi trebuia? Şi am două rochii care se potrivesc perfect!

Dispare şi se-ntoarce repejor, ţinând în mână două rochii roz, toată numa un zâmbet. Sunt lungi pân la pământ, acoperite cu paiete şi fluturaşi, c-o despicătură pân la şold. Amândouă au bretelele subţiri ca sârma de la coteţu găinilor. Or s-o sfâşie dacă le poartă la petrecere.

— Care-ţi place mai mult? mă-ntreabă coniţa Celia.

O arăt cu deştu pe aia care are decolteu mai puţin adânc.

— Ei vezi, eu aş fi ales-o mai degrabă pe astălaltă. I-auzi cum foşneşte şi clincăne când mergi, zice şi-o flutură încoace şi-ncolo.

Mi-o şi imaginez clincănind din chestia asta la petrecere. Nu ştiu care-i la albi echivalentu pentru curviştină, da aşa-i vor zice când o s-o vadă. Nici măcar n-o să ştie ce se petrece. Tot ce-o s-audă va fi sâsâiturile.

— Ştii ce, coniţă Celia?

Vorbesc rar, de parcă tocmai ce mi-a trecut gându ăsta prin cap.

— Ce-ar fi ca-n loc să le suni pe cucoanele alea s-o suni matale pe donşoara Skeeter? Am auzit c-ar fi foarte drăguţă.

Am rugat-o pe donşoara Skeeter acu vreo câteva zile să-ncerce să fie drăguţă cu coniţa Celia. S-o-ndepărteze cumva de cuconetu ăla. Pân-acu i-am zis lu donşoara Skeeter să nu-ndrăznească s-o sune-napoi pe coniţa Celia. Da de-acu nu mai am de ales.

— Cred că matale şi donşoara Skeeter v-aţi înţelege de minune, zic şi zâmbesc cât pot io mai frumos.

— O, nu.

Coniţa Celia se uită la mine cu ochii cât cepele, ţinând în mână rochiile alea numa bune de-un bordel.

— Nu ştii? Membrele Ligii n-o mai pot suferi pe Skeeter Phelan!

Mâinile-mi zvâcneşte şi se face pumn.

— Da ai cunoscut-o?

— O, am auzit totu despre ea cât stăteam sub cască, la coafor. Cică-i cea mai mare ruşine a oraşului ăstuia. Că ea ar fi trimis lumea să pună toate toaletele alea pe pajiştea lui Hilly Holbrook. Ţi-aminteşti fotografia aia de pe prima pagină a ziarului de-acum câteva luni?

Scrâşnesc din dinţi, doar-doar îmi ţin vorbele alea adevărate înăuntru.

— Te-am întrebat, *matale* ai cunoscut-o?

— Ei bine, nu. Dar dacă niciuna dintre fete n-o place, atunci trebuie că e… ei, bine, că e…

Vorbele de-abia se târăşte-afară din gura ei, de parcă abia acu îşi dă seama cu-adevărat ce spune.

Greaţă, dezgust, năuceală – s-adună cu toatele şi se-nfaşoară ca un rulou de şuncă. Ca să m-abţin să termin fraza începută de ea, mă-ntorc spre chiuvetă. Mă şterg pe mâini până mă doare. Ştiam că-i nătângă, da n-am crezut că-i şi prefăcută.

— Minny? mă strigă din spate coniţa Celia.

— DOAMNĂ.

De-acuma vorbeşte-n şoaptă. Da tot pot să-i simt ruşinea-n voce.

— Nici măcar nu m-au chemat în casă. M-au lăsat să stau pe scări, ca pe omul care vinde aspiratoare din uşă-n uşă.

Mă-ntorc şi-o văd cu ochii pironiţi în podea.

— De ce, Minny? şopteşte.

Ce pot să-i mai spun? Hainele tale, păru tău, sânii ăştia într-o bluză numărul zero. Mi-amintesc prea bine ce-a zis Aibileen despre linii şi bunătate. Mi-amintesc ce-a auzit Aibileen la coniţa Leefolt, de ce n-o place cucoanele din Ligă. Pare cel mai puţin rău dintre motivele care-mi trece prin minte.

— Pen că ştie c-ai rămas însărcinată atunci, prima oară. Şi le enervează că crede c-aşa ai pus mâna pe unu de-al lor.

— *Ştiu* ele asta?

— Mai cu seamă fincă domnu Johnny şi coniţa Hilly au fost prieteni atâta amar de vreme.

Fâlfâie scurt din pleoape.

— Johnny mi-a spus că a curtat-o o vreme… dar a durat atât de mult?

Ridic din umeri ca şi cum n-aş şti. Da ştiu. Când am început să lucrez la coana Walter, acu opt ani, coniţa Hilly nu vorbea decât despre cum ea şi domnu Johnny se vor căsători într-o bună zi.

— Zic zău, ere că s-au despărţit cam pe vremea când v-aţi întâlnit.

Aştept să-nţeleagă, să priceapă că viaţa ei socială e terminată. Da coniţa Celia arată de parc-ar face matematici superioare, dacă-i să te iei după cum îşi încruntă sprâncenele. P-ormă faţa începe să i se lumineze, parcă începe să priceapă câte ceva.

— Deci Hilly… probabil că-şi imaginează că m-am cuplat cu Johnny pe vremea când ei mai erau împreună.

— Poate. Şi, din câte-am auzit, coniţa Hilly e încă foarte dulce cu domnu Johnny. Cred că încă nu i-a trecut.

Mă gândesc că orice persoană normală ar avea un dinte-mpotriva femeii care se dă la bărbatu ei. Da am uitat că nu-i coniţa Celia persoana aia normală.

— Ei bine, nu-i de mirare că nu mă suportă, zice şi zâmbeşte cu toată gura. Ele nu mă urăsc pe *mine*, urăsc ceea ce cred c-am făcut.

— Ce? Te urăşte pentru că ele crede că nu eşti decât o ţărancă albă!

— Bine, nu trebuie decât să stau de vorbă cu Hilly, să-i explic că nu sunt eu genul care să fure prietenii, altora. De fapt, o să-i spun chiar vineri, când o s-o văd la Balul de Binefacere.

Zâmbeşte de parcă taman atuncea a descoperit tratamentu pentru poliomielită, bucuroasă c-a ticluit planu s-o recucerească pe coniţa Hilly.

Am obosit să mă mai lupt.

În vinerea cu baiu, lucrez până târziu, şmotruind casa de sus până jos. P-ormă prăjesc un platou de cotlete de porc. După cum mă gândesc io, cu cât sunt mai curate podelele, mai strălucitoare ferestrele, cu atât mai multe şansele să mai am o slujbă luni dimineaţă. Da cel mai deştept lucru pe care-l mai pot face, dacă domnu Johnny mai are un cuvânt de spus, e să-i fac de mâncare cotletele astea.

Nu-i de-aşteptat s-ajung-acasă pân pe la şase, aşa că pe la patru jumate mai şterg îne-o dată tejghelele din bucătărie, p-ormă merg la dormitoru unde coniţa Celia se tot găteşte de vreo patru ore. Aş vrea să le fac patu şi să mai curăţ baia îne-o dată, pân ce nu vine domnu Johnny.

— Coniţă Celia, da ce se petrece aicea?

Vreau să zic c-are ciorapi aruncaţi pe toate scaunele, poşete pe podea, destule zorzoane cât s-ajungă la o familie de curve, patruşcinci de perechi de pantofi cu toc înalt, lenjerie, şaluri de-aruncat peste, chiloţei, sutiene şi-o sticlă pe jumate goală de vin alb aşezată de-a dreptu pe noptieră, fără nimica dedesubt să ferească lemnu.

Încep să-i strâng toate prostiile alea mătăsoase şi să le clădesc pe-un scaun. Măcar s-apuc să dau o dată cu aspiratorul

— Cât e ceasul, Minny? mă-ntreabă coniţa Celia din baie. Ştii că Johnny vine la şase.

— Nu-i încă nici cinci, îi spun, da trebe să plec imediat.

Mai tre s-o iau pe Sugar şi s-ajungem la petrecere până la şase jumate, ca să servim.

— Vai, Minny, sunt atât de agitată!

Aud rochia lu coniţa Celia cum vâjâie pe lângă mine.

— Ce părere ai?

Mă-ntorc.

— O, Doamne Dumnezeule!

Aş putea la fel de bine să fiu micuţu Stevie Wonder, aşa-s de orbită de strălucirea de pe rochia asta. Brizbizuri roz şi argintii atârnă pe rochie, de la sânii extramari pân la vârfu degetelor de la picioare, vopsite şi ele în roz aprins.

— Coniţă Celia, îngaim. Mai adună-te, să nu-ţi scape ceva pe dinafară.

Coniţa-şi trage rochia în sus, întocmai cum îmi trag io ciorapii.

— Nu-i aşa că-i minunată? Nu-i ăsta cel mai drăguţ lucru pe care l-ai văzut vreodată? Mă simt ca o stea de la Hollywood.

Îşi flutură pleoapele maronii, cu gene lungi, false. E vopsită, văruită, zugrăvită cu toate boielile din lume. Coafura galbenă îi e tapată de jur împrejuru capului ca o bonetă de Paşte. Un picior iese la iveală prin crăpătura rochiei, dezvelit până la jartieră, şi-mi feresc, de ruşine, privirea. Totu la ea strigă sex, sex şi iară sex.

— Da unghiile unde ţi le-ai făcut?

— La Beauty Box, dis-de-dimineaţă. Vai, Minny, sunt atât de agitată c-am fluturi în stomac.

Trage-o duşcă zdravănă din paharu de vin şi se clatină uşurel pe tocurile alea înalte.

— Da de mâncat, ce-ai mâncat mătăluţă astăzi?

— Nimic. Sunt prea agitată să pot mânca. Ce zici de cerceii ăştia? Sunt destul de lungi?

— Scoate rochia aia şi lasă-mă să-ţi pregătesc o chiflă cu ceva de mâncare.

— O, nu, nu-mi pot permite un stomac umflat tocmai acum.

Mă-ndrept spre sticla de vin de-un catralion de dolari, da’

coniţa Celia e mai rapidă. O apucă şi-o goleşte în pahar. Îmi întinde sticla goală şi zâmbeşte. Începe să se obişnuiască să aibă o slujnică. Îi ridic haina de blană trântită pe podea,

Am văzut rochia asta acu patru zile şi ştiam prea bine c-arată ca de curvă – de bună seamă c-a trebuit s-o aleagă pe-aia cu decolteu adânc – da n-aveam habar cum va fi când o-mbracă. Pocneşte afară din ea, ca floricelele de porumb din uleiu-ncins.

Cu doişpe baluri din astea la activ, abia dacă-mi amintesc să fi văzut un cot dezvelit, darămite sâni şi umeri.

Merge-n baie şi-şi mai dă cu nişte roşu-n obrajii şi-aşa prea boiţi.

— Coniţă Celia, zic, şi-nchid ochii, rugându-mă să-mi iasă cuvintele pe gură aşa cum trebe. Diseară, când o vezi pe coniţa Hilly…

Îmi zâmbeşte din oglindă.

— Am planificat totul. Când Johnny va merge la baie, o să-i spun ce şi cum. Că ei erau deja despărţiţi când eu şi Johnny ne-am cuplat.

Oftez din rărunchi.

— Nu asta am vrut să spun. S-ar putea să… să spună nişte lucruri… despre mine.

— Vrei să-i spun lui Hilly că-i transmiţi salutări? mă-ntreabă pe când iese din baie. Având în vedere c-ai lucrat atâţia ani pentru mama ei?

Stau şi mă holbez la ea cum stă acolo în rochia aia rozalie, atât de plină de vin că-ncepe să se uite cruciş. Râgâie uşurel. Chiar n-are rost să-i spun ceva în halu în care-i acuma.

— Nu, coniţă, nu-i transmite nimica, zic şi oftez.

Mă-mbrăţişează.

— Ne vedem diseară. Sunt atât de bucuroasă că vei fi şi tu acolo, să mai am şi eu cu cine schimba o vorbă.

— Voi fi în bucătărie, coniţă Celia.

— O, şi mai trebuie să găsesc broşa aia…

Se-mpleticeşte prin şifonier, zvârlind cât colo lucrurile pe care tocma ce le-am strâns.

Stai acasă, năroado, vreau să-i spun, da n-o fac. E prea târziu. Dacă-i coniţa Hilly la cârmă, e prea târziu pentru coniţa Celia şi, Dumnezeu ştie, poate e prea târziu şi pentru mine.

Balul de binefacere

CAPITOLUL 25

Balul Anual de Binefacere al Ligii Jackson Junior e cunoscut, simplu, drept „Balul”, pentru oricine locuieşte pe o rază de douăzeci de kilometri. La ora nouăsprezece fix, într-o noapte răcoroasă de noiembrie, oaspeţii vor începe să sosească la barul hotelului Robert E. Lee, pentru cocteiluri. La ora douăzeci, uşile din vestibul se vor deschide spre sala balului. Faldurile draperiilor de catifea verde au fost deja legate de-o parte şi de alta a ferestrelor şi împodobite cu ghirlande de vâsc.

În dreptul ferestrelor stau aliniate mesele pe care sunt aşezate listele cu licitaţiile şi premiile. Bunurile au fost donate de membrii Ligii şi de magazinele din oraş. Se preconizează că licitaţiile vor genera împreună mai bine de şase mii de dolari, cu cinci sute mai mult decât anul trecut. Toate încasările vor merge în fondul Copiilor săraci din Africa.

În centrul sălii, sub un candelabru uriaş, douăzeci şi opt de mese sunt pregătite pentru dineul oficial care va începe la ora douăzeci şi unu. Ringul de dans şi orchestra sunt plasate într-o margine a sălii, pe partea opusă podiumului de unde Hilly Holbrook îşi va ţine cuvântarea.

După dineu, va urma dansul. Unii dintre soţi se vor fi îmbătat pe-atunci, dar soţiile, membre ale Ligii, niciodată. Fiecare dintre ele se consideră gazdă şi vor putea fi auzite întrebându-se una pe cealaltă *Crezi c-a ieşit bine? Hilly a spus ceva?* Ştie toată lumea că asta e seara lui Hilly.

La nouăsprezece fix, cuplurile încep să între pe uşă, lăsându-şi blănurile şi pardesiile servitorilor de culoare, îmbrăcaţi în uniforme gri. Hilly, care-i prezentă de la optsprezece fix, e îmbrăcată într-o rochie de tafta lungă, maronie. Volanele îi înfăşoară gâtul, faldurile rochiei îi maschează trupul. Mânecile strânse îi acoperă braţele în întregime. Singurele părţi din Hilly pe care le poţi vedea sunt degetele şi faţa.

Unele femei poartă rochii ceva mai îndrăzneţe, vezi câţiva umeri dezveliţi ici şi colo, dar au mănuşi până la cot ca să nu le rămână mai mult de câţiva centimetri de piele dezgolită. Desigur, în fiecare an o musafiră îşi va face apariţia într-o rochie sub care ghiceşti forma picioarelor sau cu umbra unui decolteu. Nimeni nu comentează prea mult, totuşi. La urma urmelor, femeile de genul ăsta nu sunt membre ale Ligii.

Celia Foote şi Johnny ajung ceva mai târziu decât plănuiseră, la nouăsprezece şi douăzeci şi cinci. Când Johnny s-a întors de la muncă, s-a oprit în uşa dormitorului, cu servieta încă în mână, şi i-a aruncat o privire prin ochii mijiţi.

— Celia, nu crezi că rochia asta e… hmmm, prea deschisă în sus?

Celia l-a împins spre baie.

— O, Johnny, voi, bărbaţii, n-aveţi nicio idee despre modă. Acum grăbeşte-te să fii gata.

Johnny s-a lăsat păgubaş înainte ca măcar să încerce s-o convingă pe Celia. Oricum erau în întârziere.

Au intrat în spatele doctorului şi doamnei Ball. Soţii Ball au păşit la stânga, Johnny a făcut un pas la dreapta şi, pentru o clipă, iat-o pe Celia, stând singură sub ramurile de vâsc, în rochia ei de un roz ţipător.

În antreu, aerul pare să încremenească. Soţii care-şi sorb whiskyul se opresc cu paharele la gură, cu ochii aţintiţi pe chestia aia roz de la intrare. Le ia o clipă până când procesează imaginea. Se holbează, dar nu văd, nu încă. Dar pe măsură ce imaginea devine reală – piele adevărată, decolteu adevărat, poate un păr blond nu chiar atât de adevărat – feţele încep încet să le strălucească. Toţi par să se gândească la acelaşi lucru – *în sfârşit…* Dar apoi, simţind unghiile soţiilor, care se holbează şi ele, înfigându-li-se în braţe, bărbaţii se încruntă. Ochii lor încep să arate regrete, pe măsură ce îşi blestemă căsniciile (nu mă lasă niciodată să mă distrez), îşi amintesc de tinereţe (de ce nu m-am dus în vara aceea în

California), le vin în minte primele iubiri (Roxanne…). Toate astea se petrec într-un interval de cinci secunde, după care nu le mai rămâne decât zgâitul.

William Holbrook îşi varsă jumătate din ginul Martini peste o pereche de pantofi din piele. Pantofii sunt purtaţi de cel mai mare cotizant la campania sa electorală.

— Vai, Clairborne, iartă-l pe împiedicatul ăsta de bărbat al meu, zice Hilly. William, dă-i o batistă!

Dar niciunul dintre cei doi bărbaţi nu se clinteşte. Sincer, niciunul dintre ei nu vrea altceva decât să se zgâiască.

Ochii lui Hilly urmează traiectoria privirilor şi de-abia atunci se opresc la Celia. Centimetrul de piele rămas dezgolit pe gât începe să i se încordeze.

— La te uită la pieptul ăsteia, zice un bătrânel cu gura spartă. Parcă n-aş avea niciun an peste şaptezeci şi cinci când privesc aşa ceva.

Nevasta bătrânelului, Eleanor Causwell, una dintre membrele fondatoare ale Ligii, se-ncruntă.

— Sânii, anunţă cu o mână pe-ai ei, sunt pentru dormitor şi pentru alăptat. Nu pentru ocazii oficiale.

— Bine, Eleanor, şi cam ce-ai vrea să facă femeia cu ei? Să-i lase acasă?

— *Vreau* să şi-i acopere. Până sus.

Celia se-agaţă strâns de braţul lui Johnny în vreme ce înaintează prin încăpere. Se clatină puţintel când calcă, dar nu e limpede dacă din cauza alcoolului sau a tocurilor prea înalte. Se-nvârt de colo până colo, oprindu-se la răstimpuri să stea de vorbă cu alte cupluri. De fapt, Johnny vorbeşte, iar Celia se mulţumeşte să zâmbească. De câteva ori roşeşte şi-şi pleacă privirile.

— Johnny, crezi că m-am îmbrăcat puţin prea… elegant, pentru treaba asta? Invitaţia zicea „formal”, dar toate fetele astea arată de parcă s-ar fi îmbrăcat pentru biserică.

Johnny îi aruncă un zâmbet înţelegător. Nu i-arzice nici în ruptul capului „Ţi-am spus eu”. În loc de asta, îi şopteşte:

— Arăţi minunat. Dar, dacă ţi-e frig, te poţi acoperi cu haina mea.

— Nu pot purta haina unui bărbat peste o rochie de seară.

Oftează şi îşi dă ochii peste cap. – Dar mulţumesc oricum, iubitule.

Johnny o strânge de mână şi merge la bar să-i aducă o băutură. E deja a cincea, dar Johnny nu ştie asta.

— Încearcă şi tu să te împrieteneşti cu cineva. Mă întorc imediat, mai zice, şi se îndreaptă spre toaletă.

Celia rămâne singură. Încearcă să-şi mai tragă decolteul în sus.

— *… E o gaură-n găleată, draga mea Liza, draga mea Liza…*

Celia fredonează încetişor un cântecel de la ţară, doar pentru ea, bătând din picior, măsurând încăperea din priviri, în speranţa că va vedea pe cineva cunoscut. Se ridică pe vârfuri şi face semne cu mâna:

— Hei, Hilly, iu-huuu!

Hilly îşi întoarce privirile de la conversaţia pe care o poartă câteva cupluri mai încolo. Îi face şi ea semn cu mâna, dar, când Celia se apropie, reuşeşte să se piardă prin mulţime.

Celia se opreşte şi mai soarbe din pahar. De jur împrejurul ei s-au format mici grupuri, râzând şi vorbind. Bănuieşte despre ce râd şi vorbesc oamenii la astfel de petreceri.

— O, bună, Julia.

S-au întâlnit la una dintre puţinele petreceri la care ea şi Johnny au participat în primul an de căsnicie.

Julia Fenway zâmbeşte şi aruncă priviri hăituite în jur.

— Sunt Celia. Celia Foote. Ce mai faci? Vai, rochia ta e adorabilă! De unde-o ai? De la Jewel Taylor?

— Nu, Warren şi cu mine am fost acum câteva luni la New Orleans…

Julia se uită din nou împrejur, dar nu e nimeni pe-aproape care s-o salveze.

— Şi tu arăţi foarte… strălucitoare astă-seară.

Celia se apleacă mai aproape.

— Ei bine, l-am întrebat pe Johnny, dar ştii cum sunt bărbaţii. Crezi că sunt puţintel prea…?

Julia râde, dar fără s-o privească pe Celia în ochi.

— Vai, nu. Eşti *perfectă*.

O altă membră a Ligii o prinde de braţ.

— Julia, avem nevoie de tine o clipă, scuzaţi-ne.

Se îndepărtează, tâmplă lângă tâmplă, iar Celia rămâne din nou singură.

Cinci minute mai târziu, uşile sălii de bal se deschid. Mulţimea începe să între. Oaspeţii îşi găsesc mesele folosind cartonaşele pe care le ţin în mână, în vreme ce se aud tot felul de exclamaţii de la mesele cu licitaţii. Sunt încărcate cu argintărie, hăinuţe pentru copii cusute de mână, ştergare brodate cu monogramă, un set de ceai pentru copii adus tocmai din Germania.

Minny e la o masă mai în spate, lustruind pahare.

— Aibileen, şopteşte ea, iat-o!

Aibileen îşi ridică privirile şi-o zăreşte pe femeia care a bătut la uşa coniţei Leefolt acum o lună.

— Cucoanele ar face bine să-şi ţină aproape soţii astă-seară, zice.

Minny freacă îndârjită marginea unui pahar.

— Să-mi zici dac-o vezi vorbind cu Hilly.

— Îţi zic. Toată ziua am spus o rugăciune superputernică pentru tine.

— Uite, coana Walter, bătrâna scorpie. Şi donşoara Skeeter.

Skeeter poartă o rochie neagră de catifea cu mâneci lungi, cu decolteu rotund, care-i scoate în evidenţă părul blond şi rujul roşu. A venit singură şi în jurul ei e un fel de vid. Priveşte prin cameră cu un aer plictisit, apoi le zăreşte pe Aibileen şi pe Minny. Toate trei îşi mută privirile în acelaşi timp.

Una dintre slujnicele de culoare, Clara, vine la masa lor şi culege un pahar.

— Aibileen, şopteşte Clara, continuând să îşi ţină ochii lipiţi de paharul pe care-l lustruieşte. Asta-i?

— Asta care?

— Asta care strânge poveşti de la slujnicele de culoare. De ce-o face? De ce-o interesează? Am auzit că vine pe la tine pe-acasă în fiece săptămână.

Aibileen îşi vâră bărbia-n piept.

— Ascultă acilea, asta trebuie să rămână secret.

Minny se uită în altă parte. Nimeni nu ştie că şi ea-i părtaşă la asta, nu se ştie nici despre ea, nici despre celelalte femei de culoare. Se ştie doar despre Aibileen.

Clara dă din cap.

— Nu-ţi face griji, nu spun la nimenea nimic.

Skeeter mâzgăleşte câteva cuvinte în carneţel, însemnări despre Bal pentru viitorul buletin al Ligii. Se uită de jur împrejurul salonului, notând faldurile de catifea verde, ramurile de vâsc, trandafirii roşii şi

petalele uscate de magnolie aşezate în centrul fiecărei mese. Pe urmă, ochii i se opresc asupra lui Elizabeth, care-şi scotoceşte prin poşetă, câţiva paşi mai încolo. Arată epuizată de când a născut copilul, acum mai puţin de-o lună. Skeeter priveşte cum Celia Foote se apropie de Elizabeth. Când Elizabeth îşi ridică ochii şi o vede, tuşeşte şi-şi duce mâna la gât, parcă ar vrea să se protejeze de vreun atac.

— Nu ştii încotro s-o apuci, Elizabeth? o întreabă Skeeter.

— Cum? O, Skeeter, ce mai faci?

Elizabeth o gratulează cu un zâmbet rapid, până la urechi.

— Mă simţeam… înăbuşită aici. Cred că am nevoie de puţin aer proaspăt.

Skeeter o priveşte pe Elizabeth luându-şi tălpăşiţa, cu Celia Foote în rochia foşnitoare pe urmele ei. *Asta-i adevărata poveste,* se gândeşte Skeeter. *Nu câte aranjamente florale sau câte pliuri are rochia pe fundul lui Hilly. Anul acesta, e despre Catastrofa Modei Celia Foote.*

După câteva momente, cina e anunţată şi fiecare îşi ocupă locul desemnat. Celia şi Johnny au fost aşezaţi împreună cu alte câteva cupluri din afara oraşului, prietenii unor prieteni care, de fapt, nu sunt prietenii nimănui. Skeeter stă cu câteva cupluri din oraş, dar nu cu preşedinta Hilly şi nici măcar cu secretara Elizabeth, anul acesta. Încăperea se umple de sporovăială, de laude pentru petrecere, laude pentru Chateaubriand. După felul principal, Hilly se proţăpeşte în spatele podiumului. Se aud aplauze şi ea zâmbeşte mulţimii.

— Bună seara şi vă mulţumesc tuturor că aţi venit. Toată lumea se simte bine?

Lumea dă din cap şi se aud murmure aprobatoare.

— Înainte de a începe anunţurile, aş vrea să le mulţumesc celor care au muncit pentru ca această seară să fie o reuşită.

Fără a-şi întoarce privirile de la public, Hilly arată cu mâna spre stânga, unde două duzini de slujnice de culoare stau aliniate frumos în uniformele lor albe. O duzină de bărbaţi de culoare stau în spatele lor, îmbrăcaţi în uniforme gri sau albe.

— Vă invit să aplaudăm ajutoarele, pentru toată mâncarea delicioasă pe care au gătit-o şi servit-o şi pentru deserturile pregătite pentru licitaţie.

Ajunsă aici, Hilly ridică un card şi citeşte:

— În felul lor, ajută şi ei Liga să îşi atingă scopul de a hrăni Sărmanii Copii înfometaţi din Africa – o cauză, sunt sigură, dragă şi inimii lor.

Albii de la masă aplaudă slujnicele şi chelnerii. Câteva slujnice zâmbesc drept răspuns. Multe însă se mulţumesc să privească în gol, deasupra capetelor din mulţime.

— Mai apoi, am vrea să le mulţumim celor din sală care, nefiind membri ai Ligii, şi-au oferit timpul şi ajutorul, pentru că, fără voi, munca noastră ar fi fost cu mult mai dificilă.

Se aud aplauze firave, câţiva membri şi nemembri îşi zâmbesc unii altora cu răceală, dând din cap. E aşa o ruşine, par să gândească membrii. Aşa o ruşine, fetelor, că n-aţi avut gentileţea de a vă înscrie în club. Hilly continuă cu mulţumirile, pe un ton muzical şi patriotic. Cafeaua e servită şi bărbaţii se grăbesc să şi-o soarbă, dar soţiile o ascultă în continuare pe Hilly, cu urechile ciulite: „… ulţumiri magazinului de fierărie Boone… şi să nu uităm de magazinul de chilipiruri Ben Franklin…”. Îşi sfârşeşte lista cu „şi, de bună seamă, dorim să-i mulţumim donatorului anonim al, hmm, *materialelor* pentru Iniţiativa Sanitară a Personalului Domestic”.

Câţiva invitaţi izbucnesc în râs, dar cei mai mulţi îşi întorc doar capetele să vadă dacă Skeeter a avut tupeul să-şi facă apariţia.

— Mi-aş dori ca, în loc să fie atât de modest, să facă un pas în faţă şi să accepte mulţumirile noastre. Cu siguranţă, n-am fi putut monta atâtea instalaţii fără acest ajutor nepreţuit.

Skeeter priveşte ţintă spre podium, cu o privire stoică şi îndârjită. Un zâmbet fugar îi luminează faţa lui Hilly.

— Şi, în final, mulţumiri speciale soţului meu, William Holbrook, care şi-a donat un weekend de la

tabăra de vânătoare…

Continuă pe un ton mai scăzut:

— … şi pe cei care votează îi rog să nu uite. William Hoolbrook, pentru Senatul Statului.

Invitaţii râd de complezenţă la poanta lui Hilly.

— Ce spui, Virginia?

Hilly îşi face mâna pâlnie la ureche, apoi devine din nou băţoasă.

— Nu, nu candidez şi eu împreună cu el. Dar, domnilor congresmeni prezenţi aici, în această seară, dacă nu lămuriţi problema asta cu şcolile separate, să nu credeţi că nu voi îndrăzni să vin până acolo s-o limpezesc singură.

De data asta, se râde mai cu poftă. Senatorul şi doamna Whitworth, aşezaţi la masa din faţă, dau din cap şi zâmbesc. La masa ei din spate, Skeeter se uită în jos. Au vorbit ceva mai devreme, la cocteiluri. Madame Whitworth l-a dat la o parte pe senator înainte ca acesta să apuce s-o îmbrăţişeze şi a doua oară. Stuart n-a putut veni.

După ce discursul şi cina se termină, oamenii se ridică să danseze, soţii se îndreaptă spre bar. E o mică îmbulzeală la masa de licitaţii, pentru ofertele din ultimul moment. Două bunici se războiesc în oferte pentru setul antic de ceai pentru copii. Cineva a lansat zvonul că a aparţinut unei case regale şi că a fost transportat pe furiş într-o căruţă, prin toată Germania, până a sfârşit la magazinul de antichităţi Magnolia, de pe strada Fairview. Într-o clipită, preţul sare de la cinsprezece dolari la optzeci şi cinci.

Într-un colţ al barului, Johnny cască discret. Sprâncenele Celiei sunt încruntate.

— Nu-mi vine să cred ce-a spus despre ajutorul celor care nu sunt membre. Mie mi-a spus că n-au nevoie de niciun ajutor anul acesta.

— Ei bine, poţi da o mână de ajutor la anul, zice Johnny.

Celia o ocheşte pe Hilly. Deocamdată e înconjurată doar de câteva persoane.

— Johnny, mă întorc imediat, zice.

— Şi dup-aia hai să ne luăm tălpăşiţa. Sunt sătul până peste cap de costumul ăsta de maimuţoi.

Richard Cross, care îl însoţeşte uneori pe Johnny la vânătoare de raţe, se apropie şi-l bate pe spate. Îşi spun ceva unul altuia, apoi izbucnesc în râs. Privirile lor se plimbă pe deasupra mulţimii.

De astă dată, Celia aproape reuşeşte să pună mâna pe Hilly, dar aceasta scapă în ultima clipă în spatele podiumului. Celia se trage înapoi speriată, neîndrăznind să se apropie de Hilly în locul în care fusese atât de puternică în urmă cu doar câteva minute.

În clipa în care Celia dispare în toaleta doamnelor, Hilly se-ndreaptă spre colţul barului.

— Hei, Johnny Foote, zice Hilly. Mă mir că te văd aici. Toată lumea ştie că urăşti petrecerile de felul ăsta.

Îl strânge de braţ. Johnny oftează.

— Ştii că sezonul la căprioare se deschide abia mâine, nu?

Hilly îi aruncă un zâmbet încărcat cu ruj arămiu. Nuanţa i se potriveşte atât de bine cu rochia, că probabil că i-a luat zile întregi să îl găsească.

— Sunt plictisită deja de câte ori am auzit asta. Ai putea să ratezi o zi din sezonul de vânătoare, Johnny Foote. Obişnuiai să faci asta pentru mine.

Johnny îşi dă ochii peste cap.

— Celia n-ar vrea să ratez asta pentru nimic în lume.

— Pe *unde* umblă nevasta asta a ta? întreabă.

Hilly mai are încă mâna înfiptă în braţul lui Johnny şi-l scutură uşor.

— Doar n-o fi la vreun meci al Universităţii Louisiana, servind hot dog, nu?

Johnny o priveşte încruntat, deşi ştie că e adevărat, aşa se cunoscuseră.

— O, ştii că vreau doar să te tachinez puţin. Am fost prieteni prea multă vreme să nu-mi pot permite glume din astea, nu-i aşa?

Până să apuce Johnny să răspundă, cineva o bate pe Hilly pe umăr, şi ea se întoarce râzând spre un alt cuplu. Johnny oftează din nou când o vede pe Celia îndreptându-se spre el.

— Bun, îi spune lui Richard. Acum putem pleca. Trebuie să mă trezesc peste fix – se uită la ceas – cinci ore.

Richard îşi ţine ochii fixaţi asupra Celiei, care se apropie. Celia se opreşte şi se apleacă să îşi ridice şervetul căzut pe podea, oferind o privelişte generoasă a sânilor ei.

— Trebuie c-a fost o schimbare, să treci de la Hilly la Celia, Johnny.

Johnny dă din cap.

— Ca şi cum aş fi trăit toată viaţa în Antarctica şi m-aş fi mutat peste noapte în Hawaii.

Richard râde.

— Ca şi cum te-ai duce la culcare în Seminar şi te-ai trezi într-un dormitor din campus, zice, şi amândoi izbucnesc în râs.

Pe urmă, Richard adaugă cu o voce şoptită.

— Ca şi cum ai fi un copil care mănâncă îngheţată pentru prima oară.

Johnny îl săgetează cu privirea.

— Vorbim despre soţia mea.

— Scuză-mă, Johnny, zice Richard, plecându-şi privirea. N-am vrut să te supăr.

Celia ajunge la ei şi oftează cu un zâmbet dezamăgit.

— Hei, Celia, ce mai faci? întreabă Richard. Arăţi ca o comoară astă-seară.

— Mulţumesc, Richard, zice Celia şi sughiţă, acoperindu-şi gura cu un şerveţel.

— Te-ai ameţit? întreabă Johnny.

— Se distrează şi ea, nu-i aşa, Celia? zice Richard. Că tot veni vorba, o să-ţi pregătesc o băutură care-o să-ţi placă la nebunie. Îi zice Alabama Slammer.

Johnny îşi dă ochii peste cap.

— Şi pe urmă mergem acasă.

După trei cocteiluri Alabama Slammer, sunt anunţaţi câştigătorii licitaţiei tăcute. Susie Pernell stă în spatele podiumului, făcând anunţurile, în vreme ce oamenii îşi văd de treabă, fumând sau bând la mese, dansând pe cântecele lui Glenn Miller şi Frankie Valii, vorbind să acopere sunetele din microfon. Pe măsură ce numele sunt citite, câştigătorilor le sunt înmânate premiile, pe care le primesc cu entuziasmul celui care a câştigat un concurs adevărat, ca şi cum premiul ar fi fost pe gratis, şi nu plătit de trei, patru sau cinci ori mai mult decât valoarea lui reală. Feţele de masă şi cămăşile de noapte cu dantelă făcută de mână atrag cele mai mari oferte. Instrumentele ciudate din inox sunt şi ele populare: pentru scobit ouăle umplute, scos sâmburii din măsline sau zdrobit picioarele de potârniche. Şi-apoi vin deserturile: torturi, prăjituri cu praline, bezele. Şi, de bună seamă, plăcinta lui Minny.

— … iar câştigătorul faimoasei plăcinte cu ciocolată a lui Minny Jackson este… Hilly Holbrook!

De data asta se aplaudă ceva mai tare, nu doar pentru că Minny e cunoscută pentru deserturile pe care le pregăteşte, ci şi pentru că numele lui Hilly stârneşte aplauze cu orice ocazie.

Hilly se opreşte din conversaţie.

— Ce? Ăsta a fost numele meu? Eu n-am făcut nicio ofertă. *N-ai făcut niciodată,* se gândeşte Skeeter, stând singură, la o masă mai încolo.

— Hilly, tocmai ai câştigat plăcinta lui Minny Jackson! Felicitări! spune femeia din stânga ei.

Hilly mătură toată încăperea cu privirea, ca un laser.

Minny, după ce şi-a auzit numele rostit în aceeaşi propoziţie cu cel al lui Hilly, a devenit şi ea extrem de atentă. Ţine o ceaşcă murdară de cafea într-o mână şi o tavă grea de argint în cealaltă. Dar a rămas stană de piatră.

Hilly o observă, dar nu se mişcă nici ea. Doar zâmbeşte uşor.

— Nu că-i drăguţ? Cineva s-a gândit s-o cumpere în numele meu.

Nu-şi ia ochii de la Minny, iar Minny îi simte privirea în ceafă. Aşază restul ceştilor de cafea pe tavă şi dispare în bucătărie cât poate de repede.

— Oho, felicitări, Hilly! Nu ştiam că eşti aşa de mare admiratoare a plăcintelor lui Minny!

Glasul Celiei e ascuţit. S-a apropiat, neobservată, prin spatele lui Hilly. Tropăind către Hilly, se împiedică de piciorul unui scaun. De pe margini se aud chicoteli.

Hilly stă nemişcată, urmărind-o cu privirea.

— Celia, ce fel de glumă-i asta?

Skeeter se apropie şi ea. E plictisită de moarte de seara asta atât de previzibilă. Sătulă să tot vadă feţele stânjenite ale fostelor ei prietene, prea speriate ca să stea cu ea de vorbă. Celia e singurul lucru interesant care s-a întâmplat toată seara.

— Hilly, zice Celia, agăţându-se de braţul lui Hilly, am încercat toată seara să vorbesc cu tine. Cred că între noi a fost o greşeală de comunicare şi, dacă ţi-aş *explica*…

— Ce-ai făcut? Lasă-mă… şuieră Hilly printre dinţii încleştaţi, îşi scutură capul, încearcă să se desprindă. Dar Celia e bine agăţată de mâneca lungă a rochiei lui Hilly.

— Nu, aşteaptă! Trebuie să mă asculţi…

Hilly se smuceşte, dar Celia nu se dă bătută. E un moment de încleştare – Hilly încercând să scape, Celia refuzând să-i dea drumul – după care sunetul stofei rupte sfâşie aerul.

Celia priveşte năucă bucata de stofă din mâna încleştată. A rupt manşeta roşie-arămie a rochiei lui Hilly cu totul.

Hilly priveşte în jos, spre încheietura dezgolită.

— Ce-ncerci să-mi faci? – şuieră în şoaptă. Te-a pus cioara aia de slujnică să-mi faci una ca asta? Pentru că orice ţi-ar fi spus şi orice le-ai spus tu la alţii…

Alţi oameni au început să se adune în jurul lor, trăgând cu urechea şi aruncându-i lui Hilly priviri îngrijorate.

— Ce să spun? Nu ştiu despre ce…

Hilly o apucă strâns pe Celia de braţ.

— *Cui* i-ai spus? o întreabă scrâşnind.

— Minny mi-a spus. Ştiu de ce nu vrei să fii prietenă cu mine.

Vocea lui Susy Pernell anunţând câştigătorii la microfon se aude mai tare, obligând-o pe Celia să vorbească şi ea mai tare.

— Ştiu că tu crezi că eu şi Johnny ne-am cuplat pe la spatele tău, strigă, iar din faţă se aud râsete la un comentariu şi alte aplauze.

Tocmai când Sussie Pernell face o pauză pentru a se uita peste notiţe, Celia strigă:

— … dar am rămas însărcinată *după* ce v-aţi despărţit!

Cuvintele răsună în încăpere, izbindu-se de pereţi. Pentru câteva clipe lungi, toată lumea rămâne tăcută. Femeile din jurul lor strâmbă din nas, iar unele izbucnesc în râs.

— Soţia lui Johnny e B-E-A-T-Ă! comentează cineva.

Celia îşi face ochii roată. Îşi şterge broboanele de sudoare care i s-au adunat pe fruntea pudrată.

— Sigur că nu mă placi dacă crezi că Johnny te-a înşelat cu mine.

— Johnny niciodată nu ar fi…

— … şi-mi pare rău că am spus asta, dar credeam că acum eşti bine dispusă pentru c-ai câştigat plăcinta…

Hilly se apleacă şi-şi ia nasturele de perlă de pe podea. Apoi se înclină spre Celia, în aşa fel încât nimeni să nu poată auzi ce spune.

— Spune-i cioroaicei tale că, dacă spune cuiva despre plăcintă, o voi face să sufere groaznic. Crezi c-ai fost drăguţă dacă mi-ai pus numele la licitaţie? Credeai că-ţi poţi cumpăra intrarea în Ligă prin şantaj?

— Poftim?

— Să-mi spui chiar în clipa asta cui i-ai mai zis…

— N-am spus nimănui nimic despre nicio plăcintă. Eu…

— Mincinoaso! şuieră Hilly, dar se îndreaptă imediat, toată numai un zâmbet. Uite-l şi pe Johnny. Johnny, cred că soţia ta are nevoie de *atenţia* ta.

Hilly le aruncă fetelor din jur priviri şugubeţe, de parcă totul ar fi o glumă.

— Celia, ce se petrece? întreabă Johnny.

Celia pufneşte spre el, apoi spre Hilly.

— E absurd. Mai întâi m-a făcut mincinoasă, apoi a zis că i-am pus numele în licitaţia pentru plăcintă, apoi…

Celia se opreşte şi priveşte în jur de parcă n-ar recunoaşte pe nimeni. Au podidit-o lacrimile. Pe urmă geme şi se încovoaie. Voma se împrăştie pe covor.

— Rahat! exclamă Johnny, trăgând-o în spate.

Celia îşi smulge braţul din încleştarea lui Johnny. Fuge spre baie, cu Johnny pe urmele ei.

Mâinile lui Hilly sunt strânse pumn. Faţa îi e roşie ca racul, aproape de culoarea rochiei. Face hotărâtă câţiva paşi şi agaţă un chelner de braţ.

— Curăţă asta până nu începe să miroasă.

După care Hilly e înconjurată de femei cu feţele răvăşite şi cu braţele ridicate, parcă ar vrea să o protejeze de un atac nevăzut.

— Ştiam că Celia are o problemă cu băutura, dar acum mai şi minte? se minunează Hilly în faţa unei prietene de-ale lui Susie.

Vrea cu tot dinadinsul să lanseze un zvon, în cazul în care povestea cu plăcinta lui Minny ajunge la urechile lumii.

— Cum se numeşte cineva care suferă de boala asta?

— Mincinos compulsiv?

— Asta-i, o mincinoasă compulsivă.

Hilly se îndepărtează, înconjurată de celelalte femei.

— Celia l-a prins în capcana măritişului, spunându-i că a rămas însărcinată. Bănuiesc că era o mincinoasă compulsivă încă de pe atunci.

După plecarea lui Johnny şi-a Celiei, petrecerea se sparge rapid. Membrele Ligii arată epuizate şi obosite de la atâta zâmbit. Sunt discuţii despre licitaţie şi despre bonele rămase acasă, dar mai cu seamă despre Celia vomitând în mijlocul tuturor.

Când încăperea e aproape goală, la miezul nopţii, Hilly stă la podium. Răsfoieşte bonurile de la licitaţie. Buzele i se mişcă pe măsură ce calculează. Dar privirile îi rătăcesc şi, din când în când, clatină din cap. Pe urmă se uită înapoi la bonuri şi blesteamă, pentru că trebuie să ia socotelile de la capăt.

— Hilly, mă duc la tine-acasă.

Hilly îşi ridică ochii de pe socoteli. E mama ei, doamna Walter, arătând şi mai sfrijită în rochia de seară. Poartă una lungă până la pământ, albastru-deschis, cu mărgele, din 1943. Are prinsă la gât o orhidee albă. O femeie de culoare în uniformă albă o susţine.

— Maman, ai grijă să nu te apropii de frigiderul ăla. N-am de gând să mă ţii trează toată noaptea pe motive de indigestie. Te duci drept în pat, m-ai auzit?

— Nu pot măcar să gust din plăcinta lui Minny?

Privirile pe care Hilly i le aruncă mamei sale se transformă în două lame de cuţit.

— *Plăcinta* aia e deja la gunoi.

— Da de ce-ai aruncat-o? Doar pentru tine m-am străduit s-o câştig I

Hilly rămâne o clipă nemişcată, încercând să priceapă.

— Tu? Tu mi-ai pus numele acolo?

— Poate nu-mi amintesc eu numele meu şi-n ce ţară mă aflu, dar pe tine şi plăcinta aia nu vă pot uita.
— Tu… tu, femeie bătrână şi de niciun folos…
Hilly trânteşte hârtiile pe care le ţine în mână, împrăştiindu-le peste tot.
Doamna Walter se răsuceşte şi porneşte şchiopătând spre uşă, cu asistenta neagră pe urmele ei.
— Strânge hârtiile, Bessie, zice. Fiică-mea iar e supărată pe mine.

Minny

CAPITOLUL *26*

Sâmbătă dimineaţă mă trezesc obosită, cu dureri în tot trupul. Merg în bucătărie, unde Sugar îşi numără cei douăşcinci de dolari pe care i-a câştigat aseară, la Bal. Sună telefonu şi Sugar ajunge la el mai iute ca o zvârlugă. Are un prieten şi nu vrea ca Mama ei să afle.
— Mda, şuieră Sugar şi-mi întinde receptoru.
— Alo? – zic.
— Aici e Johnny Foote, zice. Sunt deja în tabăra de vânătoare, dar voiam să ştii că Celia nu-i deloc bine. A avut ceva probleme la petrecerea de azi-noapte.
— Da, domnu, ştiu.
— Ai auzit, deci, şi tu, hmm, oftează el. Ei bine, ţine-o sub observaţie săptămâna viitoare, bine, Minny? Voi fi plecat şi – nu ştiu. Sună-mă dacă vezi că nu-şi revine. Mă întorc mai repede dacă e nevoie.
— Am io grijă de ea. O să fie bine.
N-am văzut cu ochii mei ce s-a întâmplat la petrecere, da am aflat toate amănuntele în timp ce spălam vasele-n bucătărie. Toate slujnicele numa despre asta vorbea.
— Ai văzut? m-a întrebat Farina. Cucoana aia roză pen care lucrezi e mai beată decât un indian în ziua de salariu.
Mi-am ridicat ochii din chiuvetă şi-am văzut-o pe Sugar venind către mine cu mâna-n şold.
— Mda, Mamă, a vărsat pe tot covoru. Şi toţi invitaţii a văzut asta!
P-ormă Sugar s-a răsucit cu spatele la mine şi-a-nceput să râdă cu restu lumii. N-a văzut palma cum vine spre ea. Baloane de săpun s-a-mprăştiat prin aer.
— Ţine-ţi fleanca, Sugar, i-am zis, după ce-am înghesuit-o într-un colţ. Să nu te mai aud vreodată vorbind-o de rău pe cucoana de-ţi pune mâncare în gură şi haine-n spinare. M-ai auzit?
Sugar a dat din cap că da, şi eu m-am întors la vase. Da pe când se depărta am auzit-o murmurând:
— Tu *faci* asta, cât e *ziua* de lungă.
M-am răsucit ca un titirez şi mi-am fluturat degetul aproape de faţa ei.
— Io *am* dreptu ăsta. Mi l-am câştigat lucrând zi de zi pentru năroadă.
Când merg luni la muncă, o găsesc pe coniţa Celia întinsă-n pat, cu faţa îngropată între cearceafuri.
— Neaţa, coniţă Celia.
Da se-ntoarce pe partea ailaltă şi nici nu-mi aruncă vreo privire.
La vremea prânzului, îi duc la pat o tavă de sandvişuri cu şuncă.
— Nu mi-e foame, zice şi-şi pune perna pe cap.
Stau şi mă uit la ea, cum stă ca o mumie învelită-n cearceafuri.
— Şi ce-o să faci acuma? O să rămâi toată ziulica înţepenită-n pat? întreb, deşi am mai văzut-o făcând asta.
De data asta însă, e altfel. N-are nici vopsea şi nici zâmbet pe faţă.
— Te rog lasă-mă-n pace.
Mai că-ncep să-i zic să se ridice din pat, să-şi pună pe ea hainele alea caraghioase şi să facă bine să uite tot ce s-a-ntâmplat, da felu-n care zace acolo e atât de jalnic, că-mi ţin fleanca. Nu-s psihiatru ei şi nici nu-s plătită să fiu aşa ceva.

Marţi dimineaţă, coniţa Celia e tot în pat. Tava cu prânzu de ieri e tot pe podea şi nu lipseşte din ea nici o-mbucătură. E încă-mbrăcată în cămaşa albastră de noapte, ce pare rămasă de pe vremea când trăia-n Louisiana, cu guleru cu pătrăţele rupt puţin la gât. Ceva ce-arată ca urmele de cărbune i-a pătat partea din faţă.

— Haida, lasă-mă să schimb cearceafurile astea. Emisiunea de la teveu e pe cale să-nceapă şi coniţa Julia va avea parte de necazuri mari. N-o să crezi când o să afli ce prostii i-a zis nebuna ieri lu Doctoru Gură Spartă.

Da ea zace-n continuare-n pat.

Ceva mai târziu, îi duc la pat o plăcintă cu carne de pui. Deşi ce-aş vrea cu-adevărat să-i zic acuma ar fi să se scuture naibii, să se-adune şi să vină să mănânce în bucătărie.

— Coniţă Celia, ştiu că ce s-a-ntâmplat la Bal a fost groaznic, da ăsta nu-i motiv să zaci în pat toată ziua şi să-ţi plângi de milă.

Coniţa Celia se ridică din pat şi se-nchide-n baie. Încep să schimb aşternuturile. Când termin cu ele, strâng batistele de hârtie şi paharele goale împrăştiate pe lângă pat. Văd un vraf de corespondenţă. Măcar s-a sculat din pat să-şi ia poşta. Ridic vrafu să şterg noptiera şi-atunci văd literele H W H de-a curmezişu la o carte poştală. Pân să-mi dau bine seama, am şi citit-o.

Dragă Celia,

În loc să mă despăgubeşti pentru rochia pe care mi-ai sfâşiat-o, noi, cele din Ligă, am primi bucuroase o donaţie nu mai mică de două sute de dolari. Mai mult, pe viitor te rugăm să nu te mai oferi ca voluntară pentru nicio activitate a nonmembrelor, dat fiind că numele tău este pe lista de probaţie. Cooperarea ta în această chestiune va fi apreciată cum se cuvine.

Te rog să scrii cecul pentru Filiala din Jackson a Ligii.

Cu sinceritate,

Hilly Holbrook

Preşedintă şi Şefă a Comitetului de încasări

Miercuri dimineaţă, coniţa Celia e *încă* sub cearceafuri. Îmi văd de treabă-n bucătărie, încerc să fiu recunoscătoare pen că nu mai trebuie s-o văd umblând în juru meu. Da nu pot să mă relaxez, pen că telefonu tot sună şi, pen prima oară de când sunt aci, coniţa Celia nu se repede să răspundă. A zecea oară când începe să ţârâie, nu mai rezist, ridic receptoru şi zic alo. Mă duc în dormitor şi-i zic:

— Domnu Johnny e la telefon.

— Ce? N-ar trebui să ştie că eu ştiu că el ştie despre tine!

Las să-mi scape un oftat din rărunchi, numa ca să-i arăt că nu mai dau nicio ceapă degerată pe minciuna asta.

— M-a sunat *acasă*, coniţă Celia. Povestea asta-i gata.

Coniţa Celia îşi ţine ochii strânşi.

— Spune-i că dorm.

Apuc receptoru din dormitor, mă uit ţintă la coniţa Celia şi-i spun lu domnu Johnny că face un duş.

— Da, domnu, e bine, zic, şi mă încrunt la coniţa Celia.

Pun telefonu înapoi în furcă şi mă uit iară la ea.

— Voia să ştie ce mai faci matale, îi spun.

— Ştiu, am auzit.

— Atunci ştii şi c-am minţit pentru matale.

Îşi îngroapă îne-o dată faţa-n pernă.

În după-amiaza următoare ajung la capătu puterilor. Coniţa Celia e în aceeaşi poziţie în care zace de săptămâna trecută. Faţa îi e tot mai scofâlcită şi părul ei arată unsuros. Până şi camera a început să

miroasă a oameni murdari. Pun pariu că nu s-a mai spălat de vinerea trecută.

— Coniţă Celia, zic.

Coniţa Celia se uită la mine, da nici nu zâmbeşte şi nici nu-mi vorbeşte.

— Domnu Johnny se-ntoarce şi i-am promis că am grijă de matale. Ce-o să zică dacă te află zăcând în amărâta asta de cămaşă de noapte puturoasă?

O aud pe coniţa Celia trăgându-şi nasul, p-ormă sughiţând, p-ormă plângând de-a dreptu.

— Nimic din toate astea nu s-ar fi întâmplat dac-aş fi rămas acolo unde-mi era locul. Trebuia să se însoare cu cine se cuvenea. Trebuia să se-nsoare cu… *Hilly.*

— Haida, coniţă Celia, nu-i chiar aşa…

— … Felul în care Hilly s-a uitat la mine – parcă aş fi fost un… *nimic.* Parc-aş fi fost un gunoi pe marginea drumului.

— Da coniţa Hilly nu contează. Nu poţi să te judeci după cum te judecă femeia aia.

— Nu sunt potrivită pentru viaţa asta. N-am nevoie de o masă de douăsprezece persoane ca să pot servi cina. N-aş putea strânge atâţia oameni aici nici dacă i-aş implora în genunchi.

Mă uit la ea şi scutur din cap. Iar se vaită că are prea mult.

— De ce mă urăşte atât de mult? Nici măcar nu mă cunoaşte, zice printre sughiţuri de plâns. Şi nu-i numai cu Johnny, m-a făcut mincinoasă când a venit vorba despre… plăcinta aia.

Îşi loveşte genunchii cu pumnii.

— N-aş fi vomitat niciodată dacă n-ar fi venit vorba despre plăcintă.

— Ce plăcintă?

— H-H-Hilly ţi-a câştigat plăcinta. Şi m-a acuzat pe mine că i-aş fi pus numele la licitaţie. Că am vrut să-i joc… un soi de festă. De ce-aş fi făcut asta? Să-i scriu numele pe-o listă? întreabă printre sughiţuri.

Îmi ia ceva timp să pricep ce se petrece. Nu ştiu cine a înscris-o pe coniţa Hilly peri plăcinta mea, da *ştiu* prea bine de ce-ar mânca de viu pe oricine-ar fi făcut asta.

Mă uit spre uşă. O voce din capu meu zice *Pleacă, Minny. Du-te.* Da mă uit la coniţa Celia, zăcând distrusă în cămeşoiu ei de noapte, şi mă cuprinde o vinovăţie mai grea decât lutu Yazoo.[37]

— Nu mai pot continua să-i fac una ca asta lui Johnny. Minny, m-am hotărât. Mă-ntorc, zice trăgându-şi nasul. Mă-ntorc la Sugar Ditch.

— Îţi laşi bărbatu doar peri c-ai vărsat la o petrecere?

Ia stai niţel, îmi spun, făcând ochii mari. Coniţa Celia nu-l poate lăsa pe domnu Johnny – cui naibii mă lasă pe mine?

Coniţa Celia plânge şi mai tare când îşi aduce aminte. Oftez uitându-mă la ea, şi mă-ntreb ce-aş putea face.

Doamne, cred c-a sosit vremea. Vremea să-i spun singuru lucru din lume pe care n-aş vrea să-l spun nimănui. O să-mi pierd slujba oricum, deci mai bine-mi încerc norocu.

— Coniţă Celia, zic şi mă aşez în fotoliu galben din colţu dormitorului.

Nu m-am aşezat nicăierea în casa asta, decât în bucătărie şi pe podeaua din baie. Da ziua de azi nu-i una obişnuită.

— Ştiu de ce coniţa Hilly s-a enervat atât de tare, îi spun. De la plăcinta aia, vreau să zic.

Coniţa Celia îşi suflă nasu cu putere într-o batistă de hârtie. Se uită la mine.

— I-am făcut ceva. Ceva teribil. Groaznic.

Inima începe să-mi zvâcnească-n piept numa când mă gândesc la asta. Îmi dau seama că nu pot să stau în fotoliu şi să-i zic povestea în acelaşi timp. Mă ridic şi mă duc spre capu patului.

— Ce, zice ea smiorcăindu-se, ce s-a întâmplat, Minny?

— Coniţa Hilly m-a sunat acasă acu vreun an, când încă mai lucram peri coana Walter. Să-mi spună că are de gând s-o trimită pe coana Walter la căminu de bătrâni. M-am speriat groaznic. Am cinci copii de hrănit şi Leroy lucra deja două schimburi.

Simt o arsură cum mi se caţără pe coşu pieptului.

— Acuma, ştiu că nu-i creştineşte ce-am făcut. Da ce fel de om îşi trimite mama să stea cu străinii? Cumva, faptu că voia să-i facă rău bietei femei a făcut ca lucru de l-am făcut eu să pară, nu ştiu cum, *ceva drept*.

Coniţa Celia se saltă în capu oaselor şi-şi şterge nasul. De-acuma e interesată.

— Trei săptămâni mi-am tot căutat de lucru. În fiece zi după ce plec de la coana Walter, numa caut. Merg la casa lu coniţa Childs. Îmi dă papucii. Mă duc la casa familiei Rawley, nu mă vor nici ei. Nici familiile Rich, Patrick Smith, Walter, nici măcar catolicii ăia de Thibeaudeaux, de au şapte copii. Nimenea nu mă vrea.

— O, Minny, zice coniţa Celia, asta-i groaznic.

Îmi încleştez fălcile.

— Încă de când eram numa de-o şchioapă, mama mi-a tot zis să nu fiu rea de clanţă. Da n-am ascultat-o şi-aşa am ajuns cunoscută în tot oraşu că am gură mare. Şi m-am gândit că asta tre să fie, de-aia nu mă vrea nimenea.

Când mai erau numa două zile rămase de muncă la coana Walter şi nicio slujbă nouă, am fost de-a dreptu disperată. Cu astmu lu Benny şi Sugar încă la şcoală şi… eram deja strânşi cu banii.

Şi-atuncea coniţa Hilly a venit la coana Walter să stea de vorbă cu mine. Mi-a zis: *Vino să lucrezi pentru mine, Minny. Îţi dau cu douăzeci şi cinci de cenţi mai mult decât îţi dădea Maman.*

„Un morcov”, aşa i-a zis, de parc-aş fi fost vreun măgar pus la jug. Am simţit cum mi se-ncleştează pumnii. Ca şi cum io aş fi vrut să-i suflu slujba lu prietena mea Yule May Crookle. Coniţa Hilly crede că toţi e la fel de prefăcuţi cum e ea.

Îmi şterg faţa cu podu palmei. Sunt toată lac de sudoare. Coniţa Celia m-ascultă cu gura deschisă şi-o privire năucă.

— Îi zic: *Nu, mulţam frumos, coniţă Hilly aşa* că-mi zice că-mi dă cu cinzeci de cenţi mai mult. Zic iară *nu, coniţă, nu, mulţumesc.* P-ormă îmi frânge spinarea, coniţă Celia. Îmi zice că ştie şi de familia Childs, şi de familia Rawley şi de toţi ăilalţi. Zice că-i din cauză că le-a zis la toţi că sunt o hoaţă. Io n-

am furat niciun capăt de aţă toată viaţa mea, da ea a zis la toţi că fur şi-atuncea cine-o s-angajeze drept slujnică o negresă cu gura mare care-i şi hoaţă pe deasupra, aşa c-aş face mai bine să merg şi să lucrez la ea şi pe gratis. Şi uite-aşa s-a-ntâmplat c-am făcut-o.

Coniţa Celia clipeşte des.

— Ce, Minny?

— Îi zic că poa să-mi mânce rahatu.

Coniţa Celia rămâne stană, cu aceeaşi uitătură năucă.

— P-ormă mă duc acasă. Încep să pregătesc plăcinta aia de ciocolată. Pun zahăr în ea şi ciocolată Baker şi vanilie din aia adevărată, pe care o verişoară de-a mea a adus-o taman din Mexic. O car până la coana Walter acasă, când ştiu că-i acolo şi coniţa Hilly care-aşteaptă după ăia de la căminu de bătrâni să vină s-o ia pe maică-sa, ca să poată ea să vândă casa. Să-i scotocească prin argintărie. Să ia ce crede ea că i se cuvine.

De cum aşez plăcinta pe masă, coniţa Hilly se luminează toată la faţă şi crede că-i un soi de semn de pace, ca şi cum e felu meu de a-i arăta cât de rău îmi pare pentru ce i-am zis. Şi p-ormă o privesc. O văd cu ochii mei cum mănâncă. Două felii zdravene. Îşi îndoapă gura de parcă n-a mâncat toată viaţa ceva atât de bun. P-ormă zice: „Ştiam eu c-o să te răzgândeşti, coniţă Minny. Ştiam eu c-o să rămână cum am vrut eu”. Şi-apoi râde, plină de ea, parcă s-ar bucura că-i în pielea ei.

Atunci coana Walter se plânge că-i e puţin foame şi ei, c-ar vrea şi ea o bucăţică din plăcinta aia. Îi zic: „Nu, doamnă. Asta-i o plăcintă specială numa pentru coniţa Hilly”.

Coniţa Hilly zice: „Poate şi Maman să ia o bucăţică, dacă vrea. Dar numai o bucăţică. Ce-ai pus în plăcinta asta, coniţă Minny, de-i atât de gustoasă?”

Zic „vanilia de-aia bună din Mexic” şi p-ormă îi dau bătaie, îi zic şi ce altceva am mai pus în plăcintă.

Coniţa Celia se uită-n continuare ca o stană de piatră la mine, da acu reuşesc s-o privesc drept în ochi.

— Coana Walter rămâne cu gura căscată. Nimenea din bucătărie nu mai zice nimica, c-aş fi putut foarte bine ieşi pe uşă nainte să-şi dea cineva seama. Da p-ormă coana Walter începe să râdă. Râde atâta de tare, numa că nu cade de pe scaun. „Ei bine, Hilly, asta-i ce-ai primit, bănuiesc. Şi nici nu m-aş lega de Minny acum, dacă nu vrei să fii cunoscută în tot oraşu ca aia care-a mâncat două felii din rahatul lui Minny.”.

Mă uit pe furiş spre coniţa Celia. Stă cu ochii holbaţi, scârbită. Încep să mă panichez că i-am zis toate astea. Niciodată n-o să mai aibă încredere-n mine. Mă-ntorc şi m-aşez îne-o dată în fotoliu galben.

— Coniţă Celia, îmi pare atât de rău! Coniţa Hilly a crezut că matale ştiai povestea cu plăcinta. Că-ţi baţi joc de ea. Nu s-ar fi năpustit pe matale dacă n-aş fi făcut io ce-am făcut.

Coniţa Celia doar se holbează la mine.

— Da vreau să ştii că, dacă îl laşi pe domnu Johnny, se cheamă că coniţa Hilly a câştigat jocu pe toată linia. Atuncea se cheamă că m-a dovedit şi pe mine, şi pe matale, zic, şi mă gândesc la Yule May în puşcărie, şi la donşoara Skeeter, rămasă fără nicio prietenă. N-au mai rămas prea mulţi în oraşu ăsta pe care să nu-i fi dovedit.

Pentru o vreme, coniţa Celia rămâne tăcută. P-ormă se uită la mine şi deschide gura să zică ceva, da o-nchide la loc. Până la urmă zice doar:

— Mulţumesc. Că… mi-ai zis toate astea.

Se-ntinde napoi în pat. Di nainte să trag uşa după mine, mai apuc să văd că, de-astă dată, îşi ţine ochii larg deschişi.

A doua zi dimineaţă, văd că în sfârşit coniţa Celia a izbutit să se dea jos din pat, să-şi spele păru şi să-şi pună toate boielile pe faţă. E frig afară, aşa că s-a-mbrăcat cu unul dintre puloverele ei mulate pe corp.

— Bucuroasă că vine domnu Johnny acasă? întreb.

Nu peri că-mi pasă, da-s curioasă dacă se mai gândeşte să plece.

Însă coniţa Celia nu-i cu mare chef de vorbă. Are-o privire obosită. Nu mai e gata să chicotească din te miri ce. Arată cu degetul spre fereastra de la bucătărie.

— Mă gândesc să plantez un rând de tufe de trandafiri. Pe tot lungul proprietăţii, în spate.

— Şi când o să-nflorească?

— Ar trebui să vedem ceva la primăvară.

O iau ca pe-un semn bun, faptu că-şi face planuri. Mă gândesc că unu care vrea să-şi ia tălpăşiţa nu se osteneşte să planteze flori care nu înfloresc pâri la anu.

În săptămânile următoare, coniţa Celia lucrează în grădină în fiece după-amiază, până ce soarele de iarnă coboară prea jos. Într-o dimineaţă rece şi ploioasă, o găsesc în bucătărie. Are ziaru-n faţă, da se zgâieşte la copacul de mimoză de-afară.

— Neaţa, coniţă Celia.

— Bună, Minny.

Coniţa Celia doar şade-acolo, privind copacu de mimoză, învârtind un pix între deşte. A-nceput să plouă. Frunzele roz de mimoză cad pe rând în noroi.

— Cam ce-ai vrea astăzi la prânz? Avem nişte friptură de vită sau nişte plăcintă cu pui rămasă de…

Îmi bag capu-n frigider. Trebe să iau o hotărâre cu Leroy, să-i prezint situaţia. *Ori încetezi să mă mai loveşti, ori am plecat. Şi nici nu iau copiii cu mine.* Partea asta, cu copiii, e o minciună, da cred că l-ar speria mai mult decât orice altceva.

— Nu vreau nimic.

Coniţa Celia se ridică, îşi scoate un pantof roşu cu toc înalt, p-ormă pe ălălalt. Îşi îndreaptă spatele, cu privirea aţintită-n continuare pe fereastră, la mimoza aia. Îşi trosneşte încheieturile de la degete. Şi dup-aia iese pe uşa din spate.

O privesc pe partea cealaltă a geamului, şi p-ormă văd şi toporu. Mă neliniştesc niţel, peri că nimenea nu vrea să vadă o femeie năroadă c-un topor în mână. Îl învârte cu putere prin aer, ca pe-o măciucă. O lovitură de-antrenament.

— Coniţă, de data asta chiar c-ai luat-o razna.

Ploaia curge potop pe coniţa Celia, da nici că-i pasă. Începe să taie copacu ăla. Aşchii mici şi frunze roz se-mprăştie peste tot şi i se-ncurcă în păr.

Aşez pe masă tava cu friptură de vită şi mă holbez, trăgând nădejde să nu se termine prost. Strânge din buze şi-şi şterge ploaia din ochi. În loc să obosească, loviturile i se fac tot mai aprige.

— Coniţă Celia, strig, vino înăuntru! Lasă-l pe domnu Johnny să termine treaba când s-o întoarce-acasă!

Da nici că mă bagă-n seamă. A răzbit aproape juma din trunchi şi copacu începe să se clatine, beat ca Papa al meu. Într-un sfârşit, mă prăbuşesc în scaunu în care citea coniţa Celia şi-aştept să termine. Scutur din cap şi mă uit la ziar. Atuncea văd nota de la coniţa Hilly vârâtă sub el şi cecu de două sute de dolari de la coniţa Celia. Mă uit ceva mai de-aproape. În josu la cec, în spaţiu pentru însemnări, coniţa Celia a scris cu litere cursive destul de frumuşele: *Pentru Hilly, Două Felii*.

Aud un trosnet şi văd copacu prăbuşindu-se la pământ. Frunze roz ţâşnesc prin aer şi-aterizează în păru de culoarea untului topit.

Domnişoara Skeeter

CAPITOLUL 27

Privesc ţintă telefonul din bucătărie. N-a mai sunat de atâta vreme, încât pare un obiect mort, atârnat de perete pentru decor. O tăcere apăsătoare mă învăluie pretutindeni – la bibliotecă, la farmacia de unde-

i ridic lui Maman medicamentele, pe strada High, de unde îmi iau cerneala pentru maşina de scris, până şi la noi în casă. Asasinarea preşedintelui Kennedy, acum două săptămâni, a lăsat lumea cu gura căscată. E ca şi cum nimeni nu vrea să fie primul care sparge tăcerea. Nimic nu pare suficient de important.

În rarele ocazii când mai sună telefonul, de obicei e doctorul Neal, să mai comunice nişte rezultate rele ale analizelor lui Maman, sau vreo rudă care se interesează cum o mai duce. Şi, totuşi, încă mă gândesc la Stuart de fiecare dată, chiar dacă au trecut cinci luni de când nu m-a mai sunat. Chiar dacă, în cele din urmă, am cedat şi i-am spus lui Maman că ne-am despărţit. Maman a părut şocată, cum mă temeam c-o să fie, dar, slavă Cerului, n-a zis altceva decât că-i pare rău.

Trag adânc aer în piept, formez zero şi mă închid în cămară, îi spun operatoarei numărul pentru o convorbire interurbană şi aştept.

— Casa de editură Harper şi Row, unde să vă fac legătura?

— La biroul lui Elaine Stein, vă rog.

Aştept ca secretara să ridice receptorul, dorindu-mi să fi făcut asta mai demult. Dar mi s-a părut nepotrivit să sun în săptămâna morţii lui Kennedy şi, oricum, am citit că majoritatea birourilor au fost închise atunci. Pe urmă a fost *Thanksgivingşi*, când am sunat, operatoarea mi-a spus că nimeni nu răspunde, aşa că acum sun cu două săptămâni mai târziu decât planificasem.

— Elaine Stein.

Clipesc, surprinsă că nu-i secretara.

— Doamnă Stein, scuze, sunt… Eugenia Phelan. Din Jackson, Mississippi.

— Da… Eugenia.

Oftează, evident iritată că şi-a asumat riscul de a răspunde singură la telefon.

— V-am sunat să vă spun că manuscrisul va fi gata chiar după Anul Nou. Vi-l voi trimite prin poştă în a doua săptămână din ianuarie.

Zâmbesc, fericită că mi-am spus textul întocmai cum îl repetasem.

Urmează tăcerea, întreruptă doar de o respiraţie greoaie şi de şuieratul fumului expirat din plămâni. Mă foiesc pe cutia de făină.

— Sunt cea care scrie despre femeile de culoare. În Mississippi.

— Da, îmi amintesc, zice, dar nu-s convinsă că spune adevărul.

Pe urmă însă spune:

— Eşti scriitoarea aia de douăzeci şi patru de ani, nu-i aşa, care a aplicat pentru poziţia de editor principal? Cum merge proiectul?

— E aproape gata. Mai am de terminat doar două interviuri şi mă întrebam dacă ar trebui să vi-l trimit direct sau să îl adresez secretarei.

— O, nu, ianuarie nu e o dată acceptabilă.

— Eugenia? Eşti în casă? o aud pe Maman strigând.

Acopăr receptorul cu mâna.

— Doar un minut, Maman, strig înapoi, ştiind prea bine că, dacă n-o fac, mă voi trezi cu ea pe cap.

— Ultima întâlnire din acest an a editorilor va avea loc pe 17 decembrie, continuă doamna Stein. Dacă vrei să ai o şansă să-ţi fie citit manuscrisul, ai face bine să-mi parvină până atunci.

Altfel sfârşeşte în Teanc. Crede-mă, nu vrei să ajungi în Teanc, domnişoară Phelan.

— Dar… mi-aţi spus… ianuarie.

Astăzi e 28 noiembrie. Înseamnă c-aş mai avea doar nouăsprezece zile să termin tot manuscrisul.

— 17 decembrie e ziua în care toată lumea pleacă în vacanţă, iar, pe urmă, în noul an, suntem cu toţii sufocaţi de propriile noastre proiecte cu alţi autori şi ziarişti. Dacă eşti un nimeni, cum e cazul dumitale, domnişoară Phelan, înainte de 17 decembrie e fereastra de oportunitate. Singura dumitale fereastră.

Înghit în sec.

— Nu ştiu dacă voi…

— Apropo, persoana cu care tocmai ai vorbit e mama ta? Stai tot cu părinţii?

Încerc din răsputeri să mă gândesc la o minciună – e doar în vizită, e bolnavă, e-n trecere prin oraş, pentru că nu vreau ca doamna Stein să afle că n-am făcut nimic în viaţă. Pe urmă însă oftez şi zic:

— Da, stau tot cu părinţii.

— Şi negresa aceea care te-a crescut? Bănuiesc că locuieşte şi ea cu voi?

— Nu, a plecat.

— Hmmm. Păcat. Ştii cumva ce s-a întâmplat cu ea? Tocmai m-am gândit că trebuie să ai şi un capitol cu propria ta slujnică.

Închid ochii, încercând disperată să mă lupt cu sentimentul de frustrare care mă copleşeşte.

— Nu… sincer, nu ştiu.

— Ei bine, fa cumva şi află. Va adăuga o notă personală întregii poveşti.

— Da, doamnă, zic, deşi n-am idee cum aş putea termina încă două interviuri, ba să mai scriu o poveste şi despre Constantine.

Doar gândul de-a scrie despre ea mă face să-mi doresc din tot sufletul să fi fost aici.

— La revedere, domnişoară Phelan. Sper că vei putea respecta termenul-limită, zice, dar, înainte să închidă, o mai aud mormăind: Şi, pentru numele lui Dumnezeu, eşti o femeie educată, de douăzeci şi patru de ani. Găseşte-ţi un apartament!

Pun receptorul în furcă, năucită de vestea noului termen-limită şi de insistenţa doamnei Stein de-a o găsi pe Constantine. Ştiu că trebuie să mă apuc de treabă, dar mai întâi merg s-o văd pe Maman în dormitor. În ultimele trei luni, ulcerele i s-au agravat. A pierdut mult în greutate şi nu trec două zile fară să vomite. Până şi doctorul Neal a părut surprins când am dus-o la el, săptămâna trecută.

— E miercuri, zice Maman, măsurându-mă din priviri din pat. Nu mergi la clubul de bridge?

— S-a anulat. Copilul lui Elizabeth are colici, o mint.

Atâtea minciuni s-au spus în camera asta că aerul e aproape de nerespirat.

— Cum te mai simţi? o întreb.

Oala de ceramică albă e aşezată lângă pat.

— Ţi-a mai fost rău?

— Sunt bine. Nu te mai încrunta, Eugenia. Faci riduri.

Maman încă nu ştie c-am fost dată afară din clubul de bridge sau că fata aceea, Kay Joiner, are o nouă partenera de tenis. Nu mai sunt invitată la cocteiluri, la petrecerile pentru viitorii nou-născuţi şi la nicio altă reuniune la care e invitată şi Hilly. Cu excepţia întâlnirilor Ligii. La asemenea întâlniri, fetele sunt laconice, discutând la obiect ce ar trebui să apară în Buletinul Ligii. Încerc să mă conving că nu-mi pasă. Mă instalez în faţa maşinii de scris şi-mi petrec acolo zile întregi. Îmi spun că asta se-ntâmplă când faci în aşa fel încât să aterizeze treizeci şi ceva de toalete pe pajiştea din faţa casei celei mai populare fete din oraş. Oamenii încep să te trateze puţintel diferit de cum o făceau până atunci.

Uşa dintre mine şi Hilly s-a închis ermetic acum patru luni – o uşă de gheaţă atât de groasă că nicio sută de veri din Mississippi n-ar mai putea-o topi. Nu că nu m-aş fi aşteptat la consecinţe. Doar că nu m-am gândit că vor dura aşa de mult.

Vocea lui Hilly la telefon era aspră, joasă, de parcă şi-ar fi petrecut toată ziua ţipând.

— Eşti nebună, mi-a şuierat în receptor. Să nu-mi mai vorbeşti, să nu-mi mai arunci vreo privire. Să nu-mi mai saluţi nici măcar copiii.

— Tehnic vorbind, Hilly, a fost o greşeală de dactilografie, a fost tot ce mi-a trecut prin minte să spun.

— Mă voi duce personal la casa senatorului Withworth şi-i voi spune că tu, Skeeter Phelan, vei fi o pecingine pe campania lui Washington. Un buboi pe faţa reputaţiei lui, dacă Stuart se mai apropie vreodată de tine!

M-am crispat la auzul numelui, chiar dacă pe-atunci eram deja despărţiţi de câteva săptămâni. Mi-l şi

imaginam ferindu-şi privirile, prea puţin păsându-i ce am mai făcut.

Ceea ce Hilly n-a putut pricepe nici în ruptul capului a fost că nu planificasem nimic din toate astea. Când am început să bat la maşină iniţiativa ei cu privire la toalete separate, scriind cuvinte precum *boală, protejează-te!* sau *cu plăcere*, a fost ca şi cum ceva ar fi pârâit şi s-ar fi deschis înăuntrul meu, ca un pepene copt, răcoros şi dulce şi mângâietor. Dintotdeauna mi-am închipuit nebunia ca pe un sentiment întunecat şi amărui, dar de fapt e delicios şi te înmoaie câtă vreme eşti pregătit să te înveleşti în el. Le-am plătit fraţilor lui Pascagoula patruzeci de dolari de fiecare să ducă vasele alea de toaletă aruncate în curtea lui Hilly, şi-au fost speriaţi, dar doritori să o facă. Îmi amintesc cât de întuneric era în noaptea aceea. Îmi amintesc cât de norocoasă m-am simţit că o clădire cu mai multe etaje tocmai fusese demolată, iar groapa de gunoi era plină de toalete din care să alegi. De două ori am visat de-atunci că trăiesc încă o dată toată peripeţia. N-o regret, dar acum nu mă mai simt atât de norocoasă.

— Şi mai spui că eşti o *creştină!* au fost ultimele cuvinte ale lui Hilly, şi mi-am zis *Dumnezeule, când am zis asta*?

În noiembrie, Stooley Whitworth a câştigat competiţia electorală în Washington, dar William Holbrook a pierdut competiţia locală, pentru fotoliul rămas liber. Sunt destul de sigură că Hilly dă vina pe mine şi pentru asta. Ca să nu mai vorbim că de toate eforturile ei de a mă cupla cu Stuart s-a ales praful.

În aceeaşi seară, la câteva ore după ce-am vorbit la telefon cu doamna Stein, intru pe vârfuri în dormitorul lui Maman, s-o mai văd o dată. Papa e deja adormit lângă ea. Maman are un pahar cu lapte pe noptieră. E rezemată de câteva perne, dar are ochii închişi. Şi-i deschide când o privesc pe furiş.

— Vrei să-ţi aduc ceva, Maman?

— Mă odihnesc doar pentru că doctorul Neal mi-a recomandat asta. Unde te duci, Eugenia? E aproape şapte seara.

— Mă-ntorc imediat, doar dau o tură cu maşina.

Îi dau pe fugă o sărutare, sperând să nu mă mai întrebe nimic. Când închid uşa, e deja adormită.

Conduc repede prin oraş. Mi-e groază că va trebui să-i spun lui Aibileen noutăţile. Ştiu că nu vrea să-mi spună ce s-a întâmplat cu Constantine, dar nu mai avem de ales. Camioneta veche zdrăngăne din toate încheieturile când trece peste vreo groapă. După ultimul sezon de cules bumbac, se deteriorează văzând cu ochii. Practic, capul mi se ciocneşte de tavan, pentru că cineva a strâns prea tare arcurile scaunului. Nu are aer condiţionat, aşa că trebuie să conduc cu geamul coborât şi cu braţul atârnat afară, ţinând uşa să nu zdrăngăne prea tare. Pe parbriz, urma recentă a unei izbituri, cu fisurile radiind din centru ca razele soarelui la apus.

Opresc la un semafor pe strada State, peste drum de fabrica de hârtie. Când mă uit peste umăr, îi văd pe Elizabeth, Mae Mobley şi Raleigh înghesuiţi cu toţii pe bancheta din faţă a maşinii lui Corvair, venind, bănuiesc, de undeva, de la cină. Înţepenesc şi nu mai îndrăznesc să privesc încă o dată, de teamă că au să mă zărească şi să mă-ntrebe ce caut la ora asta în camionetă, îi las să se îndepărteze, urmărindu-le luminile de la stopuri, luptându-mă cu fierbinţeala care-mi urcă pe gât. A trecut mult timp de când am vorbit ultima oară cu Elizabeth.

După incidentul cu toaletele, eu şi Elizabeth ne-am străduit o vreme să rămânem prietene. Din când în când mai vorbeam la telefon. Dar a încetat să-mi spună mai mult de bună ziua şi câteva fraze de politeţe când ne întâlneam la Ligă, de frică să n-o vadă Hilly. Ultima oară când am trecut pe la ea pe-acasă a fost acum o lună.

— Nu-mi vine să cred cât de mare s-a făcut Mae Mobley, i-am zis.

Mae Mobley mi-a zâmbit timidă şi s-a ascuns după piciorul mamei. Era mai înaltă, dar încă pufoasă ca un bebeluş.

— Creşte ca o buruiană, mi-a zis Elizabeth, cu privirile pierdute pe fereastră, şi m-am gândit ce comparaţie când vorbeşti de propriul tău copil – o buruiană. Elizabeth era încă în capot, cu bigudiurile-n

păr, deja slăbise la loc după sarcină. A continuat să-mi ofere un zâmbet ţeapăn. Se uita într-una la ceas şi nu contenea să-şi aranjeze bigudiurile. Am stat în bucătărie.

— Ai vrea să mergem la club pentru prânz? am întrebat-o.

Tocmai atunci a intrat Aibileen pe uşa de la bucătărie. În sufragerie am apucat să zăresc argintăria scoasă pe masă împreună cu dantelăria Battemburg.[38]

— Nu pot, şi nu c-aş vrea să te zoresc, dar… Maman mă aşteaptă la magazinul Jewel Taylor, mai zice, şi-şi aruncă din nou privirile pe fereastră. Ştii cât de tare urăşte Maman să aştepte.

Zâmbetul i s-a lăţit şi mai tare.

— Vai, îmi pare rău, n-am vrut să-ţi dau planurile peste cap.

Am atins-o uşor pe umăr şi m-am îndreptat către uşă. Şi pe urmă am realizat dintr-o dată. Cum de-am putut fi atât de proastă? Doar e miercuri, ora doisprezece. Vechiul meu club de bridge.

Am dat Cadillacul cu spatele şi mi-a părut rău că am pus-o într-o situaţie jenantă. Când am întors maşina, i-am văzut faţa lipită de geam, privindu-mă. Atunci mi-a picat fisa: de fapt, nu era stânjenită pentru că mă făcuse să mă simt rău. Era stânjenită la gândul că ar putea fi văzută împreună cu mine.

Parchez pe strada lui Aibileen, la câteva case mai jos de a ei, mai conştientă ca niciodată că trebuie să luăm toate măsurile de precauţie necesare. Chiar dacă Hilly nu-şi va face apariţia în veacul vecilor în partea asta de oraş, e de-acum o ameninţare pentru noi toate şi-i simt ochii de parcă m-ar urmări pretutindeni. Ştiu ce satisfacţie ar încerca-o dacă m-ar surprinde făcând asta. Nu subestimez deloc cât de departe ar merge pentru a fi sigură că voi avea de suferit toată viaţa.

E o seară rece de noiembrie şi-a început şi o ploaie măruntă. Cu capul în pământ, păşesc grăbită pe stradă. Discuţia de astăzi cu doamna Stein îmi răsună încă în urechi. Am încercat să-mi ordonez priorităţile. Dar cea mai grea rămâne să încerc, încă o dată, s-o conving pe Aibileen să-mi spună ce s-a întâmplat cu

Constantine. N-aş putea scrie ca lumea despre Constantine fără să ştiu ce i s-a întâmplat. Ar nega toată ideea centrală a cărţii dacă aş spune doar o parte a poveştii. N-ar mai fi adevărul şi numai adevărul.

Mă grăbesc s-ajung la Aibileen în bucătărie. Faţa mea răvăşită probabil că-i spune că ceva nu-i în ordine.

— Ce-i? Te-a văzut cineva intrând aici?

— Nu, îi răspund, scoţând nişte hârtii din geantă. Doar c-am vorbit cu doamna Stein dis-de-dimineaţă. Întocmai cum ne înţeleseserăm. Nu prea e bine.

Îi spun tot ce-am aflat, despre termenul de predare şi despre rp *tE*

„Teanc.

— Aşa, deci…

Aibileen începe să socotească zilele-n minte, cum am făcut şi eu toată după-amiaza.

— Deci avem două săptămâni jumate în loc de vreo şase. O, Doamne, nu-i destulă vreme. Mai avem de sfârşit partea cu Louvenia, de pigulit aia a lu Faye Belle, iar partea lui Minny încă nu sună nici ea grozav… Donşoară Skeeter, şi încă n-avem niciun titlu.

Îmi prind capul în mâini. Simt că mă scufund.

— Şi asta nu-i tot, îi spun. Mai vrea… să scriu despre Constantine. M-a întrebat… ce i s-a întâmplat.

Aibileen îşi aşază cu grijă ceaşca de ceai.

— Nu pot scrie dacă nu ştiu ce s-a întâmplat, Aibileen. Aşa că, dacă tu nu-mi poţi spune… m-am întrebat dacă n-ar fi altcineva dispus s-o facă.

Aibileen îşi scutură capul.

— Ba sigur c-ar fi, da n-aş vrea să-ţi spuie altcineva povestea asta.

— Atunci… mi-o spui tu?

Aibileen îşi scoate ochelarii cu rame negre şi se freacă la ochi. Şi-i pune la loc şi mă aştept să văd o faţă obosită. A muncit toată ziua şi va munci mai mult de-acum încolo, încercând să respecte termenul de

predare. Mă foiesc în scaun, aşteptând răspunsul.

Dar nu arată obosită câtuşi de puţin. Stă dreaptă în scaun şi mă aprobă, cu demnitate, din cap.

— Aştern povestea pe hârtie. Dă-mi o săptămână sau aşa ceva. O să-ţi spun tot ce i s-a întâmplat lui Constantine.

Lucrez cincisprezece ore în şir la interviul cu Louvenia. Joi seară, merg la întâlnirea Ligii. Cum sunt la capătul nervilor, agitată din cauza termenului-limită, mor de nerăbdare să ies din casă. Pomul de Crăciun a început să miroasă prea greu, portocalele cu mirodenii agăţate de ramuri emană un parfum decadent, bolnăvicios. Lui Maman îi e frig tot timpul, aşa că în casa părinţilor mi se pare că stau cufundată într-o cadă cu unt topit.

Pe treptele Ligii mă opresc pentru o clipă, trăgând în piept aerul iernii, rece şi curat. E jenant, dar sunt bucuroasă că încă mai sunt responsabilă cu Buletinul. O dată pe săptămână, mă face măcar să mă simt părtaşă la ceva. Şi, cine ştie, poate de-astă dată lucrurile vor decurge diferit, cu sărbătorile apropiindu-se şi tot restul.

Însă, în clipa în care păşesc înăuntru, toate îşi întorc spatele spre mine. Excluderea mea e de-acum palpabilă, aidoma unor pereţi de beton înălţaţi de jur împrejurul meu. Hilly îmi aruncă un rictus, după care capu-i zvâcneşte şi se întoarce să converseze cu altcineva. Înaintez prin mulţime şi o zăresc pe Elizabeth. Îmi zâmbeşte şi-i fac semne cu mâna. Aş vrea să-i vorbesc despre Maman, să-i spun cât sunt de îngrijorată, dar, când s-ajung mai aproape, Elizabeth se răsuceşte pe călcâie şi se-ndepărtează cu capul în pământ. Ajung la locul meu. Asta-i ceva nou pentru ea, aici.

În loc de scaunul meu de pe rândul din faţă, mă strecor pe unul din ultimul rând, supărată că Elizabeth n-a vrut să stea de vorbă cu mine. Lângă mine stă Rachel Cole Brant. Rachel de-abia dacă mai dă pe la întâlnirile Ligii, ocupată cu trei copii şi cu studiul pentru masteratul în engleză la Colegiul Milsaps. Mi-aş fi dorit să fim prietene mai bune, dar ştiu că nu are timp. De partea cealaltă stă afurisita de Leslie Fullerbean, cu norişorul ei de fixativ în jurul capului. Trebuie că-şi pune viaţa în pericol de fiecare dată când îşi aprinde o ţigară. Mă-ntreb: dacă i-aş apăsa pe creştetul capului, i-ar ţâşni fixativul pe gură?

Aproape fiecare fată din încăpere îşi ţine picioarele încrucişate şi are o ţigară aprinsă între degete. N-am mai fumat de două luni şi mirosul îmi face rău. Hilly se urcă pe podium şi anunţă următoarele campanii de colectare (colectare de haine, colectare de conserve, colectare de cărţi şi colectare de bani), după care ajungem la partea favorită a listei sale, cea cu problemele care se cer rezolvate. Aici, se apucă să strige în gura mare numele celor care au rămas în urmă la cotizaţie, întârzie la întâlniri sau nu-şi îndeplinesc sarcinile filantropice. În ultima vreme, dintr-un motiv sau altul, mă regăsesc de fiecare dată pe listă.

Hilly poartă o rochie roşie, de lână, cu o pelerină *a la* Sherlock Holmes pe deasupra, chiar dacă înăuntru e cald ca într-un cuptor. La răstimpuri îşi dă faldurile pelerinei la o parte, de parcă ar stânjeni-o, dar pare să se distreze prea bine când o face, aşa că mă îndoiesc că o încurcă cu-adevărat. Fata care o ajută, Mary Nell, stă alături şi-i înmânează notiţele. Mary Nell arată ca un câine blond, de casă, genul de pekinez cu picioare scurte, care-şi încreţeşte botul la comandă.

— Şi-acum, avem ceva foarte interesant de discutat, anunţă Hilly.

Acceptă cu graţie însemnările din mâna câinelui de casă şi-şi aruncă în fugă privirea peste ele.

— Comitetul a decis că Buletinul Ligii ar avea nevoie de o schimbare.

Mă îndrept pe scaun. N-ar trebui să fiu eu cea care decide schimbările la Buletin?

— Mai întâi, ne-am gândit să schimbăm frecvenţa apariţiilor, de la săptămânal la lunar. E deja prea scump, de când preţul timbrelor a crescut la şase cenţi. Şi vom adăuga o rubrică de modă, în care vom evidenţia câte o ţinută purtată de una dintre membrele Ligii. Şi o rubrică de cosmetică, în care se vor discuta cele mai recente produse în materie. O, şi lista cu *probleme*, desigur. Va fi şi ea publicată.

Dă din cap, fixând cu privirea câteva persoane din public.

— Şi, în sfârşit, cea mai importantă schimbare. Am decis să rebotezăm buletinul *The Tattler*. După

revista europeană pe care o citesc toate doamnele de-acolo.

— Nu că ăsta-i cel mai drăguţ nume cu putinţă? întreabă Mary Lou White, iar Hilly e atât de încântată de sine însăşi, că uită să mai dea cu ciocănelul în masă ca s-o admonesteze că a vorbit peste rând.

— În regulă, atunci. E timpul să alegem un editor pentru noul şi modernul nostru buletin lunar. Nominalizări?

Câteva mâini zvâcnesc în aer. Rămân nemişcată.

— Jeannie Price, ce-ai de spus?

— Eu zic Hilly. O nominalizez pe Hilly Holbrook.

— Eşti o scumpă. Bine, alţii?

Rachel Cole Brant se răsuceşte spre mine şi mă priveşte de parc-ar zice *îţi vine să crezi una ca asta*? Cred că e singura din încăpere care n-a aflat încă despre mine şi Hilly.

— Alţii care susţin nominalizarea… Hilly priveşte în jos ca şi cum nu şi-ar aminti cine e nominalizat. Hilly Holbrook, editor?

— Secundez.

— Susţin şi eu.

Bang-bangfa. Ce ciocănelul pe podium şi mi-am pierdut postul de editor.

Leslie Fullerbean se holbează la mine cu ochii atât de mari, încât pot vedea că nu-i nimic în spatele lor, acolo unde s-ar cuveni să fie creierul.

— Skeeter, dar asta nu e slujba *ta?* mă întreabă Rachel.

— *A fost* slujba mea, murmur şi mă grăbesc spre uşă de îndată ce întâlnirea se încheie.

Nimeni nu-mi vorbeşte, nimeni nu mă priveşte în ochi. Îmi ţin capul cât pot de sus.

În foaier, Hilly şi Elizabeth stau la poveşti. Hilly îşi dă părul pe după urechi şi îmi aruncă un zâmbet diplomatic. Se îndepărtează repede, să stea de vorbă cu altcineva, dar Elizabeth rămâne pe loc. Când trec pe lângă ea, mă atinge pe braţ.

— Hei, Elizabeth, murmur.

— Îmi pare rău, Skeeter, îmi şopteşte – şi, pentru un moment, ochii noştri se întâlnesc.

Pe urmă însă îşi mută privirile. Cobor scările şi o iau prin parcarea scufundată în beznă. Am crezut că are să-mi spună ceva mai mult, dar se pare că m-am înşelat.

După întâlnirea Ligii, nu merg direct acasă. Cobor geamul Cadillacului şi las aerul nopţii să-mi mângâie faţa. E cald şi rece în acelaşi timp. Ştiu că trebuie să merg acasă, să lucrez la poveştile mele, dar o cotesc pe benzile late de pe strada State şi conduc în continuare. Nu m-am simţit într-atât de pustiită niciodată în viaţă. Nu pot să nu mă gândesc la toate câte mi s-au adunat pe cap. *N-o să pot respecta termenul de predare, prietenele mele mă dispreţuiesc, Stuart m-a părăsit, Maman e…*

Nu ştiu cum e Maman, dar ştim cu toţii că are ceva mai rău decât nişte ulcere la stomac.

Barul „Nisip şi Soare” e închis şi conduc încet pe lângă el, minunându-mă ce moartă pare o reclamă de neon când lumina s-a stins. Trec şi de clădirea Lamar Life, în pâlpâielile galbene ale semaforului. E doar opt seara, dar toată lumea pare să fie deja în pat. Toată lumea e adormită în oraşul ăsta, în toate sensurile posibile.

— Aş vrea să pot pleca de-aici, mă trezesc zicând, şi vocea mea sună straniu cu nimeni prin preajmă s-o audă.

În întuneric, îmi surprind imaginea de undeva de sus, ca într-un film. Am ajuns ca oamenii ăia care conduc noaptea, de bezmetici, fără să meargă nicăieri. Dumnezeule, sunt Boo Radley al oraşului, ca în *să ucizi o pasăre cântătoare.*

Răsucesc butonul radioului, disperată să găsesc ceva zgomot care să-mi umple urechile. Cântă *E petrecerea mea* şi caut altceva, încep să urăsc cântecele astea de adolescenţi plângăcioşi despre dragoste şi nimic. Printr-o potrivire de unde, prind postul de radio WKPO din Memphis, şi-aud vocea unui bărbat care pare beat, cântând repede un blues. Când strada se termină, opresc maşina în parcarea de la

magazinul Tote-Sum şi ascult cântecul. E mai bun decât orice-am auzit până acum.

Aşa că mai bine începi să înoţi, ori te vei scufunda ca un bolovan

Peri că vremurile încep să se schimbe.

O voce ca din butoi îmi zice că pe bărbat îl cheamă Bob Dylan, dar, pe când să înceapă următoarea melodie, pierd semnalul. Mă las pe spate în scaun şi privesc ferestrele întunecate ale magazinului. Simt un val de uşurare inexplicabil. Simt ca şi cum aş fi ascultat un mesaj din viitor.

În cabina telefonică din faţă, bag o fisă şi-o sun pe Maman. Ştiu că rămâne trează până ajung acasă.

— Alo?

E vocea lui Papa, la opt şi-un sfert, seara.

— Papa? De ce eşti treaz? S-a… întâmplat ceva?

— Draga mea, trebuie să vii repede acasă.

Lumina de pe stradă e dintr-o dată prea puternică pentru ochii mei, noaptea, mult prea rece.

— E vorba de mama? îi e rău?

— Stuart e pe verandă de vreo două ore. Te-aşteaptă.

Stuart? E absurd.

— Dar Maman? E…?

— O, Maman e bine, de fapt parcă şi-a mai recăpătat puterile. Vino acasă, Skeeter, şi ai grijă de Stuart.

Drumul spre casă nu mi s-a părut niciodată atât de lung. Zece minute mai târziu, parchez pe aleea din faţă şi-l văd pe Stuart aşezat pe treptele de la intrare. Papa stă într-un balansoar, pe verandă. Amândoi se ridică în clipa în care opresc motorul.

— Bună, Papa, zic fără să mă uit la Stuart. Unde-i Maman?

— A adormit, tocmai am fost în camera ei.

Papa cască. Nu l-am mai văzut treaz după şapte şi jumătate seara de zece ani, din primăvara în care a îngheţat bumbacul.

— Vă spun noapte bună. Să stingeţi luminile pe-aici când terminaţi.

Papa intră în casă şi rămân singură cu Stuart. Noaptea e atât de neagră, atât de tăcută, că nu pot vedea nici stele, nici lună, şi nici măcar vreun câine vagabond.

— Ce cauţi aici? – întreb, şi vocea îmi sună spart, ca un ban aruncat într-o cutie goală de conserve.

— Am venit să vorbesc cu tine.

Mă aşez pe-o treaptă de la intrare şi-mi culc capul pe braţ.

— Spune ce ai de spus şi pleacă repede. Începusem să mă simt mai bine. Tocmai am ascultat un cântec acum zece minute şi mi-a plăcut.

Se trage mai aproape de mine, dar nu într-atâta încât să ne atingem. Mi-ar fi plăcut să ne atingem.

— Am venit să-ţi spun ceva. Am venit să-ţi spun că am văzut-o.

Îmi salt capul. Primul gând care-mi vine în minte e *egoistule*. Nenorocit egoist ce eşti, ai venit aici să-mi vorbeşti despre Patricia.

— Am fost până-n San Francisco. Acum două săptămâni. M-am urcat în camionetă, am condus toată noaptea şi-am bătut la uşa apartamentului a cărui adresă mi-o dăduse Maman.

Îmi acopăr faţa. Tot ce pot vedea înaintea ochilor e felul în care Stuart îi dă părul pe spate, cum obişnuia să-mi facă mie.

— Nu vreau să ştiu mai multe.

— I-am spus că eu cred că ăsta-i cel mai urât lucru pe care i-l poţi face cuiva. Să-l minţi într-un asemenea hal. Arăta schimbată. Purta o rochie ca un sac de la ţară, cu un semn al păcii, îşi lăsase părul să crească şi nu avea nici machiaj, nici ruj. Şi-a început să râdă când m-a văzut. Şi-apoi mi-a zis că sunt ca o curvă.

Îşi freacă ochii cu încheieturile degetelor.

— Ea, care s-a întins cu amărâtu ăla – ea mi-a zis că stau ca o curvă la dispoziţia tatălui meu şi a statului Mississippi.

— De ce-mi spui mie toate astea?

Pumnii îmi sunt încleştaţi. În gură am un gust metalic. Mi-am muşcat limba până la sânge.

— Am condus până acolo datorită ţie. După ce ne-am despărţit, am ştiut că trebuie să mi-o scot din minte. Şi-am izbutit, Skeeter. Am condus o mie două sute de kilometri încolo şi-napoi şi-am venit să-ţi spun că s-a terminat. Pentru mine e ca şi moartă. S-a dus.

— Foarte bine, Stuart, îi zic. Bravo ţie.

Se apropie mai mult şi se apleacă să-l privesc în ochi. Şi mi-e rău, pur şi simplu mi-e greaţă de la mirosul de bourbon din răsuflarea lui. Dar tot aş vrea să mă pot cuibări în braţele lui. Îl iubesc şi îl urăsc în acelaşi timp.

— Du-te-acasă, îi spun, şi nu-mi vine nici mie să cred ce-aud. N-a mai rămas loc în sufletul meu pentru tine.

— Nu te cred.

— Ai venit prea târziu, Stuart.

— Pot să mai vin sâmbătă? Să mai stăm puţin de vorbă?

Ridic din umeri, cu ochii năpădiţi de lacrimi. Nu-i voi îngădui să mă arunce încă o dată. S-a întâmplat deja de prea multe ori, cu el, cu prietenele mele. Aş fi proastă să mai las asta să se întâmple încă o dată.

— Sincer, nu-mi pasă ce faci.

Mă trezesc la cinci dimineaţa şi încep să lucrez la povestiri. Cu doar cincisprezece zile rămase până la termenul-limită, lucrez toată ziua şi noaptea care urmează cu o viteză şi o eficienţă de care nu mă credeam în stare. Termin povestea Louveniei în jumătate din timpul care mi-a trebuit pentru celelalte, şi, chinuită de o durere de cap infernală, sting lumina când primele raze de soare pătrund pe fereastră. Dacă Aibileen îmi dă povestea lui Constantine până miercurea viitoare, cred că aş putea să termin la timp.

Şi-apoi îmi dau seama: nu mai am cincisprezece zile. Cât de *proastă* pot să fiu! mai am doar opt zile, dacă scad timpul pe care-l face corespondenţa până la New York.

Aş plânge, dacă aş avea timp.

Câteva ore mai târziu, mă trezesc şi mă apuc să lucrez din nou. La cinci după-amiază, aud o maşină parcând în faţa casei şi-l văd pe Stuart coborând din camionetă. Mă smulg de lângă maşina de scris şi mă duc pe verandă.

— Bună, îi zic din uşă.

— Bună, Skeeter, zice şi-şi înclină uşor capul, iar mie mi se pare ceva mai sfios decât acum două nopţi. Bună ziua, domnule Phelan.

— Bună ziua, fiule.

Papa dă să se ridice din balansoar.

— Copii, vă las să vorbiţi.

— Nu te ridica, Papa. Stuart, îmi pare rău, dar astăzi chiar nu-mi văd capul de treabă. Dar eşti bine primit să stai aici, cu Papa, cât pofteşti.

Intru în casă şi trec pe lângă Maman, care bea nişte lapte cald.

— L-am văzut cumva pe Stuart afară?

Mă duc în sufragerie. Mă ţin departe de ferestrele de unde ştiu că Stuart mă poate zări. Privesc până îl văd plecând. După care privesc în continuare.

În aceeaşi seară, ca de obicei, merg la Aibileen. Îi dau capitolul cu Louvenia să-l citească, cel pe care l-am scris cu viteza luminii. Minny e cu noi, în bucătărie; bea o Cola şi se uită pe fereastră. N-am ştiut că va fi aici astă-seară şi mi-aş dori să plece şi să ne lase să lucrăm. Cu timpul pierdut cu poşta, ne-au mai rămas doar şapte zile.

Aibileen lasă paginile jos şi dă din cap.

— Cre că ăsta-i un capitol bun. La fel de bun ca alea scrise pe-ndelete.

Oftez, mă las pe spate în scaun, şi mă gândesc la ce mai avem de făcut.

— Ar trebui să hotărâm titlul, spun, frecându-mă la tâmple. Am câteva idei. M-am gândit la *Slujitoare de culoare şi familiile sudiste pentru care lucrează*.

— Ce spui? întreabă Minny, uitându-se pentru prima oară la mine.

— Ăsta e cel mai potrivit fel de-a descrie cartea, nu crezi?

— Doar dacă ai un cocean înfipt în dos.

— Asta nu-i ficţiune, Minny, e sociologie. Trebuie să sune cât mai precis.

— Da nu-nseamnă şi că trebe să sune plictisitor.

— Aibileen, zic, şi oftez încă o dată, cu speranţa că vom lămuri problema astă-seară, tu ce zici?

Aibileen ridică din umeri şi pot să văd deja cum îşi aşterne pe faţă zâmbetul împăciuitor. Pare-se că trebuie să aplaneze lucrurile de fiecare dată când eu şi Minny ne aflăm în aceeaşi încăpere.

— E un titlu bunicel. De bună seamă, o să te plictiseşti până-l termini de bătut la capătu fiecărei pagini, zice.

Eu i-am spus că aşa se face.

— Bine, am putea să-l mai scurtăm puţin, zic, şi scot un creion.

Aibileen se scarpină pe nas şi-apoi zice:

— Ce spui să-i zicem *Servitoarele?*

— *Servitoarele*, repetă Minny, de parc-ar auzi cuvântul pentru prima oară.

— *Servitoarele*, zic şi eu.

Aibileen ridică din umeri şi-şi pleacă sfioasă privirea, parc-ar fi puţintel ruşinată.

— Nu-ncerc să mă bag peste ideea matale, doar că… îmi place lucrurile mai simple, ştii?

— Mie *Servitoarele* îmi sună bine, zice Minny şi-şi încrucişează braţele pe piept.

— Îmi place *Servitoarele*, zic, pentru ca ăsta-i adevărul.

Dar adaug:

— Cred, totuşi, că va trebui să-i punem şi descrierea dedesubt, să fie clară categoria, dar cred că e un titlu bun.

— Dacă-i bun e bun, zice Minny. Pen că, dacă chestia asta ajunge la tipar, Dumnezeu ştie c-o să avem nevoie de noroc.

Duminică după-amiază, cu patru zile rămase până la predare, cobor scările ameţită, clipind de la cum m-am zgâit toată ziua la corpul ăla meschin de literă al maşinii mele de scris. Am fost aproape bucuroasă când am auzit maşina lui Stuart parcând pe aleea din faţa casei. Mă frec la ochi. Poate că voi sta cu el o vreme, îmi limpezesc mintea, şi-apoi merg sus şi lucrez din nou toată noaptea.

Stuart coboară din camioneta lui înnoroită. Poartă încă cravata de duminică şi încerc să nu observ cât e de chipeş. Îmi întind braţele să le dezmorţesc. Afară e ridicol de cald, având în vedere că mai sunt doar zece zile până la Crăciun. Maman stă pe verandă într-un balansoar, învelită toată în pături.

— Bună ziua, doamnă Phelan, zice Stuart. Cum vă mai simţiţi?

Maman dă din cap ca o regină.

— Bine. Mulţumesc de întrebare.

Sunt surprinsă de răceala vocii ei. Îşi întoarce atenţia spre buletinul din mână şi nu mă pot stăpâni să nu zâmbesc. Maman ştie că Stuart a mai fost pe-aici, dar n-a pomenit nimic despre asta. Mă întreb când îşi va da drumul şi cum.

— Hei, îmi spune încet şi ne aşezăm amândoi pe ultima treaptă.

Privim în tăcere cum bătrânul nostru motan, Sherman, se furişează pe lângă un copac, cu coada zvâcnind, vânând o creatură pe care n-o putem zări. Stuart îmi pune mâna pe umăr.

— Azi nu pot sta prea mult. Mă duc la Dallas pentru o întâlnire a petroliştilor şi o să lipsesc trei zile. M-am oprit doar să-ţi spun.

— Bine, spun şi ridic din umeri, ca şi cum vestea m-ar lăsa indiferentă.

— Bine, atunci, zice şi el, şi se urcă înapoi în camionetă.

Când camioneta a dispărut în zare, Maman îşi drege vocea.

Nu mă întorc s-o privesc în balansoar. Nu vreau să-mi citească pe faţă dezamăgirea pentru plecarea lui Stuart.

— Haide, Maman, mormăi într-un sfârşit. Spune ce ai de spus.

— Nu-l lăsa să te ia de fraieră.

Mă uit din nou la ea, cu suspiciune, chiar dacă arată atât de fragilă cuibărită sub pătură. Vai de acela care o va subestima vreodată pe mama.

— Dacă Stuart nu-şi dă seama cât de inteligentă şi de bună eşti şi cât de bine te-am crescut, poate să se întoarcă pe strada State.

Se uită chiorâş la câinele bătrân care stă întins obscen pe spate, la soare.

— Sincer, nu-mi pasă prea mult de Stuart. Nu-şi dă seama cât de norocos a fost atunci când era cu tine.

Las cuvintele lui Maman să-mi zăbovească o vreme pe limbă, precum nişte bomboane micuţe, dar dulci. Mă căznesc să mă ridic de pe treaptă şi mă îndrept spre uşa din faţă. E atât de mult de lucru şi atât de puţin timp!

— Mulţumesc, Maman.

O sărut uşor pe obraz şi intru în casă.

Sunt epuizată şi iritată. De patruzeci şi opt de ore n-am făcut altceva decât să bat la maşină. Sunt năucă de atâtea fapte petrecute în vieţile altora. Ochii mă ustură din cauza mirosului de cerneală de la maşina de scris. Degetele mi-s brăzdate de tăieturi cu hârtie. Cine ar fi crezut că hârtia şi cerneala ar putea fi atât de perverse.

Mă duc până la Aibileen. Îmi dau seama că ştie de ce-am venit înainte de a apuca să deschid gura. Mă lasă în bucătărie şi se întoarce cu o scrisoare.

— Nainte să ţi-o dau… cre că trebe să-ţi mai spun nişte lucruri. Ca să-nţelegi de-adevăratelea.

Dau aprobator din cap. Stau încordată pe scaun. Aş vrea să sfâşii plicul şi să termin odată cu povestea asta.

Aibileen îşi îndreaptă caietul de notiţe aşezat pe masă. O privesc cum îşi aliniază cele două creioane galbene.

— Ţi-aminteşti că ţi-am zis cum Constantine a avut o fată. Ei bine, Lulabelle îi zicea. Doamne, s-a născut mai albă decât zăpada. Când i-a crescut păru, era de culoarea fânului uscat. Nu cârlionţat ca a lu matale, ci drept.

— Atât era de albă? întreb.

Mă gândisem la asta încă din ziua când Aibileen îmi zisese despre copilul lui Constantine, cu mult timp în urmă, în bucătăria lui Elizabeth. Mă gândesc cât de mirată trebuie să fi fost Constantine, ţinând în braţe un copil alb despre care ştia că-i al ei.

Dă din cap că da.

— Când Lulabelle era de patru ani, Constantine…

— Aibileen se foieşte în scaun – a dus-o la un orfelinat. Taman în Chicago.

— Un orfelinat? Vrei să zici că şi-a dat copilul?

Oricât de mult m-ar fi iubit Constantine pe mine, îmi imaginez cât de mult şi-a iubit propriul copil.

Aibileen mă priveşte drept în ochi. Văd ceea ce rar am văzut

— Văd frustrare şi antipatie.

— Multe negrese trebe să-şi dea copiii, donşoară Skeeter. Trebe să-i dea peri că trebe s-aibă grijă de familii de albi.

Îmi cobor privirile-n pământ, întrebându-mă dacă nu cumva Constantine a trebuit să-şi trimită copilul

pentru că avea grijă de noi.

— Da cele mai multe îi trimite la cineva din familie. Un orfelinat… e altă mâncare de peşte.

— Şi-atunci de ce nu şi-a trimis copilul la sora ei? Sau la altă rudă?

— Sora ei… n-a putut face faţă. Să fii o cioară cu pielea albă, în Mississippi, e ca şi cum n-ai aparţine de nimenea. Da n-a fost greu doar pentru fată. A fost greu şi pentru Constantine. Ea… oamenii se uită chiorâş. Oamenii albi o oprea pe drum şi-o întreba de ce umblă c-un copil alb. Poliţaii o oprea pe strada State şi-i spunea că nu poa să plimbe un copil alb fară uniformă pe ea. Până şi ăia negri… se purta cu ea altfel, cu neîncredere, de parcă făcuse ceva greşit. I-a fost greu să găsească pe cineva să aibă grijă de Lulabelle când era la lucru. Constantine a ajuns în punctu la care nu mai voia s-o scoată din casă pe Lula… prea mult.

— Lucra deja pentru mama?

— Era deja la mama dumitale de câţiva ani. Acolo l-a cunoscut pe tatăl copilului, unu Connor. Lucra la ferma voastră, locuia în Hotstack.

Aibileen dă din cap.

— Am fost cu toţii miraţi că o fată cum era Constantine poa să… calce strâmb. Unii de la biserică n-a fost prea blânzi, mai cu seamă după ce pruncu a ieşit alb. Chiar dacă tatăl era la fel de negru ca mine.

— Sunt sigură că Maman n-a fost nici ea încântată.

Maman, sunt sigură, a ştiut totul despre asta. A ţinut întotdeauna o socoteală strictă a tuturor servitorilor de culoare – unde locuiesc, dacă-s căsătoriţi, câţi copii au. Era mai mult o chestiune de control decât una de curiozitate. Voia să ştie cine îi umblă pe proprietate.

— Era un orfelinat de albi sau de negri?

Pentru că mă gândesc, sper, poate Constantine nu şi-a dorit decât o viaţă mai bună pentru copilul ei. Poate că s-a gândit că va fi adoptată de o familie de albi şi-atunci nu se va mai simţi atât de diferită.

— De negri. Din ce-am auzit, albii n-au vrut s-o ia. Bănuiesc că ştiau… poate c-au mai avut parte de cazuri din astea. Când Constantine s-a dus în gară, s-o ducă acolo, am auzit că mulţi albi s-a zgâit şi s-a întrebat ce caută o fetiţă albă într-un vagon de negri. Şi c-atunci când Constantine a lăsat-o la locu ăla din Chicago… patru… e o vârstă prea mare să fii trimis de la mamă. Lulabelle ţipa ca din gură de şarpe. Cel puţin aşa i-ar fi zis Constantine la una de la biserică. Că Lula ţipa şi se zbătea, încercând s-o facă pe mama ei să vină-napoi. Da Constantine, cu toate ţipetele alea în urechi… a plecat şi-a lăsat-o acolo.

Pe măsură ce-o ascult, încep să realizez ce-mi spune, de fapt, Aibileen şi adevărul mă izbeşte drept în faţă. Dacă n-aş fi avut mama pe care o am, probabil că nici măcar nu mi-ar fi trecut prin minte.

— A dat-o pentru că… îi era ruşine? Ruşine că era albă?

Aibileen deschide gura să protesteze, dar apoi o închide şi priveşte-n pământ.

— După câţiva ani, Constantine se-apucă şi scrie la orfelinat, zice c-a făcut o greşeală şi că-şi vrea copila-napoi. Da pe-atunci Lula era deja adoptată. Dusă era. Constantine a zis de-atunci că fapta asta… că şi-a dat copilu a fost a mai mare greşeală a vieţii ei.

Aibileen se lasă pe spate în scaun.

— Şi mai zicea că, dacă va fi vreodată să şi-o recapete pe Lulabelle, nu-i va mai da drumu.

Rămân tăcută. Mă doare inima pentru Constantine. Începe să-mi fie groază să aflu ce are asta de-a face cu mama.

— Acu să tot fie vreo doi ani, Constantine primeşte o scrisoare de la Lulabelle. Cred c-avea de-acu vreo douăşcinci de ani şi că părinţii ei adoptivi i-a dat adresa. Au început să-şi scrie şi, dup-o vreme, Lulabelle a zis c-ar vrea să vină pân-aici, să petreacă o vreme cu ea. Constantine – Doamne! – a fost atât de agitată că nici nu mai putea umbla cum se cuvine. Prea agitată ca să mănânce, ba până şi să bea apă. Cum bea, cum vărsa. Atuncea am pus-o pe lista mea de rugăciuni.

Acum doi ani. Eram la colegiu atunci. De ce nu mi-a pomenit în scrisori nimic din toate astea?

— Şi-a folosit toate economiile, i-a cumpărat lui Lulabelle haine noi, dichiseli de păr, a convins

comitetu de la biserică să-i coase o plapumă nouă pentru patu în care urma să doarmă. Ne-a zis la grupu de rugăciune, *da dacă mă urăşte? O să mă-ntrebe de ce-am dat-o şi… dacă-i zic adevăru o să mă urască şi mai tare.*

Aibileen îşi ridică privirile din ceaşca de ceai şi pe faţă îi mijeşte o umbră de zâmbet.

— Ne-a zis, *de-abia aştept să se-ntâlnească cu Skeeter, când s-o întoarce de la şcoală.* Uitasem de asta. Pe-atunci nu ştiam de nicio Skeeter.

Îmi amintesc de ultima scrisoare a lui Constantine, în care-mi spunea că-mi pregăteşte o surpriză. Acum realizez că voia să-mi facă cunoştinţă cu fata ei. Îmi înghit lacrimile.

— Ce s-a întâmplat când Lulabelle s-a întors acasă?

Aibileen îmi împinge plicul de-a curmezişul mesei.

— Cred că partea asta va trebui s-o citeşti matale acasă.

Ajunsă acasă, merg drept la mine-n cameră. Fără măcar să m-aşez, deschid scrisoarea lui Aibileen. E scrisă cu pixul, pe foi rupte din carnetul de notiţe, pe ambele părţi.

După ce termin, privesc ţintă la cele opt pagini pe care le scrisesem despre călătoria mea cu Constantine la Hotstack, despre cuvintele încrucişate pe care le dezlegam împreună şi despre cum mă apăsa cu degetul mare în palmă. Trag adânc aer în piept şi îmi aşez degetele pe clapele maşinii de scris. Nu mai am timp de pierdut. Trebuie să-i termin povestea.

Scriu despre ce Aibileen mi-a spus deja, despre cum Constantine a avut o fată şi cum a trebuit s-o dea ca să poată lucra în continuare pentru noi – familia Miller e numele nostru în carte, după autorul meu preferat şi interzis. Nu menţionez că fata lui Constantine era mai degrabă albă, vreau doar să arăt că iubirea lui Constantine pentru mine a început de dorul fetei. Poate că de asta a fost o dragoste atât de puternică, de unică. Nu contează că eu eram albă. Pe când ea îşi dorea înapoi propria fiică, eu îmi doream să nu-mi dezamăgesc mama.

Scriu despre vremea petrecută în colegiu, despre perioada în care ne scriam scrisori săptămânal. Pe urmă însă mă opresc, fiindcă o aud pe Maman tuşind la parter. Aud paşii lui Papa, care merge să vadă dacă e bine. Îmi aprind o ţigară şi o strivesc imediat, gândindu-mă, *nu te-apuca iarăşi.* Aud apa de la toaletă curgând pe ţevi prin casă, purtând cu ea încă puţin din trupul mamei. Îmi aprind o altă ţigară şi o fumez până mă frige la degete. Nu pot scrie despre ce-am citit în scrisoarea lui Aibileen.

În aceeaşi după-amiază o sun pe Aibileen acasă.

— Nu pot s-o bag în carte, îi zic. Povestea cu Maman şi Constantine. O să termin povestea cu plecarea mea la colegiu, chiar nu…

— Donşoară Skeeter…

— Ştiu că s-ar cuveni. Ştiu că ar trebui să pot face aceleaşi sacrificii ca tine sau ca Minny sau ca toate celelalte. Dar nu pot să-i fac lui Maman una ca asta.

— Nimenea nu se-aşteaptă, donşoară Skeeter. Drept să spun, nici n-aş avea o părere prea bună despre matale dacă ai face-o.

În aceeaşi seară, cobor până-n bucătărie, după nişte ceai.

— Eugenia? Eşti cumva la parter?

Mă târăsc până-n cameră la Maman. Papa nu e-n pat încă. Aud televizorul mergând în cealaltă cameră.

— Sunt aici, Maman.

E deja în pat, la şase seara, cu vasul alb de porţelan aşezat lângă pat.

— Ai plâns cumva? Dragă, ştii cât îţi poate îmbătrâni pielea de la asta.

Mă aşez în scaunul cu spetează dreaptă de lângă patul ei. Mă gândesc cum să încep. O parte din mine înţelege de ce a procedat aşa cum a făcut-o, pentru că, sincer, nu s-ar fi supărat oricine pentru ce a făcut Lulabelle? Dar trebuie să ascult şi varianta lui Maman. Dacă este ceva ce poate justifica fapta mamei, ceva ce nu apare în povestea lui Aibileen, vreau să ştiu.

— Vreau să vorbim despre Constantine, îi zic.

— O, Eugenia – încearcă ea să râdă şi mă bate uşurel pe mână. Asta a fost acum aproape doi ani.

— Maman, zic, forţându-mă s-o privesc drept în ochi.

Chiar dacă e groaznic de slabă, iar claviculele lungi şi slabe par să îi sfârtece pielea, ochii îi sunt mai vii ca niciodată.

— Ce s-a întâmplat? Ce s-a petrecut cu fata ei?

Fălcile i se încleştează şi-mi dau seama cât e de surprinsă până şi de faptul că ştiu. M-aştept să refuze să vorbească despre ea, cum a făcut-o şi până acum, de fiecare dată când am întrebat-o despre Constantine. Inspiră adânc, îşi trage mai aproape ligheanul alb şi zice:

— Constantine a trimis-o la Chicago. Nu putea avea grijă de ea aici.

Dau din cap şi aştept.

— Ei sunt altfel, ştii tu. Oamenii ăştia se apucă de făcut copii şi nu se gândesc la consecinţe decât atunci când e prea târziu.

Ei, ăia, oamenii ăştia. Îmi aminteşte de Hilly. Iar acum Maman mi-o poate citi de-a dreptul pe faţă.

— Acuma, să ştii că eu m-am purtat bine cu Constantine. O, de multe ori îmi răspundea obraznic, dar n-am făcut din asta un capăt de ţară. Dar, Skeeter, atunci n-am mai avut de ales.

— Maman, ştiu. Ştiu ce s-a întâmplat.

— Cine ţi-a spus? Cine mai ştie?

Văd în ochii ei paranoia atingând cote alarmante. Cea mai mare teamă a vieţii ei începe să se materializeze şi nu poate decât să-mi pară rău.

— N-o să-ţi spun niciodată cine mi-a zis. Tot ce pot să-ţi spun e că nu e cineva… important pentru tine, zic. Maman, nu-mi vine să cred c-ai putut face una ca asta.

— Cum îndrăzneşti să mă judeci după tot ce-a făcut? Ştii ce s-a întâmplat de fapt? Ai fost acolo?

Văd la ea vechea ei furie, o văd pe femeia încăpăţânată care a rezistat ani întregi durerii atroce a ulcerelor.

— Fata aia, zice şi-şi scutură ameninţător arătătorul spre mine. Ne-am pomenit cu ea aici. Tocmai găzduiam întrunirea Fiicelor Revoluţiei Americane. Tu erai la colegiu, soneria suna într-una, iar Constantine era la bucătărie, făcând cafea, dat fiind că filtrul electric se stricase.

Maman îşi face vânt cu mâna la amintirea mirosului de cafea arsă.

— Erau cu toatele în camera de oaspeţi, mâncând prăjituri, nouăzeci şi cinci de *persoane* cu totul, şi ea bea cafea. Stă de vorbă cu Sarah von Sistern şi se plimbă prin toată casa, ca o musafiră, şi se ghiftuieşte cu prăjituri, şi-apoi completează formularul *de adeziune*.

Dau iarăşi din cap. Poate că nu cunoscusem aceste detalii, dar ele nu schimbă cu nimic datele problemei.

— Arăta la fel de albă ca oricare alta din încăpere şi ea ştia prea bine acest lucru. Ştia exact ce face şi eu i-am zis, *Ce mai fad?* şi ea mi-a râs în nas şi mi-a zis, *Bine*, aşa că am întrebat-o, *Şi cum ziceai că te cheamă?* şi ea mi-a răspuns, *Vrei să spui că nu ştii? Sunt Lulabelle Bates. Sunt mare de-acum şi m-am mutat înapoi cu mama. Am venit azi-dimineaţă.* Şi s-a dus să mai ia o bucată de prăjitură.

— Bates, zic, pentru că ăsta e un alt detaliu pe care nu-l ştiam, chiar dacă e nesemnificativ. A revenit la numele lui Constantine.

— Slavă Domnului, n-a auzit-o nimeni. Dar mai apoi s-a apucat să stea de vorbă cu Phoebe Miller, preşedinta Fiicelor Revoluţiei pentru Statele Sudiste, aşa c-am tras-o în bucătărie şi i-am spus, *Domnişoară Lula, nu poţi rămâne aici. Trebuie să-ţi vezi de treabă*, şi, vai, cum s-a uitat la mine. Mi-a spus, *Ce? Nu laşi negrotei în sufragerie dacă nu e pentru curăţenie? în* momentul ăla, Constantine a intrat în bucătărie şi arăta la fel de şocată ca mine. Îi spun, *Domnişoară Lulabelle, ieşi afară din această casă până nu îl chem pe domnul Phelan*, dar ea nu se clinteşte, îmi zice c-atunci când crezusem că era albă fusesem numai lapte şi miere. Zice că în Chicago face parte din nu ştiu ce grup de pisici negre,[39] aşa

că îi spun lui Constantine: *îţi scoţi fata din casa mea chiar acum.*

Ochii mamei par mai adânci ca niciodată. Nările îi palpită.

— Deci Constantine îi zice lui Lulabelle să meargă înapoi la casa lor şi Lulabelle zice, *Foarte bine, oricum aveam de gând să plec*, şi-o ia spre sufragerie, dar o opresc, bineînţeles. O, *nu*, îi spun, *tu ieşi pe uşa din spate, nu prin faţă, cu toţi oaspeţii albi*. Doar nu era să le las pe Fiicele Revoluţiei să afle despre asta. Şi i-am spus fetei ăleia neobrăzate, a cărei mamă primea de fiecare Crăciun zece dolari, să *nu* mai pună piciorul pe plantaţia asta *cât trăieşte*. Şi ştii ce mi-a făcut?

Da, ştiu, mă gândesc, dar îmi păstrez expresia feţei neutră, încă mai aştept răscumpărarea păcatului.

— M-a scuipat. În faţă. O negresă, în casa mea. Încercând să se dea albă.

Mă cutremur. Cine ar avea tupeul s-o scuipe pe mama?

— I-am spus lui Constantine că fata aia ar face bine să nu se mai arate pe-aici. Nici în Hotstack şi nici în statul Mississippi, în general. Şi că n-aş tolera nici să întreţină relaţii cu ea, nu câtă vreme tatăl tău îi plăteşte chiria casei.

— Dar Lulabelle a făcut asta, nu Constantine.

— Şi dacă rămânea? Nu-mi puteam permite ca fata asta să umble prin Jackson, făcând pe alba când era neagră, povestind oricui cum a pătruns la o adunare a Fiicelor Revoluţiei, la Longleaf. Mulţumesc lui Dumnezeu că n-a aflat nimeni. A încercat să mă facă de ruşine în casa mea, Eugenia. Cu cinci minute mai înainte, o pusese pe Phoebe Miller să-i completeze formularul de *adeziune*.

— Nu-şi mai văzuse fata de douăzeci de ani. Nu-i poţi spune… cuiva că nu-şi mai poate vedea copilul.

Dar Maman e prea prinsă de poveste.

— Iar Constantine a crezut că mă poate face să-mi schimb gândul. *Doamnă Phelan, te rog, las-o să stea la noi acasă, promit că nu mai vine niciodată aici. N-am mai văzut-o de atâta amar de vreme.* Şi Lulabelle asta, cu mâna în şold, zicând, *Păi da, Tatăl meu a murit când eram mică, iar mama mea era prea bolnavă să aibă grijă de mine, când eram mică. Nu nepoţi despărţi.*

Maman îşi coboară vocea. De-acum vorbeşte ca despre lucruri certe.

— M-am uitat la Constantine şi mi-a fost ruşine de ruşinea ei. Mai întâi să rămână însărcinată şi-apoi să şi mintă…

Mi-e rău şi m-au apucat fierbinţelile. Abia aştept să se termine.

Maman îşi îngustează privirea.

— Eugenia, e timpul să înţelegi cum stau lucrurile cu adevărat. O idolatrizezi pe Constantine. Ai făcut-o dintotdeauna.

Împunge aerul cu degetul în direcţia mea.

— Ei nu sunt ca oamenii *obişnuiţi*.

N-o mai pot privi. Îmi închid ochii.

— Şi ce s-a întâmplat pe urmă, Maman?

— Am întrebat-o pe Constantine verde-n faţă: „Asta i-ai spus? Aşa îţi acoperi tu greşelile?”

Asta e partea despre care speram că nu se va dovedi adevărată. Asta era partea în care speram ca Aibileen să se fi înşelat.

— I-am spus lui Lulabelle adevărul. I-am spus: „Tatăl tău n-a *murit*. V-a părăsit în ziua în care te-ai născut. Iar mama ta n-a fost bolnavă nicio singură zi în viaţa ei. Te-a dat pentru că erai prea deschisă la culoare. Nu te-a vrut”.

— De ce n-ai putut s-o laşi să creadă ce i-a spus Constantine? Constantine era speriată că Lulabelle n-o s-o iubească, de aceea i-a spus toate minciunile alea.

— Pentru că Lulabelle trebuia să ştie adevărul. Trebuia să se ducă înapoi la Chicago, unde îi era locul.

Mi-am lăsat capul în mâini. Nu exista nimic care să justifice fapta mamei în toată povestea. Acum ştiu

de ce Aibileen n-a vrut să mi-o spună. Un copil n-ar trebui să afle niciodată despre o asemenea latură a mamei lui.

— N-am crezut nicio clipă că, într-adevăr, Constantine se va duce cu ea în Illinois, Eugenia. Sincer… mi-a părut rău după ea.

— Nu ţi-a părut, îi zic.

Mă gândesc la Constantine, după cincizeci de ani petrecuţi aici, locuind într-un apartament strâmt în Chicago. Cât de singură trebuie să se fi simţit. Cât de tare trebuie s-o fi durut genunchii în frigul de-acolo.

— Ba da, mi-a părut. Şi chiar dacă i-am spus să nu-ţi scrie, sunt sigură că ar fi făcut-o, dacă ar fi avut mai mult timp.

— Mai mult timp?

— Constantine a murit, Skeeter. I-am trimis un cec de ziua ei. La adresa fiicei ei, pe care am reuşit s-o găsesc… dar Lula mi l-a trimis înapoi. Împreună cu anunţul mortuar din ziar.

— *Constantine…*

Izbucnesc în plâns. Mi-aş fi dorit să fi ştiut.

— De ce nu mi-ai spus, Maman?

Maman îşi trage nasul, cu privirile în gol.

— Pentru că ştiam că m-ai fi învinovăţit, când… n-a fost vina mea.

— Când a murit? Cât a mai trăit în Chicago? o întreb.

Maman îşi trage vasul de porţelan mai aproape, aproape că-l îmbrăţişează.

— Trei săptămâni.

Aibileen mă conduce în spate, în bucătărie. Minny stă la masă, învârtind în cafea. Când mă vede, îşi rulează în jos mânecile cămăşii, dar apuc să văd un bandaj alb pe antebraţ. Mormăie un salut, apoi se concentrează din nou pe cana de cafea.

Trântesc manuscrisul pe masă.

— Dacă-l pun la poştă mâine dimineaţă, are exact şapte zile să ajungă. Cred că ne-am încadrat la limită.

Zâmbesc, în ciuda epuizării. *Am terminat.*

— Doamne, da asta chiar că-i ceva. Ia uită-te la toate paginile astea!

Aibileen zâmbeşte şi se aşază pe taburetul ei.

— Două sute şaizeci şi şase cu toate.

— De-acum, nu mai trebuie decât s-aşteptăm şi să vedem ce se-ntâmplă, zic, şi tustrele ne zgâim la teanc.

— În sfârşit, zice Minny, şi pot să-i citesc pe chip ceva, nu chiar un zâmbet, ci mai degrabă o expresie de satisfacţie.

Încăperea rămâne tăcută. Dincolo de fereastră, a început să se întunece. Oficiul poştal e închis deja, aşa c-am adus manuscrisul să-l mai vadă o dată înainte să-l expediez. De obicei aduc doar câte un capitol.

— Dacă află? întreabă Aibileen în şoaptă.

Minny îşi ridică ochii din cana de cafea.

— Dacă află oamenii că Niceville e Jackson şi-şi dă seama cine-i cine.

— N-o să afle, zice Minny. Jackson nu-i vreun oraş deosebit. E zeci de mii ca el.

A trecut o vreme de când n-am mai vorbit despre asta şi, în afară de comentariul lui Winnie cu tăiatul limbilor, n-am discutat cu adevărat despre posibilele consecinţe, doar că slujnicele ar putea să-şi piardă slujbele. În ultimele cinci luni nu ne-am gândit decât cum să terminăm manuscrisul.

— Minny, tu ai copii la care trebuie să te gândeşti, zice Aibileen. Şi Leroy… dacă află…

Siguranţa din ochii lui Minny se topeşte şi e înlocuită de ceva sfidător şi paranoid.

— Leroy o să se enerveze. Mare scofală, zice şi-şi suflecă din nou mânecile. Mai bine nervos decât

supărat, când o afla albii despre mine.

— Credeţi c-ar fi bine să ne gândim la un loc unde să ne-ascundem dacă… lucrurile se strică pe-aicea? – întreabă Aibileen.

Pentru câteva clipe se gândesc amândouă la asta, apoi scutură din cap.

— Nu ştiu unde-am putea merge, zice Minny. Soră-mea, în Corynth, are o casă plină ochi.

— Poa c-ar trebui să te gândeşti şi matale, donşoară Skeeter. La un loc pentru matale, adică, zice Aibileen.

— N-o pot lăsa pe Maman, spun.

Stăteam în picioare, dar mă las să cad într-un scaun.

— Aibileen, chiar crezi că ne-ar putea face rău? Vreau să spun, aşa, cum scrie prin ziare?

Aibileen face o mişcare din cap către mine, dezorientată. Îşi încruntă fruntea, de parcă nu ne-am putea înţelege una pe alta.

— Ne-ar bate de ne-ar stinge. Ar veni aici cu bâtele de baseball. Poa că nu ne-ar ucide, da'…

Mă uit la carte şi parcă abia acum înţeleg ce spune Aibileen. Am pomenit noi pieziş despre riscuri şi pericole, dar… întotdeauna am crezut că cel mai rău lucru cu putinţă ar fi încarcerarea sub acuzaţii false, urmată de o eliberare rapidă, cam ca la protestatarii pentru drepturi civile.

— Dar… cine, mai exact, ar face una ca asta? Femeile albe despre care am scris… n-ar face una ca asta. Nu crezi?

— Matale nu ştii că bărbaţii albi se pricep cel mai bine să „protejeze" femeile albe din oraşu ăsta?

Mi se face pielea de găină. Mi-e frică pentru mine, pentru ce le-am făcut lui Aibileen şi lui Minny. Louveniei şi lui Faye Belle şi încă altor opt femei. Cartea zace acolo, pe masă. Îmi vine s-o iau şi s-o ascund în geantă.

În loc de asta, mă uit spre Minny pentru că, din motive neştiute, sunt convinsă că ea ştie cel mai bine ce ne-ar putea aştepta. Ea însă nu-mi întoarce privirile. Pare căzută pe gânduri. Îşi plimbă unghia de la degetul mare încolo şi-ncoace pe buza de sus.

— Minny? Tu ce crezi? o întreb.

Minny îşi ţine ochii lipiţi de fereastră şi dă din cap la propriile gânduri.

— Io cred c-avem nevoie de-un soi de *asigurare*.

— Aşa ceva nu există, zice Aibileen. Nu pentru noi.

— Da dacă băgăm în carte Lucru Ăla îngrozitor pe care l-am făcut? întreabă Minny.

— Nu se poate, Minny, zice Aibileen. Ne-ar da de gol.

— Da dacă-l punem acolo, coniţa Hilly *nu poate* lăsa pe nimenea să ştie că-i vorba despre oraşul Jackson. N-ar vrea ca *nimenea* să afle că povestea aia-i despre ea. Şi dacă unii începe să între la bănuieli, face ea cumva să-i pună pe altă pistă.

— Doamne, Minny, e prea riscant. Nu ştii de ce-i în stare femeia asta.

— Nimenea nu ştie povestea, decât coniţa Hilly şi mama ei, zice Minny. Şi coniţa Celia, da ea n-are prieteni la care să le spună.

— Ce s-a întâmplat? întreb. E *chiar* atât de groaznic?

Aibileen se uită la mine. Sprâncenele mi se arcuiesc.

— La cine-o să recunoască una ca asta? o întreabă Minny pe Aibileen. N-o să vrea nici ca tu sau coniţa Leefolt să fiţi identificate, Aibileen, pen c-atunci oamenii e doar la un pas de ea. Îţi zic, coniţa Hilly e cea mai bună protecţie pe care-o avem.

Aibileen dă din cap de la stânga la dreapta, apoi în sus şi-n jos. Apoi din nou de la stânga la dreapta. Ne uităm la ea şi aşteptăm.

— Dacă bagi în carte Lucru Groaznic, şi lumea află că e vorba de tine şi de coniţa Hilly, atuncea intri într-o belea atât de mare – Aibileen e scuturată de-un fior – că nici nu există un nume pentru aşa ceva.

— Ăsta-i un risc la care mă-ncumet. M-am hotărât. Ori îmi bagi şi povestea asta, ori scoţi partea mea

cu totu.

Ochii lui Aibileen şi cei ai lui Minny se înfruntă o vreme. Nu putem scoate partea lui Minny, e ultimul capitol al cărţii. E despre cum a fost dată afară de nouăsprezece ori, în acelaşi orăşel de provincie. Despre cum e să-ncerci tot timpul să-ţi ţii furia înăuntru, fără să izbuteşti vreodată. Începe cu regulile pe care i le-a spus mama ei, pentru a lucra în casele albilor, şi se termină cu momentul în care pleacă de la doamna Walter. Aş vrea să spun ceva, dar mă abţin.

În cele din urmă, Aibileen oftează.

— Bine, aşa să fie, zice. Cred c-atuncea-i mai bine să-i spui tu povestea.

Minny mă priveşte cu ochii mijiţi. Scot un creion şi-un caiet de notiţe.

— Ţi-o spun doar fincă e vorba de carte, înţelegi. Nu-mpărtăşeşte nimenea secrete acilea de drag ce-i e să le spună.

— Mai pun de nişte cafea, zice Aibileen.

Pe drumul înapoi spre Longleaf, tremur doar la amintirea poveştii lui Minny cu plăcinta. Nu-mi dau seama dacă ar fi mai bine s-o introducem în carte sau s-o lăsăm pe dinafară. Ca să nu mai vorbim că, dac-o scriu la noapte şi mâine, asta ne va face să mai pierdem o zi, scăzându-ne şansele de-a respecta termenul de predare. Parcă văd furia roşie de pe faţa lui Hilly, ura pe care încă i-o poartă lui Minny. Îmi cunosc prietena mult prea bine. Dacă suntem descoperite, vom avea în ea cel mai teribil duşman cu putinţă. Şi chiar dacă nu suntem, dar tipărim povestea, Hilly se va sufoca de-o furie cum n-am mai văzut. Dar Minny are dreptate – e cea mai bună asigurare pe care o avem.

Mă uit peste umăr după fiecare kilometru. Păstrez cu sfinţenie limita de viteză şi folosesc drumuri lăturalnice. *Ne-ar bate de ne-ar stinge* – numai asta îmi răsună în urechi.

Scriu toată noaptea, strâmbându-mă, la povestea lui Minny, şi toată dimineaţa care urmează. La patru după-amiază, înghesui manuscrisul într-o cutie de carton. Împachetez rapid cutia în hârtie maronie. De obicei durează şapte-opt zile pentru ca un pachet să ajungă la New York, dar de data asta va trebui cumva să facă doar şase, dacă e să respectăm termenul de predare.

Accelerez, în ciuda fricii de poliţie, pentru că ştiu că oficiul poştal se închide la patru şi jumătate, şi dau buzna la ghişeu. N-am mai dormit de două nopţi. Părul îmi stă ca o mătură – şi nu e nicio metaforă. Poştaşul face ochii mari.

— Bate vântul afară?

— Te rog. Poţi expedia pachetul în seara asta? E pentru New York.

Se uită la adresă.

— Camionul pentru corespondenţă în afara oraşului a plecat deja, doamnă. Va trebui să aştepte până mâine dimineaţă.

Îi aplică timbrele şi plec spre casă.

De cum păşesc în casă, mă duc direct în cămară şi sun la biroul lui Elaine Stein. Secretara ei îmi face legătura şi, cu o voce răguşită şi obosită, îi spun că astăzi am pus manuscrisul la poştă.

— Ultima întâlnire a editorilor e peste şase zile, Eugenia. Nu doar că va trebui să ajungă aici la timp, dar trebuie să am şi eu răgazul de-a mă uita peste el. Aş spune că şansele tind mai degrabă spre zero.

N-a mai rămas nimic de adăugat, aşa că murmur:

— Ştiu. Mulţumesc că mi-aţi oferit o şansă.

După care adaug:

— Crăciun fericit, doamnă Stein!

— Noi îi spunem Hanukka, dar mulţumesc oricum, domnişoară Phelan.

CAPITOLUL 28

După ce aşez telefonul în furcă, mă duc să stau pe verandă şi să privesc câmpurile pustii şi reci. Sunt

obosită ca un câine şi de-abia acum observ maşina doctorului Neal. Probabil c-a venit când eram plecată la poştă. Mă sprijin de balustradă şi-l aştept să iasă din camera lui Maman. Prin uşa deschisă, văd, la capătul coridorului, uşa dormitorului ei închisă.

Puţin mai târziu, doctorul Neal iese, închide uşa cu grijă şi se apropie de mine.

— I-am dat ceva pentru durere, îmi spune.

— D… durere? A vomitat din nou de dimineaţă?

Bătrânul doctor Neal mă fixează cu ochii lui uluitor de albaştri. Mă priveşte lung şi pătrunzător, parcă ar vrea să decidă ceva despre mine.

— Mama ta are cancer, Eugenia. Cancer la stomac.

Mă sprijin de peretele casei. Sunt şocată şi, totuşi, ştiam asta deja, nu-i aşa?

— Nu voia să-ţi spună – mai zice, clătinând din cap – dar, din moment ce nu vrea să se interneze în spital, ai tot dreptul să ştii. Următoarele luni vor fi… destul de grele.

Mă priveşte, ridicând din sprâncene.

— Atât pentru ea, cât şi pentru tine.

— Câteva luni? Asta-i… tot?

Îmi acopăr gura cu mâna şi mă aud gemând.

— Poate mai mult, poate mai puţin, drăguţă.

Clatină din cap.

— Ştiind-o însă pe mama ta – îşi aruncă privirea spre casă – cred că se va lupta vitejeşte cu boala asta.

Rămân năucită, incapabilă să mai spun ceva.

— Sună-mă oricând, Eugenia. La cabinet sau acasă.

Intru în casă şi înapoi în dormitorul lui Maman. Papa stă pe o banchetă, lângă pat, cu privirea pierdută în gol. Maman stă ţeapănă, în capul oaselor. Când mă vede, îşi dă ochii peste cap.

— Ei bine, bănuiesc că ţi-a spus, zice.

Lacrimile îmi picură de pe bărbie. O prind de mână.

— De când ştiai?

— De vreo două luni.

— O, *Maman!*

— Încetează acum, Eugenia. N-avem ce face.

— Dar ce pot să… Nu pot sta aici uitându-mă cum…

Nici măcar nu pot rosti cuvântul. Toate cuvintele astea sunt prea groaznice.

— Cu siguranţă că nu vei *sta* aici. Carlton se va face avocat, iar tu…

Mă dojeneşte cu degetul.

— Şi să nu-ţi imaginezi că te poţi neglija după ce nu voi mai fi. De-ndată ce mă pot ridica de-aici, mă târăsc până la bucătărie, sun la Fanny Mae şi-ţi fac toate programările la coafor până în 1975.

Mă prăbuşesc pe banchetă şi Papa mă prinde pe după umeri. Mă sprijin de el şi plâng.

Pomul de Crăciun, instalat de Jameso acum o săptămână în camera de odihnă, se usucă şi pierde ace de fiecare dată când cineva intră în cameră. Mai sunt şase zile până la Crăciun, dar nimeni n-a catadicsit să-i mai pună apă. Cele câteva cadouri pe care Maman le-a cumpărat încă din iulie stau împachetate frumos sub brad, unul pentru Papa, de bună seamă o cravată de mers la biserică, unul mic şi pătrăţos pentru Carlton, o cutie grea pentru mine, în care bănuiesc că-i o Biblie nouă. Acum, că toată lumea ştie despre cancerul ei, Maman pare să fi abandonat şi ultimele fire care-o mai ţineau în picioare. Marionetei i s-au retezat sforile şi-acum şi capul pare că i se bălăngăne într-o parte. Tot ce mai poate face e să se ridice şi să meargă până la toaletă sau să stea câteva minute pe verandă.

Dupa-amiază, îi duc corespondenţa, revista *Good Housekeeping*, buletine informative de la biserică, ştirile de la *Fiicele Revoluţiei*.

— Cum te mai simţi?

Îi dau la o parte părul de pe frunte şi închide ochii ca şi cum aştepta de mult momentul ăsta. De-acum, ea e copilul, iar eu, mama.

— Sunt bine.

Intră Pascagoula. Pune o tavă cu supă pe masă. Maman de-abia dă din cap când iese, privind spre cadrul gol al uşii.

— O, nu, spune cu o strâmbătură. Nu pot mânca.

— Nu trebuie să mănânci acum, Maman. Poţi să mănânci mai târziu.

— Pascagoula nici nu se compară cu… nu-i aşa? mă întreabă.

— Aşa e, Maman.

Asta e prima oară când o pomeneşte pe Constantine de la discuţia aceea groaznică.

— Se spune că o slujnică bună e ca iubirea adevărată. O găseşti o singură dată în viaţă.

O aprob dând din cap, gândindu-mă c-ar trebui s-aştern asta pe hârtie, s-o bag în carte. Dar e, desigur, prea târziu, cartea-i deja pe drum, în poştă. Nu mai pot face nimic, nimeni nu mai poate face nimic, în afară de a aştepta să vedem ce va urma.

Ajunul Crăciunului e deprimant şi cald şi ploios. La fiecare jumătate de oră, Papa iese din camera lui Maman, se uită pe fereastră şi întreabă „A venit?”, deşi nu-l ascultă nimeni. Fratele meu, Carlton, trebuie să sosească astă-seară de la Facultatea de Drept a Universităţii de Stat Louisiana, şi amândoi vom răsufla uşuraţi când o să-l vedem. Toată ziua, Maman a vomitat şi a icnit. De-abia îşi mai poate ţine ochii deschişi, dar nu poate adormi.

— Charlotte, ar trebui să fii în spital, i-a spus azi după-amiază doctorul Neal.

Nici nu mai ştiu de câte ori i-a spus asta în ultimele săptămâni.

— Măcar lasă-mă s-aduc o asistentă medicală care să stea cu tine.

— Charles Neal, i-a răspuns Maman, fără măcar să-ncerce să-şi ridice capul de pe perne, n-o să-mi petrec ultimele zile într-un spital şi nici nu intenţionez să-mi transform casa într-un spital.

Doctorul Neal s-a mulţumit să ofteze, i-a dat lui Papa un medicament, unul nou, şi i-a explicat cum să-l administreze.

— Dar o va ajuta? l-am auzit pe Papa şoptind pe hol. Se va simţi mai bine?

Doctorul Neal i-a pus lui Papa mâna pe umăr.

— Nu, Carlton.

La şase seara, Carlton parchează în sfârşit pe aleea din faţă şi intră în casă.

— Iisuse, ai mai crescut, Skeeter?

Mă strânge în braţe. E obosit după atâta condus, arătos în puloverul de lână cu însemnele colegiului. Aerul proaspăt care-l înconjoară miroase bine. E plăcut să mai fie cineva pe-aici.

— Iisuse, de ce-i aşa de cald în casa asta?

— Îi e frig, spun în şoaptă, tot timpul.

Merg cu el în spate. Maman se ridică în capul oaselor când îl vede, şi-şi întinde mâinile slăbite.

— O, Carlton, ai venit acasă!

Carlton înţepeneşte. Pe urmă se apleacă şi o îmbrăţişează cu gingăşie. Îmi aruncă o privire peste umăr şi pot vedea cât e de şocat. Mă răsucesc cu spatele. Îmi acopăr gura cu mâna ca să nu izbucnesc în plâns, pentru că, dacă încep, n-am să mă mai pot opri. Privirea lui Carlton îmi spune mai mult decât vreau să ştiu.

Când Stuart mă vizitează în ziua de Crăciun, nu îl opresc când vrea să mă sărute. Dar îi spun:

— Te las s-o faci numai pentru că mama e pe moarte.

— Eugenia, o aud pe Maman strigând.

E aproape ajunul Anului Nou şi sunt în bucătărie, pregătind nişte ceai. Crăciunul a trecut şi Jameso a scos pomul din casă azi-dimineaţă. Acele mai zac împrăştiate prin toată casă, dar măcar am reuşit să

strâng toate decoraţiunile şi să le aranjez înapoi în dulap. A fost o muncă obositoare şi frustrantă, încercând să împachetez fiecare ornament aşa cum îi plăcea lui Maman, pregătindu-le pentru la anul. Refuz să mă gândesc la inutilitatea gesturilor.

N-am primit niciun semn de la doamna Stein şi nici măcar nu ştiu dacă pachetul i-a ajuns la timp. Noaptea trecută am cedat şi am sunat-o pe Aibileen să-i spun că n-am aflat nimic, doar de dragul uşurării de-a vorbi cu cineva despre asta.

— Mă tot gândesc la lucruri pe care le puteam băga în carte, zice Aibileen. Trebe să-mi tot aduc aminte că-i terminată şi trimisă.

— Şi eu la fel, îi spun. Te sun când mai am noutăţi.

Mă duc în spatele casei şi o găsesc pe Maman rezemată de perne. Am aflat că, atunci când stă ridicată, forţa gravitaţiei o ajută să nu vomite. Vasul de porţelan alb e lângă ea.

— Bună, Maman, zic. Cu ce te pot ajuta?

— Eugenia, nu poţi purta pantalonii ăştia la petrecerea de Anul Nou a familiei Holbrook.

Când clipeşte, Maman îşi ţine ochii închişi o secundă mai mult decât ar trebui. E epuizată, un schelet într-un halat de casă alb, cu dantele şi fundiţe absurde. Din guler îi răsare gâtul subţire ca al unei lebede. Nu se poate hrăni decât printr-un pai. Şi-a pierdut complet simţul mirosului. Cu toate astea, poate simţi chiar şi din altă cameră dacă sunt îmbrăcată aiurea.

— Au anulat petrecerea, Maman.

Poate îşi aminteşte de petrecerea lui Hilly de anul trecut. Din câte mi-a spus Stuart, toate petrecerile au fost anulate din cauza asasinării preşedintelui. Nu că m-ar fi invitat, oricum. În seara asta, Stuart va veni să-l vedem pe Dick Clark la televizor.

Maman îşi pune mâna subţire pe-a mea, atât de translucidă încât i se văd încheieturile prin piele. Purtam haine de mărimea halatului lui Maman când aveam unsprezece ani.

Îmi aruncă o privire neutră.

— Cred că trebuie să pui pe listă pantalonii ăştia chiar acum.

— Dar sunt confortabili şi călduroşi şi…

Scutură din cap şi închide ochii.

— Îmi pare rău, Skeeter.

Cearta s-a încheiat.

— Bine, Maman, zic şi oftez.

Maman scoate carneţelul de sub cuvertură, dintr-unul din buzunarele invizibile pe care le-a cusut pe toate hainele ei, în care-şi ţine pilulele antivomă, batistele de hârtie şi alte mărunţişuri. Mici liste dictatoriale. Chiar dacă e atât de slăbită, rămân surprinsă de fermitatea pe care o arată când scrie pe lista CE SĂ NU PORŢI: *Pantaloni gri, fără formă, ca de bărbaţi*. Zâmbeşte satisfăcută.

Sună macabru, dar, după ce a realizat că nu va mai putea să-mi spună ce să port, Maman a născocit sistemul ăsta ingenios post-mortem. Astfel se asigură că niciodată nu voi merge singură să-mi cumpăr haine noi şi necorespunzătoare. Are, probabil, dreptate.

— Azi n-ai vomitat, nu?

Întreb pentru că e patru după-amiază, Maman a mâncat deja două castroane de supă şi încă nu i-a fost rău. De obicei, până acum ar fi vomitat de vreo trei ori.

— Nici măcar o singură dată, zice, şi apoi închide ochii şi în câteva minute e adormită.

În ziua de Anul Nou, cobor în bucătărie să m-apuc de mazărea neagră pentru noroc.[40] Pascagoula a pus-o la înmuiat de cu seară şi m-a instruit cum să o pun în oală, pe foc, şi-apoi să adaug oasele de porc. E mai degrabă un proces simplu, în două etape, dar toată lumea pare agitată când mă vede trebăluind pe lângă aragaz. Îmi amintesc cum, deşi era ziua ei liberă, Constantine venea de fiecare dată pe 1 ianuarie, doar ca să ne pregătească mazărea norocoasă. Făcea o oală întreagă, dar pe urmă aşeza un singur bob de mazăre în farfuria fiecăruia şi se asigura că îl mâncăm. Atât era de superstiţioasă. Pe urmă, spăla vasele

şi pleca acasă. Dar Pascagoula nu s-a oferit să vină în ziua ei liberă şi, presupunând că vrea să fie cu familia ei, nici nu i-am cerut-o.

Suntem trişti cu toţii. Carlton a trebuit să plece dis-de-dimineaţă. A fost frumos câtă vreme l-am avut aproape şi-am mai putut schimba o vorbă. Ultimele lui cuvinte pentru mine, înainte de a mă îmbrăţişa şi de a porni spre şcoală, au fost „Vezi să nu dai foc casei”, după care a adăugat:

— Te sun mâine să văd cum se mai simte.

După ce sting aragazul, mă duc pe verandă. Papa stă rezemat de balustradă, învârtind între degete câteva seminţe de bumbac. Se uită la câmpurile pustii care mai au o lună de aşteptat până la însămânţare.

— Papa, nu vii la prânz? Mazărea e gata.

Se întoarce şi zâmbetul lui e subţire, nehotărât.

— Medicamentele astea noi pe care i le-a dat… zice, privind seminţele de bumbac pe care le ţine în mână. Par să-şi facă efectul. Zice că se simte mai bine.

Dau din cap a neîncredere. Nu poate să creadă aşa ceva.

— De două zile i-a fost rău o singură dată…

— O, Papa, nu… e doar o… Papa, n-are cum să se vindece.

Dar privirea lui Papa e goală şi mă întreb dacă m-a auzit măcar.

— Ştiu că ţi-ar fi mai bine în altă parte, Skeeter, îmi spune cu lacrimi în ochi. Dar nu trece o zi în care să nu-i mulţumesc lui Dumnezeu că eşti aici, cu ea.

Dau din cap, simţindu-mă vinovată fiindcă el îşi închipuie că e alegerea mea. Îl îmbrăţişez şi-i spun:

— Şi eu sunt bucuroasă că sunt aici, Papa.

Când clubul se redeschide, în prima săptămână din ianuarie, îmi pun costumul de tenis şi-mi iau racheta. Trec prin bar, ignorându-le pe Kay Joiner, fosta mea parteneră de tenis care m-a abandonat, şi pe alte trei fete care stau, fumând, la o masă de inox. Se apleacă una spre cealaltă şi încep să şopotească când trec pe lângă ele. N-am să merg la întrunirea Ligii mâine seară – şi în nicio altă seară de acum înainte, de fapt. Acum trei zile le-am trimis scrisoarea de retragere din Ligă.

Izbesc cu sete mingea de perete, încercând să nu mă gândesc la nimic. În ultima vreme m-am surprins rugându-mă, deşi nu sunt tocmai o persoană religioasă. Mă trezesc formulând în şoaptă fraze nesfârşite, în care îl rog pe Dumnezeu ca Maman să sufere mai puţin, să aflu veşti bune despre carte. Ba, uneori, mai cer vreun semn despre cum ar trebui să procedez în continuare cu Stuart. De multe ori mă surprind rugându-mă, când nici măcar nu ştiam să fac aşa ceva.

Când mă întorc acasă, doctorul Neal îşi parchează maşina în spatele meu. Îl conduc în spatele casei, în camera lui Maman, unde-l aşteaptă Papa, şi închid uşa după ei. Mă foiesc pe hol, ca un copil. Văd prea bine că Papa s-a agăţat de firicelul ăsta de speranţă. Maman nu mai vomită bila aia verde de patru zile neîntrerupte. Îşi mănâncă zilnic fiertura, ba uneori cere şi supliment.

Când doctorul Neal iese din cameră, Papa rămâne pe scaun, lângă patul mamei, iar eu îl urmez pe doctor până pe verandă.

— V-a spus? îl întreb. Că se simte mai bine?

Dă din cap în sus şi-n jos, dar apoi de la stânga la dreapta.

— N-are rost s-o târăsc la spital pentru o radiografie. Ar fi mult prea greu pentru ea.

— Dar… e? Ar putea să-şi revină?

— Eugenia, am mai văzut aşa ceva. Uneori, oamenii capătă un puseu de energie. Bănuiesc că e un dar de la Dumnezeu. Ca să-şi poată încheia toate socotelile. Dar, draga mea, cam asta e, şi nimic mai mult. Nu aştepta altceva.

— Dar i-aţi văzut culoarea din obraji? Arată mult mai bine şi reţine ce-a mâncat şi…

Scutură din cap.

— Încearcă doar s-o faci să se simtă liniştită.

În prima vineri din 1964, nu mai am răbdare să aştept. Întind firul telefonului până în cămară şi mă

aşez pe un sac de fasole. Maman a adormit după ce a mâncat al doilea castron de fiertură. I-am lăsat uşa întredeschisă, s-o pot auzi dacă mă strigă.

— Biroul lui Elaine Stein.

— Bună ziua, sunt Eugenia Phelan şi vă sun interurban. E cumva disponibilă?

— Îmi pare rău, domnişoară Phelan, dar doamna Stein nu mai primeşte telefoane în legătură cu selecţia manuscriselor.

— Oh, dar mi-aţi putea spune măcar dacă l-a primit?

— Aşteptaţi un moment.

Telefonul rămâne mut vreun minut, după care secretara revine.

— Vă pot confirma că am primit pachetul dumneavoastră în timpul sărbătorilor. Cineva de la birou vă va anunţa de îndată ce doamna Stein va lua o decizie. Va mulţumim pentru telefon.

Închide şi nu mai aud decât tonul.

Câteva seri mai târziu, după o după-amiază palpitantă în care am răspuns scrisorilor adresate domnişoarei Myrna, stau cu Stuart în salon. Sunt bucuroasă să-l văd şi să pun capăt, pentru o vreme, tăcerii apăsătoare din casă. Stăm tăcuţi, uitându-ne la televizor. Vine o reclamă la Tareyton, cea în care fata care fumează are un ochi învineţit: *Noi, fumătoarele de Tareyton, mai degrabă ne luptăm decât să schimbăm marca!*

Am început să mă văd cu Stuart o dată pe săptămână. Am fost la un film după Crăciun şi-odată am luat cina în oraş, dar de-obicei stăm acasă, pentru că nu vreau s-o las pe Maman singură. E nesigur în preajma mea, se poartă cu mine cu o timiditate respectuoasă. În ochii lui se citeşte un soi de răbdare, iar eu nu mai simt panica pe care-o simţeam în prezenţa lui odinioară. Nu vorbim despre nimic serios. Îmi spune poveşti despre vara în care, fiind la colegiu, a lucrat pe platformele petroliere din Golful Mexicului. Duşurile erau cu apă sărată. Oceanul era albastru şi limpede precum cristalul, se zărea fundul apei. Ceilalţi muncitori făceau munca asta foarte grea pentru a-şi putea hrăni familiile, câtă vreme Stuart, un copil bogat cu părinţi bogaţi, urma să se întoarcă la colegiu. A fost pentru prima oară, îmi spune, când a fost nevoit să muncească din greu.

— Sunt bucuros că am forat atunci, îmi spune. Acum n-aş mai putea să fac asta, zice, de parcă asta s-ar fi petrecut cu veacuri în urmă, nu acum cinci ani.

Pare mai bătrân decât mi-l aminteam.

— De ce n-ai mai putea s-o faci acum? îl întreb, pentru că şi eu mă întreb ce-am să fac cu viaţa mea.

Aş vrea să aflu mai multe despre posibilităţile altora.

Îşi încruntă sprâncenele.

— Pentru că n-aş putea să plec de lângă tine.

Trec peste asta, temându-mă să recunosc cât de bine mă simt s-aud aşa ceva.

Reclamele s-au terminat şi-acum ne uităm la ştiri. Au fost nişte lupte în Vietnam, dar reporterul pare convins că se vor încheia repede şi că nu e mare lucru.

— Ascultă, zice Stuart după câteva minute de tăcere. N-am vrut s-aduc vorba mai înainte, dar… ştiu ce vorbesc oamenii în oraş. Despre tine. Şi nu-mi pasă câtuşi de puţin. Voiam doar să ştii.

Primul meu gând e *cartea*. A aflat ceva despre ea. Devin încordată.

— Ce-ai aflat?

— Ştii tu. Despre festa pe care i-ai făcut-o lui Hilly.

Mă relaxez puţin, dar nu de tot. N-am vorbit cu nimeni despre asta, cu excepţia lui Hilly. Mă întreb dacă Hilly l-a sunat, după cum mă ameninţa.

— Şi pot să înţeleg de ce oamenii au reacţionat aşa, ca şi cum ai fi vreo nebună de liberală vârâtă în toată mizeria asta.

Îmi studiez mâinile cu atenţie, încă îngrijorată de ce-a putut afla, dar şi puţintel iritată, în acelaşi timp.

— De unde ştii – îl întreb – în ce sunt eu amestecată şi în ce nu sunt?

— Pentru că te cunosc, Skeeter, îmi răspunde cu blândeţe. Eşti prea deşteaptă să te bagi în aşa ceva. Şi asta le-am spus şi lor.

Dau din cap şi încerc să zâmbesc. În ciuda a ceea ce crede că ştie despre mine, nu pot să nu apreciez faptul că măcar cuiva îi pasă de mine suficient cât să-mi ia apărarea.

— Nu-i nevoie să mai vorbim despre povestea asta, zice. Voiam doar să ştii, atâta tot.

Sâmbătă seară îi urez lui Maman noapte bună. Am pe mine un pardesiu lung, să nu vadă ce port pe dedesubt. Am lăsat intenţionat luminile stinse, să nu-mi poată vedea părul. Starea ei e neschimbată. Nu pare să-i fie mai rău – a încetat să mai vomite – dar pielea îi e alb-cenuşie. Părul a început să-i cadă. O ţin de mână şi-o mângâi pe obraz.

— Papa, suni la restaurant dacă ai nevoie de mine, da?

— Aşa o să fac, Skeeter. Acum du-te şi distrează-te şi tu puţin.

Mă urc în maşina lui Stuart şi mergem la restaurantul Robert

E. Lee pentru cină. Încăperea e plină de rochii de seară, trandafiri roşii şi clincănit de tacâmuri. Se simte un soi de entuziasm în aer, convingerea că lucrurile au reintrat aproape în normal, după moartea preşedintelui Kennedy. 1964 e un an nou, proaspăt, neprihănit. Toată lumea ne priveşte pe furiş.

— Arăţi… diferit, zice Stuart.

Sunt sigură că a ţinut comentariul ăsta în el de când m-a văzut astăzi şi că e mai degrabă nedumerit decât impresionat.

— Rochia asta e atât de… scurtă.

Dau din cap şi-mi dau părul pe spate. Cum obişnuia el să-mi facă.

Azi-dimineaţă i-am spus lui Maman că merg la cumpărături. Arăta însă atât de obosită, încât m-am răzgândit repede.

— Poate că, totuşi, n-ar trebui să mă duc.

Dar apucasem să-i spun de cumpărături. Maman m-a trimis după carnetul de cecuri şi, când m-am întors cu el, mi-a dat un cec în alb şi mi-a mai dat şi suta de dolari pe care-o ţinea împăturită între coperţi. Când a auzit cuvântul „cumpărături”, a părut să se învioreze.

— Să nu faci economie. Dar pantalonii ies din discuţie. Roag-o pe doamna La Voie să te ajute să alegi.

Şi-a rezemat capul pe pernă.

— Ea ştie cum trebuie să se îmbrace domnişoarele.

Dar n-am suportat gândul mâinilor zbârcite ale doamnei Lavole, mirosind a cafea şi naftalină, pe pielea mea. Am condus prin centrul oraşului fără să mă opresc şi am intrat pe autostrada 51, spre New Orleans. Am trecut peste sentimentul de vinovăţie c-o las pe Maman atât de mult timp singură, cu gândul că doctorul Neal o va vizita după-amiază şi că Papa va sta, oricum, toată ziua cu ea.

Trei ore mai târziu intram în magazinul Maison Blanche, de pe Canal Street.[41] Fusesem aici de nenumărate ori cu Maman, şi de două ori cu Elizabeth şi Hilly, dar tot am rămas uimită văzând imensele pardoseli de marmură şi de kilometrii de pălării, mănuşi şi doamne pudrate, arătând atât de fericite, atât de *sănătoase*. Înainte să apuc să întreb ceva, un bărbat subţirel mi-a zis, „Veniţi cu mine, e la etaj”, după care m-a îndrumat uşor spre ascensor, până la etajul trei, într-o încăpere numită *Toalete pentru femeile moderne*.

— Ce-i asta? am întrebat.

Erau acolo câteva duzini de femei, şi muzică rock and roii şi pahare de şampanie şi multe lumini strălucitoare.

— Emilio Pucci, dragă. În sfârşit!

A făcut un pas în spate şi m-a privit mai bine.

— Aţi venit pentru prezentare, nu-i aşa? Aveţi o invitaţie?

— Mda, pe-aici pe undeva, am zis, dar şi-a pierdut interesul în timp ce mă prefăceam că scotocesc

prin geantă.

De jur împrejurul meu, hainele arătau de parcă le crescuseră rădăcini şi înfloriseră pe umeraşe. M-am gândit la doamna Lavole şi-am izbucnit în râs. Nu era acolo niciun taior pentru domnişoare pe gustul ei. Flori! Bretele mari şi colorate! Şi tivuri ce dezveleau *câţiva centimetri de coapsă*. Era electrizant şi minunat şi ameţitor. Acest Emilio Pucci probabil că-şi vâră degetele-n priză în fiece dimineaţă.

Cu cecul în alb, am cumpărat suficiente haine cât să umplu bancheta din spate a Cadillacului. Pe urmă, pe strada Magazine, am mai plătit încă patruzeci şi cinci de dolari la coafor ca să-mi vopsească, să-mi tundă şi să-mi îndrepte părul. Crescuse prea lung peste iarnă şi avea culoarea apei murdare. Pe la patru după-amiază, conduceam deja înapoi, peste lacul Portchartrain, cu radioul difuzând melodia unei trupe numite Rolling Stones şi vântul zburlindu-mi părul mătăsos, gândindu-mă că astă-seară îmi voi da jos armura şi voi lăsa lucrurile să fie cum au fost cu Stuart.

Stuart şi cu mine ne mâncăm friptura zâmbind şi sporovăind. El se uită la celelalte mese şi comentează câte ceva despre cei pe care-i cunoaşte. Nimeni însă nu se ridică să ne salute.

— Pentru un nou început, zice Stuart, ridicându-şi paharul cu bourbon.

Dau din cap, deşi aş vrea să spun că toate începuturile sunt noi. În loc de asta, ciocnesc cu el al doilea pahar de vin pe seara asta. Alcoolul nu mi-a plăcut niciodată cu adevărat – până astăzi.

După cină, mergem în hol, unde-i vedem pe senator şi pe madame Withworth stând la o masă, cu pahare de băutură în mâini. Sunt înconjuraţi de lume; beau şi vorbesc cu toţii în gura mare. Stuart mi-a spus mai devreme că e primul weekend când vin acasă de când s-au mutat în Washington.

— Stuart, uite-i pe ai tăi. Nu s-ar cuveni să mergem să-i salutăm?

— N-aş vrea ca Maman să te vadă în rochia asta atât de scurtă, îmi spune. Nu mă-nţelege greşit, îţi stă grozav, dar…

Se uită încă o dată la tivul rochiei.

— Poate n-a fost cea mai bună alegere pentru seara asta.

Pe drumul spre casă, îmi amintesc de Elizabeth, cu bigudiurile ei, speriată că membrele clubului de bridge ar putea să mă vadă. De ce mi se pare că, întotdeauna, cuiva trebuie să-i fie ruşine cu mine?

Pe când ajungem înapoi la Longleaf, e deja unsprezece seara, îmi netezesc rochia şi mă gândesc că Stuart are dreptate. E, într-adevăr, prea scurtă. Luminile sunt stinse în dormitorul părinţilor, aşa că ne aşezăm împreună pe sofa.

Mă frec la ochi şi casc. Când îi redeschid, văd că ţine în mână un inel.

— Oh… Doamne.

— Am vrut să ţi-l dau la restaurant, îmi zice zâmbind. Dar… Aici e mai bine.

Ating inelul. E rece şi foarte frumos. Are rubine şi un diamant în mijloc. Mă uit la el, cuprinsă dintr-o dată de căldură. Îmi dau jos jerseul de pe umeri. Zâmbesc şi sunt pe cale să izbucnesc în plâns în acelaşi timp.

— Trebuie să-ţi spun ceva, Stuart, mă pomenesc zicând, îmi promiţi că nu vei spune nimănui?

Mă priveşte fix şi râde.

— Stai puţin, ai spus cumva „da”?

— Da, dar…

Mai întâi trebuie să aflu ceva.

— Îmi promiţi?

Oftează, e dezamăgit că am stricat momentul.

— Sigur, pe cuvântul meu de onoare.

Sunt încă şocată de propunerea lui, dar mă străduiesc să-i explic cât mai bine cu putinţă. Privindu-l în ochi, îi împărtăşesc toate faptele şi detaliile pe care le pot spune despre carte şi despre ce-am făcut în ultimul an. Las la o parte toate numele, şi mă opresc o clipă, gândindu-mă la implicaţii, ştiind că nu e bine. Chiar dacă m-a cerut în căsătorie, încă nu îl cunosc destul de bine pentru a avea încredere totală în

el.

— Deci despre asta ai scris în ultimele douăsprezece luni? Nu despre Iisus Hristos?

— Nu, Stuart. Nu despre… Iisus.

Când îi spun cum mi-a găsit Hilly legile Jim Crow în geantă, rămâne cu gura căscată. Îmi dau seama că tocmai i-am confirmat ceva ce îi spusese Hilly, iar el avusese naivitatea să nu creadă.

— Bârfele… din târg. Le-am spus că se înşală amarnic. Dar… lumea avea dreptate.

Când îi spun cum slujnicele de culoare au început să mi se destăinuie după adunarea pentru rugăciuni, mă simt cuprinsă de mândrie pentru ceea ce-am realizat. El se uita ţintă la paharul gol de bourbon.

Îi spun apoi că manuscrisul a fost deja trimis la New York. Că, dacă vor decide cumva să-l publice, va apărea, bănuiesc, în următoarele opt luni sau maxim un an. Chiar pe când, mă gândesc, o logodnă ar trebui să se transforme în căsătorie.

— Cartea va fi anonimă, dar cu Hilly prin preajmă există riscul ca oamenii să afle că eu *am scris-o*.

Dar el nu aprobă din cap şi nici nu-mi dă părul pe după urechi, iar inelul bunicii lui zace încă pe catifeaua canapelei, ca o metaforă ridicolă. Rămânem tăcuţi amândoi. Privirile lui nici măcar nu se încrucişează cu ale mele. Rămân mereu la câţiva centimetri distanţă de chipul meu. După un minut, zice:

— Nu prea… nu înţeleg de ce-ai face una ca asta. De ce, totuşi, *îţi pasă*, Skeeter?

Mă înfurii, uitându-mă la inelul ăsta care străluceşte atât de tăios.

— N-am vrut… să sune aşa, reia el. Ce-am vrut să zic e că lucrurile sunt bine aşezate aşa cum sunt. De ce-ai vrea să le stârneşti şi să ai numai necazuri?

Pot spune, după sunetul vocii lui, că aşteaptă cu adevărat un răspuns. Dar cum să-i explic? Stuart e un om bun. Oricât de mult aş fi convinsă că am avut dreptate să fac ce-am făcut, îi pot înţelege nedumerirea şi îndoielile.

— Nu caut necazurile cu lumânarea, Stuart. Necazurile sunt deja aici.

Cu siguranţă, nu ăsta-i răspunsul pe care-l căuta.

— Nu te cunosc, de fapt.

Privesc în jos, amintindu-mi cum, cu numai câteva clipe în urmă, şi eu gândisem acelaşi lucru despre el.

— Bănuiesc că ne rămâne tot restul vieţii pentru a rezolva problema asta, zic şi încerc să zâmbesc.

— Nu… cred că mă pot căsători cu o femeie pe care n-o cunosc.

Trag aer în piept. Deschid gura, dar, pentru o vreme, nu pot spune nimic.

— Trebuia să-ţi spun, zic, mai mult pentru mine decât pentru el. Trebuia să ştii.

Mă studiază cu atenţie câteva clipe.

— Îţi promit că nu voi spune nimănui, zice şi îl cred imediat.

Stuart poate fi oricum, dar nu mincinos.

Se ridică în picioare. Îmi aruncă o ultimă privire pierdută. După care îşi ia inelul de pe canapea şi iese din casă.

Noaptea, după plecarea lui Stuart, bântui din cameră în cameră, cu gura uscată, înfrigurată. Când Stuart m-a părăsit prima oară, mă rugam să pot simţi faţă de el nepăsare, răceală. Acum am parte de tot frigul din lume.

La miezul nopţii, o aud pe Maman strigându-mă din dormitor.

— Eugenia? Tu eşti?

Merg pe coridor. Uşa dormitorului e întredeschisă şi-o văd pe Maman stând în capul oaselor, în cămaşa ei de noapte albă, apretată. Părul îi cade liber pe umeri. Sunt surprinsă cât e de frumoasă. Lumina de pe prispa din spatele casei e aprinsă, proiectând un halou în jurul întregului trup. Zâmbeşte şi în gură are noua ei proteză, cea pe care doctorul Simon i-a făcut-o când dinţii au început să i se sfărâme de la acidul gastric. Zâmbetul îi e acum mai alb decât în fotografiile de la concursurile de Miss din tinereţe.

— Maman, ce să-ţi aduc? Te doare?

— Vino-ncoace, Eugenia. Trebuie să-ţi spun ceva.

Mă-ndrept spre ea în tăcere. Papa doarme de mult buştean, cu spatele întors spre ea. Mă gândesc c-aş putea să-i ofer o versiune mai îndulcită a ceea ce s-a petrecut în seara asta. Ştim toţi că n-a mai rămas prea mult timp. Aş putea să-i luminez ultimele zile, spunându-i că nunta va avea loc.

— Am şi eu ceva să-ţi spun, îi zic.

— O, da? Bine, atunci începe tu.

— Stuart mi-a cerut mâna, zic, încercând să schiţez un zâmbet.

Pe urmă încep să mă panichez, gândindu-mă că va vrea să-mi vadă inelul.

— Ştiu, îmi spune.

— Ştii?

Dă din cap.

— Desigur. A trecut pe aici acum vreo două săptămâni şi ne-a cerut lui Carlton şi mie permisiunea să te ceară în căsătorie.

Acum două săptămâni? Aproape că nu izbucnesc în râs. De bună seamă că Maman trebuia să fie prima care să afle ceva atât de important. Sunt bucuroasă c-a avut atâta timp să se bucure de veste.

— Şi eu am ceva să-ţi spun, zice.

Strălucirea din jurul lui Maman e nepământeană, fosforescentă. Ştiu că e de la lumina din spatele casei, dar mă întreb de ce n-am mai văzut-o până acum. Îmi prinde mâna în aer, cu puterea unei mame ţinându-şi fiica proaspăt logodită. Papa se foieşte-n somn, pe urmă se ridică brusc.

— Ce-i? Ţi-e rău? o-ntreabă.

— Nu, Carlton, sunt bine. Ţi-am mai spus.

Dă din cap mormăind, închide ochii şi adoarme înainte să pună capul înapoi pe pernă.

— Ce voiai să-mi spui, Maman?

— Am avut o discuţie lungă cu tatăl tău şi am ajuns la o hotărâre.

— O, Doamne, zic şi oftez.

Parcă o văd explicându-i hotărârea lui Stuart când a venit să mă peţească.

— E ceva legat de fondul meu de zestre?

— Nu, nu-i asta, zice şi-atunci mă gândesc că trebuie să fie ceva în legătură cu nunta.

Simt o tristeţe cutremurătoare la gândul că Maman nu va putea să-mi plănuiască nunta, nu numai pentru că atunci va fi moartă, ci fiindcă nu va fi nicio nuntă. Dar, cu toate astea, trăiesc şi un sentiment de uşurare oribil de vinovat la gândul că nu am să fiu nevoită să-i explic cum stau lucrurile.

— Ştiu că ai băgat şi tu de seamă că mi-a fost mai bine în ultimele săptămâni, zice. Şi ştiu şi ce spune doctorul Neal, că ăsta e un ultim puseu de vitalitate… şi alte abe…

Începe să tuşească şi corpul ei fragil se încovoaie ca o scoică, îi întind o batistă de hârtie şi se încruntă, tamponându-şi gura.

— Dar, după cum spuneam, am luat o hotărâre.

Dau din cap, ascultând-o la fel de năucită ca tatăl meu, câteva clipe înainte.

— Am decis să nu mor.

— O, Maman… Doamne, te rog…

— Prea târziu, zice, dându-mi drumul la mână. Am luat hotărârea şi nu mai avem ce discuta.

Îşi freacă palmele una de cealaltă, de parcă ar scutura cancerul ca pe-un praf. Văzând-o cum stă dreaptă şi aranjată în cămaşa ei de noapte, cu haloul de lumină strălucind în jurul părului, nu mă pot împiedica să simt exasperare. Cât de fraieră am putut fi! E limpede că Maman va fi la fel de încăpăţânată în privinţa morţii ei aşa cum a fost în orice privinţă, toată viaţa ei.

Data e vineri, 18 ianuarie, 1964. Port o rochie neagră, evazată. Unghiile îmi sunt roase până la carne. Îmi voi aminti toate amănuntele acestei zile, mă gândesc, aşa cum oamenii spun că nu vor uita ce sandviş mâncau sau ce cântec ascultau la radio când au aflat de moartea lui Kennedy.

Păşesc în locul care mi-a devenit atât de familiar – bucătăria lui Aibileen. Afară e deja întuneric, iar becul galben pare de-a dreptul strălucitor. Mă uit la Minny şi Minny se uită la mine. Aibileen se strecoară între noi, de parcă ar vrea să blocheze ceva.

— Harper 8c Row, zic, vrea să publice cartea.

Toată lumea rămâne tăcută. Până şi muştele au încetat să bâzâie.

— Îţi arde de glume, zice Minny.

— Am vorbit cu ea azi după-amiază.

Aibileen lasă să-i scape o chiuitură cum n-am mai auzit-o până acum.

— Dumnezeule, nu-mi vine să cred! strigă, şi pe urmă ne îmbrăţişăm, eu şi Aibileen, apoi Aibileen şi Minny. Minny se uită în direcţia mea, dar nu chiar la mine.

— Ia aşezaţi-vă amândouă! strigă Aibileen. Spune-mi exact ce-a zis! Ce ne-om mai face acuma? Doamne, şi n-am nici măcar cafeaua pregătită!

Ne-aşezăm şi amândouă se apleacă spre mine, să-mi soarbă cuvintele. Aibileen se uită la mine cu ochii mari. Patru ore am aşteptat acasă după ce-am aflat vestea. Doamna Stein mi-a spus clar că nu e un contract de zile mari. Că ar trebui să ne aşteptăm la ceva între foarte puţin şi nimic. Mă simt obligată să-i comunic toate astea şi lui Aibileen, ca să nu fie dezamăgită mai târziu, încă nu m-am hotărât cum ar trebui să mă simt eu însămi.

— Ascultă, a zis să nu ne entuziasmăm prea tare. A zis că numărul de exemplare scoase la vânzare va fi foarte, *foarte* mic.

Mă aşteptam ca Aibileen să se încrunte. În loc de asta, ea chicoteşte. Încearcă să-şi ascundă chicotitul în dosul palmei.

— Probabil doar câteva mii de exemplare.

Aibileen îşi apasă şi mai tare mâna pe gură.

— *Jenant…* cum a zis madam Stein.

Aibileen începe să se învineţească la faţă. Continuă să chicotească în pumni. De bună seamă, încă nu pricepe.

— Şi-a mai spus că e cel mai mic avans pentru drepturile de autor pe care l-a văzut…

Încerc din răsputeri să fiu serioasă, dar nu pot, pentru că Aibileen e pe cale de a exploda de râs. Au început să-i dea lacrimile.

— Cât de mic? întreabă Aibileen din spatele palmei duse la gură.

— Opt sute de dolari, zic. De împărţit la treisprezece.

Aibileen izbucneşte în hohote de râs. Nu mă pot abţine şi râd împreună cu ea. Dar e absurd. Câteva mii de exemplare şi 61 de dolari şi 70 de cenţi de persoană?

Lacrimile se rostogolesc pe obrajii lui Aibileen, şi în sfârşit îşi lasă capul să se odihnească pe masă.

— Zău că nu ştiu de ce râd. Atâta că, dintr-o dată, totu mi se pare groaznic de amuzant.

Minny ne priveşte cu ochii cât cepele.

— *Ştiam* io că sunteţi două nebune.

Mă străduiesc să le ofer toate detaliile. Nu m-am descurcat mai bine nici cu doamna Stein, la telefon. Ea părea foarte cu picioarele pe pământ, aproape neinteresată. Şi ce-am făcut eu? Mi-am păstrat cumva cumpătul, ca o persoană care se pricepe la afaceri? Am pus întrebări pertinente? I-am mulţumit cumva pentru c-a acceptat un subiect atât de riscant? Nici pomeneală, în loc să râd, am început să bolborosesc în receptor, plângând ca un copil căruia i se face un vaccin antipolio.

— Calmează-te, domnişoară Phelan, mi-a spus, slabe speranţe să devină un best-seller – dar eu am continuat să plâng în vreme ce ea îmi oferea amănunte. Îţi vom da doar 400 de dolari ca avans, şi încă 400 după ce e gata… mă… asculţi?

— D-da, doamnă.

— Şi mai trebuie să editezi textul, pe ici, pe colo. Capitolul cu Sarah e cel mai bun, mi-a zis, şi-i

repet asta lui Aibileen, care râde şi plânge în continuare.

Aibileen îşi trage nasul, îşi şterge ochii şi zâmbeşte. Până la urmă, reuşim să ne calmăm şi să ne bem cafeaua pe care Minny a făcut-o şi ne-a adus-o.

— Îi place foarte mult şi Gertrude, îi zic lui Minny.

Culeg peticul de hârtie pe care mi-am notat vorbele ei, ca să nu le uit:

— „Gertrude e coşmarul oricărei femei albe din Sud. Mi-a plăcut la nebunie.”.

Pentru o clipită, Minny chiar mă priveşte drept în ochi. Faţa ei se topeşte într-un zâmbet copilăros.

— A zis ea una ca asta? Despre mine?

Aibileen începe din nou să râdă.

— Parcă te-ar cunoaşte de la o mie de kilometri depărtare.

— Mi-a mai zis că durează cel puţin şase luni până va ieşi pe piaţă. Cândva, prin august, probabil.

Aibileen continuă să zâmbească, fără să fie afectată de nimic din tot ce le-am zis. Şi, sincer, îi simt recunoscătoare pentru asta. Ştiam că va fi entuziasmată, dar mi-era frică şi că va fi puţin dezamăgită. Văzând-o, însă, realizez că nici eu nu sunt câtuşi de puţin dezamăgită. Doar fericită.

Mai stăm de vorbă câteva minute, bând cafea şi ceai, până mă uit la ceas.

— I-am spus lui Papa că mă-ntorc într-o oră.

Papa e acasă cu Maman. Mi-am asumat riscul de a-i lăsa numărul de telefon al lui Aibileen, în caz de urgenţă, spunându-i că-i al unei prietene, Sarah.

Mă conduc amândouă până la uşă, ceea ce pentru Minny e o premieră. Îi spun lui Aibileen că am s-o sun de îndată ce am să primesc observaţiile doamnei Stein prin poştă.

— Deci peste şase luni de-aci înainte o să ştim în sfârşit ce se va alege de noi – zice Minny – fie bine sau rău.

— S-ar putea să nu fie mai nimic, îi spun, crezând că vorbeşte despre câţi oameni ne vor cumpăra cartea.

— Ei bine, eu mă bazez c-o să fie bine, zice Aibileen.

Minny îşi încrucişează braţele pe piept.

— Atuncea eu mai bine pariez că va fi rău. Cineva trebuie să facă şi asta.

Abia atunci înţeleg că nu vorbesc câtuşi de puţin despre vânzări. Vorbesc despre ce se va întâmpla când femeile din Jackson vor afla c-am scris despre ele.

Aibileen

CAPITOLUL 29

Luna august a dat din ea tot ce-a putut. De-o săptămână, sunt tot vreo 38 de grade, c-o umezeală de 99 la sută. Dacă mai creşte umezeala, începem să înotăm. Nu îmi mai pot usca rufele pe sârmă, uşa de la intrare nu se mai închide de cât e de umflată. Al naibii dacă mai pot să bat măcar o spumă de ouă. Până şi peruca pentru biserică a început să mi se încreţească.

În dimineaţa asta nu pot nici măcar să-mi trag ciorapii. Picioarele mi-e prea umflate. Mă gândesc că pot să mai încerc o dată când ajung acasă la coniţa Leefolt, la aeru condiţionat. Cred că-i e o temperatură-record, pen că e prima oară în patruşunu de ani de când slujesc la familiile albilor când merg la lucru fără ciorapi pe mine.

Se face însă că acasă la coniţa Leefolt e mai cald chiar şi decât la mine.

— Aibileen, du-te şi fă nişte ceai şi… Farfuriile de salată… spală-le.

Azi nici măcar n-a pus picioru în bucătărie. E în sufragerie, unde-a terminat de aşezat un scaun lângă gura de aerisire, în aşa fel încât ce-a mai rămas din aeru condiţionat să-i sufle pe sub furou. Asta-i tot ce mai are pe ea: furou şi cerceii. Am mai slujit eu la cucoane albe ce ieşeau din dormitor îmbrăcate în nimica altceva decât personalitatea dumnealor, da coniţa Leefolt nu-i genu ăsta.

Când şi când, motoru de la aeru condiţionat se screme şi mai face *fiuuu*. Ca şi cum şi-ar da duhu. Coniţa Leefolt a sunat deja instalatorii de două ori şi de fiece dată i-a zis că vine. Da pariez că nu. E prea cald.

— Şi nu uita… chestia aia cum-i-o-fi-zicând de argint pentru murături… e în…

Da renunţă pân ce să sfârşească ce-are de spus, de parcă i-ar fi prea cald ca să-mi zică ce-am de făcut. Şi chiar că-i cald. Pare-se că toată lumea-n oraşu ăsta a înnebunit de la căldură. De mergi pe stradă, te izbeşte o linişte stranie, o tăcere ca-nainte de-a lovi tornada. Or, poate-s doar io agitată cu gându la carte. E programată să apară vineri.

— Matale nu crezi c-ar trebui s-anulezi clubu de bridge?

O-ntreb din bucătărie.

Clubu de bridge s-a mutat lunea şi-n douăzeci de minute cucoanele ar trebui să fie aicea.

— Nu. Totul e… pregătit, zice, da ştiu că nu mai poa să judece normal.

— O să mai încerc o dată să bat spuma aia. P-ormă merg până-n garaj să-mi pun ciorapii pe mine.

— Vai, nu te mai îngrijora şi de asta, Aibileen. E prea cald ca să poţi purta ciorapi.

Coniţa Leefolt renunţă în sfârşit să mai stea lipită de gura de aerisire şi se târâie până-n bucătărie, în vreme ce-şi face vânt cu un evantai de la restaurantu chinez Chow-Chow.

— Of, Doamne, cred că-n bucătărie sunt cel puţin zece grade mai mult decât în sufragerie!

— Opresc cuptoru-ntr-un minuţel. Copiii e afară, la joacă.

Coniţa Leefolt se uită pe fereastră, la copiii care se joacă cu stropitoarea. Mae Mobley s-a despuiat pân la chiloţi, iar Ross – io-i zic Bărbăţelu – e în scutece. N-are înc-un an, da păşeşte deja ca un băiat mare. Nu s-a târât nici măcar o zi.

— Nu ştiu cum de pot sta în căldura de-afară, zice coniţa Leefolt.

Lu Mae Mobley îi place să se joace cu frăţiorul ei, vede de el de parcă i-ar fi mamă. Da Mae Mobley nu mai e cu noi toată ziua, ca-nainte. Acuma Cocuţa merge la Grădiniţa Baptistă Broadmore în fiecare dimineaţă. Da fiincă azi e Ziua Muncii, sărbătoare mare în toată America, e zi liberă şi la grădiniţă. Îmi pare bine. Cine ştie câte zile mai am de stat cu ea.

— Uită-te la ei, zice coniţa Leefolt şi mă apropii de ea, lângă fereastră.

Stropitoarea mecanică împrăştie apa până hăt, sus în copaci, şi stropii se-ntoarce sub formă de curcubee. Mae Mobley îl ţine pe Bărbăţelu de mânuţe şi şed amândoi aşa, sub apă, de parcă atuncea ar fi botezaţi.

— Ce copii nemaipomeniţi, zice ea şi oftează, de parc-abia acu şi-a dat seama.

— Aşa e, fară doar şi poate, zic şi cred că am împărtăşit un moment special, io şi coniţa Leefolt, cu ochii pe copiii pe care-i iubim amândouă.

Mă face să mă-ntreb dacă nu cumva lucrurile vor fi început să se schimbe, măcar niţel. La urma urmelor, e 1964. În centru, la Woolworth, au început să-i lase pe negri să şadă la bar.

M-apucă atunci ca o strângere de inimă, la gându că poate am mers prea departe. Pen că, după ce cartea iese-n librării, dacă albii află c-am fost noi, n-o să-i mai văd niciodată pe copiii ăştia. Şi dacă nu mai apuc să-mi iau rămas bun de la Mae Mobley, să-i zic măcar pentru ultima oară cât e de deosebită? Da Bărbăţelu? Cine-o să-i zică lui povestea Marţianului Luther King?

Am răsucit deja singură toate ideile astea prin capu meu, de zeci de ori. Da astăzi totul parcă mi se pare mai aproape de realitate. Ating sticla ferestrei ca şi cum i-aş atinge pe ei. Dacă află… o, cât o să-mi lipsească micuţii ăştia!

Mă uit peste umăr şi-o văd pe coniţa Leefolt plimbându-şi ochii pe picioarele mele goale. Mă gândesc că-i curioasă. Pun pariu că de când e ea n-a mai văzut picioare goale de negresă atât de aproape. Da p-ormă o văd că se-ncruntă. Se uită la Mae Mobely şi-i aruncă aceeaşi încruntătură urâtă. Cocuţa s-a mânjit toată pe faţă cu iarbă şi noroi. Acu îşi împodobeşte fratele la fel, ca pe-un purcel în cocină, şi pot să văd iară vechiu dezgust al coniţei Leefolt pentru faţa ei. Nu pentru Bărbăţelu. Doar pentru Mae

Mobley. De parcă l-ar păstra special pen ea.

— Nenoroceşte pajiştea! urlă coniţa Leefolt.

— Mă duc. Am io grijă de ei…

— Şi nu te pot lăsa să serveşti aşa… cu picioarele goale!

— Da tocmai v-am zis că…

— Hilly o să fie aici în cinci minute şi ea a distrus *totul!* zice, scrâşnind din dinţi.

Cred că Mae Mobley a auzit totu prin geam, pentru că se opreşte şi se uită la noi, încremenită. Zâmbetu i se-ofileşte. După o clipă, începe să se şteargă, încet de tot, pe faţă.

Îmi pun un şorţ, pentru c-am de gând să-i spăl pe copii cu furtunu. Şi-apoi o să mă duc în garaj să-mi pun ciorapii. Cartea iese pe piaţă peste patru zile. Nicio secundă mai devreme.

Trăim în aşteptare. Io, Minny, coniţa Skeeter, toate slujnicele care şi-au spus povestea-n carte. Ca şi cum, de şapte luni, am fi aşteptat o invizibilă oală cu apă să dea-n clocot. Cam după a treia lună de-aşteptare, ne-am lăsat păgubaşe şi n-am mai vorbit despre asta. Ne făcea prea agitate.

Da-n ultimele două săptămâni port cu mine o mare veselie şi-o mare mâhnire deopotrivă, aşa că cernitul podelelor merge încet ca melcul, iar spălatul lenjeriei îmi pare o alergătură la deal. Călcatul pliurilor îmi pare că durează o eternitate, da ce poţi face? Cu toatele credem că n-o să se-audă mare lucru de carte la-nceput. Cum i-a zis madam Stein lu coniţa Skeeter, cartea asta nu va fi un best-seller, aşa că mai bine să ne ţinem speranţele-n frâu. Donşoara Skeeter zice că mai bine să nu sperăm nimica, că oricum toţi ăştia din Sud sunt *reţinuţi*. Chiar dacă simt ceva, nu zic nimica. Doar îşi ţin respiraţia şi-aşteaptă să treacă, de parc-ar fi vânturi.

Minny zice:

— Io sper să-şi ţină respiraţia pâri ce-o exploda peste tot districtu Hinds.

Vorbeşte de coniţa Hilly. Mi-ar plăcea s-o văd pe Minny că se schimbă în direcţia blândeţii, da Minny-i Minny, orice-ar fi.

— Vrei o gustare, Cocuţa? o-ntreb joi, când se-ntoarce de la grădiniţă.

O, e fată mare de-acuma! Patru ani, deja. Mai e şi-naltă peri vârsta ei – mai toată lumea crede că are cinci sau şase. Pe cât e de slabă mama ei, pe-atât e Mae Mobley de dolofană. Şi nici păru nu-i arată prea bine. S-a hotărât într-o bună zi să şi-l tundă singurică, cu foarfeca de decupaje, şi îţi imaginezi ce-a ieşit.

Coniţa Leefolt a fost nevoită s-o ducă la coafor în oraş, da nici ăia n-au mai putut face mare lucru. E încă prea scurt într-o parte şi mai deloc în faţă.

Îi pregătesc ceva cu puţine calorii-din-alea, că asta-i tot ce mă lasă coniţa Leefolt să-i dau. Biscuiţi cu peşte la conservă sau jeleu fără frişcă.

— Ce-ai învăţat azi? o-ntreb, chiar de nu-i încă la o şcoală adevărată, doar la grădiniţă.

Mai ieri, când am întrebat-o, mi-a zis:

— Ne-a povestit cu Pelerinii.[42] Au venit aici şi, pentru că n-aveau nimic de mâncare, i-au mâncat pe indieni.

Acu, ştiam io prea bine că Pelerinii n-au mâncat ei niciun indian, da nu asta era problema. Problema e că trebe să fim atenţi ce le intră la ăştia micii în cap. În fiece săptămână, încă are parte de lecţia lu Aibileen, povestea ei secretă. Când Bărbăţelu s-o face destul de mare să poa s-asculte, o să i le zic şi lui. Vreau să zic, dac-oi mai avea o slujbă aicea. Da nu cred că va fi la fel cu Bărbăţelu. Mă iubeşte, da e sălbatic, ca o fiară. Vine şi mă strânge aşa de tare de genunchi şi-n clipa ailaltă dus e, uitându-se la te miri ce. Da chiar de n-apuc să fac asta şi peri el, tot nu-i rău. Mi-e destul să ştiu c-am dat drumu la toată tărăşenia asta şi că ăsta micu, chiar dacă nu poate zice niciun cuvinţel încă, ascultă la tot ce zice Mae Mobley.

Azi, când o-ntreb ce-a-nvăţat, Mae Mobley zice doar „nimic” şi se bosumflă.

— Îţi place de-nvăţătoarea? o-ntreb.

— E drăguţă, zice.

— Bine, zic. Peri că şi tu eşti.

— De ce eşti neagră, Aibileen?

Acuma, am mai primit eu întrebarea asta şi de la alţi copii albi de care-am îngrijit. De obicei mă mulţumeam să râd, da acuma vreau s-o lămuresc.

— Peri că Dumnezeu m-a făcut neagră, îi zic. Şi nu-i niciun alt motiv oricât ai căuta.

— Domnişoara Taylor zice că negrii mici nu sunt destul de deştepţi să meargă la şcoală cu albii.

Atunci, ocolesc tejgheaua. O prind de bărbie şi-i netezesc părul pe spate.

— Tu crezi că io-s proastă?

— Nu, şopteşte atât de tare, încât limpede că-i pasă.

Pare că-i pare rău c-a zis ce-a zis.

— Atuncea ce-nseamnă ce-a zis donşoara Taylor?

Clipeşte din ochi, se vede că ascultă.

— Înseamnă că domnişoara Taylor n-are întotdeauna dreptate, îi zic.

Îmi cuprinde gâtu cu mânuţele ei şi zice:

— Tu ştii mai bine ca domnişoara Taylor.

Mă înmoi cu totul. E prea mult să aud aşa ceva. Astea e nişte cuvinte noi pentru mine.

La patru după-amiază, merg cât pot io de repede de la staţia de autobuz până la Biserica Mielului. Aştept înăuntru şi trag cu ochiu pe fereastră. După zece minute-n care încerc să-mi recapăt răsuflarea şi-mi fac deştele tamburină pe scaun, văd maşina că parchează. Donşoara albă se dă jos şi-mi mijesc ochii la ea. Donşoara asta arată ca una dintre *hipioatele* alea de le-am văzut la teveul lu coniţa Leefolt. Poartă o rochie scurtă, albă, şi are sandale-n picioare. Păru-i e lung, fără niciun fel de fixativ în el. Dacă i-a crescut aşa lung, atârnă greu, aşa că a scăpat de cârlionţii ăia de-i avea înainte. Râd cu palma la gură, şi-mi doresc să pot da fuga pân-afară, s-o strâng în braţe. N-am mai văzut-o pe donşoara Skeeter în carne şi oase de şase luni, de când am terminat corecturile pentru doamna Stein şi i-a trimis versiunea finală.

Donşoara Skeeter scoate o cutie mare, maro, de pe bancheta din spate, şi-o cară până la uşa bisericii, de parc-ar face vreo donaţie de haine vechi. Se opreşte o clipită şi se uită la uşă, dar pe urmă se-ntoarce, se urcă-n maşină şi pleacă. Îmi pare rău că trebuie să plece aşa, da n-are rost s-aruncăm noi totu-n aer înainte de vreme.

De cum pleacă, ies fuguţa, bag cutia înăuntru, o deschid, înşfac o carte şi mă holbez la ea. Nici măcar nu mă sforţez să nu plâng. E a mai frumoasă carte cu putinţă. Coperta e albastru-deschis, culoarea cerului senin. Şi-o pasăre mare şi albă – un porumbel al păcii – numa ce-şi întinde aripile dintr-o margine-n celalaltă. Titlu e scris pe copertă cu litere negre şi groase. Singura chestie care mă sâcâie e aia cu de-cine-i-scrisă. Zice că autoru e anonim. Mi-aş fi dorit să poată donşoara Skeeter să-şi pună numele pe ea, da era prea riscant.

Mâine, o să duc primele exemplare la toate femeile care ne-a spus poveştile. Donşoara Skeeter se duce la Penitenciarul de Stat, să-i ducă şi lu Yule May una. Într-un fel, ea a fost motivu pentru care alelalte slujnice s-au apucat să vorbească. Da din câte-am auzit, se prea poate ca Yule May să nu primească pachetu. Cică deţinutele de-acolo nu primeşte decât unu din zece pachete, că femeile care le păzeşte le-opreşte pe multe pentru ele. Donşoara Skeeter zice c-o să mai pună încă zece pachete, doar ca să fie sigură că primeşte unu.

Car cutia aia mare până acasă, scot iară o carte şi bag cutia sub pat. P-ormă dau fuga la Minny acasă. Minny e însărcinată în şase luni, dă nu se vede încă. Când ajung acolo, o găsesc şezând la masa din bucătărie, bând un pahar de lapte. Leroy doarme-n spatele casei, iar Benny şi Sugar şi Kindra cojesc alune de pământ în curte. Bucătăria-i tăcută. Zâmbesc şi-i întind cartea.

I-aruncă o privire.

— Eu zic că porumbelu ăla arată-n regulă.

— Donşoara Skeeter zice că porumbelu alb e semn pentru vremurile mai bune care-o să vină. Cică

oamenii în California şi-l pune pe haine.

— Nu-mi pasă mie de nimenea din California, zice Minny, zgâindu-se la copertă. Tot ce-mi pasă e ce-or zice ăştia din Jackson, Mississippi.

— Cărţile o să apară în librării şi biblioteci mâine. Două mii cinci sute nuffla-n Mississippi, şi-ncă pe-atâtea peste tot în Statele Unite.

Asta-i cu mult mai mult de ce ne-a zis doamna Stein prima oară, da de când au apărut călătorii pentru libertate şi activiştii ăia pentru drepturi civile au dispărut taman aci, în Mississippi, într-o dubă[43], doamna Stein zice că lumea a început să se uite mai atent la stătu ăsta al nostru.

— Şi câte vor merge la biblioteca de albi din Jackson, hm? întreabă Minny. Zero?

Dau din cap şi zâmbesc.

— Trei exemplare. Mi-a zis donşoara Skeeter la telefon, azi de dimineaţă.

Până şi Minny pare surprinsă. De două luni încoace, biblioteca de albi a început să-i lase şi pe coloraţi înăuntru. Am fost şi io de două ori.

Minny deschide cartea şi-ncepe s-o citească pe loc. Copiii intră şi le zice ce să facă şi cum să facă, da fără să-şi ridice ochii din carte. Nici măcar ochii din cap nu i se opreşte din plimbatu peste rânduri. Io am tot citit-o de mai multe ori, cât am lucrat un an la ea. Da Minny a zis că ea n-o citeşte pân ce nu iese de sub tipar. Că nu vrea să-şi strice plăcerea asta.

Şed cu Minny şi mă uit la ea. Din când în când, zâmbeşte. De câteva ori, râde. Şi de şi mai multe ori, mârâie. Nu-ntreb de ce. O las cu cartea şi mă duc acasă. După ce-mi termin de scris rugăciunile, mă culc cu cartea pe perna de lângă mine.

A doua zi, la muncă, nu pot să mă gândesc decât că magazinele îmi pune cartea *mea* pe rafturi. Frec pe jos, calc, schimb scutece, da nu aud niciun cuvânt despre asta în casa lu coniţa Leefolt. E ca şi cum n-aş fi scris nicio carte. Nu-ş ce-aşteptam – un *soi* de agitaţie, ceva deosebit, da nu-i decât o zi fierbinte de vineri, cu muştele bâzâind în plasă.

Seara, şase slujnice din carte mă sună acasă să mă-ntrebe dac-am auzit ceva. Zăbovim la telefon, de parcă pauzele astea ar putea schimba cu ceva răspunsu.

Donşoara Skeeter e ultima care mă sună.

— Am trecut pe la librăria Bookworm după-amiază. Am stat o vreme pe-acolo, dar nimeni n-a ridicat-o măcar s-o răsfoiască.

— Eula mi-a zis c-a fost şi ea pe la librăria de negri. Acelaşi lucru.

— Asta este, zice şi oftează.

Tot weekendu şi-apoi şi săptămâna următoare n-auzim nimica. Aceleaşi cărţi vechi şade pe noptiera lu coniţa Leefolt: *Codul bunelor maniere al lui Frances Bento*n şi *Peyton Place*, Biblia aia veche şi prăfuită pe care-o ţine lângă pat doar ca să se dea mare. Da, Doamne, mă uit mereu la teancu ăsta de cărţi!

E miercuri deja, şi nu-i nici măcar o-ncreţitură pe faţa apei. Nimeni n-a cumpărat nici măcar un exemplar în librăria de albi. Aia de pe strada Farish, de coloraţi, a vândut vreo duzină, ceea ce-ar fi bine, da mi-e că-s cumpărate de slujnice şi le face cadou la prietene.

Joi, până să plec la lucru, sună telefonu.

— Am noutăţi, şopteşte donşoara Skeeter.

Cred că iar e zăvorâtă-n cămară.

— M-a sunat doamna Stein şi mi-a zis c-o să fim în show-ul lui Dennis James.

— „Oamenii vorbesc”? La teveu?

— Cartea noastră a fost recenzată. Zice că se va vorbi despre ea pe canalul trei, joia viitoare, la ora unu.

Doamne, o să fim pe WLBT TV! E un show local din Jackson şi-l dă în culori, imediat după ştirile de la amiază.

— Şi crezi că o să ne vorbească de bine sau de rău?

— Nu ştiu. Nu ştiu nici măcar dacă Dennis chiar citeşte cărţile sau doar recită ce i se spune.

Mă simt bucuroasă şi speriată în acelaşi timp. Ceva *trebuie* să se întâmple după asta.

— Doamna Stein spunea că probabil că i s-a făcut cuiva milă de noi, în departamentul de publicitate, şi c-a dat nişte telefoane. Mi-a mai spus că e prima carte pe care a ales-o ea la care bugetul de publicitate e zero.

Râdem, da amândouă suntem destul de speriate.

— Sper s-apuci să-l vezi la Elizabeth. Dacă nu, te sun şi-ţi spun tot ce s-a vorbit.

Vineri seară, la o săptămână după ce cartea a apărut, mă pregătesc de mers la biserică. Diaconu Thomas m-a sunat de dimineaţă să mă-ntrebe dacă nu vreau să particip la o întâlnire specială de-o ţin, da când l-am întrebat despre ce-i vorba, a zis că se grăbeşte şi-a închis. Minny zice c-a păţit acelaşi lucru. Aşa că-mi calc o rochie mai de ocazii, de la coniţa Greenlee, şi mă-ndrept spre casa lui Minny. Planu e să mergem împreună pân-acolo.

Ca de-obicei, casa lu Minny e precum un coteţ în flăcări. Minny strigă, lucrurile zboară care-ncotro, copiii încearcă să se ferească. Văd burta lu Minny sub rochie cum i s-a rotunjit şi mă bucur c-a-nceput să-şi arate sarcina. Leroy n-o bate pe Minny când e însărcinată, şi Minny ştie asta, aşa că probabil c-or să mai fie mulţi copii după ăsta.

— Kindren, mişcă-ţi fundu de pe podea! ţipă Minny. Fasolea aia ar face bine să fie fierbinte când s-o trezi taică-tu!

Kindren – care are şapte ani – îşi târâie picioarele pân la aragaz, cu fundu scos în afară şi cu nasu pe sus. Tigăile sunt trântite-n toate părţile.

— De ce tre să fac io cina? E rându lu Sugar!

— Peri că Sugar e la coniţa Celia şi tu vrei să trăieşti s-apuci clasa a treia!

Benny vine şi mă strânge de mijloc. Râde şi-mi arată dintele lipsă, după care o rupe la fugă.

— Kindren, dă focul ăla mai mic, până nu aprinzi toată casa.

— Mai bine mergem, Minny, zic, fincă poate s-o ţină aşa toată noaptea. Întârziem.

Minny se uită la ceas. Scutură din cap.

— De ce n-a venit Sugar? Pe mine, coniţa Celia nu m-a ţinut niciodată atâta.

De săptămâna trecută, Minny a-nceput s-o ia pe Sugar cu ea la lucru. O pregăteşte peri când Minny o să nască, iar Sugar va trebui să-i ţină locu. Astă-seară, coniţa Celia a rugat-o s-o lase pe Sugar mai mult, c-o aduce ea acasă.

— Kindren, nu vreau să văd nici măcar un bob de fasole în chiuveta aia pe când mă-ntorc. Ai grijă s-o faci lună.

Minny îi dă o-mbrăţişare.

— Benny, du-te şi spune-i lu taică-tău că mai bine îşi mişcă fundu-ncoace.

— Mami, de ce să mă duc io…?

— Du-te, fii curajos. Da ai grijă să te ţii la distanţă când s-o trezi.

Reuşim să ieşim din casă şi să ne-ndepărtăm destul pe stradă, da nu cât să nu-l auzim pe Leroy urlând la Benny că de ce

I- a trezit. Păşesc repede, să nu-i dau timp lu Minny să se-ntoarcă şi să-i zică lu Leroy vreo două.

— Sunt bucuroasă că mergem la biserică, zice Minny.

Cotim pe strada Farish şi începem să urcăm treptele.

— Am o oră să nu mă mai gândesc la nimica.

De cum intrăm în biserică, unu din fraţii Brown se strecoară pe la spatele nostru şi zăvorăşte uşa. Sunt pe cale să-ntreb de ce, m-aş fi speriat toată dacă aş fi avut vreme, da p-ormă mai mult de treijde oameni încep să aplaude. Io şi cu Minny începem şi noi s-aplaudăm. Ne gândim c-o fi intrat careva la colegiu sau aşa ceva.

— Pentru ce-aplaudăm noi aicea? o-ntreb pe Rachel Johnson, nevasta pastorului.

Râde şi se face linişte. Se-apleacă spre mine.

— Dragă, pentru voi aplaudăm.

P-ormă s-apleacă şi scoate cartea din poşetă. Mă uit primprejur şi-acu toată lumea are câte un exemplar în mână. Şi-s toţi predicatorii şi diaconii importanţi de faţă.

Pastoru Johnson vine la mine.

— Aibileen, ăsta-i un moment de seamă şi pentru tine, şi pentru biserică.

— Trebuie c-aţi golit librăria aia, zic, şi lumea râde politicoasă.

— Vrem să ştii că, pentru siguranţa ta, asta va fi singura dată când biserica îţi va recunoaşte meritele. Ştiu că mai multă lume a pus umărul, dar, din câte-am auzit, fără tine nu ar fi fost posibilă.

Mă uit peste umăr şi-o văd pe Minny cum zâmbeşte şi-atunci ştiu c-a ştiut şi ea despre plan.

— Un mesaj tăcut a fost transmis prin toată comunitatea: dacă cineva ştie cine a scris sau a participat la carte să nu povestească mai departe. Seara asta face excepţie. Îmi pare rău – zâmbeşte şi dă din cap – dar nu puteam lăsa să treacă un astfel de eveniment fără să-l sărbătorim într-un fel.

Îmi dă cartea pe care-o ţine-n mână.

— Ştim că n-ai putut s-o semnezi, aşa că ne-am semnat noi pentru tine.

Deschid cartea şi, iacătă-le, nu treij sau patruj de nume, ci sute, poate vreo cinci sute, pe paginile din faţă şi pe alea din spate, ba chiar şi pe marginile albe ale paginilor dinăuntru. Toţi oamenii din biserica mea, plus alţii de pe la alte biserici. O, mă înmoi cu totul. E ca şi cum doi ani de scris, de încercări şi de speranţe s-au prăvălit dintr-o dată peste mine. P-ormă lumea se încolonează şi vine pe rând şi mă-mbrăţişează. Îmi spune c-am fost curajoasă. Le spun că mai sunt şi alţii cel puţin la fel de curajoşi. Mi-e ciudă că toată atenţia-i pe mine, da mă şi bucur că n-au fost pomenite alte nume. Nu vreau să le bag în belea. Nu cred că se ştie nici măcar de Minny.

— Ar putea să vină nişte vremuri grele, zice pastoru Johnson. Dacă va fi aşa, biserica va face tot ce-i stă în putinţă să te-ajute.

Plâng şi iar plâng, de sare cămaşa pe mine, acolo, în văzu tuturor. Mă uit la Minny şi ea râde de se prăpădeşte. E curios cum oamenii arată ce simte în feluri atât de diferite. Mă-ntreb ce-ar fi făcut donşoara Skeeter dac-ar fi fost aicea, şi gându ăsta mă întristează. Ştiu prea bine că nu se va găsi nimenea în oraşu ăsta care să-i semneze cartea şi s-o laude pentru curaj. Nimenea n-o să-i spună că o s-o ajute.

P-ormă reverendu îmi dă o cutie-nvelită în hârtie albă, legată cu panglică albastru-deschis, ca şi coperta la carte. Îşi pune mâinile pe ea, ca la binecuvântare.

— Asta-i pentru domnişoara albă. Spune-i c-o iubim, că-i ca şi cum ar face parte din familie.

Joi mă trezesc la răsăritu soarelui şi-ajung devreme la muncă. Ziua de azi e o zi mare. Îmi termin repede treaba-n bucătărie. Se-apropie ora unu şi am grijă să mă prindă călcând, în faţa teveului lu coniţa Leefolt, pus pe canalu trei. Bărbăţelu trage-un pui de somn şi Mae Mobley e la şcoală.

Încerc să calc câteva pliuri, da-mi tremură mâna şi toate ies strâmbe. Le ud şi-o iau de la capăt, boscorodind încruntată. În sfârşit, e timpu.

În cutia de la teveu îşi face apariţia Dennis James. Ne spune despre ce-o să vorbească azi. Păru lui negru e dat pe spate cu-atâta fixativ, că nici nu se mai clinteşte. E cel mai rapid vorbitor din Sud din câţi

am auzit. Mă face să mă simt ca-n *roller-coaster,* aşa îşi înalţă şi-şi coboară vocea. Sunt atât de agitată că simt c-o să vomit peste costumul de dus la biserică a lu domnu Raleigh.

— „… şi vom încheia emisiunea cu cronica de carte”.

După reclamă, spune ceva despre Elvis Presley. P-ormă are un material despre noua autostradă 55 care va trece prin Jackson şi va merge, hăt, pân la New Orleans. P-ormă, la 13.22, o femeie vine şi se-aşează lângă el. Zice c-o cheamă Joline French şi că ea face cronicile locale de carte.

Exact în secunda aia, coniţa Leefolt intră-n casă. E îmbrăcată din cap până-n picioare în uniforma Ligii. Poartă pantofii ăia cu tocuri înalte care face zgomot şi intră direct în sufragerie.

— Sunt aşa de bucuroasă că s-a terminat valul de căldură, că-mi vine să sar în sus de bucurie, zice.

Domnu Dennis sporovăieşte ceva despre o carte numită *Pasărea pictată.*[44] Încerc să-i dau dreptate coniţei, da dintr-o dată parcă mi-a înţepenit faţa.

— Mai… mai bine opresc teveu, zic.

— Nu, lasă-l! sare coniţa Leefolt. Asta de la televizor e Joline French! mai bine-o sun pe Hilly să-i spun.

Tropăie pân la bucătărie şi vorbeşte la telefon cu a treia sluj – nică a lu coniţa Hilly din ultima lună. Ernestine, biata de ea, n-are decât o mână. Cred că pretenţiile lu coniţa Hilly scade tot mai mult.

— Madam Ernestine, aici e doamna Elizabeth… Nu e acasă? Fă bine, te rog, şi spune-i de cum intră-n casă că la televizor e sora noastră de club… Chiar aşa, mulţumesc.

Coniţa Leefolt dă fuga-napoi în cameră şi se-aşează pe sofa, da acuma-i o reclamă. Încep să respir tot mai greu. Ce caută aicea? Nu ne-am mai uitat niciodată la teveu împreună! Şi iat-o acuma, dintre toate zilele lăsate de la Dumnezeu, aşezată în faţa ecranului, de parcă s-ar vedea pe ea acolo, pe *sticlă!*

Reclama la săpun se termină dintr-o dată. Şi io-te-l pe domnu Dennis, cum ţine cartea mea-n mână! Pasărea albă-i mai mare decât viaţa. O ţine sus şi-arată cu degetu la numele *Anonima.* Vreo două secunde, sunt mai degrabă mândră decât speriată. Îmi vine să strig din toţi rărunchii *Asta-i cartea mea! La teveu e cartea mea!* Da trebuie să-mi păstrez cumpătu, ca şi cum m-aş uita la ceva plictisitor. De-abia mai pot respira!

— … intitulată *Culoarea sentimentelor,* cu mărturii chiar de la servitoarele noastre, din Mississippi…

— O, cât mi-aş fi dorit ca Hilly să fie acasă! Pe cine-aş mai putea suna? Numai uită-te la pantofii ăştia drăguţi pe care-i poartă, pariez că i-a luat de la magazinul Papagallo.

Rogu-te, taci odată! Mă aplec şi-l dau puţintel mai tare, da p-ormă mi-aş dori să n-o fi făcut. Dacă vorbesc despre ea? Şi-ar recunoaşte, oare, coniţa Leefolt propria viaţă povestită de altu?

— … şi-am citit-o azi-noapte pe nerăsuflate, iar acum s-a apucat de ea şi soţia mea…

Domnu Dennis vorbeşte ca unu din ăia de organizează licitaţii, râde, îşi mişcă sprâncenele-n sus şi-n jos, arătând cu deştu spre cartea noastră.

… şi e cu adevărat emoţionantă. O carte, îndrăznesc să spun, care-ţi deschide ochii şi care foloseşte numele inventat Niceville, Mississippi, dar cine ştie?

Îşi acoperă pe jumătate gura cu palma şi şopteşte foarte tare:

— Ar putea fi chiar Jackson!

Ce zici?

— Nu, nu zic că este, ar putea fi oriunde, dar, pentru orice eventualitate, aţi face bine să cumpăraţi cartea şi să vă asiguraţi că nu sunteţi în ea! HA-HA-HA-HA!

Înţepenesc şi simt nişte furnicături pe gât. Nu e *nimica* în carte care să zică Jackson! mai zi-mi o dată, domnu Dennis, c-ar putea fi orişiunde în Mississippi!

O văd pe coniţa Leefolt zâmbind la prietena ei de la teveu de parcă nebuna de-acolo ar putea-o vedea, pe domnu Johnny care râde şi nu-i mai tace gura, da sora asta de club, coniţa Joline, are o faţă roşie ca racu.

— … o palmă pe obrazul Sudului! O ruşine pentru minunatele femei ale Sudului, care sunt tot timpul amabile cu slujnicele lor! Ştiu că eu, una, îmi tratez slujnica de parc-ar fi parte din familie şi ştiu că şi prietenele mele fac la fel…

— De ce se încruntă aşa de tare la teveu? scânceşte coniţa Leefolt în faţa cutiei. Joline!

Se apleacă în faţă şi ciocăneşte de mai multe ori cu degetul pe fruntea lu coniţa Joline.

— Nu te-ncrunta! Nu-ţi şade bine!

— Joline, ai citit finalul? Cu plăcinta? Bessie Mae, dacă mă asculţi, am tot respectul pentru ceea ce faci zi de zi. Şi, de-acum înainte, o să dau mai departe plăcinta aia a ta. HA-HA-HA!

Da coniţa Joline ţine cartea sus de parc-ar vrea să-i dea foc.

— Nu cumpăraţi cartea! Doamnelor din Jackson, nu sprijiniţi o asemenea insultă cu banii câştigaţi cu sudoare de către soţii voştri…

— Ce? îl întreabă coniţa Leefolt pe domnu Dennis.

Şi p-ormă pac! se bagă o reclamă la detergenţi Tide.

— Despre ce vorbeau? mă-ntreabă coniţa Leefolt.

Nu răspund nimica. De-abia dacă-mi pot ţine inima să nu-mi sară din piept.

— Prietena mea Joline ţinea o carte în mână.

— Da, doamnă.

— Cum îi zice? *Culoarea sentimentelor* sau aşa ceva?

Apăs tare vârfu fierului de călcat pe guleru de la cămaşa domnului Raleigh. Trebuie s-o sun pe Minny, pe donşoara Skeeter, să le-ntreb dac-au ascultat asta. Da coniţa Leefolt şade înşurubată acolo şi ştiu că nu se va lăsa până nu-i dau un răspuns. Nu se lasă niciodată.

— I-am auzit cumva că-i despre Jackson?

Mă uit îndârjită la fieru de călcat.

— Cred c-au zis Jackson. Dar de ce nu vrea s-o cumpărăm?

Mâinile-mi tremură. Cum se poate una ca asta? Calc în continuare, încercând să netezesc ce nu mai poate fi netezit.

După câteva clipe, reclama la Tide se termină şi iată-l pe domnu Dennis din nou, cu cartea-n mână, şi pe coniţa Joline, tot roşie la faţă.

— Asta-i tot pentru astăzi, zice, dar aveţi grijă să cumpăraţi *Pasărea pictată* şi *Culoarea sentimentelor* de la sponsorul nostru, librăria de pe strada State. Şi decideţi singuri: este sau nu este despre Jackson?

P-ormă vine muzica şi el mai apucă de strigă:

— O zi bună, Mississippi!

Coniţa Leefolt se uită la mine şi zice:

— Vezi? Ţi-am spus eu c-au zis că-i despre Mississippi!

Cinci minute mai târziu, e-n drum spre librărie, să cumpere cartea în care-am scris totu despre ea.

Minny

CAPITOLUL 30

După emisiunea *Oamenii vorbesc*, apuc telecomanda şi sting teveu. Serialele mele-s pe cale să-nceapă, da nici că-mi pasă. Doctoru Strong şi donşoara Julia va trebui să salveze lumea fără mine astăzi.

Mă gândesc să pun mâna pe telefon şi să-l sun pe domnu ăsta Dennis, să-l întreb cine se crede de-mprăştie asemenea minciuni. Nu poţi să te-apuci să spui la toată lumea din oraş şi-mprejurimi că asta-i o carte despre Jackson! Habar n-ai tu despre ce oraş am scris noi!

Vă zic io ce face nebunu ăsta. Şi-ar *dori* mnealui să fie asta o carte despre Jackson. Îşi doreşte mnealui ca Jackson, Mississippi, să fie un orăşel destul de interesant ca să scrii o carte-ntreagă despre el,

şi chiar dacă-i Jackson… ei bine, mnealui n-are de unde să ştie.

Dau fuga-n bucătărie, s-o sun pe Aibileen, da după două-ncercări linia e tot ocupată. Pun receptoru-n furcă. Mă dau bătută, în sufragerie, bag fieru de călcat în priză şi iau o cămaşă albă de-a lu domnu Johnny din coşu de rufe. Mă-ntreb pentru a mia oară ce-o să se-ntâmple dacă coniţa Hilly apucă să citească ultimu capitol. Ar face bine să se-apuce de treabă şi să le spună la oameni că nici pomeneală să fie vorba de oraşu nostru. Şi poate ea să-i spună toată după-amiaza lu coniţa Celia să mă dea afară, pentru că n-o s-o facă. Ura pentru coniţa Hilly e tot ce io şi nebuna aia avem în comun. Da ce-o să facă Hilly după ce-o să-i pice planu ăsta, nu mai ştiu. O să fie războiu nostru, al meu cu coniţa Hilly. Dă măcar restu o să rămână pe dinafară.

Oo, deja sunt într-o dispoziţie proastă. De unde calc rufe, o văd pe coniţa Celia în curtea din spate, în nişte pantaloni roz de satin, ca de curvă, şi cu mănuşi de plastic, negre. E toată murdară pe genunchi. I-am zis de-o mie de ori să nu mai sape-n grădină cu hainele de oraş. Da cucoana asta nu m-ascultă în veci.

Iarba de lângă piscină e acoperită toată de greble galbene de plastic şi de alte scule. Tot ce mai face coniţa Celia de-o vreme-ncoace e să tot sape şi să planteze flori de-ale ei, speciale, cică. Nu contează că domnu Johnny i-a angajat un grădinar, pe nume John Willis, acu vreo câteva luni. Spera şi că o să-i apere gospodăria după faza cu ăla gol-puşcă, da-i atâta de bătrân că stă încovoiat ca o agrafă de birou. Şi-i la fel de slăbănog. Mă simt obligată să mă mai uit după el la răstimpuri, să văd dacă n-a dat ortu popii pe undeva, prin tufişuri. Cred că domnu Johnny n-a avut inima să-l trimită acasă şi să-l schimbe cu unu mai tânăr.

Stropesc mai mult apret pe guleru cămăşii lu domnu Johnny. O aud pe coniţa Celia răcnind instrucţiuni despre cum se plantează o tufă.

— Pentru hortensiile astea, hai să punem mai mult fier în pământ. Bine, John Willis?

— Da, doamnă, urlă John Willis înapoi.

— Mai încet, coniţă, zic.

După cum urlă la el, bietu om crede că ea e aia surdă.

Sună telefonu şi dau fuga să răspund.

— O, Minny, zice Aibileen. Şi-au dat seama deja care-i oraşu. Nu mai trece mult până să-şi dea seama cine-s *oamenii*.

— E un nebun, asta e.

— De un să ştim noi dacă coniţa Hilly se-apucă sau nu de citit cartea? mă-ntreabă Aibileen pe-o voce tot mai ridicată.

Trag nădejde că n-o poate auzi şi coniţa Leefolt.

— Doamne, poa că trebuia să ne gândim mai bine la toate astea, Minny.

N-am auzit-o niciodată pe Aibileen să vorbeasc-aşa. De parcă ea ar fi io, şi io, ea.

— Ascultă, îi zic, fincă încep să înţeleg ce-nseamnă toate astea. Dacă domnu James a-nceput să facă atâta tărăboi cu asta, *ştim* c-o s-o citească. Toată lumea din oraş o s-o citească acuma.

Pe măsură ce vorbesc, îmi dau seama că-i adevărat.

— Aşa că nu te-apuca de plâns, că poate lucrurile se-ntâmplă după cum trebuia să se-ntâmple.

La cinci minute după ce pun telefonu-n furcă, sună iar.

— Rezidenţa lu coniţa Ce…

— Acu am terminat de vorbit cu Louvenia, şopteşte Aibileen. Coniţa Lou Anne tocmai s-a-ntors acasă cu o carte pentru ea şi una pentru cea mai bună prietenă, Hilly Holbrook.

Acu-i acu.

Cât e noaptea de lungă, jur, o simt pe coniţa Hilly cum ne citeşte cartea. Pot să-i aud cuvintele rostite tare, cu vocea ei rece şi albă. La două dimineaţa mă ridic din pat, iau cartea mea şi-ncerc să ghicesc la ce capitol e acuma. E la unu, la doi sau la zece? Până la urmă, mă mulţumesc să mă uit la coperta albastră. N-am mai văzut o carte aşa de frumos colorată. Şterg o urmă de murdărie de pe copertă.

P-ormă o ascund în buzunaru din spate de la paltonu meu de iarnă pe care nu l-am purtat niciodată, fincă de când m-am măritat n-am mai citit nicio carte şi nu vreau să între acuma şi Leroy la idei cu asta. Pân la urmă mă duc înapoi la culcare şi-mi zic că nu-i chip să ştiu la ce capitol a ajuns coniţa Hilly. Ce ştiu, totuşi, e că încă n-a ajuns la ultima parte. Ştiu, pentru că încă n-am auzit niciun ţipăt în capu meu.

Când vine dimineaţa, mă jur, sunt bucuroasă că merg la lucru. E ziua de frecat podelele şi sunt fericită că pot să nu mă mai gândesc la nimica. Mă cocoţ în maşină şi conduc până-n Madison County. Coniţa Celia ieri s-a dus la oraş, să-ntrebe pe-un alt doctor dacă mai poate avea copii, şi eram gata să-i zic, *Coniţă, să vezi că pe următoru îl faci*. Da sunt sigură că o să-mi zică toate amănuntele astăzi. Bine că a fost destul de deşteaptă cât să renunţe la doctoru Tate.

Trag maşina în faţa casei. Acuma pot, pentru că, până la urmă, coniţa Celia s-a dat bătută şi i-a zis lu domnu Johnny ceea ce ştia deja. Primu lucru de-l văd e camioneta lu domnu Johnny. Aştept în maşină. Până acum, n-a fost niciodată acasă când am ajuns io.

Intru în bucătărie. Mă opresc în mijloc şi-mi fac privirea roată. Cineva a făcut deja cafeaua. Aud o voce de bărbat în sufragerie. Ceva se petrece aicea.

Mă lipesc de uşă şi-l aud pe domnu Johnny, acasă în timpu săptămânii, la 8.30 dimineaţa, şi-o voce în capu meu îmi zice s-o iau la fugă pe uşa din spate. Coniţa Hilly l-a sunat şi i-a zis că-s o hoaţă. A aflat despre plăcintă. Ştie de carte.

— Minny? o aud pe coniţa Celia strigând.

Cu grijă mare, împing uşa şi mă uit înăuntru. Iat-o pe coniţa Celia stând în capu mesei, cu domnu Johnny lângă ea. Amândoi se uită la mine.

Domnu Johnny arată mai alb decât albinosu ăla bătrân de locuia în spatele casei lu coana Walter.

— Minny, adu-mi un pahar de apă, îmi zice, şi mă apucă o presimţire de-aia rea.

Merg şi-i aduc apa. Când aşez paharu pe şervet, domnu Johnny se ridică-n picioare. Îmi aruncă o căutătură lungă şi grea. Doamne, acu-şi dă drumu.

— I-am spus despre copii, şopteşte coniţa Celia. Toţi copiii.

— Minny, fără tine aş fi pierdut-o, zice şi mă prinde de mâini. Mulţumesc lui Dumnezeu c-ai fost aici.

Mă uit la coniţa Celia, da ochii ei e morţi. Pot să zic deja ce i-a spus doctoru ăla. Pot deja să văd că n-o să mai fie niciun bebeluş născut viu. Domnu Johnny îmi strânge mâinile, p-ormă se duce la ea. S-aşează-n genunchi şi-şi pune capu-n poala ei. Ea-l mângâie pe păr, iară şi iară.

— Să nu mă laşi. Să nu mă părăseşti niciodată, Celia, plânge el.

— Spune-i, Johnny. Spune-i lui Minny ce mi-ai zis mie. Domnu Johnny îşi saltă capu. Când se uită la mine, tot păru-i e zburlit.

— O să ai întotdeauna o slujbă aici la noi, Minny. Pentru tot restu vieţii, dacă vrei.

— Mulţumesc, domnu, îi zic, şi-o zic din tot sufletu.

Astea-s cele mai bune cuvinte ce puteam să le-aud azi. Mă-ndrept spre uşă, da coniţa Celia zice pe-un ton blând de tot:

— Mai stai puţin aici, Minny, vrei?

Aşa că mă sprijin cu mâna de perete, pentru că ăla micu atârnă tot mai greu pe zi ce trece. Şi mă minunez cum io pot să am atâţia şi ea nu poate să aibă nici unu. El plânge. Ea plânge. Suntem trei nebuni plângând în sufragerie.

— Ascultă aicea la mine, îi zic lui Leroy în bucătărie, două zile mai târziu. Apeşi pe buton şi schimbi canalu fără să trebuiască să te ridici din fotoliu.

Ochii lu Leroy nici că se dezlipesc de ziar.

— Asta-i imposibil, Minny.

— Coniţa Celia are una, îi zice telecomandă. O cutie cam cât o juma de felie de pâine.

Leroy dă din cap.

— Leneşii ăştia de albi. Nici să-şi mişte curu pân la un buton nu mai poate.

— Cred că oamenii o să zboare pân la Lună cât de curând, zic.
Nici nu mai ştiu ce-mi iese pe gură. Aştept să-nceapă ţipătu
ăla. Cât mai are de citit cucoana asta?
— Ce-avem la cină? întreabă Leroy.
— Da, Maman, când mâncăm şi noi? mă-ntreabă şi Kindren.
Aud o maşină cum trage-n faţa casei. Trag cu urechea şi lingura-mi scapă în oala de fasole.
— Fiertură de grâne, zic.
— Nu mănânc nicio fiertură de grâne la cină, zice Leroy.
— Tot asta am mâncat şi dimineaţă! strigă Kindren.
— Adică diseară avem şuncă. Şi fasole.
Mă duc şi trântesc uşa din spate şi trag zăvoru. Mă uit iară pe fereastră. Maşina dă cu spatele. Voia doar să întoarcă. Leroy se ridică şi deschide uşa larg.
— E cald ca naiba aici!
Vine până la aragazu unde şed.
— Ce-i cu tine? mă-ntreabă, de la doi centimetri de faţa mea.
— Nimica, zic şi mă trag puţin înapoi.
De-obicei mă lasă-n pace când sunt însărcinată. Da se apropie şi mai mult. Mă strânge tare de braţ.
— Ce-ai mai făcut acuma?
— N-n-am făcut nimica. Doar că-s obosită.
Mă strânge şi mai tare. Începe să mă ardă.
— Nu oboseşti tu aşa repede. Nu până-n luna a zecea.
— N-am făcut nimica, Leroy. Du-te şi lasă-mă să termin de pregătit masa.
Îmi dă drumu, da-mi aruncă o căutătură lungă. Nu pot să-i întâlnesc privirea.

Aibileen

CAPITOLUL 31

De fiece dată când coniţa Leefolt se duce la cumpărături sau în curtea din spate sau chiar pâri la baie, verific noptiera pe care-a pus cartea. Mă prefac că şterg prafu, da verific să văd dacă semnu ăla de carte de la Prima Biserică Presbiteriană s-a mutat mai adânc între pagini. O citeşte deja de cinci zile, da-i tot la Capitolu Unu, pagina *paişpe*. I-au mai rămas de citit douăsutetreişcinci de pagini. Doamne, da-ncet mai citeşte!

Totuşi, aş vrea să-i zic – *citeşti despre donşoara Skeeter, ştii?* Despre cum a crescut ea cu Constantine. Sunt speriată de moarte, da aş vrea să-i zic, *dă-i bătaie şi citeşte mai departe, cucoană, că-n Capitolu Doi de matale e vorba.*

Sunt la pândă ca o mâţă de când văd cartea asta în casa ei. Toată săptămâna asta am umblat ca pe ace. Într-o zi, Bărbăţelu s-a apropiat pe la spate şi m-a atins pe picior, şi numa că n-am sărit din papuci. Mai cu seamă joi, când coniţa Hilly a venit încoace. S-a aşezat la masa din sufragerie şi-a lucrat pentru Bal. Din când în când, îşi mai ridica ochii, zâmbea şi cerea ba un sandviş cu maioneză, ba ceai cu gheaţă.

De două ori, coniţa Hilly vine-n bucătărie şi-o sună pe slujnica ei, Ernestine.

— Ai pus la muiat rochia lui Heather, cum ţi-am spus? îhmm, şi-ai şters de praf…? o, nu, păi du-te şi fă-o chiar acum.

Când intru să le strâng farfuriile, o aud pe coniţa Hilly că zice:

— Am ajuns la capitolul şapte.

Înlemnesc, cu farfuriile care-mi zăngăne-n mână. Coniţa Leefolt îşi ridică privirea şi se încruntă la mine.”

Da coniţa Hilly nu bagă de seamă, ocupată cum e să-şi fluture deştu spre coniţa Leefolt.

— Şi cred că au dreptate, *simţi* că ar fi Jackson.
— Chiar crezi? întreabă coniţa Leefolt.
Coniţa Hilly se-apleacă spre ea şi zice:
— Şi-s gata să pariez că le ştim pe unele dintre ciorile alea.
— Chiar crezi asta? întreabă iar coniţa Leefolt şi simt cum îmi îngheaţă sângele-n vine.
De-abia dacă-mi mai pot mişca picioarele spre bucătărie.
— Că eu am citit doar puţin.
— Aşa cred. Şi mai ştii ceva?
Coniţa Hilly zâmbeşte şmechereşte.
— O să-i identific pe oamenii ăştia până la ultimul.
A doua zi dimineaţă, numa că nu leşin în staţia de autobuz cu gându la ce-o face coniţa Hilly când ajunge la partea cu ea, şi mă-ntreb dacă coniţa Leefolt a izbutit să citească şi Capitolu Doi. Când intru-n casă, iac-o şi pe coniţa Leefolt în bucătărie, citind din cartea mea. Mi-l pasează pe Bărbăţel din poala ei, fără să-şi dezlipească ochii din carte. P-ormă începe să se plimbe-n sus şi-n jos. Citeşte şi merge. Dintr-o dată, nu se mai satură, de când coniţa Hilly s-a arătat interesată de carte.
După câteva minute, mă duc în dormitor să-i iau rufele murdare. Coniţa Leefolt e în baie, aşa că deschid cartea unde-i semnu. E deja la Capitolu *Şase*, ăla a lu Minny. Ăsta-i ăla în care cucoana albă dă în boala bătrâneţii şi cheamă în fiece dimineaţă poliţia să reclame c-o femeie de culoare i-a intrat în casă. Asta înseamnă c-a citit partea despre ea *şi-a mers mai departe*.
Sunt speriată, da nu mă pot stăpâni să nu-mi dau ochii peste cap. Pariez că n-are nicio idee că-i vorba despre ea. Vreau să zic, slavă Domnului, da totuşi. Poate c-azi-noapte stătea în pat şi clătina din cap citind povestea cu femeia care nu ştia să-şi iubească pruncu.
De cum coniţa Leefolt pleacă la coafor, o sun pe Minny. Tot ce facem în ultima vreme e să umflăm nota de plată la telefoanele cucoanelor noastre.
— Ai auzit ceva? o-ntreb.
— Nu, nimic. Coniţa Leefolt a terminat de citit?
— Nu, da aseară a ajuns pân la Winnie. Coniţa Celia tot n-a cumpărat cartea?
— Femeia asta nu citeşte decât tâmpenii. *Viiin!* strigă Minny. Nebuna şi-a înţepenit iară capu în casca de uscat păru. Şi i-am zis să nu şi-l vâre când are moaţele alea mari în păr.
— Sună-mă dacă auzi ceva. Aşa o să fac şi io.
— Ceva o să se-ntâmple-n curând, Aibileen. Trebuie să se-ntâmple.
În aceeaşi după-amiază, intru la Jitney să cumpăr nişte fructe şi brânză dulce pentru Mae Mobley. Donşoara aia Taylor a făcut-o iară de oaie. Cocuţa s-a dat azi jos din autobuz, s-a dus drept în camera ei şi s-a aruncat pe pat.
— Cin te-a supărat, Cocuţa? Ce s-a-ntâmplat?
— M-am colorat neagră, zice printre sughiţuri de plâns.
— Ce vrei să zici? o-ntreb. Cu cariocile?
Îi ridic palmele, da nu-i nici urmă de cerneală pe pielea ei.
— Donşoara Taylor ne-a zis să desenăm ce ne place mai mult la noi.
Atuncea văd o hârtie mototolită în mâna ei. O desfac şi, da, io-te-o pe fetiţa mea albă desenată ca o negresă.
— Mi-a zis că dacă sunt neagră înseamnă c-am o faţă urâtă, rea.
Îşi înfundă faţa-n pernă şi plânge de se scutură.
Donşoara Taylor. După tot timpu ăsta-n care m-am căznit s-o-nvăţ pe Mae Mobley cum să-i iubească pe toţi şi să nu judece după culoarea pielii. Simt ca o gheară în piept, că cine nu-şi aduce aminte de-nvăţătoarea din clasa-ntâi? Poate nu-şi aminteşte ce-a învăţat, da ascultaţi aicea, după ce-am crescut atâţia copii, primu-nvăţător *contează*.

Măcar la Jitney e răcoare. Mă simt prost că dimineaţă am uitat să-i cumpăr gustarea lui Mae Mobley. Mă zoresc să nu trebuiască să stea prea mult cu mama ei. Şi-a ascuns deja hârtia sub pat, să nu i-o găsească.

De la raionu de conserve, iau două de peşte. Merg mai departe să găsesc pudră verde de jeleu şi uite-o pe scumpa de Louvenia, în uniforma ei albă, cum se uită la untu de alune. De-acu o să mă gândesc toată viaţa la Louvenia ca la Capitolu Şapte.

— Ce mai face Robert? o-ntreb, bătând-o pe umăr.

Louvenia munceşte toată ziua pentru coniţa Lou Anne şi p-ormă, în fiece după-amiază, îl duce pe Robert la şcoala de orbi, să-nveţe să citească cu deştele. Şi n-am auzit-o niciodată să se vaite.

— Învaţă să se descurce, zice şi dă din cap. Tu cum eşti? Bine?

— Doar agitată. Ai auzit ceva?

Dă din cap că nu.

— Da coniţa mea o citeşte, totuşi.

Coniţa Lou Anne e în clubu de bridge al coniţei Leefolt. Coniţa Lou Anne a fost foarte de treabă când Robert a fost rănit.

Mergem pe lângă rafturi, cu coşurile-n mână. Două cucoane albe stau de vorbă lângă raftu cu biscuiţi. Îmi par cunoscute, da nu le ştiu numele. Când ne-apropiem, tac şi se holbează la noi. Simpatic e că niciuna nu mai zâmbeşte.

— Pardon, zic şi trec pe lângă ele.

Când suntem doar cu un pas dincolo de ele, o aud pe una că zice:

— Asta-i cioara, lucrează pentru Elizabeth.

Un cărucior trece scârţâind pe lângă noi şi nu mai aud restu.

— Pariez că ai dreptate, zice ailaltă. Pariez că ea-i în capitolul al doilea.

Io şi Louvenia mergem mai departe, în linişte, uitându-ne ţintă-n faţă. Simt cum mi se ridică păru pe ceafa de-abia după ce le-aud pe alea două cucoane îndepărtându-se. Ştiu că Louvenia a auzit mai bine decât mine, că urechile ei e cu zece ani mai tinere decât ale mele. La capătu rafturilor o luăm în direcţii diferite, da p-ormă ne-oprim amândouă, ne-ntoarcem şi ne uităm una la alta.

Am auzit bine? o-ntreb din priviri.

Am auzit bine, îmi răspunde la fel.

Te rog, coniţă Hilly, *citeşte.* Citeşte repede ca vântu.

Minny

CAPITOLUL 32

Mai trece îne-o zi şi, totuşi, n-o aud pe coniţa Hilly citind cuvintele cu voce tare, rând cu rând. Nu aud strigătu. Nu încă. Da-i pe-aproape.

Aibileen mi-a zis ce-au spus cucoanele alea ieri la Jitney, da de-atunci n-am mai auzit nimica. Continuu să scap lucruri din mână, astă-seară mi-am spart ultima cană de măsurat, iar Leroy îmi aruncă priviri tot mai încruntate, parc-ar şti ceva. Chiar acuma îşi bea cafeaua, iar copiii-s împrăştiaţi prin bucătărie şi-şi fac lecţiile pentru şcoală.

Tresar când o văd pe Aibileen în faţa plasei de ţânţari de la intrare. Îşi duce deştu la gură şi-mi face semn din cap. P-ormă dispare.

— Kindren, adu farfuriile, Sugar, tu uită-te la fasolea asta, Benny, dă-i lu tac tu testu să-l semneze, Mama trebuie să ia puţin aer.

Şi dusă-s pe uşă.

Aibileen m-aşteaptă într-o parte a casei, în uniforma ei albă.

— Ce s-a-ntâmplat? o-ntreb.

Îl aud pe Leroy cum urlă:

— Un EEEF?[45]

N-o să-i atingă, totuşi, pe copii. Strigă el, da asta trebuie să facă un tată.

— Ernestine, aia de-are numa o mână, a sunat şi zice că Hilly vorbeşte prin tot oraşu despre cine-i în carte. Le spune la cucoanele albe să-şi dea afară slujnicele şi nici măcar nu ghiceşte bine cine sunt!

Aibileen e atâta de supărată, că tremură din toate-ncheieturile. Răsuceşte o cârpă de-o face frânghie albă. Pariez că nu ştie c-a adus cu ea şervetu de masă.

— Cui i-a zis?

— I-a zis lu coniţa Sinclair s-o dea afară pe Anabelle. Şi coniţa Sinclair asta a şi făcut, şi p-ormă i-a luat şi cheile de la maşină, că ea-i împrumutase jumate din bani s-o cumpere. Anabelle apucase să plătească înapoi mare parte, da acu a rămas fără maşină.

— *Scorpia* aia, zic scrâşnit printre dinţi.

— Şi-asta nu-i tot, Minny.

Aud cizme păşind prin casă.

— Repede, nainte să ne prindă Leroy şopotind.

— Coniţa Hilly i-a zis lu coniţa Lou Anne, *Louvenia ta e şi ea-n carte. Ştiu că e, şi trebuie s-o concediezi. Trebuie să trimiţi cioara-n puşcărie.*

— Da Louvenia n-a zis un cuvinţel urât despre coniţa Lou Anne! Şi mai trebuie să aibă grijă şi de Robert. Ce-a zis coniţa Lou Anne?

Aibileen îşi muşcă buzele. Dă din cap şi lacrimile îi curge pe obraji.

— A zis… a zis că se mai gândeşte.

— La ce? La concediere sau la puşcărie?

Aibileen ridică din umeri.

— La amândouă, cred eu.

— Iisuse Hristoase, zic şi simt că-mi vine să lovesc ceva. Pe *cineva.*

— Minny, da dacă coniţa Hilly n-apucă să termine cartea-n veci?

— Nu ştiu, Aibileen. Chiar nu ştiu.

Aibileen îşi saltă speriată ochii spre uşă, şi-acolo-i Leroy, uitându-se la noi de după plasa de ţânţari. Rămâne acolo, tăcut, pâri ce-mi iau rămas bun de la Aibileen şi intru-n casă.

A doua zi dimineaţă, la cinci jumate, Leroy se prăbuşeşte-n pat lângă mine. Mă trezeşte scârţâitu de la arcuri şi mirosu de lichior. Scrâşnesc din dinţi şi mă rog să nu vrea să-nceapă taman acu vreo ceartă. Sunt prea obosită pentru asta. Nu c-aş fi dormit io prea bine oricum, îngrijorată cum eram de Aibileen şi de veştile ei. Pentru coniţa Hilly, Louvenia n-ar fi decât îne-o cheie de la puşcărie agăţată la cingătoarea vrăjitoarei.

Leroy se-nvârte şi se foieşte, nici că-i pasă că nevastă-sa însărcinată încearcă şi ea s-adoarmă. Când în sfârşit nebunu se linişteşte, îl aud şoptind:

— Care-i marele secret, Minny?

Simt cum mă priveşte, cu suflarea duhnind a alcool pe umăru meu. Nu îndrăznesc să mă mişc.

— Ştii c-o să-l aflu, şuieră. Întotdeauna aflu.

În vreo zece secunde, respiraţia i se domoleşte de zici că-i aproape mort, şi-şi azvârle mâna de-a curmezişu peste mine. *Mulţumesc pentru asta, bebeluşule,* îmi zic. Pen că ăsta-i singuru lucru care m-a scăpat, bebeluşul din burtă. Ăsta-i adevăru.

Zac acolo-n pat, frământată şi-ngrijorată. Leroy bănuieşte ceva. Şi numa Dumnezeu ştie ce-o să-mi facă dac-o afla adevăru. Ştie de carte, toată lumea ştie deja, atâta doar că nu ştie că şi nevastă-sa e parte din ea, slavă Domnului. Poate că oamenii crede că nu-mi pasă dacă află – o, ştiu io ce crede oamenii. Crede că Minny, puternică şi aprigă cum e, se poate apăra foarte bine singură. Da habar n-au ce cârpă jalnică mă fac atunci când mă bate Leroy. Mi-e frică să lovesc înapoi, mi-e frică să mă apăr. Mi-e că,

dacă fac asta, mă lasă. Ştiu prea bine că-i o prostie, şi mă înfurii pe mine fincă-s atâta de slabă! Cum pot să iubesc un om care mă bate de mă stinge? Cum se poate să iubesc un beţiv nebun? O dată l-am întrebat „De ce? De ce mă baţi?” S-a aplecat spre mine şi m-a privit drept în ochi.

— Dacă nu te-aş fi bătut, Minny, cine *ştie* ce s-ar fi ales din tine.

Eram încolţită-ntr-un colţ al dormitorului, ca un câine. Mă bătea cu cureaua. A fost prima oară când m-am gândit cu adevărat la asta.

Iisuse. Cine ştie ce s-ar fi ales de mine de Leroy nu m-ar fi bătut.

În seara următoare îi trimit pe toţi la culcare mai devreme, chiar şi pe mine. Leroy e la fabrică pân la patru şi mă simt prea grea pentru luna asta de sarcină. Dumnezeule, poate e gemeni! N-o să plătesc niciun doctor să-mi dea veşti proaste. Tot ce ştiu e că bebeluşu ăsta e deja mai mare decât ăilalţi când s-au născut, şi-s de-abia în luna a şasea.

Mă cufund într-un somn adânc. Visez că-s la o masă lungă de lemn, la o petrecere. Molfai dintr-un picior mare, fript, de curcan.

Sar dintr-o dată în capu oaselor. Respir repede.

— Cine-i acolo?

Inima mi se umflă-n piept şi mă strânge. Mă uit primprejur la dormitoru întunecat. E trecut de miezu nopţii. Leroy nu-i acasă, slavă Domnului. Da ceva m-a trezit din somn, de bună seamă.

Şi-apoi îmi dau seama ce-a fost. Am auzit ceea ce-am tot aşteptat. Ceea ce-am aşteptat cu toatele.

Am auzit-o pe coniţa Hilly ţipând.

Domnişoara Skeeter

CAPITOLUL 33

Fac dintr-o dată ochii mari. Inima-mi bate nebuneşte. Sunt lac de sudoare. Tapetul cu liane verzi şerpuieşte pe pereţi. Ce m-a trezit? Ce-a *fost* asta?

Mă ridic din pat şi ciulesc urechile. N-a sunat ca şi cum ar fi ţipat Maman. A fost un sunet prea înalt. A fost un ţipăt de ţesătură ruptă în două.

Mă aşez pe pat şi-mi apăs palma pe inimă. Încă se zbate. Nimic nu merge conform planului. Oamenii ştiu că-n carte e vorba despre Jackson. Nu-mi vine să cred c-am uitat cât de-al naibii de încet citeşte Hilly. Pariez că le spune oamenilor c-a citit mai mult decât a citit. Lucrurile au scăpat deja de sub control, o slujnică numită Anabelle a fost concediată, femeile albe şopotesc despre Aibileen şi despre Louvenia şi despre cine mai ştie cine. Iar culmea ironiei este că-mi muşc mâinile de nerăbdare ca Hilly să spună ceva, când eu sunt singura din oraşul ăsta căreia nu-i mai pasă câtuşi de puţin de părerile ei.

Nu cumva cartea asta a fost o teribilă greşeală?

Trag adânc aer în piept şi mă doare. Încerc să mă gândesc la viitor, nu la trecut. În urmă cu o lună am trimis cincisprezece CV-uri în Dallas, Memphis, Birmingham, şi în alte cinci oraşe, plus, încă o dată, New York. Doamna Stein mi-a spus c-o pot trece la referinţe, ceea ce e, probabil, cel mai important punct de pe toată pagina – faptul că am o referinţă de la cineva care lucrează într-adevăr într-o editură. Am adăugat şi slujbele din ultimul an:

Autoarea mei rubrici săptămânale de sfaturi pentru gospodărie la ziarul Jackson Journal.

Editor al Buletinului Ligii din Jackson.

Autoarea cărţii Culoarea sentimentelor, *o carte controversată, despre slujnicele de culoare şi angajatoarele acestora.*

De fapt, n-am inclus şi cartea, doar am vrut să bat la maşină şi rândul acesta. Dar acum, chiar dacă aş primi vreo slujbă într-un oraş mare, tot n-aş putea-o abandona pe Aibileen în mijlocul acestei nebunii. Nu când lucrurile merg într-atât de prost.

Dar, Doamne, trebuie să scap din Mississippi! în afară de Maman şi de Papa, nu mi-a mai rămas

nimic aici, nici prieteni, nicio slujbă de care să-mi pese, nici Stuart. Şi nu numai aici. Când mi-am trimis CV-ul la *The New York Post, The New York Times, Harper s Magazine* şi *The New Yorker Magazine,* am simţit din nou aceeaşi pornire pe care-am simţit-o în colegiu, de-a fi acolo, nu în altă parte. Nu în Dallas, nu în Memphis. New York e oraşul în care trebuie să trăiască scriitorii. Dar n-am primit încă niciun răspuns de la nimeni. Dacă nu voi pleca niciodată? Dacă rămân ca într-o capcană? Aici. Pe vecie.

Mă întind pe pat şi privesc primele raze ale soarelui strecurându-se pe fereastră. Tremur. Îmi dau seama acum că ţipătul acela sfâşietor din mine venea.

Sunt în farmacia Brent, cumpărând pentru Maman cremă Lustre şi un săpun Vinolia, până când domnul Perkins îi pregăteşte reţeta. Maman zice că nu mai are nevoie de medicamente, că cel mai bun tratament pentru cancer e o să aibă o fată care nu se mai tunde şi care poartă rochii mai scurte de genunchi, chiar şi duminica, pentru că ştie de pe-acum cum aş arăta dacă ea ar muri şi n-ar mai putea să mă supravegheze.

Sunt recunoscătoare că Maman e mai bine. Dacă pretinsa mea logodnă cu Stuart i-a stârnit din nou pofta de viaţă, faptul că sunt din nou singură i-a alimentat şi mai mult puterile. A fost dezamăgită, fără îndoială, de vestea că ne-am despărţit, dar şi-a revenit spectaculos. A mers până-ntr-acolo încât a încercat să mă cupleze cu un văr îndepărtat, de treizeci şi cinci de ani, frumuşel şi evident homosexual.

— Maman – i-am zis după cina luată împreună, pentru că era imposibil să nu fi observat – e limpede că e…

Dar m-am oprit şi am bătut-o uşurel pe mână.

— A zis că nu sunt genul lui.

Acum mă grăbesc să ies din farmacie înainte să dea vreun cunoscut peste mine. Ar fi trebuit să fiu deja obişnuită cu izolarea, dar nu sunt. Îmi lipsesc prietenii. Nu Hilly, dar uneori îmi lipseşte Elizabeth, cea de pe vremuri, drăguţa de Elizabeth din anii de liceu. A devenit şi mai greu după ce-am terminat cartea şi n-am mai putut s-o vizitez pe Aibileen. Am decis că ar fi prea riscant. Mersul la ea acasă şi discuţiile cu ea îmi lipsesc cel mai mult.

O dată la câteva zile, vorbim la telefon, dar nu e la fel ca atunci când stăteam faţă în faţă. Te rog, Dumnezeule, mă gândesc când mă pune la curent cu ce se mai întâmplă prin târg, te rog, fă să iasă şi ceva bun din toată povestea asta. Deocamdată, însă, nimic. Doar bârfele fetelor care privesc cartea ca pe un joc, încercând să se prindă cine-i cine, şi Hilly care acuză întotdeauna pe cine nu trebuie. Eu sunt cea care le-a asigurat pe slujnice că nu vom fi descoperite, şi răspund pentru asta.

Sună clopoţelul de la intrare. Îmi întorc capul şi le văd intrând pe Elizabeth şi pe Lou Anne Templeton. Mă strecor în spate, printre cremele de frumuseţe, sperând că n-au să mă vadă. Pe urmă însă trag cu ochiul peste rafturi şi le văd mergând braţ la braţ, ca două şcolăriţe. Lou Anne poartă, ca de obicei, una dintre bluzele ei cu mâneci lungi, în ciuda căldurii, şi zâmbeşte într-una. Mă întreb dacă are idee că e şi ea în carte.

Elizabeth are părul tapat în faţă, iar în spate, acoperit de eşarfa galbenă pe care i-am dat-o cadou când a împlinit douăzeci şi trei de ani. Rămân pe loc un minut, gândindu-mă cât de ciudate simt toate astea, privindu-le, ştiind tot ceea ce ştiu. A citit până la Capitolul Zece, mi-a spus aseară Aibileen, şi încă nu şi-a dat seama că despre ea citeşte. Despre ea şi despre prietenele ei.

— Skeeter?

Domnul Perkins mă strigă de lângă casa de marcat.

— Medicamentele pentru mama ta sunt gata.

Mă îndrept spre partea din faţă a magazinului şi trebuie să trec prin raionul unde sunt Elizabeth şi Lou Anne. Stau cu spatele la mine, dar le văd ochii în oglindă, urmărindu-mă. Ne plecăm toate privirile în acelaşi timp.

Plătesc medicamentele lui Maman şi celelalte mărunţişuri şi mă strecor din nou printre rafturi, spre partea din spate a magazinului. Pe când încerc să evadez, Lou Anne Templeton răsare de după raftul cu perii de păr.

— Skeeter, zice, ai un minut?

Rămân încremenită, clipind din ochi, surprinsă. În ultimele opt luni, nimeni nu mi-a mai solicitat nicio secundă, darămite un minut întreg.

— Ăăă, sigur, îi răspund ezitantă.

Lou Anne se uită rapid pe fereastră. Îi urmăresc privirea, şi-o văd pe Elizabeth îndreptându-se spre maşină, cu o îngheţată în mână. Lou Anne mă trage mai aproape, printre flacoane de şampon şi balsam de păr.

— Sper că Mama ta e tot mai bine, nu? mă întreabă.

Zâmbetul ei nu e la fel de larg ca de obicei. Îşi trage mânecile şi mai jos, chiar dacă broboane de sudoare îi acoperă fruntea.

— E bine. Încă… îşi revine.

— Îmi pare atât de bine!

Dă din cap şi, pentru câteva clipe, suntem stânjenite amândouă, uitându-ne una la alta. Lou Anne trage adânc aer în piept.

— Ştiu că n-am mai vorbit de-o vreme – zice şi apoi-ncepe să şoptească – dar m-am gândit c-ar trebui să ştii ce spune Hilly prin oraş, că tu ai scris cartea aia… cu slujnicele.

— Am auzit că autorul e anonim, răspund repede, neştiind încă dacă vreau măcar să recunosc că am citit cartea.

Chiar dacă toată lumea din târg o citeşte. Cele trei librării din oraş şi-au epuizat stocurile, iar lista de aşteptare la bibliotecă e de două luni.

Îşi ridică palma, să mă oprească.

— Nu ştiu dacă-i adevărat şi nici nu vreau să aflu. Dar Hilly…

Se apropie şi mai mult.

— Hilly Holbrook m-a sunat ieri şi mi-a cerut s-o concediez pe Louvenia.

Fălcile i se încleştează şi dă din cap.

Te rog. Îmi ţin răsuflarea. *Nu-mi spune că ai dat-o afară.*

— Skeeter, să ştii că Louvenia – iar acum Lou Anne se uită drept în ochii mei – e uneori singurul motiv pentru care reuşesc să mă dau jos din pat de dimineaţă.

Nu spun nimic. Poate-i doar o capcană ticluită de Hilly.

— Şi sunt sigură că tu mă crezi doar o prostuţă… care-i de acord cu orice spune Hilly.

Ochii i se împăienjenesc de lacrimi. Buzele îi tremură.

— Doctorii vor să merg la Memphis… pentru tratament *cu şocuri electrice.*

Îşi acoperă faţa, dar o lacrimă izbuteşte să i se strecoare printre degete.

— Pentru depresie… şi alte teste, şopteşte.

Mă uit din nou la mânecile ei lungi şi mă întreb ce ascund. Sper să nu am dreptate, dar mă înfior.

— Desigur, Henry îmi spune să-mi bag minţile-n cap şi să-mi văd de treabă.

Schiţează un pas de defilare, încearcă să zâmbească, dar eşuează rapid, şi tristeţea îi acaparează din nou chipul.

— Skeeter, Louvenia e cea mai curajoasă persoană pe care-o cunosc. Cu toate necazurile şi grijile ei, stă şi m-ascultă. Mă ajută să trec peste fiecare zi. Când am citit ce-a scris despre mine, despre cum am ajutat-o cu nepotul ei, i-am fost mai recunoscătoare ca niciodată. De luni de zile nu m-am mai simţit atât de bine.

Nu ştiu ce să-i spun. Ăsta-i primul lucru bun pe care l-am aflat despre carte şi-aş vrea să-mi spună mai multe. Dar sunt deopotrivă îngrijorată, pentru că mi-e limpede că ştie adevărul.

— Dacă tu ai scris-o, dacă zvonurile lui Hilly sunt adevărate, voiam doar să ştii că n-o voi concedia niciodată pe Louvenia. I-am spus lui Hilly că mă mai gândesc, dar, dacă Hilly Holbrook îmi va mai cere o dată să fac asta, o să-i spun în faţă că şi-a meritat plăcinta aia şi încă multe altele.

— Cum de… Ce te face să crezi că e vorba de Hilly?

Protecţia noastră, poliţa noastră de asigurare, e dusă pe apa sâmbetei dacă secretul plăcintei e descoperit.

— Poate că e, poate că nu. Dar lumea aşa vorbeşte, zice Lou Anne dând din cap. Pe urmă, azi-dimineaţă, am auzit-o pe Hilly spunându-le mai multora că în cartea asta nici măcar nu-i vorba de Jackson. Cine ştie de ce.

Inspir adânc şi murmur.

— Slavă Domnului.

— Ei bine, Henry va veni acasă din clipă-n clipă.

Îşi pune poşeta pe umăr şi se îndreaptă. Zâmbetul îi revine pe faţă, ca o mască.

Se duce spre uşă, dar se întoarce spre mine şi zice:

— Şi-ţi mai spun ceva. În ianuarie n-o s-o mai votez pe Hilly Holbrook pentru preşedinţia Ligii. Şi niciodată de-acum înainte, că tot veni vorba.

Şi cu asta iese pe uşă, iar clopoţelul clincheteşte în urma ei.

Zăbovesc în dreptul geamului. Afară a început să cadă o ploaie măruntă, stropind maşinile lucitoare şi făcând alunecos asfaltul negru. O privesc pe Lou Anne, strecurându-se prin parcare, gândindu-mă că sunt atâtea lucruri pe care nu le ştim despre cei de lângă noi. Mă întreb dacă nu i-aş fi putut face zilele mai uşoare şi eu, dacă m-aş fi străduit cât de cât. Dacă m-aş fi purtat cu ea puţin mai frumos. Nu acesta era rostul cărţii? Să le facă pe femei să înţeleagă, *suntem doar doi oameni. Nu ne separă prea multe. Nici pe departe într-atât de multe pe cât îmi imaginasem.*

Dar Lou Anne, ea a înţeles rostul cărţii înainte s-o citească. De data asta, cea care l-a ratat am fost eu.

În aceeaşi seară, o sun pe Aibileen de patru ori, dar linia e tot ocupată. Rămân o vreme în cămară, uitându-mă la toate borcanele cu smochine pe care Constantine le-a pus la conservat înainte ca smochinul să moară. Aibileen mi-a spus că slujnicele vorbesc tot timpul despre carte şi despre ce s-a mai întâmplat. Primeşte şase-şapte telefoane în fiecare seară.

Oftez. E miercuri. Mâine voi preda rubrica domnişoarei Myrna, scrisă încă de-acum trei săptămâni. Mi-am pregătit o rezervă de vreo douăzeci şi patru, pentru că n-am altceva mai bun de făcut. După asta, nu îmi mai rămâne altceva de făcut decât să mă îngrijorez.

Uneori, când mă plictisesc, mă întreb cum ar fi arătat viaţa mea dacă n-aş fi scris cartea asta. După-amiaza asta, de pildă, aş fi jucat bridge. Iar mâine seară aş fi mers la întâlnirea Ligii şi aş fi predat noul buletin. Pe urmă, vineri seară, Stuart ar fi venit să mă ia şi să mă scoată la cină, pe urmă am fi stat până târziu, iar sâmbătă m-aş fi trezit obosită şi m-aş fi dus tenis. Obosită şi mulţumită *şi… frustrată.*

Pentru că Hilly şi-ar fi făcut slujnica hoaţă, iar eu aş fi stat doar, ascultând-o. Iar Elizabeth şi-ar fi strâns copilul de braţ, iar eu mi-aş fi ferit privirile, prefăcându-mă că n-am văzut nimic. Şi aş fi fost logodită cu Stuart şi n-aş purta rochii scurte, aş fi avut doar părul scurt, neluând în calcul o idee atât de riscantă ca aceea de-a scrie o carte despre slujnicele de culoare, de teamă că el nu va fi de acord. Acum, chiar dacă nu-mi fac iluzii c-aş fi schimbat părerile lui Hilly sau ale lui Elizabeth, măcar nu mai trebuie să mă prefac că sunt de acord cu ele.

Ies din cămară cuprinsă brusc de un sentiment vecin cu panica. Îmi pun sandalele bărbăteşti din piele împletită şi ies din casă în noaptea caldă. E lună plină, aşa că se vede suficient de bine. După-amiază am uitat să verific cutia poştală, iar eu sunt singura care o mai face. O deschid, iar înăuntru e o singură scrisoare. E de la Harper Row, aşa că trebuie să fie de la doamna Stein. Sunt mirată că a trimis-o aici, din moment ce am stabilit ca toate contractele pentru carte să fie expediate, pentru siguranţă, la o căsuţă poştală. E prea întuneric pentru a o citi, aşa că o strecor în buzunarul de la spate al blugilor.

În loc să o iau înapoi pe alee, o tai prin „livadă”, simţind cum iarba îmi udă picioarele şi încercând să ocolesc primele pere căzute pe pământ. E din nou septembrie şi din nou sunt aici. Încă sunt aici. Până şi Stuart a plecat. Într-un articol de acum câteva săptămâni despre senator se menţiona şi că Stuart şi-a

mutat compania la New Orleans, pentru a-şi putea petrece mai mult timp pe platformele petroliere, în largul mării.

Aud un huruit pe pietrişul de pe alee. Maşina însă n-o pot vedea, pentru că, dintr-un motiv sau altul, merge cu farurile stinse.

O privesc cum îşi parchează vechiul Oldsmobile în faţa casei, opreşte motorul, dar nu coboară. Luminile din faţa casei noastre sunt aprinse, pâlpâind gălbui, străbătute de gâzele nopţii. Se apleacă peste volan de parc-ar vrea să vadă cine e acasă. Ce naiba vrea? O urmăresc câteva secunde. Apoi mă gândesc: *trebuie să fii tu prima. Du-te la ea înainte să facă orice-are de gând să facă.*

Traversez curtea în linişte. Îşi aprinde o ţigară, apoi aruncă chibritul pe geamul deschis al maşinii, pe aleea noastră.

Mă apropii de maşină prin spate, dar nu mă vede.

— Aştepţi pe cineva? o întreb prin geamul deschis.

Hilly tresare şi scapă ţigara pe pietriş. Se luptă să iasă din maşină, apoi face un pas în spate.

— Să nu te apropii nici măcar un centimetru, şuieră.

Aşa că mă opresc şi o măsor din priviri. Cine *nu s-ar uita la ea?* Părul ei negru e un dezastru. O buclă din vârf a luat-o razna şi stă ca o antenă. Jumătate din bluză îi atârnă pe dinafară, nasturii de-abia pot sta încheiaţi, şi se vede că s-a mai îngrăşat câteva kilograme. Şi mai e şi… herpesul. Îl văd în colţul gurii ei, urât şi roşu aprins. N-am mai văzut-o pe Hilly cu aşa ceva de când Johnny a părăsit-o, în colegiu.

Mă cântăreşte şi ea din priviri.

— Ce? Eşti vreun soi de hippy acum? Dumnezeule, mamei tale cred că-i e atât de ruşine cu tine!

— Hilly, de ce ai venit?

— Să-ţi spun că am vorbit cu avocatul meu, Hibbie Goodman, care e şi cel mai bun specialist în cazuri de calomnie din Mississippi, şi că ai încurcat-o, domnişoară! O să ajungi în puşcărie, ştii asta?

— Nu poţi dovedi nimic, Hilly.

Am discutat deja despre asta cu avocaţii de la Harper Row. Am fost foarte atentă să nu nu poată fi dovedit nimic.

— Ei bine, eu sunt sută la sută sigură că tu ai scris cartea asta, pentru că nimeni altcineva din oraşul ăsta nu mai dă dovadă de atât de mult prost gust. Să stea aşa la poveşti cu ciorile alea.

E cu adevărat năucitor că am fost vreodată prietene. Mă gândesc să intru în casă şi să trag zăvorul. Dar ea ţine un plic în mână şi asta mă nelinişteşte.

— Ştiu că s-a vorbit mult, Hilly, şi c-au fost o sumedenie de zvonuri…

— O, nu zvonurile mă deranjează, Skeeter. Lumea din oraş ştie deja că nu e vorba de Jackson. E un orăşel inventat de mintea aia a ta mică şi perversă, şi mai ştiu şi cine te-a ajutat.

Fălcile mi se încleştează. Ştie, desigur, despre Minny şi, bineînţeles, despre Louvenia, dar oare ştie şi despre Aibileen? Despre celelalte?

Hilly îmi flutură scrisoarea pe sub nas şi nu mai poate să se abţină.

— Am venit aici să o informez pe mama ta ce *ai făcut*.

— Ai de gând *să mă pârăşti* la Maman?

Izbucnesc în râs, dar adevărul e că Maman nu are nicio idee despre ceea ce se petrece. Şi-aşa aş vrea să rămână. Ar fi îngrozită şi i-ar fi ruşine cu mine şi… Mă uit la plic. Dacă se va îmbolnăvi din nou?

— Cu siguranţă, exact asta intenţionez să fac.

Hilly urcă treptele de la intrare, mergând ţanţoşă, cu capul pe sus.

O urmez repede până la uşă. O deschide şi intră ca la ea acasă.

— Hilly, nu te-am invitat înăuntru, îi spun, prinzând-o de mână. Să ieşi…

Pe urmă însă Maman îşi face apariţia de după colţ, aşa că-i las mâna în pace.

— Bună, *Hilly*, zice Maman.

E în halatul de casă, iar bastonul îi tremură când se sprijină pe el.

— A trecut atâta timp, draga mea.

Hilly clipeşte de câteva ori la rând. Nu ştiu care dintre ele e mai şocată de cum arată cealaltă. Părul lui Maman, odinioară des şi negru ca pana corbului, acum e rar şi alb ca zăpada. Mâna care se ţine tremurândă de baston probabil i se pare ca de schelet cuiva care n-a mai văzut-o de-o vreme. Dar cel mai groaznic e că Maman nu mai are decât câţiva dinţi în faţă. Are obrajii scofâlciţi ca ai unui mort.

— Madam Phelan, am venit să… vreau să…

— Hilly, eşti bolnavă cumva? Arăţi oribil, zice Maman.

Hilly îşi plimbă limba peste buze.

— Ăăă, păi n-am avut timp să mă aranjez înainte să vin…

Maman dă din cap.

— Hilly, *dragă*. Niciun soţ tânăr nu vrea să vadă aşa ceva când vine acasă. Uită-te la părul tău. Iar… buba aia – Maman se uită cu atenţie la herpes – nu e câtuşi de puţin atrăgătoare, dragă.

Îmi ţin privirea pironită pe scrisoare. Maman mă arată cu degetul.

— Mâine o sun pe Fanny Mae şi vă fac amândurora o programare.

— Madame Phelan, nu de asta…

— Nu e nevoie să-mi mulţumeşti, zice Maman. Măcar atât să fac, acum, că mama ta nu mai e alături de tine să te sfătuiască. Acum trebuie să merg în pat, mai zice, şi porneşte şchiopătând spre dormitor. Nu staţi prea târziu, fetelor.

Pentru o secundă, Hilly rămâne stană de piatră, cu gura căscată. În cele din urmă, se duce spre uşă, o trânteşte de perete şi iese din casă. Plicul e tot în mâna ei.

— O să ai parte de o viaţă plină de necazuri, Skeeter, îmi şuieră, cu gura făcută pungă. Iar ciorile alea ale tale?

— De fapt, despre cine vorbeşti, Hilly? o-ntreb. Nu ştii nimic.

— Nu ştiu nimic, da? Louvenia aia? O, de ea am avut deja grijă. Lou Anne o s-o dea afară.

Şuviţa nărăvaşă din creştetul capului i se zbate când dă din cap.

— Şi spune-i dragei de Aibileen c-atunci când mai vrea să scrie despre draga mea prietenă Elizabeth, îhmmm – zice, aruncându-mi un zâmbet plin de cruzime. O mai ştii pe Elizabeth, nu? Cea care te-a invitat la nunta ei?

Simt cum mi se umflă nările. Aş vrea s-o pocnesc, numai la auzul numelui lui Aibileen.

— Hai să zicem că Aibileen ar fi trebuit să fie ceva mai deşteaptă şi să nu menţioneze în carte crăpătura în formă de L din masa bietei Elizabeth.

Inima îmi stă-n loc. Cum am putut fi aşa de proastă încât să las partea cu crăpătura?

— Şi să nu-ţi imaginezi c-am uitat de Minny Jackson. Pentru cioara aia am planuri *mari*.

— Ai grijă, Hilly, îi şoptesc printre dinţi. Nu vrei să te dai singură de gol.

Vocea mea sună încrezătoare, dar în sinea mea tremur, întrebându-mă ce planuri o fi având Hilly.

Ochii i se holbează cât cepele:

— Nu eu sunt cea care A MÂNCAT PLĂCINTA AIA!

Se răsuceşte pe călcâie şi pleacă la maşină. Smuceşte uşa s-o deschidă.

— Spune-le ciorilor ălora să-nceapă să se uite peste umăr. Să nu se mire de ce-o să le lovească.

Mâinile îmi tremură în timp ce formez numărul lui Aibileen. Trag receptorul în cămară şi închid uşa. În cealaltă mână ţin scrisoarea deschisă de la Harper Row. Mi se pare că e miezul nopţii, deşi e doar opt şi jumătate.

Aibileen răspunde şi-i dau drumul cu veştile:

— Hilly a venit pe-aici în seara asta şi *ştie*.

— Coniţa Hilly? Ce ştie?

Apoi aud vocea lui Minny în fundal:

— Hilly? Ce-i cu coniţa Hilly?

— Minny… i-aci, cu mine, zice Aibileen.

— Bine, bănuiesc că trebuie să afle şi ea oricum, zic, deşi mi-aş fi dorit ca Aibileen să-i spună mai târziu, fără mine.

Pe măsură ce-i povestesc cum Hilly a apărut şi a intrat în casă ca o furtună, aştept să-i repete lui Minny povestea. E şi mai rău când o aud din gura lui Aibileen.

Aibileen revine la telefon şi oftează.

— A citit de crăpătura aceea în masa lui Elizabeth… Atunci Hilly a fost sigură.

— Doamne, *crăpătura*. Nu-mi vine să cred c-am băgat-o în poveste.

— Nu, eu ar fi trebuit să-mi dau seama. Îmi pare rău, Aibileen.

— Crezi că coniţa Hilly o să-i zică acum lu coniţa Elizabeth c-am scris despre ea?

— Nu poa să-i zică, strigă Minny. Că atunci ar trebui să recunoască că-i vorba de Jackson.

Îmi dau seama cât de bun a fost planul lui Minny.

— De acord, îi spun. Aibileen, cred că Hilly e pur şi simplu îngrozită. Nu ştie *ce* să facă. Mi-a spus că are de gând să mă pârască *lui Maman*.

Acum, că şocul cuvintelor lui Hilly s-a mai estompat, mai că-mi vine să râd la gândul ăsta. Asta-i ultima noastră grijă. Dacă Maman a supravieţuit logodnei mele destrămate, va supravieţui şi veştii că am scris o carte despre slujnicele de culoare. Dacă află, o să-mi fac griji atunci.

— Atunci cred că n-avem altceva de făcut decât să aşteptăm, zice Aibileen, dar pare îngrijorată.

Poate că nu-i cel mai potrivit moment să-i dau cealaltă veste, dar nu mă pot abţine.

— Azi am primit… o scrisoare. De la Harper Row, îi zic. Iniţial, am crezut că era de la doamna Stein, dar nu era aşa.

— Da ce atuncea?

— O ofertă de slujbă la *Harper s Magazine* din New York. Ca… asistentă de redactor. Sunt aproape sigură că doamna Stein a aranjat asta.

— Asta-i foarte bine! strigă Aibileen, şi-apoi: Minny, donşoara Skeeter a primit o oferta de slujbă la New York!

— Aibileen, n-o pot accepta. Voiam doar să-ţi împărtăşesc vestea. Eu…

Nu voiam să-i zic, dar n-am pe altcineva căruia să-i spun. Sunt recunoscătoare că există şi că-i pot spune.

— Cum adică n-o poţi accepta? Doar asta ai visat tot timpu!

— Nu pot pleca tocmai acum, când lucrurile încep să meargă tot mai prost. N-o să vă las singure în nebunia asta.

— Da'… lucrurile astea rele pot să se-ntâmple şi dacă eşti matale aicea, şi dacă nu.

Dumnezeule, când o aud spunând asta, îmi vine să plâng. Las să-mi scape un geamăt.

— N-am vrut să sune aşa. Nu ştim noi ce-o să se-ntâmple. Donşoară Skeeter, trebuie s-accepţi slujba asta.

Sincer, nu ştiu ce să fac. O parte din mine îmi spune că n-ar fi trebuit să-i zic lui Aibileen despre slujbă, ştiind că avea să-mi zică să merg, dar cui altcuiva puteam să-i spun? O aud şoptindu-i lui Minny:

— Zice că nu vrea s-o accepte.

— Donşoară Skeeter, zice Aibileen în receptor, nu vreau io să-ţi pun sare pe rană, da'… nu poţi zice c-ai avut o viaţă uşoară aicea, în Jackson. Mama dumitale e mai bine şi…

Aud voci înfundate în receptor, după care vocea lui Minny îmi bubuie-n urechi:

— Ascultă aicea la mine, donşoară Skeeter. Io o să am grijă de Aibileen şi Aibileen o să aibă grijă de mine. Da matale n-ai aicea decât duşmani, la Ligă, şi-o mamă care poa să te facă să te-apuci de băut. Ţi-ai terminat orice legături. Şi n-o să-ţi mai găseşti în veci un iubit în oraşu ăsta şi toţi ştie asta. Aşa că ar trebui nu să-ţi plimbi fundu ăla alb până la New York, ci să DAI FUGA CÂT DE TARE POŢI!

Minny îmi trânteşte telefonul în nas şi rămân aşa, cu receptorul într-o mână şi cu scrisoarea deschisă

în cealaltă. Aşa să fie? mă gândesc, luând pentru prima dată în calcul această posibilitate. Oare aş putea face asta?

Ştiu că Minny are dreptate, la fel şi Aibileen. În afară de Maman şi de Papa, aici nu mai am nimic, şi, dacă aş rămâne doar pentru părinţi, relaţia noastră s-ar deteriora cu siguranţă, totuşi…

Mă sprijin de rafturile din cămară şi închid ochii. Am să mă duc. Am să mă duc la New York

Aibileeen

CAPITOLUL 34

Argintăria lu coniţa Leefolt are azi nişte pete ciudate. Poa să fie de la umezeala de-afară. Mă-nvârt în juru mesei de bridge, lustruind îne-o dată fiecare tacâm, şi verific dacă-s toate acolo. Bărbăţelu a-nceput să şterpelească lucruri, linguri şi monezi şi ace de păr. Le bagă în scutec să le-ascundă. Uneori, când îi desfaci scutecu e ca şi cum ai deschide o cutie de comori.

Sună telefonu şi mă duc în bucătărie să răspund.

— Azi am nişte veşti, zice Minny.

— Ce-ai auzit?

— Coniţa Renfro zice că ştie ea *sigur* că-i coniţa Hilly aia de-a mâncat din plăcintă.

Minny chicoteşte, da mie-mi bate inima de zece ori mai repede.

— Doamne, coniţa Hilly tre să fie-acilea în zece minute. Ar face bine să stingă incendiu ăsta mai repejor.

Pare-o nebunie c-am ajuns să-i ţinem partea. Capu meu e vraişte.

— Am sunat-o pe ciunga de Ernest…

Da p-ormă Minny se opreşte. Trebe c-a intrat coniţa Ceha în cameră.

— Bun, a plecat. Am sunat-o pe ciunga de Ernestine şi mi-a zis că, toată ziua, coniţa Hilly a stat călare pe telefon, ţipând la toată lumea. Şi coniţa Clara ştie despre Fanny Amos.

— A dat-o afară?

Coniţa Clara l-a ajutat pe băiatu lu Fanny Amos să meargă la colegiu Era una din poveştile alea bune.

— Nu. Doar c-a rămas încremenită, cu cartea-n mână şi cu gura căscată.

— Slavă Domnului. Sună-mă dacă mai auzi ceva. Şi nu-ţi fă griji de coniţa Leefolt. Dacă răspunde, zi-i doar că-i vorba de soru-mea care-i bolnavă.

Şi, Doamne, nu te răzbuna pe mine pentru minciuna asta. Ultimu lucru din lume de care mai am nevoie e o soră bolnavă.

La câteva minute după ce-nchidem, sună cineva la uşă, da mă prefac că n-aud nimica. Sunt prea speriată ca să dau nas în nas cu coniţa Hilly, după ce-am auzit ce i-a zis de mine lu donşoara Skeeter. Tot nu-mi vine să cred c-am pomenit de crăpătura aia în formă de L. Mă duc în toaleta mea şi doar şed acolo, cu gându la ce-o să mă fac dacă va trebui s-o las pe Mae Mobley. Doamne, mă gândesc, dacă tot trebuie s-o părăsesc, fă în aşa fel încât s-ajungă pe mâna unui om bun. N-o lăsa doar cu donşoara Taylor, care-i zice că negrii sunt murdari, şi cu Mam mare care-o pisează să-i spună *mulţumesc*, şi coniţa Leefolt care-i rece ca gheaţa. Soneria de la intrare mai ţârâie o dată, da rămân nemişcată. O să fac asta mâine, îmi zic. Pentru orice eventualitate, îmi iau mâine rămas bun de la Mae Mobley.

Când mă-ntorc în casă, le-aud pe cucoane cum sporovăieşte, aşezate la masă. Vocea lu coniţa Hilly s-aude cel mai tare. Îmi ţin urechea lângă uşă, îngrozită de momentu în care trebuie să păşesc înăuntru.

— … nu e Jackson. Cartea asta-i un gunoi şi nimic mai mult. Pariez pe oricât că-i scrisă de vreo cioară…

Aud un scaun scrâşnind pe podea şi ştiu că-i coniţa Leefolt, care-i pe cale să pornească-n căutarea mea. Nu mai pot trage de timp.

Deschid uşa, ţinând în mână carafa de ceai cu gheaţă. Servesc la masă cu privirea pironită-n pantofi.

— Am auzit că personajul Betty ar fi Charlene, zice coniţa Jeanie şi face ochii mari.

Lângă ea, coniţa Lou Anne priveşte în gol, parcă nu-i pasă dacă-i adevărat ori nu. Aş vrea să pot s-o bat pe umăr. Aş vrea să-i pot zice cât mă bucur că ea e coniţa lu Louvenia, fară să dau nimica de gol, dar ştiu că nu se poate. Despre coniţa Leefolt nu pot zice nimica, că ea se-ncruntă ca de-obicei. Da coniţa Hilly e vânătă la faţă ca o prună.

— Da slujnica din Capitolul Patru? nu se lasă coniţa Jeanie. Am auzit-o pe Sissy Tucker zicând că…

— Cartea NU ESTE DESPRE JACKSON!

Coniţa Hilly aproape că răcneşte, şi io tresar cu carafa-n mână. O picătură de ceai aterizează din greşeală în farfuria goală a coniţei Hilly. Îşi ridică ochii spre mine şi, ca atraşi de-un magnet, ochii mei se întâlnesc cu ai ei.

Încet, pe un ton ca de gheaţă, îmi zice:

— Ai vărsat din ceai, Aibileen.

— Îmi pare rău, io…

— Şterge imediat!

Tremur toată şi şterg cu şervetul cu care ţineam mâneru carafei.

Mă ţintuieşte cu privirea. Trebuie să-mi plec ochii. Simt secretul încins între noi.

— Adu-mi o farfurie curată. Una pe care n-ai mânjit-o cu cârpa ta murdară.

Îi aduc altă farfurie. O studiază îndeaproape, o adulmecă. P-ormă se-ntoarce spre coniţa Leefolt şi zice:

— Pe ăştia nici măcar nu-i poţi *învăţa* cum să fie curaţi.

În seara aia, trebuie să stau mai mult la coniţa Lefolt. După ce adoarme Mae Mobley, îmi scot carneţelu de rugăciuni şi-mi încep lista. Sunt atât de bucuroasă pentru donşoara Skeeter! M-a sunat de dimineaţă să-mi spună c-a acceptat slujba. Se mută la New York peste-o săptămână! Da, Doamne, nu mă pot abţine să nu tresar de fiece dată când aud vreun zgomot, cu gându că poate coniţa Leefolt intră pe uşă şi-mi zice că ştie adevăru. Când ajung acasă, sunt prea agitată ca să merg la culcare. Merg prin întunericu de smoală pân la uşa din spate a lu Minny. Şade la masa din bucătărie şi citeşte ziaru. Asta-i singura parte din zi când nu aleargă să cureţe ceva, să dea de mâncare cuiva sau să pună la punct pe cineva. Casa-i atât de tăcută încât mi-e teamă că s-a întâmplat ceva.

— Unde e toţi?

Ridică din umeri.

— Duşi la culcare ori la muncă.

Îmi trag un scaun şi m-aşez şi io.

— Aş vrea doar să ştiu ce-o să se-ntâmple, îi zic. Ştiu c-ar trebui să fiu recunoscătoare că încă nu mi-a explodat în faţă, da aşteptarea asta mă scoate din minţi.

— O să se-ntâmple, stai liniştită. Cât de curând.

Minny vorbeşte despre asta de parc-am vorbi despre cafeaua pe care-o bem.

— Minny, cum poţi să fii atât de calmă?

Se uită la mine şi-şi aşază mâna pe pântecele ce i s-a umflat ca un balon în ultimele două săptămâni.

— O ştii pe coniţa Chotard, aia de-o serveşte Willie Mae? A-ntrebat-o ieri pe Willie Mae dacă se poartă cu ea aşa de rău ca şi cucoana din carte.

Minny pufneşte pe nas.

— Willie Mae i-a zis că mai e loc de îmbunătăţiri, da că nu-i nici pe departe aşa de rea.

— Chiar a-ntrebat-o aşa ceva?

— P-ormă Willie Mae i-a zis tot ce i-au făcut alelalte cucoane albe la care-a lucrat, cu bune şi rele, iar cucoana albă a ascultat-o. Willie Mae zice c-a lucrat acolo treişapte de ani, da-i prima oară când au şezut împreună la aceeaşi masă.

Dacă n-o socotesc pe Louvenia, asta ar fi prima veste bună. Încerc să mă bucur de ea. Da mă trezesc

napoi la realitate.

— Cum rămâne cu coniţa Hilly? Cu ce i-a zis lu donşoara Skeeter? Minny, nu eşti câtuşi de puţin speriată?

Minny lasă ziaru din mână.

— Ascultă, Aibileen, n-o să m-apuc să te mint acuma. Sunt speriată că mă omoară Leroy dacă află. Sunt speriată de coniţa Hilly, că-mi dă foc la casă. Da – îşi clatină capu – nu pot să explic. Am simţământu asta. Că poate că lucrurile s-or petrece aşa cum ar trebui să se petreacă.

— Chiar aşa?

Minny încearcă să râdă.

— Doamne, am început să vorbesc ca tine, nu-i aşa? Cred că-mbătrânesc.

O lovesc uşurel cu picioru pe sub masă. Da-ncerc să-nţeleg unde bate Minny. La urma urmelor, am făcut ceva bun şi curajos.

Şi poa că Minny nu vrea să se lipsească de nici unu dintre lucrurile care vin când eşti bun şi curajos. Nici măcar de-alea rele. Da tot nu pot să-nţeleg liniştea ei.

Minny se uită-napoi la ziar, da după o vreme pot să bag mâna-n foc că nu citeşte. Doar se uită la litere, cu gându-n altă parte.

O uşă de la o maşină se trânteşte pe lângă casă şi ea tresare. Şi-atuncea văd îngrijorarea pe care-ncearcă s-o ascundă. Da de ce? mă-ntreb. De ce-ncearcă s-o ascundă de mine?

Cu cât mă gândesc mai mult, cu atât încep să pricep mai bine ce-a făcut Minny Nu-nţeleg de ce mi-a luat atâta. Minny ne-a pus să băgăm povestea cu plăcinta în carte ca să ne apere pe noi. Nu ca să se apere pe ea, ci ca să mă apere pe mine şi pe alelalte slujnice. A ştiut c-o să fie mai rău pentru ea cu Hilly pe urmele ei. Da a făcut-o oricum pentru noi. Nu vrea să vadă nimenea cât e de speriată.

Mă-ntind peste masă şi-i strâng mâna.

— Eşti tare bună la suflet, Minny.

Îşi dă ochii peste cap şi scoate limba, de parcă i-aş fi întins mâncare de câini pe-o tavă.

— Ştiam io că-ncepi să te ramoleşti.

Chicotim amândouă. E târziu şi suntem frânte, da se ridică şi-şi mai umple cana de cafea şi-mi face şi mie un ceai, pe care-l beau încet. Vorbim până târziu în noapte.

A doua zi, sâmbătă, suntem cu toţii în casă, toată familia Leefolt şi cu mine. Chiar şi domnu Leefolt e acasă. Cartea mea nu mai stă pe noptieră. O vreme, nu ştiu ce-a făcut cu ea. P-ormă văd poşeta coniţei Leefolt pe sofa şi cartea-i băgată acolo. Asta-nseamnă c-a cărat-o pe undeva. Trag cu ochiu şi văd că semnu de carte nu mai e.

Aş vrea s-o pot privi-n ochi, să-mi dau seama ce ştie de fapt, da coniţa Leefolt stă toată ziua închisă-n bucătărie, încercând să facă o prăjitură. Nu mă lasă s-o ajut nici în ruptu capului. Cică nu-i o prăjitură ca ale mele, c-a luat reţeta din revista *Gourmet*. Dă mâine un prânz pentru biserica mneaei, şi sufrageria-i plină ochi cu cele trebuincioase pentru servit. A împrumutat trei cratiţe de-alea de ţin mâncarea caldă de la coniţa Lou Anne şi opt seturi de tacâmuri de argint de la coniţa Hilly, pen c-aşteaptă paişpe persoane şi Doamne fereşte ca vreunu de la biserică să pună gura pe vreun tacâm de metal obişnuit.

Bărbăţelu-i în dormitor la Mae Mobley. Se joacă amândoi. Iar domnu Leefolt se-nvârte prin casă ca printr-o cuşcă. Din când în când se opreşte în faţa uşii lu Cocuţa, apoi începe din nou să dea ture. Poate că se gândeşte c-ar trebui să se joace cu ăia mici, dacă tot e sâmbătă, da cred că nu ştie cum.

Aşa că nu mi-a mai rămas multe locuri în care să mă pot duce. E de-abia ora două, da am terminat deja de curăţat casa până la ultima clanţă, am curăţat băile, am spălat rufele. Am călcat tot ce era de călcat, afară de ridurile de pe faţa mea. Peri c-am fost izgonită din bucătărie, nu vreau ca domnu Leefolt să creadă că tot ce fac, cât e ziulica de lungă, e să mă joc cu ăia mici. Într-un târziu, încep să dau şi io ture prin casă.

Pe când domnu Leefolt se-nvârte prin sufragerie, trag cu ochiu şi-o văd pe Mae Mobley c-o hârtie-n

mână. Îl învaţă pe Ross ceva. Îi place să se joace de-a şcoala cu frăţioru ei.

Intru-n sufragerie şi-ncep să scutur cărţile de praf pentru a doua oară. Mă gândesc că, dacă o fi căzu, n-o s-apuc să-mi iau rămas bun taman azi, cu toată lumea asta pe-aicea.

— O să ne jucăm un joc, o aud pe Mae Mobley strigând la fratele ei. Tu te duci şi stai la colţ, pentru că suntem la Woolworf şi tu eşti negru. Şi trebuie să stai acolo, orice fac eu, sau altfel mergi la puşcărie.

Dau fuga spre dormitor cât pot de repede, da domnu Leefolt e deja acolo, în faţa uşii. Mă opresc în spatele lui.

Domnu Leefolt îşi încrucişează braţele peste cămaşa albă. Îşi înclină capu-ntr-o parte. Inima-mi bate c-o sută de kilometri pe oră. În afară de mine, n-am auzit-o niciodată pe Mae Mobley să pomenească altcuiva despre poveştile noastre secrete. Şi-atuncea doar când mama ei nu-i acasă şi nu e decât pereţii să ne-audă. Da-i atâta de prinsă de ce face, că nu-şi dă seama că tatăl ei ascultă la uşă.

— Bine, zice, şi-şi mişcă trupuşoru dolofan pâri la un scaun. Ross, trebuie să stai nemişcat acolo. Până-ţi spun eu.

Aş vrea să vorbesc, da nimica nu-mi iese pe gură. Mae Mobley se-apropie în vârfu picioarelor de Ross şi-i goleşte-n cap o cutie de creioane. Creioanele se rostogoleşte pe podea. Bărbăţelu se-ncruntă, da ea se uită urât la el şi-i zice:

— Nu te poţi mişca. Trebuie să fii curajos. Şi fără smiorcăieli.

P-ormă îşi scoate limba la el şi-l bombardează cu papuci de păpuşă, iar Bărbăţelu se uită la ea de parc-ar zice, *de ce să-ndur eu toate astea?* şi se dă jos de pe scaun cu un smiorcăit.

— Ai pierdut! strigă ea. Acuma vino să ne jucăm înspate-La-Autobuz şi pe tine te cheamă Rosa Parks.

— Cine te-a învăţat lucrurile astea, Mae Mobley? întreabă domnu Leefolt, iar Cocuţa-şi întoarce capu şi face ochii mari de parc-ar fi zărit vreo stafie.

Simt cum se-nmoaie oasele-n mine. Totu-n mine-mi zice să intru-n cameră. Să fac în aşa fel încât să nu dea de belea, da nu pot. Nu mai pot nici să respir. Cocuţa se uită la mine, cum stau în spatele tatălui ei, şi domnu Leefolt se răsuceşte spre mine, mă vede, apoi se întoarce iară spre Cocuţa.

Mae Mobley se uită ţintă la tatăl ei.

— Nu ştiu.

Se uită-ntr-o parte, la un joc lăsat pe covor, parcă s-ar gândi să-l mai încerce o dată. Ştiu prea bine ce face, am mai văzut-o. Crede că, dacă se-apucă de altceva şi nu-l mai bagă în seamă, o să plece de-acolo.

— Mae Mobley, tatăl tău te-a întrebat ceva. De unde-ai învăţat lucrurile astea?

Se-apleacă spre ea. Nu-l pot vedea la faţă, da ştiu că zâmbeşte, peri că Mae Mobley e toată numa sfială, toată numa o Cocuţă ce-l iubeşte pe Papa. Şi p-ormă zice tare şi răspicat:

— DOMNIŞOARA TAYLOR M-A ÎNVĂŢAT.

Domnu Leefolt se ridică-n picioare. Se duce-n bucătărie şi io pe urmele lui. O prinde pe coniţa Leefolt de umeri, o-ntoarce spre el şi-i zice:

— Mâine te duci la şcoala aia şi-o muţi pe Mae Mobley într-o altă clasă. Gata cu domnişoara Taylor.

— Poftim? Nu pot să-i schimb educatoarea…

Îmi ţin răsuflarea, mă rog, *Ba poţi. Te rog.*

— Faci cum ţi-am spus.

Şi, ca toţi bărbaţii, domnu Leefolt iese pe uşă şi se duce de-acolo fără să dea la nimenea nicio explicaţie pentru nimica.

Toată duminica nu mă pot opri să nu-i mulţumesc lu Dumnezeu c-o mută pe Mae Mobley departe de donşoara Taylor. *Mulţumescu-ţi, Doamne, Mulţumescu-ţi, Doamne, Mulţumescu-ţi, Doamne,* e tot ce-mi răsună-n minte ca un cântecel. Luni dimineaţă, coniţa Leefolt se duce la şcoală, gătită până-n vârfu unghiilor, şi nu pot să nu zâmbesc, câtă vreme ştiu de ce merge.

Cât timp coniţa Leefolt e plecată, m-apuc de argintăria lu coniţa Hilly. După masa de ieri, coniţa Leefolt a întins-o pe masa din bucătărie. O spăl şi-mi petrec o oră lustruind la ea. Mă-ntreb cum poate s-o

lustruiască Ernestine care n-are decât o mână. Să lustruieşti tacâmurile Grand Baroque, cu toate îmbârligăturile şi-nfloriturile alea, e o treabă pen două mâini.

Când coniţa Leefolt se-ntoarce, îşi trânteşte poşeta pe masă şi oftează.

— Aveam de gând să înapoiez argintăria de dimineaţă, dar a trebuit să merg până la Mae Mobley la şcoală, şi-acum ştiu c-o să răcească, pentru c-a strănutat toată dimineaţa şi-acum e aproape ora zece şi…

— Mae Mobley e bolnavă?

— Probabil, zice coniţa şi-şi dă ochii peste cap. Of, am întârziat la coafor. Când termini cu lustruitul, du-te şi lasă argintăria la Hilly. Mă-ntorc după prânz.

Când termin, înfăşor toată argintăria într-o cârpă albastră. Merg să-l iau pe Bărbăţel din pat. De-abia ce s-a trezit, clipeşte şi-mi zâmbeşte.

— Vino-ncoa, Bărbăţelule! Hai să-ţi schimbăm scutecu.

Îl aşez pe masa de schimbat, i-l scot pe ăla ud şi, Dumnezeule mare, găsesc acolo trei jucărele de tinichea şi-o broşă de-a lu coniţa Leefolt. Mulţumesc Domnului c-a fost doar un scutec ud, nu unu din ălălalt.

— Băiete, râd, parcă-i fi Fort Knox.[46]

Îmi zâmbeşte şi râde. Arată spre pătuţ, aşa că merg şi scotocesc prin el şi, iacă-tă, un bigudiu, o linguriţă de măsurat lichide şi-un şervet de masă. Doamne, trebe să facem ceva cu treaba asta. Da nu acuma. Acuma trebuie să mergem la coniţa Hilly.

Îl aşez pe Bărbăţel în căruţ şi ne plimbăm până la casa lu coniţa Hilly. E cald şi soare şi linişte. Împing căruţu pe alee, iar Ernestine ne deschide uşa. Un ciot subţirel şi maroniu îi apare de sub mâneca stângă. N-o ştiu prea bine, în afară de faptu că-i place să vorbească. Merge la biserica metodistă.

— Bună, Aibileen, zice.

— Bună, Ernestine, cred că m-ai văzut venind.

Dă din cap că da şi se uită la Bărbăţel. El se uită speriat la ciot, parcă ar da să se ia după el.

— Am ieşit nainte să vină ea, îmi şopteşte Ernestine şi p-ormă adaugă: bănuiesc c-ai auzit.

— Ce s-aud?

Ernestine se uită peste umăr, p-ormă s-apleacă spe mine.

— Cucoana albă a lu Flora Lou, coniţa Hester? I-a servit-o lu Flora Lou azi-dimineaţă.

— A dat-o afară?

Flora Lou a avut câteva poveşti rele de spus. Era supărată. Coniţa Hester, de care toată lumea crede că-i o scumpă, i-a dat lu Flora un săpun lichid special pentru mâini, să-l folosească-n fiece dimineaţă. Ca să afle p-ormă că era Clorox. Flora mi-a arătat cicatricea de la arsură.

Ernestine scutură din cap.

— Coniţa Hester a scos cartea la iveală şi a-nceput să i-o fluture pe sub nas şi să urle: „Eu sunt asta? Despre mine-ai scris aici?” da Flora Lou zice „Nu, coniţă, io n-am scris nicio carte. Nici n-am terminat clasa a cincea”, da pe coniţa Hester o apucă pandaliile şi ţipă „N-am ştiut că Cloroxul arde pielea, n-am ştiut că salariul minim e de-un dolar şi cinci cenţi, şi, dacă Hilly n-ar spune la toată lumea că nu-i vorba de Jackson, te-aş da afară de ţi-ar sfârâi călcâiele!”, aşa că Flora Lou întreabă, „Adică nu-s concediată?”, iar coniţa Hester strigă „Concediată? Nu te pot concedia, că atunci lumea o să ştie că eu sunt în Capitolul Zece! Aici o să lucrezi până la sfârşitul zilelor!” După care coniţa Hester îşi lasă capu pe masă şi-i zice lu Flora Lou să termine de spălat vasele.

— Doamne, zic, şi mă simt uşurel ameţită. Nădăjduiesc… că toate or să se termine la fel de bine.

Undeva-n casă, coniţa Hilly o strigă pe Ernestine.

— N-aş băga mâna-n foc, şopteşte Ernestine.

Îi întind şervetu în care am învelit argintăria. Îşi întinde mâna bună să-l apuce şi, bănuiesc că din obişnuinţă, ciotu i se-ntinde şi el.

În noaptea aia, începe o furtună groaznică. Bubuie tunetu şi io stau la masa din bucătărie, năduşită

toată. Tremur şi-ncerc să-mi scriu rugăciunile. Flora Lou a avut noroc, da ce se va întâmpla de-acu încolo? *Ştiu* deja prea multe şi îmi fac prea multe griji şi…

Bum, bum, bum. Cineva bate la uşa din faţă.

Cin să fie? Mă ridic în picioare. Ceasul de deasupra aragazului arată opt treiȘcinci. Afară toarnă cu găleata. Toţi care mă ştie bine foloseşte uşa din spate.

Merg pe vârfuri pâri la uşă. Bătăile începe din nou şi numa că nu sar din papuci de frică.

— Ci-cine-i acolo? întreb.

Verific zăvoru.

— *Eu* sunt.

Doamne. Respir uşurată şi deschid uşa. Iac-o pe donşoara Skeeter, udă leoarcă, tremurând. Geanta ei roşie e ascunsă sub trenci.

— Dumnezeule mare…

— N-am putut ajunge până la uşa din spate. Curtea-i plină de noroi şi n-am putut trece.

E desculţă şi-şi ţine pantofii plini de noroi în mână. Închid repede uşa în urma ei.

— Nu te-a văzut nimenea, aşa-i?

— Afară e-un întuneric de-ţi vâri degetele-n ochi. Aş fi vrut să sun, dar liniile au căzut de la furtună.

Cred că s-a-ntâmplat ceva, da-s fericită s-o mai văd o dată înainte să plece la New York. Nu ne-am mai văzut de şase luni.

— Doamne, lasă-mă să-ţi văd păru.

Donşoara Skeeter îşi dă gluga pe spate şi-şi scutură păru lung pe umeri.

— E tare frumos, îi zic, şi chiar aşa şi e.

Zâmbeşte, uşurel fâstâcită, şi-şi aşază geanta pe podea.

Maman nu-l suportă, zice.

Râd, după care inspir adânc, încercând să mă pregătesc pentru orice veste rea ar avea să-mi spună.

— Librăriile au comandat mai multe exemplare, Aibileen. Doamna Stein m-a sunat azi după-amiază.

Mă prinde de mâini.

— Vor mai scoate un tiraj. Alte *cinci mii* de exemplare.

Mă uit fix la ea.

— Nici nu… nici măcar n-am ştiut că poa să facă aşa ceva, zic şi-mi duc mâna la gură.

Cartea noastră şade în cinci mii de case, pe rafturi, pe noptiere, lângă toalete?

— Vor veni şi mai mulţi bani. Cel puţin două sute pentru fiecare dintre voi. Şi, cine ştie? Poate vor fi şi alţii.

Îmi duc mâna la inimă. N-am cheltuit încă niciun cent din primii bani, şi-acu mai vin alţii?

— Şi mai e ceva.

Donşoara Skeeter îşi pleacă privirile spre geantă.

— Am trecut vineri pe la ziar şi-am anunţat că renunţ la rubrica domnişoara Myrna.

Inspiră adânc.

— Şi i-am zis domnului Golden că eu cred că următoarea domnişoară Myrna ar trebui să fii tu.

— *Io?*

— I-am spus că, oricum, tu erai cea care îmi dădea toate răspunsurile. Mi-a zis că se mai gândeşte, iar astăzi m-a sunat şi mi-a zis că e de acord, cu condiţia să nu spui nimănui şi să scrii cum scria domnişoara Myrna.

Donşoara Skeeter îşi aşază pantofii plini de noroi pe preşu de la intrare. P-ormă scoate din geantă un carneţel învelit în albastru şi mi-l întinde.

— Zice că te va plăti cu cât m-a plătit şi pe mine. Zece dolari pe săptămână.

Io? Să lucrez pentru un ziar de albi? Merg pân la canapea şi deschid carneţelu, văd toate scrisorile şi articolele de mai demult. Donşoara Skeeter se-aşează lângă mine.

— Mulţumesc, donşoară Skeeter. Pentru asta şi pentru *toate* alelalte.

Zâmbeşte şi trage aer în piept, de parc-ar vrea să-şi oprească lacrimile.

— Nu-mi vine să cred că de mâine o să fii newyorkeză, îi zic.

— De fapt, mai întâi mă duc la Chicago. Doar pentru o noapte. Vreau s-o văd pe Constantine, mormântul ei.

Dau din cap.

— Mă bucur s-aud asta.

— Maman mi-a arătat anunţul din ziar. E îngropată în afara oraşului. Şi a doua zi dimineaţă plec la New York.

— Să-i zici lui Constantine că Aibileen îi transmite salutări.

Râde.

— Sunt foarte agitată. N-am fost în viaţa mea la Chicago sau la New York. N-am fost în viaţa mea cu avionul.

Rămânem tăcute o vreme, ascultând furtuna. Mi-amintesc cât de ciudat ni s-a părut când donşoara Skeeter a venit prima oară la mine-acasă. Şi-acu simt că parcă suntem o familie.

— Ţi-e teamă, Aibileen? De ce s-ar putea întâmpla?

Mă-ntorc, să nu-mi poată vedea ochii.

— Sunt bine.

— Uneori mă-ntreb dacă a meritat. Dacă ţi se-ntâmplă ceva… cum aş putea trăi ştiind că-i din cauza mea?

Îşi apasă mâinile pe ochi, parcă n-ar vrea să-şi închipuie ce-ar putea să se-ntâmple.

Merg până-n dormitor şi aduc pachetul de la pastoru Johnson. Scoate hârtia şi se uită la carte, la toate numele alea semnate acolo.

— Mă gândeam să ţi-o trimit la New York, da cred că-i mai bine s-o primeşti acuma.

— Nu… înţeleg, zice uitându-se la nume. E pentru mine?

— Da, donşoară, zic.

P-ormă îi transmit mesaju de la pastoru Johnson, că de-acum face parte din familie.

— Trebuie să-ţi aduci aminte că fiece semnătură din astea înseamnă c-a meritat.

Citeşte notele de mulţumire, mărunţişurile pe care i le-a scris oamenii, îşi plimbă deştele peste cerneală. O podideşte lacrimile.

— Constantine ar fi mândră de dumneata, sunt sigură.

Donşoara Skeeter zâmbeşte şi îmi dau seama cât de *tânără* e. Cu tot scrisu şi toate orele de oboseală şi de griji, de multă, multă vreme n-am mai văzut-o pe fetiţa care încă mai este.

— Eşti sigură că totu-i în regulă? Dacă te las acum, cu toate…

— Du-te la New York, donşoară Skeeter. Acolo o să ai viaţa dumitale.

Zâmbeşte, clipind din ochi să-şi oprească lacrimile şi-mi zice:

— *Mulţumesc*.

În noaptea aia stau întinsă-n pat, gândindu-mă. Sunt aşa fericită pentru donşoara Skeeter! îşi ia viaţa de la-nceput. Lacrimile mi se rostogoleşte pe tâmple până-n urechi, cu gându la ea, cum merge pe bulevardele alea mari de le-am văzut la teveu, cu păru lung în vânt. O parte din mine ar vrea să am şi io parte de-un nou început. Rubrica de sfaturi de curăţenie – asta e ceva nou. Da nu mai sunt tânără. Viaţa mea-i aproape gata.

Cu cât mă străduі mai tare s-adorm, cu-atâta sunt mai trează. E ca şi cum aş auzi un zumzăit prin tot oraşu, oamenii care vorbeşte despre carte. Cum poate cineva s-adoarmă cu toate albinele astea bâzâind? Mă gândesc la Flora Lou, că, dacă Hilly n-ar zice la toţi că nu-i vorba de Jackson, coniţa Hester ar fi dat-o afară. O, Minny, mă gândesc. Ai făcut atât de bine! Ai avut grijă de toate, mai puţin de tine. Aş vrea să te pot apăra.

Pare-se că Hilly nu mai atârnă decât de-un firicel. În fiece zi altcineva zice că ştie că ea a mâncat plăcinta aia, şi-n fiece zi coniţa se luptă tot mai aprig. Pentru prima oară-n viaţă mă-ntreb cine va câştiga lupta asta. Până acuma, am zis totdeauna că coniţa Hilly, da deja nu mai ştiu. De data asta, coniţa Hilly s-ar putea să piardă.

Mai apuc câteva ore de somn înainte de răsărit. E ciudat, da nu mă simt obosită când mă trezesc la şase. Îmi pun uniforma pe care-am spălat-o aseară în cadă. În bucătărie, beau pe-ndelete un pahar mare cu apă rece, de la robinet. Sting lumina din bucătărie şi, când să ies, sună telefonu. Doamne, e cam devreme pentru asta.

Ridic receptoru şi-o aud *jeluindu-se*.

— Minny? Tu eşti? Ce s-a…

— L-au dat afară pe Leroy azi-noapte! Şi, când a-ntrebat de ce, şefu i-a spus că aşa i-a zis domnu William *Holbrook*. Holbrook i-a zis că cioara de *nevastă* a lu Leroy e de vină, aşa că Leroy a venit acasă şi-a încercat să mă omoare în pumni.

Minny gâfâie şi pare că se sufocă.

— A zvârlit copiii-n curte, m-a închis în baie şi mi-a zis că dă foc la casă cu mine-ncuiată înăuntru!

Doamne, *a-nceput!* îmi acopăr gura cu palma şi simt cum alunec în groapa neagră pe care singure ne-am săpat-o. Toate săptămânile astea în care-am auzit-o pe Minny atât de-ncrezătoare şi-acu…

— *Scorpia* aia! urlă Minny. O să mă omoare din cauza ei!

— Unde eşti, Minny? Unde-s copiii?

— La benzinărie, am fugit desculţă pân-aci! Copiii au fugit la vecini…

Gâfâie şi sughiţă şi geme în acelaşi timp.

— O să vină Octavia să ne ia. Zice c-o să conducă cât poate de repede.

Octavia-i în Canton, la vreo treijde kilometri mai la nord de unde-i coniţa Celia.

— Minny, vin acuma…

— Nu, nu închide, te rog. Stai la telefon pân ce-ajunge aicea.

— Eşti bine? Te-a bătut rău?

— Nu mai pot, Aibileen. Nu mai suport asta…

Începe să plângă la telefon. E pentru prima oară când o aud pe Minny zicând aşa ceva. Trag aer în piept şi ştiu foarte bine ce am de făcut. Cuvintele sunt atâta de clare în mintea mea şi *chiar acuma* e singura mea şansă ca ea chiar să le audă, acuma, când a ajuns la capătu disperării, desculţă, şi când vorbeşte la telefon dintr-o benzinărie.

— Minny, ascultă-mă bine. N-o să-ţi pierzi în veci slujba la coniţa Celia. Ţi-a zis-o şi domnu Johnny. Şi e mai mulţi bani care-o să vină din carte, mi-a spus donşoara Skeeter aseară. Minny, ascultă-mă când îţi spun, *nu trebuie să mai înghiţi bătăile lu Leroy de-acuma-nainte*.

Minny se-neacă cu un suspin.

— A venit vremea, Minny, mă asculţi? Eşti *liberă*.

Încet, încet, plânsu lu Minny se mai domoleşte. Până ce rămâne tăcută. Dacă n-aş auzi-o cum respiră, aş crede că mi-a-nchis telefonu. *Te rog, Minny,* mă gândesc. *Te rog, foloseşte ocazia asta ca să scapi*.

Printre sughiţuri, zice:

— Am auzit ce-ai spus, Aibileen.

— Lasă-mă să vin la benzinărie, s-aşteptăm amândouă. Îi zic lu coniţa Leefolt că-ntârzii.

— Nu, zice. Soru-mea… o să vie imediat. O să stăm la ea în noaptea asta.

— Minny, doar în noaptea asta ori…?

Lasă să-i scape un şuierat prelung.

— Nu, zice. Nu mai pot. Am îndurat *asta* prea multă vreme.

Şi-ncep s-o aud pe Minny Jackson cum îşi vine încă o dată în fire. Vocea îi tremură, ştiu că încă-i speriată, da zice:

— Să-l ajute Dumnezeu, da Leroy încă nu ştie *de ce-i în stare* Minny Jackson!

Inima-mi sare din piept.

— Minny, să nu-l omori! Atuncea sfârşeşti în puşcărie, taman unde vrea coniţa Hilly s-ajungi!

Doamne, tăcerea asta e lungă şi-ngrozitoare.

— N-o să-l omor, Aibileen. Promit. O să stăm la Octavia până găsim un loc doar pentru noi.

Răsuflu uşurată.

— A venit, zice. Te sun diseară.

Când ajung la coniţa Leefolt, casa-i cufundată-n tăcere. Probabil că Bărbăţelu doarme încă. Mae Mobley trebuie că-i deja la şcoală. Îmi pun poşeta în spălătorie. Uşa batantă dinspre sufragerie e închisă, iar bucătăria-i ca un pătrat răcoros unde-mi pot trage sufletu.

Pun de-o cafea şi zic o rugăciune pentru Minny. Poate să stea la Octavia o vreme. Din câte mi-a zis Minny, Octavia are o casă măricică la ţară. Minny o să fie mai aproape de slujbă, chiar dacă copiii o să aibă mai mult de mers pân la şcoală. Şi, ce-i mai important, Minny o să fie departe de Leroy. N-am auzit-o niciodată să spună e o să-l lase pe Leroy, iar Minny nu-i genu care să zică de două ori acelaşi lucru. Când face un lucru, îl face din prima.

Pregătesc o sticlă de lapte pentru Bărbăţel şi trag adânc aer în piept. Mă simt de parcă ziua-i pe sfârşite, chiar dacă-i abia opt dimineaţă. Da încă nu-s obosită. Nu ştiu de ce.

Deschid uşa batantă dinspre sufragerie. Şi iată-le, coniţa Leefolt şi coniţa Hilly, şezând de-aceeaşi parte a mesei, uitându-se la mine.

Pentru o clipă, rămân încremenită, cu sticla de lapte-n mână. Coniţa Leefolt are încă bigudiurile-n păr şi poartă halatu de casă albastru. Da coniţa Hilly e gătită până-n unghii, într-un costum cu pantaloni, albastru-deschis. Tot mai are herpesu ăla urât şi roşu în colţu gurii.

— Neaţa, zic, şi dau să merg mai departe.

— Ross încă mai doarme, zice coniţa Leefolt. Nu-i cazul să te duci acum.

Mă opresc unde sunt şi mă uit la coniţa Leefolt, da ea se holbează la crăpătura aia ciudată, în formă de L, din masa de oaspeţi.

— Aibileen, zice Hilly, şi-şi linge buzele. Ieri, când mi-ai adus argintăria înapoi, lipseau trei piese din şervetul ăla. O furculiţă de argint şi două linguriţe. Tot de argint.

Trag aer în piept.

— Lăs… lăsaţi-mă să mă duc în bucătărie, poate-am uitat acolo ceva.

Mă uit la coniţa Leefolt, să văd dacă asta-i ce-ar vrea să fac, da ea-şi ţine ochii fixaţi pe blestemata aia de crăpătură. Un fior rece mi se încolăceşte pe gât.

— Ştii la fel de bine ca mine că argintăria nu-i în bucătărie, Aibileen, zice coniţa Hilly.

— Coniţă Leefolt, da în patu lu Ross ai verificat? A-nceput să şterpelească lucruri şi le tupilează în…

Coniţa Hilly pufneşte tare de tot.

— Ai auzit, Elizabeth? încearcă să dea vina pe un copilaş care-i încă-n scutece.

Mintea-mi aleargă ca turbată. Încerc să-mi amintesc dacă am numărat argintăria nainte s-o bag în şervet. Cred că da. Totdeauna o fac. Doamne, spune-mi că nu spune ce cred io că spune…

— Coniţă Leefolt, ai verificat în bucătărie? Da-n dulapu cu-argintărie? Coniţă Leefolt?

Da ea tot nu se uită la mine şi io nu mai ştiu ce să mă fac. Încă nu ştiu cât e de grav. Poa că nu-i vorba despre argintărie, poa că-i de fapt despre coniţa Leefolt şi despre *Capitolu Doi*…

— Aibileen, zice coniţa Hilly, îmi poţi înapoia argintăria până la sfârşitul zilei, altminteri Elizabeth va face plângere oficială la poliţie.

Coniţa Leefolt se uită dintr-o dată la coniţa Hilly şi trage aer în piept, parc-ar fi surprinsă. Şi mă-ntreb a cui a fost ideea, a lor amândouă sau numa a lu coniţa Hilly?

— N-am furat io nicio argintărie, coniţă Leefolt, zic – şi doar sunetu cuvintelor mă face să-mi vină s-o iau la fugă.

Coniţa Leefolt şopteşte:

— Hilly zice că-i lipsesc.

Coniţa Hilly se poartă de parcă nici n-ar fi auzit. Îşi ridică sprâncenele spre mine şi zice:

— Atunci îmi revine mie sarcina de a te informa că eşti concediată, Aibileen.

Coniţa Hilly mai pufneşte o dată.

— Sun eu la poliţie. Mă cunosc.

— Maaa-maaa!

Bărbăţelu strigă din toţi rărunchii din pătuţu lui, în camera din spate. Coniţa Leefolt se uită peste umăr, p-ormă napoi la coniţa Hilly, de parcă n-ar fi chiar sigură ce să facă. Cred că abia acuma începe să-şi dea seama cum ar fi să nu mai aibă slujnică.

— *Aiiibeee*! strigă iar Bărbăţelu şi-ncepe să plângă.

— Aii-bee! se-aude o altă voce subţirică şi-mi dau seama că *Mae Mobley e acasă.*

Trebuie că azi n-a mers la şcoală. Îmi duc mâna la piept. *Doamne, fă să nu vadă asta. Doamne, fă să nu audă ce-o să zică coniţa Hilly despre mine.* La capătu holului se deschide uşa şi iese Mae Mobley. Se uită clipind la noi şi tuşeşte.

— Aibee, mă oare gâtu.

— V… vin imediat, puiule.

Mae Mobley mai tuşeşte o dată şi sună spart, parc-ar lătra vreun câine, aşa că mă pornesc spre coridor, da coniţa Hilly zice:

— Aibileen, stai unde eşti, Elizabeth poate avea grijă de copii şi singură.

Coniţa Leefolt se uită la Hilly de parcă i-ar zice, *chiar trebuie?* Da p-ormă se ridică şi-şi târâie picioarele pe coridor. O ia pe Mae Mobley, o duce-n camera lu Bărbăţelu şi-nchide uşa. Am rămas doar noi două, coniţa Hilly şi cu mine.

Coniţa Hilly se lasă pe spate în scaun şi zice:

— Nu voi tolera mincinoşii.

Simt că mi se-nvârte capu. Vreau să m-aşez.

— N-am furat io nicio argintărie, coniţă Hilly.

— Nu vorbesc acum despre argintărie, zice şi se-apleacă spre mine.

Şuieră şoptit, să n-o audă coniţa Leefolt.

— Vorbesc despre lucrurile pe care le-ai scris despre Elizabeth. Habar n-are că acel Capitol Doi e despre ea şi-i sunt o prietenă prea bună pentru a-i spune. Şi, dacă nu te pot băga la puşcărie pentru ce-ai scris despre Elizabeth, o să te bag zicând că eşti o hoaţă.

Nu mă duc io la nicio închisoare. *Nu merg şi pace,* e tot ce mă pot gândi.

— Cât despre prietena ta Minny, îi pregătesc o mare surpriză. O să-l sun pe Johnny Foote şi-o să-i spun că trebuie s-o concedieze imediat.

Încăperea începe să se tulbure. Scutur din cap, iar pumnii mi se-ncleştează şi mai tare.

— Sunt al naibii de apropiată de Johnny Foote. Ascultă tot ceea ce-i…

— Coniţă *Hilly.*

O zic tare şi răspicat. Se opreşte. Pariez că nimenea n-a mai întrerupt-o de vreo zece ani.

— Ştiu şi io ceva despre matale şi-ar fi mai bine să nu uiţi asta, îi spun.

Îşi îngustează privirea. Da nu zice nimica.

— Şi, din câte-am auzit, în puşcărie e mult timp de scris scrisori.

Tremur. Răsuflarea mi-e fierbinte ca focu.

— Timp destul cât să scriu la toţi oamenii din Jackson adevăru despre matale. Timp mult, iar hârtia-i pe gratis.

— Nimeni n-o să creadă ce scrii tu, cioară.

— Asta rămâne de văzut. Mi s-a zis că scriu destul de bine.

Îşi scoate limba printre buze şi-şi pipăie herpesu cu ea.

P-ormă îşi desprinde ochii dintr-ai mei şi şi-i pleacă-n pământ.

Înainte să mai poată să zică ceva, uşa de la capătu coridorului se trânteşte de perete. Mae Mobley iese-n fugă, în cămăşuţa ei de noapte, şi se repede spre mine. Sughiţă şi plânge şi năsucu îi e roşu ca un trandafir. Bag seamă că mama ei i-a zis că plec.

Doamne, mă rog, *spune-mi că nu i-a repetat minciunile lu coniţa Hilly.*

Cocuţa m-apucă de poalele uniformei şi nici că-i mai dă drumu. Îi pun mâna pe frunte şi arde ca focu.

— Puiule, trebuie să te duci înapoi în pat.

— Nuuu, se vaită. Nu pleecaaa, Aibeee!

Coniţa Leefolt iese din dormitor, încruntată, cu Bărbăţelu-n braţe.

— Aibee! mă strigă Bărbăţelu cu gura pâri la urechi.

— Hei, Bărbăţelule, şoptesc.

Sunt bucuroasă că nu poate să priceapă ce se-ntâmplă.

— Coniţă Leefolt, lasă-mă s-o duc până-n bucătărie, să-i dau un medicament. Are febră chiar mare.

Coniţa Leefolt se uită la coniţa Hilly, da ea stă nemişcată, cu braţele-ncrucişate la piept.

— Bine, du-te, zice coniţa Leefolt.

O apuc pe Cocuţa de mânuţa-i fierbinte şi-o duc spre bucătărie. Tuşeşte iară, ca un lătrat, şi scot aspirina pentru copii şi siropu de tuse. Doar pentru că-i aicea, cu mine, s-a mai liniştit niţel, dar câteva lacrimi tot i se mai preling pe obraji. O ridic şi-o aşez pe tejghea, pisez pilula roz, o amestec cu nişte sos de mere şi-i dau o linguriţă plină. O-nghite şi-mi dau seama c-o doare. Îi mângâi păru pe spate. Îi netezesc una din şuviţele alea de le-a tăiat cu foarfecele şi-au început să-i crească la loc, ţepoase. În ultima vreme, coniţa Leefolt de-abia mai poate să se uite la ea.

— Te rog, Aibee, nu pleca! zice şi-ncepe din nou să plângă.

— Trebuie să plec, puiule. Îmi pare atât de rău.

Şi-atunci bufnesc şi io-n plâns. Nu vreau, ştiu că asta o face să se simtă şi mai rău, da nu mă pot abţine.

— De ce? De ce nu vrei să mă mai vezi? O să îngrijeşti de altă fetiţă?

Fruntea ei micuţă e încreţită toată, ca atuncea când mama ei o boscorodeşte. Doamne, simt cum îmi sângerează inima, da sunt fericită că nu ştie ce-a zis coniţa Hilly.

Îi cuprind faţa-n palme, şi pot să simt cum îi iese căldura din obrăjori.

— Nu, puiule, nu de asta. Nu vreau să te las, da…

Cum să-i zic? Nu pot să-i zic c-am fost dată afară, că nu vreau să ştie că mama ei e de vină, iar lucrurile între ele să meargă şi mai prost decât acuma.

— E timpu să ies la pensie. Tu eşti ultima mea fetiţă, îi zic – şi ăsta-i adevăru, chiar dacă n-am vrut eu să fie aşa.

O las să plângă o vreme la pieptu meu, după care îi cuprind din nou faţa în palme. Trag adânc aer în piept şi-i zic să facă la fel.

— Cocuţa, îi zic. Vreau să-ţi aduci aminte de tot ce ţi-am zis. Îţi aminteşti?

Plânge-n continuare, da sughiţatu s-a dus.

— Să-mi şterg bine popou când sunt gata?

— Nu, puiule, alelalte. Despre cum eşti tu.

Mă uit adânc în ochii ei căprui şi ea se uită-ntr-ai mei. Doamne, are ochii unui om înţelept, de parc-ar fi trăit deja o mie de ani! Şi pot să jur că văd, adânc înăuntru, femeia ce-o să fie. O străfulgerare din viitor. E înaltă şi dreaptă. E mândră. Are părul frumos. Şi-şi *aminteşte* cuvintele pe care i le-am băgat în cap. Şi le aminteşte ca o femeie în toată firea.

Şi p-ormă le spune, exact cum voiam s-o facă:

— Tu eşti bună, zice. Tu eşti deşteaptă. Tu eşti importantă.

— Of, *Doamnei* îi strâng trupşoru mic şi fierbinte-n braţe. Mă simt ca şi cum tocmai mi-a făcut un cadou.

— Mulţumesc, Cocuţa.

— Cu plăcere, zice, întocmai cum am învăţat-o.

Da p-ormă îşi odihneşte căpşoru pe umărul meu şi plângem aşa, amândouă, o vreme, pâri ce coniţa Leefolt intră-n bucătărie.

— Aibileen, zice coniţa Leefolt aproape-n şoaptă.

— Coniţă Leefolt… matale eşti sigură… că asta-i ceea ce…

Coniţa Hilly păşeşte-n spatele ei şi mă străpunge cu privirea. Coniţa Leefolt dă din cap şi-arată ruşinată de-a dreptu.

— Îmi pare rău, Aibileen. Hilly, dacă vrei… să faci plângere la poliţie, tu hotărăşti.

Coniţa Hilly pufneşte spre mine şi zice:

— Nu merită să-mi pierd timpul cu aşa ceva.

Coniţa Leefolt răsuflă oarecum uşurată. Pentru o clipă, ochii ni se-ntâlnesc şi pot să văd în ei câtă dreptate a avut coniţa Hilly. Coniţa Leefolt n-are nici cea mai mică bănuială că-n Capitolu Doi e vorba de ea. Sau, chiar dacă bănuieşte, n-o să recunoască faţă de ea una ca asta.

O-mping uşurel pe Mae Mobley şi ea se uită la mama ei c-o privire adormită şi-nfierbântată. Arată de parcă o înspăimântă de pe-acum următorii cinşpe ani din viaţă, da oftează, ca şi cum îi e prea greu să se gândească la asta. O cobor de pe tejghea şi-o aşez în picioare, o sărut pe frunte, da ea se-ntinde iară spre mine. Trebuie să mă desprind.

Mă duc în spălătorie, îmi iau pardesiu şi poşeta.

Ies pe uşa din spate, cu plânsul sfâşietor a lu Mae Mobley în urechi. O pornesc pe alee şi plâng şi io, ştiind prea bine cât de mult o să-mi lipsească Mae Mobley, rugându-mă ca mama ei să-i poată arăta ceva mai multă dragoste. Da-n acelaşi timp simt, la fel ca Minny, că-s liberă. Mai liberă decât coniţa Leefolt, care-i atâta de zăvorâtă-n capu ei că nici măcar nu se poate recunoaşte când citeşte despre ea. Şi mai liberă decât coniţa Hilly. Femeia asta o să-şi petreacă restu vieţii încercând să-i convingă pe alţii că nu e ea aia de-a mâncat plăcinta cu pricina. Mă gândesc la Yule May, cum stă ea-n puşcărie. Coniţa Hilly e şi ea în puşcărie, atâta doar c-a ei e pe viaţă.

Păşesc pe-aleea fierbinte, la opt jumate dimineaţa, şi mă-ntreb ce-o să fac cu restul zilei. Cu restul vieţii mele. Tremur şi plâng şi-o cucoană albă trece pe lângă mine şi se-ncruntă. Ziaru o să mă plătească cu zece dolari pe săptămână, şi mai e banii de la carte, plus ăia de-or să mai vină. Cu toate astea, nu-i destul să-mi ajungă pentru tot restu vieţii. N-o să fiu în stare să-mi mai găsesc de lucru ca slujnică, nu după ce coniţa Leefolt şi coniţa Hilly or să mă facă hoaţă. Mae Mobley trebuie c-a fost ultimu meu copil alb. Şi taman ce mi-am cumpărat o uniformă nouă.

Soarele străluceşte puternic, da ochii mei e larg deschişi. Aştept în staţia de autobuz, cum am făcut-o în ultimii patruj de ani şi mai mult. În jumate de oră, toată viaţa mea de pân-acuma… e dusă. Poate că ar trebui să tot scriu, nu numai la ziar, da ceva altfel, despre toţi oamenii pe care i-am cunoscut şi despre lucrurile pe care le-am văzut şi le-am făcut. Poate că nu-s prea bătrână ca s-o iau de la-nceput, mă gândesc, şi-ncep să râd şi să plâng în acelaşi timp. Pentru că doar noaptea trecută ce mă gândeam că n-o să mai fie niciodată vreun început pentru mine.

Observații

[←1]

Rețea de organizații nonprofit fondate şi conduse de femei, având drept obiectiv acțiuni educaționale şi de binefacere menite să ofere un sprijin comunității şi membrilor acesteia prin voluntariat.

[←2]

Marcă foarte cunoscută de margarină vegetală şi grăsimi vegetale.

[←3]

Rosa Parks - faimoasă activistă afro-americană. Pe 1 decembrie 1955, în Montgomery, Alabama, Rosa Parks a refuzat să-și cedeze locul din autobuz unui alb, declanșând o serie de proteste ce vor culmina în desegregare.

[←4]

Skeeter - țânțar, de unde „domnişoara Skeeter".

[←5]

Celebru serial de radio şi de televiziune din Statele Unite, difuzat între anii ’40 şi ’60.

[←6]

Cat Bite - Muşcătură de pisică.

[←7]

Munte din Dakota de Sud, în care sunt sculptate capetele a patru preşedinți americani - George Washington, Thomas Jefferson, Theodore Roosevelt şi Abraham Lincoln.

[←8]

Lawrence Welk - cântăreţ, muzician şi showman. Show-ul său de televiziune a fost difuzat din 1955 până în 1982.

[←9]

Echipele de sport de la Universitatea din Mississippi au primit supranumele de Rebels - Rebelii - în 1936. Culorile reprezentative sunt roşu-aprins şi bleumarin, aparent alese pentru a reflecta culorile universităţilor Harvard şi Yale.

[← 10]

Roman scris de către Ralph Ellison, care în 1953 i-a adus National Book Award. Cartea tratează problema negrilor la începutul secolului al XX-lea, ***naționalismul negru, problema identității şi*** a marxismului etc.

[← 11]

Titlul în engleză este ***Let Us Now Praise Famous Men*** și este inspirat din Psalmul 44 - „Let us now praise famous men, and our fathers that begatus ...“ -, care în traducerea românească începe „Dumnezeule, am auzit cu urechile noastre și părinții noștri ne-au povestit...“ Cartea, cu textul semnat de autorul James Agee și cu fotografii de Walker Evans, apărută în Statele Unite în 1941, combină elemente de reportaj cu relatări literare despre viața dijmașilor americani din Sud, după Marea Criză. Multe dintre fotografiile publicate în carte au rămas faimoase până astăzi.

[←12]

Little Rascals - Micii poznaşi - serial de comedie cu şi pentru copii, în care copii săraci, băieţi şi fete, albi şi negri, pun la cale tot felul de năzbâtii, spre disperarea adulţilor.

[← 13]

Porecla Universității din Alabama (valabilă, fireşte, şi pentru echipele sportive) este Crimson Tide. „Roii Tide, Roll“ este sloganul echipei de fotbal a Universității.

[←14]

Max Factor - celebru cosmetician al anilor ’60. în prezent, marca Max Factor e parte a produselor Procter & Gamble.

[←15]

„The sit-in trial" - una dintre metodele cele mai folosite în timpul campaniei pentru drepturi civile. A început cu Rosa Park şi a continuat în

nenumărate alte instanțe, cu negrii aşezându-se tăcuți în restaurante, şcoli, autobuze, biblioteci etc. - peste tot unde, formal, legea le permitea (uneori) să se aşeze, dar practica locului îi excludea din start. A fost una dintre cele mai eficiente forme de protest pasiv.

[← 16]

Walden sau Viața în pădure, de Henry David Thoreau.

[←17]

Tom Candy - Marcă de dulciuri populară în anii ’60.

[← 18]

NAACP - National Association for the Advancement of Colored People - Asociația Națională pentru Progresul Oamenilor de Culoare, cea mai mare şi mai veche organizație pentru protecția drepturilor civile ale minorităților rasiale şi etnice, fondată în 1909.

[←19]

Lysol - marcă de detergent populară până astăzi.

[←20]

Preţul Corect - show de televiziune foarte popular, la care concurenţii încearcă să ghicească preţul corect al diferitelor produse. Câştigătorul poate câştiga un automobil, o maşină de spălat etc.

[←21]

Jim Crow Laws - Denumirea generică a unui pachet de legi adoptate în statele din Sud după Războiul Civil. Deşi acceptau abolirea sclaviei, legile aveau menirea de a menține discriminarea rasială şi segregarea la toate nivelurile.

[←22]

DAR - Daughters of American Revolution - Fiicele Revoluției Americane.

[←23]

Ole Miss - denumire familiară pentru Universitatea din Mississippi

[←24]

KKK - prescurtare pentru Ku Klux Klan. „

[←25]

Unul dintre cele două cimitire naționale ale Armatei. A fi îngropat în cimitirul Arlington e un semn de mare respect.

[←26]

Titluri de cărți pentru copii populare în anii ’60.

[←27]

în Statele Unite există legislativul federal, Congresul, cu sediul la Washington D.C., compus din Senat şi Camera Reprezentanților, dar aceeaşi structură bi-camerală se regăseşte în legislativul majorității statelor (excepție fiind Nebraska, cu un legislativ unicameral).

[←28]

Kentucky este statul cel mai cunoscut pentru producția de whisky.

[←29]

As the World Turns - soap opera.

[←30]

Choctaw - trib de indieni din sud-estul Statelor Unite.

[←31]

Parole **-** în sistemul juridic american, audieri în care se poate decide eliberarea deținutului înainte de ispășirea întregii pedepse, pentru bună purtare.

[←32]

Generalul Sherman, din armata nordistă, a condus un raid în Sud, în timpul Războiului Civil, arzând majoritatea caselor întâlnite în cale. Marşul lui Sherman a îngrozit Sudul.

[←33]

Robert E. Lee, conducătorul armatelor confederate, o figură aproape mitică în Sud.

[←34]

E vorba despre războiul din Coreea şi despre armata obligatorie, prin tragere la sorți. Metoda va fi folosită şi în războiul din Vietnam şi a creat valuri de nemulțumire populară.

[←35]

Joe Lewis - kickboxer, karatist şi actor faimos în anii ’60.

[←36]

Branduri populare - atunci şi acum.

[←37]

Sol specific pentru regiunea Mississippi, care se expandează când e umed şi se contractă mult pe măsură ce se usucă, ceea-ce ridică mari probleme în construcția de şosele, clădiri, terasamente.

[←38]

Battenburg - firmă faimoasă până astăzi pentru dantelărie, fețe de masă brodate etc.

[←39]

în realitate, Panterele Negre - o organizație de stânga, radicală, alcătuită din afro-americani, care milita pentru supremația rasei negre.

[←40]

Black eyedpeas - sortiment de mazăre despre care, în sudul Statelor Unite, se spune că aduce noroc tot anul dacă e mâncată pe 1 ianuarie. în unele cazuri se aruncă un bănuț în mazăre, pentru un an bogat.

[←41]

Canal Street - cel mai faimos bulevard din New Orleans, cu magazine de lux, aflat la marginea Cartierului Francez.

[←42]

Pilgrims - Mişcare religioasă desprinsă din Biserica Anglicană. Persecutați în Marea Britanie, aderenții săi au emigrat în coloniile din America. Alături de puritani şi de ***quackers,*** au reprezentat majoritatea primului val de emigranți.

[←43]

Freedom Riders - călătorii pentru libertate; grup de tineri activişti pentru drepturi civile, care au început să călătorească cu autobuzele în

statele din Sud pentru a vedea dacă sunt aplicate deciziile Curții Supreme de Justiție a SUA referitoare la desegregrare. în mod frecvent, autobuzele au fost atacate, participanții au fost bătuți, arestați etc. Un grup de tineri a dispărut în Mississippi. Ulterior, s-a aflat că fuseseră ucişi de KKK.

[←44]

Roman controversat al lui Jerzy Kosinski. Titlul e inspirat dintr-o scenă a cărții în care o pasăre captivă e pictată în diferite culori; odată eliberată, e sfârtecată de celelalte păsări, care n-o mai recunosc.

[←45]

în sistemul american de notare, notele sunt A, B, C, D şi F. F - failed - e echivalentul lui 4.

[←46]

Fort Knox - Locul în care e păstrată rezerva de aur a Statelor Unite.